

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 1 Novembre 1947 Շաբաթ 1 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5177–Նոր շրջան թիւ 786 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

«ՄԵՐ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ»

Ստորեւ կը հրատարակենք «Արեւելք»ի հետեւեալ խորհրդածութիւնները, քաղելով հիմնական մասերը միայն տեղի անձկութեան պատճառաւ.—

Խոկանք միասին:

Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, որ մենք չենք խուսափիր պայքարէ: Որ չենք սիրեր կրաւորականութիւնը: Որ թշնամի ենք սորկամտութեան: Եւ որ, մանաւանդ, պատրաստ ենք հրապարակային զրոյցներու թէ վիճաբանութեանց, եթէ համոզուած ըլլանք, խօսքի նստելէ առաջ, թէ մեր ընդդիմախօսները պարկեշտ պիտի ըլլան իրենց նիստ ու կացին, խօսքերուն թէ տրամաբանութեան մէջ: Թերթի մը պարտականութիւնն է զբաղիլ հանրային ամէն խնդրով, տեսակէտ պարզել, դիրք ճշդել՝ ի հարկին, միշտ ուղեցոյց ունենալով, սակայն, նոյն այդ հանրութեան շահը: Մամուլը կրկէս մը չէ, մեր անհատական ճաշակները արժեցնելու, կամ սահմանափակ մարդոց քմայքները գոհացնելու: Հրատարակութեան տրուած ամէն խօսք, ամէն բառ, չեչտակի կ'անդրադառնայ մեր հաւաքական դիմագծութեան: Եւ խղճի տէր ամէն մարդ, իր կոչումին թէ պարտականութեան նախանձախնդիր ամէն հրապարակագիր, կը խուսափի ոեւէ սայթաքումէ՝ որ պիտի կարենար խաթարել հանրութեան ողջմտութիւնը, բարոյական ըմբռնումները, ազգային ոգին:

Այսպէս էր երէկ, երբ շատ աւելի ամուր կուռ էինք ու կ'ուզէինք հայ ժողովուրդի բարոյական էութիւնը անխաթար պահելու: Խմբագրատուները՝ եկեղեցիներ էին: Կարելի չէր մտնել հոն, առանց կռճկուելու: Կարելի չէր տող մը տալ մամուլին, առանց երկար խոկալու: Անոնք որ կոչուած էին դեր ստանձնելու լրագրական ասպարէզի մէջ, ամէն բանէ առաջ խղճմտութիւնը ունէին չարաչար չգործածելու իրենց գրիչը. թերթերը չշփոթելու անձնական կրպակներու հետ:

Այդպէս չէ այսօր: Մեր կեանքը ենթարկուած է մեր ժամանակներու չարիքին: Ցիրուցան, հազար հովու եւ փորձութեան ենթակայ: Պետականութենէ զուրկ: Միութենէ զուրկ: Ամէն ատենէ աւելի փիրուր՝ ներքին տարակարծութիւններով, անհամար ձգտումներով, ատելութեամբ: Հայրենիքը՝ մէկ կողմ, կղզիացած իր բարքերով, իր պարտաւորութիւններով, հարկադրական սեղմումներով: Իր զաւակները, աշխարհասփիւռ, ենթակայ բոլորովին տարբեր պայմաններու, ըմբռնումներու, ազատութեանց: Եւ այս երկու իրականութեանց միջեւ, մեր բազմութիւնները՝ շուարուն, տարուբեր, յաճախ կոյր: Ինչ որ կը մնայ անսասան, ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆ է լոկ, անխախտ կարօտաբաղձութիւնը, որ, աւաղ, այլանդակ սահմանումներու եւ կաղապարներու կ'ենթարկուի իր կարգին, որքան կը ցամքի անոր իրաւ ու անայլայլ ըմբռնումը, եւ մարդիկ անխտրականելի ամէն միջոցով կը շահագործեն զայն՝ գաղափարական օտար, անհարազատ, խորթ ու բռնամի ձգտումներու փառաբանութեան համար:

Չենք հաւատար, որ հանրային ոեւէ խնդիր կրնայ յանգիլ իր արդար եզրակացութեան, մեր եւ մեր հակառակորդներուն միջեւ, որքան ատեն որ մենք կը մնանք կառչած ԱԶԳԱՅԻՆ քաղաքականութեան մը հարկադիր ստիպողութեանց, ու անոնք՝ միակողմանի քաղաքական հայեցողութեան մը կանոնական ցուցմունքներուն: Մենք չենք հանդուրժեր, օրինակ, որ արտասահմանի հայ բազմութիւնները ճանչցուին համայնավար, կամ, աւելի ճշտակի՝ դառնան համայնավար: Որովհետեւ կը հաւատանք, նախ, թէ օտար է այդ գաղափարաբանութիւնը Հայուն համար, ներհակ էազատութեան եւ անկախութեան մեր ձգտումներուն, իր առումին հետ: Որովհետեւ, վտանգ մըն է մեր ցեղային իմացութեան, մեր սեփական մշակոյթին, մեր եկեղեցիին, մեր աւանդութիւններուն դէմ: Լոկ հայրենիքի մէջ, լոկ աշխարհագրական պայմաններու հարկադրանքով, լոկ հայրենաբնակ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական ապահովութեան համար՝ կատարուած իրողութիւն մըն է ան այսօր, ու շատ բնական կը գտնենք, որ Խ. Հայաստան շարունակէ իր վերելքը՝ Խ. Ռուսիոյ հովանիին տակ, խորհրդային կարգերուն ներքեւ:

Կարելի է տարածուիլ, հազարումէկ ծալք բանալ լոյսին, ցոյց տալու համար, թէ ինչ անընդգային է տարբերութիւնը մեր ու անոնց ըմբռնողութեան, եւ հետեւաբար վերաբերումին հանդէպ Հայութիւնը շահագրգռող ոեւէ քաղաքական կամ հասարակական հարցի: Ինչպէս կ'ընդգծէինք երէկ, բոլոր այս հակադրութիւնները կը բխին պարզ այն իրողութենէն, որ մենք ամէն խնդիր կ'առնենք մեր սեփական, ինքնուրոյն կեանքի հայեցողութեան տակ. մինչ մեր հակառակորդները,—որոնց գլուխն հայ համայնավարները,— ամէն հարց կը չափեն սովետական կանգունով, կը վերլուծեն սովետական կաղապարի տրամաբանութեամբ, կը լուծեն՝ սովետական կանխահոգութիւններով: Մէկ խօսքով, մենք կը գործենք մտածելու եւ դատելու մեր ազատութեամբ. մեր հակառակորդները՝ աղանդամոլութեամբ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ

Միշտ կը գանգատինք որ նորութիւն չկայ մեր թատերական բեմերուն վրայ: Աշխատանքի, ճիգի պակասը այնքան զգալի եղած է մասնաւորաբար գաղութահայութեան մէջ խաղերու արուեստին համար, որ հայ հասարակութիւնը ձանձրոյթով կ'երթայ թատրոն:

Վստահ է որ հին ու տասն անգամ տեսնուած խաղ մըն է որ պիտի ներկայացուի անկատար բեմադրութեամբ ու դերասաններ հազիւ թէ սորված իրենց դերերը:

Լաւագոյն պարագային «քաղաքաշական»ը յաղթած է գեղարուեստին: Ու այսպիսի տրտունջներ, մեծ մասով արդար, անյաջողութեան մատնած են մեր «արտասահմանեան թատրոնը»:

Ահա նորութիւն մը, «Արա Գեղեցիկ»ը, պատմական թատերգութիւն մը, որուն նիւթը հէքեաթի պէս պատմուած է մեր նախաքրիստոնէական շրջաններէն մինչեւ մեր օրերը:

Հայաստանէն վերջերս ստացուած գիրքերէն, Նայիրի Զարեանի մէկ գործն է, որ Սարա Պէրնարի թատրոնին մէջ պիտի տեսնենք քանի մը օրէն՝ խոստմնալից բեմադրութեամբ մը:

Պիտի ուզէինք որ գոնէ այս անգամ յուսախաբ չըլլայինք: Մասնաւորաբար մեզի ցաւ պիտի պատճառէր եթէ մեր տաղանդաւոր դերասանները — պէտք է խոստովանիլ որ ունինք անոնցմէ — անորակելի անհոգութեամբ մը, անփոյթ խաղարկութեամբ, ամուլ վէճերով կամ առնուազն իրենց դերերը սորված չըլլալու մեղքով փճացնէին խաղն ալ, խաղարկութիւնն ալ:

Այս պարագային կրկնակի պիտի ըլլար իրենց մեղքը քանի որ Փարիզի հասարակութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի տեսնէ Արա Գեղեցիկը ու եթէ գէշ տեսնէ զայն, հեղինակն ալ, իր գործն ալ պիտի կորսնցնեն բան մը իրենց անունէն: Ինչպէս պիտի կորսնցնէ նաեւ նոր բեմադրիչը Գ. Ա. Եա[illegible]եան:

ՍՕՍԻ

ՔՈՒԼԵՐԱՅԻ 488 դէպքեր պատահած են հոկտ. 1—18, Հնդկաստանի Մատրաս նահանգին մէջ, մեռած են 257 հոգի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը կը ծաւալի շարունակ: Փաստէօրի հիմնարկութենէն քանի մը յայտնի բժիշկներ մօտ օրէն Եգիպտոս պիտի մեկնին նախազգուշական նոր միջոցներ թելադրելու եւ ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար: Եգիպտոս ունի միայն 4000 բժիշկներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարար Կոմս Սֆորցա օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն կողմէ իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին յայտարարեց որ «յիմար քաղաքականութիւն է» ամբաստանել Ամերիկան թէ կ'ուզէ իր տիրապետութեան տակ առնել ամբողջ Եւրոպան: Մտահոգութեան պատճառ պիտի ունենայինք այն պարագային երբ Ամերիկան դարձեալ վերադառնար իր մեկուսացման քաղաքականութեան:

ՏԱԿԱՒԻՆ յայտնի չէ թէ ուր է Լեհաստանի նախկին վարչապետը՝ Սթանիսլաս Միքոլայչիք: Զանազան տարաձայնութիւններ շրջան կ'ընեն եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ: Սթոքհոլմի լեհական շրջանակներուն մէջ կ'ենթադրուի թէ Միքոլայչիք փախած չէ եւ ձերբակալուած է գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ: Շատ ուշագրաւ է որ, կը գրեն թերթերը, փախուստի առաջին լուրը հաղորդած է Վարշավայի ձայնասփիւռը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Կառավարութիւնը ստացաւ 300 քուէ, հակառակ քուէարկեցին 280 երեսփոխաններ:

Ռամատիէ վստահութեան քուէ պիտի ստանայ

Խորհրդարանը բացառիկ նիստ գումարեց հինգշաբթի օր քննելու համար վստահութեան քուէի խնդիրը: Թերթիս մամուլի յանձնուած պահուն տակաւին ծանօթ չէինք քուէարկութեան արդիւնքին, բայց բոլոր լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը տիրէր այն համոզումը թէ Ռամատիէի կեդրոնական կառավարութիւնը պիտի ստանար անհրաժեշտ վստահութիւնը:

Վիճաբանութեանց մասնակցեցան գլխաւոր կուսակցութեանց յայտնի երեսփոխանները: Մինչեւ ուշ ատեն կը կարծուէր թէ ընկերվարականներն ու ժողովրդական հանրապետականները պիտի քուէարկէին ի նպաստ կառավարութեան, կարգ մը վերապահումներով: Համաձայն Սահմանադրութեան՝ խորհրդարանը կրնայ մերժել վստահութեան քուէն ձայներու բացարձակ մեծամասնութեամբ (310):

Ամէն պարագայի, սակայն դահլիճին վերահաստատումը չի կրնար լուծել տագնապը որ հետզհետէ կը ծաւալի Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան նոր պահանջներուն պատճառաւ: Ոչ հանրապետականները, ոչ արմատականները ու իսկ ընկերվարականները գոհ են կառավարութեան տնտեսական նոր քաղաքականութենէն: Վերջինները կը փափաքին նոյնիսկ որ գիներու անխուսափելի յաւելումը յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին, խոշոր դժուարութիւններու առջեւ դնէ կառավարութիւնը:

Տնտեսական դժուարութեանց զուգընթաց կայ նաեւ վերջին թաղապետական ընտրութիւններէն ետք ստեղծուած կացութիւնը: Դիտել կը տրուի որ զօրավար Տը Կոլի խմբակցութիւնը — թէեւ խորհրդարանէն դուրս — ամէն միջոցի պիտի դիմէ արժեւորելու համար իր պահանջները — խորհրդարանին լուծումը եւ Սահմանադրական օրէնքին վերաքննութիւնը: Այդ պայմաններուն մէջ Ռամատիէի կառավարութիւնը պիտի ըլլայ փոխանցման շրջանի կառավարութիւն մը:

«ՆՈՒԷՐ ՊԻՏԻ ՏԱՆՔ ՈՉ ԹԷ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ»

Ամերիկայի արտաքին փոխ նախարար Ռոպըրթ Լովէթ յայտարարեց անցեալ օր թէ Միաց. Նահանգներու կառավարութիւնը նուէր պիտի տայ ոչ թէ փոխառութիւն Եւրոպայի այն երկիրներուն որ տնտեսական ահաւոր կացութեան մը մէջ կը գտնուին:

Այս նուէրներուն մաս պիտի կազմեն գլխաւորաբար մթերքներ, բժշկական նիւթեր եւ շատ մը ուրիշ ապրանքներ որոնք անհրաժեշտ են նշանաւոր երկիրներու ֆիզիքական գոյութիւնը պահպանելու համար: Ամերիկա կարողութիւնը պիտի ունենայ յետագային, գանձելու համար փոխ տրուած արդիւնաբերական արտադրութեանց փոխարժէքը՝ տարիներու ընթացքին: Փոխ-նախարարը այս առթիւ ազդարարեց Ամերիկայի ժողովուրդին որ տուրքերը առայժմ պիտի չկրճատուին որովհետեւ ստիպողական է Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին Ամերիկայի ներկայացուցիչը, Ճանսըն, առաջարկեց որ Եաֆայի նաւահանգիստը մաս կազմէ արաբական պետութեան: Ճանսըն յանձնարարեց որ նոյնպէս կարգ մը բարեփոխութիւններ կատարուին ապագայ հրէական պետութեան սահմանագծին վրայ, որպէսզի Պաղեստինը հաւասարապէս բաժնուած ըլլայ երկու ժողովուրդներուն միջեւ: Ամերիկայի պատուիրակը հասկցուցած է հրէական Գործակալութեան որ շատ չպնդէ Կալիլէի կցումին մասին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Միջազգային հիմնարկութեան շրջանակներուն մէջ անհրաժեշտ կը նկատուի, շաբաթներէ ի վեր, նշանակել օժանդակ համաժողով մը որ իր աշխատանքները պիտի շարունակէ ամբողջ տարին... Համաժողովին իրաւասութիւնները ճշդող յանձնախումբը 2ի դէմ 9 ձայնով որոշեց հետեւեալ ձեւով սահմանել այդ իրաւասութիւնները.— Ա.— Օժանդակ համաժողովը չի կրնար քննութիւններ կատարել առանց երկու երրորդի մեծամասնութեան: Բ.— Ոչ մէկ քննութիւն պիտի կատարէ առանց խնդրոյ առարկայ պետութեանց հաւանութեան:

ԱՆԳԼԵԻՐԱՆԱԿԱՆ քարիւղի ընկերութեան քարիւղի արտադրութիւնը եղած է 1.910.000 թոն՝ Յուլիսին: 1947ի առաջին եօթը ամիսներուն արտադրութեան ընդհանուր քանակութիւնն է 11.309.000 թոն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն ցեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Գ.

Տինարեան ցեղը, տարբեր վկայութիւն. «Տինարեան մարդը կը գնահատուի իբրեւ չափազանց յամառ եւ յանդուգն, անվեհեր, քաջ, պատուախնդիր, հայրենասէր: Դիւրագրգիռ, կռուազան, ընդհանրապէս բարեմիտ եւ զուարճասէր: Ունի տաք սէր դէպի բնութիւնը եւ զմայլելու ընդունակութիւն: Ընդունակ է երգի եւ երաժշտութեան: Շատ մը մեծ երաժիշտներ այս ցեղին դրոշմը ունին»:

Տինարեան ցեղը, Կիւնթէրի ակնոցով, եթէ արուեստագէտներ ուզեն ներկայացնել յանդուգն ալպեան որսորդը, Ալպեաններու վստահելի լեռնառաջնորդը, (Bergführer) Թիրոլի ազատագրական մարդիկը Նաբոլէոնի դէմ, Սեւլեռցի կամ ալպանացի կռուողը, Ֆրանսական կամ իտալական բանակներու ուժեղ ալպեան որսորդ զինուորը, այդ պիտի ըլլայ պատկերը մարդու մը՝ Տինարեան, կամ առաւելապէս տինարեան ցեղէ»:

Այս ցեղը կը բնակի Միջին Ուքրանիայէն Պալքանները, մէջն ըլլալով հիւսիսային Յունաստանը:

Արեւելեան ցեղը կարճ է, դէր, կլորիկ, կլոր դէմքով, աչքերը փոքր եւ քիթը բութ, սրունքները կարճ, ձեռքերը կլոր եւ մատները կարճ: Ժրաջան, աշխատասէր, խնայող: Ան Գերմաններուն 20 առ հարիւրը կը կազմէ իբրեւ թէ, մենք կը հաւատանք շատ աւելին, առոր կրկնապատիկը գուցէ:

Արեւելապալթեան եւ սուտէթեան ցեղերը արեւելեանին մօտ բան մըն են, Գերմանիոյ սահմաններուն վրայ ուրիշ ցեղերու հետ խառնուած տարրեր, որոնք ցեղ կը կոչէ միմիակ Կիւնթէր, եւ հետեւող չունի:

Ֆէլեան ցեղը քարէ դարուն արջի եւ եղջերուի որսորդն է, լայն դէմքով, բարձրահասակ, յաղթակազմ: Հինտէնպուրկ այս ցեղէն էր: Բայց թուով շատ քիչ է ան:

Ահա ուրեմն ատաղձը, ուրկէ կազմուած են եւրոպական ազգերը, մանաւանդ այնքան հպարտ Գերմանիան: Ասկէ դուրս Թաթչիկներն ալ իրենց արեան տուրքը տուեր են Եւրոպային, (ինչպէս նաեւ Հայերուս), նոյնպէս մերձաւորարեւելեան ցեղը, որուն Գերմանացիք կ'ըսեն (orientalische Rasse): Բայց մանաւանդ փոքրասիական կամ հայատիպ կամ հայկական ինքնուրոյն եւ ուժեղ ցեղը, որ բոլոր միւս տիպարները իր մէջ կը ձուլէ, ազդած է եւրոպական տիպարին ալ վրայ, խառնուելով անոր հետ: Նոյնպէս Մոնկոլ դեղին ցեղը խառնուած է Եւրոպացիներուն, մանաւանդ արեւելեան Եւրոպա: Ինչպէս գիտենք, Ճինկիզ Խանի թոռը, Պաթին, եւ անոր ամէնէն ճարպիկ զօրավարը, Սուպութայ, (Subutay) մինչեւ Ադրիական հասած էին:

Մերձաւորարեւելեան ցեղը մօտ է եւ ազգակից միջերկրականեան ցեղին, մէկը միւսին փոփոխակը: Այս ցեղը ամէնէն աւելի մաքուր մնացած է արաբ Պետուիններուն մօտ:

Փոքրասիական = Հայկական = Հայատիպ ցեղը ազգակից է տինարեանին: Անոր հետ միեւնոյն մայր բունէն բուսնելով, զարգացած է տարբեր կերպով: Այս ցեղը միջահասակ է, դիրուկ, կարճագլուխ, գանկին ետեւի կողմը զառիվարի նման ուղիղ պծով կը ցածնայ, դէմքին լայնութիւնը միջակ է: Աչքերը աւելի դուրս ինկած կը թուին քան տինարեանինը: Քիթը աւելի դուրս եւ վար կախուածի տպաւորութիւն կ'ընէ քան թէ դուրս ցցուածի, ընդհանրապէս նաեւ աւելի մսոտ է քան տինարեանի քիթը, եւ աւելի զանգուածային կը թուի հայատիպ ցեղի կարճահասակութեան համար, բաղդատելով տինարեան քթին: Շրթները աւելի մսոտ են քան թէ տինարեանինը եւ երբեմն նոյնիսկ ուռած: Ծնօտը աւելի անշմար է եւ ետ ինկած, այնպէս որ ետ փախչող կզակի տպաւորութիւնը կ'առաջանայ իրեն մօտ, մսոտ, վար կախուած քթին հետ համեմատած:

Հայատիպ ցեղը փթթութեան հակամէտ է, ճարպ ամբարելու վզին վրայ եւ ծամր կրկնածնօտի, մանաւանդ կանացի սեռին մօտ: Մարմնին մազոտութիւնը եւ մօրուքին աճումը շատ առատ են: Խիտ յօնքերը երբեմն քթամածին վրայ իրարու միացած են:

Հրէական ազգը ուժեղ հայատիպ դրոշմ ունի: Ամէնէն շատ մեծամասնաբար հայատիպ է հայ ազգը:

«Հրէական ազգին ամբողջութեան մօտ հոգեպէս աւելի հայատիպ ցեղին ժառանգական յատկութիւններ թափանցած են, աւելի կամ նուազ ուրիշ ազդեցութիւններով փոխանորդուած, որոնք հրէական ազգը կը յատկանշեն: Այս հոգեկան յատկութիւնն է որ, տարբեր եւրոպականէն, հրէական հարցը այնքան տաղնապալի կը դարձնէ այսօր:»

Այսքան Կիւնթէր, նացի ցեղաբանութեան տեսաբանը, որ կ'աւելցնէ. «Հրէական հարցը ազգացեղաբանական հարց է»:

« Փրոֆ. Տոքթ. Հանզ Վայնէրթ, մարդաբան, կը գրէ. «Մեծ դժուարութիւններ կը յարուցանէ լուսաբանութիւնը տինարեան ցեղի առաջացումին, որ պալքաններէն ու հարաւային Գերմանիայէն ծանօթ է մեզի: Գանկին ետեւի սեպ զառիթափը եւ դուրս ցատկող քիթը զանոնք կը միացնեն Փոքր Ասիոյ հայատիպ ցեղին հետ, մինչ հասակը եւ ամէն բանէ առաջ հոգեկան ցեղային յատկութիւններ անկէ կը բաժնեն զայն:

«Փոքր Ասիոյ հայատիպին միացումը հին, միջերկրականեան հիմի մը վրայ, հարաւարեւելեան Միջերկրականի մէջ, անգամ մը, մերձաւորարեւելեան ցեղը կազմած ըլլալու է: Անոնք են սեմական լեզուախումբին պատկանող ժողովուրդները, եւ այս ժողովուրդներուն ալ կը պատկանին Հրեաները»:

«Եւ Փոքր Ասիոյ մէջ, դարձեալ, կ'աճի տարբեր տեսակ ցեղ մը ինքնատիպ գլխու ձեւով, սեպ ճակատ, գանկին ետեւի կողմը սեպ, ուժեղ դուրս ցցուած քիթ, եւ չեշտուած ծնօտ: Այս է փոքրասիական կամ հայկական ցեղը: Ան պէտք է ճիւղեր արձակած ըլլայ դէպի Պալքան: Հոն,— տինարեան Ալպեաններուն մէջ,— առաջացաւ անկէ, մարմնի բարձր աճումով, տինարեան ցեղը»:

Ցոյց տալու համար այս կարծիքներուն արժէքը, կը բաւէ նկատի ունենալ հակասութիւնը այս երկու ցեղաբաններուն միջեւ, հայկական ծնօտին ու քթին վերաբերեալ:

Այսպէս, Գերմանացիք, նստած ցեղաբանութեան բարձունքը, դատաւորի աթոռին վրայ, եւ կանխաւ վստահ իրենց գերցեղ եւ գերմարդ ըլլալուն, ուրիշներուն շնորհներ եւ սատեր կը բաժնեն: Անոնց ձեռքն է նաեւ հոգեչափութեան գործիքը, որով կը դատաւորեն մարդոց հոգիները, աղէկի եւ գէշի, արժանի եւ անարժանի, ինչպէս երբեմն, չարաբաստիկ կրօնները, մարդը կը բաժնէին արդարի եւ մեղաւորի, անոր համեմատ քաւարան, դժոխք, կամ արքայութիւն ղրկելու համար: Հիմա որ այլեւս Կէսթափոյի վախը չկայ մեր գլխուն վրայ, եւ ազատ ենք, փորձենք երկու խօսքով վերլուծել այդ սոփեստութիւնները:

Կարգ մը ժողովուրդներու գեղջկական երգերուն մէջ ոմանք կ'ակնարկեն իրենց սիրուհիին սեւ աչքերուն, ուրիշներ երկնակապոյտ աչքերուն: Ոչ ոք մտքէն անցուցած է սակայն թէ մէկը կամ միւսը իրարմէ բարձր ըլլան, հակառակ անոր որ աչքի գոյնը ցեղերու տարբերութեան գլխաւոր մէկ նշանն է: Օրինակ, գանգուր մազը Թաթչիկներու ցեղային յատկանիշներէն մին է: Մարդիկ տարբեր մարմնական ու հոգեկան յատկութիւններով կը զատորոշուին իրարմէ: Նոյնիսկ միեւնոյն ընտանիքին անդամները կը տարբերին մէկզմէկէ: Տեսանք որ ցեղային գլխաւոր տարբերութիւններէն մին մորթի գոյնն է: Գիտական այս ճշդումը սակայն տակաւին չի նշանակեր ցեղապաշտութիւն, եթէ նպատակ չկայ ցեղերը առով վեր կամ ստորադասելու: Այդ է սակայն գերման ցեղապաշտութեան սադայէլական ձգտումը առանց որ եւ է քօղի: Եւ առոր դէմ կը ծառանայ ու կը պայքարի ամէն ազատամիտ անհատ: Ասով, Ֆրանսական յեղափոխութեան բարձրօրէն մարդկային սկզբունքները գլխիվայր կը շրջին, ու ետ երթալով կը դառնանք կրկին Միջին դար կամ ուրիշ որեւէ խաւար դարաշրջան անկէ առաջ: Ինչ բանի վրայ կը հիմնուի այս ամբարտաւանութիւնը, երբ քաղաքակրթութեան հայրերն ու ստեղծիչները եղած են իրենցմէ բոլորովին տարբեր ժողովուրդներ, Սումերներ, Բաբելացիք սեմական՝ եւ Եգիպտացիք համիտական: Եւ այս այն դարերուն, երբ գերման «արիականներուն» ոչ անունը կար ոչ ալ հետքը, եւ կամ անոնք, փաթթուած վայրի կենդաններու մուշտակներուն մէջ, որսի կ'երթային իրենց հիւսիսի խոր եւ խոժոռ անտառներուն մէջ:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

Յովհաննէս Քաջազնունու յիշատակին

Գ.

Ճակատագրական ամիսներին՝ Յունիս—Հոկտեմբեր 1918, նախարարապետ եւ արտաքին գործերի նախարար Քաջազնունին անշեղ հետեւեց իր կառավարութիւնը Հ. Խորհրդին ներկայացնելու օրը արած յայտարարութեան: «Ամրացնել օսմանեան կառավարութեան հետ հաշտութիւնը եւ բարի դրացիական յարաբերութիւններ հաստատել նրա հետ: Խուսափել կատարել այն բոլոր պարտականութիւնները, որ մենք յանձն ենք առել օսմանեան կայսրութեան հանդէպ ու հետեւիլ, որ օսմանեան կառավարութիւնն իր կողմից անի նոյնը մեր վերաբերմամբ: Մասնաւորապէս լուծել օսմանեան զօրքերի մեր երկրից դուրս բերելու հարցը եւ գաղթականների վերադարձը»:

1918ին Նոյեմբերը բացեց վարդագոյն հեռանկարներ մեր առջեւ: Թուրքիան պարտուած էր: Նրա ներկայացուցիչ Խալիլ փաշան եկաւ Երեւան եւ առաջարկեց կառավարութեան վերադարձնել Ալէքսանդրապոլ, Ղարաքիլիսա, Լոռի, Բամբակ, Սարդարապատ, Սուրմալու եւայլն: Դժբախտաբար Հայաստանի հիւսիսային գաւառները Տաճիկների հեռանալուց յետոյ անմիջապէս գրաւեցին Վրացիներից: Բոլոր խնդրանքները նրանց հեռանալ այդ տեղից մնացին ապարդիւն եւ Քաջազնունու կառավարութիւնը ստիպուած եղաւ պայքարի մէջ մտնել Վրաստանի դէմ որն իր «ռազմական ապահովութեան» համար ուզում էր սահմանը հաստատել Սեւանայ լճի եզերքին: Բարեբախտաբար կարճ տեւեց այդ «պատերազմը» սկսուելով Դեկտեմբեր 13ին 1918 ին, վերջացաւ Դեկտեմբեր 31ին:

★

Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին տարին տնտեսական տեսակէտից զարհուրելի տարի էր: Թշնամիների երկաթեայ օղակով շրջապատուած 11.000 քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ տեղացիներից բացի հաւաքուած էր մի քանի հարիւր հազար գաղթականութիւն: Ամէն կողմից նահանջելով հայ գիւղացին ու արհեստաւորը կանգ էր առել փոքրիկ հողաշերտի վրայ ու այլեւս գնալու տեղ չունէր: Բաթումի ստեղծած ազատ Հայաստանը լեռների մի կոյտ էր, որ խաղաղ ժամանակ իսկ չէր կերակրում իր բնակիչներին: Թէեւ քար շատ կար այնտեղ, բայց ճարպիկ մարդու, ինչպէս եւ կուսակցութեան համար քարից հաց հանելը առած է միայն: Ու մահն ուրախ քրքիջով օդուեց սարիթից, մանգաղն առաւ ու սկսեց հնձել հայ երեխան, կին ու հիւծուած տղամարդը:

1918ի աշնան ու ձմեռը անթիւ էին անօթութիւնից մեռնողները: Երեւանում քաղաքային վարչութեան սայլերը վաղ առաւօտեան շրջում էին գաղթականների թաղերը, հաւաքում դիակները, վառելափայտի պէս դարսում միմեանց վրայ ու տանում շուռ տալիս գերեզմանատանը ընդհանուր փոսերի մէջ: Գիշերը երբ մենք ու դուրս էինք գալիս Հայաստանի Խորհրդի նիստերից, հանդիպում էինք երբեմն դիակի, որ ընտանիքն արդէն դուրս էր արել ժողովողների համար: Ամբողջ երկրից օրն ի բուն կարծես մի ճիչ էր բարձրանում — հաց, հաց, հաց:

Քաջազնունին անվերջ դիմում, աղերս, հեռագիր ցրում էր աշխարհի չորս կողմ— անօգուտ: Խոստում շատ կար, կատարում ոչ:

Քաջազնունին առաջարկեց հերոսական միջոց — թոյլ տալ իրեն անձամբ ուղեւորուել Ամերիկա եւ Միացեալ Նահանգների կառավարութեան օժանդակութիւնը հայցել թէ նիւթական եւ թէ քաղաքական: Խատիսեան նշանակեց փոխ վարչապետ եւ ժամանակաւորապէս իր ձեռքն առաւ երկրի ղեկավարութիւնը, իսկ Քաջազնունին Հայաստանի Հանրապետութեան նախարարապետի տիտղոսով մեկնեց դէպի Ուաշինկթըն 1919 Ապրիլ 16ին: Մայիսին Բաթում հասան ամերիկեան նաւերը բեռնաւորուած ալիւրով Հայաստանի համար:

Մենք յաւիտենականապէս երախտապարտ ենք Միացեալ Նահանգների ժողովրդին: Այն ինչ նա մեզ տուեց, իր ունեցածի մի աննշան մասնիկն էր մի կաթիլ ովկիանոսից, բայց այդ կաթիլը կենսատու է եղել մեզ համար: Երբ ամերիկեան ալիւրի ճերմակ ու առատ հացը ցայտեց Հայաստանի փռներից, մեր ազգը միանգամից բուժուած հիւանդի պէս կարծես ցած թռաւ մահճակալից ու ոտքի կանգնեց:

Նոր Բայազիտի քաղցած գիւղացիութեան յայտարարուեց, որ բոլոր գիւղերից սայլեր ղրկուեն Ղարաքիլիսա կայարանը ալիւր բերելու եւ իրենց գաւառը փոխադրելու համար: Սայլերը գնացին, բայց սայլապանները թերահաւատ էին: Մտածում էին, թէ ալիւրի պատմութիւնը սուտ է եւ իրենց տանում են զինուորական կամ մի այլ պէտքի համար: Ուշ երեկոյեան, երբ Նոր Բայազիտցիները Մարտունի՝ հասնում են Ղարաքիլիսայի (այժմ Կիրովական) երկաթուղային կայարանը եւ բացում են նրանց առջեւ ալիւրի պարկերով լի վագոնները, գիւղացիները խենթանում են հրճուանքից, պար են գալիս վագոնների առջեւ, կրակներ վառում, երգում, ճչում եւ ցատկոտելով ալիւրը տանում դէպի սայլերը: Դուք երեւակայեցէք, թէ սրանց ինչպէս պիտի հանդիպէին Դուզքենդում կամ Աղխամամում:

Ժլատութիւն չեղաւ: Խնամատարական նախարարութեան կայանները, որբանոցներն ու դպրոցները վճարովի կամ ձրի տուին հացը քաղցածներին: Կարծես մթնոլորտն իսկ փոխուեց Հայաստանում ճերմակ «բոքոնի» ու խաշած կաթի բուրաւէտութիւնից:

Նիւթական պայմանների այդ կարելի է ասել երկնառաք փոփոխութիւնը միայն Քաջազնունու առաքելութեան հետեւանքը չէր, այլեւ Փարիզեան պատուիրակութիւնների, հայ դեսպանների եւ ուրիշ մարմինների յաճախ կրկնուած միջնոր-

ՕՐ. ԱՃԸՄԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ գիշեր Շօփէնի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Մատլէն Աճէմեանի անդրանիկ երգահանդէսը ընտրեալ բազմութեան մը ներկայութեան որ եկած էր քաջալերել երիտասարդ սկսնակի նկրտումն այս երգչուհիին :

Դժբախտաբար Փարիզի երիտասարդութիւնը իր բացակայութեամբ կը փայլէր, ինչպէս ամէն այն կարգի հաւաքոյթներուն ուրկէ կը բացակայի պարը ....

Փափաքելի էր որ մեր երիտասարդները գէթ դեղարուեստական գետնի վրայ, մոռնալով խմբակցական կամ կուսակցական տարբերութիւնները գլխնային, իրենց սերունդին համեղ տաղանդներու կամ երիտասարդական ոեւէ մշակութային արտայայտութեան քաջալեր իրենց անխառն համակրանքն ու քաջալերութիւնը: Փարիզի մեր երիտասարդութեան այս անտարբերութիւնն ու անգիտակցութիւնը կ'արժէ որ հրապարակ դրուի ամէն առիթով :

Գալով Օր. Աճէմեանի, բնականաբար չենք կրնար արդէն իսկ հասած արուեստագէտ մը նկատել զայն. իր առաջին քայլերուն մէջ է ան, եւ որովհետեւ ունի ձայնի շնորհ եւ արուեստի ըմբռնողութիւն՝ իր աշխատանքովը միայն պիտի կրնայ փայլուն տեղ մը գրաւել ապագային :

Շատ զգալի էր իր վարպետին՝ Օր. Թորոսեանի դրոշմը թէ՛ իր արտայայտութեանց եւ թէ երգերու ընտրութեան մէջ :

Չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ մեր բոլոր երգչուհիները միեւնոյն յայտագիրը կը հետապնդեն եւ հազիւ թէ նորութիւններ կուտան: Օր. Աճէմեան նոր մըն էր, մենք իրմէ կ'ուզէինք լսել նոր երգեր: Դեռ քիչ երգուած շատ կտորներ կան ժողովրդական եւ յետոյ Հայաստանի մէջ երաժշտական մեծ աշխատանք կայ. ինչո՞ւ զանոնք չփոխադրել մեր բեմերուն վրայ, եւ մենք ստիպուած ըլլանք լսելու միշտ «Բէլէ բէլէ», «Համբարձում եայլա», «Ես սարէն կուգայի», «Հով արէք»ները, որչափ ալ քաղցր ըլլան անոնք:

Կը փափաքէինք որ մեր նորերը նորութիւններով ներկայանան եւ շատ կոխտուած գետիններէ հեռանալով քիչ մը ինքնութիւն ցոյց տան :

Ամէն պարագայի Օր. Աճէմեան լաւ սկզբնաւորութիւն մը ունեցաւ եւ այն խանդավառ ծափերը որ չռայլուեցան իրեն՝ պէտք է ընդունի իբր քաջալեր եւ ոչ թէ իբր դափնեպսակ իր կատարելութեան, եւ պէտք չէ անոնց տակ ծանրանայ ու ծուլանայ՝ ի վերջոյ մնալու համար հոն ուրկէ սկսած էր, ինչպէս որ յաճախ պատահած է մեր մէջ, ուր ամէն բեմ ելլող՝ երկու ծափի առջեւ ինքզինք վըտէթ կը կարծէ :

Յ. ...

...դութեան, բայց անշուշտ վարժապետը խոշոր բաժին ունէր դրա մէջ:

Երբ նա վերադարձաւ Երեւան, տուեց մանրամասն եւ իրեն յատուկ յաջորդականութեամբ կառուցուած զեկուցում կատարած աշխատանքի մասին: Թւում էր, որ նրա դիմումի հետեւանքով էր, որ դէթ առաջին նուերը շրջել էին իրենց գլուխները դէպի Բաթում: Միացեալ Նահանգների մայրաքաղաքում նա արժանացել էր համակրութեամբ լի ընդունելութեան: Իբրեւ պատիւ հրաւիրուել էր Սենատում մի վայրկեան նստել Ուաշինկթընի աթոռի վրայ: Սենատոր Լոջ նրան առաջնորդել էր դէպի արտաքին գործերի յանձնաժողովի նիստը, ուր մեր հայ Սոկրատն ասեմ թէ Դեկարտն ուշադրութիւն էր գրաւել իր տրամաբանելու տաղանդով: Նա պատճառաբանեալ մի յուշագիր էր ներկայացրել յանձնաժողովին Ամերիկեան թեւարկութիւնը Հայաստանի վրայ տարածելու մասին:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

... Խմբագիր

Կ'ուզէի մեր մարմիններուն եւ ընկերներուն ուշադրութեան յանձնել անտեսուած պարագայ մը որ թերեւս շատ մը, ինծի նման շարքային ընկերներու սրտին ցաւ եղած է :

Դաշնակցութեան մէջ աւանդութիւն է ոչ միայն կարգապահութիւնը, այլեւ յարգանքը հանդէպ իր վեթերան ընկերներուն՝ անոնց կենդանութեան թէ մահէն վերջ :

Դաշնակցականներս սրտի մեծ գոհունակութեամբ կը հաւաքուինք այդ նպատակով կազմակերպուած սգահանդէսներու մէջ եւ խորունկ ցաւով կը խոնարհինք մեր անմահ հերոս ընկերոջ կամ գաղափարական առաջնորդին շիրիմին առջեւ: Այս գեղեցիկ աւանդութիւնը Դաշնակցական է իր էութեամբ: Դաշնակցականը գիտէ յարգել նոյնիսկ հակառակորդ արժէք մը, ուր մնաց իրը :

Սակայն ըլլալով լրականութիւն մը կայ եւ ուրիշ նոյնքան ուշագրաւ երեւոյթ մը մեր կուսակցութեան մէջ: Մենք չունինք «մեծի», «պըզտիկ»ի խտրութիւն, չունինք «շէֆ»ի կամ շարքայինի տարբերութիւն: Դաշնակցականին համար համեստ զինուոր մը, հաւատաւոր եւ նուիրուած կուսակցական մը արժանի է իր ընկերներուն գուրգուրանքին ու յարգանքին :

Վերջերս կորսնցուցինք այդ կարգի քանի, քանի ընկերներ: Ահա ամէնէն թարմ հողակոյտը, Տիգրան Ստեփանեան: Անկէ քիչ առաջ Սարթանի մէջ թաղուած «Բեռի»ն: Ասոնք որպէս մաքուր կուսակցականներ, իրենց զոհաբերող ոգիով, ու Դաշնակցականի ամուր խառնուածքով մեր շարքերը եւ մանաւանդ մեր նոր սերունդի երիտասարդներուն համար նոյնքան շօշափելի տիպարներ են եւ յարգանքի արժանի: Չենք սպասեր անշուշտ որ Դաշնակցութեան վերին մարմինները սգահանդէսներ սարքեն կամ թերթերու բացառիկ թիւեր նուիրեն անոնց, բայց տեղական մարմիններ, կոմիտէներ կամ խումբեր պէտք է յիշատակի երեկոյներ սարքեն մեր այդ խոնարհ, բայց արժէքաւոր, ընկերներուն համար եւ անոնց տառապանքին եւ օրինակելի կուսակցական կեանքը ծանօթացնել նորերուն :

Սէն Լու Վ. Փափազեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ ·

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

ՌՈՄԱՆ, 25 Հոկտեմբեր (Յառաջ) — Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ Հոկտեմբեր 24ին, ուրբաթ իրիկուն տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը, St. Bernard սրահին մէջ: Հիւրեր ունէինք Վալանսէն եւ Վիէնէն: Բեմը զարդարուած էր Դաշնակցութեան անմահ հիմնադիրներուն եւ հերոսներուն նկարներով եւ կուսակցութեան դրօշներով: Կը նախագահէր ըն. Սարգիս Պիլալեան: Ընկերը նախ խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել խնկելի յիշատակը՝ բոլոր անոնց որոնք հերոսաբար ինկան Ազատութեան անբիծ ճանապարհին:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով որ երգուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէ: Ընկեր նախագահի հրաւէրին վրայ բեմ բարձրացաւ ընկեր Հրաչ Հայթալեան (Փարիզէն), որ երկարօրէն խօսեցաւ խանդավառելով ներկաները: Պատմելէ յետոյ մեր հերոսական մարտնչումները, դարերու ընթացքին, ընկերը ըսաւ. — «Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած գործին առջեւ պէտք է խոնարհի ամէն հայ, պէտք է խոնարհի նոյնիսկ մեր հակառակորդները, որոնք ամէն վերջ կը հայհոյեն, կը մատնեն, կը դաւաճանեն մեզ: Քար դրած մեր սիրտերուն վրայ մենք պիտի լռենք եւ պիտի չպատասխանենք, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը նուիրական գործ մը, ունի կատարելիք :

Երկրորդ խօսողն էր մեր համակիրներէն սիրուած Ֆրանսուհի բարեկամը, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան (Վալանսէն), որ Ֆրանսերէն ճառով մը բացատրեց օրուան նշանակութիւնը եւ յետոյ հայերէնով վերջացուց խօսքը ըսելով «Կեցցէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, կեցցէ Հայ Ժողովուրդը» :

Գեղարուեստական բաժնին այս անգամ ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Հ. Կ. Խաչուհիները, ղեկավարութեամբ Տ. Ն. Շէհիրլեանի, որոնք երգեցին ու պարեցին ընկերակցութեամբ ընկեր Ճիմճեանի (ջութակ): Արտասանեցին Օր. Զատրեան, ընկեր Յակոբ Պօյաճեան (Նոր Սերունդէն), Պ. Նշան Գրիգորեան եւ Պ. Սուրէն Գասպարեան :

Վալանսի Նոր Սերունդէն Պ. Զ. Գասեան իր գեղեցիկ ձայնով յուզեց բոլոր ներկաները: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով:

Վարչութիւնս իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլորին:— Արեգնազ Գրիգորեան

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Ազզամ փաշա մօտ օրէն պիտի այցելէ Իրաք եւ Սաուտի Արաբիա: Ազզամ փաշա յետոյ պիտի վերադառնայ Լիբանան մասնակցելու Արաբ. Դաշնակցութեան խորհրդաժողովին որ պիտի զբաղի Պաղեստինի հարցով: Յոյս կայ որ մինչեւ իր վերադարձը Միացեալ Ազգերու յանձնաժողովը վերջացուցած ըլլայ Պաղեստինի վէճին քննութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

Արեւմտեան ճակատին վրայ կասեցուցած էինք թշնամիին յարձակողականը Արտէնի մէջ : Ռուսական բանակները կը յառաջանային դէպի Պերլին ուր պիտի հասնէին երեք ամիս վերջը: Կացութիւնը այնքան լաւ էր Դաշնակիցներուն համար որ անգամ մը Սթալին եւ Ռուզվէլթ կատակի համար գրաւ եկան թէ Ռուսերը առաջ Պերլին պիտի հասնէին թէ Ամերիկացիները Մանիլա (Ֆիլիփեան կղզիներ):

Խորհրդաժողովին գլխաւոր նպատակն էր վերջնական համաձայնութիւն գոյացնել Տընպարթըն Օքսի որոշումներուն մասին: Սակայն մեր յաղթանակները այնքան մեծ էին արեւմուտքի մէջ որ ստիպուած էինք նկատի առնել նաեւ Եւրոպայի քաղաքական եւ զինուորական խնդիրները: Ի՞նչ պիտի ընէինք Գերմանիոյ հետ :

Սթալին առանց ժամանակ կորսնցնելու հասկցուց թէ ինք կ'ուզէր խօսիլ Գերմանիոյ անձնատուութեան եւ այդ երկրին ապագային ինչպէս նաեւ հատուցումներու եւ Ֆրանսայի յատկացուելիք գօտիին մասին:

1944ի աշնան, Խորհ. Միութիւնը եւ Ֆրանսայի առժամեայ կառավարութիւնը բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրած էին: Բայց խորհրդաժողովին բացումի իսկ յայտնի եղաւ որ Սթալին տակաւին փոխած չէր իր կարծիքը այն օժանդակութեան մասին զոր Ֆրանսան բերած էր Դաշնակիցներուն: Սթալին կը պնդէր թէ Ֆրանսա շատ քիչ դեր պէտք է ունենար Գերմանիոյ հաշուեյարդարին մէջ եւ աւելի խոշոր տեղ պէտք տրուէր Եուկոսլաւիոյ եւ Լեհաստանի :

Երբ Ռուզվէլթ եւ Չըրչիլ առաջարկեցին որ Ֆրանսան ալ գօտի մը ստանայ Գերմանիոյ մէջ, Սթալին համաձայնեցաւ: Բայց այդ համաձայնութիւնը տուաւ այն յոյսով որ Ֆրանսա իր բաժինը պիտի ստանար ամերիկեան եւ բրիտանական գօտիներէն: Սթալին հակառակ էր որ Ֆրանսա ներկայացուցիչ ունենար Դաշնակից Հակակշիռի յանձնախումբին մէջ:

— Համաձայն եմ որ Ֆրանսան եւս ստանայ իր «գօտին» բայց չեմ կրնար մոռնալ որ Ֆրանսան էր որ իր դուռները լայն բացաւ թշնամիին առջեւ, ըսաւ Սթալին:

Սթալին դիտել տուաւ որ այդ պարագան դժուարութիւններ պիտի յարուցանէր: Եթէ Ֆրանսան իրեն համար գօտի մը ստանար Գերմանիոյ մէջ, ուրիշ երկիրներ որ իրմէ աւելի երկար կռուեցան թշնամիին դէմ, նոյնպէս իրաւունք պիտի ունենային գօտիներ պահանջելու: Մարաջախտը ըսաւ նաեւ որ Ֆրանսա պիտի պահանջէր զօրավար տը Կոլ մասնակցի Երեքներու ժողովին :

Չըրչիլ պաշտպանեց Ֆրանսայի տեսակէտը եւ բացատրեց թէ այդ երկիրը իրաւունք ունի գերագոյն խորհուրդին անդամակցելու : Անգլիացի ժողովուրդը երբեք պիտի չհասկնայ թէ ինչու Ֆրանսան կը բացակայի այն խորհրդակցութիւններէն որոնց ընթացքին որոշում պիտի տրուի Ֆրանսական գօտիին մասին, դիտել տուաւ Չըրչիլ : Սթալին նորէն վախ յայտնեց թէ Ֆրանսա կրնայ այդ տեսակ խնդրանք մը ներկայացնել :

— Ֆրանսան շատ չկռուեցաւ, ըսաւ Սթալին. եւ սակայն տը Կոլ կը պահանջէ որ ինքն ալ հաւասար իրաւունք ունենայ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ հետ որոնք ամէնէն աւելի կռուեցան :

Նախագահ Ռուզվէլթ, այս հարցին մէջ, վէճի չբռնուեցաւ Սթալինի հետ: Ճիշդ է որ ան մեծ հիացում ունէր Ֆրանսացի ժողովուրդին հանդէպ, բայց շատ մեծ չէր իր հիացումը զօրավարին մասին: Շատ անգամներ վերյիշած էր խօսակցութիւն մը որ տեղի ունեցած էր Քազապլանքայի մէջ եւ տը Կոլ ինքզինքը բաղդատած էր Ժան տ'Արքի հետ — իբրեւ Ֆրանսացի առաջնորդող ոգի — եւ Քլէմանսոյի հետ — իբրեւ քաղաքական առաջնորդ :

Յաջորդ օրը Մոսկուայի մեր դեսպանը Հէրիման, Հափկինս եւ ես ստիպեցինք նախագահին որ Ֆրանսան մասնակցի Խորհուրդին քանի որ առանց այդ մասնակցութեան Ֆրանսան պիտի չընդունէր «գօտի» մը ստանձնել Գերմանիոյ մէջ: Նախագահը ի վերջոյ համոզուեցաւ եւ իր կարգին համոզեց նաեւ Սթալինը :

Եալթայի խորհրդաժողովին տեւողութեան Խորհ. պատուիրակութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը հատուցումներու խնդիրն էր :

(2)

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԵՎՐԱՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

Սէվրանցին գոնէ գիտէ որ ինչ մեծ դժուարութիւններով հիմը դրուած է երկու տարի առաջ Հայերէնի այն դասընթացքին որ կոչուած էր մի միայն մեր մայրենի լեզուն սորվեցնել մատաղ սերունդին ։

Այնքան յստակ էր այս նպատակը որ հազիւ թէ Հայ պէտք էր ըլլար մարդ որ աշխատէր ձախողեցնել զայն, դուրսը, փողոցը ձգելով աղոց բազմութիւն մը ծարաւ իր լեզուն սորվելու ։

Այդպէս եղաւ սակայն, հայանուն մարդիկ թոյլ չտուին որ կրթական մարմին շէնքը որ ամբողջ Սէվրանցիին աշխատանքովը շինուած է, տրամադրուի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ։

Մեր տիկինները յուսահատողներ չէին սակայն, իրենց սեփական բնակարանները տրամադրեցին այս երկու տարուան շրջանին, ամէն դժուարութեան յաղթեցին, նոյնիսկ անձնական զոհողութեան առջեւ կանգ չառին, յաջողելու համար իրենց գեղեցիկ ձեռնարկին մէջ: Բոլորեցին շատ արդիւնաւոր երկու շրջան իրենց ուսուցչուհին Տիկին Հ. Զիլինկիրեանի ղեկավարութեամբ: Տիկնոջ փորձառութիւնը եւ օգտակար ըլլալու եռանդը մեծ գրաւական մըն էր արդէն, եւ տղաքը քաղեցին առաւելագոյն օգուտը, կարդալով հայերէն, երգելով հայերէն, արտասանելով հայերէն ։

Այս երրորդ շրջանը անպատեհութիւնով մը դիմաւորուեցաւ դպրոցական եղանակի սկիզբէն Ֆր. Կ. Խաչի անդամուհիներուն կողմէ. քանի որ ստիպուած էին սրճարանի մը անկիւնը շարունակել դասընթացքը ի մեծ ուրախութիւն այն մարդոց որոնք անկարելին փորձեցին Ազգային սեփականութիւն եղող շէնքի մը դուռները գոցել Ազգին տղոց առջեւ: Հեգնանքով կ՚աւետէին իրարու թէ «Կապոյտ Խաչը սրճարանին անկիւնը ապաստանած է»:

Ձեզ գիտեր թէ լսեցին այժմ որ Ֆրանս. վարժարանին գեղեցիկ մէկ սրահը յատկացուած է անոնց դասընթացքին, լսեցի՞ն արդեօք որ ոչ միայն Գ. քաղաքապետը եւ դպրոցին տեսչութիւնը այլեւ կրթ. նախարարութիւնը թոյլատրած է օգտուիլ նոյնիսկ դպրոցական առարկաներէն անհրաժեշտ ուսուցման համար ։

Այս կարգադրութիւնը որ մի անգամ ընդմիշտ կը լուծէ Ֆր. Կ. Խաչին հայերէնի դասընթացքին շէնքի խնդիրը նոր ոգեւորութիւն, նոր եռանդ ներշնչած է մեր տիկիններուն եւ մեր ուսուցչուհիին, որոնք անգամ մը եւս պիտի նուիրուին շինարար աշխատանքի ։

Սեվրանցի

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ նախորդ փոխ նախագահը Հէնրի Ուոլըս որ Պաղեստին գացած է քննական պտոյտով յայտարարեց թէ ինք համոզուած է որ արաբ եւ հրեայ ժողովուրդները, ամէն բանէ առաջ, կը սիրեն խաղաղութիւնը: «Վստահ եմ որ այդ երկու ժողովուրդները հաւատարմօրէն պիտի գործադրեն Միացեալ Ազգերու որոշումները Պաղեստինի մասին»: Ուոլըս չորեքշաբթի օր տեսակցեցաւ Անդր — Յորդանանի Աբտուլլահ թագաւորին հետ ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ կողմէ նշանակուած քաղաքացիական իրաւունքներու յանձնաժողովը կ՚առաջարկէ դաշնակցային նոր օրէնք մը պատրաստել՝ վերջ տալու համար զանազան նահանգներու այն օրէնքներուն որոնք խտրութիւն կը դնեն քաղաքացիներուն միջեւ՝ իրենց ծագումին, գոյնին կամ դաւանանքին պատճառաւ:

ԻՐԱԿԱՆ պատերազմի մէջ են Հնդկաստան եւ Փաքիստան համաձայն Լոնտոնի «Թայմզ»ին: Կատաղի ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան ներկայիս Քաշմիրի մէջ՝ իսլամ եւ հնդիկ ուժերուն միջեւ: Բրիտանական իշխանութիւնները ամէն ջանք ի գործ կը դնեն համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար ։

ՊԵԼՃԻՔԱ, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ հինգշաբթի օր համաձայնութիւն մը կնքեցին մաքսային միատեսակ դրութիւն հաստատելու համար երեք երկիրներու միջեւ: Մաքսային նոր սակացոյցը գործադրութեան պիտի դրուի յունուար 1էն սկսեալ ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը դիմած է Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ հասկնալու համար, թէ ինչ քանակութեամբ արմտիք կրնան արտածել Ֆրանսա՝ փոխարժէքը ճարտարարուեստական նիւթերով ստանալու պայմանաւ ։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը՝
Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին ։
Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ ։

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժին, կ՚երգէ Տիկին Անդրէասեան ։

Կը բանախօսէ Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Ջազպէնտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը ։

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ ։

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը ։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince ։

«Առա գեղեցիկ»ը

Սարա Պէրնարի թատրոնը, նոյեմբեր 3ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20ին:

Այս տաղաչափեալ 3 արարով եւ 4 պատկերով պատմական ողբերգութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի Գ. ԱՐՄԷՆ ՍԱՆԼԸԳԵԱՆԻ բացառիկ բեմադրութեամբ ։

Երաժշտական բաժինը գրուած Գ. Ալէմշահէ:

Կը ղեկավարէ Ա. Գարբեթեան, մեհենական պարեր, Օր. Ժ. Յովհաննէսեանէ (Ա. քօնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ) եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բոլոր դերասաններուն ։

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ.— 100 —350: Կը ծախուի ամէն օր ժամը 11էն 18 թատրոնին կիչէն, եւ 9 Place de la Madeleine, Բալուեան գրատունը, հեռաձայն Pro. 25-46 ։

Հրապարակ ելած է

ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

(Նուարդ եւ Նազենի քոյրերուն)

Բանաստեղծութեանց հատոր մը, ամերիկեան մաքուր տպագրութեամբ: Գինը 250 Ֆրանք ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. ԹԻՒԸ (հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris ։

Հատով կը ծախուին հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Գարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ հայ պատանի մը 14—16 տարեկան «քուրսօեր» ըլլալու եւ T. S. F. սորվելու համար ։

Դիմել Կ. ՆԱԽՆԻՔԵԱՆԻ
Nanique, 26 rue de Maubeuge, Paris (9):

ԱՆՈՒՇ ՕՓԵՐԱՆ

Մեծ պատրաստութեամբ Փարիզի մէջ, 1948 Յունուար 25ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը, չխաչաձեւելու համար ։

Գ. ՎԱՍԻԿ ԵՒ ԲԺԻՇԿ ՌՈՒԲԷՆ Տէր Դաւիթեան եղբայրները հազար ֆրանք նուիրեցին Իսիի Ֆր. Կապոյտ Խաչի դպրոցին իրենց հօր ԲԺԻՇԿ ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ յիշատակին:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Այսօրուընէ սկսեալ «Յառաջ»ը եւ պիտի ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տեսչութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին ։

Մեր թերթին բաժնեգիներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 Ֆր. տարեկան 1200 Ֆրանք ։

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար:

Կը խնդրուի բոլոր ուկախ հաշիւները փակել, մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով: Այդ թուականէն եաք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ Միութիւնը կը հրաւիրէ այն բոլոր օրիորդները որոնք կ՚ուզեն մտնել Միութեան Արինուշներու խումբերուն մէջ, արձանագրուելու համար դիմեն կիրակի 2 Նոյեմբերին, ժամը 3էն սկսեալ Իսիի Խրիմեան ակումբը, Rue de la Défense :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները իր «Անակնկալին» (Surprise Party) որ տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 2ին Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense, ժամը 15էն մինչեւ 21: Մուտքը եւ ուտելիքը ձրի են ։ Métro Mairie d'Issy, Autobus 190, Train, Gare des Invalides :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, սորագրուած ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Ֆրանք:

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 266
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տարե. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 2 Novembre 1947 Կիրակի 2 Նոյեմբեր
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5178—Նոր շրջան թիւ 787
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԲՈԼՈՐՏԻՔԵԱՆՆԵՐԸ»

Արտասահմանեան Հայաստանի մէջ ունինք «չէզոք»ներու բազմութիւն մը որ ազգին գործով զբաղելու կը զբաղի միայն այն ատեն երբ օրուան հովերը նպաստաւոր են։

Այդ բազմութիւնը իր մէջ կը համրէ ատենօրական դասուն պատկանող երեւելիներ — ինչպէս նաեւ կասկածելի տարողութեամբ մտաւորականներ ու արուեստագէտներ։

Անորակելի համբանք մը որուն մօտ կը պակսի քաղաքական յստակ ու պայծառ մտածողութիւնը եւ տեսն ու ճերմակը զատազանելու ընդունակութիւնը։

Իրենց գլխաւոր յատկանիշն է «չէզոքութիւն»ը որուն իմաստը բացատրուած չէ տակաւին։

Այս կամ այն խմբակցութեան պատկանող հայրենակիցներուն չափ ու երբեմն ալ աւելի, կը ծափահարեն Խորհրդային Հայաստանի վերածնունդը՝ մշակութային թէ շինարարական մարզերուն մէջ։

Կը խանդավառուին ներգաղթով ու, եթէ իրենց նիւթական պայմանները կը թոյլատրեն, համդանակութեանց կը մասնակցին «հաճոյքով»։

Աքաչելի՛ մինչեւ հոս։

Աւելին պիտի չսպասէք իրենցմէ, որովհետեւ ընդհանրապէս, այդ բազմութիւնը չունի քաղաքացիական քաջութիւն՝ իր դիրքը ճշդելու հակամարտ հոսանքներու պայքարին մէջ։

Ողբացեալ Ազգերու Դաշնակցութեան «Ամենէն վիկեան գիտողներն» են անոնք։ Օր մը այս կողմ, օր մը միւս կողմ։

Անոնց գլխաւոր մտահոգութիւնն է հաճելի երեւալ Երեւանի կառավարութեան աչքին կամ պատշաճ յարաբերութիւններ մշակել արտասահմանի Երեւանեան մունետիկներուն հետ։

Կան փոքրաթիւ մտաւորականներ որոնք կ'աշխատին կարելի եղածին չափ քիչ բարեւ տալ Դաշնակցական խմբագրին ու գրագէտին որպէսզի դիմացի հոսանքը չվիրաւորուի։

Կան, մանաւ վրայ համբուող արուեստագէտներ, որոնք ընդհանրապէս իրենց «ախրայօժար մասնակցութիւնը կը շնորհեն միայն այն հանդէսներուն որոնց վրայէն կը պակսի Դաշնակցութեան շունչն ու հովանաւորութիւնը։

Այսպէս, կ'երթան ու կ'երգեն նոյեմբեր 29ի տօնակատարութեան, բայց դիւանագիտօրէն կը հիւանդանան այն օրը երբ հայ դանգուածը կը տօնէ Հայաստանի հանրապետութեան տարեդարձը։

Իրենց ներկայութեամբ կը պատուեն այն խրախճանքները կամ գրական հաւաքոյթները ուր քարեր պիտի արձակուին Դաշնակցութեան հասցէին։

Կը յիշեն Դաշնակցութիւնը այն օրերուն երբ բարոյական — եւ նիւթական — օժանդակութեան պէտք ունենան։

Կը հարցնես.

— Ինչո՞ւ այս հեռաւորութիւնը.

Կը պատասխանեն.

— Մենք ձեզի դէմ չենք, բայց...

Դաշնակցութիւնը պէ՞տք ունի այս անջիղ ու անողն բացատրութիւններուն։ Հազար անգամ ո՛չ։

Մենք կը շարունակենք մեր ճամբան առանց ազդուելու կարգ մը «բոլորտիքեան»ներու այս անփառունակ վերաբերումէն որովհետեւ մենք մեր ուժերով ու մեր միջոցներով ի վիճակի ենք հայթայթելու ե՛ւ խօսող, ե՛ւ գրող ե՛ւ արուեստագէտ։

Իր ապերասան հակառակորդներուն դէմ առնական քաջութեամբ ճակատող Դաշնակցութիւնը, չէզոք կոչուած քանի մը մտաւորականներուն — եւ մնացեալներուն — սմսեղուկ խաչակրութենէն չէ որ պիտի սարսափէր։

Կ'ուզէինք պարզապէս մատնանիշ ընել խղճով տարակայ համբանքին ողբալի մտայնութիւնը որ ստուեր կը ձգէ իր լայնախոհութեան եւ մտաւորականի կամ արուեստագէտի համբաւին վրայ։

Այդ քանի մը հոգին թող երթան ու խնամութիւն սարքեն «Հայաստանասէր»ներու այն խառնիճաղանճին հետ որ յուսահատ ու ապարդիւն պայքար կը մղէ Դաշնակցութեան դէմ։

Թող երթան ու երգեն կամ խօսին հակադաշնակցական հանդէսներու մէջ եթէ այդպէս կը թելադրէ իրենց ըմբռնած «չէզոքութիւն»ը։

Ձեզոք մտաւորականներուն եւ արուեստագէտներուն ստուար ու արժէքաւոր բազմութիւնը միշտ մեզի հետ է։

Ծ.

Ներգաղթը Իրանէն

Իրանահայերու ներգաղթին օժանդակող կեդրոնական յանձնախումբը հետեւեալ կոչը հրապարակած է հոկտեմբեր 5ին (կ'արտատպենք Թեհրանի «Ալիք»էն).

Հայրենակիցներ,

Այսօր նորից բացուել է վերադարձի դռները։

Համոզուած ենք եւ վստահ, որ ամէն մի հայ անհատ, առանց դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան, սրտաբուխ եւ անվերապահօրէն նորից պիտի բերի իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը, որպէսզի ամենակարճ ժամանակամիջոցում հնարաւոր լինի իրագործելու նրանց վերադարձը հայրենիքի ծոցը։

Ահա այս գիտակցութեամբ է, որ Ներգաղթի համդանակիչ մարմինը դարձեալ հանդէս է գալիս, յենուելով եւ վստահելով մեր բոլորի քաջալերութեան վրայ։

Այսօրուայ մեր բոլորի կարգախօսը պիտի լինի «Ոչ մի հայ առանց մասնակցութեան»։

Կաթիլ կաթիլ թափած ջուրը, հատիկ հատիկ ընկած ցորենը, մի առ մի դրուած քարը վերջոյ գետն է յորդեցնում, պարկ է լցնում, հսկայական շէնքն է կանգնեցնում։

Ինչ խօսք, որ ընդհանրութեան նմանօրինակ մասնակցութիւնը, բացի նիւթականից, ունի բարոյական խոշոր նշանակութիւն, մեր միասնական եւ ազգապահպանման նպատակի տեսակէտից։

Վստահում ենք հաւատալ, որ միշտ եւ ամէն բանի համար իր կարողութիւնից շատ վեր զոհաբերութիւն ցոյց տուող Հայը՝ այս անգամ էլ պիտի զոհի, նա համոզուելու պէտք չունի... Համոզուած է արդէն, թէ իրենից նուազ բախտաւոր Հայեր կան, որ իր օգնութեանն են կարօտում՝ հայրենիք գնալու համար։

Բարեկեցիկ հայրենակից, մասնաւորապէս քեզի է այս կոչը։ Կամեցողութեամբ հարուստ, բայց նիւթապէս չքաւոր անհատի պակասը պիտի լրացնես [illegible]։

Կատարիր նրա փափաքը, օգնիր, որ նա գնայ ու համբուրի Արարատի ստորոտը, նոր կեանքով եւ նոր ներշնչումով։

Յիշեր Աւետարանի խօսքը — Տուր եւ տացի ձեզ։

ՀՐԷԱԿԱՆ «Հականա» եւ «Իրկուն» գաղտնի կազմակերպութեանց վէճը հետզհետէ ծանրակշիռ համեմատութիւններ կը ստանայ։ Չորեքշաբթի գիշեր «Իրկուն»ի ահաբեկիչները յարձակում գործեցին հակառակորդ ընկերակցութեան կարեւոր անդամներուն վրայ, Թէլ Ավիվի մէջ, եւ վիրաւորեցին զանոնք։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, Ցալտարիս, յայտարարեց Նիւ Եորքի մէջ թէ Յունաստանի վիճակը բարելաւած է շնորհիւ Ամերիկայի օժանդակութեան։ Ցալտարիս Լոնտոն գնաց տեսակցելու համար արտաքին նախարարութեան հետ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Աշխատանքի Նախարարութիւնը տեղեկագիր մը հրատարակեց ցոյց տալու համար թէ հասարակ Անգլիացին ինչ կը շահի։ Շաբաթավարձերը 1938ի հետ բաղդատմամբ, հարիւրին 94 յաւելում կրած են։ 21 տարեկանէն վեր այրերը միջին հաշիւով կը շահին 6 ոսկի 3 շիլլին հինգ փէնի (2962 ֆրանք)։ 18 տարեկանէն վեր կիները՝ 3 ոսկի 7 շիլին 4 փէնի (1592 ֆրանք)։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուսական գօտիին ընդհանուր հրամանատարը մարաջախտ Սոքոլովսկի, պահանջեց ուրբաթ օր որ Դաշնակիցներու Հակակշիռի Խորհուրդէն անմիջապէս հեռացուի Պրազիլեան որ, ինչպէս ծանօթ է, վերջերս խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ։ Ամերիկայի ներկայացուցիչը, զօրավար Քլէյ պատասխանեց թէ Պրազիլեան «մեր դաշնակիցն է եւ իր զինուորները մեր կողքին կռուած են Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ»։ Միջդաշնակցային խորհուրդը հարցը դարձեալ նկատի պիտի առնէ իր յաջորդ նիստին։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ծերակոյտը վաւերացուց կառավարութեան այն որոշումը որ կը պահանջէ ազատ արձակել այն պետական պաշտօնեաները որոնք համայնավար հակումներ ունին։ Խորհրդարանն ալ իր կարգին որոշում մը պիտի տայ շուտով։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներու ընդհանուր գումարն է 853.906 միլիոն ֆրանք։

Վարչապետ Ռամատիէ վստահութեան քուէ ստացաւ

Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր հինգշաբթի օր խորհրդարանը, ձայներու չնչին առաւելութեամբ, վստահութեան քուէ տուաւ վարչապետ Ռամատիէի խառն կառավարութեան։ Քուէարկութեան արդիւնքն էր 280ի դէմ 300։ Յանուարէն ի վեր եօթներորդ անգամն է որ Ռամատիէ վստահութեան քուէի խնդիր կը յարուցանէ, բայց առաջին անգամն է որ կը ստանայ ձայներու այսքան փոքր մեծամասնութիւն մը։

Ի նպաստ կառավարութեան քուէարկեցին կեդրոնի կուսակցութիւնները, այսինքն ընկերվարականները, արմատականները եւ MRPն։ Համայնավարները հակառակ քուէ տուին։ Ձեռնպահ մնացին 18 երեսփոխաններ։

Տակաւին կանխահաս է ըսել թէ Ռամատիէի այս անչափ յաղթանակը ինչ հետեւանքներ պիտի ունենայ մօտաւոր ապագային։ Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ փոխան գմայն շրջանի այս կառավարութիւնը հազիւ քանի մը ամիս կրնայ տեւել։ Հինգշաբթի օրուան վիճաբանութիւնները աւելի հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ էր որ տեղի ունեցան։

Ամէնէն բուռն արտայայտութիւնները ըրին համայնավարները ամբաստանելով կառավարութիւնը թէ չէ կրցած հանքածուխ ստանալ Գերմանիայէն։ Արտաքին նախարարը պատասխանեց թէ 1947ի առաջին ութը ամիսներուն, Ֆրանսա ստացած է 1.700.000 թոն ածուխ։ MRPի ներկայացուցիչը Լըքուռ դիտել տուաւ թէ կառավարութեան տնտեսական ծրագիրը չի պարզեր այն միջոցները որոնք ձեռք պիտի առնուին տագնապը լուծելու համար։ Ետոյ, պետութիւնը կորսնցուցած է իր հեղինակութիւնը։ «Մենք կու տայինք հակառակ քուէ տալ բայց նոր տագնապ մը ստեղծել պիտի նշանակէր երկիրը նոր արկածախնդրութեանց մղել» աւելցուց Լըքուռ։ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, շեշտեց թէ երկու հակամարտ հոսանքներ ստեղծուած են երկրին մէջ, հետեւանքը պիտի ըլլայ քաղաքացիական կռիւ մը։ Այդ հոսանքներուն գլխաւոր յատկանիշն է ըլլալ հակա — այսինչ կամ հակա-այնինչ, մինչդեռ մեզի համար պէտք է իրական համերաշխութիւն մը բոլոր կուսակցութեանց միջեւ։

Խորհրդարանին յաջորդ նիստը պիտի գումարուի նոյեմբեր 13ին։ Կը նախատեսուի որ վարչապետ նոր փոփոխութիւններ մտցնէ դահլիճին մէջ՝ ապահովելով կարգ մը ծանօթ խորհրդարանական անձնաւորութեանց մասնակցութիւնը։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ Ռամատիէի յաջողութիւնը կը վերագրուի երկու երեւոյթներու. առաջին՝ ո՛չ համայնավարները, ո՛չ ալ դօլավարեան կուսակիցները պատրաստ են բուռն միջոցներու դիմելու՝ իշխանութեան գլուխ գալու համար. երկրորդ՝ խորհրդարանին կեդրոնի կուսակցութիւնները տրամադիր չեն տակաւին ընտրութիւն մը կատարելու երկու ծայրայեղ հոսանքներուն միջեւ։ Զօրավարին շրջապատէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը յայտարարեց հինգշաբթի օր ուշ ատեն որ «Տը Կոլ առայժմ անապարելու պէտք չզգար, բայց կը տեսնէ որ երկրին ներկայ անստոյգ քաղաքականութիւնը յառաջ պիտի բերէ ելմտական եւ տնտեսական ծանրակշիռ կացութիւն մը»։

Զօրավարը քաղաքական կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ Փալէ Շայյոյի մէջ՝ նոյեմբերի վերջերը։

★ Համայնավար կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակելով ուրբաթ օր կը հաստատէ որ կուսակցութեան կեդրոնական վարչութիւնը միաձայնութեամբ ընդունած է Վարշաւայի խորհրդաժողովին որոշումները եւ Պելկրատի կոմինֆորմին ներկայացուցիչներ նշանակած է Տիւքլօ եւ Ֆաժոն։

Ետոյ կը շեշտէ թէ «Ռամատիէի կառավարութիւնը եւ ընկերվարական կուսակցութիւնը Ֆրանսան յանձնած են ամերիկեան աշխարհակալութեան ազդեցութեան՝ զոհելով երկրին անկախութիւնը»։

Եգիպտոսի համաճարակը կը ծաւալի

Եգիպտական կառավարութիւնը կը յայտարարէ որ համաճարակը սարսափելի կը ծաւալի։ Օրական նուազագոյն 400 մահեր կը պատահին եւ 800—900 հոգի կը վարակուին։ Խստօրէն պիտի պատժուին անոնք որ իշխանութիւններուն չեն տեղեկացներ թէ հիւանդներ ունին։ Պիտի պատժուին նաեւ բոլոր անոնք որ ապօրինի ճամբորդութիւններ կը կատարեն։ Նեղոսի ամբողջ դելտան վարակուած է, բացի Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն։ Համալսարաններն ու դպրոցները պիտի վերաբացուին պայմանաւ որ չթերանան նախազգուշական քայլեր առնելու պարտականութեան մէջ։ Հակաբրիտանական մամուլը կը շա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ՑՈՐՆ ԱՆԳԱՄ ԲԱՑԱՒ ԲԵՐԱՆ

Դ.

Երէկ գանգատեցայ Աստուծոյ.

— Տէ՛ր, բոլ, շնորհակալ եմ այն ամէն բանին համար՝ որ կը կամենաս ինծի: Չի դո՛ւն միայն գիտես թէ ի՛նչ բան անհրաժեշտ է ինծի, զիս հասցնելու համար ճակատագրիս լրումին: Բայց, — խորհելով որ կը ներես ժպիրհ գրողին՝ որ ե՛ս եմ, — կ'ուզեմ վերաքննութեանդ ենթարկել պարագայ մը, որ խութի պէս կը փշէ իմաստութեանդ ալիքներուն ներդաշնակ ծաւալումը: Չափելու համար Յոբի հոգեկան կորովը եւ աստուածաճանաչ իմաստութեան խորութիւնը, ժամանակին՝ բորոտութեամբ վարակեցիր Հուսի մեծատունը եւ նստեցուցիր աղբիւսի վրայ, ինչպէս այժմ գաղափարական պայքարի մէջ՝ փորձի ենթարկելու համար մարտընտիր Հայորդիի եռանդը, վրան կը թափես աղտակրկիտն ու քրջահաւաքը, որոնք, առաջին իսկ վայրկեանին՝ մտնալով պայքարին հանգամանքը, — թերեւս ծածկելու համար դաշտարի իրենց աղքատութիւնը, — փոխանակ տեսակէտները քննադատելու, կը յարձակին անձնական կեանքիս վրայ: Լաւը վերջին նաւը չէ, ոչ ալ առաջինը, որ փոխանակ տեսակէտի տարբերութեանց մասին խօսելու՝ յանկարծ կ'ելլէ ծաղրանքի նիւթ կը դարձնէ «խելապատակս», որ, պարապ տոպրակի մը պէս, չէ կրցած դուրս տալ ծանուցուած հեղինակութիւնները, յանկարծ կ'առակէ «խրթին եւ անհասկնալի» բառեր գործածելս՝ թելադրելով անշուշտ որ «լաճիք» բառին պէս «հասկնալի, յստակ եւ աշխարհաբար» բառեր գործեմ (*), յանկարծ կը քամահրէ «հայագիտութիւն» ծախելս հոն՝ ուր կարելի էր ինքնօգնութեամբ սորված իր քչուտիկ մը հայերէնովն ալ պարծենալ, վերջապէս յանկարծ ցուցամոլ կ'անուանէ զիս, բայց ինք, ածածը երկու հաւկիթ է, ձայնը ձգեր՝ կը գարգճէ. «Տեսէք, հաւկիթ ածեր եմ», ու Լոնտոն կը վազէ՝ հաւկիթը ծախելու, Պերլին մարդ կը ղրկէ՝ հաւկիթը ծախելու, ի վերջոյ երկու հաւկիթով կը նստի օդանաւ, կ'երթայ Երեւան, դեսպան Հայոց գրականութեան:

Բայց այս ամէնը, Տէ՛ր, այս ամէնը ի՞նչ կապ ունի պայքարին հետ, զոր կը վարեմ յստակ, աշխարհաբար, ու կ'ըսեմ.

1.— Չգործածել «հակահայաստանեան» բառը ոեւէ Հայու մասին, մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ հիմնադիրն է «իրենց» Հայաստանին:

2.— Չհամարել Թուրքը եւ Դաշնակցականը համարժէք, որովհետեւ յանկարծ մեր միտքը կ'իյնայ Թուրքին 25 տարուան բարեկամը, որ, ինչպէս երէկ կ'արգիլէր տօնել Ապրիլ Տասնըմէկին անգամ, կրնայ արգիլել վաղն ալ, ո՛վ գիտէ Կրեմլինի խորախորհուրդ գաղտնիքները:

3.— Չկրկնել «Դաշնակցականը Ներգաղթի դէմ» պառաւական խօսքը, եթէ նոյնիսկ մարդիկ ըլլան, որ գործի վրայ երեւալու եւ ապրուստ ապահովելու համար՝ Հարկադրումին սրճարաններէն ու փողոցներէն զօղլու «ապացոյցներ» ճարել ... ի պէտս իրենց փաթրոններուն, աղբահաւաքներու պէս:

Տէ՛ր, բոլ դառնացեալ սրտով, գէթ մէ՛կ անգամ պայքարի մասնագէտ մը ղրկէիր ինծի դէմ, կռուելու համար ծեծուած նիւթերուն ծանօթութեամբ, վիճաբանական օրէնքներուն հմտութեամբ, այլ մանաւանդ մտաւորական ծանրութեամբ, որ գիտնար թէ ի՛նչ է ապացոյցը, ո՞րն է ապացուցանելու գիտական ու քննական եղանակը: Որպէսզի չզբաղէի «հովն - եռեւէն» մտաւորականի մը ծամծմուքներով, տանձի պատմութիւններով, «Ջրվրայ» երգիծանքներով, լեզուական gâtismeով: Բայց եւ այնպէս թող քու կամքդ ըլլայ:

Ճիշդ է, գանգատ ըրի Աստուծոյ թէ ինձ հետ վիճողները միշտ անձնականութեան տարած են վէճը: Նաեւ կրնար, իր առաջին յօդուածով, փոխանակ զբաղելու իմ անձովս՝ վիրաւորիչ ձեւով, ապացուցանել Դաշնակցականներուն ... Թրքութիւնը եւ Ներգաղթի դէմ պայքարը: Նման վիրաւորանքներէ վախցողը ես չեմ, գիտեմ փոխադարձել մէկի դէմ ծօթնով: Բայց կը նախընտրէի միտքի պայքարը, որպէսզի գիտութիւն թափէինք, ծանօթութիւն բերէինք, տեսակէտ պարզէինք՝ առանց Թուրքի Տաճիկի խնդիր հանելու: Օրինակ, Ներգաղթը, իմ տեսակէտովս, Հայաստան մարդ տանիլ չէ միայն, փաստահաւաք մեր՝ marchand d'habitsին գիտցածին չափ պարզ չէ երբեք, — հարց մըն է որ ակադեմական ուսումնասիրութեան երեւանք ալ ունի: Պատերազմէն առաջ գաղափարախօսութիւն ըրած եմ այդ մասին, ուրեմն հարցը, իր բուն նշանակութեամբը, նոր չէ ինծ համար, եթէ, ոմանց համար, բաւական գործ է դարձեր հիմա: Բայց այդ մասին յառաջիկային, քանի զարհուրելի նշանաւոր «ապացոյցներուն» մասին խօսուած ժամանակ:

Ճիշդ է, շատ նոր չեմ ըրեր հակառակորդս վիրաւորելու ժամանակ, բայց չեմ գանգատիր՝ երբ կը ստանամ փոխադարձ վիրաւորանքը: Իսկ երբ հակառակորդս է նախայարձակը, իր գանգատը հաճոյք կը պատճառէ ինծի, վասնզի ինծ չեմ խառներ այլեւս կռիւին պատուհասները:

Գիտե՛մ, կարգ մը թերթեր (եւ գրողներ), իրենց շուրջ հետաքրքրութիւն առաջացնելու համար, կռիւ կը փնտռեն ու կռիւ կը սարքեն: Գիտե՛մ, ընթերցողներ ալ կան, չըսեմ հասարակութիւն, որոնք շատ կը սիրեն գզուըտուքը:

Ես ալ կը սիրեմ: Որպէս թէ պայքարի, ըսենք՝ վիճաբանութեան բարձր յստակ մեթոտ մը ունիմ, — երբեմն կը լքեմ ընդդիմախօսս, ու նիւթին հետ կամ նիւթին շուրջ՝ ծանօթութիւններ կը ցանցնեմ միտք լեցնելու համար, լեզուական խաղեր կ'ընեմ՝ քմայքի համար, եւ սրամտութեան վայրկեաններ՝ երբ անհրաժեշտութիւն կը դառնայ այլեւս հայհոյութիւնը, այնպէս մը կը շարահիւսեմ որ հաճոյ թուի նոյնիսկ Աստուծոյ:

Գեղեցկագիտական այս պայմանը, ճիշդ է, կ'երկարէ վիճաբանութիւնը, մինչ կարելի էր, արագ եւ շանթահարիչ, շարքով 2—3 յօդուած տալով՝ ինչպէս կը պահանջեն իմ կարգ մը բարեկամներս, ընշառիկ ռազմավարական շարժում մը կատարել, ընդդիմախօսը խոցել նեղ անկիւն մը եւ օձիքը անդմել ուժգնօրէն: Ինծի համար, սակայն, պայման է յարգել պայքարին գեղեցկագիտական պահանջներն ալ, որոնք հոգեկան գոհացում կու տան գրագէտին՝ բարեկամ որքան ճշմարտութեան, նոյնքան արուեստին: Ինչպէս բալլուի վարպետ մը հոգեկան վայելք կը ստանայ այնքան յաղթանակէն, որքան խաղին գեղեցիկ բարդութիւններէն:

Բայց ըսի թէ կը սիրեմ կռիւը: Ահա թէ ինչո՛ւ չեմ ուզեր ընթերցողներուս եւս զլանալ հանդիսատեսի հաճոյքը:

Վասնզի մարդկային է կռիւը: Օրինակ, գրականութեան կամ նկարչութեան պատմութիւնը լեցուն է կռիւի պատկերներով, — կռիւ՝ մարդը մարդուն դէմ (աքանչելի նկարագրութիւններ կան Ենէականի մէջ), կռիւ մարդը գազաններուն դէմ, շունը շունին հետ, կատուն կատուին հետ(**), — աքանչելի նիւթեր, որոնց պատմութիւնը ընելու համար, գրականութենէն եւ նկարչութենէն քաղուած օրինակներով, անհրաժեշտ էր գրել մեծափոր հատոր մը: Կը թուի թէ մարդիկ ամէնէն աւելի կը սիրեն աքաղաղներու կռիւը, — Թեմիստոկլէսի օրերուն՝ շատ փնտռուած զբօսանք մըն էր այս: Անոնց հետեւեցան Հռովմայեցիները, ինչպէս կը հաստատեն նիւթական վկայութիւններ, պեղումներէն դուրս հանուած: Մեր օրերուն, Պոլսոյ թուրք սուլթաններուն միակ հաճոյքն էր աքլորի կռիւը, զոր կը սարքէին իրենց պալատներուն մէջ, յատկապէս բուծանելով կռուազան աքաղաղներ, որոնց յաղթականներուն վիզէն կը կախէին ոսկեայ շքանշաններ: Բայց աքաղաղի կռիւներու մեծագոյն սիրահարն է Անգլիան, որ մասնաւոր կրկէսներ ունէր աքլորամարտի: Ճիշդ է թէ արգիլուեցան այդ խաղերը անասուններու պաշտպան Ընկերութեան թելադրանքով, բայց հակառակ արգելքին՝ գաղտնօրէն կը կատարուին տակաւին գաւառական անկիւններու մէջ, ինչպէս Ֆրանսայի հիւսիսային կողմը, ուր coqueleux կը կոչուին աքլորամարտին կազմակերպիչները:

Ուրեմն, տարօրինակ չէ հետաքրքրութիւնը այն ընթերցողներուն, որոնք հաճոյք կը զգան հրապարակային վէճերէն ու կը սպասեն, որ կռուող կողմերը բորբոքին, տաքնան եւ ցատկոտին:

Աքաղաղ չեմ կռուեցուցած, բայց պատանեկութեան օրերուն՝ մասնագէտ էի մրջիւնի մը կռիւը սարքելու: Ժամանակին՝ պատմած եմ այս կռիւը «Յառաջ»ի մէջ, — մեծափոր, ճիշդ սարդի պէս, մրջիւն մըն է այդ, որ կը փորէ հողը, հորի ձեւ, պատերը կը հիւսէ իր մետաքսով, կափարիչ մըն ալ կը դնէ հորին բերանը՝ նոյնպէս մետաքսէ: Տակաւին պատանի, մրջիւնին սովորութեանց ընտանի, կը փնտռէինք կը գտնէինք իր հորը, կը վերցնէինք թաղիքէ նման կափարիչը, շիւղ մը կ'երկարէինք հորին մէջ ու դուրս կը քաշէինք ծոյլ բնակիչը: Երկու նման մրջիւններ ճարելէ ետք, կը գետեղէինք դէմ առ դէմ, — կը սկսէր կռիւը, որ կը վերջանար երբ մէկն ու մէկը գետին փռուէր արիւնլուայ:

Տէ՛ր ողորմեա, պիտի ըսեն ընթերցողներս հիմա, ընդդիմախօսդ քեզ ծաղր ու ծանակ ընելէ ետք՝ հիմա ելեր «ապացոյց» կը ժողվէ դռնէ դուռ, դուն նստեր ես՝ աքլորի ու մրջիւնի կռիւ կը նկարագրես:

Ձեր ինչո՛ւն պէտք, ա՛յ բարեկամներ, ըրածս գիտեմ: Երբ ես կը տեսնեմ կռիւի յարդարանքներով, թողէք որ ընդդիմախօսս պարպէ իր «ապացոյց»ներուն տոպրակը: Ով որ ծանօթ է գիւղի խաղերուն, գիտէ թէ խելօքիկ այս տղեկներուն առաւելին ի՛նչ ամպ է որ կը պայթի, որո՛ւ գլխուն կը պայթի: Այս պահուս, մտածած չունիմ հաւաքուած «ապացոյց»ներուն մասին, զորս, ետքէն, քննութեան պիտի առնեմ մէկ առ մէկ, այլ կ'երեւակայեմ «ապացոյց» հաւաքողին վիճակը: Ու մանկութեան օրերը, — գետնատարդը, աղտոտ, փոշեթաթախ, վիրաւոր, զազրելի, սատկած ճճիի պէս:

— Ինչո՞ւ կռուեցար, խե՛նթ, կ'ըսեմ սարդին, կռուեցուցի՞ն, դուն՝ ճճի, թող չկռուէիր... առիւծի կամ վագրի քաջութի՞ւն ունեցիր ծախել, ո՞ր տէրոջդ ի հաճոյս ...

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Գիտցողը գիտէ թէ գրականութեան մէջ՝ գիւղացիին բերա՛ն անգամ ակադեմական լեզու կը դնեմ, հետեւելով գրական դպրոցի մը, որ կ'արհամարհէ փօթօկրաֆի գրողները եւ իրապաշտ վարժապետներու «կեանք» կոչած բանը: Գրական այդ դպրոցը, որ իր պատմութիւնը կը հասցնէ մինչեւ հելլենական հին գրականութեան «ատտիկեան» ճաշակը, գեղեցկագիտական իր ուրոյն վարդապետութիւնը ունի:

(**) Եթէ ուրիշ ժողովուրդներ ունին նկարներ՝ ինչպէս «Ճնճղուկներուն կռիւը» (Լըվէի գործը), այնքան ինքնատիպ եւ գեղարուեստական, մենք ալ ունինք, նոյնքան ինքնատիպ, «Հրեշտակին կռիւը մարդուն հետ», հէքեաթ մը (տեսնել Մեղեդիներուն մէջ), եւ նկար մը «գործ Եղիշէ Թադէոսեանի, տեսնել Գարեգին կաթողիկոսի ուսումնասիրութիւնը, Տարեգիրք 1929), — ներշնչումը Ս. Գիրքէն:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

(ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ լուսաւոր ակնադարձ մըն է Մայր Աթոռի Կիլիկիայէն Էջմիածին փոխադրութեան դէպքը, որ տեղի ունեցաւ 1441ին: Վերջացող Տիեզերական պատերազմը արգելք եղաւ, 1941 թուին, կանգ առնելու այդ մեծ դէպքի 500ամեակին առջեւ:

Բայց երբ պատերազմի փոթորիկը վերջ գտաւ, Ամենայն Հայոց իմաստուն Հայրապետը՝ Տ. Տ. Գէորգ Զ. Կաթողիկոս՝ նուիրագործելով եկեղեցական ընդհանուր համագումարի բաղձանքը, իր սրբատառ կոնդակով պատուիրեց եկեղեցական տօնակատարութեամբ փառաբանել այդ մեծ դէպքի 500ամեակը եւ իր օրհնացիր կարգադրութեամբ՝ տիրոջ Համբարձման Տօնի օրուան վրայ աւելցուց յիշատակը Մայր Աթոռի Էջմիածին փոխադրութեան տարեդարձին:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթ ՀԱՍԿը խնդութեամբ կանգ կ'առնէ այդ մեծ Տարեդարձի առջեւ:

Մայր Աթոռի դերը եղաւ տիրական մեր ժողովուրդի դարաւոր կեանքին մէջ, աւելի տիրական՝ քան նոյնիսկ մեր արքայական հարստութիւններէն ոեւէ մէկը: Լման տասնեօթ դարեր տեւողութեամբ՝ անընդմէջ ընթացքով, Անիկա եղաւ հայ ժողովուրդի կեանքի անիւին մետաղեայ եւ անփոփոխելի առանցքը: Մեր ժողովուրդը իր անկախութեան թէ քաղաքական անանկախութեան շրջաններուն, երբ անցաւ «ընդ հուր եւ ընդ սուր», հպատակութեան, կոտորածի եւ գաղթի ատամներուն մէջ, իր հոգեւոր, մտաւոր եւ ֆիզիքական գոյութեան ապաւէնը գտաւ Մայր Աթոռի հին եւ փրկարար կամարներուն տակ:

Սրտագրաւ աւանդութեամբ մը՝ Միածինը իր աստուածային էջքով եղաւ ճարտարապետը Մայր Աթոռի Տաճարին: Այդ նուիրական խորհուրդով՝ Էջմիածինը հայ ժողովուրդի համար եղաւ ամէնէն առաջ Հայ Հաւատքի աստուածակերտ կեդրոնը, արդար նմանութեամբ մը՝ Արեգակը, որուն ճառագայթները կը շառաւիղուին բոլոր Հայերուն մինչեւ ծայրերը: Էջմիածինը եղաւ եւ միշտ է հայ ժողովուրդի հաւատքին յաւերժահոս աղբիւրը: Էջմիածնայ շնորհիւ հայ եկեղեցին մնաց մի, անբաժանելի եւ ուղղափառ: Եւ Հայ եկեղեցին է որ գերազանց դաստիարակութեամբ մը ազնուացուց հայ հոգին, զայն ազատագրելով խաւարակուռ կենցաղէ, նիւթի կապանքներէն եւ բարբարոս բարքերէն: Դարեր ամբողջ Էջմիածինը եղաւ ներշնչարանը հայ ժողովուրդի հոգեկան ապրումներուն եւ ձգտումներուն:

Հայ հաւատքին պայծառ, երկնահաս եւ յաւիտենական Բեմն է Էջմիածինը:

Այն որ հոգին կ'ազնուացնէ, չի կրնար անտես ձգել միտքը: Այդ իսկ պատճառով Էջմիածինը եղաւ մեր ժողովուրդի մտաւոր արժէքներու ոչ միայն գանձարանը, այլ մանաւանդ դարբնարանը: Մեր ժողովուրդի հանճարը իր բիւրմին մէջ երբեք անբաժան չեղաւ հայ հաւատքէն: Աւելին՝ հայ հաւատքի շքեղ ծառին վրայ բացուած ծաղիկ մըն է հայ հանճարը: Անփշրելի ապացոյց մըն է տառը՝ մեր ոսկեդարը: Հայ եկեղեցին պարգեւեց մեզի մեր ծաղկուն գրականութիւնը եւ եղաւ բերրի դաշտը հայ մտքի լիալիր աճման ու զարգացման: Առանց հայ եկեղեցիի հայ մշակոյթը պիտի ըլլար եթէ ոչ ամուլ՝ նուազագոյն ապածին եւ վատորակ կարելիութեամբ ստեղծագործութիւն մը: Հայ եկեղեցին հայրական արթնութեամբ եւ մայրական զոհաբերութեամբ պա-

հեց եւ ղարբնեց հայ մտքի գանձերը: Հայ եկեղեցին ստեղծեց եւ հանճարեղ պաշտօնէութիւնը լեզուի ուժը համբուժեան կապուածքներով կառուցած հայ մտքին: Եւ անոնք կը կոչուին Սահակ, Մեսրոպ, Եղիշէ, Կորիւն, Եզնիկ, Խորենացի, Օձնեցի, Նարեկացի, Շնորհալի, Լամբրոնացի եւն.: Հայ հաւատքի պաշտօնեաները եղան տառին պահապանները հայ մտքին:

Ու Էջմիածինը, իբրեւ հայ եկեղեցիի բարձրագոյն աշտարակը, ամէնէն աւելի պաշտպանեց հայ մտքի պայծառացման եւ բարգաւաճման, սկսեալ «Այրարատեան Արշալոյսէ»ն, ընելու համար զայն ատեղծին բացառութեամբ, մինչեւ մեր օրերը: Էջմիածինն է որ եղաւ կրթութեան կեդրոն, Սահակ Պարթեւ հայրապետի վեհարանէն մինչեւ Գէորգ Դ.ի լուսափիւռ ճեմարանը: Էջմիածինն է որ պատրաստեց հայ դպրութեան գործիչները՝ ուսուցիչներ, մեկնիչներ, թարգմանիչներ, պատմագէտներ, բանաստեղծներ, ճարտասաններ, որոնք գրեցին անթիւ գործեր եւ տարածեցին մտածման լոյսը հայ խաւար խրճիթներէն ներս: Ասոր վերջամնաց եւ շքեղ ապացոյցն են դեռ մինչեւ երէկ Էջմիածնի թանգարանին մէջ պահպանուած տասն հազար ձեռագիրները:

Ի վերջոյ Էջմիածինը եղաւ պահապանը հայ ժողովուրդի ֆիզիքական, այսինքն իբրեւ ազգ գոյութեան, մանաւանդ մեր անկախութեան շրջանին: Երբ հայ ժողովուրդը կորսնցուց իր թագաւորութիւնը, իր ֆիզիքական գոյութեան եւ ցեղային դիմագիծի անայլայլ պահպանման միակ խորհրդանիշն ու ապաւէնը նկատեց Էջմիածինը, որ դարձաւ հայ ժողովուրդի համար իր կորսուած թագաւորութիւնը փոխարինող մակաղը: Անտարակոյս ատոր համար է որ մեր ժողովուրդը իր կաթողիկոսներուն մէջ հաւատաց տեսնել արքայական իշխանութիւն եւ վեհափառութիւն: Հայութեան տարագիր բեկորները, ինչպէս նաեւ Մայր Հայրենիքին մէջ ստրկութեան լուծին տակ տուայտող մնացորդները իրենց մէջ հայութեան կայծը անմար պահեցին Էջմիածնի խորհուրդով: Այդպէս կը վկայէ հայ պատմութիւնը եւ այդպէս կը վկայեն այն քարերը մանաւանդ, որոնք Շահ Աբասի ձեռքով խլուեցան Էջմիածինէն կողերէն տարուելու համար մինչեւ Նոր Ջուղայ...:

Հայ ժողովուրդը իր հոգեկան, մտաւոր եւ ֆիզիքական կարելիութեանց ամէնէն մեծ կեդրոնը նկատեց Էջմիածինը, որ դարձաւ ծանրութեան կեդրոնը մեր ժողովուրդի գոյութեան: Հայաստանի քարտէսին վրայ ամէնէն ուժեղ եւ որրարան կեդրոնը եղաւ Էջմիածինը: Անշուշտ իր կեդրոնական նկարագիրը պատճառ եղաւ որ Աթոռը ունենայ տեղափոխութիւն՝ տեղափոխուող ժողովուրդին հետ: Մեր ժողովուրդի անբնական վիճակին արդիւնքով եւ զանգուածօրէն Հայաստանէն դուրս բազմացող հայութեան հոգեւոր եւ ֆիզիքական բարգաւաճման բարձրօրէն սատարելու համար միայն Մայր աթոռը, իբրեւ ոչ նիւթական հաստատութիւն, տեղափոխուեցաւ Կիլիկիա, ուր մնաց քանի մեծաթիւ էր հայութիւնը եւ կանգուն՝ հայ արքայական դաւազանը:

Բայց Մայր Հայրենիքի լուսամիտ եւ խորատես ազգասէր վարդապետները, սկսեալ Ստեփաննոս Օրբելեանէն մինչեւ Գրիգոր Տաթեւացի եւ Թովմա Մեծոփեցի, ԺԴ. եւ ԺԵ. դարերուն, նըկատեցին վերահաս վտանգը, կրօնական եւ ազգային, որ կը սպառնար հայ ժողովուրդին, Մայր Աթոռի Հայաստանէն դուրս մնալովը: Անոնց իմաստուն եւ անսխալական բնազդը կը պահանջէր որ հայ ժողովուրդի գոյութեան առանցքը՝ Մայր Աթոռը վերահաստատուէր Էջմիածնի մէջ, իր միածնակերտ յատակագծին վրայ: Ասով հայ ժողովուրդի գոյութեան հարազատ եւ նախախնամական խարիսխը պիտի ըլլար Հայաստանը: Մայր Աթոռի Էջմիածին փոխադրութեամբ հայ ժողովուրդի ցրուած եւ աստանդական բեկորներու վերամիաւորումը տեղի պիտի ունենար Մայր Հայրենիքին մէջ: Ասով տեղի պիտի ունենար Հայաստանի գաղափարական կամ բարոյական վերանուաճումը:

Ատոր համար է որ 1441 թուականը, Մայր Աթոռի Էջմիածին փոխադրութեան տարեթիւը, կոչեցինք լուսաւոր անկիւնադարձ մը մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ:

Արդարեւ արեւելեան այդ իմաստուն վարդապետները չսխալեցան իրենց առաջադրութեան մէջ: Եթէ ԺԴ. դարէն մինչեւ մեր օրերու ահաւոր փոթորիկներէ չքանդուեցան Հայ եկեղեցին եւ իր Մայր Հայրենիքին մէջ հայ ազգը կրցաւ վերածնիլ, ատոր մենք կը պարտինք գլխաւորաբար Մայր Աթոռի Էջմիածին փոխադրութեան մեծ գործին: Վասնզի Մայր Աթոռը, Այրարատեան կեդրոնական նահանգին մէջ, դարձաւ հայ ժողովուրդի հաւատին ապաւէնը եւ անոր գոյութեան նարօտիկ յոյսը: Հայ ժողովուրդը իր հայրենիքի սրտին մէջ ամփոփուեցաւ եւ զօրացաւ կրօնապէս եւ մշակութապէս:

Մայր Աթոռի Էջմիածին փոխադրութենէն ետք Հայաստանի վանքերը վերածնդեցան եւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայ պանդուխտի երգը

Կռունկներս՝ աշխարհի բոլոր ճամբէքն եմ մաշել,
Եռացած զաղար եմ տաշել ամէն ծառի շուքի տակ,
Ամէն օտար կլիմէ տոգորմութեամբ տաքացել,
Ա՜ ցել մոլոր իմ ճամբին–ազար լեռներ ու ստան:

Ոտքս կարօտ է եղել մեր հայրենի հին հողին,
Կապցէ ծուխը–չայրեի՝ օտարութեան կրակից,
Կարօտել եմ մեր երկրի այգիների զով–ստուերին,
Զուարթոտցի քարերին ու Սասնի գագաթին:

Մխտուցի, Սեւ այլ կամուրջներին հոյակապ,
Շատ եմ յետ–ով խոնջացածովար նայած ու լացել,
Բայց երբ չարժուել է կամուրջն իմ կարօտած ոտքի տակ,
Թուացել է, թէ դէպի մայր Արաքս եմ սլացել:

Բայց հայրենի ափերից չուած ամէն մի կռունկ
Եղբայրների պէս իմ խաղն, վառաչուգի ուշրուած,
Պատմել է ինձ, որ արիւն է հայրենի ափերում
Եւ աւերում են կրկին աւերակները նրա:

Եւ կարօտած հայրենի երկրիս աւեր ափերին,
Սակայն քշուած արաւցից կոտորածով ու գաղթով,
Ես մնա՛լ եմ վերստին օտարութեան ցրտերից,
Տաքացրել որբ հոգիս՝ հայրենի տան երազով:

Հիմա զանգերն եմ լսում հայրենիքի լմ զարթնած,
Անգամ կռունկը չուած՝ վերադարձել է նորից,
Եւ բիւրաւոր դարերի փառքերայած պատուանդան՝
Կարմիր Բազինը նրա հասել է սէգ ամպերին:

Ինչիս է այն փառք ու գանձ, երբ որ կանչում է
նա ինձ.
Ինչի՞ս է չուքը հիմա՝ քաղաքների այս օտար:
Երթամ մշակը լինեմ իմ նորաշէն աշխարհի
Ու չլինեմ օտարի՝ օտար հողի մէջ արքայ:

Վար նետեմ ցուպս հիմա՝ թափառական պանդուխտի,
Երթամ ափը հայրենի՝ զանգերը ինձ են կանչում,
Երթամ փրկուեմ փարոսվժողովրդոյ մեծ ուխտի,
Զգեմ խարխափը կեանքիս, հայրենական իմ ափում:

Ողջ աշխարհի մէջ ցրուած որդիներին իր պանդուխտ
Հայրենական յարկի տակ նա հաւաքում է նորից,
Երթամ ...ու թէ չհասնիմ ափերն՝ քնելը երազուրը
Անճիտիս հողը գոնէ խառնեմ նրա սուրբ հողին:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

Հայ դպրութիւնը ունեցաւ հաւատաւոր սպասարկուներ: Իսկ հայ ժողովուրդը, իր հայրենի երկրին թէ հեռաւոր գաղութներու մէջ, Էջմիածնի համար եւ անոր շնորհիւ կապուեցաւ Մայր Հայրենիքին:

Ու Էջմիածնի հայրապետներէն ոմանք՝ ինչպէս Մովսէս Գ. Տաթեւացի, Փիլիպպոս, Սիմէոն Երեւանցի, Գէորգ Դ. վառեցին Հայաստանի մէջ երկար շրջանէ մը ի վեր մարելու մօտեցած ջահերը Հայ հաւատքի եւ մշակոյթի, իսկ ուրիշներ՝ ինչպէս Միքայէլ, Յակոբ Ջուղայեցի, Ներսէս Աշտարակեցի եւ Խրիմեան Հայրիկ մտածեցին հայ ժողովուրդի տառապանքներու մեղմացման եւ անոր ազատագրութեան սրբազան գործի մասին:

Եթէ այսօր հայ ժողովուրդը կը քալէ քանեբորդ դարու քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ եւ իբրեւ ազգ կը տեւէ եւ իր հայրենիքի մէկ մասին մէջ տիրացած է պետականութեան, Էջմիածինը ունի ամէնէն աւագ բաժինը:

Հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ Էջմիածնի ունեցած լուսաւորիչ եւ ազգաշէն դերերը ժխտող կամ նսեմացնող մարդոց մենք պիտի դժուարանայինք տալ հայութեան վկայագիր:

Բայց ամէնէն աւելի պիտի ցանկայինք որ Մայր Աթոռի հարազատ որդիները եւ հայ անցեալ կեանքի դժբախտութեանց բերմունքով միայն օտար յարկերու տակ նետուած հայորդիները խորհէին պատասխանին վրայ սա հարցման:

— Առանց Մայր Աթոռի՝ ներկայիս ի՞նչ պիտի ըլլար հայ ժողովուրդի վիճակը...:

Այս մասին խորհի՛լ խոր լրջութեամբ, խղճմտանքով եւ արդարամտութեամբ Լուսաւորչի կանթեղը Տեսանողներուն:

Էջմիածինը բովանդակ հայ ժողովուրդի կրօնական եւ ազգային միութեան սրբազան դրօշն է: Հայ ժողովուրդը անոր առաքելական եւ ընդհանրական հովանիին տակ դարերով պատսպարուած է եւ կը պատսպարուի ներկայիս՝ մանաւանդ գաղութներու մէջ:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը անոր ընդհանրականութեան անբաժանելի մասն է եւ իր գոյութեամբն իսկ անոր մեծութեան եւ տեւականացման երաշխիքն է:

Կիլիկիոյ ներկայ իմաստուն գահակալը՝

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Զուարթագին ազգ

— Սպառազէնը դիտէինք, քաղաքակիրթ ազգերը: Սա զուարթագինը ո՞րն է: Ինչ զէնք է այս:

— Օ՛, մարդ կրնայ զինուիլ շատ մը բաներով: Բազուկով, խելքով, գեղեցկութեամբ, ազնուութիւնով, դրամով կամ միութեան մը նտուկով: Սահելագէն ազգեր ալ կան ինչպէս եւ ոխազէն կազմակերպութիւններ մեր մէջ, որոնց ծրագիրն է ոխ ու ատելութիւն սերմանել ու մշակել իր հետեւորդներու խելապատակին մէջ, յանուն սկզբունքի եւ հայրենասիրութեան...

— Ուրեմն, եթէ մենք չենք այդ զուարթագին ազգը, հապա ո՞րն է:

— Հօ՛, մենք ալ ունինք մեր զուարճալի բաները: Բանակռիւ, վէճ, «հառաջդիմասիրութիւն»:

Ուղղին գլխու կոտոշ տեսնողներ կամ հաւէ կաթ սպասողներ: Վկաներ իսկ կը ճարեն զանոնք փաստելու համար: Զե՞ս խնդար: Զե՞ս զուարճանար...

— Ինչ կ'ըսես որքան կը փափաքէի այդ մարդիկը տեսնել ու լսել: Կարդալ անոնց գրածները: Գոնէ տրամադրութիւնս կը փոխուէր մի քիչ:

— Տուր հետդ Փրանք, սուրճի մը գին, գնէ այդ գրութիւններէն եւ զուարճացի՛ր:

Գանք մեր զուարթագին ազգին: Մեր մօտն է ան: Այս ուսի կ'ապրինք ու զուարթ կը պարպենք ամէն օր, ամէն հետ: Աշխարհի ամենազօրաւոր ազգն է ան: Անպարտելի եւ անընկճելի: Ֆրանսական ազգը:

Սգած չարաթ, երբ Փարիզի ուղեւորութեան միջոցները, ընդյատակեան, օթոպիւսը, սակաչարժ կառքերը, բոլորը մէկ աշխատանքի ծոմ, գործադուլ յայտարարեցին, չորս միլիոն ժողովուրդ, ներբաններու իւղոտած մայթերու ինկան: Ժամերով քալել, գործի հասնելու, գործէն վերադառնալու, սիրուհի'ն ժամադրութիւնը յարգելու՝ պայն ձեռքէ չփախցնելու վախով: Վերջապէս հարիւր տեսակ մտահոգութիւններ... Հայերս մէկ մտահոգութիւն աւելի ունէինք, ժողովի հասնելու, ազգին գործը հետապնդելու մտահոգութիւնը:

Այս անտանելի դրութեան մէջ, կը կարծէ՞ք որ Փարիզցիները տխուր, տրտում, դժգոհանքի մատնուած, չուարած էին... ոչ եւ ոչ: Անոնք, այս ընդհանուր երեւոյթը զուարճալիքի վերածած էին: Ուրախ զուարթ խումբերով, կարծես թէ պտոյտի էին ելած:

Երկնառաք շնորհ մըն էր այս գործադուլը իրենց համար:— «Օ՛ ժան, էտմոն, Լիզէթ, Ֆիֆի, եկէք միասին քալենք: Միշտ չի պատահիր այս տեսակ լաւ առիթ: Լոյսերու մէջ լողայ Մարճսի հոգին, որ հնարած է գործադուլը»...

Եւ իրար հոտուըտալէն, խնդալէն-երգելէն՝ իբրեւ հարսնեւոր եր բեռնակառքերու մէջ սեղմուած կը ճամբորդէին, սնանկացնելովդեմոկրատականներու յոյսերը...

Միայն այսքա՞ն: Ֆրանսացին հեգնանքով եւ զուարթադէմ դիմաւորեց իր հայրենիքին զաւթիչ Գերմանները: Փախիկ դարձուց զանոնք եւ իր ժպիտին առջեւը ծունկի բերաւ այդ երկաթներուան Բրուտացիները:

Զուարթութեան ուռկանին մէջ առաւ զանոնք եւ երկրէն դուրս շպրտեց այդ խոժոռադէմ դեւտոնները...

«Հաց չկա՞յ: Գարենք-ցատկենք: Ցուրտ ձմեռ է, ածուխ չկա՞յ: Սիրենք սիրուըտինք, կը շողանանք:

«Համայնավարութի՞ւն կուգայ: Ինչ լաւ նորութիւն, — Փիէ՜ր կարմիր վերարկու մը չե՞ս գներ ինծի համար: «Նորին վեհափառութիւն կայսրն է կ'անցնի:

— Օ՜ ինչ աղուոր մարդ, ինչ վայելուչ հագուստ-կապուստ: Փօլ, թագին վրայի ադամանդէն մատանի մը կ'ուզեմ անպայման, եթէ ոչ...

Սո՞ւգը: Սեւի պերճանքը վայելելու ինչ լաւ առիթ...

Ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ողբի ստուածը սընանկացած փախուստ կուտայ այս երկրէն...

— Ա՛խ ինչ լաւ կ'ըլլար, եթէ մենք ալ որդեգրէինք այս յատկութիւնը:

— Քացախի տակառին մէջ դինի՞ դնել: Կը թթուի աղբեր ջան, կը թթուի...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Գարեգին կաթողիկոս՝ 1945 թուին տուաւ ադամանդեայ ապացոյցը Մայր Աթոռի ընդհանրականութեան: Պատմութիւնը լուսաւոր տառերով արձանագրեց այդ ապացոյցը:

Ցանուցիր հայ ժողովուրդի տարագիր դաւակներու օտար դրօշներէ եւ օտար փարախներէ ազատագրման սրբազան եւ մեծ գործին, մենք կը կոչենք.

Միշտ անշարժ պահեա՛
Զաթոռ Հայկազնեան:

Ս. Ս.

«Հասկ»

րունակէ ամբաստանել Անգլիան որ «երկրէն ներս բերած է համաճարակը»։ Ոչ միայն ներս բերած է կը գրեն կարգ մը թերթեր, այլ ամէն ինչ ըրած է որպէսզի հիւանդութիւնը ծաւալի երկրին չորս կողմը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ փլատակները մաքրելու գործողութիւնները յառաջ կը տարուին ամիսներէ ի վեր։ Կը կարծուի թէ հարիւր հազար դիակներ թաղուած կը մնան տակաւին այդ փլատակներուն տակ։ Մինչեւ հիմա երեւան հանուած են 37.000 դիակներ եւ 20.000 թոն հրկիզուած մարդոց աճիւններ ։

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ տեղի կ'ունենան Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի միջեւ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքելու համար։ Լեհաստանի վարչապետը խորհրդարանին մէջ ըսաւ որ «մենք պատրաստ ենք ստորագրելու դաշնագիր մը որ մեզի պիտի ապահովէ անմիջական օժանդակութիւն այն պարագային երբ Գերմանիա կամ իրեն զինակից պետութիւններ յարձակում գործեն մեր վրայ։ Վարչապետը դիտել տուաւ որ այդ տեսակ դաշնագիրներ արդէն կնքուած են Ռուսիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ հետ ու եթէ Ֆրանսան եւս հաւանի, Գերմանիան շղթայի մէջ առնուած պիտի ըլլայ ։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Պանիր՝ 100 կրամ՝ նոյեմբերին բոլոր դասակարգերուն համար։ Սուրճ նոյեմբերի ամբողջ տեւողութեան, 125 կրամ A. M. V. դասակարգերուն թիւ 69 կտրոնով։ Պահածոյ թինիկ 200 կրամնոց մէկ տուփ բոլոր դասակարգերուն համար ։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ խորհրդարանը հինգշաբթի օր արտաքսեց Աշխատաւորական երեսփոխան մը որ անցեալ ապրիլին անպատասխանատու եւ անուանարկիչ յայտարարութիւններ ստորագրած էր անգլերէն շաբաթաթերթի մը մէջ ամբաստանելով թէ կարգ մը անանուն երեսփոխաններ գինով վիճակի մէջ խորհրդարան կուգան ։

ՔՍԱՆԵՐԵՔ պետութիւններ դաշնագիր մը ստորագրեցին հինգշաբթի օր Ժընեւի մէջ, իրենց մաքսային սակացոյցերը զեղչելու «զարկ տալու համար համաշխարհային առեւտուրի զարգացման»։ Դաշնագրին մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին նոյեմբեր 18ին ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ բոլոր հակահամայնավար շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ Խորհրդային Միութիւնը առեւանգած եւ.. Սիպերիա աքսորած է Լեհաստանի նախորդ վարչապետը՝ Միքոլայչիքը։ Ոչ մէկ փաստ կայ սակայն այս ենթադրութիւնը ապացուցանող։ Լոնտոնի լեհական շրջանակները կը հաւատան որ Միքոլայչիք փախած է եւ կը գտնուի ապահով տեղ մը։

ԱՆԳԼԻՈՅ Թաղապետական ընտրութիւնները կատարուեցան երէկ։ Ամէն տարի միայն Աշխատաւորական կուսակցութիւնն էր որ կուսակցական ծրագրով կը մասնակցէր ընտրական պայքարին։ Բայց այս անգամ պահպանողականներն ալ իրենց հովանաւորութեան տակ առած էին իրենց 3000 թեկնածուներուն։ Աշխատաւորականները ունէին 2500 թեկնածուներ, իսկ համայնավարները 250 ։

ՊՈԼՍԵՑԻ Թուրք մը Խալիտ Զուչկան նամակ մը հրատարակած է «Տէյլի Մէյլ»ի մէջ բողոքելու համար որ Վիշինսքի յայտարարած է Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են։ «Այդ յայտարարութիւնը պատրուակ մըն է Խորհրդային Միութեան համար որպէսզի շարունակէ իր ջլամարտը մեզի դէմ» կը բարբառի Թուրքը։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութեան պաշտօնաթերթը «Լոնտոն Կէզէթ» կը հրատարակէ հանգուցեալ ծովակալ Սըր Պերթրըմ Րէմզիի մէկ անտիպ տեղեկագիրը որ կը բացատրէ թէ ինչ ծանր հետեւանքներ կրնար ունենալ Արշաւանքի օրուան յապաղումը 1944ին։ Նորմանտիի արշաւանքը տեղի պիտի ունենար յունիս 5ին, բայց յետաձգուեցաւ 6ին Մանշի փոթորիկին պատճառաւ։ Թշնամին նախատեսեց որ բաներ մը կը պատահին որովհետեւ նաւերը ճամբայ հանած եւ յետոյ յանկարծ ետ կանչած էինք, կը պատմէ ծովակալը ։ Եթէ օր մը եւս ուշացնէինք ցամաքահանումը, հետեւանքը պիտի ըլլար աղէտալի ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութիւնը ուրբաթ իրիկուն պաշտօնապէս հերքեց այն ամբաստանութիւնը թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը որեւէ կերպով մասնակից եղած ըլլայ այն դաւադրութեան որուն համար դատարան հանուած է Ռումանիոյ նախորդ վարչապետը Մանիու ։

ԱՆՈՒՇ ՕՓԵՐԱՆ

Մեծ պատրաստութեամբ Փարիզի մէջ, 1948 Յունուար 25ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը, չխաչաձեւելու համար ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին ;
Մանրամասնութիւնը մօտ օրէն ։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավօյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince :

«Արա գեղեցիկ»ը

Սալա Պլէյելի թատրոնը, նոյեմբեր 3ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20ին։

Այս տաղաչափեալ 5 արարով եւ 4 պատկերով պատմական ողբերգութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի Գ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆԻ բացառիկ բեմադրութեամբ ։

Երաժշտական բաժինը գրուած Գ. Ալէմշահէ։ Կը ղեկավարէ Ա. Պարթեւեան, մեներգական պարեր, Օր. Ժ. Յովհաննէսեանէ (Ա. քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ) եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բոլոր դերասաններուն ։

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ — 100 —350։ Կը ծախուի ամէն օր ժամը 11էն 18 թատրոնին, կիչէն, եւ 9 Place de la Madeleine, Բալուեան գրատունը, հեռաձայն Pro. 25-46 ։

Հրապարակ ելած է

ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

(Նուարդ եւ Նազենի քոյրերուն)

Բանաստեղծութեանց հատոր մը, ամերիկեան մաքուր տպագրութեամբ։ Գինը 250 ֆրանք ։
Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ
ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ «Յառաջ»ը կը ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Ընկերութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին ։

Մեր թերթին բաժնեգիններն ալ կրած են հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 ֆր. տարեկան 1200 ֆրանք ։

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար։

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով։ Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 25 Place Bellecour, ընկերվարականներու սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի։ Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական ընտրուած բաժին։
Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։
Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։
Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։
Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Madi 4 Novembre 1947 Երեքշաբթի 4 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5179-Նոր շրջան թիւ 788 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ՝ ՀՕԾ ՈՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ

Աշխատանքէ դարձին, մոռնալով օրուան յոգնութիւնը, հայ ժողովուրդէն ընտրուած ստուար մաս մը, եկած լեցուցած էր Գառոյի սրահը, մինչեւ ծայր :

Եթէ չատ մը դիմացկուն արժէքներ մեր ժողովուրդին պատմութեան մէջ, տրուած են հողին եւ մոռցուած կամ անտեսուած Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ունի առաքինութիւնը գուրգուրանքով պահելու գոնէ մաս մը անոնցմէ, սերունդէ սերունդ փոխանցելով զանոնք եւ փրկելով յաւիտենական կորուստէ :

Դաշնակցական պատանին իր մկրտութեան առաջին օրէն կը սորվի որ Քրիստափոր, Ռոստոմ ու Զաւարեան հիմնած են մեր ամէնէն կենսունակ ու մեծ քաղաքական կուսակցութիւնը եւ ձեւ ու մարմին տուած են Հայուն տարտամ տենչերուն, ծրագրուած ձեւով հետապնդած են անոր ազատութեան ու անկախութեան ձգտումները եւ որպէս ազատ մարդ ապրելու իրաւունքը :

Այս ոգիով դաստիարակուած Դաշնակցականը գիտէ արժէքը թէ՛ իր ժողովուրդին, եւ թէ իր կուսակցութեան: Գիտէ մանաւանդ յարգել զանոնք եւ իր «Օր»ին, ամէն տարի հոկտեմբերին, ոչ միայն կուգայ խոնարհիլ իր կուսակցութեան կատարած գործին առջեւ այլեւ չի վախնար հրապարակաւ նիւթարկելու այդ գործը հանրութեան դատաստանին :

Ուրբաթ գիշերուան տօնակատարութիւնը անգամ մըն ալ հաստատեց այս ճշմարտութիւնը:

Երբ վարագոյրը բացուեցաւ բեմին ճակատը [illegible] կը տեսնէինք կարմիր պաստառի վրայ ոսկեզօծ երեք մեծ տառեր Հ. Յ. Դ. տակը Դաշնակցութեան զինանշանը, վրան երեք հիմնադիրներու նկարները, եւ երկու քովերը վերտառութիւններ «կեցցէ Հայ ժողովուրդը», կեցցէ Հայկական Դատը»: Շավիլի Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի բացաւ հանդէսը «Մշակ բանուոր»ով որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ: Օրուան նախագահը ընկեր Սերէնկիւլեան կանոնական յոտնկայս յարգանքին հրաւիրեց սրահը վայրկեան մը՝ հայ ժողովուրդին Ազատագրութեան դատին նուիրուած եւ այդ ճամբուն վրայ ինկած ընկերներու յիշատակին:

Ընկեր նախագահը իր բացման խօսքով ներկայացուց մարդուն ազատութեան տենչը որպէս գիտակից պահանջ մը իր բոլոր ձգտումներուն մէջ: Այդ զգացումին կրած յեղաշրջումը դարերու ընթացքին: Հայ ժողովուրդին սէրը Ազատութեան հանդէպ, իր ճիգերը ձեռք բերելու զայն, դարաւոր պայքարով՝ Նալբանդեաններու, Ալիշաններու, Ռաֆֆիներու, Խրիմեաններու օրերէն սկսեալ, մինչեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմութիւնը երբ մեր ժողովուրդը կրցաւ զէնքը ձեռքին ալ կռուիլ, զայն ստանալու համար:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Շ. Նարդունի, որուն այնքան համով ճառը, ընդելուզուած գրական գեղեցիկ պատկերներով, համեմուած ժողովրդական հէքեաթներով եւ կէտկիտուած փոքրիկ սլաքներով պիտի տանք մեր չորեքշաբթի օրուան թիւով :

Կ'արժէ առաջին մասին գեղարուեստական բաժնին մէջ յիշել, մանաւանդ գնահատութեամբ, ընկեր Յ. Ուզունեանի արտասանութիւնը Ա. Ահարոնեանէն «Քրիստափորի շիրիմին»: Տարաբախտ բանաստեղծին այնքան գեղեցիկ գրուածքը, կրկնակի տպաւորութիւն գործեց ընկեր Ուզունեանի արտասանութեան արժեւորումով: Խորը՝ դաշնակի ընկերակցութիւն մը Վարուժան Ուզունեանէ: Այս խոստմնալից երիտասարդը որ Ֆրանսական բեմին համար կը պատրաստուի, արտասանեց ինքն ալ, մեծ յաջողութեամբ Սիամանթոյի «Մօր մը երազը» Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ :

Երգի բաժինը ստանձնած էին Օր. Մ. Աճէմեան — երեք երգ, «Անուշ գարուն», «Համբարձում եայլա» եւ «Նազեր», իսկ Գ. Ղ. Մինասեան «Հայաստան», հաճելի ձայնով օժտուած երիտասարդներ երկուքն ալ :

Հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ երգչախումբին ժողովրդական երգերով, որոնց մեներգի բաժինները տարին Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Գ. Ղ. Մինասեան : Կրնան զտուիլ արուեստին բծախնդրութիւնը ունեցող մարդիկ, որոնք քննադատի աչքով նային այս կամ այն երգին յաջողութեան վրայ: Կարելի է պատասխանել անոնց — ո՞ւր են մեր գլխագիր երգչախումբերը: Եթէ վարչական դժուարութիւններով անոնք ազդրծութեան մատնուած են պատճառ մը չէ որ իր համեստ ուժերով ընկ. Ս. Յովհաննէսեան գիշերը ցերեկին խառնած Բոլէն Շավիլ անկէ Իթալի չվազէ օրն ի բուն, մեր պատանիներուն սորվեցնելու համար հայ երգն ու հայ բարբառը, ջերմապէս գնահատելի աշխատանք մը, որ մոռցնել կուտայ մանր մունր թերացումներ :

Վերջին խօսողն էր ընկեր Ժ. Միսաքեան որ կէս ժամ տեւող քաղաքական ճառով մը բացատրեց Դաշնակցութեան աշխատանքը, վերջին 25 տարուան շրջանին, մանաւանդ պատերազմի օրերուն, երբ անոր վերին մարմնաւորիմաստութիւնը ունեցաւ պաշտօնական յայտարարութեամբ ճշդելու իր դիրքը, Դաշնակիցներուն հանդէպ:

Այդ յայտարարութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ'ըսէր «մէկ կողմ դրած բոլոր գաղափարական տարակարծութիւնները Խորհ. Միութեան հետ, մեր կուսակցութիւնը իր նիւթական ու բարոյական բոլոր ուժերը կը տրամադրէ Դաշնակիցներուն եւ մանաւանդ Խորհ. Միութեան՝ բոլոր ժողովրդավար ուժերուն եւ մեր հայրենիքին յաղթանակին համար »:

Բանախօսը բացատրեց Դաշնակցութեան այսօրուան քաղաքականութիւնը Հայկական Դատին, Ներգաղթին, Խորհրդային Միութեան եւ Ներկայ Հայաստանին ինչպէս նաեւ Դաշնակիցներուն հանդէպ: Դաշնակցութիւնը մինակն էր որ հետապնդեց մեր դատը վերջին քառորդ դարուն եւ չարունակ պահանջեց Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը ըսաւ ընկեր Միսաքեան: «Մեր հակառակորդները մոռցեր էին այդ դաշնագրին գոյութիւնն իսկ մինչեւ 1945 երբ, մեզմէ մէկ ամիս վերջ, իրենք ալ Ս. Ֆրանչիսքօ կ'երթային պահանջելու համար Ուիլսընեան սահմաններու կցումը Խորհ. Հայաստանին: Դաշնակցութիւնը պիտի հետապնդէ մեր սրբազան դատը հակառակ անընդպաստ պայմաններուն :

Ներգաղթի առաջին պահանջը դրած էր Դաշնակցութիւնը 1926ին: Այդ թուականէն մինչեւ 1946 կուսակցութիւնը առիթ չէր փախցուցած պնդելու համար անոր գործադրութեան վրայ: Հարցուցէք Մոսկուայի կառավարութեան թէ կուսակցութիւնը ինչ պաշտօնական քայլերու դիմած է այդ ուղղութեամբ: Դաշնակցութիւնը հակառակ է երբ Ներգաղթը կը վերածուի «հակադաշնակ» խաչակրութեան մը: Կուսակցութիւնը հրահանգած է իր մարմիններուն որ օժանդակեն Ներգաղթի ձեռնարկին ամէն տեղ: Մեր տրամադրութիւնները Խորհ. Միութեան հանդէպ բարեկամական են, բայց մեզի կը վերապահենք բարեմիտ քննադատութեան իրաւունքը: Խորհ. Հայաստանը մերն է, բոլոր Հայերուն, անխտիր: Մենք կը խանդավառուինք իր վերելքով ու պիտի աշխատինք իր բարգաւաճման եւ բարօրութեան համար, դարձեալ մեզի վերապահելով թելադրութիւններ ընելու ազատութիւնը: Կը սուտն մեր հակառակորդները երբ կը պնդեն թէ մենք հրահանգները կը ստանանք օտար պետութիւններէ: Մեր կուսակցութիւնը ոչ հրաման կը ստանայ Անգլիայէն կամ Ամերիկայէն, ու իսկ թելադրութիւն: Մենք մեր հրահանգները կը ստանանք հայ ժողովուրդէն միայն որուն շահը մեր գերագոյն սրբութիւնն է: Թուրքիոյ հանդէպ մեր քաղաքականութիւնը ճշդուած ենք 58 տարիներ առաջ: Պահանջներ ունինք այդ երկրէն, այդ պահանջները պէտք է գոհացում ստանան »:

Ընկեր Հայկէշեան խոր զգացումով արտասանեց Ա. Ահարոնեանէն «Նրանց»ը, որմէ վերջ նըւագէ ունկնդրութիւն մը ծանօթ եւ սիրուած Թարիստ Գ. Գարեգինէ՝ ընկեր Բենոյի տափին եւ սրինգին ընկերակցութեամբ: Հանդիսականները ծափերով հրաւիրեցին կրկնել հայկական ծանօթ երգերն ու եղանակները :

Ընկեր Ժ. Դատաւորեան Ֆրանսերէն քանի մը խօսքով հրաւիրեց Անուվիլի քաղաքապետական խորհուրդի անդամներէն մեր ընկերավարական բարեկամը Գ. Մազուրիէ, որ ջերմ բառերով ողջունեց օրուան տօնը, իր եղբայրական համակրանքը յայտնելով մանաւանդ Անուվիլի հայ գաղութին հանդէպ» որուն արժանաւոր մէկ ներկայացուցիչը ընկեր Արփիար Մարտիրոսեան ընտրուած ժողովուրդէն, կը մասնակցի այժմ մեր քաղաքապետական խորհրդին» ըսաւ համակրելի բանախօսը:

Նախագահ ընկեր Սերէնկիւլեան իր փակման խօսքով թուեց Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքը մեր պատմութեան փրաքանչիւր հանգրուանին համար առանձին եւ օրուան պահանջին համապատասխան, որոնց շնորհիւ Հայուն պատիւն ու մշակոյթը, լեզուն ու կրօնքը մնացին անաղարտ ու բարձր : Իսկ եթէ չըլլար Դաշնակցութիւնը... Չէ՞ որ այս քսանըհինգ տարուան պանդուխտութիւնը մեզ պիտի վերածէր անուանը բանուոր հօտի մը:

Հանդիսականները իրենց բուռն ծափերէն վերջ, այս գեղեցիկ հանդէսը իրենք փակեցին յոտնկայս եւ միաբերան երգելով «Մշակ բանուորը »:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

Պաղեստինը պիտի բաժնուի 1948ին

Ամերիկեան կառավարութիւնը անցեալ ուրբաթ օր հետեւեալ առաջարկները ներկայացուց Միացեալ Ազգերու՝ Պաղեստինի մասին.—

Հողամասը Հրէական եւ արաբական երկու անկախ պետութեանց կը բաժնուի 1948ի Յուլիս 1ին, բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնէ այդ թուականին, բայց մինչեւ ծրագրին գործադրութիւնը, Անգլիա կը շարունակէ իր վարչութիւնը, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան կողմէ նշանակուած յատուկ յանձնաժողով մը անմիջապէս Պաղեստին կը մեկնի՝ տեղւոյն վրայ խորհրդակցելու համար հոգատար պետութեան ինչպէս նաեւ հրէական եւ արաբական փչխանութեանց հետ :

Հըրշըլ Ճոնսըն, Միացեալ Ազգերու ամերիկեան ներկայացուցիչը, բացատրեց որ այս ծրագրին գործադրութիւնը կախում ունի Բրիտ. կառավարութեան հաւանութենէն: Միջազգային հիմնարկութեան մեծամասնութիւնը կ'առաջարկէր յատուկ յանձնաժողով մը նշանակել երկու տարուան համար, բայց նկատի առնելով որ Անգլիա կ'ուզէ անմիջապէս հեռանալ Պաղեստինէն, այդ առաջարկը չընդունուեցաւ: Ուրեմն փոխանակ նոր մարմին մը ստեղծելու, Ամերիկա կ'առաջարկէ անմիջապէս կատարել բաժանումը՝ փոխանցման շրջանին անդորրութեան պահպանումը վստահելով Անգլիոյ: Սակայն Լոնտոնի կառավարութիւնը որոշած է լքել հոգատարութիւնը կարելի եղածին չափ շուտ, եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չկարգադրէ Պաղեստինի վէճը այս կամ այն ձեւով: Անգլիա հարիւր հազար զինուոր ունի Պաղեստինի մէջ:

Թուրքիան նորէն կը գանգատի

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ Ազգային ժողովին բացման առթիւ — Նոյեմբեր 1 — նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ ճառ մը խօսելով օրուան քաղաքականութեան մասին, գանգատ յայտնեց թէ Խորհ. Միութիւնը «անարդար յարձակումներ կը գործէ մեր վրայ»: Ռուսիա անցեալի եւ ներկայի դէպքերը կը ներկայացնէ այնպիսի ձեւով մը որ անհամապատասխան է իրականութեան, ըսաւ նախագահը: «Մենք որեւէ մէկուն դէմ թշնամական զգացումներ չենք սնուցաներ, բայց թոյլ չենք կրնար տալ որ ուրիշները թշնամական զգացումներ ունենան մեր հողային ամբողջութեան եւ իրաւունքներուն դէմ: Այդ է մեր անկեղծ քաղաքականութիւնը»: Նախագահը յետոյ շեշտեց որ Թուրքիա [illegible] Անգլիոյ հետ ներշնչուած միեւնոյն «իտէալներէն եւ՛ շահերէն»:

★ Անգլիացի երեսփոխաններու պատգամաւորութիւն մը Թուրքիա գնաց՝ բարեկամական այցելութիւն մը տալու դաշնակից Թուրքերուն :

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց փութացնել առաքումը այն զինուորական պիտոյքներուն որոնք Թուրքիոյ պիտի յատկացուէին՝ համաձայն Թրումընի օրէնքին: Յառաջիկայ երկու, երեք ամսուան ընթացքին 350.000 թոն զանազան պիտոյքներ պիտի ղրկուին :

★ Ամերիկացի ծերակուտականներու պատգամաւորութիւն մը Էնկիւրի հասաւ շաբաթ օր տնտեսական խնդիրներու շուրջ կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն տեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Դ.

Հակառակ Գերմաններու պարծենկոտութեան, իրենց մէկ ջնջին մասը միայն հիւսիսային է, միւսները խառնուած ամէն եւրոպական ու քիչ մըն ալ արտեւրոպական տարրերով, որ տեւտոններու դարերու ընթացքին բռնի ձուլեցին, իրենց կաթնեղբայր մոնկոլական Թուրքերուն պէս: Իրենց երէկուան վարիչն ու կիսաստուածը, Հիթլէր, նախ աւստրիացի է ծնունդով, յետոյ բնաւ երբեք չունէր բարձր հասակ, ընդհակառակն գաճաճ էր, ոչ ալ կապոյտ աչքկամ խարտեաշ մազեր երկար գանկ, հետեւաբար մարմնապէս բնաւ հիւսիսային մը չէր:

Զարմանալի է որ գերման նշանաւոր մարդոց արձանները, անոնց քիթերով ու դիմագծերով, բաղդատած հին դարու արձաններուն հետ, այլասերածի տպաւորութիւն կ'ընեն: Հոն ներկայ չէ չնաշխարհիկ հիւսիսատիպը, որ թուղթի վրայ այնքան կը փառաբանեն: Մեծն Փրետերիկոս հիւսիսային չէ, ոչ իսկ Պիզմարք: Կէօթէ, իր պատկառելի քիթով, տինարեանի կը նմանի: Քանթարեւելապալթեան է: Գերմանները դդուշացած են իրենց այս երկու մեծագոյն հանճարները ցեղարանօրէն դասաւորել:

Իրենց ցեղապաշտութեան տեսաբանը, Կիւնթէր, երբեք ցեղաբանութիւն ուսած չէ եւ երկրորդական վարժարանի ուսուցիչ մըն է յունարէնի եւ լատիներէնի: Իր առաջին գործերն ալ կը վխտան ցեղաբանական ծիծաղելի սխալներով: Հակառակ ատոր անոնք լաւ կը քշուէին Նացիական շուկային մէջ եւ իրեն բերին Փրոֆէսէօր տիտղոսը: Կիւնթէր հաւանաբար հեղինակն ըլլայ «արիականի»ին, իբրեւ ցեղային բացատրութիւն, մինչդեռ այդ բառը զուտ լեզուաբանական է եւ կը տրուի հնդեւրոպական լեզուներու խումբին: Սակայն Գերմանացիք ճարպիկ են: Անոնք ի վերջոյ պնդեցին որ, եթէ չունին հիւսիսայինի բոլոր յատկանիշերը, գոնէ հիւսիսային հոգիի ամէնէն հաւատարիմ զաւակներն են: Տեսանք մեր ցեղի հոգիին եղած ակնարկութիւնները:

Այս գիտութիւնը տակաւին նոր է, ուստի անհրաժեշտ է խարխափելով ընթանալ, եւ առայժմ կարծիքներ յայտնել, ոչ թէ վճիռներ տալ... Մինչ Կիւնթէր կը ներկայացնէ հայ-հրեայ-դինչուստորագաս ցեղերը եւ մարդերը, եւ անոնց վատ հոգին, ուրկէ կը խրտչին իրենք, արիական գերմարդերը: Ուրիշ գերման գիտուններ կը խրտչին նման վճիռներէ ուխտնարհարար առաջ կը քշենկապիկին առաջանալու տեսութիւնը, վախնալով նացիներու բարկութենէն:

Մարդերու անհաւասարութեան այս տեսութիւնը սակայն երբեք գերմանական չէ: Ֆրանսացի մը, կոմս Կոպին, նախորդ դարու կէսերուն ցեղերու անհաւասարութեան սկզբունքը առաջ քշեց, Ֆրանսական յեղափոխութեան գաղափարները արժեզրկելու դիտումով: Կոպին Ֆրանսայէն դուրս կ'ապրէր: Իր յաջորդը նորէն Ֆրանսացի ազնուական մըն է, Տըլաբուժ, 1871ի փրուսիական պատերազմէն յետոյ եւ անոր ազդեցութեան տակ գրած: Այս գաղափարներուն յաջորդ շարունակողը միայն կը գրէ գերմանական հողի վրայ, բայց դարձեալ օտար մըն է, Փրուսիացած անգլիացի մը, Չէմպըրլէյն: Այս մարդը Գերմաններուն համար միւս ազգերը գերելով անոնց իշխելու քրիստոնէականը գրեց: Հետեւանքը այն եղաւ որ Գերմանացիք մեծ մասով հաւատացին այն սուտերուն՝ թէ իրենք տարբեր են, գերմարդ են, ու պոռթկալով տեւտոնեան ոգիէն, սորկացնել փորձեցին՝ նախ Եւրոպան, յետոյ ամբողջ աշխարհը: Պատերազմին անոնք յաճախ կ'երգէին, «երբ մենք քալենք, ամէն ինչ ջարդուփշուր պիտի ըլլայ, որովհետեւ այսօր մեզի կը պատկանի Գերմանիա, վաղը ամբողջ աշխարհը»:

Թերեւս մարդ տարուի խորհելու որ իրենց աշխարհակալական ճամբուն վրայ Հրեաներ՞ն էին կեցած որ իրենց ամբողջ թոյնը թափեցին այս խեղճ ու հալածական ժողովուրդին գլխուն, ջնջելով վեց միլիոն հոգի եւ կլլելով անոնց հարստութիւնը: Հակառակ անոր որ այս «այլացեղ» եւ հոգիով տարբեր ազգը Գերմաններուն տուաւ իրենց ամէնէն մեծ գիտունը, Այնշթայն, ամէնէն մեծ գրողը, Ֆրանց Վէրֆել, ամէնէն խոշոր տնտեսագէտներն ու քաղաքական դէմքերը, որոնք Գերմանիան իրենց հայրենիքը կը դաւանէին ու կը պայքարէին փրուսականութեան » առաջին շարքերուն մէջ: Ու կը յայտարարէին կարելի չէ երկու հայրենիքի ծառայել», ուրանալով սիոնականութիւնը: Անոնցմէ մին, Թէոտոր Վոլֆ, Պեռլինէր Թակպլաթ հրէական մեծ օրաթերթին խմբագրապետը, 1925ին հայութիւնը կը ձաղկէր իր թերթի էջերէն, իմ բողոքներս ցամքեցնել նեռելով:

1933էն յետոյ ձայնը Զուիցերիայէն ելաւ, ուր փախած էր, դառնալով մեզի պէս...:

Ահա այս գերմանական գերմարդու հոգին է որ 1915ին հաւանեցաւ հայ ժողովուրդի բնաջնջման եւ գործի սառած աչքերով դիտեց զայն: Ջարդի մանրամասնութիւնները Պերլին կը տեղեկագրուէին իրենց դեսպանատան կողմէ, ու Պէթման Հոլվէկ զանոնք արկղերը զետեղել կուտար: Ի՞նչ դրական բան ըրին այդ սպանդը արգիլելու: Ոչ մէկ բան ըրին: Միայն մէկ հոգի, մէկ գերման, չունէր Պոլիս առաւ, ու բողոքեց, ու ջանաց օգնել փրկել, դադրեցնել եղեռնը, երբ բանը բանէն անցած էր արդէն: Եւ ո՞վ էր այդ մէկ մարդը, այդ միակ խղճամիտ Գերմանացին: Տէրտէր մը, Քրիստոսի հաւատարիմ ծառայ մը, Տօքթ. Լէփսիուս.... Որ պատերազմի ընթացքին իսկ գրեց «Հայ ժողովուրդին մահերթը»: Ստիպուեցաւ Զուիցերիա փախչիլ: Պատերազմէն յետոյ ալ հրատարակեց «Գերմանիա ի Հայաստան», փաստաթուղթեր: Այս գերմանական հոգին էր որ Բ. համաշխարհային պատերազմին նորէն փորձեց նոյն խաղը մեզի հետ, անգամ մը մեզ Հրեայ հռչակել ուզելով, անգամ մը մեր երիտասարդութիւնը իր հաշուին ռազմաճակատ ղրկելով բռնի:

1933ին, Գերմանահայերը, թիւով մօտ 800 հոգի, չչմած, գրքոյկ մը հրատարակեցին գերմաներէն, «Հայութիւնը արիականութիւն է» անունին տակ: Անոնք արժանացան «Հայերը պէտք է արիական նկատել»ու ժողովին չնորհին: Իրենց կը բաւէր այդ, բայց ոչ Գերմանացիներուն: Հոս ու հոն մեզմէ մէկն ու միւսը կը հալածէին, հրեայ կարծելով, կամ, կ'ըսէին, հայ եւ հրեայ նոյնն է: Մեզմէ ոմանք արիական կ'ընդունէին, ուրիշներ ոչ:

Երբ եկաւ 1941ի անակնկալը, սուգ իջաւ բոլորիս վրայ: Ամէն հայ, առանց կուսակցական խտրութեան, կը վախնար Խորհրդային Միութեան քայքայումէն, որ մեր վերջը պիտի նշանակէր: Ի՞նչ, նորէն Գերմանիոյ դութին մնալ, 1915ի պէս...: Մեր զաւակներուն սուրբ արիւնը նորէն անխնայ թափեցաւ: Նացի զինուոր մը միայն 10 հայ գերի զինուոր կը փնդակահարէ, զանոնք Հրեայի տեղ դնելով: Գերման կառավարութիւնը խոշոր ցուցատախտակ մը տպել տուաւ գերի ռուս զինուորներէն տիպարներ զետեղելով վրան, որոնց մէջ նախ Հայ մը, «այս ստորամարդերը (Diese Untermenschen) վերնագրին տակ: Գերման գերեկայաններուն մէջ սովը եւ հիւանդութիւնները կը տասանորդէին, կը փճացնէին ռուս գերիները, «որպէսզի Ռուսերը հատնին», ինչպէս Ֆրանսական բանակի Խափշիկներն ալ կազմահ ըրած էին: Եթէ լածս ճիշդ է, 20.000 հայ զինուորական գերի, որոնք անջատուած էին, մինչեւ յետին մարդը, կը մեռնին ժանտատենդէ, ազատողներն ալ սովահար մեռնելով: Ահա այս պայմաններուն տակ է որ մեր երիտասարդներէն ոմանք, նախընտրելով հաւանական փրկութիւնը ստոյգ մահէն, ստիպուած, կը հագնին նացի համազգեստը:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

Յովհաննէս Քաջազնունու յիշատակին

1919ի Օգոստոս 1ին Հայաստանի խորհրդին փոխարինեց ընդհանուր ձայնատուութեամբ ընտրուած խորհրդարանը (պարլամէնտ): Քաջազնունու փոխարէն վարչապետ ընտրուեց Ալ. Խատիսեանը: Ընկերների մի մասը առաջինին համարում էին ոչ «ձկուն»: Պայմանները հիմնովին փոխուել էին: Հայաստանն այցելութեան վայր էր բազմաթիւ Եւրոպացի կամ ամերիկացի զօրավարների, բարձր կոմիսարների, յատուկ դեսպանների եւն. փոխյարաբերութիւնները Ադրբէջանի եւ Վրաստանի հետ աւելի բարդացել էին: Կառավարութեան գլուխ պիտի լինէր մէկը, որ երբեմն յամառօրէն չպնդէր, թէ երկու անգամ երկու ինը չի անում, այլ չորս: Չէ որ դիւանագիտութիւնը մասամբ էլ լարախաղացութիւն է:

Սակայն Քաջազնունին այնպիսի մի խոշոր անձնաւորութիւն էր, որ նրան չէր կարելի մի կողմ հրել ու ստուերի մէջ թողնել: Նա ընտրուեց խորհրդարանի նախագահութեան անդամ եւ վերջը նախագահ:

★

1921ի Փետրուարի վերջին բարեկենդանի կիրակի գիշերը մի սարսափելի ձիւնամրրիկ կարծես խեղդում էր մեծամասնականների դէմ ապստամբած Երեւանը:

Կարմիրների գլխահատը մօտեցել էր երկաթուղային կայարանին եւ տաք կռիւ կար այնտեղ: Ոչ ոք քնած էր ու չունչերը բռնած ամէնքն սպասում էին կռուի ելքին: Մեր թիկունքում ծպտուած բոլշեւիկներ, այստեղ այնտեղ, կրակում էին հրազէններից աշխատելով խուճապ առաջացնել: Քաղաքը հրջապատող բարձրունքներից մէկի գիւղերում էի, երբ եկան կանչեցին, — Քաղաքից մարդիկ են եկել, քեզ են ուզում տեսնել. գնացի: Ներս մտայ ծանօթ խրճիթն ու քարիւղի ճրագի աղօտ լոյսի մէջ տեսայ «թախտերի» վրայ նստած սիրելի դէմքեր — Քաջազնունի, Համօ Օհանջանեան, Աւետիք Սահակեան, Բժ. Տէր Դաւթեան, Աղբալեան, Բժ. Տէր Միքայէլեան եւայլք, ամէնքը մեծ զաւակներ հայ ազգի, ճերմկած ռազմիկներ նրա ազատագրութեան պայքարի:

Ծոսեց աւագերէցը, անդրանիկ վարչապետը գլուխը փաթթած «բաշլըղով» եւ վերարկուի վերայից շալը ուսերին:

— Ի նկատի ունենալով մայրաքաղաքին ըսպառնացող վտանգը, յարմար դատեցին մեզ հեռացնել այնտեղից: Ուզում ենք գնալ Բաշ Գառնի: Պահակներ տար, որ մեզ տեղ հասցնեն:

—Մէկ երկու ժամ մնացէք մեզ մօտ, հանգստացէք եւ մի բան բերէք: Ցայտնում եմ, որ ճակատում մեր դրութիւնը բարելաւում է, դրահապատը նահանջեց: Դուրսը բուքը թէեւ թուլանում է, բայց դեռ հեշտ տանելի չէ:

— Ոչ, ոչ, քանի որ ճանապարհ ենք ընկել, որքան շուտ տեղ հասնենք, այնքան լաւ:

Ու Հայաստանի հանրապետութեան տարիքաւոր ընտրանին, նախարարներ, յեղափոխական առաջնորդներ, ուսուցչապետներ, դրականագէտներ շտապում էին հեռանալ ոչ թէ քօլէրայի համաճարակից, այլ այն «յեղափոխականներից», որոնց մահաշունչ բանտից 10 օր առաջ էին փրկուել ըմբոստների զէնքով:

Վերջին անգամ հանդիպեցի Քաջազնունուն նահանջի ճանապարհին, Դարալագեազում: Միս մինակ էր, երբ մենք նրան հասանք: Գուրգուրացինք վրան: Ամբողջ օրը մնաց մեզ հետ: Բայց որովհետեւ մեր վաշտը դանդաղ էր շարժւում, նա առաջ անցաւ, սակայն ժամանակ ունեցաւ իր սիրտը թափելու, դժգոհութիւնն ու դժբախտութիւնը պատմելու: Դժգոհութեան դէմ կարելի է առարկել, իսկ դժբախտութեան միայն կարեկցել:

Իրօք, դառն եղաւ այդ ընտիր մարդու կեանքը: Միակ որդին ընկաւ հերոսական մահով Հայաստանի պաշտպանութեան կռիւներում: Այնկից հեռացաւ: Արտասահմանում նա մինակ էր, մտերիմ ընկեր կամ բարեկամ չունէր: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ իր անհատականութիւնը թոյլ չէր տալիս նրան մեռնել, ձուլուել կուսակցութեան հետ ու կայելել Դաշնակցութեան ընկերականութիւնը. նա ասում էր—ես պետական եւ հասարակական գործիչ եմ եւ ոչ կուսակցական: Եթէ իմ թեկնածութիւնը դնեմ օրինակ Երեւանի քաղաքային կոմիտէի անդամութեան համար եւ ընտրողները լինեն գիտակից դաշնակցականներ, ես կը տապալուեմ:

Նա միշտ մնաց կուսակցութեան եզերքին եւ պգուշացաւ անել մի քանի քայլ, որպէս զի շրջանակի մէջը մտնի:

Կառավարութիւն կազմելու առաջին իսկ օրուանից ձգտում էր ոչ Դաշնակցական հոսանքներին էլ գործի լծել: Երբ առաջին անգամ չյաջողեց խառն դահլիճ տնեղծել, երկրորդ անգամ ամենայն յամառութեամբ պնդեց ժողովրդական կուսակցութեան աշխատակցութեան վրայ:— Ես կամ խառն վարչապետ կը լինեմ կամ չեմ լինի:

Վերջը յուսախաբ եղաւ:

Մարդը սխալական է, ասում էր մեր կրօնի դասատուն: Մեծ մարդիկ մեծ սխալներ են գործում: Բայց երբ ես պատկերացնում եմ խեղճ Քաջազնունուն իր ամբողջ էութեամբ, զգում եմ, որ նա չէր կարող մնալ արտասահմանում, ճակատագրօրէն նա պիտի վերադառնար Հայաստան: Իսկ այդ նա չէր կարող անել, եթէ ինքն իրեն չըհամոզէր, որ Դաշնակցութիւնը հայրենիքից դուրս անելիք չունի: Սակայն այս ափից պոկուելով նա միւս ափը դուրս չեկաւ, այլ մնաց դետի հոսանքի մէջ եւ խեղդուեց: Դաշնակցութիւնը քննադատելով նա պարսաւեց եւ մեծամասնականներին: Վերջիններից հայրենիքում շուրջ 15 տարի մնաց արհամարուած ու պատերազմի ժամանակ տարօրէն քշուեց:

Մենք նրանցից չենք, որոնք նեղմտօրէն ցեխ են նետում այս կամ այն հայ հայրենասէրի վրայ, որովհետեւ մի օր նա դադարել է մեզ հետ համակարծիք լինել: Անդրանիկը 1917ին հեռացաւ այն դրօշից, որի տակ նա հերոսացել էր, բայց մենք չենք պղծում մեր պաշտամունքը Սասունի արծուի յիշատակին: Լեւոն Աթաբէկեանը անջատուեց Դաշնակցութիւնից, սակայն միշտ մնաց յարգուած ու սիրուած Բագուի մեր ընկերներից, որոնք հանրային գործում յաճախ փնտռեցին նրա գործակցութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը չի ժխտում գաղափարական տարակարծութիւնը, բայց հարուածում է նրանց, որոնք անպարկեշտութիւնը՝ ստով, զրպարտութեամբ ու մատնութեամբ պճնուած,

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

ՎԱԼԱՆՍ, 26 Հոկտ.— Հոկտեմբեր 25 շաբաթ երեկոյեան Սալ տը Ֆէթը լեցուած էր, Վալանսի եւ արուարձաններէն եկող հայրենակիցներով, որոնք եկած էին տօնելու Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը։

Բեմը զարդարուած էր Քրիստափորի, Ռոստոմի, Լէոն Պլումի մեծադիր նկարներով, իսկ կեդրոնը Հ. Յ. Դ. զինանշանը։ Ժամը 9ին ընկ. Սարոյեան յանուն շրջ. կոմիտէին, հանդէսը բացուած յայտարարելով հրաւիրեց օրուան նախագահ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանը, որուն հետ միասին, վարեց հանդէսը։ Տիկին Օտէթ նախ ֆրանսերէնով եւ ապա հայերէն, շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան հիւրերուն, (S. F. I. O.)ի եւ Ներկայ հասարակութեան։ Ապա փառաբանեց Հ. Յ. Դ. 58 տարիներու աշխատանքը յեղափոխական, պետական եւ մշակութային մարզերու մէջ։ Տիկինը իր խօսքը վերջացուց ըսելով կեցցեն ընկերվարական, երկրորդ միջազգայինը եւ անոր մասնակցող բոլոր հոսանքները բնականաբար եւ Դաշնակցութիւնը, որ 40 տարիէ ի վեր միակ հայ կուսակցութիւնն է որ կը ներկայացնէ հայ աշխատաւորութիւնը Միջազգային հիմնարկութեան մէջ։ Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը, սկսաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով, զոր երգեցին Ռոմանի եւ Վալանսի Նոր Սերունդը եւ Սանուհիները, ղեկավարութեամբ Տիկին Զաբուհի Մարգարեանի։ ազատատենչ բազմութիւնը յոտնկայս ունկնդրեց երկու մեծ քայլերգները, լուռ երկիւղածութեամբ։

Փութանք ըսելու թէ այնքան ճոխ յայտագիրը որ տեւեց մինչեւ ժամը 11.30 առանց դադարի պատրաստուած էր ամբողջովին Սերունդէն։ Գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Վալանսի Նոր Սերունդի վարչութեան անդամներէն Քրիստափոր Տէր Սարգիսեան, խլելով խանդավառ ծափեր։ Արտասանեց Վարուժան Տէր Սարգիսեան նոյնպէս Նոր Սերունդէն։ Ապա որոտընդոստ՝ ծափերով բեմ եկաւ, Վալանսի սիրուած երգչուհին Տիկին Սիրարփի Փերզիկեան, երգելով հայրենասիրական երգեր։

Ինքնատիպ արտասանութիւն մը ըրաւ, Գ. Վարդանեան նուիրուած Հայաստանի անկախութեան։ Յետոյ յաջորդաբար բեմ ելան Հ. Կապոյտ Խաչի Սանուհիները եւ պարեցին տոհմիկ պարերով։

Յաջորդաբար խօսեցան օրուան հիւրերը, Տոմի ընկերվարական երեսփոխան ընկերն Cartier, Bourg les Valenceի քաղաքապետը, Vacher եւ S. F. I. O.ի շրջանային քարտուղարը, որոնք հիացում յայտնեցին, հանդէսին կազմակերպիչ մարմնոյն։ Գանձացուցին դաշնակցութեան յեղափոխական եւ պետական աշխատանքները։

Երգեց Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, աքանչելի տպաւորութիւն ձգելով հանդիսականներուն եւ օրուան հիւրերուն վրայ։ Օրուան ատենախօսը, ընկեր Հրաչ Հանտալեան, որ ներկայացուց Դաշնակցութիւնը իբրեւ մարտական կուսակցութիւն որ 57 տարիներ շարունակ նուիրուեցաւ հայրենասիրական աշխատանքի եւ տակաւին երկար պիտի ապրի մինչեւ որ իրականանան մեր հողային պահանջները։

Յաջորդաբար արտասանեցին ու մեներգեցին միշտ Նոր Սերունդէն, Զ. Գասեան, Ազատ Խաչիկեան եւ Վիէնէն Տէրտէրեան։ Վերջին անգամ Օր. Ծովինար անգամ մը եւս բեմ հրաւիրուեցաւ ու խանդավառ ծափերու մէջ փակեց հանդէսին գեղարուեստական բաժինը։ Ժամը 12ուկէսին Տիկին Միքայէլեան հանդէսը փակեց, շնորհակալութիւն յայտնելով ֆրանսացի ընկերներուն եւ հանդիսականներուն։— Թղթակից

ուղում են հակառակէտի տեղ հրամցնել։

Ձեռքներս խղճներիս վրայ դրուած կարող ենք ասել, որ Քաջազնունին բացարձակապէս անընդունակ էր որեւէ բարոյապէս դատապարտելի արարքի։ Կեղծիքի հետ նա անհաշտ թշնամի էր։

Հիմնովին ու ամբողջութեամբ մերժելով ընդունիլ իր գրքոյկի եզրակացութիւնը — կը գրեմ այդ մասին, հրաժարուելով կասկած անգամ ունենալ Դաշնակցութեան գմբէթից բահը, գրիչն ու սուրը վար առնելու կարելիութեան մասին— 6 տասնամեակ նրանք կուրծք տուեցին կատաղի հողմերին, մենք պնդում ենք, որ Քաջազնունին այնուամենայնիւ մերն է եւ մերն էլ կը մնայ։

Նրա մահը, որ հերոսական մահ է, ցրում է մեզ բաժանող թեթեւ մառախուղը, մենք յստակ տեսնում ենք ազգի անձնուէր զաւակի ցոլքազարդ ու ազնիւ հոգին։ Եւ թող հայ ժողովրդի համար յաւէտ յիշելի մնայ հայրենիքի այդ մեծ ճարտարապետի անունը։

(Վերջ) ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 26 Հոկտ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Մարսէյլի կեդր. վարչութիւնը մասնակցութեամբ իր տասնըմէկ մասնաճիւղերուն կազմակերպած էր եղանակի առաջին պարահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ ամսոյս 25ին «Փրէպան Մարսէյլի ընդարձակ սրահներուն մէջ։

Օրեր առաջ Նոր Սերունդի ղեկավարները եռանդով գործի լծուած էին ոչ միայն նիւթական միջոցները ապահովելու համար իրենց հայրենի դատընթացքներուն համար, այլ ժողովուրդին ներկայանալու համար գեղարուեստական ճոխ յայտագրով մը։

Ժամը 9ին արդէն հազարը կ'անցնէր հանդիսականներուն թիւը, երբ մեր սիրելի Վարդգէսը, օրուան նախագահը, կատարեց բացումը։ «Սէնթ Անի Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը գեղարուեստական բաժինին բացումը կատարեց նախ ֆրանսական քայլերգով։ Յետոյ «Մշակ բանուոր»ով ղեկավարութեամբ Գ. Հ. Համբարձումեանի։

Պոմոնի, Սէն Լուի, Պուլվար Օտոյի եւ Սէնթ Անթուանի նոր սերնդականները մասնակցեցան հայրենաշունչ արտասանութիւններով, մեներգներով եւ ֆանթեզիներով։ Բոլորին համար անակնկալ մը եղան Սէ Ժէրոմէն Կարպիս Յարութիւնեանի ինքնատիպ, զուարթ, մեներգները մանաւանդ զողցուած «Սեւ հաւ»ին ողբը, որ արժանացաւ ծափերու։ Օրիորդ Ժանէթ Դաւիթեան իր հնչեղ եւ անուշ ձայնով հմայեց ներկաները «Հայրենիք», «Հայրենի տուն» եւ ուրիշ ժողովրդական երգերով։

Առաջին բանախօսն էր Նոր Սերունդի Փարիզի կեդրոնական վարչութեան անդամ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան։ Ընկերը նախ հրաւիրեց ներկաները վայրկեան մը յոտնկայս յարգելու յիշատակը Դաշնակցական երկու տիտաններուն՝ Համօ Օհանջանեանի եւ Նիկոլ Աղբալեանի։

Երիտասարդ բանախօսը մօտ ժամ մը խօսեցաւ պարզելով մեր մշակոյթի ռահվիրաներուն կատարած մեծ աշխատանքները ինչպէս նաեւ հայ յեղափոխութեան մարտնչումները եւ անոնց արդիւնքը՝ Մայիս 28ը, իր խօսքը վերջացուց եզրակացնելով՝

«Նոր Սերունդը երկու տարուան ընթացքին գրաւեց աչքառու տեղ մը հայ հասարակութեան մէջ իր 900 անդամներով, ու մենք ուխտած ենք յարատեւել եւ ապրիլ յենլով, մեր կորովին, մեր հաւատքին ու մանաւանդ մեր մշակոյթին վրայ, որ տուաւ Խորենացիներ, Նարեկացիներ, պանծալի ոսկեդար մը, եւ երեք ատտուածաշունչ առաքեալներ։ Մենք պիտի աշխատինք քալեմեր նախահայրերու ճամբով, ազատութեան ճանապարհով»։

Գեղարուեստական բաժնի երկրորդ մասը ըսկսաւ Լէզ Օլիվ – Մարթիկոյի նորակազմ «Համօ Օհանջանեան» Նոր Սերունդի խմբերգով։

Խրախուսիչ էր եղանակը որ երգուեցաւ Տիկ. Թ. Մելտոնեանի ղեկավարութեամբ եւ ընկերակցութեամբ Օր. Շուշիկ Շաքարեանի դաշնակին։

Նորութիւն մըն էր նաեւ Արամ Գարոնէի «Իմ հայրենի երկրին պէս» բանաստեղծութիւնը։

Հաճելի էին Լէզ Օլիվի օրիորդներուն տափով զոյգ պարերը «Ոսկի փարչիկ արծաթ ջրիկ» օփէրէթէն առնուած։

Եւ ահա «Էքս լէ Միլ»ի Նոր Սերունդի երիտասարդներուն մարզական խաղերը եւ բուրգերու կազմութիւնը։

Վերջին խօսողն էր ծանօթ դրագիտուհի Տիկ. Էլէն Բիւզանդ, Տիկինը կարճ, բայց կուռ բանախօսութեամբ մը ներկայացուց Հայր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագումէն առաջ։ Յիշեց ռուս գրող Պուշկինի անարգանքը եւ Դաշնակցութեան ստեղծումէն վերջ կատարուած հոգեփոխութիւնը, ժողովուրդի ընդվզումը ցարական հակայ իշխանութեան դէմ ու խօսքը Նոր սերունդին ուղղելով ըսաւ.

«Դուք Նոր սերունդի երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, գիտցէք որ մեծ ազգի մը զաւակներն էք դուք, շառաւիղը ՄեծՆՏիգրաններու։ Գիտեմ որ ձեզմէ շատեր յոգնած պիտի իյնան կէս ճամբան, բայց մնացող լաւագոյնները պիտի շարունակեն Դաշնակցութեան վեհ գործը»։

Գեղարուեստական բաժինը վերջ գտաւ շնորհալի օրիորդ Քնարիկ Զօրզաճեանի Կովկասեան մենապարով, որմէ վերջ սկսան եւրոպական պարերը մինչեւ լոյս։

Հոս կ'արժէ յիշել եւ շնորհաւորել Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը որ կը ղեկավարէր պարերը։ Իր այս սիրայօժար մասնակցութիւնը խնայել տուաւ վարձու նուագախումբի մը յատկացուելիք գումարը։ — Պարթենեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

— Մեր ծրագրին մէջ նախատեսուած է որ Գերմանիա պարտաւոր է հատուցումներ ընել, ըսաւ Մայսքի, Խորհ. Միութեան նախորդ դեսպանը որ Սթալինի կողքին նստած թարգմանի պաշտօն կը կատարէր. Գերմանիա նախ պիտի մեզի յանձնէ իր ազգային հարստութիւնները, այսինքն, գործարան, հող, մեքենայ, գործիք, շոգեկառքեր եւ արտաքին վարկեր, յետոյ տասը տարի պէտք է դրամական վճարումներ ընէ։ Պէտք է գրաւենք այդ բոլոր հարստութիւնները։

Չըրչիլ յիշեց առաջին մեծ պատերազմին հատուցումներու խնդիրը.

— Շատ յուսախաբ եղանք այն ատեն, ըսաւ անգլիացի վարչապետը, մեծ դժուարութեամբ մէկ միլիառ սթեռլին գանձեցինք, անկարելի պիտի ըլլար այդքանն ալ ստանալ եթէ Ամերիկան փոխառութիւն չընէր Գերմաններուն։ Գործարաններու կամ մեքենաներու գրաւումը կրնայ նպատակայարմար ըլլալ բայց վստահ եմ որ դուք չէք կրնար քանդուած Գերմանիայէն գանձել տարեկան 215 միլիոն ոսկի՝ միայն Ռուսիոյ հաշւոյն։ Երկրորդ, իմ աչքիս առջեւ կը պատկերանայ բացարձակօրէն սովահար Գերմանիա մը։

Գերմանիոյ տնտեսական վիճակը պիտի բերէ՞նք այն աստիճանին որ 80 միլիոն հոգի սովահար մեռնին եւ մենք հեռուէն նստած դարմանի էք» պոռանք իրենց երեսին. եթէ այդ է մեր ծրագիրը, ով պիտի ըլլայ տուժողը։ Երբ ունիք ձի մը եւ կ'ուզէք որ ան քաշէ ձեր կառքը, բնականաբար իրեն պիտի տաք բաւականաչափ գարի կամ գոնէ խոտ...

— Պայմանաւ որ ձին աքացի չտայ, յարեց Մայսկի.

— Լա՛ւ, երբ ունիք ինքնաշարժ մը պէտք է հրանիւթ հայթայթէք անոր, աւելցուց Չըրչիլ, ես համաձայն եմ որ յատուկ յանձնաժողով մը նշանակենք այս նիւթը ուսումնասիրելու համար որպէսզի կարենանք կարելի եղածին չափ հատուցում ստանալ՝ իմաստուն ձեւով։

Ռոզվէլթ դիտել տուաւ որ առաջին պատերազմին Ամերիկա միլիոնաւոր տոլարներ յատկացուց Գերմանիոյ, բայց չենք կրնար թոյլ տալ որ նորէն այդ տեսակ բան մը պատահի, ըսաւ նախագահը։ Մենք պէտք ունինք Գերմանիոյ աշխատաւոր ձեռքերուն, պէտք չունինք իր մեքենաներուն կամ գործարաններուն։ Սթալին այս անգամ մասնակցեցաւ խօսակցութեանց։

— Անցեալ անգամ սխալ ըրիք դրամական հատուցում պահանջելով, ըսաւ։

Յետոյ դիտել տուաւ որ այն պետութիւնները որոնք ամէնէն կարեւոր դերը կատարած էին պատերազմին մէջ, պէտք է ստանային հատուցումներու ամէնէն խոշոր բաժինը։ «Ֆրանսայի ծառայութիւնները կարելի չէ բաղդատել այն զոհողութեանց հետ որոնք բաժին ինկան միւս երեք մեծերուն։ Այսօր Ֆրանսան ունի ութը զօրաբաժին, իսկ Լուպլինի կառավարութիւնը (Լեհաստան) ունի տասը զօրաբաժին։

Կասկած չկայ որ Սթալին նկատի կ'առնէր միայն զօրաբաժինները երբ խօսք կ'ըլլար այս կամ այն կառավարութեան պահանջներուն մասին։ Անգամ մը երբ կը խօսէինք Հռոմի պապին տեսակէտներուն մասին, մարաջախտը հարցուց — «Պապը քանի՞ զօրաբաժին ունի»։

Հատուցումներու խնդրին հետ սերտ առնչութիւն ունէր Լեհաստանի սահմաններուն հարցը։ Նախագահը շարունակ կը պնդէր թէ Լեհաստանի սահմանը պէտք է հետեւէր համաձայն Քըրզընի գիծին։ Միեւնոյն միտքը յայտնած էր Թէհրանի խորհրդաժողովին։ Չըրչիլ իր կարգին կը բաժնէր այդ տեսակէտը եւ կը բացատրէր թէ փափաքելի է որ Լվով քաղաքը որ իրականին մէջ կը պատկանի Ռուսիոյ, մաս կազմէ ապագայ Լեհաստանին։ «Եթէ Խորհ. Միութիւնը վեհանձն ժեստ մը ընէ աւելի փոքր պետութեան մը հանդէպ, Անգլիան պիտի ծափահարէ» աւելցուց Չըրչիլ։

Սթալին տուաւ հետեւեալ պատասխանը.—

— Քըրզընի սահմանը գծեցին ինքը, Քըրզընը, Քլէմանսօն եւ այն Ամերիկացիները որոնք մասնակցեցան 1918ի եւ 1919ի խորհրդաժողովներուն։ Ռուսիա հրաւիրուած չէր, Լենին համաձայն չէր այդ գծին. հիմա, կարգ մը մարդիկ կ'ուզեն որ մենք աւելի նուազ չափով ռուս ըլլանք քան Քըրզըն ու Քլէմանսօն՝ մեզ ամօթով պիտի ձգէք, ի՞նչ պիտի մտածեն սպիտակ Ռուսերն ու Ուկրայնացիները, պիտի ըսեն որ Սթալին ու Մոլոթով աւելի նուազ չափով վստահելի են Ռուսիոյ շահերը պաշտպանելու համար քան Քըրզըն ու Քլէմանսօ, ես չեմ կրնար ընդունիլ այդ առաջարկը եւ բաց ճակատով Մոսկուա վերադառնալ..

(3)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ համայնավար կուսակցութիւնը որոշեց չմասնակցիլ Կոմինֆորմին։ Այս փոքրաթիւ կուսակցութիւնը արդէն Վարշավայի խորհրդաժողովին ալ չէր հրաւիրուած ։

ԽՍՀՄ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար երիտասարդներու պաշտօնական օրկանը «Կոմսոմոլսկայա Փրավտա», կը յայտարարէ կուսակցութեան այն որոշումը որ պարտք կը դնէ երիտասարդներուն վրայ եկեղեցի չերթալ եւ որ եւ է կապ չունենալ կրօնական խնդիրներու հետ։ «Պէտք է վերջ տանք կրօնքի նախապաշարումներուն եւ մնդեռ որ կրօնքը անհաշտ է գիտութեան եւ նիւթապաշտ վարդապետութեան սկզբունքներուն հետ»։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն ուրբաթ օր մեռած են 374 հոգի եւ պատահած են 759 նոր դէպքեր ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ Ամերիկա զինուորական խարիսխ մը հաստատէ յունական Թասոս կղզիին մէջ։ Աւստրալիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հերքուի այս լուրը։ Ցամաքամասի արտաքին նախարարը Ցոլտարիս հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ չորեքշաբթի օր Լոնտոնի մէջ.— «Կրնամ հաւաստել որ համայնավարները այլեւս ոչ մէկ յոյս կրնան ունենալ իշխանութեան գլուխ անցնելու Ցունաստանի մէջ։ Կը զարմանամ թէ ինչու կան մարդիկ որ ահազին աղմուկ կը յարուցանեն 4000 օտար զինուորներու ներկայութեան համար, երբ իրենք հարիւր հազարաւոր զինուորներ ունին ուրիշ երկիրներու մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ թաղապետական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է.— Զօրավարին խմբակցութիւնը՝ 39.396 ձայն կամ հարիւրին 8.4, կեդրոնի խմբակցութիւնները՝ 171.320 ձայն (հարիւրին 36.7), համայնավարները՝ 32703 ձայն, (հարիւրին 6.9), ընկերվարականները՝ 85.430 (հարիւրին 8.7), արմատականները՝ 95474 ձայն (հարիւրին 20.5), M R P 41.413 ձայն (հարիւրին 8.8)։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նախկին տարագիր կառավարութեան վարչապետ Միխոլայչէքի հետքը գտնուած չէ տակաւին եւ արտասահմանի լեհական շրջանակներուն մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ։ Նախադրողներ կան թէ Հողագործականներու ղեկավարը ժամանակ չէ կրցած ունենալ երկրէն հեռանալու եւ «մաքրագործուած» է դաղտնի ոստիկանութեան ձեռքով։ Կամ ձերբակալուած է արտասահման անցնելէն յետոյ։ Սխալ է այն տեղեկութիւնը թէ Լոնտոն ապաստանած է ։

ԿԱԹՈԼԻԿ ուսանողներու խումբ մը անցեալ շաբաթ օր յարձակում գործեց Մատրիտի անգլիական բողոքական մատուռին վրայ։ Ուսանողները ներս մտան եւ քարուքանդ ըրին բոլոր կարասիները եւ պատռեցին ժամագիրքերը։ Ցոյցը կատարուած է բողոքելու համար քարոզի մը դէմ որուն մէջ, Անգլիացի հոգեւոր հովիւը, քննադատած էր Ֆրանքոյի վարչաձեւը ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Մորիս Թորէզ հինգշաբթի Մոսկուա մեկնեցաւ Խորհ. Միութեան 30րդ տարեդարձի հանդէսներուն ներկայ գտնուելու համար ։

ՎԱՂԸ՝ չորեքշաբթի, Լոնտոնի մէջ կը բացուի չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն խորհրդաժողովը որ նախապատրաստական աշխատանքներ պիտի կատարէ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին համար։ Բանակցութիւնները հաւանօրէն տեւեն մինչեւ Նոյեմբեր 25ին երբ բացումը պիտի կատարուի Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարական ուժերը կատաղի կռիւ կը մղեն քանի մը օրէ ի վեր 4—5000 ապստամբներու դէմ, Եպիրոսի մէջ ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբէն յառաջ եկած վէրքերն ու այլազան հիւանդութիւնները ժառանգական են կը յայտարարէ Քալիֆորնիոյ համալսարանին գիտուններէն Տօքթ. Էնտըրսըն։ Մինչեւ հիմա կատարուած փորձերէն դատելով, առկէ հազար տարի վերջ մարդկային կազմախօսութեան մէջ թերացումներ երեւան պիտի գան Ճափոնի մէջ ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7էն սկսեալ նոր կրճատումներու պիտի ենթարկուի ելեկտրական ուժի եւ լոյսի գործածութիւնը Փարիզի մէջ։

Լոյսը պիտի դադրի հետեւեալ ժամերուն.—

Ա. խումբ.— (հիւսիս) — երկուշաբթիէն հինգշաբթի՝ ժամը 18էն 20, ուրբաթ եւ շաբաթ՝ ժամը 7էն 20։

Բ. խումբ՝ երկուշաբթիէն հինգշաբթի առտուն 7էն 9, ուրբաթ եւ շաբաթ՝ 7էն 20։

Գ. խումբ՝ (արեւմուտք) չորեքշաբթիէն շաբաթ՝ 18էն 20, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի՝ 7էն 20։

Դ. խումբ՝ չորեքշաբթիէն շաբաթ 7էն 9, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի 7էն 20։

Ե. խումբ՝ (արեւելք) երկուշաբթի, երեքշաբթի, ուրբաթ եւ շաբաթ 18էն 20, չորեքշաբթի եւ հինգշաբթի 7էն 20։

Զ. խումբ՝ (հարաւ) երկուշաբ., երեքշաբ., ուրբաթ եւ շաբաթ՝ 7էն 9, չորեքշաբթի եւ հինգշաբթի 7էն 20։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին։

Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն ։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԷՆՕՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատանը 51 rue Monsieur le Prince ։

ԿՈՒԶՈՒԻ հայ պատանի մը 14—16 տարեկան «քուսոյեր ըլլալու եւ T. S. F. սորվելու համար ։

Դիմել Գ. ՆԱԽՆԻՔԵԱՆԻ

Nanique, 26 rue de Maubeuge, Paris (9)։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Վ. Հիւսեանի միջոցաւ Վիշիի ընկերներէն Սարգիս Պալուսեանէն հազար ֆրանք Պ. ՄՈՎՍԷՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՆԵՐ իրենց վաղամեռիկ աղջկան Կենիայի յիշատակին 5000 ֆր. կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պալըքէսէրցի Գարբիէլ եւ Մաքրուհի Հաճի Եղիաեանի աղջիկը Անիկ Ղազարեան, կը փնտռէ եղբայրը Գէորգ եւ քոյրը Նազիկ Հաճի Եղիայեանները, որոնք 1915ին աքսորուած են Տէր Զօրի կողմերը՝ Գէորգը 20 եւ Նազիկը 6 տարեկան հասակի մէջ, կը կարծուի թէ Պաղտատի շրջաններն են։ Սուրիահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել ։ Տեղեկացնել Gasaran Annik, Stuttgart Bad–Cannstatt, Fankerkaserne,Bl.5.Z. 35։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը։ Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris ։

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao ։

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԼԱ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

4 Traverse du Mont de Piété, Marseille

(Angle Rue d Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ ֆրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ։ Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն ։ եւ գիւրամատչելի գին ։

Մաքուր եւ օդասուն սենեակներ կրնամ տրամադրել եթէ կանուխէն հեռագրուի ։

Tél. Colbert 41-92:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ «Յառաջ»ը կը ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տնօրէնութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին ։

Մեր թերթին բաժնեգիներն ալ կրած են հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 ֆր. տարեկան 1200 ֆրանք ։

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար։

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով։ Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ի, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական ընտրուած բաժին։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։

Պիւֆէ Մուտք **150** ֆր.

Բազմավէպ

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) ։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք ։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել ։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ԿՕՇԻԿԻ ներկայացուցիչ մը որ կը շրջի Փարիզի մէջ եւ արուարձանները, կը փնտռէ կօշիկի գործարաններ որոնք կրնան որոշ քանակութեամբ ապրանք հայթայթել իրեն խանութպաններուն ծախելու համար։ Դիմել հետեւեալ հասցէին M. TALOPP, 16 rue Montgolfier, Paris (3)։

Le Gerant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6 ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 5 Novembre 1947 Չորեքշաբթի 5 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5180-Նոր շրջան թիւ 789 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԳԼԻԱՆ ԻՐ ՀՈՒՆԵՐՈՎ

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը ջախջախիչ պարտութիւն մը կրեց անցեալ շաբաթ օր, երբ նահանգային նահանգներու մէջ տեղի ունեցան քաղաքապետական ընտրութիւնները :

Պահպանողականները շահած են 643 աթոռ, իսկ Աշխատաւորականները կորսնցուցած են ոչ նուազ քան 695 ձայն :

Համայնավարներուն շուքն ալ պիտի [illegible], այս տարի, Թաղապետական խորհուրդներու մէջ որովհետեւ իրենց 194 թեկնածուներէն ոչ մէկը քուէ շահած է :

Ուշագրաւ է որ ընտրողներուն հարիւրին 60-թանասունը մասնակցած է քուէարկութեան մը որ ընդհանրապէս ժողովուրդին [illegible] կը հետաքրքրէր նախորդ տարիներուն :

Նոյնքան ուշագրաւ է նաեւ այն իրողութիւնը որ ընկերվարականները պարտուած են մանաւանդ այն շրջաններուն մէջ ուր բանուորական դասակարգը տիրական է համրանքով ու հեղինակութեամբ :

Առջի ատեններ թեկնածուները հրապարակ չէին գար կուսակցական կամ քաղաքական ծրագրով :

Այս անգամ պատկերը բոլորովին տարբեր էր :

Աշխատաւորականները ու պահպանողականները ընտրական պայքարին կը մտնէին՝ քուէարկող բազմութեան ներկայանալով իրենց քաղաքական ուղեգիծը որովհետեւ, կը բացատրէին երկու հոսանքներն ալ, տեղական գործերու հետ սերտ կապակցութիւն ունի երկրին ներքին թէ արտաքին քաղաքականութիւնը :

Լոնտոնի կիսապաշտօն օրկանը ցաւալի կը գտնէ այս երեւոյթը, քանի որ թաղապետական պաշտօնեաները ու խորհրդականները հաւաքուած են դեռ ոչ թէ համաձայն՝ տեղական գործերու մէջ իրենց ունեցած ձեռնհասութեան, այլ՝ համաձայն իրենց կուսակցական բաժանումներուն եւ կառավարութեան հանդէպ իրենց որդեգրած ուղղութեան :

Կասկած չկայ որ Աշխատաւորական կառավարութիւնը, վերջին երկու տարուան ընթացքին, շատ բան կորսնցուց իր համբաւէն եւ հեղինակութենէն :

1945ի Յուլիսին էր որ ընկերվարականները իշխանութեան գլուխ կուգային փառաւոր յաղթանակէ մը ետք՝ շողշողուն խոստումներով եւ հաւաստիքներով :

Պատերազմի յաղթանակէն երկու ամիս վերջ, ամբոխը պատերէն վար կ'առնէր Չըրչիլի նկարը: Պակաս չէր նոյնիսկ հայհոյողներուն թիւը :

Կը բաւէր պահպանողականներու տասնամեայ վարչաձեւը : Անհրաժեշտ էր նոր պատեհութիւններ ընծայել ընկերվարականներուն որոնք, անտարակոյս, աւելի բան կը հասկնան աշխատաւոր բազմութիւններու ցաւէն ու չքաւորութենէն:

Եւ ահա աննախընթաց ընտրութիւն մը որուն արդիւնքը եղաւ ընկերվարականներու ջախջախիչ յաղթանակը :

Տարին չլրացած, նորընտիր կառավարութիւնը կը կրճատէր սննդեղէններու բաժնեչափը, կը սահմանափակէր անհատական կարգ մը ազատութիւններ եւ կ'առաջարկէր արդիւնաբերութեան եւ փոխադրութեան միջոցներուն ինչպէս նաեւ դրամատուներուն ազգայնացումը :

Բուռն պայքար պահպանողականներէն, ամբողջ երկու տարի, ջուրը ձգելու համար կառավարութեան ընկերվարական ծրագիրները — որոնց մէկ մասը միայն քուէարկուեցաւ — եւ աւանդական վարչաձեւը վերահաստատելու մտահոգութեամբ :

Այդ պայքարին մեծ չափով նպաստեց, բնականաբար, տնտեսական աննախընթաց եւ ծանրակշիռ տագնապը որուն մատնուած է երկրին ճարտարարուեստն ու արտաքին առեւտուրը :

Այսօր, բոլոր շարքերուն պատասխանատու կը նկատուի Էթլիի կառավարութիւնը, թէեւ կացութիւնը տարբեր չէր կրնար ըլլալ, ի հարկէ, աջակողմեան վարչութեան մը տակ :

Տնտեսական դժբախտութեանց [illegible] կառավարութեան հեղինակութիւնը նուազեցուցին քաղաքական — կայսերական — աւելի խոշոր երեւոյթներ — Հնդկաստանի անկախութիւնը, Պաղեստինի վէճը, Գերմանիոյ անջատումը, Ե-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է...

Անցեալ օր Հայաստանասէր թերթի մը մէջ կարդացի «հականերգաղթային» տարօրինակ լուր մը:

Եգիպտոսի մեր հայրենակիցներուն մեկնումը համաճարակին պատճառով յետաձգուած ըլլալով, տուն տեղ ծախած հայրենադարձներ, խեղճ ու կրակ վիճակի եւ մեծ դժուարութեանց մատնուեր են:

Զարմանալի բան... Ի՞նչ [illegible] սա Քոլերան, եթէ ան չըլլար պատճառը եւ յանկարծ տարբեր արգելք մը երեւան գար հայրենադարձի յապաղման համար, կարելի պիտի ըլլար լուրն իսկ տալ: Որո՞ւն բերնին էր ինկած «հայրենադաւ», «հականերգաղթային», «Հայաստանի թշնամի» կամ «տանկցած» ածականները չակերտել պիտի:

Գիտեմ որ միայն մենք իրաւունք չունինք, մենք, «հականերգաղթայիններս», այդ կարգի լուրեր տալու, եւ իրաւունք չունինք նոյնիսկ հարցնելու թէ ինչ եղան Մարսէյլի քարափին բեռները: Չենք կրնար առանց սրտադողի հարցնել թէ երբ տեղի կ'ունենայ Բ. կարաւանին մեկնումը Ֆրանսայէն:

Տակաւին շատ մը բնական իրաւունքներէ զրկուած է «հակահայաստանեան» [illegible]: Օրինակ ինչ համարձակութեամբ պիտի ըսես որ «քոյրս նամակ գրած է եւ հագուստ է ուզեր»— ոճիր է նոյնիսկ գրել թէ աշխատանքը պարտաւորիչ է: «Կոլխոզ»ը բերան առնողը կախաղանով պատժուելու արժանի է:

Այս բաներուն մասին կրնան գրել միայն Յառաջդիմականները, իրաւունք մը որ իրենց տրուած է վերէն, իբրեւ պախշիշ:

Անոնք նոյնիսկ կրնան ըսել իրենց մօտիկ ազգականներուն կամ բարեկամներուն թէ՝ կ'ուզեն ու եկած են Երեւան.— Առ այժմ կեցիր. միասին կ'երթանք, կամ, դուն հոս պէտք ես մեզի. աւելի վերջը մեր կարգն ալ կուգայ եւն. եւն.:

Բայց վա՜յ քեզի եթէ յանկարծ պարապը գտնուիս եւ միամտութեամբ պատասխանես քեզի եղած հարցումի մը.

— Այո՛, յետաձգուած է քոլերային պատճառով:

— Հայրենադաւե՛ր, ինչպէ՞ս ալ կը մտածեն.. հիմա ալ քոլերա մը հանեցին մէջտեղ որ ներգաղթին դէմ փրոփականտ ընեն :

Այս բոլորը պարզ են ու որոշ: Բայց եթէ մենք ալ «համարձակինք» արտայայտել դիմացիններուն լուրը նո՞րէն ներգաղթը ջուրը ձգելու, մեր հայրենիքին վերելքը նսեմացնելու եւ հակախորհրդային խլրդային աշխատանք կատարած ըլլալու «փառքին» պիտի արժանանանք: ՍՕՍԻ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր սաստկութիւնը, երկուշաբթի օր մեռան 271 հիւանդներ , վարակուած են 461 հոգի: Ֆրանսական իշխանութիւնները որոշեցին ընդհատել օդանաւային երթեւեկը Եգիպտոսի եւ Ֆրանսայի միջեւ :

գիպտոսի պահանջները :

Բազմութիւնները այս հարցերուն մէջ ալ պատասխանատուութիւնը կը վերագրեն օրուան վարիչներուն :

Ընդդիմադիրներուն շարքին մէջ կայ նաեւ հոսանք մը որ դասակարգային ատելութիւն ստեղծելու մեղքով կ'ամբաստանէ ընկերվարականները:

Լորտերու ժողովին իրաւասութիւնները սահմանափակելու նպատակով վերջերս խորհրդարանին ներկայացուած օրինագիծն ալ իր դերը կատարեց անշուշտ թաղապետական ընտրութեանց այս արդիւնքին մէջ:

Վտանգուած է Աշխատաւորական կառավարութեան դիրքը, եթէ, միջին ճամբայ մը գտնելով ներքին համաձայնութիւն մը չգոյանայ երկու հակամարտ հոսանքներուն միջեւ՝ տնտեսական տագնապին վրայ քաղաքական ներքին բարդութիւն մը չաւելցնելու համար :

Ժ.

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աշխատաւորականներու պարտութիւնը

Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, անցեալ շաբաթ օր Անգլիոյ մէջ տեղի ունեցան թաղապետական ընտրութիւնները որոնց արդիւնքը եղաւ պահպանողականներու ջախջախիչ յաղթանակը: Աշխատաւորականները կորսնցուցին 695 աթոռ, իսկ ընդդիմադիրները շահեցան 643: Համայնավարները 194 թեկնածուներէն ոչ մէկը չշահեցաւ : Պահպանողականները մեծ ցնծութեան մէջ են եւ հիմակուընէ կ'առաջարկեն խորհրդարանական ընտրութիւններ կատարել: Նախորդ վարչապետը, Ուինսթըն Չըրչիլ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ երկուշաբթի օր — «պահպանողական ու ազատամիտ տարրերու այս փառայեղ յաղթանակը ամէնէն նպաստաւոր դէպքն է որ կը պատահի 1945ի ընտրական աղէտէն ասդին: Հիմա Աշխատաւորականները երկիրը պիտի կառավարեն առանց ժողովուրդին կամքին»: Աշխատաւորական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորկըն Ֆիլիփս կը խոստովանի որ ընտրութեանց «արդիւնքը յուսալքիչ է բայց ջախջախիչ պարտութիւն մը չէ»:

Խորհրդարանին մէջ երկուշաբթի օր ընկերվարական երեսփոխան մը յայտարարեց թէ աւելի լաւ է որ կառավարութիւնը տապալի քան մենք կորսնցնենք մեր ազատութիւնները այս երկրին մէջ: «Մեր անհատական ազատութիւնը վտանգի մէջ է. ազգայնացումներն են որ պիտի տուժեն եթէ ներկայ բանապետութիւնը շարունակուի»:

Բրիտանական մամուլը մտահոգուած է ընտրութեանց արդիւնքով: Տակաւին յայտնի չէ թէ կառավարութիւնը ինչ քայլեր պիտի առնէ իր դիրքը զօրացնելու համար, բայց դիտել կը տրուի որ կանխահաս է խորհրդարանական ընտրութիւններ կատարելու ծրագիրը: Ձախողութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն է տանտիկիններու դժգոհութիւնը. ամէնէն աւելի այս վերջիններն են որ կը զգան ուտեղէնի եւ կամ այլ առարկաներու կրճատման դժուարութիւնները եւ անոնք են որ քուէարկած են ի նպաստ պահպանողական թեկնածուներուն, նոյնիսկ բանուորական թաղերու մէջ :

Սթանիսլաւ Միխոլայչիք Անգլիա հասաւ

Հակառակ դարմանողան դրոյցներու որոնք տասը օրէ ի վեր շրջան կ'ընէին եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ, Լեհաստանի նախորդ տարագիր կառավարութեան վարչապետ եւ Հողագործական կուսակցութեան վարիչը՝ Սթանիսլաւ Միխոլայչիք երկուշաբթի օր ողջ առողջ, Լոնտոն հասաւ բրիտանական օդանաւով մը: Այս լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ անգլիական խորհրդարանին արտաքին փոխ նախարար Մէյհիուի կողմէ եւ մեծ ուրախութիւն պատճառեց երեսփոխաններուն: Միխոլայչիք մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց որ «փախած է իրական մահապատիժէ մը. փախած է որպէսզի ներքին արիւնահեղութիւն մը չպատահի Լեհաստանի մէջ այն պարագային երբ իր համախոհները փորձէին իր վրէժը լուծել»: Նախորդ վարչապետ մանրամասնութիւններ չտուաւ իր փախուստին մասին «չվտանգելու համար ուրիշներու կեանքը»: Վարշաւայէն հեռացած է Հոկտեմբեր 20ին եւ Գերմանիոյ բրիտանական գօտին հասած է անցեալ շաբաթ օր: Հոկտեմբեր 8ին կուսակցական ժողով ունեցանք, ըսաւ Միխոլայչիք, եւ որոշեցինք որ այլեւս անկարելի էր մեր գործը շարունակել: Գիտէինք որ պիտի ձերբակալուէինք եւ մահուան պիտի դատապարտուէինք: Սահմանագլուխ գացի եւ ռուսական գօտիէն անցնելով, եկայ բրիտանական գօտի: Ինծի հետ փախչողներն ալ ազատ են հիմա, բայց չեմ կրնար ըսել թէ ուր կը գտնուին: Անգլիացիք ծանօթ էին մեր շարժումներուն: Բրիտանական օդանաւ մը նստայ եւ հասայ Անգլիա : Ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել :

Անջատ հաշտութիւն Գերմանիոյ հետ եթէ .

Ամերիկայի Հանրապետական կուսակցութեան վարիչներէն Ծերակուտական Վէնտընպըրկ յայտարարեց երկուշաբթի օր որ եթէ արտաքին նախարարներու յառաջիկայ խորհրդաժողովը ձախողի, անջատ հաշտութիւն պէտք է կնքել Գերմանիոյ հետ: Ծերակուտականը ամբաստանեց «Ռուսիան թէ խոչընդոտներ կը յարուցանէ Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումին առջեւ՝ բռնաբարելով Փոցտամի համաձայնութիւնը»: Եթէ խորհր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ.
Փառք իր անունին

Ա.

ԽՄԲ.— Աշխատակից Շ. Նարդունիի ճառը «Դաշնակցութեան Օրհնութեան» առթիւ, որ տօնուեցաւ փարիզի մէջ մեծ խանդավառութեամբ.—

Ամէնուդ ծանօթ է սովորութիւն մը, որ կը կատարուէր հայ գիւղերուն մէջ,— ամէն գիւղ ունէր նուիրական ծառ մը, տարիքով աւելի մեծ քան գիւղին ամէնէն տարեց ծերունին, հաստակոճ, վեհաշուք, փառապանծ, որ իր կատարը կը մխրճէր ամպերուն մէջ ու հովանին կը տարածէր կանանչ արտերուն վրայ: Գիւղը իր Սրբ ունէր, մասնաւոր օր մը, երբ ամէն տուն մատաղ կը մորթէր եւ օրուան ամբողջ ուտելիքը առած՝ առտուընէ կ'երթար տեղ գրաւելու վեհափառ ծառին տակ, ուր կ'ուտէր, կը խմէր, կը զուարճանար օրն ի բուն: Ուխտի ծառ մըն էր ան, ուստի շատեր ծառին դալար ճիւղերէն մին գետին կը ծռէին եւ ճիւղին վրայէն կ'անցընէին կաթնասուն երախան, որպէսզի աճէր ծառին պէս, նոյն ճիւղին վրայէն կ'անցընէին հիւանդ պատանին՝ որ անկողինը կը թրջէր ամէն գիշեր, որպէսզի ազատէր այդ տկարութենէն: Իսկ մանկամարդ հարսները, որոնք զաւակ չէին ունենար, իրենց գլխատին մէկ կտորը կը կախէին ճիւղերէն, որպէսզի զաւակ ունենային: Աղջիկները նոյնպէս կ'աղօթէին կանանչ տաճարի պէս բարձրացող այդ ծառին տակ, որպէսզի իշխանի պէս նշանածներ ունենային: Վերջապէս գիւղացին այդ նուիրական ծառէն կը խնդրէր բերքի առատութիւն, գործի յաջողութիւն, կենդանիներու բազմացում եւ ինչ որ կը կոչուի երջանկութիւն:

Ու ծառը, վեհափառ ծառը, գլուխը երկինքին մէջ, կարծես մտիկ կ'ընէր բոլոր այդ իղձերը եւ բաղձանքները, անուշիկ մը կը սօսափէր, կը սարսռար, կը սրսփար: Գիւղացին կը հաւատար թէ հրեշտակներ կը բնակէին ծառին վրայ, եւ ով որ այդ օրը կանուխ հասնէր՝ կը տեսնէր հրեշտակները, որոնք կախօրրան ձգած ծառին ճիւղերէն՝ կ'օրօրուէին առտուան անոյշ լոյսին մէջ:

Հպարտ այդ ծառը ի՛նչ կայծակներ էր դիմահարեր, սակայն, փոթորիկներու դէմ գլուխ էր ցցեր եւ ամպրոպներու սպառնալիքէն չէր վախցեր երբեք:

Քաջ ծառ մը: Լերան պէս անյողդողդ: Իր հովանիին տակ առած գիւղին ամբողջ բնակչութիւնը՝ ուրախ էր կարծես, որ կը պաշտպանէ զանոնք [illegible] հովերէն եւ փոթորիկներու հեւքէն:

Սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ,— հայ ժողովուրդին պատմութեան մէջ եւս գոյութիւն ունի նման հայրական ծառ մը, բարձրուղէշ, երկնասլաց, ձեռքը ողջոյնի ձեւով Աստուծոյ երկարած:

Այդ ծառը կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն: Փա՛ռք իր անունին:

Ու դուք, սիրելի հայրենակիցներ— այսօր ուխտի եկեր էք այդ ծառին տակ, զուարճանալու անոր հովանիին տակ, ճիշդ ինչպէս մեր երկրին մէջ: Այդ կանանչազարդ ծառին տակ, մեր պատանիներն ու երիտասարդները ուժ պիտի առնեն՝ ցատկելով անոր ճիւղերուն վրայէն, մեր հայրերն ու մայրերը սփոփանք պիտի գտնեն՝ յոյսեր կապելով դարաւոր ծառին: Պիտի թելադրէի որ անպարտելի թշնամութեամբ մը անկողին թրջող մեր հակառակորդներն ալ գան՝ բուժում խնդրելու համար իրենց հիւանդութեան:

Դժբախտաբար, չարաբաստ, փոթորիկներու, ուրականներու, դէշ օրերու ամէն կարգի թշնամութեանց դէմ յաղթապանծ կանգնած այս կաղնիին ի տես, դասակարգ մը մարդիկ կան՝ որոնք, փոխանակ հրճուելու եւ խանդավառուելու, սիրտ կը պղտորեն իրենց տխմարաբանութիւններով: Կաղնին, զոր Հայուն Աստուածն է տնկեր Հայոց պատմութեան մէջ, որ բողբոջեր է հայ ժողովուրդին սրտին մէջ, որ աճեր է Հայոց պատմութեան ամէնէն մութ օրերուն, գաճաճներէն դասուելու պէտք չունի անշուշտ:

Կան որ, քիչ մը շատ յաւակնոտ, կը պոռան.
— Մենք ալ բուսած ենք հայ ժողովուրդին ծոցին մէջ: Ու կը փորձեն կաղնիին հետ չափուիլ իրենց պոյովը, որ սխտորի մը չափ ալ երկարած չէ տակաւին:

Սիրելի հայրենակիցներ,— չենք ուզեր խրտութիւն դնել, այսօրուան սխտորի պոյը վաղը կրնայ դառնալ չինարի պոյ, այսօրուան ճուտը վաղը կրնայ դառնալ աքլոր: Բայց ով որ կ'ուզէ ծառ դառնալ կամ աքլոր, պէտք է առաջին՛ է գաղափար ունենայ ծառի կամ աքլորի մասին: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երբեք արգելք չէ իրենց աճումին, ընդհակառակն կ'օժանդակէ իրենց, բայց պայման է որ կատարուած նուաճումները ճանչցուին ու գնահատուին: Անոնք որ կը կարծեն թէ կը մեծնան՝ ուրանալով Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծութիւնը, կը նմանին կաղամբին որ բարձրութիւն կը կարծէ ինքզինք՝ երբ, ձմեռը, պարտէզին մէջ հետք անգամ չի մնար ճիւղ նետող, դէպի վեր նետուող կանանչութիւններէն:

Մենք չենք ըսեր թէ կայ ու չկայ Դաշնակցութիւնը կայ, թէ հայ ժողովուրդը չի կրնար այլեւս ստեղծել նման մեծ կազմակերպութիւն: Ո՛չ, հայ ժողովուրդը որ ստեղծեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իբրեւ անհրաժեշտութիւն իր գոյութեան պայքարին եւ համաձայն Պատմութեան որոշ ժամանակներու ոգիին, կը ստեղծէ ուրիշ կազմակերպութիւններ ալ, նոյնքան պանծալի: Անիկա շնորհն է հայ հանճարին: Մեր պահանջածը այն է միայն, որ ընդունին թէ պարծանք մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իբրեւ ժողովրդական կազմակերպութիւն, եւ գլանան յարգել զայն՝ որպէսզի յարգուին իրենք եւս, եւ առանց կոյր ձեւանալու՝ տեսնեն այս մեծ կուսակցութեան կատարած գործը, անոր նուաճումները, կրած յեղաշրջումները, յօգուտ իրենց եւ ի փառս մարտ շող հայ ժողովուրդին:

Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութիւնը ծնաւ զէնքը ձեռքը,— իր մանկութիւնը, ուրեմն, անցաւ վառօդի հոտի մէջ, սուրերու շխաչիւնին մէջ, հրացաններու որոտին մէջ: Դիւցազնական աւանդութիւններուն ձեւով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնաւ դիւցազն, Արէսի ռազմադաշտերուն վրայ: Ծնաւ կռուելու համար,— այս իրողութիւնը թող լաւ ըմբռնեն անոնք որ մտաւորական երեւնալու մարզանքներ կը կատարեն եւ գիտական վերլուծութիւններ կը փորձեն:

Ուրեմն, ծնունդով մարտական, այս մեծ կուսակցութիւնը արիւնի ու կռիւի ճամբով էր որ հասաւ պետութեան մը հիմնադրութեան ու դարձաւ պետական կուսակցութիւն: Իբրեւ պետական կուսակցութիւն՝ ժամանակը այնքան անգութ եղաւ սակայն իրեն, որ առիթ չունեցաւ զէնքը ձեռքէն վար ձգելու եւ ընկերվարական աշխատանքներ կատարելու: Երբ կ'ըսենք թէ հիմը դրաւ հայ պետութեան, չենք ուզեր մոռնալ նաեւ — եթէ կարելի է գործածել այս բառը — արտակուսակցական պայմանները, այսինքն թէ կատարուեցան այնպիսի դէպքեր, որոնք կախում չունէին իր կամքէն, փաստ որ Հայաստան մը ստեղծուեցաւ այն հողերուն վրայ, որոնց մասին երբեք մտածած չէր մեր քաղաքական միտքը, — դէթ ես որ եւ է վկայութիւն չեմ գտներ մեր ժամանակակից գրականութեան մէջ:

Պետական կուսակցութիւնը, քաղաքական պայմաններու փոփոխութեամբ, կարճ ժամանակ մը ետքը դարձաւ գաղթային կազմակերպութիւն:

(Մնացեալը յաջորդով)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն տեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

[illegible] աչքաւ կ[illegible] հայն ալ Հրեայ հռչակելու ժամանակը: Պատճառ ու: Ներկա կ'ուզէին յառաջ ձիգով մը Աղամանդի գիտագիտական ժառանգութիւնը չարել ու Ներքին [illegible] կողմը քանել: Հոն էր առաջ դառնար գործառ գիտական[illegible] [illegible] Փակէն, որ Թուրքերու կողմէ սողի դէմ հրատարակուած գիրքի մը ալ յառաջաբանը գրած է: Ծագումնաբանական պատկերներ [illegible] Հայերը այս բառու առաջքը չի կրնար տանել, բայց կը յաջողի զայն յառաջադրել տալ: Փաւլեքի հայ ցեղաբան մը կը տարբերացնէ Ֆերլին, որ, լսելով, յոնք [illegible] աչք կը տայ:

Այդ օրերու սակայն, [illegible] դէօշը մաքուր կը ցատկէ, ու անդին Կովկասի ափունքը, քաղաք մը, մէկ հատուկ քաղաք մը, կը կոչէ [illegible] քան կարգ մը մեծ ազգեր, ու նոյն [illegible], [illegible] իրենց առջեւ աւելի [illegible] քան փոքր ժողովուրդներու [illegible], [illegible] աւելի [illegible] մը, որ, բարեբախտաբար, այլեւս չներկայացաւ ըլլալ:

Անոնք, սակայն, տակաւին ունէին նոյնքան եւ աւելի շողշողուն ծրագիրներ կարգ մը «արիական ու գերմանական» ժողովուրդներու հանդէպ, Չեխերուն: Կուզէին այս ժողովուրդը տեղահանելով քշել արեւելք, դուցէ Սիպերիա: Փոխուած [illegible] սակայն, Չեխերը յաջողեցան իրենց [illegible] կախաղան հանել բոլոր ցեղի դահիճները, մեր [illegible] զարդարել տալով: Մինչ անդին մեր դահիճները, տակաւին ազատ, [illegible] ալ պարտութեան: [illegible]

[illegible] Հնդկական ձկնորսներուն որսացած ձուկերը պահածոյ կը շինէին իրենց համար, [illegible] թափելով ամբողջ ժողովուրդին աչքերուն առջեւ: Ու կը պղծէին, [illegible] մը հացի համար, [illegible]:

Անշէ պատերազմը, Մոսկուայի մէջ, երբ սովալլուկ եւ վայրենացած եւ ամէն հայ որբեր [illegible] չունին վառմակը պէս կը խոնուէին գերման գործարաններու դուռը, [illegible] [illegible] թափթփուք [illegible] մէջ [illegible] բան մը փնտռելու համար, [illegible] [illegible] կը ծաղկէին: Ու հակէ [illegible] հայ որբէ մը [illegible] կը գտնէ, [illegible], ու [illegible] կը ցրուէն գետին:

Անոր գերմանական հոգին, գերմարդու հոգին, [illegible] պատկերազարդուած:

**

Արդ, հակառակ ամէն կիւթէրի եւ կարգ մը ուրիշ անծանօթ հօրմէ սերած գերման գիտուններու— այս ձեւով է որ կը բաղդացնեն իրենց ազգը — Հայը հնդեւրոպական, «արիական» ժողովուրդ է: Այդ կը փաստէ մեր պատմահայր Մովսէս Խորենացի, երբ կը գրէ. «Համայն հիւսիսականաց վեհագոյն»: Այդ կարծիքին են մեր Վիէննացի գիտուն Մխիթարեանները:

Արդ, մենք տեսանք որ այս վսեմ ցեղը, Փռիւգացիներու հետ շարժեցաւ ազգերու ընդհանուր գաղթին: Ցեղական թուականի մը անոնց հետ արշաւեց Փոքր Ասիա, փոթորիկի պէս կործանեց Հիթիթ կայսրութիւնը ու կանգ առաւ միայն Եփրատի սահմանին վրայ, ըստ Փրոֆ. Հռոզնիի: Ան ձուլեց Հիթիթները իր մէջ: Ու Փրոֆ. Հռոզնի, Հայաստանէն վերադարձին «Հայաստանի մէջ գտայ եւ ամենամաքուր Հիթիթները տեսայ» գրեց, ակնարկելով Հայերուն: Բայց Հիթիթներն ալ, ինչպէս իրենց արձաններէն կը տեսնուի, ուրիշ ցեղի նման քիթ: Բայց իրենց լեզուն հնդեւրոպական է, ու ցեղով կը պատկանին հնդեւրոպական ազգերու ընտանիքին: Ասով, Հռոզնի կը յայտարարէ, թէ քաղաքակրթութեան սանդղ[illegible] ազգերուն մէջ կայ նաեւ հնդեւրոպական ժողովուրդ մը, Հիթիթները: Ասկէ դուրս, մենք տեսանք Հայը որ ազգակից է տինարեաններուն, կամ գրեթէ նոյն բանը, ուստի եւ հնդեւրոպական ժողովուրդ:

Հայերը, այսինքն Արմէնները, արշաւողները, փռիւգական կայսրութենէն բաժնուելով, նախ կը նուաճեն Փոքր Հայքը, եւ տեղի անուններ, իրենց ճամբան ցոյց կուտան, ինչպէս Ալիս գետին անունը, որուն ջուրը աղի ըլլալուն, այսպէս ըսած են: Անտի, կախաղանելով լեռներէն, քանի որ իրենց ցեղին համար բնածին է այդ սէրը, կը շուեն միշտ դէպի արեւելք, ու Բարձր Հայք, եւ կը նուաճեն այդ երկիրը ու կը հիմնեն պատմական Մեծ Հայքը: Կարդացէք որ ան լեռները կը բնակի: Հայ տիկին մը, տարիներ առաջ, Ֆրանսայի հայաբնակ վայրերը այցելելով, իր տպաւորութիւնները կը գրէր այս թերթին մէջ: Հոն կային նաեւ սա տողերը. «Հայը կը սիրէ բնակիլ բարձր տեղեր»: Հայ բանաստեղծը, ան որ Մեծարենցի եւ Վարուժանի ափսոսալի ուղին ուղիղ գծով կը շարունակէ, ադամանդով, ոսկիով, լոյսերով ու անուրջով կը զանակէ տաղ մը, եւ անոր մէջ տող մը, որ հատորներ կ'արժէ, եւ լերան աստուածացումն է.

«Կ'երազէ բարձր լեռներ, ծովէն անդին ամայի»:

Այս վսեմ արշաւողները, Արմէնները, գրաւելով այս երկիրը, գտան հոն բնիկներ, որոնք ձուլուեցան իրենց մէջ եւ պարտադրեցին իրենց լեզուն: Այս բնիկները իրենց լեզուն փոխեցին, բայց ոչ իրենց անունը, ու կոչեցին իրենք զիրենք միշտ Հայ, մոռացութեան տալով Արմէն բառը, որ միմիայն օտարներուն քով կենդանի մնաց: Արդ՝ նման Հաուսթ Կարնոյ կողմերը կը գտնէ Հայաստան անուն ժողովուրդ մը, ուրկէ եւ այս Հայ [illegible]ը:

[illegible] Մեր մէկ [illegible]ուժեղը կ'ը գլխաւորն է տինարեան տիպարը: Խարտեաշն ալ այնքան ցանցառ չէ: Հակառակը, իմ հայրենի գիւղիս գրեթէ կէսը խարտեաշ էր: Թուրքերը երբ շէկ եւ կապոյտ աչքերով մէկը տեսնէին, կ'ըսէին թէ «կեավուր» է, այսինքն Հայ: Այս տիպարէն Սիւնիք շատ ունենալու է, նոյնպէս Տարօն ըստ Ռուբէնի, որ այն տեղերը յեղափոխութիւն կ'ընէր: Զարմանալի է որ արեւմտեան Փոքր Ասիոյ Հայերը աւելի հին տիպարներ պահած են: Ինչպէս Եոզկատցիք, որոնք զուտ հիթիթական են: Ու Կեսարացիք, որոնք երկայնագլուխ են:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ ՄԷԿ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Լիտերատուրնայա Գազետա» թերթին մէջ Ֆադեյեւ (նախագահ Խ. Գրողներու Միութեան վարչական ժողովին) իր խօսած ճառին մէջ հետեւեալ միտքերը յայտնած է Խ. Հայաստանի գրականութեան մասին: «Հայաստանի մէջ լոյս կը տեսնեն նոր երկեր, կը գրուին պատմուածքներ, բայց չըզգացուիր հանրային կենդանի կեանք: Հայ գրողներու աւագ սերունդը քիչ կը մասնակցի աշխատանքին: Հայ ընկերները նոր հարցեր չեն յուզեր: Անոնց մամուլին մէջ քննադատութեան կրակը յաճախ ուղղուած չէ այն երեւոյթներուն դէմ, որոնք կը գտնուին գաղափարական պայքարի կեդրոնը: Վերջերս քարտուղարութիւնը քննեց հայ երիտասարդ գրող Անահիտ Սահինեանի երկերը: Այդ երկերուն մէջ կան խոշոր սխալներ, որոնք արժանի են լուրջ, բայց ընկերական քննադատութեան: Այդ քննադատութեան կրակը պէտք էր ուղղել նաեւ խմբագիրին որ չօգնեց հեղինակին, որպէսզի ան սրբագրէր իր սխալները: Հայաստանի մէջ քննադատութիւնը դիմաւորեց Անահիտ Սահինեանի գիրքը շարք մը քաղցր յօդուածներով: Բայց ինչո՞ւ հայ ընկերները, որոնք ոգեւորուած են երիտասարդ գրագիտուհին դիմակազերծ ընելով, չեն ուզեր անգամ մը նայիլ թէ ինչ կը կատարուի պատմական ճակատին վրայ, Հայաստանի աչքառու գրողներու կողմէ յօրինուած պատմական վէպերու կալուածին մէջ: Արդեօք Հայոց պատմութեան մէջ ամէն ինչ ճի՞շդ կը մեկնաբանուի:

Միութենական գրողներու ղեկավարութիւնը կ'անդրադառնայ որ Հայաստանի մէջ չեն զբաղիր գրագէտներու դաստիարակութեամբ եւ Ա. Սահինեանի անյաջողութիւնը դարձուցած են, կարծես, տեսակ մը քաղաքական գործ: Զգալի անարդարութիւն է այս:

Կարեւոր է որ բոլոր ուժերը միանան իսկական գաղափարական հակառակորդներուն դէմ, եւ գոյութիւն ունենայ այն յստակութիւնը, միշտ գաղափարական, որով միայն կրնայ հնարաւոր դառնալ կս[illegible]ուոր աշխատանքը»:

★ Ներգաղթող երիտասարդներուն մեծ մասը տեղաւորուած է Հայաստանի բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ, իրենց կրթութիւնը մայրենի լեզուով շարունակելու համար: Հոգատար եւ ղուրղուրալից վերաբերմունքի առարկայ են անոնք: Կը մատակարարուին իրենց գրենական բոլոր պիտոյքները եւ իրենց կը տրուի ապրուստի թոշակ: Այս տարի 18 հայրենադարձներ ընդունուած են բժշկական դասընթացքներուն մէջ: Երեւանի բժշկական ռուսերէն եւ հայերէն համալսարաններուն մէջ կ'ուսանին 207 բժշկական ուսանողներ:

★ Ճարտարապետ Թորոս Թորամանեանի ճարտարապետութեան վերաբերող աշխատութիւններու եւ յօդուածներու Բ. հատորը մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ:

★ Հայաստանի Շարժանկարի աշխատանոցը կը նկարահանէ հայրենի երկրի աշխատանքին ու շինարարութեան վերելքը ցուցադրող շարժանկար մը որ շուտով կ'աւարտի:

★ Մարտունիի աւանին մէջ կառուցուող ելեկտրակայանը ժամանակակից թեքնիքի նմոյշներէն է, որ լիովին պիտի բաւարարէ իր շրջանի գործարանային եւ գիւղական պահանջները:

★ Հայրենադարձներէն 123 ընտանիքներ մտած են սովխոզներու շարքերը եւ ստեղծած երջանիկ կեանք մը: Անոնց մէջ կան խաղողի մշակման մասնագէտներ:

★ Աշտարակի Շահումեան կոլխոզները ինչպէս եւ ուրիշ կոլտնտեսականներ կը մրցին իրարու հետ եւ մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած են, բարձր արտադրողականութեան եւ բարձր բերքատուութեան մէջ: Այս տարի անոնք մեծ ուշադրութիւն դարձուցած են այգեգործութեան, եւ աւելի արդիւնաւէտ դարձնելու համար, մեծ չափով քիմիական պարարտանիւթ (2260 թոն) խառնուած է հողին: Անասուններու թիւը զգալի կերպով աճած է պետական ծրագրէն դուրս: Ստացուած է խաղողի առատ եւ բազմօրակ բերք, որուն մէկ մասը յանձնուած է, իսկ մնացեալը շուտով կը յանձնուի կառավարութեան:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

350 տարիէ ի վեր Իրաքի մէջ հաստատուած է գաղութ մը որ եկած է Կիլիկիայէն, Սուրիայէն, Թուրքիայէն, Պարսկաստանէն առեւտուրով զբաղելու: Բայց Հայերը միայն վաճառական չեն այլ նաեւ հայրենասէրներ եւ կրօնասէրներ: Հիմնած են եկեղեցիներ ու դպրոցներ, Պաղտատի եւ Պասրայի մէջ: Եկեղեցի մըն ալ կը մնայ իրենց Նեստորականներէն, Ս. Աստուածամայրը, զոր գաղութը կը նախընտրէ աւելի քան ուրիշ տեղէ եկեղեցի:

Գաղութին Հայերը կը խօսին տեսակ մը պարսկահայերէն, արաբախառն եւ ուրեմն դժուարիմաց: Անոնք կը բաժնուին երկու մասի, հին գաղթականներ եւ նոր գաղթականներ, որոնք իրարու հաշտ աչքով չեն նայիր: Ոմանք մեծ դիրքերու հասած են:

Հայերու ընդհ. թիւը հազիւ 15000 է: Պաղտատի մէջ կ'ապրին շուրջ 6 հազար Հայեր: Տպարան չունին, թերթ չեն հրատարակեր, բայց ունին չորս ազգային վարժարաններ:

Ունին «Պաղտատի Հայ Երիտասարդաց Երկսեռ Միութիւն», Հ. Բ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, ինչպէս նաեւ Աղքատախնամ Միութիւն մը:

Տեղի կ'ունենան դաշտագնացութիւններ, պարահանդէսներ, հաւաքոյթներ եւ թատերական ներկայացումներ: Հայրենակցական Միութիւններ[illegible]

★ ՇԹՕՐԱ.— Հայ Օրբ. Խաչի Ազրալեան վարժարան: Մեծ մշակ եւ վաստակաւոր ուսուցչապետ Ն. Ազրալեան երկար տարիներ աշխատած ըլլալով նաեւ Շթորայի մէջ զինքը սիրողները եւ հոգաբարձութիւնը իր յիշատակը յարգելու համար, տեղւոյն վարժարանը մկրտեցին իր անունով: Այս առթիւ հոգաբարձութիւնը կոչ կ'ընէ իր յիշատակը յարգողներուն որ նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակեն: Դրամական առաքումները ընել գանձապահ Պ. Կարապետ Հայպանեանի, Souk El Djemil 56, Beyrouth, (Liban):

★ ՊՈՒՏԱՓԵՇԹ ժամանած են խումբ մը խորհրդային արուեստագէտներ, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ ժողովրդային երգիչ եւ Մոսկուայի օփերայէն պարիթոն Պաւել Լիսիցեան, որ նախապէս կ'երգէր նաեւ Երեւանի մէջ: Պուտափեշթի «Նէյփ Օփերայի» մէջ 2000 հոգինոց բազմութեան առջեւ ուր ներկայ եղած են նաեւ Հունգար եւ օտար պետական մարդիկ, Հանրապետութեան նախագահ Թիլտյի Զոլթան եւ խորհրդ. հրամանատարը: Լիսիցեան երգած է եւրոպացի եւ ռուս հեղինակներու գործերը «Կարմիր Վարդ»ը, «Ծիծեռնակ»ը վերջացնելով հունգար գուսանի «[illegible]»յով: Հայ երգիչը արժանացած է ջերմ ծափերու: Պուտափեշթի թերթերը գրած են, «Եթէ չափազանցութիւն չէ, այս օփերայի հին պատերը այսքան ոգեւորութիւն չէին տեսած ոչ մէկ արուեստագէտի բեմ ելած ատեն...»: Հունգար մայրաքաղաքին հայ գաղութը պատուոյ ճաշ տրուած է արուեստագէտին:

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութեանց ծանօթ մասնագէտ Տոքթ. Մ. Իւթիւճեան ստանձնած է Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին բժշկապետի պաշտօնը, որ թափուր կը մնար Տոքթ. Ս. Նահապետեանի անակնկալ մահէն ի վեր:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ վերջերս կազմուեցաւ Երիտասարդաց Միութիւն մը շնորհիւ կարգ մը նորեկ երիտասարդներու խանդավառութեան: Միութիւնը անցեալ հոկտեմբեր 24ին կազմակերպած էր հաճելի երեկոյթ մը որուն ներկայ գտնուած է գաղութին հայութիւնը: Երգչախումբը երգած է, Պ. Ստեփան Թարագճեանի ղեկավարութեամբ, Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ը: Խօսած է գաղութին հոգեւոր հովիւը՝ Շնորհք վարդապետ Գալուստեան: Արտասանած է Օր. Սարա Խաչատուրեան՝ Դանիէլ Վարուժանի «Կարօտի նամակը»: Գեղարուեստական այս յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերած են նաեւ Տիկին Աննա Տէյվիս եւ Պ. Թարագճեան իրենց «Հարբրան»ով եւ Օր. Ալիս Պողչալեան ինչպէս նաեւ Տիկին Էլէնա Գիւտեան որ կտոր մը նուագած է Արամ Խաչատուրեանէն եւ Ռախմանինոֆէն: Տեղական ուժերով ներկայացուած է «Դղումի վաճառական»ը դաւեշտը՝ մասնակցութեամբ Ա. Պասմաճեանի, Գր. Կիւլպէնկեանի, Տիրան Ուզունեանի եւ Միսաք Գալաճեանի:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Երիտասարդ դաշնակահարուհի Օր. Թագուհի Զօրպաճեան հրաւիրուած ըլլալով «Ինթըր Անթիլյան Արուեստի ընկերութեան» մը կողմէ (Փուէրթօ Րիքօ) տուած է նուագահանդէսներու շարք մը: Տեղական թերթերը խօսելով անոր երաժշտութեան մասին կը նուիրեն հետեւեալ տողերը. «Օր. Զօրպաճեան նուագեց կտորներ Պախէն, որոնց մէջ դրաւ թափ եւ ուժգնութիւն, Նուագեց Շոփէնէն, ուր դրաւ բանաստեղծութիւն: Տուաւ կեանքն ու գոյնը Տէպիւսիի եւ վերջապէս քմայքը եւ յախուռանքը սպանիական հողին, արդէն ինչպէս կ'արտայայտուի Ռավէլի. մօտ. Լսել անոր նուագը կը նշանակէ յուզող եւ ներշնչող ժամադրութիւն մը երաժշտութեան ոգիին հետ բացարձակ մաքրութեամբ մը: Դիտելով անոր դէմքը, կը բաժնէինք անոր զգացումներու ելեւէջը: Կը զգայինք անոր երջանկութիւնը, տառապանքը, կասկածը, յոյսը, այն ամէնը որ իրապէս մեծ արուեստագէտ մը կը զգայ իր նուագի միջոցին: Ան նուագահանդէսի սրահը վերածեց երաժշտութեան մեծաշուք տաճարի մը: Իր արուեստը գերեց ունկնդիրները, որոնք իրական յափշտակութեան վայրկեաններ ապրեցան:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

Կը նախընտրեմ որ պատերազմը քիչ մը աւելի երկար տեւէ — թէեւ շատ արիւն պիտի թափինք — եւ Լեհաստանը վարձատրենք արեւմուտքէն՝ ի վնաս Գերմանիոյ, կ'ուզեմ որ բարեկամներս ինծի հետ ըլլան այս հարցին մէջ, ես համաձայն եմ որ Լեհաստանի սահմանները երկարին մինչեւ Նէյսէ գետը ....:

Չըրչիլ կը տարակուսէր թէ ատիկա իմաստուն քայլ մը պիտի ըլլար: Անգլիոյ վարչապետը համաձայն էր որ Լեհաստանի սահմանները գերմանական հողերէն ներս երկարէին, բայց «սխալ պիտի ըլլար պարարտացնել լեհական սագը գերմանական կուտով եւ անմարսողութիւն պատճառել»:

Չըրչիլ դիտել տուաւ որ հողեր առնելով Արեւելեան Բրուսիայէն, անհրաժեշտ պիտի ըլլար տեղափոխել վեց միլիոն Գերմաններ:

Սթալին բացատրեց թէ այդ թիւը չափազանցուած էր. «երբ մեր զինուորները կը յառաջանան, Գերմանացիները կը փախչին»:

Չըրչիլ ինծի ըսած էր որ եթէ Լեհաստանի սահմանները երկարին մինչեւ Նէյսէ գետը, այն ատեն ստիպուած պիտի ըլլային տեղափոխելու միլիոն հոգի:

Վիճաբանութիւնը շատ երկար տեւեց բայց ի վերջոյ Սթալին հաւանեցաւ Քըրզընի գիծին...

Ոչ միայն Լեհաստանի սահմաններուն խնդիրը այլեւ Լեհաստանը ինքը, շատ խոշոր հարց մըն էր խորհրդաժողովին համար: Չըրչիլ եւ Ռուզվէլթ կը պնդէին թէ անհրաժեշտ է նոր կառավարութիւն մը հաստատել Վարշավայի մէջ: Ռուսերը կ'ուզէին շարունակել Լուպլինի կառավարութիւնը: Սթալին համաձայն էր որ քանի մը նոր դէմքեր կառավարութեան մէջ մտնէին, պայման ու որ անոնք որեւէ կերպով չխանգարէին Խորհ. Միութեան հեղինակութիւնը: Ռուզվէլթ կը թելադրէր նշանակել այնպիսի կառավարութիւն մը որ պիտի ներկայացնէր ամբողջ լեհ ժողովուրդը՝ իր բոլոր հոսանքներով: Չըրչիլ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Անգլիա Գերմանիոյ դէմ պատերազմ յայտարարեց որպէսզի Լեհաստանը ըլլայ ազատ ու անկախ: Ամէն մարդ գիտէ թէ ինչ վտանգներ աչք առինք, քիչ մնաց կորսուէինք իբրեւ կայսրութիւն եւ իբրեւ ազգ: Մեզի համար ասիկա պատուոյ հարց է: Սուրը պատեանէն քաշեցինք պաշտպանելու համար Լեհաստանը Հիթլէրի վայրագ յարձակումին դէմ, բայց միակ լուծումը որ մեզ կը գոհացնէ պիտի ըլլայ այն՝ որ Լեհաստանը մնայ ազատ ու անկախ պետութիւն մը:

— Խորհրդային Միութեան համար Լեհաստանի խնդիրը ոչ միայն պատուի հարց է այլեւ ապահովութեան հարց, բացատրեց Սթալին: Պատմութեան ընթացքին Լեհաստանը եղած է ճամբայ մը մեր թշնամիներուն համար մեր վրայ յարձակելու համար: Լեհաստանը պէտք է ըլլայ զօրաւոր պետութիւն մը եւ ի վիճակի, իր դուռները իր սեփական միջոցներով փակելու, մենք եւս կը փափաքինք որ Լեհաստանը ըլլայ ազատ ու անկախ ...

Խօսակցութիւն ունեցայ Մոլոթովի հետ, բայց չկրցայ համոզել զինքը որ Ռուսիոյ ապահովութիւնը աւելի կ'ամրապնդուէր եթէ լեհ ժողովուրդը մօտ իրեն բարեկամ փոխանակ ունենալու կառավարութիւն մը որ նշանակուած պիտի ըլլար Մոսկուայէն:

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք որոշուեցաւ ճանչնալ ժամանակաւոր կառավարութիւնը, անոր մէջ առնելով ժողովրդավար հոսանքներու ներկայացուցիչներն ալ՝ Լեհաստանէն կամ տարագիր Լեհերէն: Որոշուեցաւ նոյնպէս որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին:

— Որքա՞ն ատենէն կրնաք ազատ ընտրութիւններ կատարել, հարցուց Ռուզվէլթ:

— Մէկ ամիսէն, պատասխանեց Մոլոթով: Ընտրութիւնները — որոնք մեր հասկացողութեամբ ազատ չէին — տեղի ունեցան քանի մը ամիս ետքը, 1947ի յունուար 19ին:

★

1943ի հոկտեմբերին արտաքին նախարար Քորտըլ Հալ միասին Մոսկուա տարած էր շարք մը առաջարկներ որոնք յետագային պիտի յանգէին Տանպարթըն Օքսի համաձայնութեան — Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւն: Թէ նախարարը եւ թէ նախագահը կը հաւատային որ աւելի դիւրին պիտի ըլլար համաձայնիլ խաղաղութեան համար յատակագիծ մը պատրաստել պատերազմի տեւողութեան: Որքան իրաւունք ունէին:

(4)

դաժողովը անելի մը առջեւ գտնուի այս ձմեռ, նախընտրելի է որ յետաձգուի անորոշ ժամանակով: Հաշտութեան ժողով մը կրնան գումարել անոնք որ կրնան համաձայնիլ՝ կնքելու համար գործադրելի ու տրամաբանական դաշնագիր մը: «Գերմանիոյ վերակենդանութիւնը անհրաժեշտ է Եւրոպայի վերածնունդին համար»:

Մոսկուա հակառակ է Պաղեստինի բաժանման ամերիկեան առաջարկին

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ խորհ. պատուիրակութիւնը մերժեց Պաղեստինը բաժնելու ամերիկեան բանաձեւը եւ նոր առաջարկներ ներկայացուց: Մոսկուայի ներկայացուցիչը, Սիմէոն Ցարափկին յայտարարեց որ իր կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ այն առաջարկը որուն համաձայն Պաղեստինը 1948ի Յուլիս 1էն պէտք է բաժնուի հրէական եւ արաբական պետութեանց եւ մինչեւ այդ թուականը երկրին անդորրութիւնը պիտի ապահովէ Անգլիան: Մեծն Բրիտանիան պէտք է Պաղեստինէն հեռանայ Յունուար 1ին, ըստ Ցարափկինի, եւ իր պատասխանատուութիւնը փոխանցէ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդի տասնըմէկ անդամներուն կողմէ նշանակուած յանձնաժողովի մը: Յետոյ, ընտրութիւններ պէտք է կատարուին Պաղեստինի մէջ՝ ժողովրդավար կառավարութիւն մը սահմանելու համար: Այս առաջարկէն յետոյ, կասկածելի կը թուի որ Պաղեստինի խնդիրը լուծուի այս տարի:

★ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը Ազզամ փաշա հաստատեց, երկուշաբթի օր, այն զրոյցը թէ Արաբները զօրք կը համախմբեն Պաղեստինի սահմաններուն վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐԱԿԱԶՄ կոմինֆորմին առաջին գործը պիտի ըլլայ բարելաւել արեւելեան Եւրոպայի համայնավար երկիրներու փոխ յարաբերութիւնները եւ կարգադրել անոնց ներքին վէճերը: Ծանօթ համայնավար մը յայտարարած է Փրակայի մէջ որ անհրաժեշտ է աւելի սերտ գործակցութիւն ստեղծել խնդրոյ առարկայ երկիրներուն միջեւ եւ բարեկամաբար լուծել հողային մանր-մունր խնդիրներ:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Շաքար՝ Նոյեմբեր 4էն 30, 125 կրամ անոյշ քաքաօ եւ 125 կրամ շաքար, E դասակարգին համար: J եւ A դասակարգերուն՝ 375 կրամ շաքար, Vերուն 125 կրամ թէյ 67 կտրօնով: Մարկարին՝ Նոյեմբեր 4էն 30, 150 կրամ J դասակարգին, Aերուն 300 կրամ՝ GC եւ GK կտրօններով, M եւ V դասակարգերուն 250 կրամ GB եւ GC կտրօններով: Կաթի գործածութիւնը պիտի չկրճատուի:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը Ուաշինկթըն հրաւիրած է Իրանի վարչապետը՝ Ղաւամ էլ Սուլթանէ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութիւնը՝ Անգլիոյ Էլիզապէթ իշխանուհիին ամուսնութեան առթիւ սեղանի ձեռագործ սպաս մը պիտի առաքէ: Պոլսոյ ձեռագործի վարժարանին աղջիկները գիշեր ցերեկ կ'աշխատին նուէրը ժամանակին հասցնելու համար:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ Հիմլէրի փոխանորդը, Օսվալտ Փոհլ, երկուշաբթի օր մահուան դատապարտուեցաւ ամերիկեան դատարանին կողմէ՝ մարդկութեան դէմ ոճիրներ գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ զօրավար Նիքոլա Պուլկանին որ անցեալ մարտին զինուորական ուժերու ընդհ. հրամանատար նշանակուած էր փոխարինելով Սթալինը, մարաջախտութեան աստիճանը ստացաւ երկուշաբթի օր: 52 տարեկան է եւ ունեցած է զինուորական փայլուն անցեալ մը:

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ եւ Ուկրայնայի համայնավար կուսակցութիւնները որոշեցին մասնակցիլ Պելկրատի կոմինֆորմին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան երիտասարդ համայնավարներու Դաշնակցութիւնը որ ունի 26.474.646 անդամներ, յուշագիր մը ներկայացնելով մարաջախտ Սթալինին, կ'ըսէ հետեւեալ յայտարարութիւնները.— Մենք շատ լաւ գիտենք թէ ինչ կ'արժէ անգլեւամերիկեան ժողովրդավարութիւնը եւ որքան փտած է քաղքենի մշակոյթը: Մեր թշնամիները — բոլոր տեսակի Չըրչիլներն ու անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան գործակալները կը պատրաստեն պատերազմ ընել մեզի դէմ: Մենք հիւլէական ռումբէն վախցողներ չենք, մենք վախեր չենք»:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ բժշկական ընկերակցութեան նախագահը, Տօքթ. Էտուըրտ Պոյց յայտարարեց անցեալ շաբթու որ կարելի է մարդոց կեանքը երկարել մինչեւ հարիւր տարի: Շուն մը երկուքուկէս տարեկանին արդէն հասուն տարիքի մէջ է եւ կրնայ ապրիլ 12 տարի: Կատու մը մէկուկէս տարեկանին «կը հասունանայ» ու կ'ապրի 10 տարի, ձին կատարելութեան կը հասնի չորս տարեկանին եւ կրնայ ապրիլ 25 տարի: Այս հաշիւով, մարդը որ բնախօսական կատարելութեան ձեռք կը բերէ 25ին, պէտք է ապրի 150 տարի: Եթէ գիտութեան բոլոր ծանօթութիւնները կիրարկուին, պատճառ չկայ որ ան չապրի գոնէ հարիւր տարի:

ԱՆՑԵԱԼ ԿԻՐԱԿԻ օր Խորհրդային Միութեան ամբողջ տարածութեան վրայ մեծ շուքով տօնուեցաւ Հոկտեմբերի յեղափոխութեան 30րդ տարեդարձը: Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը մասնաւոր ուղերձով մը հրաւէր կը կարդայ բանակին որ կատարելագործէ զինուորական արուեստը՝ օգտուելով վերջին պատերազմին փորձառութենէն: Կուսակցութիւնը կոչ կ'ընէ, նաեւ, գիւղացիներուն եւ բանուորներուն որ կրկնապատկեն իրենց ճիգերը՝ իրականացնելու համար հնգամեայ ծրագիրը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին:

Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյլի մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, 9 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը: Սլօն:

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած՝

Ընկեր՝ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն: Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱԼ ԳԱՎՕ

45 rue de la Boëtie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՍ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Գավօյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԸ իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Գ. Ե. Պարկըլեանին որ իր դուստրին ԱՏՏԷ ՊԱՐԿԸՐՃԵԱՆԻ ամուսնութեան առթիւ ընդ Օր. ԶԱՊԷԼ ԶԱՀՐԷՃԵԱՆԻ, (աւվէրս) 10.000 ֆրանք նուիրած է Ֆր. Կ. Խաչին:

ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԸ

Saint Gratienի քոյրերը ձեռնարկած են բանալ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարան մը, Saint Gratienի իրենց շէնքին մէջ, որ կը պարունակէ բոլոր յարմարութիւնները ունի: Ի նպաստ այդ բացումին հասարակութեան սարքուած է շքեղ ցերեկոյթ մը, որուն պիտի մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագէտներ, ներկայացնելով երեք արարուածով կատակերգութիւն մը: Պիտի ըլլան երգեր, պարեր ու արտասանութիւններ: Ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ 14 Դեկտեմբերին, ժամը երեքին, Foyer Municipalի մէջ, Saint Gratien:

Ամէն ոք գիտէ որ ազգապահպանման առաջին պայմանն է Հայուհին Հայ պահել: Եւ այդ նպատակին հասնելու համար է որ պիտի բացուի աղջկանց հայ վարժարան մը, որուն անհրաժեշտութիւնը անվիճելի է: Ամէն Հայու սուրբ պարտականութիւնն է, իր կարելի միջոցներով օժանդակել այսպիսի ազգօգուտ ձեռնարկի մը:

Հանդէսին տոմսերու գիներն են.— 250, 200, 150 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը կարելի է գտնել Հ. Սամուէլի եւ Բալուեանի գրատուններէն:

Saint Gratien երթալու համար հարկ է երկաթուղի առնել Gare du Nordէն եւ իջնել Champs de Course:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Նիւթ՝ «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը եւ Ընկերվարութիւնը»: Դասախօս ընկեր Հայկ Սարգիսեան:

Հայերէնի դասաւանդութիւնը ժամը 8—9:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 78 Ave. de Saxe, rue de Bonnelի անկիւնը, Café Maçonի ներքնասրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները եւ սանուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկը: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Նուագախումբ Կ. Սարեանի:

Պիւֆէ — Մուտքը 150 ֆր.

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՆԼԵԱՆ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ գրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԷՐՊԱՑԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 300 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : ... NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 6 Novembre 1947 Հինգշաբթի 6 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5181-Նոր շրջանի թիւ 790 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԿԱՒԻՆ «ԱԼԱԹՈՒՐՔԱ»

Երեք օր առաջ Փարիզի ծանօթ թատրոններէն մէկուն մէջ հայ դերասաններու խումբ մը բեմադրեց Նայիրի Զարեանի «Արա Գեղեցիկ»ը, «ծովածաւա՜լ» բազմութեան մը ներկայութեան :

Մեր թատերական քննադատին ձգելով խոր-հրդահայ հեղինակին գործը — եւ իր բազմատեսակ թերութիւնները — ներկայացնելու հոգը, անհրաժեշտ կընկատենք կարգ մը բարեմտութիւնե՛ր ըսել «ծովածաւալ»ին մասին :

Քսանըհինգ տարի է որ կը թափառինք կամ տուն տեղ եղած ենք, այս Լոյս քաղաքին մէջ, բայց տակաւին կը յամառինք ցուցադրել հեռու տեղերէ միասին բերած մեր սովորութիւնները :

Բացառիկ ընդունակութիւն ունինք հարեւաններուն քննադատելի բարքերը իւրացնելու, բայց, հակառակ մեր համբաւաւոր ուշիմութեան եւ սրատեսութեան, չենք օգտուիր այս մեծ ժողովուրդին լաւագոյն յատկութիւններէն :

Տգեղ են մեր շարժուձեւերը հանրային վայրերու մէջ, չգործածերու համար աւելի ծանր բացատրութիւն մը :

Տակաւին քանի՞ տարի պէտք է մարզուինք այս լուսացնցուղ պողոտաներուն վրայ որպէսզի հասկնանք թէ քաղաքակրթուած մարդուն առաջին պարտականութիւնն է լռութիւն պահել երբ կը մտնէ թատրոնէն կամ համերգի սրահէն ներս :

Պէտք կա՞յ խուռներամ բազմութեամբ խճողելու թատրոնին մուտքը եւ խնամիական զրոյցներով ժամավաճառ ըլլալու, փոխանակ որոշեալ պահուն աթոռը գրաւելու :

Անհրաժե՞շտ է որ միջնարարներուն «թարեւ» տուանք իրարու եւ գլխարկներու ճօճումով գիտար ողջունենք կամ մյցերութեան երթանք բեմին մէկ ծայրէն միւսը :

Հայ հասարակութիւնը շատ բարեկիրթ է երբ կ'երթայ օտար թատրոն մը : Բայց ամբարտաւան ու շատ անհոգ՝ երբ հանդէսը հայկական է :

Փարիզի ո՞ր թատրոնին մէջ տեսնուած է որ վարագոյրին բացումէն ետքը, քանի վայրկեան վերջ, հանդիսականը ներս մտնէ օրօրուելէն ու ճոճքրալէն :

Հայ թատերասէր հասարակութիւնը ինքնիրեն մեծ վայելուչ հո՞վ մը տուած կ'ըլլայ եթէ արհամարհէ բոլոր ընկալեալ սովորութիւնները :

Ինչո՞ւ կը մոռնանք որ օտարները կը հետեւին մեր բոլոր շարժումներուն եւ ամէնէն պզտիկ սայթաքումն իսկ մեր կողմէ, կը չափազանցուի, կը բազմապատկուի եւ, բնականաբար, կը ստեղծէ անփառունակ հակազդեցութիւն մը :

Անիրաւ ենք անշուշտ երբ, չափազանց դիւրազգած, կը վիրաւորուինք օտար ու հիւրընկալ հարեւանին ծուռ նայուածքներէն կամ ակնարկութիւններէն :

Որքան թիւրիմացութիւններ կրնայինք փարատել եթէ ըլլայինք քիչ մըաւելի ուշադիր եւ աւելի հոգածու մեր ազգային արժանապատուութիւնը պահպանումին հանդէպ :

Միայն հասարակութի՞ւնն է մեղապարտը երբ մեր թատրոններէն կամ հանդէսներէն ընդհանրապէս կը պակսին պատկառազդու շուքն ու վայելչութիւնը :

Անարդար պիտի ըլլար ի հարկէ դատապարտել միայն «ծովածաւալ»ները եւ մոռնալ դերասաններու եւ կազմակերպիչ յանձնախումբերու թերութիւնները՝ ամէն առեն ու ամէն տեղ :

Եթէ թիւրիմացութեան զոհ չենք դացած, «Արա Գեղեցիկ»ի ներկայացման ատմսերուն մէկ մասը ծախուած է երկու անգամ ...

Հետեւա՞նքը :

Վիճաբանութիւն երկու զոհերուն միջեւ, նոյնիսկ այն պահուն երբ դերասանները արդէն բեմ ելած են :

Մեր թատերական քննադատը պիտի խօսի իր կարգին մատնանիշ ընելով գործին ու անոր կիսկատար բեմադրութեան թերի կողմերը :

Կ'ուզէինք պարզապէս շեշտել որ քիչ մը շատ երկար տեւեց մեր հասարակութեան այս «ալաթուրքա» ընթացքը ու ժամանակ է որ ճիգ մը ընենք սրբագրուելու որպէսզի գոնէ օտարները մեր վրայ չխնդան :

Ու «վայրենիներ» չպոռան մեր երեսին Փարիզի մայթերուն վրայ :

Ժ.

Արշակ Ֆեթվաճեան

Խորունկ կսկիծով կը լսենք որ Հոկտեմբեր 7ին Պոսթընի մէջ մեռած է ծանօթ նկարիչ Արշակ Ֆէթվաճեան երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք : Ութսուն տարեկան էր :

Բնիկ Տրապիզոնցի, նախնական կրթութիւնը ստացած էր իր ծննդավայրին մէջ : Պոլիս աւարտած է երկար տարիներով եւ աշակերտած Գեղարուեստից վարժարանին : Յաճախած էր նաեւ Հռոմի եւ Փեթերսպուրկի Գեղարուեստի կաճառները. Պտտած է Հայաստանի բոլոր գաւառները եւ լոյս աշխարհ բերած մեր պատմական յիշատակները :

Ֆէթվաճեանի մահով հայ ժողովուրդը կը կորսնցնէ տաղանդաւոր արուեստագէտ մը եւ իրական հայրենասէր մը : Կը լսենք որ Հայաստանի թանգարանին կտակած է իր 2000է աւելի նկարները :

Խաչով Պապայեան

Ցաւով կ'իմանանք թէ Հոկտեմբեր 19ին յանկարծամահ եղած է ընկեր Խոսրով Պապայեան, Նիւ Եորքի մէջ :

Բնիկ Բաղէշցի, եւ շրջանաւարտ՝ Սանասարեան վարժարանէն, ողբացեալ ընկերը կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը : Ուսուցչական պաշտօններ վարած է Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ : Հմուտ էր մասնաւորապէս թուրքերէնի : Առաջին մեծ պատերազմի շրջանին կը գտնուէր Գոնիա, խումբ մը ընկերներու հետ : 1916ի գարնան փոխադրուեցաւ Պոլիս, ուր 8—10 ամիս կազմակերպական գործերով զբաղելէ վերջ ձերբակալուեցաւ, բայց Պատ. Ատեանին կողմէ անպարտ արձակուելով աքսորուեցաւ ուրիշ ամբաստանեալներու հետ :

Հայաստանի հանրապետութեան շրջանին անդամ էր խորհրդարանին : Բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն վերջ վերադարձաւ Պոլիս, յետոյ փոխադրուեցաւ Մ. Նահանգները (1922), ուր նոյն եռանդով կը մասնակցէր կուսակցական եւ ազգային գործունէութեան : Ամուսնացած էր եւ ունէր երկու զաւակներ :

Կարապետ Պիոնեան

Գոյժ մը եւս — Հոկտեմբեր 18ին Աղեքսանդրիոյ մէջ մարեցաւ ուրիշ կեանք մը, — Կարապետ Պիոնեան, բազմավաստակ ուսուցիչ, 75 տարեկան :

Շրջանաւարտ Պոլսոյ Կեդր. վարժարանէն, անմիջապէս նետուած էր ուսուցչական ասպարէզ, Պուլկարիոյ, Ատրպատականի եւ ի վերջոյ Եգիպտոսի մէջ : Իր ուսումը կատարելագործած էր Զուիցերիոյ մէջ : Դաշնակցական եւ հմուտ տարրարան, ինք պատրաստած էր այն ռումբը որ պիտի փոշիացնէր Սուլթան Համիտը 1905ին (Եըլտըզի ռմբը) եւ որուն քիչ մնաց զոհ պիտի երթար նախ ինք : Տարիներով տնօրէն Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանին, վերջերս հանգստեան կոչուած էր համեստ թոշակով մը : Հեղինակն է գիտական գործի մը, «Տարրաբանութիւն», որուն հրատարակութիւնը իր ամէնէն մեծ սփոփանքն եղաւ ծերութեան օրերուն : Երանի թէ Երեւանի մէջ կարենային օգտուիլ այդ հրատարակութենէն :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ : Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ ղրկուած էին : Գլխաւոր դամբանականը խօսեցաւ Եգիպտոսի առաջն. փոխանորդը՝ Գսակ Վարդ. Թումայեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷ ի վեր Պուքրէշի մէջ տեղի կ'ունենայ Ռումանիոյ նախորդ վարչապետ Մանիուի դատավարութիւնը : Ընդհանուր դատախազը երեքշաբթի օր պահանջեց տաժանակիր եւ ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտել այս 75 տարեկան ծերունին որ ամբաստանուած է թէ կը գործակցէր օտար պետութեանց հետ՝ կառավարութիւնը տապալելու համար :

Սահմանադրութիւնը վերաքննելու պէտք չկայ

Հանրապետութեան Նախագահը, Վէնսան Օրիոլ, Ֆրանսայի Առեւտրական Սենեակներու համագումարին մէջ յայտարարեց որ պէտք չկայ սահմանադրական օրէնքը վերաքննելու : Մեր խնդիրները գործադուլներով, օրավարձերու յաւելումով կամ սահմանադրութիւնը բարեփոխելու առաջարկներով չեն որ կրնան լուծուիլ, ըսաւ Նախագահը : Կեանքի պայմանները դժուարացած են որովհետեւ մեծ տարբերութիւն կայ անդեղէններու գիներուն եւ օրավարձերուն միջեւ : Դրամին կայունութիւնը ապահովելու եւ ներքին խաղաղութեանց առաջքը առնելու համար անհրաժեշտ է որ գիւղացիները զեղչեն իրենց արտադրութեանց գիները : Շատ ծանր պայմաններու պիտի ենթարկուինք յառաջիկայ ձմեռ : Աշխատինք որ վէճերով չսաստկացնենք մեր դժուարութիւնները : Ամէն առենէ աւելի հիմա է որ պէտք ունինք ներքին անդորրութեան : Այդ պայմանով միայն կրնանք վերականգնել Ֆրանսան եւ ի վիճակի ըլլալ մեր դերը լիովին կատարելու այն միջազգային խորհրդաժողովներուն մէջ որոնք պիտի ամրապնդեն խաղաղութիւնը աշխարհի մէջ» :

★ Ելմտական նախարար Րոպէր Լուման երէկ խորհրդարանին ելմտական յանձնախումբին ներկայացուց կառավարութեան տնտեսական նոր ծրագիրը :

Յունուարէն ի վեր, Ֆրանսայի մէջ գիները հարիւրին յիսուն յաւելում կրած են : Հոկտեմբեր ամսուն հարիւրին 9.6 : Օրավարձերու յաւելումը եղած է միայն հարիւրին 25 համեմատութեամբ :

Միխոլայչիքի յայտարարութիւնները

Սթանիսլաս Միխոլայչիք, Լեհաստանի նախորդ կառավարութեան վարչապետը որ անցեալ օր բրիտանական օդանաւով մը Անգլիա հասաւ, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.—

«Ամբողջ Լեհաստանը կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը : Հաստատուած է սարսափի վարչաձեւ մը եւ մթնոլորտը շատ վտանգաւոր է : Ժողովուրդը զայրացած է : Կրօնական ջերմեռանդութիւնը որ նշմարելի է ամէն տեղ, բողոքի միակ արտայայտութիւնն է ներկայիս : Սարսափը կը սաստկանայ օրէ օր, մանաւանդ կոմինֆորմի կազմութենէն ի վեր : Շատ աւելի սպառնալից է Մոսկուայի եւ իր հրամաններուն ենթակայ անձերու քաղաքականութիւնը : Լեհաստանի արդիւնաբերութեան բոլոր միջոցները հետզհետէ Ռուսիա կը ղրկուին : Ինչպէս Ժտանովն ալ յայտարարեց, Մոսկուա կ'ուզէ որ Մարշըլի ծրագիրը ջուրը իյնայ : Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մասնակցութիւնը կոմինֆորմին ցոյց կու տայ թէ համայնավարներու ազդեցութիւնը աստիճանաբար կը ծաւալի դէպի արեւմուտք : Քրէմլինի վարիչներուն համար թշուառութիւնը նախաքայլն է ընդդէմ համայնավարութեան յաղթանակին : Վստահ կրնաք ըլլալ որ քանի մը օրէն պիտի լսէք թէ քահանայ մը դատարան պիտի կանչուի՝ լնասարարութիւն կատարած ըլլալու ամբաստանութեամբ : Մինչեւ հիմա եկեղեցին բաւական ազատութիւն կը վայելէր : Բայց անգամ մը որ ներկայ կառավարութիւնը վերջացնէ գիւղացիական եւ ընկերվարական կուսակցութեանց հաշուեյարդարը, նոր պայքար մը պիտի բացուի կրօնքին դէմ» :

Միխոլայչիք տակաւին մանրամասնութիւններ չէ տուած իր փախուստին մասին, բայց կատակի ձեւով ըսած է — գիտէ՞ք, ռուս գինուորներն ալ, մեզի պէս, սիկարէթ շատ կը սիրեն...

Անգլիական թղթադրամները պիտի փոխուին

Անգլիոյ ելմտական նախարարը Հիու Տոլթըն յառաջիկայ շաբթու խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ նոր ելմտացոյց մը : Նախարարը ազդու միջոցներ պիտի առաջարկէ սթերլինին արժեզրկումը կասեցնելու համար : Հաւանաբար նոր տուրքեր պիտի հաստատուին : Եկամուտի տուրքը եւ վաճառման տուրքը նոր յաւելումներ պիտի կրեն : Կառավարութիւնը խիստ քայլեր պիտի առնէ «սեւ շուկան» ջախջախելու համար : Կը նախատեսուի որ անգլիական ներկայ թղթադրամները (մէկ ոսկինոց եւ կէս ոսկինոց) հրապարակէն վերցուին եւ նորեր շրջաբերութեան հանուին տարբեր գոյնով : Այս քայլը անհրաժեշտ կը նկատուի «երեւան հանելու» համար ապօրինի միջոցներով մէկ կողմ դիզուած թղթադրամները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՉՈՒԻՑԵՐԻԱ մերժած է մասնակցիլ Հավանայի Միջազգային Առեւտրական Խորհրդաժողովին որ պիտի գումարուի Նոյեմբեր 21ին :

Հ. Յ. Դ.

Փառք իր անունին

...

(Բ. եւ վերջին մաս)

Շատերուն զարմանք եւ հիացում կը պատճառէ, որ երբեմնի մարտական կուսակցութիւնը գիտցաւ մեծ ընդունակութեամբ պատշաճիլ օրուան պայմաններուն, ստեղծելով ծփուն հայրենիք մը՝ պատմութեան յիշատակներով ու մշակութային գործերով:

Արդարեւ, ինչ որ Սփիւռք կը կոչենք այսօր, դպրոցներու եւ եկեղեցիներու, թերթերու եւ Միութիւններու կեանքով գործող մեքենայ մըն է, որ կ'աշխատի ժամացոյցի պէս, որ կը գործէ երիտասարդ սիրտի մը կանոնաւոր բաբախումով:

Նոր Հայաստան մըն է ստեղծուած, այսպէս: Եւ այս Հայաստանը կազմուած չէ ի վնաս բուն Հայաստանին, այլ ընդհակառակն կը զօրացնէ զայն՝ տալով իր զաւակները եւ քրտինքով շահած հարստութիւնը: Եւ ի՞նչ կը պահանջէ Հայաստանէն փոխարէն: Ահաւասիկ.— «Ես կազմակերպուեցայ, ինքնապահ դարձայ, դուն նախ յայտարարեցիր թէ «ամենայն Հայոց կառավարութիւն» չես, ուրացար զիս, ըսիր թէ կը մեռնի, չի դիմանար, բայց 25 տարի տոկացի բոլոր դժուարութեանց դէմ, եւ հիմակ պատրաստ եմ օգնելու քեզի, ղրկելով զաւակներս, հարստութիւնս եւ ամբողջական նուիրումս, որպէսզի դուն բարգաւաճիս ու զօրանաս, սակայն կ'ուզեմ որ յարգանք ցոյց տաս քիչ մը, ես քու մրցորդդ չեմ, ես քու մէկ կտորդ եմ, քեզմէ մասնիկ մըն եմ, կը բաւէ որ ողջոյն մը ղրկես ինծի, ես կը զօրանամ այդ ողջոյնով, ինչ որ կուզես՝ կուտամ, բայց քիչ մը յարգա՞նք, վասնզի եթէ դուն սիրտն ես Հայութեան, ես մայր երակն եմ, կամ գէթ երակ մը որ կենսական անհրաժեշտութիւն ունի»:

Խոստովանինք, անմիջապէս, որ արտասահմանի մէջ ստեղծուած այս Հայկական Կենդանութեան վարիչը կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն: Այս գաղթային կուսակցութիւնն էր, որ կազմակերպչական հրաշալի ընդունակութեամբ՝ դպրոցներ շինեց, եկեղեցիներ հիմնեց, թերթեր հրատարակեց, մշակութային Միութիւններ ստեղծեց, եւ այսպէս երեւան եկաւ նոր Հայաստան մը: Բոլոր յուսահատ մարգարէներուն, բոլոր յոռետես քաղաքագէտներուն գիտցածը սխալ հանելու համար կարծես, ի հեճուկս «25 տարիէն աւելի չեն դիմանար գաղութները» պոռացող վարժապետներուն՝ ահաւասիկ Սուրիայէն մինչեւ Եգիպտոս, Ֆրանսայէն մինչեւ Ամերիկա կը ծաղկի՜ Հայոց գրականութիւնը, այնքան շողշողուն, որ մատ պիտի խածնէին հիները:

Եւ ո՞վ է այս Վերածննդեան Համանուագին հեղինակը,— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Հակառակորդները ուզեն չուզեն՝ պարտաւոր են ընդունելու այս իրողութիւնը: Ապացոյց որ Դաշնակցական դպրոցները եթէ թիւով աւելի չեն բոլոր հակադաշնակցականներուն դպրոցներէն, կրկնապատիկ աւելի են հակադաշնակցական հոսանքներուն դպրոցներէն՝ իւրաքանչիւր հոսանք առանձին հաշուած: Ապացոյց որ Դաշնակցական մամուլը թիւով կրկնապատիկ աւելի է հակադաշնակցական հոսանքներու մամուլէն՝ ամէնքը մէկ հաշուած: Ու վերջապէս՝ Սփիւռքի մէջ կը տիրապետեն Դաշնակցական ուսուցիչները, Դաշնակցական գրողները, Դաշնակցական մտաւորականները: Կը խոստովանիմ որ մեծ արժէքներ կան Դաշնակցութենէն դուրս, բայց ես այստեղ հաշուի կ'առնեմ միայն թուական գերակշռութիւնը՝ առանց որակի գերազանցութեան խնդիր հանելու, ըսելու համար թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը գիտցաւ ապրիլ, կազմակերպել եւ ուժ ստեղծել նաեւ հայրենիքէն դուրս:

Երէկ, իբրեւ պետական կուսակցութիւն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր որ Հայաստան մը տուաւ: Այսօր, իբրեւ գաղթական կուսակցութիւն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է նորէն, որ Հայաստան մը կուտայ՝ որպէսզի ներդաշնակ կատարեն անոնք որ «ամենայն Հայոց կառավարութիւն» կոչուելու ուժը կամ արժանիութիւնը չունէին երէկ:

Ուրեմն, եթէ ինծի հարցնէք թէ ի՞նչ բան է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կ'ըսեմ.— Կուսակցութիւն մըն է, որ 25 տարին անգամ մը Հայաստան մը կը շինէ:

Եւ հիմակ թող չափուին մեծ Կաղնիին հետ անոնք որ 25 տարին անգամ մը Բարեգործականի պաշտօնեայ կը շինեն, կամ Բանկայի նստող մոմավաճառներ, կամ համաշխարհային յեղափոխութեան համար կարմրակտուց Փանջունիներ:

Ու կը հարցնեմ ձեզի.— Դուք պիտի ներէի՞ք կամ պիտի հանդուրժէի՞ք, որ այդ մարդիկը «Թուրք» կոչեն Դաշնակցականները, կամ ըսեն.—

Դուք Դաշնակ չէք,
Մենք չենք մոռացել
Որ պիտի ջնջենք
Երկրից առ յաւէտ
Սեւ փաշիզմի հետ
Նաեւ հե՛տքն իսկ ձեր :

Բայց այսպէս կը պոռչտայ Գէորգ Աբով: Իսկ Աշոտ Յովհաննիսեան կը սպառնայ.—

«Մեր բահերով կ'անենք Դաշնակներին չան սատակ»:

Արդ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հայաստան չի շինէր, որպէսզի Աբովներն ու Աշոտները անոր հողը գործածեն՝ թաղելու համար «Դաշնակ շները»: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, շատ շատ, Աբովներու եւ Աշոտներու ձեռքէն կ'առնէ բահը, կը թաղէ իրենց բահը եւ մեծ-եղբօր պէս՝ անոնց ականջին կը փսփսայ.— «Ձեր բանը ընելու համար տակաւին շա՜տ պզտիկ էք»:

Վերջապէս, մինչեւ ե՞րբ այս անտանելի, հինաւուրց թշնամութիւնը իբր թէ մտաւորական կարգ մը մարդոց հոգիէն ներս: Դեռ պիտի ուշանա՞յ այն օրը, երբ, հասկնալով որ ամէն Հայ, Դաշնակցական կամ ոչ, կ'աշխատի Հայաստանի համար, եղբայրութեան-երգ մը պիտի թնդացնէ Դաշնակցականին, Համայնավարին, Հնչակեանին, Ռամկավարին կուրծքը:

Եղբայրութեան այդ օրը, հաւատացէք, կը ստեղծուի ոչ թէ մէկ Հայաստան, այլ երեք Հայաստան: Ըսել կ'ուզեմ թէ Հայաստան կը մեծնայ երեք անգամ աւելի:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը թշնամի չէ գաղափարական յառաջապահութեան,— ան գիտէ մարսել եւ իւրացնել ամէն յեղափոխական վարդապետութիւն, կը բաւէ որ նպաստէ հայ ժողովուրդին քաղաքակրթական վերելքին: Եւ կը սպասէ որ ուրիշներ ալ մարսել սորվին: Բայց անոնք որ, համայնավարութեան քացախին մէջ թուրշի դարձած cornichonներ, կ'աշխատին միայն թէորի ծախել մեզի եւ ոչ թէ օգնել ժողովուրդին, կրնան վստահ ըլլալ որ Դաշնակցական մտաւորականներ կան, որոնք թէորիներէ չեն վախնար եւ թէորիի մը սիրոյն՝ ժողովուրդի մը կեանքը ծախու չեն հաներ: Չեն իսկ արտօներ:

Այսքանը հասկնալէ ետքը, այլեւս մեզի ոչ սպառնալու պէտք կայ, ոչ ալ մեզի հետ թշնամանալու: Եղբայրութիւնը կուգայ ինքնին:

Եւ կաղնին, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, ուրախ կ'ըլլայ ողջունելով ուրիշ կաղնի մըն ալ իր կողքին, եւ երկուքը մէկ կը տարածեն իրենց հովանին այս դժբախտ եւ ազնուական ժողովուրդին վրայ:

Այսօր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը տօնէ իր Օրը, իր նահատակներուն արիւնով գնուած փառքին Օրը: Վաղը, եղբայրութեան այդ հրաշքը կատարուած պարագային, հայ ժողովուրդին հետ կը տօնէ նաեւ Եղբայրութեան Օրը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն տեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Այս փաստ է, որ այդ հայ գաղութները հինէն, Արմէններու արշաւանքի շրջանէն մնացած են հոն, ոչ թէ յետագայի արեւելքէն գաղթած: Հայուն ցեղային ծագման, կազմութեան եւ քաղաքակրթութեան մասին ուժեղ վկայութիւն մըն է նաեւ անոր մշակոյթը: Ան շարունակ իր աչքերը արեւմուտք յառած է, եւ անկէ մշակութային ձեւեր ընդունած եւ իւրացուցած, մինչեւ մեր օրերը:

Այսպէս մեր նշանաւոր ժամանակակիցներէն ոմանց տիպարները, խօսուն հաստատումով:

Ներկայիս էջմիածնի կաթողիկոսը զուտ մոնկոլական տիպար է, ինչպէս իր շեղ աչքերը եւ դուրս ցցուած այտոսկրերը կը ցուցնեն: Աւետիք Իսահակեան թեթեւ մոնկոլական դրոշմ մը ունի: Այս արիւնը մեր մէջ մտցուցին Ճինկիզ խանի բանակները, Թուրքերը եւ Լէնկթիմուրի բանակները:

Խրիմեան հայրիկ, բարձրահասակ, արծուեռունգն, տինարեան - հայատիպ: Վասպուրականցիք բոլորը տինարեան են: Ռուբէն Զարդարեան տինարեան հայատիպ: Նոյնը Դանիէլ Վարուժան, տակաւին կը յիշեմ այսօրուան պէս, միջահասակ, նուրբ, պարզ, համեստ, խոնարհ, գաւառացի տղայ: Միսաք Մեծարենց, նուրբ շրթներով ու դէմքով, նուրբ հասակով, զուտ հնդեւրոպական տիպար է: Մեծարենց, որ իբրեւ քնարական բանաստեղծ Կէօթէէն աւելի աւիւն ունի ու անկէ բարձր է, եւ իր տաղանդը ժառանգած է մօրմէն: Մեծարենցի մօր աչքերուն մէջ հանճարի ցոլք կար: Նիկողոս Սարաֆեան հայատիպ փոքր ասիական է, միջահասակ, բեցուն:

Եղիշէ արք. Դուրեան, պարթեւահասակ, ամենաընտիր տինարեան մը, անուշ, հոգիով ու աչքերով, պատկառելի կերպարանքով, որուն այնքան պիտի վայլէր զինուորականի համազգեստը, փոխանակ կղերականի ողբալի «կանացիզգեստ»ը, որ դարերու ընթացքին մեր մէջ մտած է: Գրիգոր Զօհրապ հայատիպ միջերկրականեան, Աւետիս Ահարոնեան հայատիպ տինարեան, փոքր ասիական:

Չեմ գիտեր, մեր մէջ լայն զանգուածները կ'որոճա՞ն այն իրողութեան վրայ, որուն մեր ներկայ վիճակը ուղղակի արդիւնքն է, որ մեր զօրավարները «կանացի զգեստ» հագան, դառնալով կղերական եւ դնելով սուրը պատեան, երբ անկէ անմիջապէս յետոյ Սլաւները եւ մոնկոլ կռուազան նախամարդերու ձիաւոր հորդաները վրայէ վրայ սկսան մեր երկիրը արշաւել: Ու ազնուական երկաթէն սկսանք բան մը չըսող խաչը ձուլել, փոխանակ սուր, տէգ, նետ ու նիզակ կռել, կոփելու: Ու բերդի ու զօրանոցի տեղ սկսանք վանք ու եկեղեցի կերտել, որոնց այսօր ոչ հետքը կայ ոչ ալ փոշին, եւ լաւ է որ այդպէս է: Որ 450 հազար քառակուսի քիլոմեթրոց մեծ Հայաստանը, խիտ եւ զուտ բարեկեցիկ հայ բնակչութիւնով, ունի այսօր ուրիշ բնակչութիւն, կամ, աւելի ճիշդ, կը խօսի տարբեր լեզու, եկւորները ցեղապէս ձուլելով իր մէջ(*) եւ զանոնք վերածելով հայատիպի: Փոքր Ասիոյ բնակչութիւնը այսօր, ցեղապէս հայատիպ է, հոգ չէ թէ ուրիշ անուն կրէ ան: Որ 700 տարուան գերութենէ, եւ ախ, ինչ տառապանքներէ յետոյ — մեր՝ իսկ պատճառներով —, հազիւ մանրանկար Հայաստան մը նորէն ձեռքերնիս անցաւ, ոչ իսկ մեր պատմական հայրենիքին մէկ տասներորդը:

Դառնալով կրկին մեր նիւթին, Հայոց պատմութեան բոլոր գիրքեր, ինչպէս Կ. Բասմաջեանի «Քննական պատմութիւն Հայոց»ը, տպ. Պոլիս, եւ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեանի երկհատոր Հայոց պատմութիւնը, տպ. Վենետիկ, ընդարձակօրէն կը խօսին այն ժողովուրդներուն մասին որ կը բնակէին Նախահայաստան, եւ որոնք մեռած են այսօր: Ինչպէս գիտենք, ժողովուրդ մը չի մեռնիր, ան կ'անհետանայ պատմութեան բեմէն, ու կը ձուլուի ուրիշ ազգերու մէջ: Այս տեսակէտով, Արմէնները ձուլեցին իրենց մէջ Նայիրին եւ Ուրարտուն, Հիթիթներէն զատ: Փրոֆ. Հռոզնի կը ներկայացնէ հայկական խաչքար մը, քանդակուած հիթիթ արձանագրութեան մը վրայ: Նոյնը պատահած է մեր մօտուրարտական բեւեռագրերու հետ, ինչպէս այսօր Թուրքերը, նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ; հայկական շիրմաքարերով սանդուխ կը շինէին, արձանագրութիւնը դէպ վրան (Օրթաքէօյ, Պոլիս): Հայերու ճարտարապետութիւնը, կ'ըսէ Լեման Հաուփթ, նման է ուրարտականին, եւ ուղղակի անոր յաջորդը: Խոշոր քարերով պատին մէջտեղը խիճով կը լեցնեն: Աւելցնենք որ այս ժողովուրդները իրենց ժամանակին համեմատ ունէին բարձր քաղաքակրթութիւն եւ Ասորեստանի մրցակիցներն էին: Կասկածէ դուրս է որ Իրանցիք, ու մանաւանդ Հնդիկները, տեղական բնակչութիւնները ձուլեցին իրենց մէջ ու ձուլուեցան անոնց հետ, մեզի պէս:

Այսպէս, Հայը, ցեղով թէ լեզուով, ու քաղաքակրթութիւնով եւս կը մնայ հնդեւրոպական: Եւ այս իրողութենէն բան չեն փոխեր ուրիշներու հաչոցները: Հայը, անուշ եւ մաքուր հոգիով, փարած հողին, երբ առտուն եզները առջին ձգած լուծքի կ'երթար, քրտինքով, ոչ թէ յափշտակութիւնով, իր հացը հողէն հանելու, երգելով իր հօրովելը, եւ իր բարութեան ու սրբութեան մէջ չի կրնար երեւակայել իսկ, եւ լուր անգամ չունի, թէ ուրիշներ, ընկեցիկ զաւակներ, իր մասին ինչ [illegible] հրէշութիւններ կը մտածեն ու կը դարբնեն: Ան կը դիմէ նոր կեանքի եւ նոր ապագայի, եւ մենք կը հաւատանք խորապէս եւ անկեղծօրէն, իր պատմական բարձր առաքելութեան:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

(Վերջ)

(*) Տե՛ս Հայր Յ. Տաշեան, Հայ բնակչութիւնը Սեւ Ծովէն մինչեւ Կարին: Վիեննա, 1921:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Սեբաստացի ընկեր Ոսկան Պօյաճեան: Ծանօթ էր Լիբանանի ընկերներուն իբրեւ կարգապահ եւ գաղափարապաշտ կուսակցական մը: Ուսումնատենչ, բանիմաց եւ ընթերցասէր, Դաշնակցութեան Ակումբը իր տունն ու դպրոցը ըրած էր ան: Ընտանիք չէր կազմած, բայց կ'ապրէր իբրեւ հարազատ մէկ անդամը այն մեծ ընտանիքին որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն կը կոչուի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Բ. ԿԱՐԱՒԱՆԸ ՉԻ ՄԵԿՆԻՐ

Եգիպտոսի Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն կը հաղորդէ. (28 Հոկտեմբեր).—

Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէս ստացած է սպասուած պատասխանը՝ Բ. կարաւանին մեկնումը իրականացնելու համար իր ըրած դիմումներուն, ըստ որուն քոլերայի համաճարակին առթած լուրջ հանգամանքին հետեւանքով 1947ի ընթացքին՝ Բ. կարաւանին մեկնումը դժբախտաբար տեղի պիտի չունենայ։

Ցաւով հաղորդելէ վերջ այս լուրը մեր ներգաղթող հայրենակիցներուն՝ կը յայտարարենք թէ Կոմիտէս ամէն ջանք կ'ընէ այժմէն իսկ 1948ի գարնանամուտին կարաւաններուն մեկնումը իրականացնելու նպատակով։

Այս առթիւ ուրախ ենք յայտնելու թէ Ազգային Իշխանութիւնը օգնութեան գործը սահմանելով, Կոմիտէիս հետ համախորհուրդ արդէն իսկ կազմած է զանազան յանձնախումբեր անհրաժեշտ կարգադրութիւններ տնօրինելու, համաճարակի բերմամբ ներգաղթողներու համար ստեղծուած դժուար կացութիւնը կարելի եղածին չափ մեղմելու նպատակով։ Եղած կարգադրութիւնները պիտի հաղորդուին ներգաղթողներուն։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Ա. կարաւանը (1250 հոգի), որ Հայֆա կը մնար երկու շաբաթէ ի վեր, Պաթումի մեկնած է Հոկտեմբեր 28ին։

(Ցուսաբեր)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 30ամեակի հանդիսութիւններու առթիւ ներկայացուելու համար, մրցումի դրուած են 19 թատերական կտորներ որոնց համար նշանակուած են 3 մրցանակներ, Ա.— 15.000— Բ.— 12.000 եւ Գ.— 8 հազար րուբլի։

★ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան 30ամեակին առթիւ, Մոսկուայի մէջ պիտի բացուի ինքնուս արհեստաւորներու լաւագոյն ստեղծագործութեանց նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր պիտի մասնակցին նաեւ Հայաստանի հայրենադարձ ինքնուս նկարիչներ, փայտի եւ ոսկորի վրայ փորագրիչներ եւ ուրիշներ։

★ —Երեւանի Սպենդիարեան Օփերա— Պալէթին մէջ Հոկտեմբերեան մեծ յեղափոխութեան 30ամեակին առթիւ մեծ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրուի Վանօ Մուրատովի «Մեծ բարեկամութիւն»ը թատերերգութիւնը։

★ Խորհ. Հայաստանի 1947ի ելմտացոյցը 1 միլիառ 48 միլիոն րուբլի էր, այսինքն 26 առ 100 աւելի քան նախորդ տարուան ելմտացոյցը։

★ Հայկական ՍՍՌ գիտութիւններու Ակադեմիային կից Երեւանի մէջ կազմակերպուած է արուեստներու պատմութեան բաժին մը։ Այդ բաժինին մէջ աշխատողները արդէն ձեռնարկած են Հայ թատրոնի, (որու 2000ամեակը պիտի տօնուի գալ տարի), պատմութեան ուսումնասիրութիւնը։

«Փրաւտա» Խ. Միութեան պաշտօնաթերթը կը գրէ է Օքսֆորտի մէջ բնախօսներու միջազգային համաժողովին մասնակցած են նաեւ խորհրդային գիտնականներու պատգամաւորութիւն մը, որուն նախագահած է մեր հայրենակից Օրբէլին։ Սովետական պատգամաւորութեան անդամներէն հինգ հոգի գիտական զեկոյցներ կարդացած են, որոնցմէ երկուքը Հայեր՝ Օրբէլի եւ Կոշտոյեանց։

★ Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ, կը գրէ «Փրաւտա»յի թղթակիցը Երեւանէն, սկսած են ինքնագործ հեռաձայնի կայանի շինութիւնը 800 թիւերով, որ պատրաստ պիտի ըլլայ այս տարի։ Շինութեան ծախք նախատեսուած է 6.5 միլիոն րուբլի։

★ Օգոստոս 3ին Խ. Միութեան բոլոր քաղաքներուն մէջ հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են Օդանաւային Տորմիղի Օրուան առթիւ։ Երեւանի մէջ տօնին կեդրոնը եղած է հանգստեան եւ մշակոյթի դարաստանը (parc), ուր կազմակերպուած է ժողովրդային զբօսանք եւ զինավարժութեան նմոյշներու ցուցահանդէս։ Զբօսանքներ տեղի ունեցած են նաեւ կոմսոմոլի դարաստանին մէջ, Զանգուի ափերուն վրայ։ Մութը վրայ հասնելուն Քանաքեռի բարձունքէն որոտացեր են թնդանօթային համազարկները ի պատիւ Օդանաւային Տորմիղի Օրուան եւ մայրաքաղաքի երկինքը լուսաւորեր են հազարաւոր հրթիռներու գոյնզգոյն լոյսերը։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Իրանի եւ Սաուտի Արաբիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութիւններ վերահաստատելու ամերիկեան միջամտութիւնը ապարդիւն մնացած է։ Երկու մահմետական երկիրներու յարաբերութիւնները խզուեցան երկու տարի առաջ երբ Պարսիկներու Շիի աղանդին պատկանող ուխտաւոր մը Մէքքէի մէջ սրբապղծեց Քաապան։ Այդ օրէն ի վեր Շիիները Մէքքէ չեն երթար։ Իրանի շահը կը մտածէ Մէշհէտ քաղաքը ուխտավայրի վերածել։

Թուրքը մարդասէր

Մի քանի օր սրանից առաջ մի Թուրք լրագրող, որ ժամանակին շատ մօտ կանգնած է եղել «Թուրքերի հայր» Քեմալին, անգլիական «Մանչեսթր Կարդիան» թերթի թղթակցի հետ զրոյց է ունեցել պատերազմի վտանգի եւ մարդկութեան սպառնացող արհաւիրքների մասին։

Եւ, որովհետեւ այժմ, դէպքերի բերումով Թուրքերը դարձել են «ամենատաղմիկ», «ամենամիաբան», «ամենաիմաստուն» եւ ուրիշ շատ դրական «ամենա»ներով օժտուած մի ժողովուրդ, որ իր «հզօր» մէջքը դէմ է տուել «խաղաղութեան փլչող պատին» եւ «կանգնեցնում է արան», Թուրքի շաղակրատանքն էլ համարւում է «քաղաքական կարծիք» եւ տպւում է թերթերում։

Սակայն, տուեալ դէպքում թուրք լրագրողի քաղաքական կարծիքը չէ մեզ հետաքրքրողը, այլ այն, թէ ինչպէս ամբողջ Թուրք ցեղը հանդէս է գալիս որպէս հետեւորդ քրիստոնէութեան սկզբունքներին եւ մտահոգւողը ամբողջ մարդկութեան բարօրութեամբ։

Այդպէս, Թուրք լրագրողը ասել է։

«Ես Խ. Միութեան հետ պատերազմելուց չէ, որ վախենում եմ։ Ես միայն մտածում եմ քաոսի տարածումից ամբողջ աշխարհում, որը միայն ձեռնտու է Խ. Միութեանը, եւ կործանարար մնացած երկրների համար, որոնք ձգտում են նիւթական յառաջդիմութեան եւ քաղաքացիական ազատութիւնների»։

Ժողովրդական իմաստութիւնն ասում է «ինչքան ապրել, այնքան սովորել»։

Մենք Հայերս Թուրքերից սովորելու ոչինչ չունինք (Աստուած հեռու պահի այդպիսի դայթակղութիւններից), բայց մենք նրանց հոգին ճանաչելու մէջ դեռ շատ աշխատանք ունինք։

Գուցէ մեզ առարկողներ լինեն։ Չգիտեմ, բայց ես կարծում եմ, որ մենք նրանց այնքան էլ լաւ չենք ճանաչում, քանի որ մինչեւ այսօր չգիտէինք, թէ Թուրքերը մարդակեր զգացմունքից զատ, մարդասէր զգացմունք էլ են ունեցել։

Եւ այն էլ այնպիսի մի մարդասիրութիւն, որի առարկայ են հանդիսանում ոչ թէ միայն անհատները, մարդկային խմբակները, մէկ ժողովուրդ, այլ համայնեայ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները։

Որ Թուրք ճանճը կարող է «չվախենալ» Խ. Միութեան առիւծից, այդ մենք բոլորս էլ գիտէինք, բայց Թրքական համաշխարհային «մարդասիրութեան» մասին մեզանից ոչ մէկը տեղեկութիւն ունէր։

Զարմանալիներից մէկն էլ նա է, որ Թուրքերին շատ է մտատանջում, թէ պատերազմից առաջացած քաոսը կարող է ի չիք դարձնել ժողովուրդների քաղաքացիական իրաւունքները։

Այդ արդէն Թրքական լկտիութեան գագաթնակէտն է։

Պատմում են, որ մի օր մէկ ճանճ եզան եղջիւրին թառած դաշտից տուն է գալիս։

Եւ չգիտես թէ ում խելքին մտաւ նրան հարցնելու։

— Այդ որտեղի՞ց։

Եզան եղջիւրին նստած ճանճը, փքուած, պատասխանեց։

— Բահ որտեղից, չե՞ս տեսնում՝ վարատեղից։

Թուրքերը այսօր անամօթաբար խօսում են ժողովուրդների քաղաքացիական իրաւունքներից, ինչպէս եզան եղջիւրին նստած ճանճը վար անելուց։

Միայն Թրքական անամօթութիւնը կարող է թոյլ տալ այդպէս արտայայտութիւն այն ժամանակ, երբ հենց, իրենց, Թուրքերի մեծ մասը կոկորդ է պատռում ապացուցանելու, որ Թուրքիայում ոչ մի քաղաքացիական ազատութիւն գոյութիւն չունի։

Թուրքերը ժողովուրդների քաղաքացիական ազատութիւնների մասին են խօսում, այն ժամանակ, երբ դեռ երէկ հազարաւոր ազգային փոքրամասնութիւններին աքսոր քշեցին որովհետեւ չէին վճարել այդպէս կոչուած «ազգային փոքրամասնական» անվճարելի տուրքերը։

«Նոր» Թուրքիայում ամէն ինչ կայ, բացի ժողովուրդների ազատութեան իրաւունքից։

Թուրքեր եւ մարդասիրութիւն։ Թուրքեր եւ ժողովուրդների քաղաքացիական ազատութիւնների պաշտպանութիւն։ Կարո՞ղ էք երեւակայել աւելի մեծ լրբութիւն։

Ս. ԱՐԱՔՍ

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐՈՒՔՍԷԼԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հոկտեմբեր 26ին, Պրիւսէլի Սէնքանթընէռի «Արուեստի եւ պատմութեան արքայական թանգարաններ»ու յարկին մէջ, Արբակ Մխիթարեան, որ Եգիպտոսի հնագիտական ուսումնասիրութեանց յատուկ Հիմնարկութեան քարտուղարն է, մեծարանքի խօսքեր ըրաւ ի յիշատակ ողբացեալ Գ. Ժան Քափառի, որ նոյն Հիմնարկութեան նախագահն էր, ոգեկոչելով այդ առթիւ Պելժ հնագիտութիւնը ի սպաս Եգիպտոսի։

Պելժ ընտրեալ բազմութեան ներկայութեան, մեր հայրենակիցը վեր հանեց Ժ. Քափառի աշխատութիւններուն կարեւորութիւնը, ծանրանալով ոչ միայն անոր հետազօտութիւններուն գիտական արժէքին, այլ նաեւ մարդկային իր գովելի յատկութիւններուն եւ արուեստի հանդէպ ունեցած խորունկ ճաշակի վրայ։

Արբակ Մխիթարեան անցեալ տարի եւս պելժ եւ հայ ունկնդիրներու առջեւ շարք մը բանախօսութիւններ ըրաւ, նիւթ ունենալով Հայերու անցեալ ու ներկայ մշակոյթը իր բոլոր մարզերուն մէջ։

Մխիթարեան՝ համալսարանական կրթութիւն ստացած հմուտ մտաւորական մըն է, ծանօթ է Պելժիոյ հնագիտական շրջանակներուն, եւ քանիցս մասնակցած է Գ. Քափառի Եգիպտոսի մէջ կատարած հնագիտական խուզարկութեանց։

Հ. Տ.

ՆԵՐԳԱՂԹԸ՝ ԴԱՐԵՐՈՒ ԵՐԱԶ

Հայ ժողովուրդը համբերութեամբ դիմացաւ բոլոր տեսակի զրկանքներուն, անցաւ ջարդի սարսափներէն, ու արեան գետերէն։ Ան սպասեց դարեր շարունակ՝ տեսնելու համար իր երազ աշխարհը՝ Հայաստանը։

Ու այսօր կ'արթնան իր հին օրերու յիշատակները, Հայաստան կը բանայ իր դուռները։

Թէեւ մեկնողները, չեն կրնար միասին տանիլ իրենց հայրն ու մայրը, քոյրն ու եղբայրը եւ ուրիշ սիրականներ, բայց կը տանին պատրաստուած [illegible] մը, դալկացած, գունաթափ արհեստներու [illegible] ծանօթ։

Հայրենի հողին վրայ է որ մեր հոգեկան ու ֆիզիքական ուժերը կ'արժեւորուին։ Հայրենի հողէն դուրս մարդ չի կրնար մշակել առհմիկ արուեստ մը։

Հայրենիքն է որ մեզի կուտայ շունչ եւ հոգի։ Գնա հոն եւ ծառայէ ազգիդ եւ հայրենիքիդ։

Ծառայէ ազգիդ, եթէ կռուող ես, եթէ բանուոր ես, եթէ մեքենագէտ ես, եթէ գիտուն ես։ Ցանկութիւններ գոհացնելու համար, գնա հայրենիք, եւ տէր դարձիր անոր, որովհետեւ, հայրենիքը քուկդ է, եւ դուն հայրենիքին կը պատկանիս։ Երթաք բարով։ Ձեր մեկնումով կ'ուրախ մեր սիրտերը։ Բարի օր մը մենք ալ կուգանք ձեզ միանալու։ Համոզուած ենք որ ամէն արցունքի ետեւ պահուած կայ ժպիտ մը։ Այդպէս է կեանքի ճշմարիտ փիլիսոփայութիւնը, — Նախ ցաւ, յետոյ հաճոյք, նախ խաչ եւ յետոյ պսակ։

Մարգար Բարխեան

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Նիւ Եորքէն կը տեղեկացնեն թէ Օր. Էլիզաբէթ Գապուլեան երգահանդէս մը տուած է ի ներկայութեան հայ եւ օտար երաժշտասէր հասարակութեան։

Զգացումներով յորդ եւ հասկացողութեամբ խոր այս երգչուհին երգած է Անտոն Ռուպինշթայնի պարսկական մօթիվներու վրայ պատրաստուած կտորներ։ Հայկական երգերուն մէջ լաւագոյնը երգած է «Մի լար»ը (Ռ. Մելիքեանի) եւ «Ուրին» (Տիգրանեանի) եւ «Իմ երգը» (Գ. Ալէմշահի)։

Օր. Գապուլեան օժտուած է երաժշտական բացառիկ ձիրքերով։

★ Ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան Հոկտեմբեր 25ին Պոլսէն Նիւ Եորք մեկնած է օդանաւով Քոլոմպիա ընկերութեան հրաւէրով։ Օր. Ղազարոսեան դաշնակի ունկնդրութիւններ պիտի տայ ձայնասփիւռով։

★ Անցեալ կիրակի օր, Նոյեմբեր 2, Պոլսոյ մէջ կատարուած է յայտնի դերասան Աշոտ Մադաթեանի բեմական գործունէութեան 45ամեակի յոբելեանը։ Այս առթիւ ներկայացուած է Տիմայի «Քամելիազարդ Տիկինը» եւ գնահատական խօսքեր արտասանուած են վաստակաւոր արուեստագէտին կատարած աշխատանքներուն մասին։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ 4500 ադրահաւաքներն ալ գործադուլ հռչակեցին երեքշաբթի օր՝ օրավարձերու հարիւրին 20 յաւելում պահանջելով: Գոտոյի նաւահանգիստին աշխատաւորները, նոյնպէս, գործադուլ յայտարարեցին եւ մերժեցին պարպել 11 շոգենաւերու բեռը:

ԻՏԱԼԻՈՅ խորհրդարանական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան մարտ 1ին: Արտաքին նախարար կոմս Սֆորցա Հռոմ վերադառնալով, տեղեկագիր մը ներկայացուց Լոնտոնի մէջ անցեալ շաբթու իր ունեցած տեսակցութեանց մասին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր իր բնակարանին մէջ անձնասպան եղաւ Ամերիկայի Լոնտոնի նախորդ դեսպանը Ճան Ուայնընթ: 58 տարեկան էր: Շարժառիթ կը նկատուի իր առողջական վիճակը որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէր իրեն:

ՀԵԼԼԷՆ կանոնաւոր ուժերը երեքշաբթի օր ջախջախեցին 400 ապստամբներու յարձակումը Ամփիսիա քաղաքին բոլորտիքը՝ Աթէնքէն 90 մղոն հիւսիս արեւելք: Երեսուն ահաբեկիչներ սպաննուեցան եւ 70 հոգի անձնատուր եղան:

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ Խորհրդային Միութեան առեւտրական բանակցութիւնները որոնք ընդհատուած էին անցեալ ամսու, պիտի վերսկսին յառաջիկայ շաբթու Մոսկուայի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը զօրավար Քլէյ յայտարարեց երեքշաբթի օր Գերմանիոյ նահանգներու խորհուրդին մէջ, որ բրիտանական եւ ամերիկեան գօտիներու տնտեսական վերականգնումը պիտի իրականանայ 1948ի գարնան՝ եթէ ժողովուրդը գործակցի իշխանութեանց հետ յառաջիկայ ձմեռ: Միւնդեղէններու համաշխարհային տագնապը անկարելի կը դարձնէ որ աւելցնենք բաժնեչափերը, բայց այս տարի կացութիւնը աւելի լաւ է Գերմանիոյ մէջ, ըսաւ զօրավարը:

ԱՆԳԼԻՈՅ պատժական օրէնքը հիմնական բարեփոխումներ պիտի կրէ եթէ խորհրդարանը քուէարկէ կառավարութեան նոր օրինագիծը, պիտի ջնջուին տաժանակիր աշխատանքի օրէնքը ինչպէս նաեւ խարազանելու հնադարեան սովորութիւնը: Բանտարկեալ մը պիտի մտրակուի 18 անգամ միայն այն պարագային երբ անհնազանդ գտնուի բանտապահներու հանդէպ: 15 տարեկանէն վար յանցաւորները պիտի չբանտարկուին այլ պիտի ղրկուին մասնաւոր դպրոցներ:

ԿԱՏԱՂԻ ընդհարումներ տեղի կ'ունենան Քաշմիրի մէջ (Հնդկաստան) մահմետական Փաքիստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ: Հնդիկները սպաննեցին 700 ապստամբներ եւ սպաննեցին կամ վիրաւորեցին 300 հոգի:

ՄԻԱՑԵԱԼ Ազգերու համաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Ամերիկա առաջարկեց Քորէայէն ետ քաշել բոլոր ամերիկեան եւ ռուսական զինուորները այն պարագային երբ համաձայնութիւն գոյանայ այդ հողամասին անկախութեան շուրջ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութիւնը երկու միլիոն բնակարաններ շինած է Ռուսիոյ, Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ՝ 1945էն ի վեր: Ութը միլիոն հոգի տեղաւորուած են արդէն այդ բնակարաններուն մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը պաշտօնական տեղեկագիր մը հրատարակեց երեքշաբթի օր, Խորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութեանց մասին, տեղեկագիրը կը բացատրէ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը չէ յարգած միջազգային խորհրդաժողովներու ընթացքին ստանձնած յանձնառութիւնները եւ իր գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած է կարելի եղածին չափ շատ բան գրաւել Գերմանիայէն եւ հաստատել իրեն համախոհ վարչաձեւ մը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը աստիճանաբար կը կորսնցնէ իր թափը՝ շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցներու: Նոյեմբեր 1էն մինչեւ 4, պատահած են 1404 դէպքեր, մեռած են 766 հիւանդներ:

Երեքշաբթի օր մեռած են 287 հոգի: Սեպտ. 23էն ի վեր 8858 հոգի:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտի ելմտական յանձնախումբին անդամներէն ծերակուտական Սթայլս Պրիճիս, առաջարկեց անցեալ օր որ Ամերիկա ստանձնէ Գերմանիոյ բրիտանական գօտիին ծախքերուն մեծագոյն մասը — 200 միլիոն տոլար: Այս գումարը կրնայ վճարուիլ Եւրոպայի յառաջացուելիք մէկ միլիառ տոլարի վարկէն:

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ համայնավարները թէ բռնի միջոցներով կ'ուզեն պարտադրել ռուսական գօտիին հողային օրէնքը: Դաշնակից բացառիկ նիստ պիտի գումարէ եւ քայլեր պիտի առնէ կարգի հրաւիրելու համար զանոնք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11 Սալ Կալմանի մէջ:

Խնջոյք – պարահանդէս: Գեղարուեստական ճոխ յայտագրով: «Սամուէլ»էն պիտի ներկայացուի կենդանի պատկերներ: Պիտի ըլլան երգ, նուագ եւ արտասանութիւններ:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյի մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, 9 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը: Սըլօն:

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած՝

Ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն: Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, *կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին*

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավօյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, *եւ Հ. Սամուէլ գրատունը* 51 rue Monsieur le Prince:

«ՆՈՐ ՄԱԼԱԹԻՈՅ» ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի վարչութեան, նախագահութեամբ՝ Պ. ՏԷՐ ԿՈՆԱՍԵԱՆԻ:

Կը խօսի Մ. ԺԱՄԱՆՈՐՄԵԱՆ (Վալանսէն)

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԻՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ԿԵՏՐՈՍԵԱՆԻ:

Մեծ խնջոյք, ճոխ պիւֆէ: Տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, 16 նոյեմբեր, կէսօրէն վերջ ժամը 2ին, Ծոյեբրու սրահը, 5 rue Bonnetoi, Lyon: *Մուտքը ազատ է:*

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Օնարկ Պէտպիրաաար պոռծարուա

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչէրթոյին (դաշնակ եւ նուագախումբ):

Կը մասնակցին Հրւկը Քառբն, Էմիլ Բասսենի, Վէրսայլի Քուարթիօբը, է Ձեռափւսէքի եւ Լամուրէօ օռքէսթրը:

Գիներ 70էն 315 Ֆրանք: Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին զանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: *Պ. Յար. Արսէնեանի* 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39: *Պ. Հ. Սամուէլի*, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, *Պարսամեան գրատան* 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durand*ի* 4 Place de la Madeleine *եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիչէն:*

Գեղուհի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած:

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ:

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Ֆրանք:

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.:

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie):

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantes*ի մէջ: Նիւթ՝ «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը եւ Ընկերվարութիւնը»: Դասախօս ընկեր Հայկ Սարգիսեան:*

Հայերէնի դասաւանդութիւնը ժամը 8—9:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 78 Ave. de Saxe, rue de Bonnel*ի անկիւնը,* Café Maçon*ի ներքնասրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները եւ սանուհիները: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:*

ԼԻՈՆԻ Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր հինգշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, *պարտաւորիչ ներկայութիւն, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:*

ԿՐԸՆՈՊԼԻ «Եօթ Եղրայրեան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, Փոնթէ, ընկեր Սեթեանի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujon*ի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:*

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկի Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Նուագախումբ Կ. Սարեանի:

Պիւֆէ — Մուտք **150** ֆր.

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԿԻՐԱԿԻ Նոյեմբեր 9ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին օծման 43րդ տարեդարձին առթիւ, կաթ. պատարագ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան պիտի պատարագէ եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու համար:

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 *մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝* 500 *ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ,* 1947:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6 ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 7 Novembre 1947 Ուրբաթ 7 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5182 - Նոր շրջան թիւ 791 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

«ՎՃՌԱԾ ԵՆՔ ԿՌՈՒԻԼ»

Թուրքիոյ հանրապետութեան 24րդ տարեդարձին առթիւ, վարչապետ Հասան Սաքա հետեւեալ ճառը խօսած է Անգարայի ձայնասփիւռին վրայ.—

Երբ ակնարկ մը նետենք 25 տարի առաջուան շրջանին վրայ, հետեւեալ պատկերը կը տեսնենք: — Անկախութեան պայքարը պսակուած էր յաջողութեամբ, բայց երկիրը շատ մը վայրերու մէջ աւերակներ դիզուած էին: Պատերազմի վէրքերը կը մնային տակաւին, երկաթուղային կարեւոր մասը նահատակուած էր կռուադաշտերուն վրայ: Բոլոր գործի հրապարակներուն վրայ զգալի էր անոնց պակասը: Կային մարդիկ, որ կ'ուզէին հաշտութեան սեղանին առջեւ խնդրել ինչ որ չահած էինք մեր սուիններուն միջոցաւ: Իրաւանզիտական դժուարին պայքարէ մը վերջ, աշխարհի պարտադրեցինք մեր անկախութիւնը, համաձայն միջազգային կանոններուն: Լօզանի դաշնագրով, երկիրը ազատուեցաւ խաղաղութեան: Այնուհետեւ հարկ եղաւ ստեղծել ազգային ամուր կազմակերպութիւն մը, ազգ. անկախութիւնը մնայուն հիմերու վրայ դնելու համար եւ ապահովելու երկրին վերակառուցումը: Լօզանի դաշնագրէն երեք ամիս վերջ, ազգը անվարան ընդունեց Հանրապետական վարչաձեւը։

Ցետոյ սկսաւ արագ յեղաշրջում մը, որուն դուն ուրեք կարելի չըլլայ հանդիպիլ պատմութեան մէջ: Մեր աչքերուն առջեւ են այս յեղաշրջումին արդիւնքները, ընկերային թէ քաղաքական, եւ մէկը միւսէն թանկագին: Մեր աչքերը մեր եռանդը չպիտի մնան, երբ մենք, հին սերունդի ներկայացուցիչներս, օր մը դադրինք աշխատելէ եւ կամ հրաժեշտ տանք կեանքին: Գիտենք թէ լաւ կը մնան մեր զաւակները, որոնց պիտի փոխանցուին այս գործերը:

Սիրելի հայրենակիցներ, իրաւունք կը ստանանք մենք զգալ նախկինը, երբ Հանրապետութեան 24 տարուան հաշուեկշիռը աչքի առջեւ կ'ունենանք: Միայն թէ կեանքի մէջ բաւական չէ նախանձիլ եւ փառաւորուիլ, այլ անհրաժեշտ է առաջանալ եւ այսպէս ապահովել նորանոր յաջողութիւններ: Ասոր կը նայինք, գիտնալու համար թէ որքան գործ կատարեր ենք: Բարոյական թէ նիւթական տեսակէտով, շատ մը գործեր դեռ կը սպասեն մեզի: Հարկ է փութով իրագործել զանոնք, եւ այս ուղղութեամբ անհամբերութիւն ցոյց կուտանք։

«Վերջին ութը տարուան մէջ, պատերազմը եւ իր հետեւանքները ազդեցութիւն գործեցին մեր դրամական կացութեան եւ աշխատանքի կարողութեան վրայ, եւ չկրցանք հարկ եղածին պէս թափ տալ մեր հաւաքական վերակառուցումին: Հիմա իսկ զրկուած ենք այս կարելիութենէն, ինչ որ դժգոհութիւն կը պատճառէ մեզի:

Երկու տարիէ ի վեր վերջացած է պատերազմը Դաշնակիցներու ջախջախիչ յաղթանակով, բայց աշխարհ ողջունած չէ տակաւին խաղաղութիւնը: Ջենք գիտեր թէ երբ պիտի կրնանք ողջունել այդ զարաշրջանը: Թափուած ջանքերը ընդունակ չեն դեռ փրկութեան տանելու մարդկութիւնը, որ կը տառապի հազարումէկ անձկութիւններով: Միւս կողմէ, քաղաքական ցնցումներ կը խլրտին տեղ տեղ եւ այդ ձայները արձագանգ կը գտնեն նաեւ մեր սիրելի հայրենիքին վրայ: Հետեւաբար մենք, Թուրքի որդիներս, աչալուրջ կը հետեւինք դէպքերուն, որոնք լեցուն են վտանգի ազդանշաններով, եւ վճռած ենք ցվերջ կռուիլ մեր նուիրական իրաւունքներուն պահպանումին համար: Մեծ եւ անմահ առաջնորդ Աթաթիւրք Թուրք երիտասարդութեան յանձնած է այդ աւանդը, իր հողային ամբողջութեամբ, անկախութիւնով, վարչաձեւով եւ իր բոլոր իրաւունքներով:

Միասնական ընտրութեան դրութիւնը, որուն կը բաղձար այնքան Հալք կուսակցութիւնը, այսօր իրականացած է արդէն: Ազգ. Ժողովին մէջ կ'ապրի եւ կ'աճի տարբեր կուսակցութիւն մը, եւ ամէն ինչ կ'ապացուցանէ թէ Թուրք ազգը ընդունակ է լիովին իւրացնելու արեւմտեան ժողովրդապետութիւնը ։

ՈՒԹԸ ՀԱՐԻՒՐ հելլէն հրոսակներ երեքշաբթի օր նոր յարձակում մը գործեցին կառավարական ուժերուն դէմ՝ Աթէնքէն 90 մղոն հեռաւորութեան մը վրայ: Արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան երկու կողմերուն միջեւ ։

Խորհրդային Միութիւնը

ցորեն պիտի ղրկէ

Խորհրդային Միութեան արտաքին առեւտուրի նախարարը՝ Անաստաս Միկոյեան պատասխանելով Ֆրանսական կառավարութեան դիմումին, յայտնած է որ Խորհրդային Միութիւնը պատրաստ է 200.000 թոն ցորեն եւ 100.000 թոն զանազան տեսակի արմտիք ուղարկելու Ֆրանսա՝ մինչեւ 1948ի Օգոստոս ամիսը փոխարժէքը ճարտարարուեստական արտադրութիւններով վճարելի: Գինը պիտի ըլլայ համապատասխան աշխարհի բոլոր շուկաներուն գիներուն: Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկած էր վճարումները կատարել երկու-տարիէն եւ ուզած էր մէկուկէս միլիոն թոն ցորեն:

Ամերիկա մինչեւ Դեկտեմբերի վերջը Ֆրանսայի ղրկած պիտի ըլլայ — վեց ամսուան ընթացքին — 577.500 թոն ցորեն: Աւստրալիա պիտի ղրկէ 275.000 թոն՝ Դեկտեմբերէն առաջ:

Հանքածուխին թոնը 2160 ֆր.

Ֆրանսական կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր որոշեց հանքածուխին գինը բարձրացնել 1350 ֆրանքէն 2160 ֆրանքի իւրաքանչիւր թոնը: Մինչեւ հիմա կառավարութիւնը յանձն առած էր վճարել հանքածուխի արտադրութեան ծախքերը, բայց նոր որոշումով այդ նպաստը պիտի դադրի: Պետութիւնը այդ ձեւով պիտի կրնայ խնայել տարեկան յիսուն միլիառ ֆրանք: Թղթադրամին անընդհատ արժեզրկումը սկսած է մտահոգել նոյնիսկ ամէնէն լաւատես մասնագէտները: Ապրուստի գինը մօտաւորապէս հարիւրին տասը յաւելում մը կրած են Հոկտեմբերին: Կառավարութիւնը երկընտրանքի մէջ է — կամ պիտի հաստատակէտ եւ մերժէ ... եւ կամ պիտի թոյլատրէ ֆրանքին թաւալգլոր անկումը ընդունելով օրավարձերու յաւելման պահանջները: Հանքածուխի նպաստին դադարումը ցոյց կուտայ որ ներկայ կառավարութիւնը նախընտրած է պահպանել թղթադրամին կայունութիւնը եւ ընթացք չտալ օրավարձերը բարձրացնելու քաղաքականութեան ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ ուտեստեղէններու գիները հարիւրին 32 համեմատութեամբ պիտի զեղչուին Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մէջ ։

ԻՆՉՊԷՍ ԱՐԴԷՆ հաղորդած էինք, Իրանի խորհրդարանը Հոկտեմբեր 22ին չեղեալ յայտարարեց Խորհրդային Միութեան եւ Իրանի միջեւ 1946ին կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը: Այս որոշումը Մոսկուայի կառավարութեան պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ չորեքշաբթի օր:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ դաշնագրին պատրաստութեան համար նախնական աշխատանքներ կատարելու նպատակով նշանակուած խորհրդաժողովը սկսաւ երէկ՝ Լոնտոնի մէջ: Խորհրդակցութեանց կը մասնակցին չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին վարչապետ Մանիուի դատավարութիւնը պիտի վերջանայ յառաջիկայ երկուշաբթի: Դատավճիռը պիտի յայտարարուի նոյն օրը: Պուքրէշի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ դատի կանչուին նաեւ Կէօրկ Թաթարէսքու եւ իր պաշտօնակիցները ։ Համայնավար մամուլը բուռն պայքար մը բացած է իրենց դէմ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր տեղի ունեցան Սկովտիոյ Թաղապետական ընտրութիւնները: Աշխատաւորականները կորսնցուցին 65 ձայն:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նախկին տարագիր կառավարութեան վարչապետը՝ Միխոլայչիք զաղտնի տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ բրիտանական կառավարութեան՝ Լեհաստանի ներքին կացութեան մասին: Կը նախատեսուի որ Միխոլայչիք մօտ օրէն Ամերիկա մեկնի: Վարշաւայի կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր պաշտօնապէս յայտարարեց որ նախորդ վարչապետին փախուստին մեղսակից է օտար դեսպանատուն մը ։ Ձերբակալուած են Հողագործական կուսակցութեան երեք գլխաւոր անդամները որոնք կը փորձէին Ձեխոսլովաքիա անցնիլ ։

Նոր տագնապ

Չեխոսլովաքիոյ մէջ

Քաղաքական ծանրակշիռ տագնապ մը սկսաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Սլովաքիոյ համայնավար կուսակցութիւնը ժամանակէ մը ի վեր փորձեր կը կատարէր իշխանութիւնը ձեռք անցնելու համար: Վերջերս ժողովրդավար կուսակցութեան ղեկավարներէն քանի մը հոգի դաւադրական առիթներով ամբաստանուած ըլլալով, համայնավարները ուզեցին օգտագործել այդ պատեհութիւնը եւ տապալել օրուան կառավարութիւնը ։ Գործավարներու խորհուրդը ներկայացուց իր հրաժարականը: Նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուէին: Հետեւաբար համայնավարները հիմա կը պահանջեն որ կառավարութեան մէջ մտնեն Արհեստաւորներու Դաշնակցութիւնը, Գիւղացիներու Ճակատը եւ դիմադրողներու ընկերակցութիւնը, բոլորն ալ համայնավար կազմակերպութիւններ: Ընդդիմադիրները հակառակ են այդ քաղաքականութեան: Վէճը ստացած է համազգային բնոյթ: Խորհրդակցական ժողով մը գումարուեցաւ Փրակայի մէջ երեքշաբթի օր, բայց վերջին պահուն համայնավարները խզեցին իրենց կապը խորհրդաժողովին հետ: Դահլիճը բացառիկ նիստ պիտի գումարէ տագնապը լուծելու համար:

Անգլիոյ զանգատները Ռուսիոյ

արբանեակներուն դէմ

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ հաւանական կը նկատուի որ Մեծն Բրիտանիա մօտ օրէն դիմում մը կատարէ Միացեալ Ազգերուն բողոքելու համար որ Խորհրդային Միութեան դրացիները կը բռնաբարեն կնքուած դաշնագիրները: Լորտերու ժողովին նախագահը, լորտ Ճաուիթ, այս մասին ակնարկութիւններ ըրաւ չորեքշաբթի օր: Շատ մը անբաղձալի դէպքեր կը պատահին արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ըսաւ լորտ Ճաուիթ, ուրիշներ ալ պիտի պատահին անխուսափելիօրէն: Կացութիւնը բարելաւուելու նշաններ չի տար: Եթէ Պոզդամէ Վարագոյր մը գոյութիւն ունի, անհրաժեշտ է որ մենք ալ ներկայացուցիչ մը ունենանք այդ վարագոյրին միւս կողմը որպէսզի հետեւինք անցուդարձին ։ Նախագահէն առաջ, լորտ Վէսթիթարթ, արտաքին նախարարութեան նախորդ խորհրդականը, առաջարկած էր վերադարձնել բոլոր դաշնագիրները եթէ անոնք պիտի չյարգուին ։

Մեր կարելին պիտի ընենք

համաձայնութիւն

գոյացնելու համար

Ամերիկայի արտաքին նախարարը զօրավար Մարշըլ որ նոյեմբեր 20ին Լոնտոն պիտի մեկնի, Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին պատրաստութեան համար նշանակուած խորհրդաժողովին, յայտարարեց չորեքշաբթի օր որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը իր կարելին պիտի ընէ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար Խորհրդային Միութեան հետ: «Լաւատե՞ս էք թէ յոռետես» հարցուցին մամուլի ներկայացուցիչները որոնք զինքը տեսնելու գացած էին: «Տակաւին չեմ գիտեր թէ Ռուսերը ինչեր պիտի առաջարկեն», պատասխանեց նախարարը ։

★ Զօրավար Մարշըլ յայտնեց որ իտալական կառավարութիւնը հարիւր միլիոն տոլարի անմիջական օգնութիւն մը խնդրած է:

ՆԻՒ ԵՈՐՔ նահանգի կառավարիչը չորեքշաբթի օր խօսելով օրուան քաղաքական խնդիրներուն մասին, ըսաւ որ Ամերիկա ստիպուած է տնտեսապէս օգնել Եւրոպայի ազգերուն:

Գերմանիոյ անկախութիւնը

Անգլիոյ նախորդ վարչապետ Չըրչիլ, չորեքշաբթի օր կրկին անգամ յարձակեցաւ կառավարութեան վրայ: Խորհրդարանին օրակարգին վրայ էր Գերմանիոյ անկախութեան օրինագիծը: Վարչապետը վիճաբանութիւնները բանալով, յայտարարեց որ Գերմանիա իր անկախութիւնը պիտի ստանայ 1948 յունուար 4ին: Չըրչիլ խօսք առնելով բուռն կերպով քննադատեց կառավարութեան կայսերական քաղաքականութիւնը: «Այդ հողամասը Հնդկաստանի մէկ կտորն է ըսաւ ան, նոր աղէտներ պիտի պատահին, նոր կոտորած տեղի պիտի ունենայ: Կասկածելի է որ կառավարութիւնը յաջողի անդորրութիւնը պահպանել: Թշուառութեան եւ աւերումի շեմին կանգնած ենք: Անգլիա լքելով իր պատասխանատուութիւնները արեւելքի մէջ նոր աղէտներ պիտի ստեղծէ»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուժը

(ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Այս տարի ալ ամէնուրեք տօնուեցաւ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը, որ տօներու կարգին անցած է 1929էն ի վեր եւ որ կը զուգադիպի մեր կուսակցութեան յիսնըութերորդ ամեակին :

Տարիները կը սահին օտարութեան մէջ եւ հակառակ անձկալի եւ անստոյգ վիճակին, հայ ժողովուրդն ու Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբր անբաժանելի միաւոր մը, անսպառ կորով, խանդավառութիւն, անխորտակելի կամք, սրբազան հաւատք եւ յարաճուն ծաւալում կը յայտնաբերեն :

Ցարական եւ Սուլթանական բռնակալութեանց օրերէն մինչեւ այսօր, հազար անգամ լսուեցաւ Դաշնակցութեան մահագոյժը, եղան մարդիկ, որ անոր թաղումն ալ կատարեցին «փողով եւ թմբուկով» եւ սակայն ան դեռ կայ ու պիտի մնայ:

Այսօր, ան կը բոլորէ իր 58ամեակը :

Եւ կուսակցութիւն մը որ այդքան երկար կըրցած է դիմանալ, աջէն ու ձախէն, արտաքին թէ ներքին թշնամիներէն հասած ամէն տեսակ հարուածներու, մէկ օրէն միւսը չի կրնար քայքայուիլ եւ անհետանալ, վասնզի, ան ուժ է, եւ մեր իրականութեան ամէնէն մեծ ուժը: Ի զուր չէ, որ հակառակորդներու խմբաւորումը կը շարունակէ նիզակ ճօճել մեզի դէմ, հայհոյել, ստել եւ ամէնէն աններելի եւ անխոստովանելի յանցանքներով ամբաստանել մեզ :

Հայկական ուրիշ կազմակերպութեան մը համար, անկասկած տրամաբանական պիտի ըլլար թուլացումը, նահանջը եւ վերջնական կազմալուծումը, ներկայ պայմաններու մէջ, մանաւանդ, երբ՝ ան ֆիզիքապէս կտրուած է մայր հայրենիքէն, ու շրջապատուած բազմաթիւ բացասական եւ խիստ աննպաստ ազդակներով :

Օտար ու մեզի բախտակից, բայց աւելի զօրաւոր կազմակերպութիւններ կազմալուծուեցան կեանքի դժնդակ պայմաններէն ընկճուելով: Բայց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ, շնորհիւ իր աննման ուժին ու բարոյական եզակի կառուցումին :

Այսօր, այս բոլորը սնամէջ խօսքեր չեն ոչ ալ ինքնագովութիւն, այլ, գերազանցօրէն հոգեպարար իրականութիւն մը:

Ճիշդ է, թէ անցնող տարիները, կարգ մը յուսախաբութեանց հետ, յայտնաբերեցին նաեւ զզուանք պատճառող երեւոյթներ ալ, բայց՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մնաց անսասան, յարատեւ, կենսունակ, ծաւալուն ու յառաջադէմ :

Թէեւ իր դէմը ունէր ոչ միայն հարուստ եւ անողոք խմբակներ, կազմակերպութիւններ, այլ եւ պետական ոյժ, բազմապիսի միջոցներով եւ հնարաւորութիւններով օժտուած :

Հարիւր հազարներով արձանագրուած անդամներն ու միլիոններու հասնող հարստութիւնները չեն որ՝ կազմակերպութեան մը ուժը կը կազմեն, այլ, անոր դաւանանքը, կորովն ու խանդավառութիւնը, անձնուիրութիւնը, կարգապահութիւնը, վճռականութիւնը, յարատեւութիւնը, քաջութիւնը եւ վերջապէս հաւատքը:

Եւ Դաշնակցութիւնը օժտուած է, վերոյիշեալ բոլոր առանձնայատկութիւններով, որոնց մէջ թաքնուած է նաեւ իր հսկայ եւ անխորտակելի ուժին գաղտնիքը :

Դաշնակցութիւնը օտար շտեմարանէ հայ ժողովուրդին հրամցուած կազմակերպութիւն մը չէ, բնաշխարհիկ ծնունդով :

Ան՝ հայ ժողովուրդէն ծնած, անոր հարազատ ու առնական կազմակերպութիւնն է, անոր դաւանանքը մեր ժողովուրդի արդար ու հարազատ բոլոր տենչերուն արտայայտիչն ու խտացումն է:

Ուեւէ գործ յարատեւ ու յարաճուն չի դառնար առանց խանդավառութեան եւ կորովի:

Դաշնակցութեան հետապնդած իտէալը խանդավառութիւն կը ներշնչէ ոչ միայն իր շարքայիններուն, այլեւ շրջապատի բազմութեանց, նոյնիսկ հայհոյողներուն, որովհետեւ իր ձգտումներն ու գաղափարաբանութիւնը գերազանցօրէն մարդկային են՝ յստակօրէն բանաձեւուած եւ ազգային արդար պահանջներով առլցուն :

Ամէնէն դժնդակ, ամէնէն եղերական պահերուն իսկ, իր խանդավառութիւնը եղած է անմար եւ աննման :

Առանց անձնուիրութեան, խանդավառութիւնը պիտի դառնար խաբուսիկ պատրանք մը, կարճատեւ երազանքի մը պահը :

Ունինք հերոսներու եւ հայդուկներու փաղանգ մը, որ լեռ ու ձոր չափչփեց, արհամարհեց ցուրտն ու ձիւնը, հանգստաւէտ կեանքն ու առօրեայ բոլոր տեսակի վայելքները եւ կամաւոր եւ «իմացեալ մահը» որոնեց: Նախընտրեց աքսորն ու կախաղանը :

Փա՞ստ կ'ուզէք, կարդացէք Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը, որ հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժումի հոյակապ պատմութիւնն է:

Առանց անհամեստութեան, կարելի է պնդել որ աշխարհի բոլոր կուսակցութեանց մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր անձնուիրութեան եւ զոհաբերութեան փաստերով, առաջինը կը հանդիսանայ :

Իսկ այդ երկու առաքինութեանց, առանձնայատկութեանց, Դաշնակցութիւնը կը միացնէ նաեւ քաջութիւնը, որ թէեւ մեր ժողովուրդէն ժառանգուած բայց իր քուրային մէջ թրծելով, ձեւ ու մարմին տուաւ, եւ հայը վերածեց յանդուգն ու անվեհեր ազգի մը, արի, թէ յաղթանակի եւ թէ պարտութեան ամենադաժան օրերուն :

Իր արկածալի գործունէութեան ընթացքին, Դաշնակցութիւնը յայտնաբերեց արտակարգ վճռականութիւն:

Այդ վճռականութեան կը պարտինք Վանի հերոսամարտին յաջողութիւնը, որուն շնորհիւ ստոյգ բնաջնջումէ ազատուեցան 20.000 Հայեր :

Դաշնակցութեան վճռակամ ուժերուն արդիւնքներն են՝ Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի, Այնթապի հերոսամարտները, ինչպէս նաեւ Ատրպատականի հերոսամարտը, որուն շնորհիւ ոչ միայն ազատագրուեցան 75.000 քրիստոնեաներ (հայ եւ ասորի), այլեւ Թրքական երկու փաշաներու Ալի Իհսանի եւ Նուրիի բազմահազար զինուորներէ բաղկացած բանակները որոշուած օրը չի կրցան պաշարել Կովկասը եւ բնաջնջել հայութիւնը :

Դաշնակցութեան վճռականութեան կը պարտի մեր ժողովուրդը, նաեւ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսայի հերոսամարտերը, որոնց շնորհիւ՝ հիմնուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, կեանքի կոչելով հայ դրօշակը, յաւէտ պաշտելի եռագոյնը :

Առանց այդ վճռականութեան, մենք թիզ մը հողէ զուրկ պիտի մնայինք, եթէ նոյնիսկ բնաջնջումէ ազատուած խլեակներ ալ մնային:

Թրքահայաստանի հողերը ո՞ր Հայաստանին, կցելու պահանջ պիտի ներկայացուէր: Ո՞ւր պիտի երթային՝ ներգաղթողները՝ այնքան խանդավառութեամբ: Եւ ի՞նչ դրամագլուխ ու զէնք պիտի գործածէին, բոլոր չակերտաւոր յառաջդիմականներն եւ Հայաստանասէրները :

Անօրինակ է Դաշնակցութեան վճռականութիւնը, ու եթէ երբեմն պակսած է այդ վճռականութիւնը, ատոր յանցանքը մաս մը «չէզոք» կոչուած անողնայար բազմութեանց խղճին վրայ պէտք է ծանրանայ, որովհետեւ անոնք, ինչպէս երէկ,, այսօր ալ շատ տխուր դեր կը կատարեն իրենց երկերեսանի եւ երկակենցաղ ընթացքով եւ անպատասխանատու ելոյթներով :

Իր վճռականութեան եւ քաջութեան հետ Դաշնակցութիւնը, հակառակ աշխարհաւեր պատերազմներու պատճառած տակնուվրայութեանց եւ զարհուրելի փոթորիկներու, ցուցադրած է անօրինակ յարատեւութիւն մը:

Անողոք է, հատու, յաճախ նաեւ դաժան եւ անըմբռնելի Դաշնակցութեան կարգապահութիւնը: Կարգապահութիւն մը՝ բարոյական ուժէն ծնած, կրակի գիծերուն մէջ հալուած ու ձուլուած եւ օր ըստ օրէ կարծրացած:

Կարգապահութիւն մը՝ յարաճուն ու ծաւալուն, հզօր թէ երկրին մէջ եւ թէ այս օրերուն, օտար հորիզոններու տակ, որ իրաւամբ ուրիշներու նախանձը կը շարժէ :

Անգին է եւ նուիրական, այդ կարգապահութիւնը պարտադիր բոլոր ընկերներուն եւ մարմիններուն :

Եւ վերջապէս, Դաշնակցութեան ուժին կարեւորագոյն գաղտնիքներէն է անոր հաւատքը:

Մենք, Դաշնակցականներս կը հաւատանք մեր իտէալին եւ վստահ ենք անոր իրականացումին:

Այդ հաւատքը հրաշքներ գործեց, մեր ամէնէն ողբերգական օրերուն եւ մեր բոլոր նուաճումները անոր կը պարտինք :

Հաւատքն է, որ կը թարմացնէ, կ'երիտասարդացնէ մեր կազմակերպութիւնը եւ ի զուր չէ, որ տարուէ տարի գաղթահայ երիտասարդութիւնը հարիւրներով, հազարներով կ'որդեգրէ մեր դաւանանքը, փարելով մեր դրօշին :

Կը կրկնենք, այդ հաւատքը պարգեւեց հայ ժողովուրդին ներկայ Խորհրդային Հայաստանը, երբեմն՝ «յեղափոխական, Հայաստան, ազատութիւն» բառերէն խրտչողներն անգամ հայացնելով եւ Հայաստանասէր դարձնելով :

Ա. ՏԱՐԱԳԻՐ

Իրականացուած երազ

Ջութակահար Գրիգոր Քարաջեանը ապրում էր ծովափնեայ քաղաքի ծայրամասում, իր մենաւոր տնակում: Ամէն օր, երբ վերադառնում էր աշխատանքից, ռադիօ-ընդունիչն էր մօտենում: Միացնում էր կոճակը, շրջում պտուտակը: Ռադիօ ընդունիչը նրան լուրեր էր բերում հայրենի երկրից ...

Երբ բարձր էր հնչում հայրենիքից եկած ձայնը, նա նորից շարժում էր պտուտակը, ցածրացնում... Չլինի հեռեւին դասող ականջները, յայտնեն պահակազօրքին, որ ինքը Սովետական երկրից հաղորդումներ է լսում, կապեր ունի...

Նստում էր ռադիոյի առջեւ, գլուխը յենում ընդունիչի ողորկ ու ցանցնուած պահարանին, լսում հայրենի ձայները:

Լսում էր ու երազում: Ասես յոգնութիւնից նրան մաս չէր տրուել, ասես մարմնացած եռանդ էր նա: Աղօտ լոյսի տակ նշմարում են շուրթերը, կկոցւում, բացւում, ասես մրմնջում ինչ-որ բառեր ու նախադասութիւններ: Սեւորակ ու արտայայտիչ աչքերը միշտ յառած էր լինում մի անորոշ կէտի: Ուշադիր նայողը այդ աչքերի մէջ կը նկատէր Քարաջեանի ողջ խոհերն ու ապրումները: Երազանքն էր այդ աչքերում իշխում: Ընդունիչը եթերից առնում ու Քաջարեանին էր հաղորդում Հայոց աշխարհից լուրեր, նորութիւններ, հայ աւանդական բառն ու բանը, նուիրական հայ երաժշտութիւնը :

Կոմիտասն էր ահա, լարերով թեւածում ու Քարաջեանի բնակարանը մտնում, շոյում նրա զգայարանները... Կաքաւում է կաքաւիկը, անձրեւում է երկինքը, մրմնջում նրա շուրթերը:

Բայց երգերը հայրենի երկրից են երգում հիմա Քարաջեանի սիրած երգիչները՝ Շարա Տալեանը եւ Աբրահամ Տէր Աբրահամեանը: Ջութակահարն ահա, ասես իր առջեւ է տեսնում անծանօթ այդ երգիչներին, որոնց սակայն պաշտում է, որովհետեւ կարծես Կոմիտասի շուրթերն են նրանցը, ին եւ Կոմիտասի կոկորդն է արտաբերում «Մարրիկ մը չունիս»...

Յիշում է Քարաջեանը 1915 թիւը, եաթաղանը, Կոմիտասի՝ եղեռնի սոսկումներից հոգեկան հաւասարակշռութիւնը կորցրած ...

Միայն մի պահ հանդիստ է առնում ընդունիչը: Հայրենի ձայները վերստին շոյում են նրան: Սպենդիարովը լցնում է երաժշտի անշուք սենեակը ...

«Ալմաստ»... Թաթուլ իշխանն է ահա խիզախում: «Ղրիմի էսքիզներ», «Ղայթարմա», Երեւանեան «Էթիւդներ», «Էնզէլի», Խինդը դուրս է յորդում երաժշտի հոգու խորքից, փայլում է դէմքը: Բայց խինդը փոխարինւում է կարօտով :

Մի՞թէ ինքը, իւրերի դժբախտ բեկումով օտար հորիզոնների տակ նետուած, աստանդականի ծանր անուն վաստակած, մինչեւ իր կեանքի վերջը չի՞ կարողանալու հայրենիք տեսնել :

Տառապում է ջութակահարը: Ո՞ւր է ինքը, ո՞ւմ է ծառայեցնում իր քնարը, ո՞ր հողի վրայ...

Այսպէս, նա ապրում էր մեր երկրով, մեզ հետ, աճում, հասակ էր առնում՝ ամէնօրեայ իր զբաղմունքից յետոյ ունկնդրելով մեր աշխարհին, հայրենի ձայները լսելով ու երազելով... Մէկը որ իր կեանքում ոտք չէր դրել Երեւանում, գիտէր մեր մայրաքաղաքի փողոցները:

Ահա ռադիօ ընդունիչը ակնարկ է հաղորդում մեր մայրաքաղաքի մասին: Եւ Քարաջեանը, թէեւ արթմնի երազում է ու այդ երազների գրկում իրեն, ահա, պատկերացնում է Քանաքեռի խճուղու վրայ, Երեւանի համայնապատկերի չքնաղ օղակով իջնելիս... Նրա հայեացքը սաւառնում է Մասեաց ալեհեր գագաթների վրայով Արարատեան դաշտ, ապա ցած է իջնում, մտնում Երեւան, Ստալինի պողոտայի լայնասաղարթ հովասուն ծառերի բուրմունքը առնում, Օփերայի եւ Պալէթի թատրոնի յաղթական կամարներով՝ հիանում: Չի մոռանում մեր սառնորակ ջուրը: Անյագօրէն խմում է ինքնացայտ աղբիւրներից, որոնց նա հանդիպում է ամէն քայլափոխի: Կանգնում է Լենինի հրապարակում: Քարաջեանը կորցնում է իրեն... Ե՞րբ այս ամէնը ծնուեցին մոխիրներից, ե՞րբ կառավարութեան հոյակերտ տանը ոգի տուեց Թամանեանը, ե՞րբ մեր խաղողի ողկոյզներին Տարպլրոսը կենդանութիւն տուեց Կրանիտէ վարդագոյն կամարների վրայ: Ի՞նչ, ի՞նչ չգիտէ մեր քաղաքի մասին Քարաջեանը :

Բայց միայն մայրաքաղա՞քը գիտէ Քարաջեանը... Նա ճանաչում է մեր ողջ հանրապետութեան, նրա անուանի մարդկանց... Նա այնտեղ, հեռու, օտար երկնակամարի տակ, ծովափնեայ իր տնակում, միշտ երազելով, արդէն գիտէ, թէ Սիւնեաց պղնձաշխարհի հանքափոր Արամ Խաչատրեանը ինչպէս է մարտնչում երկրին աւելի շատ պղինձ տալու համար: Նա լաւ գիտէ, թէ ինչպէս մեր երկրում այնպիսի Հայուհիներ, ինչպիսին է Ռեբեկա Ղարապետեանը, կոլխոզ ղեկավարելուց բացի, երկիր են ղեկավարում, ՍՍՌՄ Գերագոյն Սովետի երեսփոխաններ են...

Ու ահա, ներգաղթ ...

Հայրենիք եկաւ նա:

Հայրենի հողի վրայ ոտք դնելու օրը ո՞նց կարելի է մոռանալ ... Հէնց այնտեղ, կայարանում, Սովետական արտիստներն ու երաժիշտները հայրենադարձ Հայերի համար համերգներ էին կազմակերպել: Մեր արտիստները նման հանդիսատեսների առջեւ առաջին անգամն էին ներկայանում... Երազուն հայեացքներ, հայրենակարօտ, հայրենի ձայներով ապրած, մայր հայրե-

նիքի համար տոչորուած սրտեր… Եւ արտիստները երգեցին յուզաթաթաւ իրենց երգերը:

Մէկը միւսի ետեւից հանդէս էին գալիս մայրաքաղաքի լաւագոյն ուժերը: Նրանք բոլորն էլ յուզում էին առանց այն էլ յուզուած հանդիսատեսներին: Ուրախութեան արցունքներ էին պոռթկում մարդկանց աչքերից:

Երգիչներ Տէր Աբրահամեան թին եւ Տալեանին ծափահարում էին անընդհատ: Յաճախ այդ ծափահարութիւնը որոտի էր փոխւում:

Նրանք երգեցին իրենց նախապատուած երգերը «Կռունկ»ը, «Ծիծեռնակը», «Աշուղի արիան», «Բարձր սարերը»…

Երբ համերգն աւարտեց, Քարաջեանը փութաջա քայլերով մօտեցաւ արտիստների խմբին, որոշ անհամարձակութեամբ բռնեց իր սիրած երգիչների ձեռքը եւ միայն այս կարողացաւ շշնջալ:

— Այնտեղ, հեռու երկրներում ես ձեզնով էի ապրում, դուք իմ սիրելիներն էք, իմ մտերիմները:

Հիմա ջութակահար Քարաջեանը եւ երգիչներ Տալեանն ու Տէր Աբրահամեանը աշխատում են մի կոլեկտիւում, միեւնոյն թատրոնում: Ամէն օր, երբ նրանք միասին հնչեցնում են հայրենի ձայները, Քարաջեանը ջութակը ծնօտի տակ, ձախ ձեռքի վարժ մատներով լարերին ընթացք տալով, աջով՝ աղեղին, խորհում է այն մասին, թէ ինչպէս իրականացած երազների գրկում է այժմ ինքը եւ թէ ինչպէս այնտեղ, հեռու ծովափերին, օտար երկնակամարների տակ դեռեւս տրաքում են իր շատ ընկերները: Խորհում է միաժամանակ, որ կանցնի քիչ ժամանակ, եւ հայրենադարձութեան նրանց երազներն էլ կ'իրականանան:

ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՐԵՒԵԱՆ

«Սովետական Հայաստան»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ, 27 Հոկտեմբեր.— Եղանակի երկու յաջող ախոյեանական մրցումներէ ետք, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը այս կիրակի 26 Հոկտեմբեր, ազատ էր: Բայց Ֆութպոլի յանձնախումբը չէր ուզած բոլորովին «անգործ» թողուլ մեր մարզիկները, այս պատճառով բարեկամական մրցում սարքած էր, Լիոնի յունական խումբին հետ, (U. S. Héllénique):

Հակառակ աննպաստ օդին, Հայեր, Յոյներ եւ Ֆրանսացիներ փութացած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը ներկայ գտնուելու այս կարեւոր մրցումին:

Բայց խաղը չսկսած, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կրտսերները կատարեցին իրենց երկրորդ ախոյեանական մրցումը C. S. V.ի համապատասխան խումբին դէմ: Արժանաւոր յաղթանակ մը՝ 2—1 պսակեց մերիններուն թափած ջանքերը:

Հիմա շատեր պիտի ուզէին տեսնել այն մրցումը որ դէմ դիմաց պիտի հանէր կրակոտ Յոյները եւ մերինները: Եւ ահա մրցումը սկսաւ: Սկիզբը շատ զգոյշ, հաշիւով:

Մէկէն անխուսափելին պատահեցաւ, արագ վայրէջք մը առիթ տուաւ Յոյներուն որ նշանակեն իրենց առաջին կէտը: Բայց մերիններուն հակազդեցութիւնը նոյնքան արագ եղաւ եւ կրցանք նշանակել մեր կէտը:

Խաղի երկրորդ մասը աւելի կատաղի — նոյն իսկ կարելի է ըսել, անախորժ անցաւ: Յայտնի էր որ Յոյները եկած էին յաղթանակը կորզելու.. եւ ոչ թէ վաստկելու, մաքրութեամբ: Ուրեմն ծայր տուին հրմշտուքներ եւ անախորժութիւններ: Բայց մեր տղաքը իրենց մայլոյ՝ Անդրանիկ Խլոյեանի առաջնորդութեամբ, ցոյց տուին իրենց դիմադրական ոյժը, եւ նոյնիսկ անվհատ յարձակողականներով շահեցան ուրիշ երեք կէտեր, այսպէս մերինները տարին յաղթանակը՝ 4—1:

Թղթակից 1947

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Toussaintի տօներու առթիւ Pertuisի Ֆրանսական Ֆութպոլի կազմակերպութիւնը այս տարի ալ հրաւիրած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի եւ առաջին խումբերը բարեկամական հանդիպումի մը համար:

Ժամը 2ին սկսաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Pertuisի պահեստի խումբերուն մրցումը, երկու կողմն ալ ամէն ճիգ կը վատնէր տանելու համար յաղթութիւնը բայց մինչեւ խաղին վերջաւորութիւնը երկու կողմն ալ շահած ըլլալով 2 նշանակէտ, հաւասար վերջացաւ:

Երբ ժամը 3ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը իր մուտքը գործեց բուռն ծափահարութեանց տակ արդէն մրցավայրը լեցուած էր հանդիսատեսներով:

Pertius իր նախորդ տարուան պարտութեան վրէժը լուծելու համար իր լաւագոյն խումբը հանած էր, նմանապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ը զօրացած էր իր նոր ոյժերով, Ֆէրմանեանով, Տէր Ղազարեանով եւ Մարտիրոսեանով: Մինչեւ խաղին վերջաւորութիւնը մերոնք պանծացուցին հայ մարզիկին կամքը, ոյժը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ կազմակերպութեան բարձր արժանիքը եւ կրկին տարին յաղթութիւնը 3ի դէմ 2ով:

Անկարելի է նկարագրել մեր հայ հայրենակիցներուն ուրախութիւնը խաղի վերջ, կարծես ամէն մէկը մէկ մէկ առիւծ կտրած էին որովհետեւ անգամ մըն ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պատճառ եղած էր արծարծելու անոնց ազգային ոգին:

★ Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին St. Loup Աթլանթիկի վրայ տեղի կ'ունենայ Promotion d'Honneurի ամենակարեւոր ախոյեանական մրցումը անպարտելի miramarի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջեւ, մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը լաւ կը ճանչնայ miramarի նշանաւոր ֆութպոլիստները:

Ինչ պիտի ընեն մեր տղաքը այս զօրաւոր խումբին դէմ, թեեւս նախորդ տարուան պէս 9 նշանակէտի տարբերութեամբ պարտուին: Այս տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ը շատ զօրաւոր դիրքի մը մէջ կը գտնուի եւ հետզհետէ նորանոր ոյժեր բարւոքած են առաջին խումբին կազմը, այսպէս Miramarի դէմ իրենց մուտքը կը գործեն Գ. Ֆէրմանեան եւ Գ. Տէր Ղազարոսեան, որոնք մեր լաւագոյն ուժերէն են:

Ամէն պարագայի ինչ որ ալ ըլլայ մրցումին արդիւնքը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր համակիրները կրնան վստահ ըլլալ որ մեր տղոց ամենադեղեցիկ խաղարկութեան ականատես պիտի ըլլան, որովհետեւ մինչեւ խաղին վերջաւորութիւնը մերոնք մտադրած են թափել ամէն ճիգ բարձր պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատիւը:

Ժամը 1.30ը անցած Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբը կը մրցի Miramasի պահեստի խումբին դէմ:

Վահան Շամլեան

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՇՆԱՆԱՄՈՒՏ

Ինձ ինչ, թէ հով զովերն անցան,
Թէ ծաղկունանց ծովերն անցան:—
Երբ սրտիս մէջ թարմ են անվերջ
Գարո՛ւն, ծաղի՛կ ու ծիածան:

Ինձ ինչ գարնան օրերն անցան,
Տաղտ ու թիթեռ ձորե՛րն անցան,—
Երբ սիրտս անմիշտ, պահում է միշտ
Գարնան տաղերն արծաթաձայն:

Ով գարուն է փնտռում, եկէ՛ք,
Ով ծաղիկ է խնդրում, եկէ՛ք,
Եկէք այս լոյս աշխարհն հօգոյս,
Հօգոյս շաղոտ վարդը պոկէք:

Եւ ո՛վ ինչ թէ ես էլ մի օր,
Մահուան տուրն եմ տեսել մի օր,—
Երբ աշխարհում մահն է հերքում
Մարդն յաւերժող, մարդը հզօր:

ԱՂԱՒՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի 2 Նոյեմբեր Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) եղանակի ամենահետաքրքիր մրցումը տեղի ունեցաւ, բազմաթիւ զնդակի խումբերու ներկայացուցիչներու, թղթակիցներու, դաշտին շուրջը խռնուած անհամար մարզասէրներու ներկայութեամբ:

Ժամը ճիշդ 3.30ին, նախ այցելող խումբը, յետոյ մերինները մտան դաշտ: Ouverture de Rideau տեղի ունեցաւ մեր պատանիներուն եւ Grange les Valenceի Juniorներով: Երկրորդ ախոյեանական մրցումներուն մերոնք յաղթեցին:

Փութանք յիշել որ ամբողջ խաղին տեւողութեան մեր տղաքը տիրապետեցին ապշեցուցիչ սեղմումով: Ժամը 3.30ին սկսաւ մեր առաջին խումբին 1er Serie de Rhodia Clubի promotion d'honneurի մրցումը:

Ցաւով յիշենք որ այս անգամ ալ մեր խումբը լրիւ չէր: Աւելորդ չէ յիշել մեր կրտսերները անցնող տարի նոյն Clubին յաղթեցին, խլելով անոնց 11 տարուան ախոյեանական գլխաւորութեամբ ախոյեան:

Այս անգամ հովը եւ այլ պզտիկ սխալներ պատճառ եղան որ Rhodia Clubը 2 նշանակէտ ընել յաջողի, երբ արդէն ժամանակը լրացած էր: Շնորհաւորելի է դարձեալ մեր խումբը որ նման մեծ խումբի մը դէմ պարտուեցաւ 2ի դէմ մէկով: Տեղացի գնդախաղի մասնագէտները մեր տղոցը ձեռքերը սեղմելով աւելցուցին «կը մաղթենք ձեզ տեսնել գալ տարի Promotionի շարքին մէջ եւ նման հաճելի մրցումներ վայելենք:— Թղթակից

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

Երբ Տանպարթըն Օքսի խորհրդաժողովը վերջացաւ 1944ի աշնան, մեր ամէնէն կարեւոր մտահոգութիւնն էր թէ ինչպէս պիտի ճշդէինք Ապահովութեան խորհուրդին իրաւասութիւնները: Ռուսիա կը պնդէր թէ Ապահովութեան Խորհուրդին բոլոր որոշումները պէտք է միաձայնութեամբ տրուէին: Մենք առաջարկեցինք որ Ապահովութեան Խորհուրդին այն որոշումները որոնց հետեւանքով մենք շարժման մէջ պիտի դնէինք մեր զինուորական ուժերը, պէտք է առանային մեր հաւանութիւնը: Մենք կ'առաջարկէինք նոյնպէս որ վեթոյի իրաւունքը պէտք չէ գործադրուէր բոլոր հարցերուն մէջ:

Ի վերջոյ հաշտարար ծրագիր մը կազմեցինք յուսալով որ Ռուսերն ալ կը հաւանին:

Յաջորդ օրուան նիստին մեր արտաքին նախարարը ծրագիրը ներկայացուց պաշտօնապէս: Նախագահ Ռոզվէլթ ի մէջ այլոց յիշեց թէ հրամաձայնութիւնը որ կը շեշտէր բոլոր ազգերուն պատասխանատու դերը խաղաղութիւնը վերահաստատելու եւ պահպանելու արհաւիրքը միանգամընդմիշտ հեռացնելու աշխատանքին մէջ:1947ի գարնան հակասական տեսակէտներ պարզուեցան Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ՝ վեթոյի հարցին շուրջ: Անհրաժեշտ կը նկատեմ, ուրեմն, տալ կարգ մը ծանօթութիւններ այն միտքերուն մասին որոնք արտայայտուեցան Եալթայի մէջ:

Ա.գլխոյ վարչապետը ըսաւ.

— Աշխարհի խաղաղութիւնը կախուած է երեք մեծ պետութեանց տեւական բարեկամութենէն, բայց թիւրիմացութեան մէջ մնացած պիտի ըլլայինք եթէ փորձէինք ուրիշներուն վրայ տիրապետելու, փոխանակ ծառայելու անոնց:

Մենք իրաւունք պիտի ունենանք մեր կարծիքը յայտնելու ուրիշներու կարծիքին առջեւ, եթէ օրինակ, Չինաստանը Հոնկքոնկը պահանջէ, մենք պարտաւոր չենք ընդունելու եթէ աւիրաւ է այդ պահանջը. բայց Չինաստանը պէտք է պատեհութիւն ունենայ իր տեսակէտը պարզելու: Եթէ Արժանթինը պահանջ մը ներկայացնէ Ամերիկայի դէմ, վստահ եմ որ այս վերջինը պիտի հպատակի եղած առաջարկներուն:

Սթալին հաւանութիւն յայտնեց թէ ամէն ազգ իրաւունք ունի իր տեսակէտները պարզելու Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ:

Բայց, ըսաւ Մարաջախտը, Չինաստանը կամ Եգիպտոսը, միմիայն իրենց կարծիքը յայտնելով չէ որ պիտի գոհանան այլ պիտի սպասեն որ որոշումներ տրուին:

(ԽՄԲ.— Գրքին մանրամասն օրէն կը պատմէ թէ ինչ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են վեթոյի իրաւունքին շուրջ):

Եալթայի մէջ կ'քուեցաւ նաեւ գաղտնի համաձայնութիւն մը որուն հիման վրայ Կուրիլեան կղզիները Խորհ. Միութեան պիտի յանձնէինք եթէ Մոսկուա հաւանէր Ճափոնի դէմ պատերազմ հրատարակել: Ռուսիա պիտի վերստանար նաեւ 1904ին կորսնցուցած իր հողերը, ինչպէս օրինակ Սախալինի հարաւային մասը, Փորթ Արթիւրը եւ Տէյրանի նաւահանգիստը:

Խորհրդաժողովը վերջացաւ Փետրուար 10ին: Նախագահը մեկնեցաւ յաջորդ օրը:

Թէ արեւմտ. եւ թէ արեւելեան ճակատներուն վրայ մեր բանակները կը յառաջանային, բայց տակաւին չէինք գիտեր թէ Գերմանիա որքան կրնար դիմանալ: Սպայակոյտի պետերը ծանօթ է զինուորական կացութեան: Արդէն պատրաստուած էր Ճափոնն արշաւելու ծրագիր մը: Նախագահին բացատրուած էր թէ մարդկային ինչ կորուստներ պիտի ունենայինք եթէ Ռուսիան մասնակցէր այդ արշաւանքին, կամ ինչ կորուստներ եթէ չմասնակցէր:

Բնականաբար զինուորական մարմինները կ'ուզէին որ Ռուսիա Ճափոնի վրայ յարձակէր հիւսիսէն: Սթալին ծանօթ էր արշաւանքի մեր ծրագրին եւ ծանօթ էր մանաւանդ որ մենք պէտք պիտի ունենայինք իր բանակներուն: Ուրեմն կրնար ուզած պահանջները ներկայացնել: Սթալին ընդհարապէս «ամչկոտ» չէ պահանջներ ներկայացնելու առեն…

Որոշուեցաւ որ Ռուսիա Ճափոնի դէմ պատերազմ հրատարակէ Գերմանիոյ անձնատուութենէն երեք ամիս վերջ:

Մարտին, մեր բանակները անցած էին Հռենոսի արեւելեան ափը: Լուր ստացանք որ մարաջախտ Ալէքսանտր կ'ուզէր հանդիպում մը ունենալ Զուիցերիոյ մէջ Իտալիոյ գերմանական բաներուն նախագահ Ռոզվէլթ մեռաւ Ապրիլ 12ին (1945):

(5)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դեմոկրատներու ղեկավարը, Ճէլալ Պայար, ճառ մը խօսելով Տրապիզոնի մէջ ըսած է.—

— Տակաւին բոլորովին չէ փարատած մշուշը։ Լոյսին կը սպասենք։ Այսուհետեւ բացարձակ յարգանք միայն պէտք է ներշնչել հայրենակիցներու ազատութեան եւ քաղաքական իրաւունքներուն հանդէպ ։

Կարեւոր դէպքեր պիտի պատահին յառաջիկայ օրերու ընթացքին։ Ուշադրութեամբ պիտի հետեւինք անոնց, բայց այնմ պաշտպանելու կազմելու համար նորաստեղծ կացութեան մասին։ Ժողովրդապետութիւնը կամ ամբողջովին պիտի կիրարկուի մեր երկրին մէջ եւ կամ պիտի մնանք հոն, ուր որ կը գտնուինք ներկայիս։ Առաջին պարագան գոհունակութիւն միայն պիտի պատճառէ մեզի, իսկ երկրորդ պարագային, մեր պայքարը պիտի շարունակենք օրինաւոր ճամբաներով։ Առ այժմ կը բաւականանք հսկելով »։

— Ընտրական նոր օրէնքին մասին տեսակցեցայ կառավարութեան հետ եւ խոստում առայ թէ անպայման պիտի փոխուի այդ օրէնքը ։

Կացութիւնը որոշ կերպով պարզեցինք անոնց։ Եթէ կացութիւնը չփոխուի եւ փորձուի արդի օրէնքով ընտրութիւններ կատարել, այդ պարագային ցաւալի դէպքեր պիտի պատահին»։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակին դէպքերը հետզհետէ կը նուազին եւ իշխանութիւնները կը հաւաստեն թէ աղէտը շատ բան կորսնցուցած է իր սաստկութենէն։ Եւրոպական շարք մը երկիրներ կը շարունակեն, սակայն, նախազգուշական քայլեր առնել։ Իտալական կառավարութիւնը հրահանգած է որ Եգիպտոսէն հասնող նաւերը հինգ օր նաւահանգիստ չմտնեն։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնախումբին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ 6ի դէմ 20 ձայնով մերժուեցաւ Խորհրդային Միութեան այն առաջարկը որ կը պահանջէր Քորէայէն հեռացնել ամերիկեան ուժերը յունուար 1ին։ Ամերիկեան կառավարութիւնը նախապէս առաջարկած է Քորէան պարպել միայն այն ատեն երբ անկախութիւն տրուի այդ երկրին՝ Դաշնակիցներու փոխադարձ համաձայնութեամբ ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ փախած է Անկախներու կուսակցութեան ղեկավարը Սոլթան Փֆայֆէր որ կառավարութեան հակառակ դէմք մըն է։ Պուտափէշթի համայնավար մամուլը կը գրէ թէ «փախուստը յաջողցուցած են Ամերիկացիները»։

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը մերժած է վիզա տալ ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն բաղկացած պատուիրակութեան մը որ կը ծրագրէր Յուկոսլաւիա անցնիլ քննական պտոյտով։ Պելկրատի իշխանութիւնները յայտնած են որ «եթէ Ամերիկացիները փորձեն օդանաւով սահմանը անցնիլ, խիստ միջոցներ պիտի առնուին իրենց դէմ»։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ իշխանութիւնները ծրագիրներ կը մշակեն՝ Սաուտի Արաբիոյ քարիւղը խողովակով Միջերկրական փոխադրելու ամերիկեան ձեռնարկը ձախողեցնելու համար։ Ինչպէս յայտնի է, Ամերիկացիները սկսած են 1140 մղոն երկարութեամբ խողովակ մը շինել 125 միլիոն տոլար ծախքով։ Սուրիոյ խորհրդարանը տակաւին համաձայնութիւն յայտնած չէ եւ Արաբական Դաշնակցութեան շրջանակներուն մէջ մեծ աշխատանք կը կատարուի ճնշում բանեցնելու համար Դամասկոսի կառավարութեան վրայ որպէսզի չարտօնէ խողովակին շինութիւնը ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն թունդ բառերով կը յարձակի Ամերիկայի նախորդ արտաքին նախարար Ճէյմս Պըրնզի վրայ ամբաստանելով որ կ'ուզէ պատերազմ մը գրգռել Խորհրդային Միութեան դէմ։ Պըրնզ եւ իրեն պէս մտածողներ կ'ուզեն վերջ տալ միջազգային համերաշխ գործակցութեան, կը գրէ համայնավար թերթը ։ Այս ամբաստանութեան առիթ տուած են նախարարին յուշերը որոնք վերջերս հրատարակուեցան առանձին հատորով ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ յայտնի երաժիշտներ Տիմիթրի Շոսթակովիչ եւ Սէրժ Փրոքոֆիէվ նոր կտորներ հեղինակած են՝ Խորհրդային Միութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ։

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, անհատներու եւ խումբերու համար, Հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկունները։ Դիմել գրաւոր՝ A. AJDÉRIAN
41, Avenue des Gobelins, Paris (13):

ՏԻԿԻՆ Ն. Ա. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ հօրը ընկեր Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆի մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ վերամսեայ «Յառաջ»ը նուիրէ Տիկին Մ. Ղ.ին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11 Սալ Կալմանի մէջ։

Պիտի խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն)։

Խնջոյք – պարահանդէս ։ Գեղարուեստական ճոխ յայտագրով։ «Սամուէլ»էն պիտի ներկայացուի կենդանի պատկերներ։ Պիտի ըլլան երգ, նուագ եւ արտասանութիւններ։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյլի մէջ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

★

ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, 9 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն, ընկերվարականներու սրահը։ Սթոն։

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած՝

Ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն։ Հանդէսէն վերջ խնջոյք։

Մուտքը ազատ է։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻՐԷՆՍԱՅԻ ՍՐԱՀԱՀԱՆԳԷՍ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատուն 51 rue Monsieur le Prince ։

«ՆՈՐ ՄԱԼԱԹԻՈՅ» ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի վարչութեան, նախագահութեամբ՝ Պ. ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆի ։

Կը խօսի Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ (Վալանսէն)

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի ։

Մեծ խնջոյք, ճոխ պիւֆէ։ Տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, 16 Նոյեմբեր, կէսօրէն վերջ ժամը 2էն, Ծոյ-երու սրահը, 5 rue Bonnefoi, Lyon : Մուտքը ազատ է։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչերթոյին (դաշնակ եւ նուագախումբ)։

Կը մասնակցին Հիւկէթ Քառէն, Էմիլ Բասաւ, Վէրայլի Քուարթէթը, Է. Չեռաֆաուֆի եւ Լամուրէօ օրքէսթրը ։

Գիներ 70էն 375 Ֆրանք։ Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին գանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: Պ. Յար. Արսէնեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39; Պ. Հ. Սամուէլի, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիչէն ։

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ
Պ. ԶԱՒԷՆ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Ամուսնացած

Décines — 25 Հոկտ. 947 — Besseges

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈԲԼԻ «Նօթ-Տամ-Տը-Լիեսա»յի ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, Փոնթէ, ընկեր Սեթեանի բնակարանը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵՒՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։

Կը նուագէ Թառիսթ Գարեգին։ Պար.— Քառիօ Քանթոյի զոյգին կողմէ։

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք ։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 8 Novembre 1947 Շաբաթ 8 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5183—Նոր շրջան թիւ 792 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹՕՔԱՒԱՏՈՒՄ

Թուրքիոյ կուսակցական պայքարը կը շարունակուի տակաւին՝ խսկապէս թրքավարի ձեւերով։

Հալք կուսակցութեան եւ դեմոկրատներու երեւելիները հրապարակ իջած են իրարու դէմ հայհոյելու եւ զիրար ամբաստանելու համար։

Աֆիոնի դեմոկրատ երեսփոխանը զօրավար Սատըք Ալտօղան հրապարակային ժողովի մը մէջ կ'արտասանէր հետեւեալ կծու բառերը քանի մը շաբաթ առաջ.—

«Մինչեւ 1950 Հալքը պիտի կործանի։ Ոչ ոք կրնայ արգելք ըլլալ ազատութեան, քանի որ մեծ աստուծն տակ մեկը չկայ։ Մեծը դուք էք, ու եթէ մէկը ապօրինի ընթացք ցոյց տայ ձեզի դէմ, դուք ալ պատասխանեցէք ապօրինի ձեւով։ Ձեր գործը չկատարող պաշտօնեայի մարիկը լացուցէք... հակադեմոկրատ օրէնքները պիտի փշրցնենք, ի հարկին բռնի ուժով, 25 տարիէ ի վեր այս ազգին արիւնը ծծեցին... կամ պէտք ընդունին մեր պահանջները եւ կամ տէֆ պիտի ըլլան...»

Այս մարտահրաւէրին կը պատասխանէ Մէճլիսեքէթ անունով թերթ մը նոյնքան փաղաքշական արտայայտութիւններով ու յետոյ ցաւ կը յայտնէ որ այդ կծու բառերը արտասանողը «դեմոկրատ երեսփոխան մըն է ամէն մեղքիս վրայ»։

Էսկիշէհիրի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւատացուի որ Հասան Սաքայի նորընտիր կառավարութիւնը ծրագիրներ կը մշակէ բարեփոխելու համար երկրին այն օրէնքները որոնք համապատասխան չեն ժողովրդավարութեան սկզբունքներուն։

Ասիկա թերեւս տեսակ մը արդարութիւն է ընդդիմադիրներուն որ շատ չաճապարեն եւ սպասեն դէպքերու բնական ընթացքին։

Մեզի համար զաւեշտ է տակաւին թէ Թուրքերը ինչ ըմբռնում ունին ժողովրդավարութեան մասին եւ քանիհին տարուան մէջ ինչ չափով արդարացուցած են իրենց յաւակնութիւնները այդ ուղղութեամբ։

Եթէ Էսկիշէհիրի վարիչները տարրական քաջութիւնը ունենալով եւ դարձնէին իրենց «Ազատամիտ» հանրապետութեան պատմութեան էջերը, պիտի տեսնէին որ Քէմալի հաստատած վարչաձեւը, իր գոյնով ու նկարագիրով, տարբեր չէ եղած նախորդ վարչաձեւերէն։

Տարբեր ալ չէ այսօր երբ օտար ազգերը սիրաշահելու կամ անոնց աչքին փոշի ցանելու մտահոգութեամբ հրապարակ նետուած է ժողովրդավար կուսակցութիւն մը որ շարունակ կը քննադատէ օրուան կառավարութիւնը։

Թուրքերը շատ կը խօսին վերջերս ժողովրդավարութեան բարիքներուն մասին, մանաւանդ Ամերիկայի դթառատ օժանդակութիւնը եւ դիւանագիտական հովանաւորութիւնը ապահովելէ ետք։

Անտարակոյս ո՛չ Ճէլալ Պայարները կը հաւատան իրենց ազատատենչ ճառերուն, ո՛չ ալ Ըմէթիներն ու Եալչըններ։

Շինծու է, հետեւաբար, կուսակցական պայքարը իր խորքին մէջ եւ անոր գլխաւոր նպատակն է երկրին մէջ ստեղծել այն տեսակ մթնոլորտ մը որ հնարաւոր դարձնէ դիւանագիտական մերձեցում մը դրացի Խորհրդային Միութեան հետ։

Անշուշտ քաղաքական անհրաժեշտութիւնը կը պահանջէ դրսայցուցիչ սպառնալիքներ ըսել երբեմն ու «վէյմէյիզ» պոռալ ամէն անգամ որ հայ ժողովուրդը իր արդար պահանջները կը ներկայացնէ միջազգային խորհրդաժողովներուն։

Տարակոյս չկայ որ Թուրքերը լրջօրէն կը վախնան իրենց հզօր դրացիին շուքէն ալ։

Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ Թուրքիոյ ներկայացուցիչը Սէլիմ Սարբէր կը յայտարարէր անցեալները թէ «մէկ թիզ հող չենք տար ուրիշներուն»։

Ցանկերգ մը որ կը կրկնուի յիսուն տարիէ ի վեր։

Բայց մեր խոր համոզումն է որ Թուրքիոյ բարի կամեցողութենէն կախուած չէ հող տալու չտալու խնդիրը եւ Զօրս Դաշնակիցներն են որ պիտի լուծեն վէճը փոխադարձ համաձայնութեամբ։

Թուրքերը կրնան առայժմ զբաղիլ կուսակցական պայքարի դաւեշտով։ Եւ սպասել մեծազօր դրացիի մը որուն անունն անգամ իրենց քունը կը փախցնէ։

Ժ.

« ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿԸ »
ՍԱՐԱ ՊԵՌՆԱՐԻ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Քանի մը տպաւորութիւններ երկուշաբթի իրիկուան ներկայացման մասին։ Բայց անհրաժեշտ է նախ խօսիլ թատերգութեան մասին։

Նիւթը պատմել աւելորդ է, բոլորը գիտեն զայն հէքեաթի մը նման, առնելով պատմութենէն եւ դիւցազնավէպի մը նման ճոխացնելով։ Անշուշտ այդ կարգի նիւթեր թոյլ կուտան հեղինակներուն եւ մանաւանդ թատերագիրներուն՝ որոշ փոփոխութեանց ենթարկել, յաւելումներ ընել վանազան տեսարաններ տպաւորիչ դարձնելու եւ խսկական թատերախաղի պահանջներուն յարմարցնելու համար։ Ըստ անմիջապէս որ Նայիրի Զարեանին Արա Գեղեցիկն համար ամէն մարդ պատրաստուած էր այդ փոփոխակներուն։ Կարելի՞ է սակայն եղծանել տիպարները, տալ նոր հոգեբանութիւններ, մանաւանդ աւուցնէ ամէնէն գլխաւորինը եւ շրջել հայ ժողովուրդին պարծանքը կազմող այդ դիւցազնին դիմագիծը, վերածելով խաղն ալ սիրային «ոճիր արկածի» մը պատմութեանը։ Եթէ հեղինակը ապաւինած էր գըրուածքին չափածոյ ձեւին եւ լեզուին ճոխ եւ տեղ տեղ գեղեցիկ դարձուածքներուն, փրկելու համար իր Արա Գեղեցիկը «հասարակ տեղիք» թատերգութեան մը ճակատագրէն դժբախտաբար չէր յաջողած։ Սարա Պէռնարի թատրոնին մէջ մեզի հրամցուածը գոնէ, բոլորը յուսախաբ ըրաւ այդ տեսակէտով։ Ժողովուրդն ալ յուսախաբ։

— Այս է՞ «Արա Գեղեցիկը» այս ինչ թոյլ, անկամ, դիւցազն է։ Մեր պաշտելի Խորենացին զայն տուած է մեզի, նախ շատ գեղեցիկ, անդիմադրելի կերպով հրապուրիչ, հերոս մը նման քաջ, ուժեղ կամքով, վեհ ու առաքինի։

Մեր տեսածը այս առաքինութիւններէն ոչ մէկը ունէր, ոչ իսկ յաջող դիմակ մը։

Անշուշտ այս այնքան աղմուկ հանած գործը, որպէս գրական ու պատմական երկ մը, աւելի խոր ու մանրամասն ուսումնասիրութեան մը պիտի ենթարկուի տակաւին։

Անցնինք ներկայացման։ Ամիսներէ ի վեր պատրաստութեան մէջ էր ան ամբողջ թատերախումբի մը կողմէ, առաջնորդութեամբ նոր (մեզի համար) բեմադրիչի մը Պ. Արմէն Եանըքեանի, որ նիւթական ու բարոյական ամէն զոհողութիւն յանձն առած էր գործին յաջողութեան համար։ Թող ներուի մեզի ըսել որ այստեղ եւս յուսախաբ եղանք։ Նախ ոչ մէկ բեմական համապատասխան յարդարում,— դահեր՝ փայտէ սնտուկներու նմանող, որոնց վրայ մայր թագուհին կ'աշխատէր հագուստին քղանցքը տարածել, մօրուքներ եւ թագեր խախուտ, քանի մը արձաններ արդիական։

Արքայական պալատներու դահլիճներ որոնց խորքի տախտակէ պատուարները իսկ չէին ծածկուած։ Նման բեմայարդարում մենք ճիշդ է որ վարժուած ենք տեսնել հայկական ներկայացումներու, բայց նկատի ունենալով մեր խումբերուն նիւթական անձկութիւնները, աւելի ներողամտութեամբ մօտեցած ենք, մանաւանդ որ անոնք երբեք Սարա Պեռնարի նման թատրոնի մը մէջ ներկայացում տալու բախտը չեն ունեցած։ Իսկ այստե՞ղ... երբ 250.000 ֆրանք ծախք եղած է, կ'ըսեն։

Բեմադրութիւնը նոյնպէս անփիւտ էր։ Վարդավառի տեսարաններ մէկ հատիկ աղաւնիով, մէկ հատիկ աշուղով, ոչ մէկ ժողովրդական խանդավառութիւն ոչ ալ ջուր սրսկելու աւանդութիւն։ Այդ մէկ հատիկ երգն ալ դաշնակի ընկերակցութեամբ... առ նուազն 2000 տարի առաջ։ Կուզ կուզ խաղողներ, ուրկէ՞ ուր Վարդավառին։

Մենեմական պարեր... Ասորեստանի թագաւորներու առասպելական ճոխութեան մէջ, խրախճանք, հանդէս, երկու վայրկեան տեւող մենապարով մը։

Անշուշտ դժուարութիւններու մասին եթէ խօսելու կարգը ըլլար չէինք մոռնար թուել զանոնք ալ, մանաւանդ որ Պ. Եանըքեանի տարած աշխատանքը եւ զոհողութիւնները անծանօթ չեն չեն կրնար այս անգամ գոնէ, «մեր նիւթական հահամար, կէտերը դնել իրենց տեղերը, քանի որ չեն կրնար այս անգամ գոնէ «մեր նիւթական համեստ միջոցները» յաւիտենական արդարացումով ներողամտութիւն փնտռել։

Քանի մը խօսք ալ դերակատարներուն։ Արդար ըլլալու համար ըսենք որ իրենց կարելին տուին, թէեւ ամէն դերասան իր տեղը չէր։ Չե՞մ գիտեր թէ Պ. Ա. Եանըքեան քանի՞ անգամ բեմ ելած է մինչեւ Արա Գեղեցիկը։ Եթէ կը սիրէ բեմը, ուրեմն պէտք է նուիրուի անոր եւ «սիրողի» մը հանգամանքով չգոհանայ։

Ոչ մէկ խօսք Շամիրամի մասին։ Տիկին Նըշանեան որպէս խղճամիտ դերասանուհի գիտենք որ գոհ չէր իր խաղէն։

Օր. Էքիզեան, Պ. Պ. Գմբէթեան եւ Տէրվիշեան միշտ բան մը կ'աւելցնէին խաղարկութեան վրայ։ Պ. Ս. Մաքսուտեան, Գ. Վահան եւ Բըշտիկեան եթէ բացառիկ յաջողութիւն մը չունեցան, գոնէ կրնան ըսել որ չվնասեցին գործին յաջողութեան։ Պ. Պ. Սուրէնեան եւ Ն. Մարգարեան թոյլ էին եւ շատ խեղճուկ, որպէս Ասորեստանցի զօրավարներ։

Առանձին գնահատութիւն մը Օր. Հ. Խաչեանին (Արքայամայր) որուն թէ խաղարկութիւնը թէ խօսելու շեշտը գրաւեցին հասարակութիւնը որ իր կրկնակի ծափերով վարձատրեց զինքը։

Երկու նկատելի յաջողութիւններ։ Վարագոյրը ճիշդ յայտարարուած ժամուն բացուեցաւ, մեծ դժբախտութիւն ? ժամ մը վերջը եկող բազմութեան։ Բոլոր դերակատարները իրենց բաժինը լաւ սորված էին եւ խաղը սահուն էր։

Կը լսենք որ պիտի կրկնուի այս ներկայացումը։ Աւելի լաւ, թերեւս մաս մը թերացումներ սրբագրուին։

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐ

Ցուանա ցորեն պիտի ղրկեմ Խորհ. Միութիւնն ալ...

Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք մեր երէկուան թիւով Խորհրդային Միութիւնը հաւանած է 200.000 թոն ցորեն ծախել Ֆրանսայի մինչեւ յառաջիկայ Օգոստոս։ Իրազեկ շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի թէ այս քանակութիւնը հազիւ երկու շաբթուան կը բաւէ եւ Ֆրանսա, հացի ներկայ բաժնեչափով (200 կրամ օրական) ամսական 375.000 թոն ցորենի պէտք ունի։ Ֆրանսա Մոսկուա դիմած էր ամիսներ առաջ մէկուկէս միլիոն թոնի համար մինչդեռ Խորհրդային Միութիւնը ի վիճակի է միայն շատ փոքր մաս մը յատկացնելու այդ քանակութենէն։ Դիտել կը տրուի նաեւ Մոսկուա վճարումի համար կը պահանջէ այն տեսակ ճարտարարուեստական նիւթեր որոնց պակասը Ֆրանսայի մէջ չափազանց զգալի է։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Խորհրդային Միութիւնը պիտի սպասէ Լոնտոնի խորհրդաժողովին ելքին եւ միջազգային կացութեան փելւէջներուն՝ Ֆրանսան լիուլի գոհացնելու համար յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին։

Գերմանիոյ դաշնագրին խնդիրը

Գրած էինք թէ Ամերիկայի ծերակուտականներէն Վէնտընպըրկ յայտարարած է որ եթէ Խորհրդային Միութիւնը համաձայնութեան մը չգայ Դաշնակիցներուն հետ, Ամերիկա եւ Անգլիա միջոցներ պիտի գտնեն անջատ հաշտութիւն մը կնքելու համար Գերմանիոյ հետ։ Այս յայտարարութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործած է Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն վրայ։ Ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնախումբին հանրապետական նախագահը կը պահանջէր, արդարեւ, կնքել այնպիսի հաշտութիւն մը որ իր բնոյթով, ըլլայ ոչ կուսակցական, այլ խրապէս ամերիկեան։ Պետական շրջանակներուն մէջ կը հերքուի այն թիւրիմացութիւնը թէ Մոսկուա կ'ուզէ ձախողեցնել Գերմանիոյ դաշնագրին ստորագրութիւնը։ Խորհրդաժողովը պիտի բացուի Լոնտոնի մէջ Նոյեմբեր 20ին։

Չեխոսլովաքիոյ տագնապը

Ֆրակայի կառավարութեան անդամները որոնք կը ներկայացնեն ազգային ճակատի բոլոր կուսակցութիւնները, յանձնարարեցին վարչապետ Կոթվալտի որ քայլեր առնէ Սլովաքիոյ քաղաքական տագնապը անմիջապէս լուծելու համար։ Կառավարութիւնը ընդունած է Սլովաքիոյ դահլիճին հրաժարականը եւ գործավարներու առժամեայ խորհուրդ մը նշանակած է։ Ը. Կ[illegible] կուսակցութիւնը հրատարակած է յայտարարութիւն մը որուն մէջ կը դատապարտէ համայնավարները որոնք կ'ուզեն տապալել Պէնէշի վարչութիւնը եւ զայն փոխարինել նոր կարգուսարքով մը՝ հակառակ ժողովուրդին կամքին»։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Հողագործական կուսակցութեան վարչական մարմինը կուսակցութիւնէն վտարեց փախստական Միքոլայչիքը։

[illegible] Դ. Էօ[illegible]

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՄԱՐ

Մազրիկցիներու մէջ

Սալմաստէն վերադարձին, Խանասօրայ դաշտը հազիւ կէսը կտրած, անցած էինք, երբ պէկը չգիտեմ ինչ մտածելով, ճամբան շեղեց եւ փոխանակ դէպի «Երիցաձորը» յառաջանալու, ընտրեց «Կասիէ ռաշ» (Սեւ աղբիւր) գիւղի ճամբան։

Շատ չանցած, պարզուեցաւ որ՝ այդ գիւղի բնակիչներու, ինչպէս նաեւ անկէ անդին գտնուող գիւղերու բնիկները մեծամասնութեամբ «Մազրիկցիներ» էին։

Ցեղը, որ հօրս եւ Ամաններուն դահիճներէն կը բաղկանար, ցեղը՝ որուն դէմ վրէժխնդրութեամբ լեցուած, Վարդաններ, Իշխաններ, Կարօներ եւ նմանները անհաւասար կռիւ էին մղած, այսօր իր երկրորդական պէկերով, նահապետներով մեզ դիմաւորելէ զատ, իրենց յարկին տակ հիւրասիրելու եկած էին նաեւ ինծի։

Արաւուլի արեւմտեան փէշին վրայ, կոնակին կողմը պառկած «Կասիէ ռաշ» գիւղը, նոյնպէս գուրկ էր ծառերէ, ոչ իսկ մէկ հատիկ տունկ կամ ծաղիկ, պարտէզ կամ բանջարանոց։

Միակ գովելի բանը աղբիւրն էր, գուլալ, սառնորակ եւ կաթնահամ, որ հակառակ իր ունեցած առատութեանց, սեւ անունով մկրտուած էր։

Աւանդութիւն մը թերեւս, կը ծածկէր գաղտնիքը այդ անունին։

Այծի մազէ հիւսուած սեւ վրաններու առջեւ խռնուած էին գիւղին բնակիչները, երբ մենք կանգնեցանք նահապետ Ամոյի մեծ վրանին առջեւը եւ մեծարանքներով ներս հրաւիրեցանք։

Տասնեակ մը ոչխարներու եւ գառնուկներու արիւնը պէտք է թափուէր, անսպասելի հիւրերը ըստ արժանւոյն հիւրասիրելու համար։

Առաջին առթիւ, պաղ թանով զովացուցին մեզի, ապա պճնազարդ «նարգիլէները» շարուեցան մեր առջեւը։

Նահապետ Ամօն, տխրահռչակ Շէրէֆ պէկի մերձաւոր ազգականներէն, բարձրահասակ, արծուառունգն, ինչպէս բոլոր Մազրիկցիները, վարդագոյն այտերով, վաթսուներկու տարեկան ծերուկ մըն էր, երիտասարդի մը աշխոյժով եւ մանուկի մը անմեղութեամբ։

Պէկը աւելորդ համարած էր ինքնութիւնս գաղտնի պահել իր վաղեմի բարեկամէն ու մտերիմներէն եւ լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ վրանէ վրան, մեծ ուրախութիւն եւ հրճուանք պատճառելով «ուսթայ Կարօ»ին։

Այդ պահուն՝ ես կը մկրտուէի «պզտիկ Փէտայի» անունով, եւ իմ անձիս կը վերագրուէին առասպելական քաջագործութիւններ եւ իբր այդպիսին՝ ես կ'արժանանայի անոնց բոլորի ուշադրութեանը։

Հետաքրքիր բազմութեան մէջէն, հանդարտ քայլերով անձ մը, քրտական տարազով ու խէնչալով մը զինուած, մօտեցաւ եւ բարի գալուստ մաղթեց։

— Հա՞յ ես, հարցուցի։

— «Այո, Հայ եմ եւ Մոկաց աշխարհէն։ Երեսուն տարի է որ այս կողմերը կ'ապրիմ, Քրտերու ձիերը կը պայտեմ, մինակ եմ բոլորովին»։

— Բայց ի՞նչ բանը ստիպեց քեզ այս կողմերն իյնալ, մանաւանդ որ այս շրջաններու մէջ Հայեր չեն բնակիր։

Ծերունին խոր «ախ» մը արձակեց իր մազախիտ ու բաց կուրծքէն, ակնապիճները պղտորուեցան եւ հազիւ լսելի ձայնով մը շշնջաց, Աստուած մարդուս անգամ կնկայ ձեռք չի ձգէ, Բալաս» ու լռեց։

Զղջացի հարցումիս, ըմբռնեցի որ՝ ընտանեկան ողբերգութիւն մը կայ թաղուած ծերունիին առնական հոգիին խորքը, որ զինք կերեր, մաշեր ու կծկեր է ...։

Խօսակցութեան նիւթը փոխեցի, ծխախոտ առաջարկեցի, առաւ ու մտազբաղ, բայց յաճախ հառաչելով, ոլորեց ու բերանը դրաւ։

Անգրագէտ էր, բայց հեռատես, խելացի եւ տրամաբանող, խնդրեց որ «Ստամպօլի պատրիարքին» նամակ մը գրեմ։

Գիւղին մօլլայէն թուղթ ու եղէգնեայ գրիչ մը բերին ու գրեցի։ Եւ իր թելադրած նախադասութիւնները իրենց պարզ եւ անպաճոյճ կառուցուածքին մէջ համակ սարսուռ, զայրոյթ եւ ընդվզում կ'արտայայտէին։

Քանի մը անգամ կարդալ տուաւ, նոր բառեր աւելցուց եղածներուն, ապա ծռեցաւ ու նստած տեղս համբուրեց գլխս եւ օրհնեց «Գայլը դառնուկ դառնայ դէմդ դաւակս, փուշն ու տատասկը վարդ դառնան առջեւդ Բալաս, Աստուած դեւէն, իշէն, անօրէնէն ու չարակամէն անփորձ պահէ քեզ, անհաւատներու ձեռքն ինկած ես, անհաւատին աղէկը չըլլար, հաւատիդ հաստատ կաց, ոսկիի, մալ ու մուլքի չխաբուիս, հարամ են, պէկը խորոտ աղջիկներ ունի, անհաւատին աղջիկն ալ պիղծ կ'ըլլայ։ Ամուր կաց Լուսաւորչի սուրբ օրէնքին, Խայոց խաւատքին։

Էն Բարթողմոս առաքեալ, Թադոս առաքեալ, Տէր Ցուսկան որդին, Վարագայ սուրբ Խաչը, Սուրբ Տիրամէրը՝ մեծ են, զօրաւոր են աշխարհի հըմէն Թագաւորներէն, Սուլթաններէն ու պէկերէն։

Զմոռնաս, խօսքերս օղ արա, գինդ արա ականջդ անցուր, օր մը ողորմի պիտի տաս իմ տանջուած հոգուն»։

Անգամ մըն ալ համբուրեց գլխս եւ արծաթէ, մաշուած մատանի մը մատս դրաւ պատուիրելով «երբ աս մատանին տեսնես, գիս ու խրատներս կը յիշես»։

Հարկադրուեցայ բաժնուիլ իրմէ, մտովի երդուելով, որ՝ պիտի կատարեմ առաքելատիպ ծերունիի թելադրանքներ ու խրատները։

— Ամոյի հիւրասենեակը. լեփ լեցուն էր, գիւղին երեւելիներով ու հիւրերով, «տայ պէժ»ները (երգասացներ) հերթով կ'երգէին մարտաշունչ ու դիւցազնական երգերը, որոնց ամէնէն ուշագրաւը ինծի համար Խանասորի արշաւանքի երգն էր իրենց [illegible] կողմէ յօրինուած, որ կ'երգէին երկու երգասացները փոխն ի փոխ, հարց ու պատասխանի ձեւով։

«Մեր վրանները բաց դաշտի մէջ,
Մեր կտրիճներ խոր քունի մէջ, մենք անմեղ ենք
Ձեր մօսիններ հեռաձիգ, դուք անվախ էք
Ու քաջասիրտ, խնայեցէք կին ու տղու,
Մեզ մի մորթէք, մի սպանէք։
Մ՚ըզէ Հայեր, անտուն անտէր,
Ձեզպէս կնոջ, զաւակի տէր,
Նորահարսեր՝ սեւ են հագեր, ծեր ծնողներ թողին սգւոր,
Դուք անգութ էք ու անտեղեակ մեր վշտերուն, մեծ ցաւերուն
Սպանեցիք Ջահիլ-Ջիւան, Աղբակ եղաւ մեր գերեզման ...»։

Եւ երգը ամէնէն երկարն էր ու երգասացները դէմ դէմի երբեմն գրգռուած բռունցք կը ճօճէին իրարու դէմ, կարծելով թէ լիրաւի թշնամիներն են։

Քովընտի վրանին տակ, պէկը կը նկարագրէր Սալմաստի մէջ իր տեսածները, Սամսոնը նմանցնելով հէքեաթներու այն հսկային, որուն ոտքերուն տակ հողը կը թնդայ, որուն ահեղ ձայնէն պատերը կը փլին, մէկ խօսքով գերմարդ մը։

Ան կը պատմէր՝ մեր Ղալասարի զինագործարանի, մեր զօրանոցի մասին, համեմատելով մեծ պետութեանց ունեցածներուն հետ ու բազմապատկելով մեր զէնքերու եւ զինուորներու թիւը, սոսկում ու սարսափ ազդելով Մազրիկ ցեղի ազդեցիկ նահապետներէն մէկուն վրայ։

«Պէտք է բարեկամանալ ուրեմն Փէտայիներու հետ, մրմնջաց Ամօն, ես լաւ նժոյգ մը նուէր կը ղրկեմ Սամսոն խանին եւ կը խոստանամ ասկէ ետք, ձեռքէս եկածը չխնայել ըլլայ զէնքի կամ մարդու փոխադրութեան համար»։

Ես հպարտ էի ու կը հրճուէի սարսափահար քիւրտ պետերու այդ արտայայտութիւնները ունկնդրելով։

Բաւական տեւեց խօսակցութիւնը, որ վերջացաւ ընտանեկան խնդիրներով։

Յաջորդ առաւօտ, Ամօն մետաքսեայ ծոպաւոր գօտի մը եւ եղջիւրաւոր ոչխար մը (խոյ) նուիրեց ինծի։

ԶԱՐԶԱՆԴ

Արշակ Ֆէթվաճեան

ԱՄՆ.— Ինչպէս հաղորդուած էինք մեր հինգշաբթի օրուան թիւով, Ամերիկայի մէջ մեռած է նկարիչ Արշակ Ֆէթվաճեան։ Հետեւեալ տողերը կը քաղենք «Հայրենիք»ի հոկտեմբեր 11ի խմբագրականէն —

Բնիկ Տրապիզոնցի էր Ֆէթվաճեան։ Տեղւոյն դպրոցի ընթացքը աւարտելէ յետոյ, ան իր նկարչական ընդունակութիւնները զարգացնելու համար անցած է Պոլիս, ուր փայլուն յաջողութեամբ աւարտած է Կայսերական Գեղարուեստից վարժարանը, ապա անցած է Հռոմ, յետոյ՝ Փեթրոկրատ, Վիէննա, Պերլին եւն.։ Տարիներով ան ապրած է լոյսի ու գիտութեան այդ ոստաններուն մէջ։ Իբր ուսանող ան փայլած է իր յայտնաբերած ընդունակութիւններով։ Իր նկարները ուշադրութիւնը գրաւած են գեղարուեստի մասնագէտներուն եւ քննադատներուն։ Ցուցադրուած են անոնք շատ տեղ — Թիֆլիզ, Պաթում, Փարիզ, Լոնտոն, Պոսթըն, Նիւ Եորք, Շիքակօ եւայլն, եւ արժանացած՝ մեծ գովեստներու։

Իբր նկարիչ սակայն Ֆէթվաճեան մեծապէս արժէքաւոր է մեզ համար իր այն նկարներով, որոնք հաւատարիմ ու հարազատ վերարտադրութիւններն են մեր պատմական յիշատակարաններուն, հին եկեղեցիներուն, քանդուած պալատներուն, կիսակործան վանքերուն, բերդերուն, կամուրջներուն եւայլն։ Մեծապէս արժէքաւոր ճարտարապետութիւն մը, որ մերն է եղած, ապահովաբար շատ բան պիտի կորսնցնէր իր արժէքէն, եթէ Ֆէթվաճեան իր ճարտար վրձինով թուղթին չյանձնէր անոր անհետացող մնացորդները՝ զանոնք լրացնելով ու ամբողջացնելով իր ստեղծագործ երեւակայութեամբ։ Ինչպէս օտար գիտնականներ ալ խոստովանած են, Ֆէթվաճեան եղած է Հայերուս համար այն, ինչ որ եղած է մեծանուն Պաւսանիաս մը Յոյներուն համար։ Եւ Ֆէթվաճեան կատարած է իր այս մեծ ու կոթողական աշխատանքը, որ 2000ի չափ նկարներէ կը բաղկանայ, լման 20 տարի պտըտելով Հայաստանի զանազան մասերուն մէջ, ամէն քարի ու փլատակներու առջեւ ծունկի գալով, մինչ դիտելով զանոնք, հիանալով ու անդադրում նկարելով։

Արուեստին նուիրուած եւ գերազանցապէս արուեստագէտ այս մարդը սակայն, երբ հարկը պահանջած է իր ժամանակն ու սիրտը նուիրած է նաեւ հասարակական գործերու։

Այսպէս, 1905 թուին, երբ Օտեսա էր ան, գլուխն անցնելով մարմնի մը, հաւաքած է հսկայական քանակութեամբ հագուստներ ու կօշիկ՝ զանոնք ղրկելով Կովկաս, հայ թաթարական ընդհարումներուն զոհ Հայերուն բաշխուելու համար։

1917–18ին, Արեւմտահայ Ապահովութեան Խորհուրդի յանձնարարութեամբ, ան անդամակցած է մարմնի մը, որուն գործը եղած է զինուորներ հաւաքել եւ զանոնք ճակատ ղրկել՝ կռուելու համար մեր հասարակաց թշնամիին դէմ։

1918ին ան անցած է Փարիզ ու Լոնտոն՝ իր իսկ ձեռքով նկարուած եւ ընդհանուրի հաւանութեան արժանացած Հայաստանի Հանրապետութեան դրամանիշներու եւ դրօշմներու տպագրութեան գործին հսկելու համար։

★

Մեր տարաբախտ Ֆէթվաճեանը վերջին 25 տարիները ապրեցաւ Պոսթընի մէջ։ Գրեթէ ամէն օր ան կ'այցելէր «Հայրենիք»։ Ան մեր գուրգուրանքին առարկայ վարպետն էր կամ հայրիկը, եւ ան իբրեւ այդպիսին ալ մնաց մինչեւ վերջ։ Ամէնք անոր խօսքը, սիրով կը լսէր, որովհետեւ այդ խօսքը անոր սրտէն ու հոգիի ակերէն կու գար։

Ֆէթվաճեան սակայն մէկ ցաւ ունէր, խորունկ, կսկծալի, կրծող ցաւ մը։ Ան գրեր էր Հայաստան իր նկարներու եւ բանասիրական աշխատութեանց մասին, զանոնք բոլորը հայրենի թանգարանին նուիրելու համար, բայց պատկան իշխանութիւններէն ան չէր ստացած ոեւէ պատասխան։ Ան գրած էր նաեւ՝ Հայաստան փոխադրուելու համար, ու նորէն մնացած էր անպատասխան։ Եւ այս մարդը, որ հայրենի լեռ ու ձոր բազմիցս կտրած էր իր ոտքերով եւ անոնց մէջէն գանձեր դուրս բերած, այս մարդը, որ հայրենի հողի կարօտը կը քաշէր, խորունկ դառնութիւն ունէր իր սրտին մէջ, որ Հայաստանի իշխանութիւնը խուլ կը մնար եւ դէթ նամակով մը չէր բարեհաճեր պատասխանել իր այնքան օրինաւոր դիմումներուն։ Բայց, հակառակ այս ապերախտ վերաբերումին, Ֆէթվաճեան իր ամբողջ ունեցածը — թանկարժէք նկարներ ու ձեռագիրներ, նուիրեց իր հայրենիքին։

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Ազգերու մերձեցում եւ փոխադարձ ճանաչողութիւն

Չար լեզուներ, կրկին սկսած են հրապարակը աղմկել։

Ցաճախ կը խօսին ու կը գրեն հաւանական պատերազմի մը մասին։ Այդ ձեւով, կը ջանան միշտ վառ պահել մարդկային երեւակայութիւնը եւ աշխարհը հանդչեցնել ... հիւլէի վրայ։

Այդ չար լեզուները, երբեմն իրարու կը մօտեցնեն ազգերը կամ իրարմէ կը բաժնեն ու կը ստեղծեն bloc-եր, համաձայն իրենց վայրկեանի տրամադրութեան։

Ինծի համար, ազգերու փոխադարձ մտերմութիւնն ու մերձեցումը, ոչ մէկ ատեն այնքան սերտ եղած էին։

Ամէնօրեայ հանդիպումները՝ ժողով ժողովի վրայ, գրեթէ գիրկ գիրկի [illegible] կամ [illegible], անհատնում սիլիկ բիլիկները, բաւական չե՞ն ապացուցանելու որ իրաւ կը գտնուինք, խաղաղութեան ճամբուն վրայ։

Այժմ ամէն ազգ ի պատուոյ է։

Մեծ պետութիւններ իրարու ձեռքէն կը խլեն, ամենափոքր ազգերն անգամ։

Ցետին նպատակ մի փնտռէք այդ բոլորին մէջ։ Հրապարակն է միայն որ կը տիրապետէ։

Ազգերը իրենց դրացիները հրապուրելու համար ջանք չեն խնայեր։

Կանանչ սեղաններուն վրայ, նուիրատուութեանց ծրագիրները իրար կը հրմշտկեն։ Մէկը միւսէն աւելի հրապուրիչ եւ աւելի խոստումնալից։

Ժողովներու խօսակցութեանց հիւթն ու հիմը կը հանդիսանայ նուիրատուութիւնը ընդունելու թէ չընդունելու պարագան։ Եւ ցերեկը գիշերին խառնելով ժողովականներս եթ ծայրէն որոշում մը տալ, մի՛րե ընդունիլ որը մերժել ։

Նուիրատուն պէտք է հրապուրել, այսինքն զինուորները, որպէսզի ընդունիլ տայ իր նուէրը, եթէ ոչ երկաթէ վարագոյրի մը կը հանդիպի։

Միջազգային խորհուրդները ամէն գինով կը ջանան ։ «Արեւելքէն պիտի գան նոր լոյսն ու և-րազը» ներշնչումով՝ հրապուրել Պալքանները ։

Մինչ անդին Ամերիկան, առատութեան մէջ խեղդամահ օգնութիւն կ'աղաղակէ իր տոլար-ներով ։

Ո՞ւր եւ ե՞րբ տեսնուած էր այսքան առատա-ձեռնութիւն Մեծերէն։

Պատերազմի ընթացքին, ազգերը կը ջանային իրարմէ բան մը աւելի խլել։ Հիմա, ընդհակառա-կըն, մէկը միւսէն աւելի բան մը տալու եռեւէ է, յանուն ազգերու մերձեցման։

Խորհ. Միութիւնը անցեալներս Լոնտոնի կեն-դանաբանական պարտէզին Ռուսիոյ մասուկ մը… լեցուն ամենաթունաւոր օձերով, Ռուսաստանի անծայրածիր տափաստաններէն հաւաքուած։

Քանի մը օր յետոյ Մոսկուան կը ստանար բրիտանական կայսրութեան գաղթավայրերում ամենանշանաւոր… պօմերը։

Փոխադարձ նուիրատուութիւն։

Շատեր սակայն սուտ խենթ ձեւանալով չեն ուզեր հաւատալ եւ տեսնել ազգերու այս մերձե-ցումը ։

Ցարդ Պալքաններու քանի մը պետութիւններ միայն, կրցած են օգտուիլ Ռուսիոյ շտեմարան-ներէն ։

Իսկ ամերիկեան «աղբրամենքին» միայն երկու ազգեր կրցած են օգնութեան հասնիլ։ Միւս երը տակաւին երկընտրանքի մէջ են։

Իբերօղնութեան մրցանիշը կրկին շահած է մեր բարեկամ Թուրքը։ Զկրնալով դիմանալ ամե-րիկեան սրտաճմլիկ պաղատանքին տեղի տուած է բոլոր ճակատներուն վրայ, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ, յանուն ազգերու մերձեցման։

Թուրքը մի՛շտ գործնական, գլուխը չէ չարչր-կած այո կամ ոչ ըսելու։ Մանաւանդ երբ խնդիրը օգնութեան կը վերաբերի։

Ազգերու այս սրտագին բարեկամութեան եւ փոխադարձ նուիրատուութեանց ժխորին մէջ, (կամայ թէ ակամայ) Թուրքն ալ իր կարգին մեղի չէ մոռցած։ Կանաչ սեղաններուն վրայ անգամ պաշտօնապէս չդրուած մեր խնդրանքներուն եւ պահանջներուն ընդյառաջելով, անմահացուց Կարս ու Արտահանը եւ այդ անուններն նուիրեց ջուրերուն։ Այս անունները որոնք ամայի ու ան-մարդաբնակ հողամասի մը կը տրուէին միայն, հիմա պիտի ըլլան խաղալիկ ծովերու եւ ովկիա-նոսներու ջուրերուն։

Հիմա, երբ այսպէս կը պահանջէ դարը, մեզի կը մնայ, մեր կարգին չանտեսել մեր դրացին՝ Վրաստանը։ Անհրաժեշտ է ամէն գնով, Վիշինս-քիի բերնով, նուիրել այդ անունները մեր հարե-ւան Վրաստանին։

Այսպիսի փոխադարձ նուիրատուութեամբ միայն, կարելի է գտնել խաղաղութեան եւ ար-դարութեան ճանապարհը եւ կերտել ազգերու մերձեցումը ։

ՄԵՂՈՒ

Պէտք է լուսաբանել

Երկու հեռագիրներ՝ 29 հոկտ. 1947ին կը հաղոր-դէին հետեւեալ լուրերը ։

1) Անգարա (Զիւանէն Աճի գործակալու-թիւն). — Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնա-խումբին առջեւ Վիշինսքի ըսեր թէ Կարսի եւ Արտահանի շրջանները վրացական են եւ պէտք է Վրաստանի վերադարձուին։ Առաջին անգամն է որ ոչխ պետական մարդ մը պահանջներ կը դնէ այս երկու Թրքական նահանգներու վրայ ։

2) Իսթանպուլ (Տէնա Իւս Գործակալութիւն). — Թրքական արտաքին նախարարութեան ներկայա-ցուցիչներէն մէկը յայտնեց թէ, Թուրքիա որոշած է իր հողերուն վրայ եղած ամէն յարձակման դի-մադրել ։

X

Կասկածէ դուրս է որ Թուրքիա պիտի դիմա-դրէ ամէն յարձակման՝ մանաւանդ որ վստահ է Մ. Նահանգներու եւ Բրիտանիոյ անվերապահ օգ-նութեան վրայ։ Այս կէտը չէ որ պէտք է լուսա-բանուի ։

Պէտք է լուսաբանուի առաջին լուրը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են եւ Վրաստանի պէտք է վերադարձուին։ Երբէ՞ն ի վեր այս հողերը վրացական դարձան։ Չէ՞ որ Հայաստանի ձեռքէն խլեցին Թուրքերը, երբ Հա-յաստանի հանրապետութիւնը մեծ տագնապի մէջ էր։

Կ'ուզեմ հաւատալ որ սխալ տեղեկագրութիւն մըն է եղածը։ Բայց կասկածներ առթող յամա-ռութեամբ կը կրկնուի Վրացիներու պահանջը՝ այս հողերուն վերաբերմամբ ։

Այսպէս Զորս արտաքին նախարարներու Մոս-կուայի խորհրդաժողովին օրերուն (10 մարտ, 1947) լուր հաղորդուեցաւ որ «երկու Վրացի պրօ-ֆէսէօրներ» յուշագիր մը ներկայացուցած են Պէվինի եւ Մարշալի եւ Պիտոյի՝ հողային պա-հանջներ ընելով Թուրքիայէն։ Թէեւ այդ յուշա-գրին պատճէնը չեմ տեսած, բայց տրուած քարտէ-սէն կը հասկցուէր որ՝ վրացի պրօֆէսէօրները կը պահանջէին Կարս, Արտահան եւ Գիւմուշէն հայկական Ռիվիերան մինչեւ Տրապիզոն։ Այս լուրին արձագանգ տալով «Յառաջ»՝ «Վրացական» բառին քով չակերտի մէջ գրած էր «ըսել կ'ուզէ «հայկական»։ Ասիկա խմբագրին ենթադրութիւնն էր, փաստը մոռծումին հայրն է, կ'ըսեն ։

Վիշինսքիի միջազգային քաղաքական յանձ-նախումբի մը առջեւ դրած պահանջը յանուն Վրաստանի, սխալ չի կրնար ըլլալ։ Այլեւս կաս-կած չի մնար որ հայկական Կարսի եւ Արտահանի պահանջը Խորհ. Միութեան կողմէ հրապարակ կը բերուի յանուն Վրաստանի ։

Պէտք է հարցնենք — ինչո՞ւ ոչ յանուն Հա-յաստանի ։

Խորհրդային պետական մեծ մարդու մը կող-մէ եղած այս արտայայտութիւնը պէտք է առար-կայօրէն եւ առանց կիրքի քննարկուի մեր կողմէ։ Անպայման պէտք է լուսաբանուի այս կէտը։

Թող չըսեն թէ մենք սակարկութիւն կ'ընենք առանց այդ հողերու արդի տէրերուն։ Յետոյ ալ, կ'ըլլայ։ Ոչ մէկ կասկած պէտք է ձգել որ այդ գաւառներու տէրը պատմականօրէն եւ իրաւապէս հայ ժողովուրդն է ։

Տ. Փ.

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՉՈՒԽԱՃԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Ամսօրեայ Հանրագիտարանը»ի վերջին 42րդ թիւին մէջ Պաւրհան Արբատ յօդուած մը հրատա-րած է Թուրքիոյ մէջ Օփերա - քօմիքի եւ օփէրէ-թի գործունէութիւններուն մասին, ուր ի մէջ այ-լոց կը գրէ.

«Երբ Թանզիմաթի շրջանին դէպի Արեւմուտք ընթանալու հոսանքին առաջին հետքերը քննենք, առաջին անունը, որուն կը հանդիպինք, Տիգրան Չուխաճեանն է (1840—1898) որ առաջին արեւ-մտեան երգահանն է որ այդ մարզին վրայ փոր-ձեր կատարած ըլլայ մեր երկրին մէջ։

Չուխաճեան, որ Իսթանպուլի մէջ ծնած է, 20 տարեկանին Միլանոյի երաժշտանոցը երթալով 4 տարի ուսած, յետոյ դարձեալ երկիր վերադար-ձած է։ «Արշագ»ի եւ «Օլիմփիա»ի նման օտար նիւթերով օփերայի փորձեր ընելէ յետոյ, իր բուն անհատականութիւնը գտաւ ու օսմանեան ընկերութեան անդրադարձները թեմական երաժշ-տութեամբ առաջին անգամ ըլլալով յաջողու-թեամբ մարմնացնելու պատիւին արժանացաւ։

«Արիֆի խարդախութիւնը»,«Քէօսէ Քեահեա» եւ «Լէպլէպիճի Հօր հօր աղա» մինչեւ այսօր ստա-քի վրայ մնացած են անցնող 50 տարուան շրջանի մը չափանիշին դիմադրելով։ Ասոնցմէ զատ, Չու-խաճեան երկու գործ եւս գրած է «Զէմիրէ» եւ «Ինտիանա»։ «Զէմիրէ»ն առաջին անգամ բեմա-դրուած է Ֆրանսական օփերայի ընկերութեան կողմէ որ Իսթանպուլ կը գտնուէր ։

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թերթերուն մէջ կը կարդանք թէ մեռած է մանկամարդ եւ արժէքաւոր արուես-տագիտուհի մը՝ Օր. Մառի Կէրէքմէզեան։ Աւար-տելէ վերջ Խասեան վարժարանը (լիսէի շրջանը) յաճախած է նաեւ Իսթամպուլի Գեղարուեստից Ակադեմիան, որուն հայ անդրանիկ շրջանաւար-տուհին եղաւ։ Ան իր ցուցադրած արձաններով շուտով համբաւի տիրացած է, Անգարայէն մաս-նաւոր գնահատանքի արժանացած եւ մրցանակ ստացած էր։ Երկրին գլխաւոր արձանագործուհի-ներէն մէկն էր։ Կը դասախօսէր նաեւ Կեդրոնա-կանի եւ Խասեանի մէջ, միեւնոյն ատեն կը շա-րունակէր աշխատիլ գեղարուեստից Ակադեմիա-յին մէջ։ Վերջերս ցուցահանդէսի մը մէջ որ սարքուած էր ակադեմիային մէջ առաջնութիւնը շահեցաւ իր գործերով ։

Մառի Կէրէքմէզեան աշխատանոց մը բացած էր Բերայի մէջ ու կ'աշխատէր կարեւոր գործերու վրայ։ Ծրագրած էր խորհրդանշական բարձրա-քանդակներ ու հարթաքանդակներ կերտել հայ գրականութեան, Ֆոլքլորի եւ պատմութեան դր-ուագներէն։ Կը պատրաստէր նաեւ հայ մեծ բա-նաստեղծներու արձանները։ Մառի Կէրէքմէզեան ոչ միայն արժէքաւոր արուեստագիտուհի մը այլ մտաւորականուհի մըն էր։ Եւ հակառակ իր համ-բաւին ընկերական, մատչելի եւ հաճելի խօսակից մըն էր, որու հետ կարելի էր խօսիլ ամէն նիւթի մասին։ Խանդավառ խառնուածքով, մտային բարձր ձգտումներով, ան կը հաւատար ժողովր-դային արուեստին, ստեղծագործութեան եւ ջեր-մեռանդ հետեւող էր արուեստի արդիական ըմ-բռնումներու, հակառակ որ իր ձեռակերտները տեսակ մը դասական կնիք կը կրէին ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

Յաջորդ օրը կանուխէն ներկայացայ նախա-գահ Թրումընին որ անակնկալի եկած էր տեսնե-լու այն պատասխանատուութիւնները որոնք կը բարդուէին իր ուսերուն վրայ։ Երկար խօսակցու-թիւն մը ունեցայ իրեն հետ երբ միասին, շոգե-կառքով Հայտ Փարք կ'երթայինք՝ ողբացեալ նա-խագահին յուղարկաւորութեան։ Իրեն բացատրե-ցի այն կարեւոր խնդիրները որոնք կապ ունէին մեր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան հետ։ Նախագահը խնդրեց որ իրեն ընկերանայի Սան Ֆրանչիսքօ՝ խորհրդաժողովին մասնակցե-լու համար ։

— Մեծապէս կը գնահատեմ ձեր առաջարկը բայց չեմ կարծեր որ իմ ներկայութիւնս ան-հրաժեշտ է, ըսի։ Արդէն նշանակած ենք մեր մասնագէտներէ բաղկացած պատուիրակութիւնը, փորձառութեամբ գիտենք որ երբ այդ տեսակ պատուիրակութեանց կը մասնակցի նախագահին ներկայացուցիչը, դժգոհութիւններ կը ծագին։

Ի վերջոյ նախագահը համաձայնեցաւ։ Յաջորդ օրը ըսաւ թէ կ'ուզէր զիս արտաքին նախարար նշանակել։ Ես իրականին մէջ չէի ուզեր այդ պաշ-տօնը վարել փոխանցման շրջանին, բայց կ'ուզէի բաժին ունենալ խաղաղութեան աշխատանքներուն մէջ։ Ուրեմն հաւանեցայ, բայց համաձայնեցանք որ մեր որոշումը պիտի չհրապարակուէր մինչեւ Ս. Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին վախճանը ։

Հաւանաբար ոչ մէկ նախագահ իր դիմացը ունէր այնքան բարդ խնդիրներ որքան նորընտիր նախագահ Թրումընը։ Գերմանիոյ տապալումը եւ Ս. Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին որոշումները գլխաւոր առանցքը կը կազմէին մեր քաղաքակա-նութեան։ Անոնք որ մօտէն ծանօթ էին Ռուսե-րուն՝ Եալթայի խորհրդաժողովէն անմիջապէս վարած քաղաքականութեան, սկսած էին մտա-հոգուիլ ։

Ռոզվէլթի մահէն առաջ ալ թիւրիմացութիւն-ներ ստեղծուած էին Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ մի-ջեւ՝ կնքուած համաձայնութեանց շուրջ։ Եալթա-յի յայտարարութիւնով, Երեք Մեծերը համա-ձայնած էին համերաշխաբար գործակցիլ եւ օգնել ազատագրուած ժողովուրդներուն քաղաքական եւ տնտեսական վերականգնումին ։

Մեծերը համաձայնած էին նոյնպէս որ պիտի աշխատէին որ նորընտիր կառավարութեանց մէջ ձայն ունենային բոլոր ժողովրդավար հոսանքնե-րը եւ ազատ ընտրութիւններ կատարուէին ։

Հակառակ ատոր, սակայն, երբ Փետրուար 24ին Ռումանիոյ դաշնակից հակակշիռի յանձնա-խումբը առաջարկեց ժողով մը գումարել, այս վերջինին ռուս նախագահը մերժեց առաջարկը։ Միեւնոյն օրը Մոսկուայի մեր դեսպանին հրա-հանգուեցաւ որ յայտնէ խորհրդային կառավա-րութեան թէ կը փափաքինք որ Ռումանիոյ կա-ցութիւնը ճշդուի յանձնախումբին ջանքերով կամ դոնէ խորհրդակցութիւն մը գումարուի Մեծերուն միջեւ։

Երեք օր վերջը Մոլոթովի փոխանորդը Վի-շինսքի Պուքրէշ կ'երթար պահանջելու համար Րատէսքուի կառավարութեան հրաժարականը ։ Միեւնոյն ժամանակ Մոլոթով կը տեղեկացնէր թէ այդ կառավարութիւնը չի կրնար անդորրութիւնն ու կարգ կանոնը վերահաստատել երկրին մէջ եւ գործադրել զինադադարի պայմանները։ Հակա-կշիռի յանձնախումբը պիտի տեղեկացնէր մեզի ձեռք առնուելիք միջոցները։

Անմիջապէս հրահանգեցինք մեր դեսպանին որ յայտնէ ռուս կառավարութեան թէ Ամերիկա չէր կրնար ընդունիլ աժամեայ կառավարութեան մը առաջարկը մանաւանդ եթէ անոր մէջ պիտի մտնէին միայն մէկ կուսակցութեան մը ներկայա-ցուցիչները։ Դեսպանը պիտի յայտնէր նաեւ թէ մենք պիտի կանգնէինք օրուան կառավարութեան կողքին եւ պիտի պահանջէինք մամուլի ազատու-թիւնը՝ համաձայն զինադադարի տրամադրու-թեանց։

Մարտ 5ին յուշագիր մը ներկայացնելով Մո-լոթովին առաջարկեցինք խորհրդակցութիւն մը ունենալ Ռումանիոյ խնդրին շուրջ։ Բացատրուե-ցաւ Մոլոթովին թէ հակակշիռի յանձնախումբը տեղեակ պահած չէր Ամերիկայի ներկայացուցիչը անցուդարձի մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ խորհրդարանին անդամները մերժած են ընդունիլ խորհրդային դեսպանատան հրաւէրը ներկայ գտնուելու Միութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ Պաղտատի մէջ տեղի ունեցալիք հանդէսին։ Երեսփոխանները այս մերժումին պատճառ կը ներկայացնեն Խորհրդային կառավարութեան ոչ բարեկամական քաղաքականութիւնը Պաղեստինի վէճին մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն հինգշաբթի օր 459 հոգի վարակուած էին ։ Պաղտատէն ստացուած լուրերու համաձայն, քոլերայի դէպքեր պատահած են Պարսից Ծոցին մօտերը։ Կառավարութիւնը հրահանգած է անմիջապէս պատուաստել տեղացիները ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ յայտնի գիտուն մը Հարըլտ Հըրի որ մասնագիտութիւն ունի հիւլէական ուժի վերաբերեալ խնդիրներու մէջ՝ յայտարարեց հինգշաբթի օր Լոնտոնի մէջ որ եթէ անկարելի ըլլայ կանխել հիւլէական պատերազմը, քաղաքակիրթ մարդկութիւնը պիտի անհետանայ աշխարհի երեսէն։ Ժամանակին ուրիշ ազգեր կորսուած են եւ պատճառ չկայ որ մենք բացառութիւն կազմենք, ըսաւ գիտունը։ Ժողովուրդները իրենք են որ պիտի հաւատեն որ խաղաղութիւն կ'ուզեն։

ՎԱՇԻՆԿԹՕՆԷՆ կը հաստատուի թէ լուրը թէ զօրավար Տը Կօլ Նոյեմբեր 27ին քաղաքական կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ Փալէ Շայյոյի մէջ պարզելով իր քաղաքականութեան հիմնական գիծերը ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 28ին Անվէրսի մէջ պիտի գումարուի երկրորդ Միջազգային համաժողովը որուն պիտի մասնակցին հետեւեալ երկիրներու ընկերվարական կուսակցութիւնները.— Անգլիա, Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, Հարաւային Ափրիկէ, Հոլանտա, Պելճիքա, Ցունաստան, Իտալիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Տանիմարքա, Ֆինլանտա, Հունգարիա, Լիւքսէնպուրկ, Շուէտ, Քանատա եւ Հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւնները ։

ԹԱՒՐԻԶԻ առաջնորդարանը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Օր. Համասփիւռ Մելիք Յակոբեան կը փնտռուի իր մօրը Խաթուն Մելիք Յակոբեանի կողմէ. Տեղեկաց ել Թաւրիզի (Իրան) Հայոց առաջնորդարանի հասցէով ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վալանսի Նոր Սերունդին Չորեքշաբթի 5 նոյեմբերի ժողովի ծանուցումը ստացած ենք երեքշաբթի երեկոյ, երբ չորեքշաբթիի թերթը հրատարակուած էր արդէն։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Ք.— Ձեր ըսած յայտարարութիւնը տեսնել «Յառաջ»ի Դշ. եւ Եշ. օրուան թիւերուն մէջ։

ԼԻՈՆ, Յ. Հ.— Թիւրիմացութեամբ երէկ միայն հրատարակուած է։

ԵՐԿՐԱՉԱՓ Պ. Գրիգոր Կորկանեանց (Երեւանցի) 5000 ֆրանք կը նուիրէ Ներգաղթի ֆոնտին, Պ. Վաչեանցի միջոցով։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը ։ Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՑԵԱՆԻ, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:
Ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, անհատներու եւ խումբերու համար, Հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկունները։ Դիմել գրաւոր՝ A. AJDERIAN
41, Avenue des Gobelins, Paris (13):

ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒՆ

ԿՕՇԻԿԻ ներկայացուցիչ մը որ կը շրջի Փարիզի մէջ եւ արուարձանները, կը փնտռէ կօշիկի գործարաններ որոնք կրնան որոշ քանակութեամբ ապրանք հայթայթել իրեն խանութպաններուն ծախելու համար։ Դիմել հետեւեալ հասցէին
M. TALOPP, 16 rue Montgolfier, Paris (3)

«Զանդէ»լ օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիդր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր
յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԷ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11 Սալ Կալմանի մէջ։

Պիտի խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Ֆրանսերէն)։

Խնջոյք — պարահանդէս ։ Գեղարուեստական ճոխ յայտագրով։ «Սամուէլ»էն պիտի ներկայացուի կենդանի պատկերներ։ Պիտի ըլլան երգ, նուագ եւ արտասանութիւններ։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյի մէջ ։

Մանրամասնութիւններ յաջորդով ։

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, 9 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը։ Սըմօն։

Կը բանախօսէ Փարիզէն հրաւիրուած՝
Ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն։ Հանդէսէն վերջ խնջոյք։

Մուտքը ազատ է։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.— Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince ։

«ՆՈՐ ՄԱԼԱԹԻՈՅ» ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի վարչութեան, նախագահութեամբ՝ Պ. ՏԷՐ ԳՕԼՈՍԵԱՆԻ ։

Կը խօսի Մ. ԺԱՍԱՄԻՒՐՍԵԱՆ (Վալանսէն)

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ։

Մեծ խնջոյք, ճոխ սփիւռ։ Տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, 16 նոյեմբեր, կէսօրէն վերջ ժամը 2ին, Ծոյլերու սրահը, 5 rue Bonnefoi, Lyon ։ Մուտքը ազատ է։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE
Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին անկեդրութիւն, հայկական քոնչէրթոյին (դաշնակ եւ նուագախումբ)։

Կը մասնակցին Հիւկէթ Քառին, Էմիլ Բասսանի, Վէրսայլի Քուարթիօրը, Է. Ձեռնիաւսքի եւ Լամուրէօ օռքէսթրը ։

Գիներ 70էն 375 ֆրանք։ Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին գանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: Պ. Յար. Արսէնեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39 ։ Պ. Հ. Սամուէլի, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Փարամեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90։

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիչէն ։

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes. St. Lazare Venise (Italie) ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈԲԼԻ «Ներսէսեան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, Փոնթէ, ընկեր Սեթեանի բնակարանը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին պարահանդէսը, կիրակի 21 Դեկտեմբերին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։

Կը նուագէ Թառիսթ Գարեգին։ Պար.— Քառիօ Քանթոյի զոյգին կողմէ։

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք ։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

RESTAURANT-BAR L'ORIENT

Ամէն իրիկուն ժամը 7էն սկսեալ Արեւելեան նուագ, ղեկավարութեամբ Դաւուդի ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ քէմէնչիստ Օ-ՀԱՆՆԷՍԻ եւ Եփրեմ ՀԱՒԼԼԻ։

Համադամ կերակուրներ հանրածանօթ խոհարար ԿԱՐԳԻՍԻ կողմէ պատրաստուած ։

Զովլէ օդի։ Հարսնիքներու համար ընդարձակ սրահ ։

17, Rue LAMARTINE, Paris (9)
Հեռ. Tru. 43-92 Métro Cadet կամ Pelletier

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր ճաշարանը եւ տրդարացած պայծառ համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դըժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի ազանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն իսկ դաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք ։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել ։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէսներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 9 Novembre 1947 Կիրակի 9 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5134—Նոր շրջան թիւ 793 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1918

Ի՜նչ վարդագոյն ակնկալութիւններ, քանի՜ներ առաջ այս օրերուն, երբ զոռող ու աշխարհակալ ժողովուրդի մը աստղը կը հիջէր դաշտերուն վրայ ։

Նոյեմբեր 11ին ազատութեան եւ ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին համար կռուող Դաշնակիցները ջախջախուած ու արիւնաքամ Գերմաններուն կը պարտադրէին զինադադարի իրենց պայմանները ։

Ալ պատերազմ պիտի չըլլար, ալ արիւն պիտի չհոսէր ։

Խորհրդաժողովներու շարք մը ամբողջ քսան տարի՝ խաղաղութիւնը ամրապնդելու եւ քաղաքակիրթ ազգերու սրտագին բարեկամութիւնը վերահաստատելու համար ։

Նաբոլէոնի պարտութեան յաջորդող խաղաղութիւնը հինգ անգամ աւելի երկար տեւեց քան Սուլթաններու եւ Թալէաթներու սիրակցող բարեկամի պարտութեան յաջորդող շրջանը ։

Երկու խելագարներ, մէկը միւսէն աւելի ամբարտաւան ու անպատասխանատու, ամէն բան պիտի փորձէին փութացնելու համար երկրորդ աշխարհային աղէտը որուն հետեւանքները պիտի ըլլային շատ աւելի ահաւոր ու անդարմանելի ։

Արդարեւ ի՞նչ է կացութիւնը այսօր, Հիթլէրներու եւ Մուսոլինիներու հաստատած աւերի եւ աւերի վարչաձեւերու փլուզումէն երկուքուկէս տարի վերջը ։

Նոր պայքար մը յաղթական Դաշնակիցներու միջեւ եւ լուրջ ու վտանգաւոր տարակարծութիւններ կենսական խնդիրներու շուրջ ։

Սպառնալից յայտարարութիւններ խորհրդաժողովներու եւ կամ [illegible] նիստերուն մէջ ։ Միացեալ Ազգերու ժողովարաններ անգամ վերածուած են հրապարակային կռիւներու ասպարէզի. անգլօամերիկեան խմբակցութիւնն ու Խորհրդային Միութիւնը ճակատ ճակատի կը կռուին յանուն ազգերու բարօրութեան կամ ժողովրդավար սկզբունքներու յաղթանակին ...

Յոռետես չենք, բայց կրնանք ըսել առանց երեւոյթները չափազանցելու որ քաղաքական հորիզոնը այսօր շատ աւելի մռայլ է քան 1939ի աշնան երբ Հիթլէրի սպառազէն բանակները վատօրէն յարձակում կը գործէին դրացի Լեհաստանին վրայ ։

Կը թուի թէ այն օրերուն պետական վարիչները աւելի «դիւանագէտ» էին իրենց յայտարարութեանց մէջ ու աւելի խոհեմ ։

Այսօր, Մեծերը իրենց բառերն ալ չեն ծամծմեր ու մէկդի նետած են դիւանագիտութեան ընկալեալ պատշաճութիւնները ։

Կարդացէք Մոլոթովի ճառը որ իրականին մէջ ամբաստանագիր մըն է Մեծն Բրիտանիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու դէմ ։ Տեսակ մը մարտահրաւէր ։

Անշուշտ քանի մը օրէն պիտի կարդանք նաեւ ամբաստանեալներուն պատասխանները՝ նոյնքան բուռն ու ջախջախիչ ։

Ճառերուն կը յաջորդեն, բնականաբար, գործնական քայլերը յանուն ինքնապաշտպանութեան ։

Ամիսներ առաջ Միացեալ Նահանգները իրենց հովանաւորութեան տակ կ'առնէին հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւնները ։

Վերջերս, Խորհրդային Միութիւնը ստիպանաբար կը պրկէ շղթան արեւելեան Եւրոպայի մէջ՝ դարձեալ յանուն ինքնապաշտպանութեան ։

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ մինչեւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին բացումը — Նոյեմբեր 25 — Խորհրդային իշխանութիւնները վերջնական հաշուեյարդարի ենթարկեն բոլոր ընդդիմադիր խմբակցութիւնները արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ — Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա — որպէսզի Միութիւնը աւելի ուժեղ շեշտով արտայայտուի Գերմանիոյ դաշնագրին մասին ։

Ամերիկա նիւթական օժանդակութիւն կը խոստանայ անկար ու չքաւոր պետութիւններուն որպէսզի հրահրէ հակահամայնավար պայքարը իրենց սահմաններէն ներս ։

Իսկ տնտեսապէս — ու ֆիզիքապէս — քայքայուած ժողովուրդները աշխարհի չորս ծագերուն վրայ կը սպասեն տակաւին խաղաղութեան արշալոյսին ...

Զինադադա՜ր ։ Մարդիկ ի՞նչ սրտով տօնեն իր տարեդարձը երբ այնքան համատարած է թշուառութիւնը, իսկ ապագան այնքան մռայլ ու մտահոգիչ ։

Ժ.

«Հիւլէական ռումբը այլեւս գաղտնիք մը չէ» կը յայտարարէ Մոլոթով

ԶԳԱՑԱՑՈՒՆՑ ՃԱՌ ՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ռուսական յեղափոխութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ, Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարը Վիաչեսլավ Մոլոթով, [illegible] բազմութեան մը ներկայութեան, արտասանեց քաղաքական զգայացունց ճառ մը որուն գլխաւոր մասերը ներկայ կուտանք՝ [illegible] —

«Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան յաղթանակը ցոյց կուտայ որ դրամատիրութիւնը մահամերձ է ։ Կ'ապրինք այնպիսի դարաշրջան մը ուր բոլոր ճամբաները կ'առաջնորդեն [illegible] դէպի համայնավարութիւն ։ [illegible] եւ [illegible] որ յարձակողական աշխարհակալութիւնը ի վերջոյ կը վտանգէ դրամատիրութիւնը ։ Պատմութիւնն ու ժամանակը ցոյց պիտի տան թէ անոնք սխալուած են նկատի ունենալ այդ պարագան ։ [illegible] խոչընդոտ մը չէ տեւական խաղաղութեան մը համար ։ Ցաւալի է որ ընկեր Սթալինի խաղաղասէր գործակցութեան քաղաքականութեան դիմաց կայ ուրիշ քաղաքականութիւն մը որուն վարիչն է Ամերիկան՝ իր Թրումընի վարդապետութեամբ կամ Եւրոպայի, Չինաստանի եւ [illegible] օգնելու Մարշըլի ծրագրով ։ Երբ մարդ կը կարդայ օգնութեան այդ ծրագիրներուն մասին, կը տարուի եզրակացնելու թէ Ամերիկան շատոնց լուծած է իր ներքին խնդիրները եւ ժամանակը եկած է որ կարգի դնէ նաեւ ուրիշ ժողովուրդներու գործերը՝ անոնց պարտադրելով իր քաղաքականութիւնը եւ միջամտելով անոնց կառավարութիւններուն կազմին ։ Բայց, եթէ Ամերիկայի վարիչ շրջանակները չունենային մտահոգութեան պատճառներ իրենց ներքին խնդիրներու շուրջ — մասնաւորաբար տնտեսական տագնապին մասին — պէտք չկար որ աւելորդ ծրագիրներ մշակէին Միացեալ Նահանգներու տնտեսական ծաւալումին համար, ծրագիրներ որոնք իրենց կարգին, ներշնչուած են ամերիկեան աշխարհակալութեան զինուորական — քաղաքական ծրագիրներէն ։

Այլեւս չեն կրնար ծածկել այն իրողութիւնը որ Ամերիկան — յաճախ Անգլիոյ հետ գործակցելով — ձեռք կ'անցընէ ծովային եւ օդային խարիսխներ աշխարհի չորս կողմը, նոյն իսկ ամբողջ երկիրներ կ'որդեգրէ այդ նպատակին համար, մանաւանդ եթէ այս վերջինները դրացի են Խորհրդային Միութեան ։ Եթէ կարգ մը եւրոպական, ասիական եւ ամերիկեան պետութիւններ լուռ կը մնան այդ երեւոյթին առջեւ, բացայայտ է որ պզտիկ երկիրները մատնուած են իսկապէս անհանդուրժելի կացութեան մը ։

Օրինակ, Տանըմարքան չի կրնար ետ առնել Կրոէնլանտան որովհետեւ Ամերիկան չուզեր պարպել ։ Եգիպտոսը արդարօրէն կը պահանջէ որ Անգլիա հեռացնէ իր զօրքերը ։ Անգլիան կը մերժէ եւ Ամերիկան պաշտպան կը կանգնի անոր աշխարհակալութեան ։

Բացայայտ է որ աշխարհի զանազան անկիւններուն վրայ զինուորական խարիսխներ ստեղծելու ծրագիրը ինքնապաշտպանութեան համար՝ չէ որ մշակուած է, այլ թշնամական արարքներու համար ։ Բացայայտ իրողութիւն է նաեւ որ պատերազմի օրերուն ստեղծուած անգլօամերիկեան խառն սպայակոյտը տակաւին գոյութիւն ունի՝ անշուշտ ոչ խաղաղասէր նպատակներու համար ։

Ուշագրաւ է որ Ամերիկայի աշխարհակալ շրջանակներուն մէջ տարօրինակ պատրանք մը ընդհանրացած է ։ Իրենց սեփական ուժերուն վրայ վստահութիւն չունենալով, անոնք իրենց յոյսը դրած են հիւլէական ուժին վրայ որ երկար ատեն ի վեր դադրած է գաղտնիք մը ըլլալէ ։

Երկրորդ պատերազմի ընթացքին ամերիկեան ճարտարարուեստը արագօրէն զարգացաւ եւ վիթխարի շահեր ապահովեց դրամատէրներուն եւ պետութեան ։ Այս գումարները հիմա կ'օգտագործուին ճնշում բանեցնելու համար Եւրոպայի, Չինաստանի, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ ։ Ամերիկայի աշխարհակալները շատ աղմուկ կը յարուցանեն, բայց ապագան ժողովրդավար խմբակցութեանց կը պատկանի ։

Անգլօամերիկեան քաղաքականութիւնը իր յոյսը դրած է աշխարհակալութեան վրայ ։ Խորհրդային Միութիւնը կանգնած է ժողովրդավարութեան սկզբունքին վրայ ։ Խորհրդային Միութիւնը, ուրիշ ժողովրդավար երկիրներու հետ, կը հետապնդէ խաղաղասէր եւ ազգերու գործակցութեան վրայ հիմնուած ուղղութիւն մը ։ Այդ ուղղութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ աշխարհակալութեան թշնամի եւ ժողովրդավարութեան բարեկամ Ազգերու Միութիւնը Եւրոպայի մէջ թէ այլուր ։

★ Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ Մոլոթովի ճառը մեծ տպաւորութիւն գործած է ։ Բայց տակաւին ոչ ոք կը հաւատայ որ Ռուսերը կրնան հիւլէական ռումբ շինել ։ Ամերիկացի ներկայացուցիչ մը ըսած է իր կարծիքը հարցնողներուն — «Ահաւասիկ ժամացոյցս, առէք, տարէք, կը տեսնէք թէ ինչպէս շինուած է, բայց կրնա՞ք հատ մը շինել» ։

ՍՆՆԴԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ հակակշիռի տակ Նոյեմբեր 7էն սկսեալ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԿԱՍԵՑՆԷ ՖՐԱՆՔԻՆ ԱՆԿՈՒՄԸ

Ֆրանսայի տնտեսական գործերու նախարարը Ժիւլ Մոք հինգշաբթի օր յայտարարեց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ անմիջապէս, որպէսզի հանքածուխի գինին բարձրացումը (թօնը 1350էն 2160ի) պատճառ մը չդառնայ սննդեղէններու գիներուն յաւելումին ։ Նախարարը բացատրեց թէ կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ հաւասարակշռել պետութեան ելմտացոյցը եւ կասեցնել ֆրանքին անկումը ։ Եթէ ճարտարարուեստական նիւթերու այսօրուան գիները չզեղչուին, պետութիւնը հարկադրուած պիտի ըլլայ 120էն 150 միլիառի նպաստ մը յատկացնել յառաջիկայ տարի եւ այդ պարագային անկարելի պիտի ըլլայ պիւտճէն հաւասարակշռել. Հետեւանքը պիտի ըլլայ թղթադրամին անխուսափելի արժեզրկումը ։ Կառավարութիւնը պիտի ջնջէ գիներու հակակշիռը այն ապրանքներուն վրայէն որոնք կենսական չեն աշխատաւոր դասակարգին համար ։ Սննդեղէններու գիները պիտի զեղչուին անմիջապէս ։ Նոյեմբեր 7էն սկսեալ շրջուն վաճառորդները պարտաւոր են իրենց ծախած ուտեստեղէններուն վրայ, մասնաւոր ցուցատախտակով մը, նշանակել մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի գիները քիլոյով ։ Քննիչ պաշտօնեաներ պիտի այցելեն բոլոր շուկաները օրէնքին գործադրութեան վրայ հսկելու համար ։ Քննիչները իրաւունք ունին վաճառորդէն պահանջելու մեծաքանակի հաշուեգիրները եւ այն սակացոյցը որ կը ճշդէ շահերու համեմատութիւնը ։ Զեղծումի մը պարագային քննիչը կրնայ տեղւոյն վրայ ծախել խնդրոյ առարկայ ուտեղէնը՝ օրինական շահով եւ դատարանին յանձնել զեղծարար վաճառորդը ։ Բոլոր շուկաներու մուտքին առջեւ ցուցադրուած պիտի ըլլան օրինական գիները ։ Կառավարութիւնը կը յանձնարարէ բոլոր տանտիկիններուն որ հետեւին այդ գիներուն եւ քննիչ պաշտօնեային դիմեն երբ վաճառորդը աւելի բարձր գին մը պահանջէ ։

★ Դատական հետապնդումի ենթարկուեցաւ «Սը Սուառ» թերթը որ իր հինգշաբթի իրիկուան թիւով կը յայտնէր թէ կառավարութիւնը որոշած է արժեզրկել ֆրանսական թղթադրամը՝ տոլարը 400 ֆրանքի սակով ։

★ Շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներուն գումարը որ հոկտեմբերի սկիզբը՝ [illegible] էր 854.894 միլիոնի, նորէն բարձրացած է 867.700 միլիոնի ։

★ Գործադուլներ անընդհատ իրարու կը յաջորդեն ։

Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ գործադուլ հռչակած են հետեւեալները — Աղբահաւաքները, Ջրարաշխական ընկերութեան պաշտօնեաները, հիւանդանոցներու լուացարարները, կոյուղիներու աշխատաւորները, Թաղապետութեան փոխադրութեանց պաշտօնեաները, առողջապահութեան եւ հականեխումի աշխատաւորները, քաղաքապետութեան սպասարկողները, յուղարկաւորները եւ արուարձաններու Թաղապետութեանց պաշտօնեաները ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ինչպէ՜ս ազատեցանք

(Ճէպէլ Մուսայի հերոսամարտին վերջին դրուագը)

1915 Սեպտեմբեր 10: Կիշէն, ազատարար մարտանաւը, Ֆրանսական Գ. նաւաբաժնի ծովակալ՝ Տարթիժ տը Ֆուրնէի վերջնական ու անփոփոխ որոշումը հաղորդեց մեզի թէ՝ պէտք էր թողուլ մեր հայրենի լեռը եւ Փորթ Սայիտ փոխադրուիլ, թէ՝ անհնար է Ֆրանսական զօրք ցամաք հանելու հարկ եղած ռազմամթերքն ու կենսամթերքը տրամադրել մեզի, սկսած գոյամարտը շարունակելու համար:

Մեր բոլորին բաղձանքն էր մնալ հայրենի լերան բարձրաբերձ սարալանջերուն վրայ ու շարունակել դիւցազնամարտը, մասամբ սատարելու համար դաշնակից ուժերու Սուէտիոյ բաց դաշտէն ցամաք ելլելուն: Այս ուղղութեամբ կատարուած բոլոր դիմումներն ու թախանձանքները՝ ի զուր անցան: Տրուած որոշումը վերջն էր ու անյեղլի: Կամայ ակամայ պէտք էր հնազանդիլ: Ուրիշ ճար չկար:

Մեր պատմական ու պաշտելի Ճէպէլ Մուսան իր բախտին ձգելու ժամը տակաւ առ տակաւ կը մերձենար: Շատերուն սրտերն ու հոգիները խոր տխրութեամբ համակուեցան, երբ ժողովուրդը սկսաւ դիմել դէպի «փրկութեան նաւահանգիստ» (*), անկէ ազատարար մարտանաւերը ապաստանելու համար:

Շաբաթ օր, արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս, անօրինակ եւ եզակի տեսարան մը պարզուեցաւ Ճէպէլ Մուսայի արեւմտեան կողերուն վրայ: Ամէն մարդ տքալով, հեւալով, իր գոյքերն ու ուտեստեղէնը կը փոխադրէր ծովափ, այն յոյսով, թէ պիտի կարենար հետը տանիլ զանոնք:

Այդ օրը, ժողովուրդը գրեթէ ամբողջութեամբ ծովափ իջած էր, եւ վերջալոյսին, իր հանգիստը գտած մայրիներու եւ սօսիներու զով հովանիին տակ:

Սակայն, մարտական խումբերը, այդ քաջարի ռազմիկները, դեռ կը մնային իրենց վեհ պարտականութեան գլուխը, հեռաւոր խրամատներուն մէջ, որպէսզի թշնամին չկարենար արգելք հանդիսանալ պարպումի գործողութիւններուն, որ պիտի սկսէին կիրակի, Սեպտեմբեր 14, արշալոյսին հետ: Ու անոնք, ի հարկէն, իրենց կարիճ կուրծքերը պատնէշ պիտի ընէին, ինչպէս ըրած էին հերոսամարտի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, այս վերջին անգամ ալ յաջողութեամբ խաղալու, ու յաղթանակի վերջին վարագոյրը խաղաղութեամբ իջեցնելու փառականութեամբ:

Կիրակի էր: Խաչվերաց: Ու մենք պարզած ազատարար դրօշը կարմիր Խաչ, խաչ յաղթական, կը դիմէինք դէպի ազատարար մարտանաւերը, թիւով հինգ, որոնք լեռներու նման կը յածէին ծովուն վրայ:

Արշալոյսին արդէն ձեռնարկուած էր պարպումի վեհ գործին: Զրահաւորները խարսխած էին «Փրկութեան Նաւահանգիստ»ին դիմաց: Պարպումը սկսած էր ու կը շարունակուէր տենդագին: Ծովը կատաղի էր: Լեռնանման ալիքները գոռալով կը յառաջանային դէպի ծովափ ու կը փշրուէին խարակներուն վրայ, կարծես, դժուարացնելու համար փոխադրութեան գործը:

Սակայն, ժողովուրդը արհամարհելով բնութեան այդ պատուհասը, նետուեցան լաստերուն վրայ, ու յաղթական երգերով դիմեց դէպի մարտանաւերը: Ասպետական Ֆրանսայի ազնուական զաւակները, լծուած էին փրկարար աշխատանքի: Հակառակ ծովու կատաղութեան ու զիրար հալածող փրփրադէզ կոհակներուն, փոխադրութիւնը կանոնաւոր կերպով տեղի կ'ունենար, ի գին ամէն զոհողութեան, թէեւ շատ դժուարութեամբ: Ֆրանսացիները, հրամանատարէն սկսեալ մինչեւ նաւաստիները, այդ եւ յաջորդ օրը, իրենց հոգիի բարձրութիւնը ի յայտ բերին, պառաւները, ծերերը կիներն ու մանուկները հանգստութեամբ մարտանաւերը հասցնելով ու տեղաւորելով:

Երկուշաբթի: Երէկուան կատաղած ծովը հանդարտած էր: Անյաղթ ու լայնածաւալ Միջերկրականը՝ լճակի մը միապաղաղ անդորրութիւնը վերագտած էր: Ու Ճէպէլ Մուսան կամաց կամաց կ'ամայանար, ակամայ զրկուելով իր հարազատ զաւակներէն: Կարծես, ան արտասուալից աչքերով կը դիտէր իր կորիւններուն բաժանումը: Այո, մեր հայրենի նուիրական լեռը իրաւունք ունէր յորդառատ արցունքներ թափելու, ի տես մեր բռնադատեալ բաժանումին, քանզի բոլոր ճակատամարտներու ընթացքին, իր հայրական կարիճ կուրծքը պատնէշ ընելով, ու իր վիթխարի բազուկները տարածելով, ազատած էր մեզ ստոյգ մահէն: Ու մենք՝ թաց աչքերով բաժնուեցանք մեր սարերէն:

Մեր վերջին հրաժեշտը տուինք պատուոյ դաշտին վրայ դիւցազնաբար նահատակուող, ու Ճէպէլ Մուսայի կուրծքին տաճարը անմահներուն, որոնք արիաբար ինկած էին, ի խնդիր յաղթանակի եւ ազատագրութեան... փառք իրենց անմահ յիշատակին եւ համբոյր իրենց խնկելի շիրիմներուն ...:

Ծերերու, պառաւներու, մանուկներու եւ կիներու փոխադրութեան գործը աւարտած էր: Որպէսզի փոխադրութիւնը շուտափոյթ տեղի ունենար, բացարձակապէս արգիլուած էր, ոեւէ ծանր գոյք միասին տանիլ, ժամանակ չկորսնցնելու համար:

Կէս օր էր: Կարգը եկած էր հեռաւոր խրամատներէն նոր ժամանող Քաջարի մարտիկներու փոխադրութեան: Անոնք նաւ մտնելէ առաջ, մոխիրի վերածեցին հանդերձեղէնները, անկողինները, տնային բոլոր գոյքերը, սնդուկներն ու բոլոր իրերը: Իսկ պղնձեղէնները խոշոր կացիններով կոտրտուեցան:

Յետոյ, մանաւորաբար խնդրուեցաւ Կիշէնի հրամանատարէն, որ ծովափի բլուրներու կողերուն վրայ գտնուող ձիերը, ջորիները, էշերը, կովերը, եզները, հազարաւոր այծերն ու ոչխարները գնդացիրի բռնուին: Խնդրանքը կատարուեցաւ ... ու գնդացիրները սկսան բանիլ ...:

Իրիկուն էր: Կարճ ընդհատումներով, մարտանաւերը մեկնած էին իրարու ետեւէ: Երբ վերջին մարտանաւը, իր վերջին լաստը քաշեց ու կը պատրաստուէր մեկնելու վերջնականօրէն, յանկարծ ծովափին վրայ նշմարուեցան խումբ մը զինուած մարդիկ: Մարտանաւը, որ բաւական հեռու խարսխած էր, անմիջապէս թնդանօթներն ու գնդացիրները ուղղեց անոնց վրայ, թշնամիի տեղ դնելով զանոնք:

Անմիջապէս ճերմակ թաշկինակները սկսան անընդհատ ճօճիլ օդին մէջ, ծովափի խարակներուն վրայէն: Հեռադիտակով հասկցուեցաւ, որ ամենահեռաւոր պատնէշին վրայ գտնուող մեր մարտական խումբն էր իր խմբապետով: Եթէ քանի մը րոպէ եւս ուշանային ու չերեւէին... ամէն ինչ վերջացած էր...

Հրամանատարը, անմիջապէս շոգեմակոյկ մը բաց թողուց, որ սուրալով հասաւ դէպի ծովափ, ու խումբը առաւ իր մէջ, ազատելով զիրենք կոյր պատահականութեան երախէն:

Մինչ այդ ծովափի բլրակներուն վրայ, նորէն բաւական քանակութեամբ՝ ամէնտեսակէ անասուններ հաւաքուած էին, իրենց տէրերը փնտռելու բնազդէն մղուած: Հրամանատարը՝ մարտանաւէն տուաւ ազդանշանը: Ու շոգեմակոյկի վրայէն՝ գնդացիրները սկսան փսխել իրենց դժոխային կրակը ...:

Շոգեմակոյկը մեր մարտական խումբով վերադարձաւ մարտանաւ, որ սկսաւ սուրալ դէպի Փորթ Սայիտ: Ծովափին վրայ գնդացիրի բռնուած խեղճ անբանները, դեռ կը տապլտկէին արեան ճապաղիքներու մէջ:

Ողջակիզումի յետին դրուագն էր այդ՝ Յաղթանակի Աստծուն նուիրուած...:

Յ. Գ. ՓՈՒՐՍԱԼԵԱՆ
(Այնճար, Լիբանան)

(*) Ժողովուրդին կողմէ «փրկութեան նաւահանգիստ» անուանուեցաւ Ճէպէլ Մուսայի արեւմտեան կողմի այն ձորը, ուր տեղի ունեցաւ փրկութեան հրաշքը ...

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ...

Ծիրանագոյն աշուն: Արեգակին ճամբան կարճցած՝ հորիզոնին անկիւնը քաշուած է: Հեռո՜ւ, լեռներուն վրայ՝ ատր հալած, ոսկեձոյլ մը լեցուն, կլոր: Վերջալոյսը կ'այրի: Ցցուն բաշերը անհետացած են մայրամուտի զովութենէն: Կը փայլի, կը ցոլայ կապտաւուն ովկէանին մէկ պատառիկին վրայ: Եռագոյնը կը տարածուի — սպիտակ, բալագոյն ու նարինջ: Աչքս մեխուած՝ բեւեռուած է այդ պատառի պատառիկին, որը տարածուած է իր վերջին քայլերուն, յետքերուն տեղուանքը:

Կը դիտեմ, կը ւայլեմ անկշտում, հիացած ու զմայլած բնութեան գեղարուեստին վրայ.. միտքս չարչարելով պահիկ մը:

Արեւագալը սքանչելի բոցոտ, ցցուն բաշերով, ուղեղներով ու հուր հրան աչուըներով մաւուկը ....:

Վերջալոյսը գեղեցիկ: Խորհրդաւոր, երփներանգ սակայն, ծերացած ու դէպի մայրամուտ վազող: Զինաթափ իր սրուն խշտիկներէն, աղեղներէն: Խոհուն, խոկուն, հաւ-ճարեղ ճակատ: Առանց թարթելու կրնաս դիտել զինքը ժամերով, եթէ յաժեւայ, սպասէ: Վերջալոյս, ոսկի արծաթ ձուլուած: Հագած քուրա, երգելով, սաղմոսելով դէպի մօրը կ'երթայ հանգարտ, լողալով երեք գոյներուն առջեւէն:

Աշուն է, ծիրանի հագին: Արեգակը դեղնածածան: Մրգենիներն ու բարտիքը՝ նոյնպէս: Խաղողի հատիկներն անգամ ծիրանի հագած են: Սերկեւիլները մայրամուտի արեգակին պատկերը կը կրեն: Նուռերը կարմրած, ճաթռտած արիւն կը քամեն:

Աշուն է: Միրգ ու բերք ներս լեցուած՝ աշխատանքի դադար մասամբ, այգեպանին, գեղջուկին համար: Ամէն դի որսորդ, այգիներուն, բլրակներուն ու դարատափերուն վրայ իրենց ջուխտ ջուխտ շուներովը հոտառու: Հանգիստ չունին թռչունները ու նապաստակները: Հալածանք, ջարդ ու կոտորած անխնայ:

Աշուն է: Դաշտ ու այգի, միրգ ու բերք վերջալոյսի արեգակին հանդոյն: Ծիածան, դեղնաւուն տերեւները կը թափին ոլորուելով, պարելով ու սարսռալով:

●

Գորշագոյն, տսիկ ու փխրուն հողը կը սողայ, կը դողայ ոտքերուս տակ: Երբեմն մինչեւ կոճերս կը խրի մէջը: Գեղեցէն, շնորքէն մէջքս երկու կտոր եղած է կը կարծեմ: Անութիս տակ՝ կողովը լեցուած է արդէն: Աւելի քան երկու ժամ է կը դառնամ կարգ կարգ, ակօս առ ակօս, սա դեղնոտած որթերուն երկայնքն ի վար, վեր, մէջքս կամար շինած:

Կրկնայգեկութք՝ խաղողի հատաքաղ՝ այգեկութքէն վերջ: Կարծեմ աւելի ճիշդ է ըսել «ժողվռտուք»: Էհ, մեզի ալ... բաժին ձգուած է: Ու նաեւ մեզմէ ետքը՝ թռչուններուն, մեղուներուն ու բոլոր տեսակ միջատներուն: Կան երբեմն խոշոր, սովորական ու սլուրլում ողկոյզներ նոյնիսկ, թաքնուած տերեւներու խուռթեան մէջ: Ծուեթիկները աւելի առատ են ու բոլորն ալ ծիրանի շղարշ հագած, քաղցրացած մեղրի պէս:

Բերքս գոհացուցիչ է: Յոգնութիւնս փոխարինող: Կողովը լեցուած՝ անութիս տակ է ու աջ բազուկովս գրկուած:

Ալ յոգնած եմ: Տուն դառնալու ժամն ալ հասած է արդէն: Արեւմուտ է: Վերջալոյսը աչուըներուս մէջ դէպի գեղ՝ տուն պիտի յառաջանամ, աշխատանքիս արդիւնքը ուսիս առած:

Դուրս կը սահիմ այգիէն, նարինջագոյն տերեւներով բարունակներուն մէջէն սպրդելով ու կանգ կ'առնեմ դեռ կանանչաւէտ թումբին վրայ, ծխիկ մը ոլորելու, քէֆիկ մը հանգչելու ու շունչս կանոնաւորելու համար:

Կողովը կողքիս՝ կը նստիմ ու մէջքս կուտամ հեռագրաձողին: Ծխիկս կը ծխամ այգիի թումբին վրայ: Գրպանէս կը հանեմ «Յառաջ» մը, որ քաշած եմ իր մէկ տարուան դեղ շարքէն, պատահաբար: Ու աչքերս կ'իյնան իր վրայ:

«Հայկանուշ...: Հայկանուշ պիտի երգէ վաղը»:

Արագն է պատգամողը, լրատուն: Հայկանուշ պիտի երգէ վաղը, կիրակի: Ու Արագ կը թոթուայ Հայկանուշին ձայնովը: Հայկանուշին առջեւ դորդ կը փռէ, ծաղիկ կը նետէ, միւռոն ու անուշահոտութիւն կը սրսկէ:

Բոց կրակ կայ Արագի հոգիին մէջ: Այդ կրակը մեր Հայկանուշին «ծիրանի փող»ին, ձայնին համար է: Ու խանդավառութենէն գինովցած Արագ, կը կանչէ, ձայն կուտայ հայկական Փարիզին, Հայկանուշ պիտի երգէ վաղը, կիրակի, աչքերնիդ լոյս:

Ու սոխակներ թառած են Արագի կուրծքին, ուսերուն, թեւերուն վրայ: Ու հայրենի սրնգահարներ բոլորուած են իր շուրջը: Հովիւներ վարպետ սրնգահար: Ու անոնք՝ սրինգ ածելով իրենց հօտերը դէպի հովիտները կ'առաջնորդեն անտառներէն, լեռներէն, ջրուելու համար:

Ու ես ալ, այժմ, մոռցած ամէն բան, ժողվռտուք ու յոգնութիւն, թէ՝ կրթնած եմ այգիի մը թումբին վրայ հեռագրաձողի մը, նոյնացած եմ Արագի հետ ու վերացած իր կանչովն ու մեր Հայկանուշին երգերովը:

Ու աչուըս կը փակուին պահիկ մը: Րոպէապէս երազի մը գիրկը կ'իյնամ ...

Ու ահա Հայկանուշ կ'երգէ իր ծիրանի փողը օծելէ ետք, մաքիի հում կաթով...:

Հայկանուշ կ'երգէ: Բեմը խորան է մեր գեղի ժամին ու Հայկանուշ անոր ծնծղան՝ խորանին վրայ.

Քէլէ, քէլէ, քէլքիդ մեռնեմ...
Հայաստան, երկիր դրախտավա՜յր....

Հանդիսական ունկնդիրներ, սարկայ, թմբրուած, մարմար ու կոկիկ հագուած, բոլորն ալ [illegible], Սփիւռքեան սերունդ: Սեւ, սաթ ածուխի պէս մազեր: Շքեղ սրահ: Աւելի քան հազարեակ մը կը կազմեն անոնք: Շունչերնին բռնած, կը ծփծփան, կ'այլեկոծեն, անհուն ժպիտ մը դէմքերնուն՝ աչուըներնուն խորունկը:

Իսկ Հայկանուշ, ծնծղան, թոթովուն, մելանոյշ, գլգլան հայրենի աղբիւր կը խենթեցնէ մեզ իր անզուգական ծիրանի փողովը:

Քէլէ քէլէ, քէլքիդ մեռնիմ ...

(1930, Լիոն, «Սալ Րամօ», Ա. Ահարոնեանի քառասնամեայ յոբելեան):

Ու ահա ես ընդոստ կ'արթննամ, կը սթափիմ երազէս... մեր նուշ ու անոյշ Հայկանուշի ձայնին վերջին մրմունջներ քաղցր ականջներուս:

Գիտական սառւլիս

Քոլերան ասիական վարակիչ հիւանդութիւն մըն է, որուն որրանը կը գտնուի Հնդկաստանի եւ Հնդկաչինի մեծ գետերու տելթաներուն մէջ:

1830ին, քոլերայի համաճարակը մեկնելով վերոյիշեալ վայրերէն, տարածուեցաւ մէկ կողմէ Չինաստանի եւ Ճափոնի մէջ, միւս կողմէ ուղղուեցաւ դէպի Արաբիա, Եգիպտոս, Ռուսաստան, Թուրքիա (Պոլիս), Եւրոպա, Անգլիա եւ մինչեւ իսկ Ամերիկա մահ ու աւեր սփռելով ամէն կողմ, երբ տակաւին գոյութիւն չունէին առողջապահական արդի պայմանները եւ քոլերայի դէմ պատուաստումի դրութիւնը:

Ներկայիս որոշապէս յայտնի չէ թէ Եգիպտոսի համաճարակը ո՞ւրկէ ծագում առած է: Սուէզի ջրանցքի շրջանէն ծագում առած ըլլալը կը կարծուի: Ամէն պարագայի մէջ, Արաբ ժողովուրդին մեծագոյն մասը ի ծնէ աղտոտ ըլլալով եւ զուրկ առողջապահիկ պայմաններէ, այսօր մեծ թիւով զոհ կ'երթայ համաճարակին: Մինչեւ այսօր պաշտօնապէս արձանագրուած է 18.000 դէպք եւ 8000 մահ: Ամէն երկիրներէ ղրկուած հականեխիչ շիճուկին շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ մեծ չափով առաջքը առնել աղէտին: Դժբախտաբար, վարակուածներուն թիւը չափազանց շատ է, եւ Արաբ գիւղացին այնքան յետամնաց է, որ հակառակ տեղական իշխանութեանց խիստ հրահանգին, երբեք նկատողութեան չառներ առողջապահութեան տարրական կանոնները եւ կը ջանայ խուսափիլ պատուաստումէ:

1883ին, Գերմանացի բժիշկ եւ մանրէաբան Ռոպէր Քօխ գտաւ քոլերայի ախտածին ազդակը, այսինքն այդ ժահրաւոր հիւանդութեան պասիլը, որ զանազան ձեւերով կը ներկայանայ, մասնաւորապէս ստորակէտի ձեւով, որուն «bacile virgule» անունը կուտան:

Քոլերայի միքրոպը խիստ շարժուն է, օժտուած զարմանալի կենսունակութեամբ եւ արտակարգ տոկունութեամբ: Ան կրնայ երկար ամիսներ ապրիլ գետերու ջուրերուն մէջ, ցեխերու եւ աղտեղութեանց մէջ, կայուն ջուրերու եւ հորերու մէջ:

Վարակումը կրնայ ըլլալ ուղղակի եւ հարուածել հիւանդներուն հետ շփման մէջ գտնուող անհատները: Կրնայ ըլլալ նաեւ ան ուղղակի, կարգ մը կենդանիներու միջոցաւ, ինչպէս՝ ճանճերու, ձուկերու, խեցգետիններու, ոստրէներու, ուլականներու եւն.:

Համաճարակը կը տարածուի նաեւ հիւանդին կղկղանքին, ճերմակեղէններուն եւ գործածած առարկաներուն միջոցաւ: Տեսնուած է որ վարակումը յաճախ կը հետեւի գետերու ընթացքին, հիւանդութիւնը տարածելով գետեզերքներու վրայ գտնուած վայրերուն մէջ:

Քոլերայի մանրէին թունաւորումի շրջանը կը տեւէ 3 ժամէն մինչեւ 5 օր: Հիւանդութիւնը կը յայտնուի կղկղանքի, յանկարծական եւ յաճախակի ապավիժումներով, տենդով, որովայնի սաստիկ խիթերով, գլխու պտոյտով, ուժասպառութեամբ, յաճախակի փսխումներով, նուաղումով պառանցանքով, որոնց հետեւանքով հիւանդին վիճակը հետզհետէ կը ծանրանայ եւ քանի մը ժամէն մահը վրայ կը հասնի: Տաք ջուրի լոգանքները Sulphaganidineի դարմանումները, ինչպէս նաեւ երակներու մէջ աղի ջուրի ներարկումները օգտակար արդիւնքներ կուտան, 30 առ հարիւր նուազեցնելով մահերու թիւը:

Իբր նախազգուշական միջոցներ, պէտք է հաստատել արգելարաններ, կղզիացնել հիւանդները, հականեխել հիւանդին սենեակը, անոր ճերմակեղէնները, գործածած բոլոր առարկաները, միզամանը, պղինձի կամ զէնկի ծծմբատ թափել կղկղանքին վրայ, անխնայ պայքար մղել ճանճերուն դէմ, որոնք քոլերայի մանրէներուն փոխանցման զօրաւոր ազդակներ են, հսկողութիւն կատարել անդեղէններուն եւ պտուղներուն վրայ, բանջարեղէնները լաւ մը լուալ եւ միայն եփուած վիճակի մէջ ուտել, ջուրերը խմելէ առաջ եռացնել, ուտելէ առաջ ձեռքերը օճառով լուալ, զգուշանալ ամէն տեսակ՝ չափազանցութիւններէ եւ անցընել կանոնաւոր ու մաքուր կեանք մը:

Վերջապէս ամէնէն ապահով ու ազդեցիկ կանխարգել միջոցը կը կայանայ հակաքոլերայական պատուաստումին մէջ, որուն պէտք է ենթարկուին վարակուած վայրերուն բոլոր բնակիչները անխտիր: Պատուաստումի ազդեցութիւնը կը տեւէ 3—6 ամիս, համաձայն ենթակային դիմադրական ուժին:

ԺԱՆՏԱԽՏԸ տարափոխիկ հիւանդութիւն մըն է, որ կը փոխանցուի լուերու, մանաւանդ մեծ մուկերու, ինչպէս նաեւ ուրիշ միջատներու միջոցաւ:

Փասթէօրի լաւագոյն աշակերտներէն Տօքթ. Եէրսէն պաշտօնով Չինաստան ղրկուեցաւ, ուր ժանտախտի համաճարակ մը կը տիրէր: Հոն յիշեալ բժիշկը գտաւ հիւանդութեան միքրոպը, եւ իր հետազօտութիւնները յառաջ տանելով երեւան հանեց պատուաստ մը, որ ժանտախտին տարածումը կ'արգիլէ եւ զայն կը բուժէ երբ ժամանակին կիրարկուի: Դարմանումի համար ուժգնօրէն պատուաստուած եւ հիւանդութեան դէմ ախտապերծ ձիերու շիճուկը կը ներարկեն հիւանդին մորթին մէջ:

Լուրջ ձեւի տակ հիւանդութիւնը կը յայտնուի աճուկներու թեթեւ ցաւով, որուն կը յաջորդեն հետզհետէ՝ դող, գլխու եւ կոկորդի ցաւեր, գլխու պտոյտ, ուժասպառութիւն, զառանցանք, սաստիկ ու հրատոչոր ծարաւ: Ջերմը կը դանդաղի ու անկանոն կը զարնէ, երկու օրէն յաճախ երեւան կուգան երիկամունքներու բորբոքում, ուռեր կամ աւշային կծիկներ, որոնք փտախտի կը փոխուին: Մարմինը կը պաղի, փսխումներ կ'ունենայ, մորթին վրայ կճակերպ բիծեր երեւան կուգան, եւն., որոնք ազդարար նշաններ են մօտալուտ վախճանին: Երբ հիւանդը բուժման ճամբու մէջ գտնուի, ուռերը կը կակուղնան եւ կը թարախոտին: Ապաքինումը շատ երկար կը տեւէ:

Իբրեւ նախազգուշական միջոց, հակաժանտախտային պատուաստումը լաւագոյն ազդակն է:

ԹԻՖԻՍԸ (բծախտ) տարափոխիկ հիւանդութիւն մըն է, զոր պէտք չէ շփոթել ժանտատենդին (fièvre typhoïde) հետ հակառակ իրենց նմանութեան: Համաճարակը երեւան կուգայ համախումբ վայրերու, զօրանոցներու մէջ ուր խճողուած են վիրաւոր զինուորներ, կամ այն անհատներուն վրայ՝ որոնք առողջապահական տեսակէտով անյարմար պայմաններու մէջ կը գտնուին: Նիքօլ եւ Քոնսէյլ առաջին անգամ ըլլալով հաստատեցին թէ թիֆիւսը մարմինի ոջիլին միջոցաւ կը փոխանցուի:

ԺԶ, մինչեւ ԺԹ. դար բոլոր պատերազմներու ընթացքին թիֆիւսի համաճարակը աւելի աւերներ գործեց քան թէ բուն պատերազմները: Ամէնէն մեծ համաճարակը տեղի ունեցաւ 1814ին Մայենսի մէջ, ուր 60.000 բնակիչներէն 25.000ը մահացան, իսկ Լայպցիկի մէջ 1813ին 20.000 բնակիչներէն տասը հազար զոհ գացին թիֆիւսին:

Ներկայիս առողջապահական յառաջդիմութիւններուն շնորհիւ, այդ համաճարակը գրեթէ անհետացած է, բացի Մէքսիկայէ եւ Հնդկաստանէ, ուր փոքր տեղական ախտ գոյութիւն ունի աղքատ ժողովուրդին մէջ:

Հիւանդութեան ախտաճանաչումը բաւական բարդ է, որովհետեւ ան յաճախ կ'ընկերանայ ընդարմութեան եւ թանչքի: Քթի հոսումներու, գլխացաւութեան եւն. նախանշաններէ վերջ, վրայ կը հասնին դողերը, քանի մը օր տեւող շարունակական փսխումները, 40°ի տենդը, որոնց հետեւանքով հիւանդին ուժերը կը նուազին, եւ վեցերորդ օրը մարմինին վրայ երեւան կուգան կապոյտ ժանտաբիծեր: Այնուհետեւ տկարութիւնը իր ծայրագոյն աստիճանին կը հասնի, չոր հազ, յետոյ սաստիկ զառանցանք, թմրութիւն եւ վերջապէս մահ:

Երբ հիւանդութիւնը բարւոքումի ճամբուն մէջ կը գտնուի, 10րդ օրը մարմինի ջերմութիւնը կը սկսի նուազիլ եւ ենթական խոր քունի մը մէջ կը թաղուի: Ապաքինումը միշտ երկար կը տեւէ:

Թիֆիւսի դէմ մասնաւոր դեղ չկայ, բժիշկը ախտանիշին համաձայն կը կատարէ դարմանումը:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՊՈՒՏ'Մ ՍԻՍԱՂ

Զօրավար միքրոպ..

Երթան թող զէնք ու դրամ: Զինուորական ատրճաններ, յիսնապետներ, հարիւրապետներ, հազարապետներ եւ մարաջախտներ: Հնավաճառի խանութները լեցուցէք արծաթակոթ սուրերը, ոսկեդրուագ զինուորական հալաւները:

Պատուանշան կերտող արհեստաւորները թող նիւթան կօշկակարութեան կամ երկաթագործութեան հետեւին...

Զինուորական վարժարանները եւ զօրանոցները, բնակարանի թող վերածեն, որպէսզի դուրսը մնացած հազարաւոր անտուններ պատսպարուին:

Պատերազմական դաշտերը թող վերածեն բանջարանոցի: Կաղամբ, ստեպղին թող ցանեն պատուոյ դաշտերուն վրայ...

Հիւլէական ռումբն ալ սանկ մէկ կողմ թող քաշուի՝ փոքրին ցաւը ողբալու համար, մինչեւ որ սուղի ապրանք կ'ըլլայ:

Պատերազմական պիւտճէները թող յատկացնեն, տուրքի պաշտօնեաներուն համար հանգստեան տուներ կառուցանելու..

Ասկէ ետքը, չկան հսկայ մարտիկներ: Բլրածաւալ թանքեր, տասը, քսան մեթրնոց թնդանօթներ: Երկնառաք ռումբեր: Ռազմանիւթ կրող, բնական իբր մը պարունակելիք հսկայ ինքնաշարժներ: Այս բոլորը, ամէնքը ի տէր հանգիստ: Զի այսպէս կը պահանջէ նորին մեծազօրութիւն միքրոպը, մանրէն...

Ամերիկացի գիտունները տենդագին աշխատանքի լծուած են եղեր միքրոպներ բուծանելու, բազմացնելու համար:

Ռուսիան ալ անշուշտ կը հետեւի եղեր իր մրցակից տոլարապաշտ Ամերիկայի ...

Եթէ,— քաղաքակրթութիւնը մի արասցէ, վաղը գլուխները տաքնան եւ մարդկութեան բարիքին, դեմոկրասիի պաշտպանութեան սիրոյն պատերազմ ծագի, զօրակոչի պէտք չկայ, միքրոպակոչ պիտի ըլլայ եւ գիտական աշխատանոցներու մէջ, փոքրիկ սրուակները դուրս պիտի գան թշնամիին դէմ:

Թիֆոյի, մալարիայի, ժանտախտի, տիֆթէրիի, թոքախտի, սիֆիլիսի գունտեր պիտի կազմուին որոնց իբրեւ զօրավար, մարաջախտ՝ ճերմակ շապիկներով մանրէաբաններ, պիտի նշանակուին այդ սրուակագունդերուն բանակները ղեկավարելու համար:

Օդի մէջ, մանրէակիր ամպեր պիտի կուտակուին եւ իբրեւ անձրեւ կամ մշուշ, պիտի իջնեն թշնամի երկրին վրայ, վարակելով միլիոնաւոր անմեղ — յանցաւոր ժողովուրդները:

Ամպացիր թնդանօթներ գործի պիտի լծուին:

Համաճարակ մըն է պիտի սկսի եւ մարդիկ քուրջ դարձած, շարժելու կարողութիւնը կորսնցուցած պիտի գամուին անկողիններու մէջ: Բժիշկներու եւ դեղագործներու բազմութիւնը, փողոցներու մէջ զիրար պիտի խաչաձեւեն: Դագաղագործներ, դամբանափորներ, մեռելաթաղներ օրական քսան չորս ժամ պիտի աշխատին՝ արիւն քրտինքի մէջ: Քահանաներու սով պիտի ըլլայ, որոնց պիտի փոխարինեն ձայնագրի պնակներ: Դագաղները պոչ պիտի բռնեն գերեզմանատուններու առջեւ: Թերեւս թաղման կտոր մըն ալ աւելցուի ուտեստեղէնի կտրոններու վրայ ...

Ծանուցումներ պիտի երեւան, օ րմը, թերթերու մէջ: «Թիֆոյի կամ ժանտախտի մանրէներ կ'ուզուին: Նպաստաւոր գին: Դիմել...»

«Անշուշտ Եհովան բան մը գիտէր, երբ արգիլեց Ադամին եւ կնկանը, գիտութեան ծառին չմօտենալ: Բայց այդ թեթեւամիտները մտիկ չըրին պատուէրը եւ մօտեցան ու կերան այդ անիծեալ պտուղէն:

Հիմա, երթան ծնկները թող ծեծեն ...

Է՛հ, այսպէս է քաղաքակրթութիւնը: Փիղերէն, ուղտերէն, ջորիներէն վերջ կարգը մանրէներուն:

Անոնք ալ ինծի քեզի պէս շնչաւոր էակներ են: Թող քիչ մըն ալ իրենք յոգնին եւ քաղաքակրթութեան համար նայրին...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ ...

Աշուն է դարձեալ, տերեւներ անշունչ,
Կը դողան, կ'իյնան. ու կը դիտեմ մունջ...:

Թռչուն մը յանկարծ ճիչով մը աղու,
Ծառն իր կը լքէ, կը թռի հեռու,
Հոգիս ալ կարծես, նոյն փղձին եղու,
Զիս լքած՝ կ'երթայ անուրջէ անուրջ ...:

Սակայն մեղապարտ ան կը դառնայ ետ,
Ու եղած հաղորդ աշնան վշտին հետ,
Բոցովն իր անմահ կ'ընէ զայն անհետ...
Բաղեղ մը ծիր ծիր կը դառնայ մեր շուրջ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Եւ հիմակ, ահա, «Ցառայ» իր հասակը կը փռէ ուսիս՝ ու կողովն ալ իր վրայ կը նստի ամբողջ ծանրութեամբը: Սակայն Հայկանուշ երգելէ չի դադրիր ուսիս ու կողովին մէջտեղէն ու Արագն ալ աչքի լոյս տալու Փարիզցիներուն:

X

Աշուն է: Ծիրանաշող աշուն: Հիմակ, Հայկանուշն ալ աշուն մըն է ծիրանի: Արագն ալ աշուն ոսկեշող, բերք առատ:

Ու մենք կը քալենք աշնան այս աղուոր վերջալոյսը թաղած մեր աչուըներուն մէջ:

Հայկանուշ կ'երգէ անդադրում... Արագ աւետիս կը կանչէ Հայկանուշի մասին: Երկուքն ալ ուսիս վրայ՝ խաղողի «ժողվռտուք»ով լեցուն կողովին տակը...: Իսկ ես, յոգնած ու պարտասած, Հայկանուշն ու Արագը, կողովը լեցուն, բոլորն ալ ուսիս նստած կը քալեմ հա կը քալեմ դէպի գեղ՝ դէպի տուն հասնելու:

Ահա վերջալոյսը կ'անհետանայ: Մութը կամաց, դանդաղօրէն կը տարածուի մեր ետեւ, ծիրանի հալաւ հագուած այգիներուն վրայ:

Հայկանուշ կ'երգէ՛... կ'երգէ Հայկանուշ:

Արագ աւետիս կը կանչէ հայկական Փարիզին մեր անմահ Հայկանուշին համար:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

«Ես նապաստակ չեմ» կը պոռայ Վիշինսքի Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնախումբը հինգշաբթի օր 6ի դէմ 43 ձայնով որոշեց որ 57 ազգերու կազմակերպութիւնը չարունակէ իր նիստերը ամբողջ տարին՝ օրակարգի երկրորդական նիւթերը սպառելու համար։ Խորհրդային Միութեան գլխաւոր պատուիրակը յայտարարեց անմիջապէս որ իր կառավարութիւնը պիտի չմասնակցի այդ «պզտիկ համաժողովին»։ Անգլիոյ պատուիրակը Սըր Հարթլի Շօքրոս, ըսաւ որ «Ռուսիա կ'աշխատի իր կամքը պարտադրել ուրիշներուն վրայ» եւ կոչ ըրաւ որ Խորհրդային Միութիւնը փարատէ իր մասին եղած կասկածները։ Սըր Հարթլի հերքեց այն ամբաստանութիւնը թէ օժանդակ համաժողովին նպատակն է չէզոքացնել Ապահովութեան Խորհուրդը եւ դիտել տուաւ որ Ռուսիա վեթոյի իր իրաւունքը գործադրելով կ'ուզէ ճնշում բանեցնել։ Վիշինսքի պատասխանեց հետեւեալ բառերով.— Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն Ռուսիան վտարել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն, դուք կ'ուզէք բռնաբարել Միջազգային Ուխտը եւ յետոյ կը հարցնէք թէ ինչու չենք գործակցիր։ Երեւի դուք կ'ուզէք՝ մեզ այնպէս մը դրկել որ խեղդամահ ըլլանք ճիշդ այնպէս ինչպէս թունաւոր օձն կը դիւթէ նապաստակը»։ Վիշինսքի խօսքը ուղղելով Անգլիոյ ներկայացուցիչին, պոռաց — Ես նապաստակ չեմ իսկ դուք,, Սըր Հարթլի, չունիք օձին մագնիսականութիւնը» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Պանան՝ Նոյեմբեր 7էն 30 E. J. A. դասակարգերուն 800 կրամ՝ SJ կտրոնով։ Շաքար՝ Նոյեմբեր 10էն 30 E դասակարգին 1ուկէս քիլօ, J եւ A դասակարգերուն մէկ քիլօ, M եւ V դասակարգերուն 750 կրամ՝ 66 եւ 72 թիւ կտրօններով ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն հինգշաբթի օր մեռած են 170 հոգի, վարակուած են 398 անձեր ։ Ֆրանսական իշխանութիւնները կը չարունակեն հակաժահրիչներ ուղարկել Եգիպտոսի համար օդով։ Եգիպտոսի օդանաւային սպասարկութիւնը ընդհատուած է ցնոր տնօրինութեան ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ յեղափոխութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ մեծաշուք հանդէսներ տեղի կ'ունենան Մոսկուայի մէջ երեք օրէ ի վեր։ Ուրբաթ օր զինուորական տողանցք մը կատարուեցաւ Մոսկուայի կարմիր հրապարակին վրայ։ Արեւելեան Եւրոպայի բոլոր երկիրները — բացի Յունաստանէն — մասնաւոր պատուիրակութիւններ ղրկած էին հանդէսներուն մասնակցելու համար ։ Մայրաքաղաքը դրօշազարդուած էր եւ լուսաւորուած։ Լենինի եւ Ստալինի ինչպէս նաեւ քաղաքական բիւրոյի բոլոր անդամներուն լուսանկարները ցուցադրուած են հրապարակներու վրայ ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը Թաթարէսքու հրաժարեցաւ երբ խորհրդարանը 5ի դէմ 187 քուէով ամբաստանեց զինքը դաւադրութեան մասնակցած ըլլալու յանցանքով։ Իրմէ անմիջապէս ետք, հրաժարեցան նաեւ երեք նախարարներ՝ անդամ ազատական կուսակցութեան։ Համայնավար վարչապետ Կրոզա բացառիկ նիստի հրաւիրած իր դահլիճին մնացեալ անդամները՝ կառավարութեան կազմը ամբողջացնելու համար։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ մը կատարուեցաւ հինգշաբթի օր Պիրմանիոյ վարչապետ Թաքին Նուի վրայ։ Ինք չվիրաւորուեցաւ բայց սպաննուեցաւ իր անգլիացի թիկնապահը։ Ոճիրին հեղինակը անյայտացած է։ Արտաքին նախարարը Եու Թին Թութ կծու բառեր արտասանեց Չըրչիլի հասցէին որ, ինչպէս յայտնի է, դէմ է Պիրմանիոյ անկախութեան ծրագրին եւ անցեալներս խստօրէն կը քննադատէր նախորդ վարչապետը (սպաննուած յուլիսին)։ Ամէնէն թեթեւ խօսքը զոր կրնամ ըսել Չըրչիլի մասին այն է թէ այդ մարդը հաւանաբար մոռցած է իր ծագումը եւ ստացած դաստիարակութիւնը, ըսաւ վարչապետը։ Իր յաճախած դպրոցներուն մէջ սորված պիտի ըլլար որ ազնիւ մարդը չի հայհոյեր մեռնողներուն ետեւէն ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնագիտարանը որ 21 տարիէ ի վեր պատրաստութեան մէջ էր պիտի աւարտի քանի մը շաբաթէն։ Կը բաղկանայ աւելի քան 70 հատորներէ ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի։ Այսօր կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11 Սալ Կալմանի մէջ։

Պիտի խօսին ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (ֆրանսերէն)։

Խնջոյք – պարահանդէս ։ Գեղարուեստական ճոխ յայտագրով։ «Սամուէլ»էն պիտի ներկայացուին կենդանի պատկերներ։ Պիտի ըլլան երգ, նուագ եւ արտասանութիւններ։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյլի մէջ ։

Մանրամասնութիւններ յաջորդով ։

★

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծաւալով [illegible], [illegible] ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն [illegible]։
Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք։
Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։
Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

ԹԱՒՐԻԶԻ առաջնորդարանը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Սը. Համասփիւռ Մելիք Յակոբեան կը փնտռուի իր մօրը Խաթուն Մելիք Յակոբեանի կողմէ։ Տեղեկացնել Թաւրիզի (Իրան) Հայոց առաջնորդարանի հասցէով ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. ԹԻՒԸ (հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ.— H. Patouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Փալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարամեան 40 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fetes, rue Piat, Palikao :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13

Օր. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՏԷՄԻՐԵԱՆ
Պ. ՄԻՇԷԼ ՄԻՍՃԵԱՆ
Նշանուած

Շավիլ Հոկտ. 26 Մարսէյլ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին պարահանդէսը, կիրակի 21 Դեկտեմբերին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։
Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։
Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։
Կը նուագէ Թառիսթ Գարեգին։ Պար.— Քասիօ Քանթոյի զոյգին կողմէ։
Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ
Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց
Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք ։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 11 Novembre 1947 Երեքշաբթի 11 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5185 — Նոր շրջան թիւ 794 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՍԲ.— Պոսթընի մեր պաշտօնակիցը «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ ներգաղթի երկրորդ հանգանակութեան մասին.— «Զանգ հնչեցէք երկրորդ մեծ Հանգանակութեան յաջողութեան, որովհետեւ, ներգաղթը, որուն համար տեղի պիտի ունենայ այս հանգանակութիւնը եւս, կը խօսի մեր բոլորի սրտին, Ներգաղթը, որ ըսել է հայահաւաքում մայր հայրենիքի ծոցին մէջ, Հայ Դատի լուծման երկրորդ երեսն է: Խորհրդային Միութեան հայութիւնը այս յոյսը ունէր, որ պիտի լայնցնէ մեր հայրենիքի սահմանները եւ այդ տեղի ունենար գաղթականութեան ներգաղթ: Դժբախտաբար, քաղաքական պայմաններու անյաջող դասաւորութեամբ, ցարդ տեղի չունեցաւ առաջինը, բայց այդ չի նշանակեր որ անիկա տեղի պիտի չունենայ մօտ ապագային: Անցեալ եւ այս տարի, ներգաղթ տեղի կ'ունենայ: Աւելի քան 50.000 Հայեր արդէն փոխադրուած են Հայաստան, տուն տեղ եղած եւ նուիրուած հայրենիքի վերաշինութեան գործին: Այս տարի ալ մինչեւ այժմ 15.000 Հայեր, Յունաստանէն, Սուրիա Լիբանանէն, Ֆրանսայէն, Եգիպտոսէն եւն., մեկնած են Հայաստան: Ուրիշ հազարաւորներ ալ յուսով պիտի հետեւին մեկնողներուն: Դէպի Հայաստան այս երթը մեծ ու արդիւնաշատ ճիգ մըն է՝ թափուած Հայոց Հարցի լուծման ճամբուն վրայ: Զայն պէտք է դիտենք ճիշդ այդ լոյսով:

Եւ այդ ճիգն է որ մենք ամէնքս ալ պէտք է բերենք մեր լիառատ մասնակցութիւնը: Թիւը ուժ է, եւ որքան մեր ժողովուրդի թիւը մեծ ըլլայ մեր հայրենիքին մէջ, այնքան նաեւ պիտի բարձրանայ հոն մեր քաղաքական կշիռը: Բնակչութեամբ աղքատ թոյլ Հայաստան մը, ոչ մէկ ժամանակ հաշուի կ'առնուի ընդհանրապէս, խիտ բնակուած, շէն ու բարգաւաճ Հայաստան մը կարողական մեծ ուժ մըն է, որ յարգանք կը պարտադրէ եւ թշնամիին եւ բարեկամին: Ներգաղթ կամ հայահաւաքում կը նշանակէ Հայաստանի հզօրացում:

Ամիսներ առաջ Նիւ Եորք գումարուած «Համաշխարհային Հայկական Կոնգրէսն» արդարացնելու համար իր մեծաղղորդ անունը, որոշած էր մինչեւ 1950, յօգուտ Ներգաղթի հանգանակել 5 միլիոն տոլար: Իր ատենին մենք գրեցինք այս սիւնակին մէջ, որ «Կոնգրէսն» իր անունին չափ ալ մեծաղղորդ, բայց անգործնական որոշում մըն է տուած, որ սակայն պիտի չհասնի իր նպատակին: Խլել Բարեգործականի ձեռքէն իր սկսած եւ դեռ չվերջացուցած ձեռնարկը, պիտի նշանակէր դատապարտել ցարդ անոր կատարած գործը եւ հրապարակային անվստահութիւն յայտնել անոր: Ծիծաղելի էր մտածելն անգամ, որ ամերիկահայութիւնը միլիոններ պիտի տար «Կոնգրէսի» կազմակերպիչներուն: Բարեբախտաբար, վերջիններն ալ արդէն խելքի եկած՝ լուռ ու մունջ հրաժարած են իրենց նախկին մտածումէն:

Ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի ալ ուրեմն Բարեգործականի ուսերուն կը ծանրանան նոր մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութեան հոգն ու պատասխանատուութիւնը: Պէտք է ընենք ուրեմն մեր կարելին՝ փայլուն յաջողութեամբ պսակելու համար եւ այս ձեռնարկը:

Բայց, ինչպէս աւելի առաջ դիտել տուած ենք, նորէն կը կրկնենք, որ շատ լաւ պիտի ըլլար, եթէ յօգուտ Ներգաղթի մեր հանգանակութիւնները դրուէին համազգային հիմերու վրայ, այսինքն ստեղծուէր մարմին մը՝ բոլոր գործօն հոսանքներու եւ բարեսիրական միութեանց մասնակցութեամբ: Կասկած չկայ, այդ պարագային առաջադրուած ձեռնարկը գլուխ պիտի ելլէր ալ աւելի կարճ ժամանակի եւ աւելի խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Դժբախտաբար չլսուեցաւ մեր ձայնը:

Մեր ձայնի չլսուիլը սակայն պատճառ չեղաւ որ մենք հրապարակ դրուած ձեռնարկին չընծայէինք մեր բոլորանուէր աջակցութիւնը: Գործի սիրոյն, նոյնը պիտի լինի եւ այս անգամ:

Եթէ նուազագոյնը այս անգամ ալ 50.000 Հայեր մեկնին Հայաստան, ատով ուրեմն մենք այդքան հայութիւն փրկած պիտի ըլլանք կորստեան ճանկէն եւ դարձուցած՝ մեր հայրենիքին: Այդ պատճառով ալ Ներգաղթը պէտք է խօսի մեր բոլորի սրտերուն:

Ներգաղթին աջակցող իւրաքանչիւր հայ պէտք է գիտնայ, որ ինք Հայաստանի պաշտպանութեան համար զինուոր մը կ'ուղարկէ, կամ կ'ուղարկէ հոն մտքի մշակ մը, կամ արհեստներու տիրացած ճարտար ձեռքեր: Եւ այս գիտակցութեամբ ոգեւորուած, ան պէտք է առնուազն տայ այնչափ, որչափ տուած է անցեալ տարի: Հայրենիքին ծառայելու համար մենք պէտք չէ մտնենք զանազան մանր հաշիւներու մէջ:

Պաղեստինի խնդիրը

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին շաբաթ օրուան նիստին մէջ Խորհրդային պատուիրակը առաջարկեց որ համաժողովը նշանակէ յատուկ յանձնաժողով մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Պաղեստինի բաժանման գործադրութեան վրայ հսկել մինչեւ խնդրոյ առարկայ երկիրներու անկախութիւնը:

★ Արաբական Դաշնակցութեան անդամ պետութիւնները վճռական միջոցներ ձեռք առնելու մասին վերջնական որոշում մը տուած չեն տակաւին: Բախումներ տեղի պիտի ունենան բնականաբար երբ Պաղեստինի բաժանման ծրագիրը գործադրուի, բայց արաբական երկիրները յոյս ունին որ Միացեալ Ազգերու յանձնաժողովը համաձայնութիւն գոյացնէ այս առաջարկին շուրջ: Այդ պարագային, Միացեալ Ազգերը պիտի գրաւեն ամբողջ Պաղեստինը երբ բրիտանական ուժերը հեռանան: Անդրյորդանանի Ապտուլլա թագաւորը համակիր չէ բռնի միջոցներու դիմելու ծրագրին: Արաբական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ Անգլիացիները կրնան իրենց մեկնումէն առաջ, հրէական Պաղեստինը յանձնել Հագանա կազմակերպութեան իսկ մնացեալ մասը Արաբներուն:

Լոնտոնի բանակցութիւնները

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Լոնտոնի մէջ քանի մը օրէ ի վեր կը գումարուի չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն խորհրդաժողովը որուն նպատակն է նախապատրաստական աշխատանքներ կատարել Գերմանիոյ դաշնագրին մասին: Փոխանորդները տակաւին չեն համաձայնած թէ որ պետութիւնները պիտի մասնակցին հաշտութեան խորհրդաժողովին, Անգլիա եւ Ամերիկա կը պնդեն որ Փաքիստանը պէտք է հրաւիրուի, բայց Խորհրդային Միութիւնը եւ Ֆրանսան, հակառակ են այդ առաջարկին: Ռուսիա կ'առաջարկէ Ալպանիոյ մասնակցութիւնը: Մոսկուայի կառավարութիւնը կ'առաջարկէ նաեւ որ Գերմանիա իր տեսակէտները պարզէ միայն այն պարագային երբ կեդրոնական կառավարութիւն մը կազմուած ըլլայ: Ամերիկա կ'առաջարկէ որ խորհրդաժողովին ներկայ ըլլան Գերմանիոյ դէմ պատերազմ հրատարակող 55 երկիրները, իսկ Խորհ. Միութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ միայն 18 երկիրներու մասնակցութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովը այս օրերս պիտի քննէ Մարոքի անկախութեան խնդիրը: Փաքիստանի պատուիրակը Սըր Մուհամէտ Զաֆրուլլահ խան, քաղաքական յանձնաժողովին պիտի ներկայացնէ Մարոքի անկախութեան պահանջը: Ֆրանսական եւ սպանիական Մարոքի ներկայացուցիչները յանձնած են յուշագիր մը որուն մէջ կ'առաջարկեն — Մարոքի խնդիրը պէտք է միացնել Սպանիոյ խնդրին, անկախութեան բանաձեւը պէտք է յղել համաժողովին 1906ի Ալճիզիրէի համաձայնութիւնը պէտք է գործադրուի:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ խնդիրներու միջազգային քննիչ յանձնաժողովը տեղեկագիր մը հրատարակեց շաբաթ օր ամբաստանելով որ Ռուսիա «բազմաթիւ զօրաբաժիններէ բաղկացած գերմանական բանակ մը կազմակերպած է եւ կ'աշխատի իր հակակշռին տակ առնել ամբողջ Գերմանիան: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ այս բանակները տեղաւորուած են Լատուիայի, Մինսքի եւ Ղրիմ շրջանները: Յանձնաժողովին կը մասնակցին յայտնի դէմքեր, ինչպէս լորտ Վէնսիթարթ, լորտ Գրէյվէզըն, Էտուար Էրիօ եւ ուրիշներ: Այս վերջինը մերժած է ստորագրել տեղեկագիրը առարկելով թէ ան խստօրէն կը քննադատէ բարեկամ պետութիւն մը:

Ամերիկա 5,750 միլիոն տոլար պիտի տայ Եւրոպային

Եւրոպական երկիրներուն նիւթական օժանդակութիւն հասցնելու առաջարկը քննող յանձնախումբը կիրակի օր հրատարակեց իր տեղեկագիրը որու համաձայն Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը 5750 միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ ծրագրին գործադրութեան համար, եթէ խորհրդարանն ու ծերակոյտը վաւերացնեն Մարշըլի առաջարկները: Տեղեկագիրը նախագահին ներկայացուած է արդէն: Կը բաղկանայ երկու հատորներէ եւ ունի 132.000 բառ: Յանձնախումբը նիւթական հարցերէ զատ կը յանձնարարէ նաեւ միջոցներ համայնավարութեան դէմ պայքարելու համար: Վերոյիշեալ գումարը ցոյց կուտայ միայն Եւրոպայի 1948ի պէտքերուն հաշիւը եւ որովհետեւ սպասուած երկիրները չեն կրնար վերադարձնել զայն, ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է գումարին մէկ մասը — 3500 միլիոն — նուէրի ձեւով յանձնել խնդրոյ առարկայ երկիրներուն: Տեղեկագրին հեղինակները կը շեշտեն մասնաւորաբար հետեւեալ կէտերը.— Ա. Եւրոպային վերականգնումին մէջ գլխաւոր դերը պէտք է կատարեն իրենք, նպաստընկալները: Բ. Միացեալ Նահանգներուն համար մարդասիրական, տնտեսական, ռազմագիտական եւ քաղաքական անհրաժեշտութիւն մըն է Եւրոպայի օգնել: Գ. Ամերիկեան մեծ զոհողութիւններ սահմանուած է այս ձեռնարկին յաջողութեան համար: Դ. Եւրոպան իրականին մէջ 7000 միլիոն տոլարի պէտք ունի 1948ի տարեշրջանին համար, բայց շարք մը նկատումներով առայժմ կը յանձնարարուի վճարել 5750 միլիոն միայն: Մինչեւ 1951 Ամերիկա պիտի տրամադրէ 12էն 17 միլիառ տոլար Եւրոպան «ոտքի հանելու համար»: Այս աստղաբաշխական գումարը պիտի հայթայթուի նոր տուրքերով եւ ոչ [illegible] փոխառութիւններով: Տեղեկագիրը հետեւեալ բառերով կ'արտայայտուի համայնավարութեան մասին.- Արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումի ծրագիրը պէտք է յաղթահարէ համայնավարներու կանխամտածուած վնասարարութեան: Համայնավարութիւնը քաոսի եւ թշուառութեան յաւերժացումին մէջ է որ կը փնտռէ վերջնական յաղթանակի իր պատեհութիւնը: Գաղափարական պայքար մը սկսած է արդէն մենատիրական երկիրներու եւ իրենց արբանեակներուն կողմէ ուղղուած այն ազգերուն դէմ որոնք կը հաւատան անհատական ազատութեան: «Անարիւն պատերազմ» մը տեղի կ'ունենայ ներկայիս արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Ռուսական պետութիւնները դաշնակիցներ ունին «Երկաթէ վարագոյրէն» այն կողմը: Այս դաշնակիցները [illegible] հաւատարիմ [illegible] ոչ թէ իրենց պատկանած երկրին այլ Քրեմլինի»:

Գիտունները չեն հետաքրքրուիր Մոլոթովի ճառով

Շաբաթ օր յիսուն ականաւոր գիտուններ խորհրդակցութիւններ ունեցան Քոլէժ տը Ֆրանսի մէջ հիւլէական ուժի «ընկերային հետեւանքներուն» մասին: Մոլոթովի ուրբաթ օրուան զգայացունց ճառը որ եւ է կերպով հետաքրքրած չէր զիրենք: Շիքակոյի համալսարանին փրոֆէսէօրներէն Հարըլտ Եուրի տեսակցութիւն մը տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն, ըսաւ թէ եղածը պարզապէս «պլըֆ» մըն է: Հիւլէական ուժին գաղտնիքը ծանօթ է արդէն աշխարհի բոլոր գիտուններուն, ըսաւ փրոֆէսէօրը, եթէ Մոլոթով ըսել կ'ուզէ թէ իրենք ալ կրնան շինել հիւլէական ռումբը, ատիկա մեզի համար նորութիւն է: Ուրիշ գիտուն մը, Ժոլիօ Քիւրի ըսաւ թէ Մոլոթովի տուած լուրը շատ ալ կարեւոր չէ: Խորհրդային Միութեան ներկայացուցիչը ներկայ չէր այս խորհրդակցութեանց:

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը նոր ելմտացոյց մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին վաղը՝ չորեքշաբթի: Կը նախատեսուի որ նոր տուրքեր եւ սեղմումներ առաջարկուին: Կառավարութիւնը պիտի դադրեցնէ հիւսուածեղէնի եւ կաշիի ճարտարարուեստին յատկացուած նպաստը որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ գիներու բարձրացում մը: Թղթատարական սակացոյցը պիտի վերաքննուի եւ հաւանական է որ տեղական նամակներու դրոշմաթուղթը 2ուկէս փէնիէն 3 փէնիի բարձրանայ: Թատրոններու եւ շարժանկարներու տոմսերն ալ նոր տուրքերու պիտի ենթարկուին: Տուփ մը գլանիկը որ պատերազմէն առաջ կ'արժէր 12 փէնի, պիտի արժէ 46 փէնի: Գետնախնձորն ալ պիտի ծախուի բաժնեչափով — շաբաթական երեք լիպրա: Շաքարեղէններու բաժնեչափը պիտի զեղչուի ամսական 12 ունկիի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

Հայկական Անկախութեան պատմական իսկական Թուականները

Հին Ուրարտուի յաղթանակները կրնանք անմիջապէս իրաւամբ Հայաստանի հնագոյն պատմութեան ազգային անդրանիկ յաղթանակները նկատել, որովհետեւ Ուրարտուն Հայերէ նուաճուելով՝ անոնց հետ ձուլուեցաւ 6րդ դարուն Ն. Ք.։

Ուրարտուն հայ ցեղին մէջ ապրեցաւ իր բազմաթիւ տոհմերով, որոնց շատերուն անունները մնացին հայ նախարարական ցանկին մէջ։

Հայոց աւանդական պատմութեան մէջ՝ հին Ուրարտուի թագաւորներու յիշատակին արձագանգն ալ կ՚իմանանք յաճախ։

Քրիստոսէ գրեթէ 1500 տարի առաջ, կը սկսի Ուրարտուի անկախութիւնը որ հետզհետէ դարձաւ ընդարձակ պետութիւն մը բազում մեծ ու փոքր թագաւորութիւններով։ Գաղափար մը տալու համար Ուրարտուի սահմաններու ընդարձակութեան, կուտամ անոր աշխարհագրական եօթը մեծ բաժանումները։

1.— Բուն Ուրարտու.— Վանայ լճին հիւսիսակողմեան երկիրները գրեթէ մինչեւ Վրաստանի սահմանակից։

2.— Բիանա.— Վանայ լճին Արեւելեան երկիրները։

3.— Մինի.— Վանայ եւ Ուրմիոյ լճերուն մէջ գտնուող ընդարձակ երկիրները։

4.— Մուսասիր.— Վանայ լճին Արեւմտեան կողմերը երկարող բազմամարդ երկիրները։

5.— Միլտիս.— Ամբողջ Բարձր Հայքը ու անոր լեռնային շրջանները։

6.— Նաիրի.— Վանայ լճէն հարաւ ու Եփրատէն մինչեւ Կասպուստան ծով երկարող լայնատարած երկիրները։

7. Մելիտ.— Եփրատի վերի հոսանքներուն աջ ափը՝ մէջը պարփակելով Մալաթիան ու հաներով գրեթէ մինչեւ Կապաթովկիա։

Պատմութիւնը կ՚արձանագրէ որ Ասորի նշանաւոր թագաւորներէն Սալմանասար (1330—1310) ու Թագլաթփալասար Ա. (1125—1100), արշաւանքներ կատարած են Նաիրիի երկիրը ու Ուրարտացի «83 դաշնակից թագաւորներու» հետ պատերազմած են։

Ուրարտուի փառաւոր շրջանը կը սկսի Արամեան հարստութեամբ՝ 860 Թուականին, Արամ մեծ Թագաւորի գահակալութեամբ, որուն տիտղոսներն էին «Թագաւոր Ուրարտուի ու փշխան Նաիրիի»։ Իր մայրաքաղաքը եղաւ Արչասքու քաղաքը (հաւանաբար մեր ծանօթ Արճէշը)։

Արամի յաջորդեցին՝ Սարտար Ա. (835—820) նոր նուաճումներ ընելով առաջ «Նաիրիի Թագաւոր ու (Ուրարտուի) Արքայից - Արքայ» տիտղոսը, ու իր նոր մայրաքաղաքը բրաւ Վանը։ Սարտուր Ա. ու իր կարեւոր յաջորդները՝ Վանայ մէջ բնակեցան, ու իրենց արձանագրութեանց մէջ իրենք զիրենք կը կոչէին իբր —

«Արքայ Խալտիացւոց Մեծաց, հզօր Արքայ երկրին Բիանայի որ կը բնակի Տուշպա քաղաքը»։

Տուշպան՝ Տոսպն է, այսինքն՝ Վան քաղաքը։

Մենուաս Ա. (Խորենացիին Մանաւազը), մեծ յաղթանակներ տարաւ անգութ Ասորեստանի ու շուրջի միւս պետութիւններուն դէմ, Արարատեան թագաւորութեան սահմանները քառապատկեց՝ ու փոխարքայ մը նշանակեց փոքր Կովկասի մէջ։ Իր յաջորդը՝ Արգիստիս Ա. (780—755), — Խորենացիին Սկայորդին — իր նախորդէն աւելի յաջողութիւններ ունենալով կրեց «Մեծն» տիտղոսը։ Արգիստիս Ա. աշխարհակալեց Կապաթովկիան ու մասամբ բուն Ասորեստան։ Գրաւեց Ասորիքը ու Փոքր Ասիոյ արեւելեան մասը։ Հին Հայաստանի Արագածը ու Արագածոտն՝ իր անունը կը յիշատակէ։

Ուրարտուի վերջին թագաւորը եղաւ Մենուաս Բ. (600—580), որուն մայրաքաղաքն էր Լուխիունիս։ Այս թագաւորին օրով Արմէնները (այսինքն, Հայ ցեղը) հաստատուեցան Ուրարտուի ու Նաիրիի մէջ, յաղթեցին Ուրարտեան բանակին ու ստեղծեցին Մեծ Հայքը եւ Արմէնիան։

Այս է նախա- Հայաստանի պատմութեան ուրուագիծը։

Հայկական սեփական Անկախութեան ԱՌԱՋԻՆ Թուականն է Քրիստոսէ առաջ 580 ԹՈՒԱԿԱՆԸ, երբ Երուանդ Ա. Հայորդին Ուրարտուի վերանորոգուած գահը բարձրացաւ իբր յաջորդը՝ Մենուաս Բ.ի։ Երուանդ Ա. գրեթէ կէս դար իշխեց Արմէնիայի երկրին (580—535)։

Հայոց առաջին անկախութեան Թուականէն 390 տարիներ վերջ ստեղծուեցաւ Հայաստանի «Արտաշէսեան» փառաւոր թագաւորութիւնը՝ 190ին Ն. Ք.։

Այս Թուականը թէպէտեւ Հայոց Պատմութեան մեծագոյն Թուականներէն մէկն է, բայց Հայ ազգին անկախութեան առաջին Թուականը չէ։

Նոյնը պատահեցաւ Քրիստոսէ յետոյ 52 Թուականին, երբ հիմնուեցաւ Հայաստանի «Արշակունեաց» Թագաւորութիւնը, որ շարունակուեցաւ մինչեւ 428 Թուականը։

52 Թուականը, Հայոց անկախութեան Թուական մը չէ, այլ 190 Թուականին (Ք. Ա.) ստեղծուած «Արտաշէսեան» պետութեան վարչաձեւին փոփոխութեան մէկ Թուականն է միայն, ինչ որ նոյնն է նորագոյն Հայաստանի 1918 Մայիս 28ի ստեղծումէն վերջ անոր յաջորդող Նոյեմբեր 29ը, 1920ի վարչաձեւի փոփոխութեան Թուականը։

«Արշակունեաց» թագաւորութեան անկումէն վերջ, Հայաստան ենթարկուեցաւ կեղեքումի ու տանջանքի։ Հոս նպատակ չունինք Հայոց պատմութիւնը մանրամասնել, այլ կը սիրենք զբաղիլ Հայկական Անկախութեանց իսկական Թուականներով։

«Արշակունեաց» Թագաւորութեան անկումէն 457 տարիներու աղէտաւոր գերութեան շրջանէ մը յետոյ, Հայաստանի մէջ հիմնուեցաւ «Բագրատունեաց» թագաւորութիւնը՝ իբր հայ պետականութիւն, 885 Թուականին։

Այս Թուականն ալ, բացարձակապէս կը մնայ հայկական անկախութեան գլխաւոր Թուականներէն մին։

«Բագրատունեաց» Թագաւորութեան շրջանին, Հայաստանի մէջ ստեղծուեցան «Կարուց», «Վասպուրականի», ու «Սիւնեաց» անկախ թագաւորութիւնները՝ զանազան Թուականներու մէջ։

Այս Թուականներէն եւ ոչ մէկն Հայկական Անկախութեան Թուական կրնայ նկատուիլ։ Անոնք հաստատուածային ու վարչական փոփոխութեանց կամ այլամերժ քաղաքականութեամբ ստեղծուած ու ռազմային ուժով մէջտեղ եկած պետութիւններու Թուականներ են։ Կրնար պատահիլ որ Վանանդի թագաւորութիւնը («Կարուց» պետութիւն), կամ Արծրունեաց Թագաւորութիւնը («Վասպուրականի» պետութիւն), աշխարհակալէր Անին ու Շիրակը— բայց Բագրատունեաց անկախութեան Թուականը պիտի մնար՝ միշտ ու միշտ 885 Թուականը՝ ինչպէս, նորագոյն Հայաստանին 1918ի Մայիս 28ը։

«Բագրատունեաց» Թագաւորութիւնը՝ որ հին ժամանակներու մէջ, բուն Հայաստանին վերջին թագաւորութիւնը եղաւ, վերջ գտաւ 1045 Թուականին, ու ամբողջ Մեծ Հայքը գերի մնաց մինչեւ 1918ի Մայիս 28ը։

Ցած կարծ Հայկական Անկախութեան նոր Թուական մը ծագում առաւ Կիլիկիոյ մէջ՝ 1080 Թուականին, որ կը նկատուի Հայկական Անկախութեան նշանաւոր ու մեծ Թուական մը (ու ճիշդ նախքան Թագը 1918 Մայիս 28ին)։

1080ին ստեղծուեցաւ «Ռուբինեանց» պետութիւնը, որ իր գոյութիւնը շարունակեց մինչեւ 1375 Թուականը։

«Ռուբինեան» հարստութեան 295 տարուան գոյութեան շրջանին, քանի մը վարչական փոփոխութիւններու ենթարկուած էր Հայ-Կիլիկիան։

«Ռուբինեան» պետութեան հիմնադիր՝ Ռուբէն Ա.էն (1080—1095), յաջորդներէն՝ Լեւոն Ա.ի օրով (1123—1137), Կիլիկիա ութը (8) տարի կորսնցուց իր անկախութիւնը ու ենթարկուեցաւ Բիւզանդիոնի։ Լեւոն Ա. գերի տարուեցաւ Բիւզանդիոն, 1137ին։ Բայց իր որդին կրկին բարձրացաւ «Ռուբինեան» գահին վրայ՝ 1145ին, կարեւոր 1—2 յանդուգն ռազմային փորձերէ վերջ։ Բայց այս 1145 Թուականը չի նկատուիր «Ռուբինեան» պետութեան անկախութեան նոր Թուականը, այլ ռազմային յաջողութեան մը Թուականը միայն։ «Ռուբինեան» անկախութեան Թուականը կը մնայ՝ 1080 Թուականը։

Նոյնպէս 1198ին, «Ռուբինեան» հարստութեան վերջին իշխանապետը, Լեւոն Բ. «Մեծագործ», եղաւ Կիլիկեան պետութեան առաջին թագաւորը։

1198 Թուականը կ՚ըլլայ վարչական փոփոխութեան Թուականը, ու 1080 Թուականը կը մնայ «Ռուբինեան» պետութեան անկախութեան կամ ստեղծումին հրաշափառ Թուականը։

Նոյնպէս, 1226ին, քաղաքական պատճառներով, Կիլիկիոյ Զապէլ Թագուհին ամուսնացուցին Կոստանդին Մեծ պայլին Հեթում որդւոյն հետ, որ Պապռոնեան ցեղէն էր ու Արծրունեաց ազգական։

Հեթում Ա.ի գահակալութեամբ կը սկսի Հայակիլիկիոյ Պապռոնեան իշխանութիւնը 1226ին։ Բայց այս Թուականն ալ Կիլիկիոյ անկախութեան Թուականը չէ, այլ վարչական փոփոխութեան մը Թուականը։ Կիլիկիոյ անկախութեան Թուականը միշտ կը մնայ 1080 Թուականը։

Նոյնպէս, Կիլիկիոյ Լեւոն Ե. Թագաւորին սպանութենէն վերջ, Կիլիկիոյ գահին վրայ բարձրացան Լուսինեան լատին արքաներ՝ սկիզբ դնելով Կիլիկիոյ Թագաւորութեան «Լուսինեան» շրջանին, 1342 Թուականին։ Այս Թուականը Կիլիկիոյ նոր անկախութեան Թուականը չի համարուիր այլ լոկ վարչական ներքին փոփոխութեան մը Թուականը։

Կիլիկիոյ անկախութեան Թուականը միշտ կը մնայ 1080 Թուականը՝ ինչպէս որ 885 Թուականը կը մնայ Հայաստանի «Բագրատունեաց» Թագաւորութեան ստեղծումին Թուականը։

Նոյնը պատահեցաւ 1918 Թուականին։

Այդ տարւոյ Մայիս 28ին Հայաստանի Անկախութիւնը հռչակուեցաւ, ու ստեղծուեցաւ հայկական նոր պետութիւն մը 543 տարիներու աղէտաւոր գերութենէ մը վերջ, որ այսօր 29 տարիներէ ի վեր կը շարունակէ իր գոյութիւնը։ Այս չի նշանակեր թէ 1920 Թուականին, Նոյեմբեր 29ին կատարուած Հայաստանի վարչաձեւի փոփոխութիւնը կրնայ հայկական նոր անկախութեան Թուականը նկատուիլ։

1920ի Նոյեմբեր 29ը, Հայաստանի հանրապետութեան վարչաձեւի փոփոխութեան մը Թուականն է։

Իսկ 1918ի Մայիս 28ը՝ Հայաստանի վերջին անկախութեան ու հայկական նորածագ պետութեան հռչակման հրաշափառ եզակիօրէն պատմական մեծ Թուականն է, որ բնաւ պէտք չէ շփոթուի 1920ի Նոյեմբեր 29 Թուականին հետ, երբ՝ արդէն իսկ 1918էն ի վեր գոյութիւն ունեցող հայկական «de jure» պետութեան մէջ տեղի ունեցաւ արդի վարչաձեւին փոփոխութիւնը։

ՆՈՒԲԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նոր փոռձանքը

Գրհանց գիւղը հասանք կէսօրէն առաջ։ Այս այն պահն է, երբ գիւղը ամայի կը դառնայ։

Փողոցներու աղբակոյտերուն վրայ քոսոտ շուները կը քնանան, իսկ Կալատեղին մօտակայ, կանանչներուն մէջ, հիւանդ կամ ոտքը կոտրած ոչխարներն ու այծերը կ՚որոճան։

Մերթ ընդ մերթ, տուներէն դուրս կուգան խմորոտ ձեռքերով կիները, թեւնոցները կապած, աչքերնին թոնրածուխէն արտասուաթոր ու վնդող քիթերնին՝ գոգնոցին փէշերով սրբելով։

Երբ՝ գիւղին աւելոր մօլլան տունէն դուրս կուգայ խորամանկ հայեացքը աջ ու ձախ պտըտցնելով, կը ջանայ բարեպաշտի կերպարանք առնել եւ ծոյլ ծոյլ յօրանջելով կը դիմէ դէպի պէկին երկյարկանի տան տանիքը, անկէ՝ Աստուծոյ եւ Մուհամմէտին փառաբանութիւնը աւետելու։

Երբ՝ գիւղամէջի մեծ ու խարխուլ սայլերը դրօշնելու հրաւիրած կ՚ըլլան գիւղին երկու երեք ծերերը եւ կոյր «զուռնաճին»։

Մինչ՝ մոխրաբլուրին վրայ, մերկ ու ոտաբոպիկ լաճերը կը խաղան ու կովի աղբին շուրջ հազարաւոր սեւ ու խոշոր միջատները հաւմիք կ՚ընեն։

Մեր անցքը գիւղի առաջին փողոցէն աննկատելի մնաց։

Պէկի տան դրան առջեւը վար ցատկեցինք ձիերէն ու միայն այն ատեն, մեր զէնքերու խըշխըշտոցէն ու ձիերու խրխինջիւնէն դուրս թափուեցան պէկի սպասուհիները, հարսներն ու թոռնիկները, ինչպէս նաեւ դրացիներու կիներն ու երախաները։

Միջանցքի մէջ, հանդիպեցանք տատէին, պէկի մօրը, որ դողդողուն քայլերով եւ աճապարանքով մեզ դիմաւորելու կուգար։

Խոնարհութեամբ համբուրեցի տատէի ձեռքը ու դիմեցի դէպի մեր սենեակը։

Ընկերս թախտի վրայ երկնցած գիրք կը կարդար, իսկ Զօզան (պէկի մեծ աղջիկ) որ ուրիշ անուններով ալ կը կանչուէր, խոշոր աման մը ծխախոտ առջեւը դրած, գլանիկներ կը պատրաստէր ընկերոջս համար։

Վաղեցի դէպի ընկերս, գրկուեցանք ու համբուրուեցանք։

Ինչպէ՞ս ես, ոտքիդ վէրքը բոլորովին լաւացա՞ւ. եղաւ առաջին հարցումս։

«Այն վէրքս լաւացաւ, բայց նոր վէրքս, չեմ կարծեր թէ լաւանայ» պատասխանեց ընկերս քամահրալից ակնարկ մը նետելով Զօզանին վրայ։

Բան չեմ հասկնար, ինչ նոր վէրք է ըսի եւ պահանջեցի որ բացատրէ։

«Սպասիր, այ տղայ պատը ծակ է» ըսաւ ընկերս, մատները ջղաձգօրէն շարժելով։

Հրացանս անկիւնը դրած, փամփուշտակալներս կ՚արձակէի, երբ ներս մտաւ Գօլնազը (պէկի փոքր աղջիկ) եւ փաթթուեցաւ ինծի։

Կեանքիս մէջ առաջին անգամն էր որ աղջկայ մը թեւերը մէջքս կը գրկէին, այն ալ օտարազգի աղջկան մը, որմէ փորձանք կը բուրէր։

Շուարած մնացի, զգացի որ արտասովոր ջերմութեամբ մը վարակուեցաւ մարմինս եւ ականջներս կարծես կրակի առջեւ կը գտնուէին։

Զօզան քահ քահ կը խնդար, ընկերս կը ժպտէր, ժպիտ մը՝ որուն մէջ սոսկում եւ վարանում կար դրոշմուած։

Շատ կարօտցայ քեզի, սկսաւ խօսիլ Գօլնազը, Զօզանը բախտաւոր է, ան մէկը չունէր, որուն կարօտնար ու սպասէր, անոնք հոս միասին էին... որչափ լացեր եմ... քունը փախեր էր աչքերէս...

Զարհուրանքի սարսուռ մը փոխարինեց քիչ

առաջուան ջերմութեանս, ականջներուս չէր հաւատար եւ ակնապիշ կը նայէր ընկերոջս, որ անփոյթ կերպով իր ուսերը միայն կը շարժէր :

Գոլնայի թեւերէն ազատուելու համար, փորձեցի եւ յաջողեցայ մօտենալ Թախտին :

Ջօղանը աչքի նշանով մը թելադրեց քրոջ, որ ազատ ձգէ զիս եւ երթայ մեզի թէյ բերելու :

Գոլնայը հնազանդեցաւ :

Այ տղայ, այս ի՞նչ երեւոյթ էր։

Ընկերս դարձեալ զգուշացաւ բացատրութիւններէ, գոհացաւ միայն արտասանելով՝ մի անպարիր, դեռ շատ բան կ'իմանաս :

Այդ միջոցին, բակէն լսուեցաւ տատէն ձայնը որ աղջիկները կը կանչէր :

Ջօղան նայեցաւ ընկերոջս, ժպտեցաւ ու ոտքին մատներուն վրայ կէս մը պարելով, կէս մը ցատկելով դուրս գնաց :

Ընկերս գլանիկ մը վառեց եւ սկսաւ՝ «հիմայ լսէ, նոր փորձութեանց նախօրեակին կը գտնուինք »։

Փորձութեա՞նց, հարց տուի զարմացած :

«Այո, փորձութեանց, օձը մեր վզին փաթթուած է, պիտի ջանանք առանց վտանգուելու ճզմել անոր գլուխը եւ մեր ուսերէն վար նետելու զայն :

Ի՞նչ օձ է, կատակի ժամանակ չէ, ըսէ ընդլայնօրէն բարկացած պոռացի :

«Քանի որ այդպէս է լսէ համբերութեամբ, խնդիրը հետեւեալն է։ Տատէն ինծի եւ քեզի շատ կը սիրէր այդ գիտես, լսած ես նաեւ անոր՝ մեր մասին ըրած գովեստները »։

Է՜, յետո՞յ ...

Յետո՞յ, չըսի՞ որ նկտոք է համբերես, դէհ, լսէ։ «Ձեր մեկնելէն մէկ օր յետոյ, տատէն մեր սենեակը մտաւ, Ջօղանի հետ, աս Թախտին վրայ բազմեցաւ, հրամայեց՝ որ ես ու Ջօղանը մօտենանք իրեն :

Երբ մօտեցանք, տատէն երկուքիս ալ համբուրեց եւ ապա պնդեց որ ես ու Ջօղան ալ իրարու համբուրենք :

Կարծեցի թէ դաւ մը կայ այդ թելադրանքին մէջ ու չուարեցայ, ան պնդեց, ես վարանեցայ եւ այսպէս բաւական ատեն տեւեց :

Վերջապէս Ջօղանը նախայարձակ եղաւ եւ համբուրեց զիս... ախ, անփորձ ըլլար այդ վայրկեանը, ես դրժեցի երդումս, ես սասր... ես մեղապարտ եմ...» :

Ես նկատեցի ընկերոջս արցունքները, որոնք դէպի հրմշտկելով, կը թափուէին գորգապատ Թախտին վրայ ու կը թաղուէին :

Յուզումէս եւ անհամբերութենէս կը դողայի :

Վերջապէս ընկերս խզեց լռութիւնը եւ շարունակեց՝ «տատէն ըսաւ՝ որ Ջօղան իմ նշանածս պիտի ըլլայ, իսկ Գոլնայը քուկդ :

Դուք լաւ տղաներ էք, չեմ թողուր որ մեր տունէն հեռանաք, դուք մեզի պիտանի անձեր էք։

Տարի մը ձեզի նշանած կը պահեմ, ապա կ'ամուսնացնեմ :

Ոսկի՞ կ'ուզէք, փառք ալլահին, շատ ունինք, ա՞րտ, ոչխար, տուն եւ վերջապէս հարստութի՞ւն, ամէն բան կայ :

Ձեզի որդիիս եւ թոռներուս բաժնէն կը դարձնեմ, իմ հարազատ ժառանգորդներս կը դառնաք» :

Մինչ ընկերս կը շարունակէր ինծ սարսուռ պատճառող տեղեկատուութիւնը «Ուսթայ Կարօն» Մազրիկցիներու պայտարը, իր ամբողջ մարմնով ակուած կը մնար աչքերուս առջեւ, իր առաքելական կեցուածքով :

Մարգարէ մըն էր ինծ համար «ուսթա Կարօն» եւ ես աչքս արծաթէ մատանիին յառած կը շարունակէի լսել ընկերոջս զեկոյցը :

«Տատէն ըսաւ, որ իր խօսքը խօսք է եւ ոչ ոք կրնայ փոխել իր որոշումը :

Տատէն կ'ըսէ որ՝ իր դեղեցիկ թոռնուհիները մեզ միայն արժանի կը գտնէ եւ իր այդ խօսքերը քանիցս կրկնած է նաեւ երկու աղջիկներու ներկայութեան »։

Մօտակայ սենեակներէն մէկուն դուռը բացուեցաւ եւ լսուեցաւ Շիմշիրի ձայնը, որ զիս կը փնտռէր :

Երբ դուրս ելայ, ան ժպտեցաւ այտերս շոյեց եւ չարաճճի անտեղեակութեամբ մը հարցուց՝ «ի՞նչ ըսիր Գոլնային, ան կուլայ, գնա, գնա եւ հանդստացուր զինքը » :

Ակամայ մտայ այն սենեակը, ուր՝ Գոլնայը գլուխը բարձին կը հեծկլտար :

Մեր սենեակի բաց դուռնէն պարզ եւ որոշակի կը լսուէր Շիմշիրի հնչուն ձայնը, մերթ փաղաքշական եւ մերթ հրամայական։

Դաւադրութիւնը կ'ընդլայնուէր ...

ԶԱՐԶԱՆԴ

ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նախորդ առաջին ցանկէն զատ, ստացած եմ հետեւեալ գումարները :—

Զմուռնիք Մարսէյլէն (Արամ Գեսիկեանի ձեռքով) 5000 Ֆրանք։ Մաթոսեան (Թուր) 350 : Լորէնեան իՏրակլեան) 500։ Տիկին Լ. Կարապետեան (Մարսէյլ) 200։ Փրոֆ. Զաքըրեան (Փարիզ) 200։ Մելքոն Մելիտոսեան (Մարսէյլ) 500 : Արմենակ Սանթուրեան (Մարսէյլ) 200։ Սէն Շամոնէն՝ Ճապուրեան եղբ. 500, Գետրոս Գալեան 400, Արմենակ Գույումճեան 300, Համբ. Գուլաքսըզեան 200, Արմենակ Սարգիսեան 100։ Ոմն (Փարիզ) 500։ Ե. Աստանալեան (Իսի) հազար։ Վարդգէս Քէօլէեան (Փարիզ) 500։ Ոմն (Փարիզ) 100։ Հայուհի մը (Փարիզ) 500։ Ռընաժէն՝ Վ. Խաչատուրեան, Տէր Մարկոսեան, Թովմասեան 200ական։ Արայ Տէր Վարդանեան (Մոնփէլիէ) 1000 : Նիմէն (Գարաաճէմեանի ձեռքով) Գալիպքեան 500, Ա. Գարաաճէմեան, Մ. Շիշմանեան, Վ. Անանեան, Տիկին Հաննիկեան, Ֆիլոքէ 200ական : Յակոբ Կօչկարեան (Վալանս) 1000։ Ոմն (Վար) 200։ Տիկին Շուշիկ Յակոբեան (Փարիզ) հազար :

Այս գումարներուն հետ ստացայ նաեւ բազմաթիւ յուզիչ եւ թելադրական նամակներ։ Շատեր ինչպէս Վ. Խաչատուրեան, ցաւ կը յայտնեն, որ դատնութեան բաժակը տակաւին հեռացուած չէ հայ որբուհիներուն շրթներէն, բայց բարեբախտաբար գոյութիւն ունին Զմուռնիք, անձնուէր պաշտպան որբերու։ Ուրիշներ սրտագին ողջոյններ կը ղրկեն նախագահին, այդ առթիւ քննադատելով «չէզոք» եւ «անտարբեր» գրողները, որոնք «ժամանակ չունին» ազգային ցաւերով հետաքրքրուելու եւ զբաղելու։ Եղան նաեւ նամակագիրներ, որոնք կ'ուզէին հանրային ուշադրութեան յանձնել «վէրք» մը,— հայ ընտանիքը «ներքին վէրք» մը ունի, կ'ըսեն անոնք, արմատախիլ եղած եւ նոր միջավայրի մէջ ինկած՝ հայ ը ստուերը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր պատմական եւ աւանդական գիծերը։ «Հայուհի մը» ստորագրութեամբ՝ նամակագիր մը կը թելադրէ մամուլի նիւթ դարձնել հայ ընտանիքին կրած դիմափոխութիւնը, որմէ մասնաւոր Մարմին մը ստեղծել, եւայլն եւայլն։ Այս առթիւ կը պատմէ իր դիմումները Բժշկ. Միութեան, նման աշխատանքի մը նախաձեռնութիւնը տալու համար անոր :

Գոհունակութեամբ ունկնդիր եմ յայտնուած թելադրանքները գործնական ձեւի մը բերելու, ու կը խնդրեմ որ ներեն դասալքութեանս համար, եւ այն անկեղծութեան համար՝ որով կը խոստովանիմ թէ ի վիճակի չեմ ինծի կապած իրենց յոյսերը արդարացնելու։ Ով գիտէ, եթէ մամուլի նիւթ դարձնեն իրենք, թերեւս օգտակար ըլլայ կարծիքներու փոխանակութիւն մը :

Գալով որբուհիին, կ'աշխատիմ յանուն Որբերու Միութեան։ Ու վստահ եմ որ շուտով պիտի կրնամ բարեյաջող լուծում մը տալ դատին։ Շնորհակալութիւն ցոյց տրուած լայն ու համաժողովրդական համակրանքին համար, այս դատին մասին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՏԷՍԻՆԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մասնաճիւղս 1947 — 48ի եղանակին համար պատրաստած է 5 Ֆութպոլի խումբեր որոնք յաջորդաբար իրենց կարգին ախոյենական ու բարեկամական մրցումներ պիտի կատարեն Ֆրանս. խումբերուն դէմ։ Ա. խումբը որ Լիոնի եւ իր շրջանին մէջ լաւ համբաւ մը շահած է 1ère serie դասակարգին մէջ մինչեւ հիմա կատարած է 4 ախոյենական մրցումներ ունենալով մէկ պարտութիւն, ան ալ թիւրիմացութեան զոհ երթալով : Վարչութիւնը կազմակերպած էր 2 Նոյեմբերին բարեկամական մեծ մրցում մը ընդդէմ St. Fonsի promotion զօրաւոր խումբին դէմ, որուն հաստյթը ամբողջութեամբ յատկացուեցաւ Բ. կարաւանով Հայաստան մեկնող մերվերջապահ ընկերոջ, Սարգիս Կանկոսեանի։ Խաղը վերջացաւ մեր խումբին յաղթանակով 1—0։ Ուրախ սեղանի մը շուրջ տօնեցինք այս յաղթանակը երկու մրցող խումբերու խաղացողներով եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան անդամներով :

Լիոն Տէսինի Հ. Մ. Ը.Մ.ը ունի արդէն պասքէթի եւ անտալլի իգական սեռի խումբերն որոնց 24է աւելի անդամուհիները ամէն կիրակի առաւօտ կանոնաւոր փորձեր կը կատարեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտին վրայ։ Երկու ամսուան կանոնաւոր փորձերէ յետոյ, խմբապետուհի Օր. Աղաւնուհի Զիլինկիրեանի ջանքերով ի վիճակի էին առաջին բարեկամական մրցումը կատարելու Նոյ. 9ին Ֆրանսական U.S. Bronի դէմ։ Կ'արժէ քաջալերել մեր իգական սեռը փրկելու համար զիրենք պարապուտներու ու սինէմաներու հակառողջապահական մթնոլորտէն։ Մօտ ատենէն կ'ունենանք աքաութական խումբեր ալ ։ Ծնողներէն կը խնդրուի սիրով յանձնել իրենց երախաները Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան :

★ Հոկտեմբեր 15ին տեղի ունեցաւ տարեկան

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

Յուշագիրներու այս փոխանակութեան ընթացքին, հետեւեալ դէպքերը տեղի կ'ունենային Ռումանիոյ մէջ.— Վիշինսքի Պուքրէշ կը հասնէր Փետրուար 27ին եւ տեսակցութիւն մը ունենալով Թագաւորին հետ կը բացատրէր թէ Ռատէսքուի կառավարութիւնը չի կրնար վերահաստատել կարգ կանոնը երկրին մէջ։ Խորհրդային կառավարութիւնը չուզեր Ռումանիոյ ներքին գործերուն միջամտել, կ'ըսէր Վիշինսքի, բայց իր բաղձանքն է որ ամբողջութիւնը տիրէ սահմանէն անդին, ուրեմն Ռատէսքուի կառավարութիւնը պէտքէհրաժարի անմիջապէս :

Ռումանիոյ արտաքին նախարարը բացատրեց Վիշինսքիի թէ Թագաւորը պարտաւոր է յարգել սահմանադրական օրէնքը եւ կուսակցութեանց ղեկավարներուն հետ խորհրդակցելէ ետքն է միայն որ կրնայ կառավարութիւն մը նշանակել : Վիշինսքի կը յայտարարէ որ Ռատէսքու կը պաշտպանէ Ֆաշականները եւ այդպէսով ոչ բարեկամական քաղաքականութիւն կը վարէ Մոսկուայի հանդէպ։ Երբ Վիշինսքի կը հեռանար Թագաւորին աշխատանոցէն, դուռը այնպիսի ուժով մը կը գոցէ որ պատին ծեփը վար կուգայ։ Մինչեւ հիմա նորոգուած չէ կ'ըսեն :

Վիշինսքիի պնդումներուն վրայ վարչապետ կը նշանակուի Կրոզան, բայց իր ներկայացուցած նախարարներու ցանկը ներկայացուցչական հանգամանք չունենալով, Թագաւորը կը մերժէ վաւերացնել դահլիճին կազմութիւնը։ Վիշինսքի կը բողոքէ եւ կը յայտնէ որ առիկա պիտի ըլլար թշնամական արարք մը Խորհրդ. Միութեան դէմ։ Եւ կ'աւելցնէ — եթէ Թագաւորը չընդունի Կրոզայի կառավարութիւնը, քանիչորս ժամէն, Ռումանիա պիտի դադրի անկախ պետութիւն մը ըլլալէ։

Մարտ 7ին Մոլոթով կը տեղեկացնէ մեր դեսպանին թէ Ռումանիոյ տագնապը վերջ գտած է նոր կառավարութեան ընտրութիւնով :

Այս դէպքերը կը պատահէին այն օրերուն երբ մեր բանակները կը մօտենային Պերլինի դուռներուն։

Նախագահ Ռոզվէլթ կ'աշխատէր որ թշնամին անուղղակի կերպով չօգտագործէ Դաշնակիցներու անհամաձայնութիւնները։ Յոռետես էր ան ապագայի մասին եւ բաւական կը նկատէր որ մեր դեսպանը միայն բողոքէր փաղած կարգադրութեան դէմ։ Կրնայինք յետոյ Սթալինին դիմել եթէ անհրաժեշտ նկատուէր։

1944ի աշնան Չըրչիլ եւ իր արտաքին նախարարը Իտըն Մոսկուա երթալով անպաշտօն կերպով առած էին Սթալինի հաւանութիւնը որ եթէ խառնակութիւններ պատահին Յունաստանի մէջ, բրիտանական ուժերը պիտի միջամտեն, իսկ Անգլիա, իր կողմէ, իրաւունք պիտի տար Մոսկուայի կառավարութեան որ ապահովէ Ռումանիոյ անդորրութիւնը :

1945ի Մարտ 11ին Իտալիոյ դաշնակից ուժերու ընդհ. հրամանատարը, մարաջախտ Ալէքսանդր, լուր կը ստանայ թէ զօրավար Քէսէրլինկ եւ իր սպայակոյտը կ'ուզէին իրեն հետ հանդիպում մը ունենալ Զուիցերիոյ մէջ։

Դաշնակից սպայակոյտը հաւանութիւն տալով հրահանգեց որ մարաջախտը իր փոխանորդը ղրկէ Պեռն, բայց տեսակցութիւնը տեղի չունենայ մինչեւ որ խորհրդային կառավարութեան լուր տրուի։ Մեր դեսպանը այս տեղեկութիւնը կը հաղորդէ Մոլոթովին որ փափաք կը յայտնէ որ իրենք ալ կ'ուզեն մասնակցիլ։ Բացատրուած էր խորհրդային կառավարութեան որ եթէ Գերմանիա անձնատուութիւն առաջարկէր, բանակցութիւնները պիտի վարէր մարաջախտ Ալէքսանդր :

Խորհրդային կառավարութիւնը պատասխանեց որ եթէ ինք պիտի չմասնակցէր այդ բանակցութեանց, այն ատեն աւելորդ էր որ ներկայացուցիչներ ուղարկուէին :

Քանի մը օր վերջ Սթալին կ'իմացնէր Ռոզվէլթին որ եթէ նման կացութիւն մը ստեղծուած ըլլար արեւելեան ճակատին վրայ, Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները պիտի մասնակցէին խորհրդակցութեանց։ Նախագահը հաւաստեց Սթալինին որեւէ հանդիպում տեղի ունեցած չէր տակաւին։ Սթալին նորէն պատասխան մը ղրկեց դիտել տալով Նախագահին թէ բանակցութիւնները տեղի ունեցած էին բայց իր զինուորական մասնագէտները իրեն լուր տուած չէին։ Այս երոյթը ծանրապէս վիրաւորական էր նախագահին համար։ Սթալին կ'ըսէր նաեւ որ Քէսէրլինկ հաւանած էր, այդ բանակցութեանց ընթացքին, բանալ գերմանական ճակատը ամերիկեան բանակին առջեւ, եւ Անգլիա եւ Ամերիկա ընդունած էին աւելի ատենէ հաշտութիւն մը կնքել Գերմանիոյ հետ :

(7)

ընդհանուր ժողովը, ուր կազմուեցաւ վերստին հոգաբարձութիւն մը, հետեւեալներէն Թօրիկեան Զօզան, Դաւիթեան Գառնիկ, Օհանեան Կարօ, Աղամանեան Խորէն, Մարգարեան Նորայր, Տապազեան Գեղամ, Դանիէլեան Մ., Պէճիկեան Տիրան, Յակոբեան Վահան, Սարգիսեան Յարութիւն, Սարեան Սեպուհ: Վստահ ենք որ Տէսինի եւ Լիոնի մեր հայրենակիցները պիտի օգնեն մեզի եւ բազմակողմանի ծրագրին յաջողութեան համար: — Մ. Դանիէլեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Նարինջ՝ E, J եւ A դասարգերուն մէկ քիլօ՝ SH կտրօնով:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Տիկին Անա Փաուքէր, յայտնի համայնավարուհին: Իր նախորդը, Թաթարէսքու, հրաժարեցաւ անցեալ շաբթու որովհետեւ ամբաստանուած է թէ մասնակից էր Մանիուլի դաւադրութեան:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակին ութրաթ օր մեռած են 189 հոգի, վարակուած են 306 անձեր:

ԱՅՍՕՐ, առաջին պատերազմի զինադադարին 29րդ տարեդարձին առթիւ զինուորական տողանցք տեղի պիտի ունենայ Էնվալիտէն մինչեւ Յաղթութեան կամարը: Հանրապետութեան նախագահը ժամը 10.50ին Անծանօթ Զինուորին շիրիմին վրայ ծաղկեպսակ մը պիտի դնէ:

ԱՆԳԼԻՈՅ Էլիզապէթ իշխանուհիին հարսանեկան հանդէսին ներկայ պիտի ըլլան միայն այն վեհապետները որոնք ազգականական կապեր ունին արքայական գերդաստանին հետ: Նախագահ Թրումըն, նախագահ Վէնսան Օրիոլ եւ Խորհրդային Միութեան նախագահ Շվերնիկ հրաւիրուած չեն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկաթուղիներու տոմսակները հարիւրին քսան յաւելում մը պիտի կրեն եթէ պետական յանձնաժողովը հաւանութիւն տայ: Կազի եւ ելեկտրականութեան սակացոյցներն ալ պիտի վերաքննուին այս շաբթու:

ՇՐՋՈՒՆ վաճառորդները դժգոհ են այն օրէնքէն որ կը պարտադրէ իրենց մասնաւոր ցուցատախտակով մը նշանակել իրենց ապրանքներուն մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի արժէքները:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարը Մարշըլ կը բացակայէր այն երեկոյթէն զոր Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանատունը սարքած էր անցեալ շաբաթ օր՝ Հոկտեմբերի յեղափոխութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ: Երեկոյթը չունէր նախորդ տարիներու շքեղութիւնն ու բազմութիւնը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական գօտիին իշխանութիւնները մերժած են մասնակցիլ ամերիկեան գօտիին հակահամայնավար քարոզչութեան: Այս որոշումը ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին նիստ. Ասոր համար Խորհրդային Միութիւնը դաշնակից երկիր մըն է, յայտարարեց բարձր պաշտօնատար մը, «կարելի չէ համայնավարութեան դէմ արտայայտուիլ եւ չյարձակիլ Ռուսիոյ վրայ»: Ամերիկեան գօտին ձայնասփիւռը հակամայնավար յայտագիր մը կուտայ ամէն օր:

ԶՕՐԱՎԱՐ Տը Կոլ վաղը մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի տայ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ պիտի պատասխանէ բոլոր հարցումներուն:

ՋՐՈՅՑ կը շրջի թէ Ամերիկեան կառավարութիւնը շուտով պիտի ձերբակալէ բազմաթիւ համայնավարներ եւ իրենց համակիրները: Նախկին պաշտօնատար մը որ լուրին հեղինակն է, յայտարարեց անցեալ օր թէ կառավարութիւնը անցադրի մը պատմութիւնը պատրուակ պիտի ընէ ձերբակալութիւնները արդարացնելու համար:

ՅԻՍՈՒՆԸՆՈՒԹԸ միլիոն սթէռլինի դեղծարարութիւն մը երեւան հանուած է Ֆրանսական ոստիկանութեան կողմէ: Շատ ամբաստանուելով տակ են բարձրաստիճան Անգլիացի զինուորականներ առեւտուր մը ի վեր մասնակցութեամբ կը դրացէին Քայէի մէջ՝ Ֆրանսացի մեղսակիցներու հետ: Բրիտանական պատերազմական նախարարութիւնը ներկայացուցիչներ ղրկած է Ֆրանսա, քննութիւն ու կատարելու համար:

ԵՐԵՄԻԿ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վկայուած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ (des Etudes Supérieures de la Faculté de Droit de l'Université de Paris):

Կը ստանձնէ նոր ընկերութիւններու կազմութիւնը, —դատական խնդիրներ— եւ ամէն կարգի վարչական գործողութիւններ ու կարգադրութիւնը: Ընդունելութեան ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ: 12 de la Chaussée d'Antin: Հեռ. Pro. 78-02:

STUDIO KÉVORK
ՎԱՐՊԵՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ
18, Rue Elisée-Reclus, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Métro : Porte-d'Italie

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյլի մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

Գեղունար

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, աշորագրուած:

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԻԱՉՍ ԱՂԷՊԻ ատարելապաշտական առթիւ:

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Փրանք:

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.:

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie):

ԹԱՒՐԻԶԻ առաջնորդարանը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Սր. Հաաամփիւա Մելիք Յակոբեան կը փնտռուի իր մօրը Խաթուն Մելիք Յակոբեանի կողմէ: Տեղեկացնել Թաւրիզի (Իրան) Հայոց առաջնորդարանի հասցէով:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE
Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին
ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Օննիկ Պէրպէրեանի գործերու

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչէրթօյին (դաշնակ եւ սուապախումբ):

Կը մասնակցին Հրաչեայ Գաարմ, Էմրլ Բասաւնի, Վէրսայլի Պուապրուոքը, Է ·Ջեռավաւաքի եւ Լամույեօ օռֆէսթրը:

Գինը 70էն 375 փրանք: Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին դանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: Պ. Յար. Արքէնեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39: Պ. Հ. Սամուէլի, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիչէն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱՍՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Թատրոնի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Ճնշումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի «ԹՇՈՒԱՌԻ ԶԳԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ՝ իր գրական էջերուն:

RESTAURANT-BAR L'ORIENT

Ամէն իրիկուն ժամը 7էն սկսեալ Արեւելեան նուագ, ղեկավարութեամբ Գանունի ՅԱԿՈԲ ԱԼԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ քէմէնչիստ Օ—ՀԱՆՆԷՍի եւ երգիչ ՀԱՒԼԼԻ:

Համադամ կերակուրներ հանրածանօթ խոհարար ԿԱՐԳԻՍԻ կողմէ պատրաստուած:

Զահլէ օղի: Հարսանիքներու համար ընդարձակ սրահ:

17, Rue LAMARTINE, Paris (9)
Հեռ. Tru. 43-92 Métro Cadet կամ Pelletier

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷԹ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳԻ ենթակոմիտէի ժողովը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր վարականներու սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին պարահանդէսը, կիրակի 21 Դեկտեմբերին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուի հայ գրատուններէ՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը: Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅԵԱՆի, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:
Ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, անհատներու եւ խումբերու համար, Հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկունները: Դիմել գրաւոր՝ A. AJDERIAN
41, Avenue des Gobelins, Paris (13):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ
Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց
Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 Ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ դարձած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ամէն մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ զաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքը ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար· 1200, 6ամս· 650, Արտ. 15 տոլ· կամ 3 անգլ·

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 12 Novembre 1947 Չորեքշաբթի 12 Նոյեմ·

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5186-Նոր շրջանի թիւ 795 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Արտասահմանեան Հայաստանի գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկն է Նոր Սերունդի փրկութեան հարցը:

Հազարումէկ ձեւ կը մտածենք ու փայլուն ծրագիրներ կը մշակենք որպէսզի մեր երիտասարդներն ու մանկամարդ աղջիկները որոնք հաստակ կը նետեն այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, պահեն իրենց առհմիկ դիմագիծը:

Համազգային է, անշուշտ, այս մտահոգութիւնը եւ ամէն հատուած — կուսակցական թէ անկախ — իր կարելին կը փորձէ այդ ուղղութեամբ՝ իւրաքանչիւրը իր ըմբռնումներուն համապատասխան ձեւով ու չափով:

Դաշնակցութիւնը կատարած է անգնահատելի աշխատանք այդ մարզին մէջ։ Նոր Սերնդականներու համրանքը որ կը քալէ մեր կուսակցութեան դրօշին տակ, խօսուն ապացոյցն է ճիշդ ու կենսունակ ուղղութեան մը:

Ամերիկայի ամբողջ տարածութեան վրայ Դաշնակցութիւնը իր կողքին ունի երկու հազարէն աւելի կրակոտ երիտասարդներու կազմակերպուած զանգուած մը:

Ֆրանսայի Նոր Սերունդը կը համրէ աւելի քան հազար պատանիներ ու երիտասարդուհիներ՝ բոլորն ալ խանդավառութեամբ նուիրուած Դաշնակցութեան գաղափարաբանութեան:

Հեռաւոր Իրանի մէջ հազարը կ'անցնի Դաշնակցական կորիւններուն համրանքը:

Սուրիոյ Դաշնակցական ճիւղերը կրնան առաջութիւնը շահիլ այս մրցակցութեան մէջ իրենց որակով ու քանակութեամբ:

Միեւնոյնն է պատկերը ուրիշ հայաշատ կեդրոններու մէջ — նորերը կը հետեւին մեր ճամբուն որովհետեւ ուրիշ ամէն ճամբայ օտար է մեր ժողովուրդին համար:

Աւելցնե՞նք որ պարապայհներու կամ ճահճոտներու խառնիճաղանճը չէ որ կը խտացնէ մեր շարքերը, այլ գիտակից, ընդունակ ու հայրենատէր հայորդիներու եւ հայուհիներու բազմութիւն մը, որ կը հաւատայ մեր դաւանանքին ու մեր իտէալներուն:

Բազմութիւն մը որուն համար Դաշնակցութիւնը ամէնէն փայլուն ճրագն է արտասահմանի մէջ եւ ամէնէն կուռ ու կայտառ կազմակերպութիւնը որ տուժի դեռ շատ մը «անելիքներ» ի նպաստ եւ ի փառս հայ ժողովուրդին:

Մեզմէ հեռու, սակայն, այն լաւատեսութիւնը թէ Նոր Սերունդի փրկութիւնը արդէն կատարուած իրողութիւն մըն է եւ հիները գոհ են մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքներու արդիւնքէն:

Ընդհակառակն, տակաւին շատ մը ձեռնարկներ, այս երկրին թէ ուրիշ գաղութներու մէջ կիսկատար մնացած են նիւթական դժուարութեանց պատճառաւ:

Թերի է մանաւանդ «մեծաւորանչ»ին ուսուցման համար կատարուած ճիգը: Մանկապարտէզներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը շատ փոքրաթիւ, թերեւս ծնողքներու անտարբերութեան հետեւանքով:

Նոր Սերունդը հազիւ քանի մը անուններ լսած է մեր հին օրերու պատմութենէն, իսկ հին ու Նոր Հայաստաններու աշխարհագրութեան մասին իր ունեցած ծանօթութիւնները բոլորովին անբաւական են:

Ուշադրութեան արժանի է, մասնաւորաբար, իրարմէ հազարաւոր մղոններով բաժնուած, Նոր սերնդականներու ագիտութիւնը իրարու մասին:

Չէ հաստատուած մնայուն կապ մը Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի կամ Սուրիոյ եւ Պալքաններու երիտասարդներուն միջեւ:

Նիւ Եորքի հայ պատանին ու հայ աղջնակը գաղափար անգամ չունին Փարիզի իրենց տարեկիցներուն գործունէութեան մասին:

Մարսէյլի նորահասները հեռուէն հեռու բաներ մը լսած են Իրանի իրենց եղբայրներուն եւ քոյրերուն մասին:

Միեւնոյն կայծն է որ կ'ուզենք հրահրել անոնց կուրծքին տակ, բայց տակաւին չենք գտած ձեւ մը որպէսզի իրարու քով բերենք զանոնք:

Օրակարգի վրայ է Սփիւռքի գրողներու համագումարին խնդիրը:

Նոյնքան կարեւոր է, թերեւս, համդիպում մը կազմակերպել ցիրուցան Նոր Սերնդականներուն միջեւ:

Համագումար մը չէ որ կ'առաջարկենք անշուշտ, այլ տարեկան այցելութիւններ իրարու մէկ կամ երկու պատգամաւորներով:

Այդ ձեւով աւելի կը մտերմանան ու զիրար կը ճանչնան:

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Որքա՛ն տարբեր ենք

Յուլիս 1945:

Ընտրական պայքար Անգլիոյ մէջ: Վարչապետ Չըրչիլ բուռն կերպով կը յարձակի Աշխատաւորականներուն վրայ:

— Թող մի՛ տաք իրենց, կը պոռայ ծերունի պահպանողականը, երբ անոնք իշխանութեան գլուխ գան, պիտի հաստատեն տոտալիտար վարչութիւն մը, պիտի գլաւեն ձեր ունեցածը—չունեցածը...

Նոյնքան կատաղի բառեր ընկերվարականներէն:

Տասը օր վերջ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը ջախջախիչ յաղթանակ մը կը տանի:

Օգոստոսին վարչապետ Էթլի կ'երթայ Ամերիկա եւ խորհրդարանին ամպիոնէն գնահատական խօսքեր կ'արտասանէ ի նպաստ Չըրչիլի...

— Մեծ մարդ է, առանց իրեն թերեւս չյաջողէինք...

1947 Հոկտեմբեր:

Տնտեսական տագնապային կացութիւն Անգլիոյ մէջ: Պատասխանատո՞ւն, «ի հարկէ ընկերվարականները» կը յայտարարեն պահպանողականները: Կառավարութիւնը կ'առաջարկէ բարեփոխել լորտերու ժողովը: Հաւա՛ր, դիմացիններէն եւ ի՛նչ ծանր բառեր իրարու հասցէին: Բայց Չըրչիլ քաջութիւնը կ'ունենայ յայտարարելու.

— Մեր վարչապետը չնորհքով մարդ է, ազնիւ զգացումներու տէր...

1947 Նոյեմբեր 10:

Չըրչիլ հիւանդ է. չէ կրցած խորհրդարան երթալ:

Փոխ վարչապետը Մորիսըն կը բանայ ժողովը ու կ'ըսէ.

— Կը ցաւիմ որ մեծայարգ բարեկամս Չըրչիլ հարբուխ ունի, արագ ապաքինում կը մաղթեմ...

Որքա՛ն տարբեր ենք, որքա՛ն քինախնդիր ու աւելցի մեր պայքարներուն ընթացքին...

Ժ.

Ռուսիոյ առաջարկները վերմանական դաշնագրի մասին

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարը Մոլոթով երկուշաբթի օր հետեւեալ պայմանները առաջարկեց գերմանական դաշնագրին մասին.— Ա. Նախապատրաստական ծրագիր մը կազմել յառաջիկայ խորհրդաժողովին համար: Բ. Պատրաստել այն պայմանները որոնց հիման վրայ պիտի կազմակերպուի ապագայ գերմանական կառավարութիւնը: Գ. Այժմէն պատրաստել Գերմանիոյ ապազինման ծրագիրը: Դ. Քննել տնտեսական եւ ճարտարարուեստական խնդիրները, ինչպէս նաեւ հատուցումներու խնդիրները: Ե. Աւստրիական դաշնագրին համար լսել պատկան յանձնախումբի տեղեկագիրը: Ներկայիս Լոնտոնի մէջ գումարուող խորհրդաժողովը արդէն կը զբաղի հաշտութեան նախապատրաստական աշխատանքներով, բայց առաջին անգամն է որ որոշ ծրագիր մը կ'առաջարկուի:

★ Ֆրանսա հաւանած է որ Փաքիստանը մասնակցի խորհրդաժողովին: Ալպանիոյ մասին որոշում տրուած չէ տակաւին: Խնդրոյ առարկայ է նաեւ թէ ով պիտի ստորագրէ դաշնագիրը՝ Գերմանիոյ անունով:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն կիրակի օր մեռած են 178 հիւանդներ, վարակուած են 275 հոգի:

Մարշըլի ծրագիրը կը ներկայացուի Ամերիկեան խորհրդարանին

Ամերիկայի ծերակոյտին ու խորհրդարանին խառն յանձնաժողովը երկուշաբթի օր սկսաւ քննել Մարշըլի ծրագիրը: Արտաքին նախարարը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց իր անունը կրող ծրագրին գործադրութեան մասին.—

Եւրոպայի օգնութեան համար անհրաժեշտ է 16էն 20 միլիառ տոլարի գումար մը: Այս գումարը հարիւրին տասնըհինգ աւելի է քան այն հաշիւը զոր նախագահին ներկայացուցած անցեալ ամիսներու: Խորհրդարանը պէտք է անմիջապէս Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ յատկացնէ 597 միլիոն տոլար: Եւրոպան մեր օժանդակութեան պէտք ունի որպէսզի չենթարկուի Խորհրդային Միութեան տիրապետութեան: Ռուսիան միակ երկիրն է որ չի հետաքրքրուիր Եւրոպայի ազգերուն վերականգնումով: Այս կացութիւնը պարտք կը դնէ մեր վրայ որ օգնութեան ձեռք կարկառենք արեւմտեան ազգերուն եւ ապահովենք անոնց ազատութիւնն ու աւանդութիւնները: Մեր ծրագիրը չի կրնար ինքնաբերաբար գործադրուիլ՝ չնախատեսուած դէպքեր կրնան պատահիլ — իրական վտանգներ կան մեր առջեւ, նկատի առած ենք այդ բոլորը եւ կը հաւատամ որ կը յաջողինք: Եւրոպայի ժողովուրդներուն օգնելով, օգնած կ'ըլլանք մենք մեզի քանի որ մեր ազգային շահերուն համապատասխան է ազատ ու բարգաւաճ Եւրոպայի մը գոյութիւնը:

Արտաքին նախարարը յետոյ յիշեց վերոյիշեալ թուանշանները — 597 միլիոն տոլար մինչեւ մարտ 1948 իբրեւ անմիջական օժանդակութիւն Ֆրանսայի (328 միլիոն), Աւստրիոյ (42 միլիոն) եւ Իտալիոյ (227 միլիոն): Տակաւին ճշգրիտ կերպով չեմ գիտեր թէ ինչ գումարի պէտք պիտի ունենանք Ապրիլ 1էն մինչեւ 1949ի Յունիսի սկիզբը, ըսաւ նախարարը, բայց առաջին երեք ամիսներուն պէտք է հայթայթենք 1500 միլիոն տոլար իսկ մնացեալ տասնըերկու ամիսներուն ընթացքին ալ նուազն 6 միլիառ:

Նախագահ Թրումըն այս հաշիւները խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ Նոյեմբեր 17էն:

Այս վիթխարի գումարները խնդրոյ առարկայ գիտութեանց պիտի յատկացուին որպէսզի անոնք հում նիւթեր ներածեն իրենց արդիւնաբերութեան համար եւ տարիներու ընթացքին ի վիճակի ըլլան վերադարձնելու փոխ տրուած գումարները:

Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը կը պառակտի

Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան (C. G. T.) 200 ղեկավարներ երկուշաբթի օր բացառիկ ժողով մը գումարեցին՝ ներքին կարգ մը տարակարծութիւններ լուծելու համար: Լէոն Ժուհօ, Դաշնակցութեան երկրորդ ընդհ. քարտուղարը զանդատ յայտնեց թէ կազմակերպութիւնը քաղաքական խնդիրներով կը զբաղի: Ժողովէն ետք հակահամայնավար հատուածը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.— «Աշխատաւորներու համերաշխութեան եւ արհեստակցական շարժումին համար վնասակար կը գտնենք որ ծանօթ քաղաքական կուսակցութեան մը գործօն անդամները կ'աշխատին բարձր դիրքեր ձեռք բերել Դաշնակցութենէն ներս որպէսզի այս վերջինը ըլլայ գործիք մը իրենց կուսակցութեան համար: Կ'առաջարկենք վերահաստատել ազատ խորհրդակցութեանց սկզբունքը»: Փոքրամասնութեան անդամները անհրաժեշտ կը նկատեն ամերիկեան օժանդակութիւնը: Դաշնակցութեան համայնավար ղեկավարները հակառակ են այդ տեսակէտին:

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ Թուրքեր խեղդուեցան Ատանայի մէջ երկուշաբթի օր երբ Սիհուն գետը յորդեցաւ տեղատարափ անձրեւներու պատճառաւ: Կարգ մը գիւղեր բոլորովին բնաջինջ եղած են: Ամէնէն աւելի կորուստ տուած է Հատըրլը գիւղը որուն 1500 բնակիչներէն 700ը խեղդամահ եղած են:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ ժանտախտի դէպքեր պատահած են Քիրմանշահի հինգ գիւղերուն մէջ: Կառավարութիւնը բժշկական մարմին մը ուղարկած է վարակուած շրջանները:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ծերոցի կղզին մէջ (Մանշ) ադարակապանուհի մը 300 սթերլին տուգանքի եւ չորս ամսուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ «սեւ շուկայով» կարագ ծախած ըլլալուն համար:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը «Պուտափէշթի ազատ քաղաքացի» տիտղոսը տուաւ Սթալինին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՉԷԶՈՔ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔ

Նամակ առ Նարդունի

Սիրելի Նարդունի ,

Քանի՛ վերջ, Ժ., «Յառաջ»ի մէջ կը յարձակէր չէզոքներուն վրայ: Այս անգամ առանց խնայելու: Միշտ ալ ունեցած եմ բողոքելու փափաք մը, բայց, ըլլալով խառնուածքով աւելի ներհայեցողական քան թէ գործօն, հրաժարած եմ խառնուելէ վէճի մը, որ այլապէս կը յիշեցնէ ինծի կապկութիւն մը: Իրօք, ինչպէս ամէն բանի մէջ, քաղաքական այս կիրքերուն մէջ ալ, կ'ընդօրինակենք կարծես տեղական խաթարումները: Եւ ոչ միայն հոս, այլեւ աշխարհի շատ մը մասերու մէջ՝ մարդիկ կը խաղան հայրենասիրութիւն, իրարու նետելով «դաւաճան» բառը: Գիտես, սովորութիւնս է խորունկէն նայիլ խնդիրներուն, ու տխրութեամբ ծիծաղիլ: Մեր հայրենակիցները չեն հետաքրքրեր զիս այս գետնի վրայ: Այս է պատճառը որ ոչ միայն մասնակցութիւն մը չըրի քեզի՝ այլեւ ցաւեցայ շատ անգամ վատնած ժամանակիդ: Կրնայիր զբաղիլ մնայուն արտադրութիւններով, այդ խաղերէն վեր, որ կ'անցնին փրփուրի պէս եւ տասը տարի վերջ արդէն ոչ ոք կը խօսի անոնց մասին: Ըստ իս, այդ կալուածը ձգելու է ուրիշներուն, թէեւ, նոր ըմբռնումի մը համաձայն, օգտակար եւ անհրաժեշտ կը թուի մտաւորականի մը մասնակցութիւնը քաղաքական վէճերուն, ժողովուրդը չձգելու համար բոլորովին անտէր ու հակառակորդ, թմրած ու սխալ հոսանքի մը մէջ: Շատ գետնի վրայ համաձայն իրարու, կը զատուինք հոս մէկզմէկէ: Հարցին կարեւորութիւնը եւ տեղին պակասը կը ստիպեն զիս անցնիլ մեր ամուր ընկերութեան վրայէն եւ հրաժարիլ խօսելէ քեզի հանդէպ ունեցած խոր զգացումներէս: Կը ստիպուիմ գրել ուրեմն, որովհետեւ ուրիշներ կը ծռեն նիւթը:

Այս քանի մը տողերս կ'ըսեն արդէն թէ ինչո՞ւ եւ ինչ ձեւով չէզոք եմ: Պիտի ընդլայնեմ սակայն, որպէսզի հասկցուի թէ բաժանում մը պէտք է դնել նաեւ չէզոքներու միջեւ եւ ոչ · թէ լուալ զանոնք մէկ ջուրով, իբրեւ քաղաքացիական քաջութենէ զուրկ եւ պատեհապաշտ էակներ որ կ'ուզեն օգտուիլ երկու հոսանքներէն ալ առանց բան մը վրայ տալու:

Կուսակցութեան մը մէջ մտնելը, առաւելութիւն մը կրնայ ըլլալ երբեմն: Տկարութիւն մըն է ան, ընդհակառակը, երբ կը մտնէ մտաւորականին սահմանափակ ուղեղը: Սխալ է կարծել թէ աշխարհի հորիզոնները կը պարփակուին ուղեղի մը մէջ: Անոնք շատ աւելի հեռուները կ'երթան: Չեմ ուզեր ընթերցողը դնել ցնորքի մը առջեւ տալով մտքին այդ անհունութիւնը, ըսելով նոյն ատեն թէ կարելի է իմաստ մը տալ ամէնէն անդի մասը բանին ալ, կամ բացատրել թէ ինչպէս գաղափարներն ու բառերը կրնան երկարիլ ու կարճնալ ձգախէժի մը նման: Փաստաբանութիւն է ամէն ինչ: Կարեւորը համոզիչն է: Հոս, անշուշտ, երբ մտաւորականը ունի այս բոլորին գիտակցութիւնը, կը դադրի անմիջականօրէն օգտակար տարր մը ըլլալէ ժողովուրդին եւ նոյնիսկ իրեն: Վասնզի անհրաժեշտ են պատրանքն ու խանդավառութիւնը, ինչպէս եւ կիրքը կարենալ ապրելու եւ կերտելու համար, թէեւ, պիտի բացատրեմ աւելի վարը, նման մտաւորական մը նուազ հայրենասէր չէ եւ կը պատկանի իր ժողովուրդին ու կը հանդիսանայ անոր այլապէս օգտակար, իր դաժան յստակատեսութեամբ:

Նման չէզոք մը, ուրեմն քաղաքացիական աւելի մեծ քաջութիւն մը կը յայտնաբերէ, աւելի մեծ պարկեշտութիւն մը նոյնպէս: Կը մնայ մոլեռանդութեան մը սահմանափակ հորիզոններէն անդին: Ու պատեհապաշտ մըչէ՛ նաեւ քանի որ ոչ մէկ հոսանքէն կ'օգտուի եւ ոչ միւսէն, գիտնալով հանդերձ թէ կը տուժէ նիւթապէս ու բարոյապէս մէկուն կամ միւսին չկապուելով: Կը մնայ հեռու համբաւին ընդհանրական գիծէն որ կ'անցնի կուսակցութիւններէն: Չէզոք մտաւորականին հանդէպ «Յառաջ»ի այս վերջի յօդուածները ուրիշ բան չեն եթէ ո՛չ հին ըմբռնումի մը կրկնութիւնը: Այսինքն անարժէք է այն գրողը որ ոչ իր մէջ է եւ ոչ ալ հակառակորդ կուսակցութեան մէջ: Ժամանակին, կէս դար առաջ կրնար արդարանալ մասամբ այս տեսակէտը բայց ոչ այսօր: Մեր գրականութիւնը, այն շրջանին կ'ապրէր իր մանկութեան շրջանը, եւ շատ ալ չէր զանազանուէր տակաւին քաղաքականութենէն: Մեր բանաստեղծները քաղաքական գործիչներ էին նաեւ՝ հայրենիքին ազատագրման նուիրուած: Պատմութիւնը պիտի ըսէ թէ որքան մեծ սխալ մըն էր ասիկա: Բայց իմաստուն գրիչ մը պիտի աւելցնէ թէ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Քաղաքագէտներ կը հասնին միայն պետական ազատութիւն ունեցող երկիրներու մէջ եւ բացառաբար Հրեաներուն մէջ որոնք օտար երկրի մը քաղաքագէտն են իրենց հայրենիքինը ըլլալէ առաջ: Կարելի՞ է տարակուսիլ այս գետնի վրայ մեր ցեղային կարողութեան մասին: Գիտես որ հակում ունիմ դատողութեան պակաս մը տեսնելու մեր մէջ, խորհելու ընդունակութեան տկարութիւն մը: Բայց ցեղը անոր կողքին կը դնէ բազմաթիւ առաւելութիւններ, անկեղծութիւն ու վեհութիւն, օրինակի համար, որոնք թէեւ լաւ քաղաքագէտ մը չեն շիներ, բայց եւ այնպէս կը հերքեն աշխարհի լաւ քաղաքագէտները: Այսօր ունինք պետական կազմ մեր երկրին մէջ ու գրականութիւնը տարբեր ճիւղ մը կը կազմէ, թէեւ կը մնայ սպասաւորը այդ քաղաքագէտներուն որոնք, իրենց կարգին, - թելադրանքները կ'առնեն վերէն:

Կը հեռանամ քիչ մը նիւթէս, բայց կարելի չէ անցնիլ առանց մատնանշելու վէրք մը, Սփիւռքի գրականութեան մէջ: Ան կը ներկայանայ նահանջի մը ձեւով, ընդհանուր թմրութեան մը երեւոյթին տակ: Ու ըսեմ իսկոյն այդ նահանջն ու թմրութիւնը բերողը, հայրենասիրութիւնը: Տարակարծութիւններ ու վէճեր կը յարուցուին այս մասին քաղաքական ճակատի վրայ, բայց ոչ գրականութեան մէջ: Հայրենիք ու Սփիւռք միացած են հոս՝ շարունակելու համար Ալիշաններէն եւ թերեւս աւելի հեռուներէն եկող գիծ մը միայն: Սփիւռքի բոլոր օրաթերթերը անխտիր կ'արտատպեն Հայաստանեան գրականութիւնը: Ու մեր մեծ քննադատներէն մէկը, ուրանալով նաեւ իր անցեալը, հայրենասիրութիւնը կը հռչակէ գրականութեան չափանիշը: Հայ գրողը ան է ուրեմն որ հայրենիքէն ու ժողովուրդէն կը խօսի: Ան կը դադրի հայութեան պատկանելէ նոյնիսկ եթէ տաղանդաւոր է: Իր հոգիին խորութիւնը եւ իր շրջապատին նկարագրութիւնը չեն փրկեր զինք: Կ'ըմբռնես, թէ որքան խեղճութեան եւ անարդարութեան կը տանի նման դատողութիւն մը: Կը մոռցուի մարդը, կ'ուրացուի անոր հայութիւնը, կ'անտեսուի առաւելութիւնը զոր նման գրող մը կը բերէ ազգին: Հոս ալ կը հետեւինք նորութիւններու եւ կապկութիւններու: Համաշխարհային է ազգային այս վերազարթնումը: Բայց մեր մէջ շատ աւելի կոյր է ան ու վնասակար: Ֆրանսան կրնայ փորձել րէզիսթանսի գրականութիւն մը, բայց ան իր ետեւ ունի արդէն դասականները, Պրուսթ, Մալլարմէ, Րէմպօ ու Վալէրի, այսինքն բարձր գրականութեան եւ տիեզերական մարդուն ներկայացուցիչները, որ ազգային հուներէն անդին, կը փառաւորեն իրենց ազգը: Մեր մէջ քիչ են անոնք որ քալած են այս ճամբէն: Շատեր հարկադրուած են լռել կամ շեղիլ, իջնել դէպի ժողովուրդը: Ու հինէն ի վեր այս բռնակալութիւնը կեցած է մեր գրողներուն գլխին: Տգիտութենէն եկող պարտադրանք մը: Ազգային լարը եղած է անմիջական պահանջ մը, ժողովուրդէն անմիջականօրէն հասկնալի ու դիւրին համբաւի միջոց մը գրողին համար: Նպատակս չէ զլանալ ժողովուրդին անհրաժեշտ մտաւոր սնունդն ու վայելքը: Ու սրբութիւն մը կը համարեմ համազգային ու միահամուռ այդ յարումը դէպի Նորաստեղծ հայրենիքը: Եւ սակայն կը վխտան տափակութիւնները: Ու կը փառաւորուին ծանծաղութիւնները: Գրող ու ընթերցող կը լողան խեղճութիւններու մէջ, առհասարակ: Ու հայրենասիրութիւնը չի կրնար արդարացնել արուեստը, որ, ինչպէս գիտես ոչ հայրենասիրութիւն է, ոչ իմաստասիրութիւն, ոչ քաղաքական բրոբականտ եւ ոչ ալ բնազանցութիւն ու պատմութիւն:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Հայ ցեղին արեան ու տառապանքին ծնունդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան փառատօնն է: Սփիւռքի հայութիւնը, մեր պաշտելի ընկերները, խրախճանքի ու ցնծութեան մէջ են: Մեզի համար վարչաձեւերը ինչպէս նաեւ ձախորդ օրերը անմահ Ջիւանիի երգին իմաստով, որպէս ճանապարհի կարաւան, չեն մնար երկար, կուգան ու կերթան: Իսկ դուն ցեղս, շնորհիւ զաւակներուդ զոհաբերութեան ոգիին կաս ու պիտի մնաս յաւերժ: 58 տարեկան Դաշնակցութիւնը, որպէս դարաւոր, մշտադալար կաղնի, տոկացած է բազմապիսի բռնակալութեան հարուածներուն ու կը մնայ դարձեալ կանգուն, աննկուն, դիւթիչ, հակառակ մեր դարաւոր թշնամիին ու իրենց հոգիները օտարին վաճառած հակառակորդներու ճիգերուն: Դաշնակցութիւնը, հայ կեանքի մէջ գոյութիւն ունեցող ուրիշ կուսակցութիւններու պէս, իր վարդապետութիւնը օտարէն չէ ներածած, օտար պետութեան մը շահերուն չէ ծառայած: Ան գերազանցապէս հայ ազգայնական կազմակերպութիւն, իր հրահանգները, իր գործելակերպը օտար պետութեան մը պաշտօնատունէն չառներ: Իր ծրագիրը կը բխի այն վճիտ աղբիւրէն որ հայ ժողովուրդ կը կոչուի:

Դաշնակցութիւնը հայ երկունքին ծնունդն է, լոյս աշխարհ եկած Թրքահայաստանի մէջ տիրող հայաջինջ քաղաքականութեան դէմ ծառանալու առաքելութեամբ: Դաշնակցութիւնը, օտար ուժին դարաւոր թշնամիին ձեռքերը չի համբուրեց, այլ բոլոր տեսակի դահիճները գետին փռեց: Դաշնակցութիւնը օտար ուժին նոյնիսկ հայ ազգի ջարդարարներու միանալով հայրենիքի ու նորաստեղծ հանրապետութեան դէմ ճակատ չյարդարեց: Հայ տառապանքի երգիչ ընկեր Աւետիս Ահարոնեանի բառերով, «Ինչպէս ուրախութեան, նոյնպէս եւ տառապանքի օրերուն մնաց միշտ հայ ժողովուրդի կողքին՝, հայ ցեղին հետ»: Շնորհիւ Դաշնակցութեան, տարագիր Հայը ձերծ մնաց ապազգայնացումէ: Դաշնակցութիւնն էր որ դեռ երէկ հայ անունը կրող հրէշներուն հայրենասիրութիւն սորվեցուց, հայրենիքի ու ազգութեան [illegible]

Դաշնակցութիւնը ծնած է հայ ժողովուրդին, ազատ, անկախ հայրենիք մը տալու համար: Քանի այդ նպատակը չէ իրագործուած, քանի հայութեան մէկ հոծ զանգուածը կը մնայ հայրենիքէն հեռու, քանի Թրքահայ Դատը կը մնայ առկախ, Դաշնակցութիւնը, պիտի ապրի, յարատեւէ, որովհետեւ դեռ, ան, շատ, շատ անելիքներ ունի: Եթէ երբեք տարաբախտ Քաջազնունին ողջ մնացած ըլլար եւ հնարաւորութիւն ունեցած ըլլար այս ապառ բեմէն խօսելու պիտի ըսէր թէ Դաշնակցութիւնը չափէն աւելի անելիքներ ունի: Լիայոյս ենք որ երջանիկ օր մը, վերստին պիտի ծագի, Հայու ազատութեան արեւը: Դաշնակցութեան դրօշին շուրջ բոլորուած հաւատացեալ համակիրներ, սոտի խօսքերս ձեզի ուղղուած են այսօր, «դուք երկար տարիներ խանդավառուեցաք Դաշնակցութեան մղած դիւցազնամարտերով եւ ձեռք բերած յաջողութիւններով: Դաշնակցութիւնը, 57 տարի, իր ազգօգուտ ծրագիրը գործադրելու համար, տուած է անհամար զոհեր, իր բոլոր ղեկավարները ինկան հերոսաբար հայրենիքի պաշտպանութեան պատուոյ դաշտի վրայ:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ ազգայնական հայութիւնը միացած, գրոհով ծունկի բերին Թուրք բանակը եւ ստեղծեցին արդի Հայաստանը, բոլոր Հայերու սրբազան հայրենիքը: Սեւրի դաշնագիրը որ նոյնիսկ հակադաշնակցական խառնիճաղանճը որպէս նուազագոյն պահանջ կը նկատէ, հայ քաջարի բանակին ու Դաշնակցական կուսակցութեան հայդուկներու արիւնով է ստորագրուած: Համակիր, բարեկամներ, գաղափարն է միայն կեանքի հրապուրիչ, մղիչ ուժը, ազդակը:

Երբ հայ ժողովուրդը բախտորոշ ու ճակատագրական օրեր կ'ապրի, չէզոք մնալը, յանցանք է, ոճիր է: Նախկին չափահաս որբեր, ազգայնական երիտասարդներ, եթէ կ'ուզէք որ Թրքահայ Դատը լուծուի, եթէ կ'ուզէք որ թշնամիին տիրապետութեան կրունկներուն տակ հեծող Անիի աւերակները ու մեր սուրբ լեռը, Մասիսը, հայ բանաստեղծները ներշնչող մուսան, ներկայ Հայաստանին կցուի, եթէ կ'ուզէք որ միլիոն մը Հայերու վրէժը լուծուի, այսօր իսկ մտէք մարտական Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ ուր կը սպասէ ձեզ եղբայրական ջերմ ընդունելութիւն: Դաշնակցութեան պանծալի դրօշը պարզած, խիտ շարքերով քալենք դէպի վերջնական յաղթանակ: Այս է Դաշնակցութեան օրուան առթիւ միակ մաղթանքս, որ [illegible] է, միեւնոյն ժամանակ, հազարաւոր հայ հերոսներուն, յարգանք անոնց անմոռանալի ու խնկելի յիշատակին: Եղբայրական ողջոյն մեր սիրելի ընկերներուն: Կեցցէ յաւերժական Հայաստանը եւ կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Ս. ԳԻԼԱԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ԵՒ ՊԱՐԻ ԽՈՒՄԲԸ

Սովետական Հայաստանի երաժշտական կատարողական արուեստի բնագաւառում հայկական ժողովրդական երգի եւ պարի խումբը իր պատուաւոր տեղն է գրաւում:

Համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցում խումբը գեղարուեստական բարձրորակ կատարումով եւ ժողովրդական երգերի եւ պարերի բնական ու հարազատ վերարտադրութեամբ գրաւել է ընդհանուր համակրանք: Երգի եւ պարի համերգները մեր հանրապետութեան մայրաքաղաքում եւ շրջաններում, հարեւան եղբայրական հանրապետութիւններում եւ Սովետական Միութեան կեդրոնական քաղաքներում բուռն ընդունելութիւն են գտնում:

Խումբը բացառիկ դեր կատարեց նաեւ Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին՝ ոչ միայն թիկունքի աշխատաւորութեան մշակութային սպասարկման գործում, այլեւ ճակատի, մասնաւորապէս հայկական զօրամասերի գեղարուեստական սպասարկման բնագաւառում: Բաւական է յիշատակել այն փաստը, որ զօր. Բաղրամեանի գլխաւորած մերձպալթեան զօրամասերի գեղարուեստական — մշակութային սպասարկման համար երգի եւ պարի խմբից մօտ 20 հոգի, այդ թւում նաեւ խմբի գեղարուեստական ղեկավար Թաթուլ Ալթունեանը եւ պարերի ղեկավար Էդուարդ Մանուկեանը, պարգեւատրուեցին Սովե -

տական Միութեան չքանչաններով ու պատուանշաններով :

Որո՞նք են գեղարուեստական այն արժանիքները, որոնցմով իրաւամբ պարծենում է խումբի փերաքանչիւր մամակից, մեր հանրապետութեան ամբողջ աշխատաւորութիւնը: Ամէնից առաջ խումբի ցանկին զետեղուած են նուրբ ճաշակով ու խնամքով մշակուած հայկական ժողովրդական աւելի քան 150 երգեր ու պարի եղանակներ, որոնք, կիրաւի, հանդիսացած են մեր ժողովուրդի կերտած երգարուեստի թանկագին գոհարները : Տամնեակ տարիների ընթացքում կուտակուած, թանգարաններում ու ազգագրական ժողովածուներում եղած անկենդան նիւթերը, ժողովրդական ստեղծագործութեան այդ անման գանձերը, այսօր վերստին շունչ ու կենդանութիւն են առնում մտնելով խումբի հերթական բագրերի մէջ եւ կազմելով դրանց զարդը :

Օգտագործելով մեր անցեալ երաժշտական մշակոյթի, մամաւորապէս գուսանների, աշուղների, ժողովրդական երգասացների, կենցաղային ծիսական եւ հարսանեաց երգային ու պարային արուեստի լաւագոյն աւանդութիւնները՝ խումբի գեղարուեստական ղեկավարութիւնը կարողացել է ճիշդ ճանապարհով տանիլ այդ միութիւնը՝ ստեղծելով ինքնատիպ ու հարազատ կատարողական ոճ, հիմնականում գտնելով իր զարգացման ճիշդ ուղին :

Հաւատարիմ մնալով ժողովրդական ստեղծագործութեան ոգուն, նրա լաւագոյն աւանդութիւններին, առանց բեմականացման անելորդ պայմանականութիւններու խուսափելու՝ խումբի գեղարուեստական ղեկավարութիւնը արտայայտութեան հիմնական միջոցները դարձրել է ժողովրդական պարզ երգն ու պարը՝ պահպանելով ժողովրդական բանահիւսութեան գունաւորման առանձնայատկութիւնները, նրա համն ու հոտը :

Բացի ժողովրդական նիւթերից, խումբի ծրագրում զետեղուած են ժամանակակից սովետահայ երաժիշտների լաւագոյն ստեղծագործութիւնները, ընկերվարութիւնը կառուցող յաղթող ժողովրդի կառուցողական ու վերաշինման առօրեան, նրա վաղուայ լուսաշող ապագան :

Սովետահայ երգահաններից Վարդգէս Տալեանի «երգ նուիրած Ստալինին» հիանալի ստեղծագործութիւնը արդէն մօտ տասը տարի կազմում է երգացանկի զարդը եւ բոլոր նոր ծրագրերի բացման առաջին համարը : Կարօ Զաքարեանի «Խնջոյքի երգը», Աշոտ Սաթեանի «Մարտիկի երգը» եւ «Կենաց երգը», Երուանդ Սահառունու եւ այլ երգահանների արդիականութեամբ յագեցած նոր ստեղծագործութիւնները նոյնպէս իրենց արժանավայել տեղն են գրաւում ժողովրդական երգի եւ պարի խումբի ծրագրում :

Մօտ հարիւր հոգուց բաղկացած այդ գեղարուեստական միաւորի մէջ են բացի երգեցիկ խումբից եւ պարողներից, նաեւ ժողովրդական գործիքների խումբը (շւի, քանոն, թմբուկ եւ թառ), գործիքային մասը գերազանցապէս հանդէս է գալիս նուագակցողի դերում : Մերթ ընդ մերթ, որոշ (Վանայ, Սասունի, Մուշի ռազմական, փոթորկայոյզ րոպէներ արտայայտող) պարերի համար օգտագործւում է նաեւ զուռնան ու մեծ թմբուկը :

Հայկական ժողովրդական երգի եւ պարի խումբի աչքի ընկնող մենակատար երգիչ երգչուհիներից, պարող պարուհիներից են վաստակաւոր արուեստագիտուհի Եղինէ Բասեանը, Վարդան Մաթէոսեանը, Համազասպ Կարանեանը, Լուսիկ Քոչեանը, Վարդգէս Ռաշիտեանը, Ռոզա Սաֆարեանը, Անժելիա Շահնարաթեանը, Արամայիս Ղազարեանը եւ ուրիշներ, որոնցից ամէն մէկն ունի իր կատարողական արժանիքները :

Խումբի դեղարուեստական ղեկավար, հանրապետութեան ժողովրդական արուեստագէտ Թաթուլ Ալթունեանի թափած ստեղծագործական մեծ ջանքերը զուր չեն անցել : Նրբազգաց երաժիշտ, ժողովրդական զուլալ մեղեդիներ եւ անխառն արուեստի սիրահար, միշտ անհանգիստ ու որոնող արուեստագէտ է Թաթուլ Ալթունեանը, որը խումբի կազմակերպման, առաջին տարիներից ցայսօր քրտնաջան աշխատանքով երգի եւ պարի խումբը որակական բարձր աստիճանի է հասցրել :

Պարային մասին ղեկավար Էդուարդ Մանուկեանը նոյնպէս ստեղծագործական սերտ համագործակցութեամբ գեղարուեստական ղեկավարի հետ, դաստիարակել ու աճեցրել է երիտասարդ պարող արուեստագէտների այս ներդաշնակ խումբը, որը ամբողջ խումբի անբաժան մասն է կազմում : Բազմաթիւ ոճաւորուած եւ արժէքաւոր պարերի, առկայութիւնը խումբի խաղացանկում պարարուեստի բնագաւառում Էդուարդ Մանուկեանի կատարած հետաքրքիր պրպտումների արդասիքն է :

Ժողովրդական գործիքների բանիմաց ղեկավարներից է Աղեքսանդր Աղեքսանդրեանը, որն իր հերթին գործիքների հնչեղ առանձնայատկութիւնները համակերպել է խումբի ընդհանուր ոճին, նրա գեղարուեստական կատարողական պահանջներին : Առանձնապէս ուշագրաւ է Աղեքսանդրեանի մանրակրկիտ աշխատանքը թառերի օգտագործման բնագաւառում : Բնականից թոյլ հնչեղութեամբ թառերը բաւական ներդաշնակ ամբողջութիւն են կազմում, հանդիսանալով խումբի համար իւրատեսակ գեղեցիկ խորք ոչ միայն արտաքուստ, այլեւ իրենց որոշակի հարազատ գունաւորումով :

1948ի մարտին լրանում է հայկական ժողովրդական երգի եւ պարի խումբի գոյութեան տասը տարին : 1939ին Մոսկուայում կայացած հայկական արուեստի տասնօրեակին դեռ նոր կազմակերպուած երգի եւ պարի խումբը արժանացաւ ընդհանուր ուշադրութեան եւ բարձր գնահատականի :

Իր գոյութեան այս տասը տարիների ընթացքում խումբը ստեղծագործօրէն աճել ու դարձել է կատարեալ արհեստով գեղարուեստական միաւոր, գտել է իր դէմքը, որոշակի եւ միանգամայն ճիշդ ուղի :

Այս ուղին ժողովրդական ստեղծագործութեան անսպառ գանձերի մշակման, վերամշակման եւ նրանց ժողովրդականացման ուղին է :

Սովետական իշխանութիւնն ստեղծել է բոլոր պայմանները մեր ազգային մշակոյթի ծաղկման ու բարգաւաճման համար :

Այժմ Հայկական ժողովրդական երգի եւ պարի խումբը պատրաստւում է գեղարուեստական լիարժէք նոր ծրագրով արժանավայել կերպով դիմաւորելու Հոկտեմբերեան ընկերվարական մեծ յեղափոխութեան 30ամեակը :

(Սովետական Հայաստան)

ՍԱՄՍՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

« ՔԵՌԻՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ... »

Իմ Թրքահայ բարեկամներիցս մին ը նորերս, մեր սովորական խօսակցութեան ժամանակ, ինձ պատմեց հետեւեալը, որը ես աւելորդ չեմ համարում «Յառաջ»ի միջոցով բերելու ի գիտութիւն հայ ընթերցող երուն :

« 1917 թ. աշնան Մուսուլի վիլայէթում գտնուող թուրք զօրամասին մէջ, իբրեւ զինուոր եղած ատեն, իմ թուրք պետ-սպան, լուր առնելով որ շուտով մեզ մօտ պիտի ժամանէ Արեւելեան պարսկական ճակատի գլխաւոր հրամանատարը իր ամբողջ համահարզով, ինձ յանձնարարեց հապճեպ պատրաստութիւն տեսնել, որպէսզի սպասուող բարձրաստիճան հիւրերը ըստ արժանւոյն հիւրընկալուին : Հակառակ անհրաժեշտ անօթեղէնները ու այլեւայլ պարագաները այս, գրեթէ անբնակ վայրում, գտնելու մեծամեծ դժուարութիւններին, այս ու այն կողմ դիմելով, յաջողեցայ բոլորը գտնելու, հաւաքելու : Նշանակուած օրը ամէն ինչ կարգադրուած էր ու պատրաստուած աւելի քան վայելուչ սեղան մը իր բոլոր կերուխումով :

Երբ բարձրաստիճան այդ հիւրերը զարմացմամբ ու հիացմամբ վայելեցին իրենց պատուին սարքած սեղանը ու գլխաւոր հրամանատարը, հետաքրքրուելով իմ պետ սպայից, տեղեկացաւ որ սեղանը իմ անմիջական ջանքերով է պատրաստուած, ինձ իր մօտ կանչեց ու երբ ինձ հարցրեց ու իմացաւ որ ես հայ եմ, համբուրեց ճակատս եւ բոլորի ներկայութեամբ յայտնեց իր հիացմունքը Հայերի ընդունակութիւնների մասին առ հասարակ եւ նրանց քաջութեան մասին ի մասնաւորի, ասելով որ Արեւելեան Պարսկական ճակատի կրուին 15.000 ռուս բանակը, յաղթուած մեզմէ, մեզ անձնատուր լինելու վրայ էր, երբ Քեռին իր 2000 հայ կամաւորներով նրանց օգնութեան հասաւ ու մեզ ստիպեց ետ նահանջելու ... » :

ՄԵՍՐՈՊ ՎԱԶԵԱՆՑ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Գաւառի մեր բարեմիտ թղթակիցները կը գանգատին վերջերս թէ իրենց տեղական հանդէսներու նկարագրութիւններէն կը դեղչենք գեղարուեստական յայտագիրներուն մասնակցողներուն անունները :

Անարդար է այս դիտողութիւնը : «Յառաջ»ի ներկայ ծաւալը շատ կրճատուած ըլլալով, ստիպուած ենք յաճախ համառօտել այդ նկարագրութիւնները որոնց մէջ, դժբախտաբար, կը պակսին չափն ու համեմատութիւնը : Կարելի չէ վերջապէս սիւնակներ յատկացնել տեղական երեկոյթի մը, մարզական հանդէսի մը կամ Ֆութպոլի մրցումի մը նկարագրութեան : Չկայ գաւառական շրջան մը որ չունենայ իր շաբաթական ժողովը, հանդէսը կամ մրցումը : Խմբագրութիւնս պարտաւոր է մտածել նաեւ այն ընթերցողներուն մասին որոնց համար չահեկան չէ այս կամ այն հանդէսին անցուդարձը :

Մեր բուռն փափաքն է քաջալերել Նոր Սերունդի պատանիներն ու մանկամարտուհիները՝ իրենց անունները հրատարակելով մեր թերթին մէջ, բայց մեծերը պարտաւոր են երբեմն ցուցնել իրենց «Յառաջ»ի լայնքն ու երկայնքը :

Ուրեմն կը խնդրենք որ մեր թղթակիցները խուսափին աւելորդ մանրամասնութիւններէ եւ գրեն աւելի ամփոփ ու մանաւանդ ընթեռնելի :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Մենք եւս տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը 26 Հոկտեմբերին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներուն :

Բեմը զարդարուած էր Դաշնակցութեան դինանշանով : Օրուան նախագահը ընկեր Խորէն Սիւրմէնեան քանի մը խօսքով յիշեց մեր ինկած հերոսները, որոնց ի յարգանս, ինչպէս նաեւ մեր ողբացեալ ընկերներուն, Համօ Օհանջանեանի եւ Ն. Աղբալեանի յիշատակին, մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան հրաւիրեց ներկաները : Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով, յաջորդաբար եղան գեղեցիկ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր Սանուհիներու կողմէ՝ մեծ յաջողութեամբ հակառակ իրենց տրամադրուած շատ կարճ ժամանակին :

Կարելի է առանձին յիշել Վալանսէն Տիկին Սիրարփի Պեղիկեանի երգերը որոնք մեծ հաճոյք պատճառեցին ներկաներուն :

Երկու ներկայացումներ «Սաթենիկ եւ Արտաշէս», եւ «Երկու Անօթիներ»ը, Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու կողմէ, ջերմապէս գնահատուեցան :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հրաչ Համասաղեան որ Դաշնակցութեան աղգաշէն ու ազգօգուտ գործունէութիւնը պարզեց շինիչ եւ ոգեւորիչ խօսքերով :

Հանդէսը փակուեցաւ «Բամ փորոտան»ով : Ընկերական խնջոյքը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն, ստեղծելով խանդավառութիւն եւ հաճելի մթնոլորտ մը : Կորիւն խումբի ընկերները ամէն ճիգ թափած էին բոլորը գոհացնելու : Վիտոշ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Խորին ցաւով կարդացի «Յառաջ»ի մէջ Պ. Պիոնեանի մահուան լուրը : Բարոյական պարտք կը համարիմ քանի մը տող նուիրել իր յիշատակին :

Տիկին Զօրեան եւ ր ամուսինը Ռոստոմ մասնաւոր վարժարան մը բացին Ֆիլիպէի մէջ, լաւագոյն մանկավարժական ծրագրով :

Երրորդ տարուան դպրոցական շրջանին սկիզբէն Տիկին Զօրեան առողջական պատճառներով ստիպուեցաւ մեկնիլ Կովկաս :

Անմահ Ռոստոմի նիւթական աջակցութեան խոստումով վարժարանը յանձնուեցաւ Պիոնեանին եւ չորս աշակերտուհիներուն որոնք ձրիաբար կ'աշխատէին : Վարժարանը ապրեցաւ միայն վեց տարի : Այնտեղ էր որ տեղի կ'ունենային Ռոստոմի երգեցիկ խումբին հանդէսները եւ թատերական ներկայացումները, Վահագն մարմնամարզական խումբին դասերը, ինչպէս նաեւ ժողովներ ու դասախօսութիւններ :

Նոյն դպրոցին մէջ պաշտօնավարած են ողբացեալ Ռուբէն Զարդարեանը եւ Վտարանդին (Արամ Զաքրք) : Գաղտնիք չէ որ Հայը օտար վարժարաններուն առջեւ իր քսակը լայն կը բանայ, բայց հայ վարժարանին հետ սանթիմն ալ կը սակարկէ : Պիոնեանը ստանձնած էր դպրոցին նիւթական հոգը եւ ծանրաբեռնուած էր իր պարտքով : Ուսուցիչները պէտք է վճարուէին, բայց ընկեր Պիոնեան ստիպուած էր ապրիլ չափազանց խնայողութեամբ :

Մեծ զոհողութիւններով էր միայն որ կրցաւ շարունակել դպրոցը որ ի վերջոյ ստիպուեցաւ փակել իր դուռները :

Պիոնեանը ընկեր Յովնանի հրաւէրով գնաց Թավրիզ իբրեւ կեդր. վարժարանի տեսուչ : Շատ յարգուած էր եւ սիրուած : Այնտեղ էր որ տօնուեցաւ իր ուսուցչութեան 30ամեայ յոբելեանը :

Վարժարանէն դուրս ունեցաւ հանրային շատ բեղուն գործունէութիւն :

Յարգանք իր յիշատակին :

Ս. Տէր Դաւթեան

ԽՈՆԱՐՀՆԵՐՆ ԱԼ ՅԻՇԵՆՔ

«Յառաջ»ի հոկտեմբեր 26ի թիւը ուիրուած էր Կոմիտաս վարդապետի մահուան տարելիցին : Կարդացի մեծ հետաքրքրութեամբ ու յանկարծ միտքս ինկաւ մահուան տարեդարձը սիրելի ընկերոջ մը՝ Յարութիւն Պիպէրեանի :

Համեստ աշխատաւոր մըն էր ան, չարքային հաւատաւոր Դաշնակցական մը որուն անունը զարմանալի զուգադիպութեամբ մը կապուած կը մնայ, մտքիս մէջ, անմահ Կոմիտասի յիշատակին հետ :

1935ի հոկտեմբերին էր, տխուր օր մը : Ծանր հիւանդ էր մեր սիրելի Յարութիւնը : Բոլորուեր էինք իր անկողինին շուրջը, իր ընտանիքն ու մտերիմ բարեկամներ : Յանկարծ մեր ձեռքէն խլեց «Յառաջ»ը որուն մէջ կար Կոմիտասի մահուան գոյժը : Կարդաց ու աչքերը լեցուեցան : Լացինք իրեն հետ :

Քանի մը օր վերջ զինքն ալ պիտի յանձնէինք սեւ հողին : Տարիներ անցեր են, բայց չենք կըրցած մոռնալ իր յիշատակը : Բարեսիրտ ու նուիրուած ընկեր մըն էր մեր տարաբախտ Յարութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՒԱՆԸԼՕԹԸ. Գեղճիքացի զաւակներ երկուշաբթի օր դնդակահարուեցան Պրիւքսէլի մէջ: Մահապարտները մասնակցած էին Շարլրուայի ջարդին:

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանը երկուշաբթի օր սկսաւ քննել` լորտերու ժողովին իրաւասութիւնները կրճատելու նպատակով կառավարութեան ներկայացուցած նոր օրինագիծը:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Էթլի Լոնտոնի քաղաքապետին ընտրութեան առթիւ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին արտասանեց քաղաքական կարեւոր ճառ մը եւ ի մէջ այլոց ըսաւ.— Մեր ժողովուրդը քաջաբար կը դիմաւորէ բոլոր դժուարութիւնները որոնց ենթարկուած է ներկայիս: Պատրաստ ենք գործակցելու ուրիշներուն եւ վճռած ենք մեր միջոցներով հարթելու մեր խոչընդոտները: Ժողովուրդ մը որ ունի այս յատկութիւնները, չի վախնար ապագայէն:

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ «Ցունաստան ազատ երկիր մըն է այսօր շնորհիւ ամերիկեան օժանդակութեան, թէեւ իր տնտեսական կացութիւնը տակաւին բարւոքած չէ»: Նախագահը յիշեց նաեւ այն միջոցները որոնք ձեռք առնուած են Թուրքիոյ վերականգնումին համար:

ՄԻԱՑԵԱԼ Ազգերու Գաղեսութին յանձնաժողովին մէջ Ռուսիոյ պատուիրակը յանձնարարեց երկուշաբթի օր նշանակել մանաւորմարմին մը որ կառավարէ այդ հողամասը մինչեւ որ բաժանման ծրագիրը իրականանայ: Անգլիա պարտաւոր է հեռանալ, ըսաւ խորհրդային ներկայացուցիչը, յառաջիկայ մայիս 1ին:

ԱՆԳԼԻԱ եւ Ամերիկա յայտնեցին խորհրդային կառավարութեան թէ Պրագիլիա պէտք է շարունակէ անդամակցիլ Գերմանիոյ միջդաշնակցային հակակշիռի յանձնախումբին: Ինչպէս ժամանակին հաղորդած էինք, Մոսկուա պահանջած էր որ Պրազիլիա զրկուի այդ իրաւունքէն` իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզած ըլլալուն պատճառաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ առեւտրական նախարարը յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ կօշիկներու վաճառումը ազատ է երէկուընէ սկսեալ: Առ այժմ պիտի շարունակուի միայն մարզախաղերու կօշիկներուն բաժնեչափի դրութիւնը:

M. NUBAR (Licencié en droit, Conseiller juridique) *կը հիմնէ առեւտրական ընկերութիւններ եւ խորհուրդներ կուտայ, վարձքի, բանկարանի, առեւտուրի, տուրքերու, ինչպէս նաեւ կալուածի եւ առեւտրական հաստատութեանց* (fonds de Commerce) *մասին:*

Հասցէ` 27 rue des Petites Ecuries, Paris (10). *առաւօտուն ժամը* 10էն 12, *եւ ժամադրութեամբ:* Métro Chateau d'Eau :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Մաքրուհի Եղիաեան կը յայտնէ թէ այս կիրակի առաւօտ, 16 Նոյեմբեր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իր ողբացեալ ամուսնոյն ՂԵՒՈՆԴ ԵՂԻԱԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՀԱԶԴ.— Սուրէն Վարդանեան, 32 տարեկան մեռած է Նոյեմբ. 3ին, 1947, Sanatorium de Joffre Chène Roseille *եւ թաղուած տեղւոյն* Mairie*ի գերեզմանատունը:*

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

ԵՐԵՄԻԿ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վկայուած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ (des Etudes Supérieures de la Faculté de Droit de l'Université de Paris):

Կը սահմանէ նոր ընկերութիւններու կազմութիւնը, —դատական խնդիրներ— եւ ամէն կարգի վարչական գործողութիւններ ու կարգադրութիւնը: Ընդունելութեան ժամը 10էն 12 *եւ ժամադրութեամբ:* 12 de la Chaussée d'Antin: *Հեռ.* Pro. 78-02:

STUDIO KÉVORK

ՎԱՐՊԵՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

18, Rue Elisée-Reclus, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Métro : Porte-d'Italie

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 *Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյլի մէջ:*

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 *Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետի* Mr. PECOUT:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճիւղով:

Գեղուհի

28 *Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած:*

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ:

Գինը` Ֆրանսա 2500 *ֆրանք:*

Արտասահման 15 *տոլար կամ* 3 *անգլ.:*

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

ԹԱՒՐԻԶԻ առաջնորդարանը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Օր. Համասփիւռ Մելիք Յակոբեան կը փնտռուի իր մօրը Նազիւն Մելիք Յակոբեանի կողմէ: Տեղեկացնել Թաւրիզի (Իրան) Հայոց առաջնորդարանի հասցէով:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 *Նոյեմբեր* 1947, *ժամը* 14.45*ին*

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Յեն

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչերթոյին (դաշնակ եւ նուագախումբ):

Կը մասնակցին Հիւկէթ Քառին, Էմիլ Բասսէի, Վէրսայլի Քուարթէօրը, Է. Ջեռնիաւսքի եւ Լամուրէօ օռքէսթրը:

Գիները 70*էն* 375 *ֆրանք: Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին գանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի* rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: *Պ. Յար. Արսէնեանի* 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39: *Պ. Հ. Սամուէլի*, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, *Պարսամեան գրատուն* 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durand*ի* 4 Place de la Madeleine *եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիչէն:*

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22*ին, շաբաթ գիշեր ժամը* 21*էն մինչեւ առաւօտ,* Hôtel Georges V*ի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ`*

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

եւ նախագահութեամբ` Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, *Թատրոնի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ`* Ginette Garcin*ի* «Jo» Charrier*ի*, Mr. Adrien*ի*, Patou*ի եւ* Jean Marco*ի: Ճշգրտումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարփանեանի,* Ely. 23 66 *եւ* 01 76:

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի «ԹՇՈՒԱՌԻ ԶԳԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ` իր գրական էջերուն:

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »

Բ. հատոր

(Պատերազմի եւ զինադադարի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919:

Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ:

Գին 125 *ֆրանք:*

Դիմել` Հրաչեա Սամուէլ գրատունը:

ՊԵՏ. ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.— 15000 *Ֆրանք Պետրոսեան եղբայրներէ իրենց մօր մահուան առթիւ:* 10000 *Ֆր. Պ. Երուանդ Պարկիրճեանէ իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ:* 5000 *Ֆր. Պ. Զ. Վարդանեանէ իր աղջկան մահուան առթիւ:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷԼԻ ԳԱՒԱ. ԿՈՄԻՏԷԻ ընթակոմիտէի ժողովը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին պարահանդէսը, կիրակի 21 *Դեկտեմբերին:*

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14*ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններու` Հր. Սամուէլ* 51 rue Mr. le Prince, *Հ. Բալուեան* 43, rue Richer, *Մ. Պարսամեան* 46 rue Richer, *լրագրավաճառի կրպակները` St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը: Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅԵԱՆԻ, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:

Ամէն օր ժամը 9*էն* 19:

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, անհատներու եւ խումբերու համար, Հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկունները: Դիմել գրաւոր` A. AJDERIAN

41, Avenue des Gobelins, Paris (13):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 *մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին`* 500 *ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ,* 1947:

ՃԱՇԱՐԱՆ *ԼԻԼԸ*

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն զգուշաւոր յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի ազանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով` դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն միակ գաւառներէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք` T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել` փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտք ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր` ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին` ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 13 Novembre 1947 Հինգշաբթի 13 Նոյեմբեր
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5187 — Հ2րջանի թիւ 796 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ

Պահելու համար մեր մշակոյթը, պէտք է որ, հարկ է կենդանի ու գործօն պահել անոր աղբիւրները, զօրացնել եւ ժողովուրդը սերտօրէն կապել մեր մշակոյթին եւ անով՝ մեր հայրենիքի դաշտավայրին ու հողին։

Մշակոյթը գերագոյն գանձն է մը ցեղային ստեղծագործութիւններուն. թանկագին աւանդը մեր հին ու անցած սերունդներուն, որով միայն կ'արտայայտուի Հայը եւ առաւելապէս անով կը պահուի մեր ժողովուրդը օտար մշակոյթներու հզօր ու համայնակուլ ծովուն մէջ։ Կղզի մը ծաւալով, բայց պայծառ ու ինքնատիպ, ուր կը ցոլայ հայ հոգիի հարուստ աշխարհը։

Մշակոյթը սակայն ինքնաբերաբար չի զարգանար։ Ցեղային ծաղիկ մըն է, բայց հողային ու վայրի՝ կը կարօտի մշակումի եւ [illegible]թեան։ Անով միայն ազգերը կրնան հարստանալ, հզօրանալ եւ երթալ դէպի նոր նուաճումներ։ Ան է ազգային դրամագլուխը, մնայուն ու յաւիտենական։ Շահարկելու համար այս դրամագլուխը, ազգերը, իրենց բոլոր միջոցներով, կը ջանան նախ՝ պահել զայն եւ ապա՝ զարգացման կարելիութիւններ ստեղծել։ Հայը, թիւով ու միջոցներով տկար ժողովուրդ, որեւէ ազգէ աւելի կոչուած է մտածելու այս մասին. Հայրենիքին մէջ՝ հաւատարիմ մնալով հայոց պատմութեան ու մեր ժողովուրդի ձգտումներուն։ Արտասահմանի մէջ՝ պայքարելով արտաքին ազդեցութեանց դէմ, պահելու համար ազգային ինքնատիպութիւնը նոր։

Ունի՞նք միջոցները։

Մշակոյթը մշակներով, գործիչներով կը զարգանայ, եթէ ժողովրդական բազմութեան կողմէ կը պահուի ան։ Ունի՞նք այս մշակները։ Տարակոյս չկայ, ունինք. աղքատ ենք, բայց չենք հարուստ ալ, մանաւանդ մեր օրերուն, երբ սերունդները կը փոխուին, ժամանակներուն հետ. հին ու պատրաստուած դէմքերը կ'անհետին եւ նորերը կամ քիչ կը հասնին, կամ [illegible] երեւոյթով. [illegible] կամը հիներու եւ նորերու միջեւ. ապա դուրգուրալու եղածներուն վրայ եւ նորեր հասցնելու։ Հարկ է ձուլել հին ու նոր սերունդներու ոգեկան գանձերը, միախառնել անոնց ցեղային շունչը, ոչ միայն հաւատարիմ պահելու համար մեր նոր սերունդներու կերպարանքը, այլեւ ապահովելու մեր ազգային մշակոյթի գոյութիւնը։

Մշակները մեր ազգային մշակոյթին՝ կը նուազին մեր օրերուն։ Մեր ազգային ու հոգեկան գանձերուն հին պահակներու շարքերը կը նօսրանան։ Կը բաւէ նկատի ունենալ վերջին քանի մը տարիները, գիտնալու համար թէ ինչ թանկագին ու անդարմանելի կորուստներ ունեցանք, միմիայն հայ մտքի ու մշակոյթի կալուածներէն ներս։ Յիշեցէք Դուրեանէն ու Գուշակեանէն ետք, Հ. Արսէն Ղազիկեանը, Հ. Հացունին, Անդրէասեանը, Ադոնցը, Աղբալեանը, Նազարեանցը, միայն քանի մը անուն յիշած ըլլալու համար։

Ո՞վ պիտի լեցնէ անոնց բացած անհունի պարապը։

Անոնք դրամագլուխ մը ձգած են, որ ոչ միայն չաճիր, այլեւ կը նուազի։ Կը մնայ դրամատունը, կերպով մը, թերթերու եւ հանդէսներու մէջ, ցիրուցան անապահով ու դատապարտուած մոռացումի։

Չունինք հնարաւորութիւն՝ տէր կենալու այս ձգուած հարստութեան եւ չունինք միջոցը, կամ շատ քիչ՝ նորերը հասցնելու։

Մեր մշակոյթը միութիւն մը ունէր, ազգային դրոշմով ու արժէքով, ի՞նչ պիտի շահէինք, եթէ ան ալ պառակտուէր։ Այդ պառակտումը գիտակցաբար եղած էր արդէն այսպէս կոչուած «յառաջդիմականներու» կողմէ. անտաղանդ ծառայողները եւ հասարակ մասալագիրները գրագէտի աստիճանին բարձրացնելով։

Ազգային առողջ ճակատներու վրա՞յ ալ բանանք ճեղքը. Թող տանք որ բացուի։

Ատենն է որ դուրգուրանք մեր մշակոյթին ու անոր ճշմարիտ գործիչներուն վրայ, պահենք ազգային դրոշմը, վեր անձնական հաշիւներէն եւ տրամադրութիւններէն։

Պահենք մեր դրամագլուխը, որ պէտք է աւելնայ, ազգովին ապահով եւ ազատ ըլլալու համար։

Զգացա՞նք արժէքը այս դրամագլուխին, շուտով կը դառնանք մուրացիկ, հոգիով ու մարմինով։ Զգոյշ։

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Ունինք բարեբախտաբար խումբ մը տղաք, հաւաքուած մեծ մասով Նուպարեան տան մէջ, թարմ խանդավառութեամբ եւ սորվելու պապակով, որոնց վրայ կրնանք հպարտութեամբ նայիլ։

Անոնց ներկայութիւնը մեր քովն կը, խանդաղատանքով կը լեցնէ մեզ։ Իւրաքանչիւրին յաջողութիւնները կամ դժուարութիւնները կը գրաւեն բոլորս։

Անցեալ շրջանին 40ի մօտ էր իրենց թիւը, այսօր արդէն 50ը անցած է։ Մեծ մասով յաջողեցան անշուշտ, իրենց քննութիւններուն մէջ եւ կը շարունակեն վազել աջ-ձախ, տրցակ մը գիրք ու թուղթ իրենց թեւին տակ, աշխոյժ, եռանդուն, լաւատես եւ կեանքով լեցուն։

Շատ անգամ կը մեղադրենք մեր երիտասարդները որ կը տարուին Փարիզի հրապոյրի զբօսանքներէն։ Եթէ բնական է մեր դժգոհութիւնը, նոյնքան բնական են այս փորձութիւնները որոնց կը մատնուին։ Պէտք է, սակայն մտածենք որ յաճախ, մեղքի բաժին մըն ալ ունինք մենք։

Ահաւասիկ, այս 50ոց խումբը, Համալսարանական ոստանին մէջ տուն տեղ եղած ենք իր գլխուն։ Անոնք բոլոր ալ հեռուներէն կուգան, իրենց ընտանեկան բոյնէն, հեռու մօր գուրգուրանքէն ու հոգածութենէն զրկուած ու նետուած, իրենց թարմ տարիքով, հոսանքի մը մէջ, որ եթէ յաճախ կը քշէ զիրենք դէպի լատինական թաղը, կրնայ նաեւ առաջնորդել զիրենք շատ աւելի վտանգաւոր ժամանցներու այս Լոյս քաղաքին մէջ։

Ո՞վ հետաքրքրուած է իրենցմով։ Ո՞ր Միութիւնը մօտեցած է իրենց որպէսզի անոնք լքուած չզգային։

Ի՞նչ գուրգուրանք ցոյց տուած ենք. [illegible]

Ահա մօտ են տօնական օրերը — Կաղանդ, Ծնունդ՝ տօներ երբ անոնք պիտի յիշեն իրենց ընտանեկան բոյնը, մայրիկի սեղանը, քոյրիկին նուէրը, հայրիկին օրհնութիւնը։

Եթէ չենք կրնար փոխարինել զանոնք, գոնէ երբեմն, կրնանք ստեղծել անոնց համար, ջերմ մթնոլորտ մը որպէսզի անոնք աւելի հիւրասէր չնկատեն Փարիզի մայթերը քան մեր գաղութին անտարբեր սիրտերը։

ՍՕՍԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը Ցալտարիս, յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ կառավարութիւնը հրահանգած է իր զինուորական ուժերուն որ ընդհանուր յարձակողական սկսին հելլէն ապստամբներուն դէմ որոնք տակաւին չեն պատասխանած կառավարութեան ներումի առաջարկին։ Կառավարութիւնը պատրաստ է յարգել Միացեալ Ազգերու յանձնարարութիւնները եւ անդորրութիւնը վերահաստատել երկրին հիւսիսային սահմաններուն վրայ, աւելցուց նախարարը։

ՓԱՐԻԶԻ ձկնավաճառները երեքշաբթի օր գործադուլ հռչակեցին բողոքելու համար անոնց [illegible] գիները ճշդելու կառավարական որոշումին դէմ։ Մանր վաճառորդներն ալ կը սպառնան գործադուլ հռչակել եթէ չփոխուի ներկայ օրէնքը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարականներուն ղեկավարը Քուրթ Շումախէր յայտարարեց որ գերմանացի համայնավարները դաւաճաններ են եւ կ'աշխատին օտար պետութեան մը հաշւոյն։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը դիմում մը կատարելով իտալական գաղթավայրերու հարցով բաղդ Լոնտոնի խորհրդաժողովին, խնդրած է որ իրեն յանձնուի Էրիթրէայի հոգատարութիւնը։ Կառավարութիւնը յանձն առած է Կարմիր ծովու վրայ նաւահանգիստ մը տալու Հապէշիստանին։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ շրջանակներուն մէջ կը հերքուին զրոյցը որուն համաձայն ամերիկեան եւ բրիտանական կառավարութիւնները որոշած են արժեզրկել Ֆրանքը։ Այս կարգի զրոյցներ շրջան կ'ընեն ամիսէ մը ի վեր։ Տնտեսական նախարարը նոյեմբեր 6ին յայտարարեց որ բացարձակօրէն անհիմն են այդ տարաձայնութիւնները։

Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը

2.650.000 ՏՈԼԱՐ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 30

Ամերիկայի արտաքին նախարարը ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին յայտնեց երեքշաբթի օր թէ կառավարութիւնը [illegible] է 2657 միլիոն տոլար յատկացնել օտար երկիրներուն՝ մինչեւ 1948 Յունիս 30։ Պատասխանելով [illegible] ուղղուած հարցումի մը նախարարը ըսաւ որ Թուրքիա եւ Յունաստան յաւելուածական դրամներ պիտի չստանան մինչեւ այդ թուական։ Վերոյիշեալ գումարին 1500 միլիոնը կը ներկայացնէ երկար պայմանաժամով տրուելիք վարկեր իսկ 597 միլիոնը այն գումարն է որ [illegible] պիտի վճարուի Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ։ Ամերիկա յանձն առած է նոյնպէս 60 միլիոն յատկացնել Չինաստանի եւ 500 միլիոն [illegible] հաշւեպահման ծախսերուն։ Արտաքին նախարարը անգամ մը եւս շեշտելով օգնութեան անհրաժեշտութիւնը դիտել տուաւ որ կարգ մը շրջաններու մէջ քաղցածութիւն պիտի կատարուի [illegible] Գերմանիոյ վերականգնումը անուղղակի կերպով սպառնալիք մըն է Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ [illegible] դէմ։ Գերմանիան պէտք է դառնայ [illegible] եւ մասնակցի Եւրոպայի վերականգնումին. ըսաւ Մարշըլ, եւ աւելցուց որ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին որպէսզի զինուորական պատրաստութիւններ չունենան։ Ծերակուտական Վէնտընպըրկ — որ կ'առաջարկէ ատենէ մը ի վեր որ [illegible] հաշտութիւն կնքուի Գերմանիոյ հետ եթէ Ռուսիա մերժէ գործակցիլ իր Դաշնակիցներուն — դիտել տուաւ որ Եւրոպայի 16 պետութեանց [illegible] ծրագիրը կրնայ երկուքի բաժնել Եւրոպան։ Մարշըլ պատասխանեց թէ արեւելեան եւ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները առեւտրական փոխանակութեան կրնան սկսիլ 1951էն եւ օժանդակութեան ներկայ ծրագիրը այդ հեռանկարով մշակուած է։ Նախ եւ առաջ պէտք է օգնենք արեւմտեան Եւրոպային։

Ֆրանսա պահանջած էր 459 միլիոն տոլար, բայց պիտի ստանայ միայն 328 միլիոն, Իտալիա 227 միլիոն փոխանակ 575 միլիոնի, իսկ Աւստրիոյ պահանջած 85 միլիոնէն զեղչուած է 42 միլիոնի։

Բուռն վիճաբանութիւններ անգլիական խորհրդարանին մէջ

Լորտերու ժողովին իրաւասութիւնները սահմանափակելու նպատակով կառավարութեան կողմէ պատրաստուած օրինագիծը բուռն վիճաբանութեանց տեղի տուաւ խորհրդարանին մէջ երեքշաբթի օր։ Նախորդ վարչապետ Չըրչիլ որ 1911ին, Ազատականներու օրով, կը պաշտպանէր բարեփոխումներու ծրագիրը, ներկայ էր վիճաբանութեան հակառակ իր [illegible] պատուէրներուն։ Խորհրդարանը 194ի դէմ 345 քուէով հաւանեցաւ օրինագիծը, ըստ աւանդական սովորութեան, երկրորդ անգամ մը եւս կարդացուի։ Վարչապետը դիտել տուաւ որ եթէ Չըրչիլ ձախակողմեան կուսակցութեան մը անդամ մնացած ըլլար, պիտի տեսնէր այն դժուարութիւնները որոնց մատնուած է ներկայ կառավարութիւնը։ Երեւի Պ. Չըրչիլ իրեն կը վերապահէ երկիրը կառավարելու աստուածատուր շնորհ մը եւ չի կրնար հանդուրժել որ ընդդիմադիրի դիրքին մէջ գտնուի, ըսաւ վարչապետը։ Չըրչիլ մէկ ժամ ճառ խօսեցաւ ու ծանր բառերով քննադատեց թէ օրինագիծը եւ թէ օրուան ընկերվարական կառավարութիւնը «որ հետզհետէ մենատիրութեան կը մօտենայ»։ Կառավարութիւնը թիւրիմացութեան մէջ է եթէ կը կարծէ որ ժողովուրդը իրեն իրաւունք տուած է բարեկարգելու Լորտերու ժողովը։ Եթէ Էթլի կը կարծէ որ մեծամասնութիւն կը վայելէ երկրին մէջ, թող անգամ մը եւս հարցնէ ժողովուրդին։ «Իբրեւ ազատ Անգլիացի, չեմ կրնար հանդուրժել ուրիշի մը կարեկցութեան կամ իշխանութեան ենթակայ ըլլալու իրողութեան»։

Ռուսիա հիւլէական ռումբ ունի

Տեղական թերթի մը Մոսկուայի թղթակիցը կը յայտնէ որ Ռուսերը հիւլէական ռումբի փորձեր կը կատարեն։ Առաջին փորձը տեղի ունեցած է կ'ըսեն Յունիս 15ին, առտուան ժամը 10ին։ Անգլիական եւ ամերիկեան պատասխանատու շրջանակները ոչ մէկ տեղեկութիւն ստացած են այդ մասին։ Շթութկարթի համալսարանին երկրաչափի բաժինը կը հաղորդէ որ իրենց գործիքները ամէն օր ցնցումներ կ'արձանագրեն, սակայն բացառիկ երեւոյթ մը նշմարուած չէ այդ թուականէն։ Ուաշինկթընի մէջ կարգ մը գիտուններ հաւատք չեն ընծայեր այս լուրին «որուն մէջ գիտական անճշդութիւններ կան»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉԷՉՈՔ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔԸ

Նամակ առ Նարդունի

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կրնան այլասերածի մը մեղքը նետել իմ երեսին, առանց ըմբռնելու խորունկէն զացուած հայրենասիրութիւնը, այն որ կ'ուզէ իր ազգը նետել մտաւոր աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ, Ա. ռանց տեսնելու նաեւ տառմը նման հայրենասիրութեան մը, մինակութիւնը, խորթ մնալու ... ը: Գիտես թէ ազգութիւն մը ունենալէ առաջ ապրինք փրքեւ մարդկային էակ եւ երբ այդ դէմի խօսակցութեան մէջ ենք տխեղերքին հետ Այս խօսակցութենէն է որ ծնած են կրօնքներ քաղաքական վարդապետութիւնները, իմաստասիրութիւնն ու գիտութիւնը: Կ'ուզենք գիտնալ մեր խզճութիւնը եւ զաղտնիքը մեզ շրջապատող էակներուն եւ իրերուն: Եւ մենք մինակ կը զգանք մեզ այս սահմաններուն վրայ, ինչ որ կը նշանակէ թէ ստացական տարրերէս մէկն է մեր ազգութիւնը, անհրաժեշտ ապրելու եւ մասամբ մեր ինքզինքը ճանչնալու եւ զարերէս եկող մեր խառնուածքին համապատասխան միջոլորտի մը մէջ դիւրութեամբ իրագործուելու: Երկրորդ կրօնք մ' եթէ կ'ուզես, կրօնքէն վերջ որ կը ծառայէ գրեթէ նոյն նպատակին, այսինքն մարդը մինակ չձգելու տիեզերքին առջեւ, տալով անոր ի հարկին պատրանք մխիթարութիւններ եւ զսպելով անոր չար բնազդները նոյնքան պատրանք սարսափով մը:

Հոս է հայրենիքի մը օգտակարութիւն: Իր հաւաքական կեանքին մէջ անհատը կ'ապրի աւելի ապահով, աւելի դիւրին, չըսելու համար լրջանիկ որովհետեւ ամէն հայրենիք ունեցողները երջանիկ չեն, կան դժբախտներ նոյնիսկ իրենց երկրին մէջ, օտարական մը աւելի օտարական: Կը յիշեմ այս առթիւ քու մէկ յօդուածդ «Հայ Բոյժին» մէջ ուր մեր հայրենաբաղձութիւնը կը վերածես տեսակ մը ախտի: Ու ատիկա հնարաւորութիւն կուտայ ինծի աւելի լայն չափով մը տեսնելու մեր հայրենասիրութիւնը, այսինքն նկատել զայն նաեւ մեր ոսկորին ու միսին մէջ անցած բան մը: Բայց հակառակ այս բոլորին, անիկա չի կրնար ըլլալ մեր գլխաւոր կոչումը: Մարդ ենք ամէն բանէ առաջ: Ու մարդ ենք երբ մեր մտածումով կը մնանք այդ բոլորէն վեր առանց ուրանալու մեր ազգութիւնը: Այսպէս մտածումներ կուտան շատ կարեւոր տեղ մը. Անոր մէջ է նուաղայրհիս զարգանքը: Ու այս սահմաններուն մէջ կարելի է տեսնել արուեստի լաւագոյն ըմբռնում մը, անհրաժեշտ մեր ազգին որուն արտայայտութիւնը եղած է միշտ գեղացական, առաւելապէս վիպային ու ատիկա նոյնիսկ խորհրդային հայրենիքին մէջ, այն շրջանին երբ գրողներէն կը պահանջուէր, հայրենասիրութենէն հեռու, միջազգային ըմբռնում մը:

Պարզ խօսքով, փափաքելի է ունենալ ազգային գրականութեան կողքին ուրիշ մը՝ որ փառէր մշակոյթ մը, բարձր որակ մը: Ու զգալի է այս պահանջը նոյնիսկ անոնց քով որ կը մնան ազգային սահմաններու մէջ: Բոլորն ալ, եթէ հնարաւորութիւն ունենան, պիտի գրեն օտար լեզուով մը աւելի մեծ հասարակութիւն ու համբաւ գտնելու համար: Բոլորն ալ կը փառաբանեն այն հայրենակիցները որ կը փայլին միջազգային գրականութեան մէջ, թէեւ այդ փառաբանութիւնն ալ չափազանցուած բան մըն է, երբ նկատի առնենք անփառունակ վախճանը Հայերու կողմէ օտար լեզուներով գրուած գիրքերուն մեծ մասը: Նկատելի հակասութիւն մը եւ սորբազգացութիւն մը կայ նոյն ատեն այդ պինդ հայրենասիրութեան ետին, որ կողմնացոյցի մը խենթեցած ասեղին պէս կը դառնայ աջ ու ձախ: Ու կարելի չէ դատապարտել երբ մէկը չէզոք կը մնայ այս փոփոխութիւններուն առջեւ: Հրապարակը ողողուած է անոնցմով: Մեկուսացումը անհրաժեշտ է: Պարկեշտ ու խղճամիտ գրող մը չի զիջիր շահագործել այդ անկեալ վիճակը, հայելի մը ձեռքին՝ կախարդել ժողովուրդը, զուարճացնել զայն տակաւին զառանցող հոգեբանութիւններով կամ աժան ողբերով այն աղաղակելով թէ անոնք կը գոհացնեն մեր հասարակութիւնը: Մնաց որ ժամանակաւոր կեանք մը ունին միայն կախարդական այդ հայելիները որոնց առաքինութիւնն է գեղեցկացնել ընթերցողին դէմքը, խօսիլ անոր հոգիէն: Այսօրուան ընթերցողը կ'անցնի եւ եկողը կուգայ ուրիշ ճոգերով, կիրքերով ու մարմաջներով: Գրող մը աւելի կը շահի ժամանակին դէմ տալով համամարդկային եւ մնայուն տարրեր, ինչ որ ըրին ֆրանսական դասականները՝ մինչեւ Վալէրի: Գրողը չի շահիր նաեւ գռեհկութիւններ գրելով, ինչպէս կ'ընեն ամերիկեան եւ ֆրանսական կարգ մը գրողներ որ չեն խնայեր բառերը: Այդ բոլորը կը խօսին ժողովուրդին հոգիէն, կ'ապահովեն ընթերցողներու աւելի մեծ բազմութիւն մը, բայց եւ կը դառնան նաեւ անխուսափելի մոռացութեան պատճառներ: Չեմ հաւատար շատ վսեմութեան, բայց կը հաստատեմ թէ ամէնէն տոկուն գործերը անոնք են դարձեալ որ վսեմութիւն մը կը բերեն եւ Ներաշխարհ մը: Նեղմալ կը մնայ օրինակի համար, մինչ իր շրջանին շատ աւելի համբաւաւորներ մոռցուած են արդէն:

Ահա ազատութիւնը չէզոքի մը՝ գրական դետնի վրայ: Ժ. պէտք է նկատի ունենալ այս մանրամասնութիւնները երբ բոլոր չէզոքները կուտայ ջուրին իբրեւ կամակոր էակներ, անպէտներ նաեւ: Պէտք է միանգամ ընդ միշտ դրուի այդ զանազանութիւնը չէզոքներուն միջեւ:

Կարդալով նման դատապարտութիւններ կ'ունենամ նաեւ ցաւ մը Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ որուն ոչ միայն ես այլեւ շատեր կը պարտին իրենց ազգային գիտակցութիւնը: Զայն ուրացողներն իսկ, եթէ ազնուութիւնն ու կարողութիւնը ունենան իջնելու մինչեւ իրենց մանկութիւնը, պիտի ըմբռնեն Դաշնակցութեան դերը իրենց կազմաւորման վրայ եւ պիտի ունենան երախտագիտական զգացում մը: Վարժարաններէն ու եկեղեցիէն առաջ, հայ ոգին ճանչցայ Դաշնակցական ընթերցարաններու մէջ՝ ուր կ'երթայի երբ տղայ էի տակաւին: Պզտիկ քաղաքը ուր ծնած եմ, հայրենիքէն հեռու, իր հայութիւնը կը պահէր շնորհիւ Դաշնակցութեան: Plaque-tournante մըն էր ան եկող ու գացող տարագիրներուն առջեւ: Ամէն գաղթականութիւն ձգած էր խաւ մը: Այդ բոլոր խաւերը միութիւն մը կը կազմէին շնորհիւ եկող ու գացող Դաշնակցական գործիչներուն: Այսօր կը փչէ ապերախտութեան հով մը այդ կուսակցութեան դէմ եւ այդ հովը կ'առնէ հայրենասիրութեան մըն ալ անունը, բայց պարկեշտ Հայ մը, եթէ դնէր ձեռքը խղճին վրայ, պիտի ամչնայ ու խոստովանի ճշմարտութիւնը: Չեմ յիշեր այդ կուսակցութեան տուած հերոսները, մղած պայքարները: Ան կ'արդարանայ նոյնիսկ իր ստեղծած հայրենասիրութիւնով եւ ազգային գիտակցութիւնով: Սխալներուն մասին կարելի է խօսիլ միայն ընդունելէ վերջ այս ճշմարտութիւնը: Կարելի է քննադատել անոր վարդապետութիւնը, բայց ով հայրենասէրներ, այդ վարդապետութիւնն մեր առաւելագոյն հայրենասիրութիւնը եղաւ ժամանակ մը: Ու ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ ձեր գտած ճշմարտութիւնը անկէ աւելի բան մը կ'արժէ կամ պիտի չհիննայ անոր պէս օր մը, պիտի չպախարակուի ուրիշ վարդապետութեան մը կոյր մոլեռանդներէն: Գաղափարները կը յեղաշրջուին: Կարեւորը անոնց մեր ազգին տուած բարիքն է: Ու Դաշնակցութիւնը տուած է անհուն բերք մը: Ո՞վ ըսաւ թէ ան չի կրնար օգտակար ըլլալ տակաւին: Քաղաքականութիւնը անակնկալներ ունի միշտ: Լաւ կ'ըլլայ որ նայինք քիչ մը վեր սոփեստութիւններէն եւ թմրածութենէն:

Կ'ըմբռնես, Նարդունի, թէ առողջ մտածում մը որքան անհրաժեշտ է մեզի, առողջ եւ անաչառ: Չէզոք մըն է որ կրնայ ունենալ միայն զայն: Տուէք այդ յարգանքի տուրքը հայրենական դաւանող ու անխորտակելի կաղնիէն հեռացած այդ հունտին որ հնարաւորութիւն չունի արմատ նետելու աջին կամ ձախին պատկանող հողին մէջ եւ որ սակայն, տխուր կ'արձագանգէ մայր ծառին բոլոր խարշափները, սարսուռներն ու երկնատենչ խոյանքները:

Ասկէ անդին անձնական ողբերգութիւնն է, մինակութիւնը՝ ազգութեամբ մը չկրնալ ապրելու ցաւը, բաներ որոնցմով չեմ ուզեր զբաղեցնել քեզ:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Տպաւորութիւններ Պելճիքայէն

Բազմաթիւ առիթներ ներկայացեր էին որ Պելճիքա անցնէի, բայց չէի կրցած օգտուիլ՝ ժամանակի սղութեան պատճառաւ: Ուսերուս վրայ դրուած պարտականութիւն մը այս անգամ ընծայեց լաւագոյն պատեհութիւնը:

Չէի ճանչնար Պելճիքան: Ինչ որ գիտէի իր մասին, սորված էի շաբաթնկարներու ժապաւէններէն,— Ինչպէս «Սրբոց Պէօլմանի Ամուսնութիւնը», «Հերոսական Տօնավաճառը» եւն — եւ մէկ երկու նիհար գրքոյկներու տուած տեղեկութիւններէն: Սակայն, առանց ծանօթ ըլլալու, մտաւոր համակրութիւն մը ունէի եւ տակաւին ունիմ այս փոքրիկ ու գործունեայ ժողովուրդին հանդէպ, որ երկու պատերազմներու ընթացքին ապացոյցը տուաւ իր արիութեան:

Կիս - կիսկատար ծանօթութիւններով բայց լաւ տրամադրութեամբ էր որ ճամբայ կ'իյնայի:

Առաջին նեղութիւնս՝ մաքսի պաշտօնեաներէն: Հինէն ի վեր չեմ սիրեր հակակշռի պաշտօնեաները, եթէ նոյնիսկ անոնք ըլլան քաղաքավար ու իրենց քննութիւնը՝ մակերեսային: Անմիջապէս միտքս կ'իյնայ գրաւման շրջանի Ֆրանսան երկուքի բաժնող գիծը: Անհանգիստ եւ ջղային վիճակ մը կ'ունենայի երբ կը մօտենայինք Շալօն սիւր Սօնին, կայարանը: Հակառակ որ տրցակներով նամակներ խնամքով պահուած կ'ըլլային գնացքին զանազան ծակն ու ծուկը, նորէն ազատ շունչ չէի քաշեր մինչեւ շոգեկառքին մեկնումը: Նեղօրերու դէշ յիշատակները արթնցուցին այս անգամ ալ, մաքսի պաշտօնեաները եւ ոստիկանութեան քննիչները: Երանի անոնց, որ Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները պիտի տեսնեն եւ վայելեն՝ բարիք երը:

Եթէ չըլլա քննութիւններն ու, պելճիքական քաղաքներու Ֆրանսերէն անունները, ճամբորդը ինքզինքը կը կարծէ տակաւին Ֆրանսայի մէջ: Նոյն տուներն ու շէնքերը, միայն թէ, հոս, քաղաքներն ու գիւղերը կը գտնուին ..., ... : Կը զգաս որ խիտ բնակչութիւն ունեցող երկիր մըն ես, եւ մարդիկ՝ ապրելու համար զարկ տուած են ճարտարարուեստին: Ծխնելոյզները կը մրոտեն տեսարանը ու սեւ մուխի, վեհափառ խաղաղութիւնն է որ կ'իշխէ: Երկրաբանական տեսակէտէն իսկ՝ նոյն հողաշերտն է, երկու կողմն ալ միեւնոյն գոյնը ունին հերկուած դաշտերը: Միակ տարբերութիւնը, գիծէն անդին, խանութները, գործարանները կը կրեն Տիւրօն, Տիւ... անունները, իսկ գիծէն անդին՝ Վան տէրուն, Վան ... :

Այսպէս է գէթ, հպանցիկ տպաւորութիւնը պատուհանէն կախուած ճամբորդին: Յետոյ, քանի մը օրուան շփում եւ ուսումնասիրութիւնս ցոյց բերին այն եզրակացութեան թէ սխալած չէի: Պելճիքայի Վալօնները եւ Ֆրանսացիները բաժնող սահմանը, պատմութեան անբացատրելի ու հեգնական խաղերէն մին է: Նոյն ժողովուրդը, նոյն լեզուն, նոյն բարքերը:

Երբ կը մօտենաք Ալզասին եւ կ'անցնիք գերմանական սահմանը, անմիջապէս կը զգաք թէ օտար երկիր կը փոխադրուիք: Շէնքերու ոճը, հերկուած հողին տեսքն ու գոյնը կը փոխուին: Մարդոց հագուստ[illegible]պուստը տարբեր է: Ուշադրութեամբ դիտո[illegible]չէքէն չի վրիպիր նաեւ մարդոց քալուածքը: [illegible]իգէն Պրիւքսէլ պատկերը տարբեր է: Երբ [illegible]քա կը մտնէք կարծես, Ֆրանսայի հեռաւո[illegible]էկ արուարձանն է որ կ'երթաք: Ճամբու [illegible]ացքին ոչ մէկ աւերակ քաղաք կամ շէնք: Ա[illegible]ջ երթ ու դարձին, Պրիւքսէլի մեծ կայարա[illegible] զատ քանդուած տեղ չը տեսանք գրեթէ: Բա[illegible]մամբ ուրիշ երկիրներու, Պելճիքան նուազ[illegible] վնասով դուրս ելած է, ինչպէս ըսաւ Պելճիք[illegible] ծանօթ մը երջանիկ շեշտով մը:

Ֆրանսա[illegible] եկողին համար, Պրիւքսէլը անբացատրելի [illegible]ճոյք պատճառող անակնկալ մըն է: Հագիւ ոտք[illegible]ուրս կը նետես կայարանէն յիշողութիւնդ [illegible] տարի ետ կ'երթայ: Լսած էինք որ ամէն ին[illegible]ատ է այստեղ, սակայն երբ աչքերովդ կը տ[illegible]ես՝ երեւոյթը աւելի տպաւորիչ է: Խանութնե[illegible]երնէ բերան լեցուն՝ ամէն տեսակ ապրանքներ[illegible]: Ուտելիք, խմելիք, հագնելիք որ[illegible]քան որ [illegible]ս: Երեւակայեցէք Ֆրանսան՝ 1939էն առա[illegible] Այն երջանիկ օրերուն, այս տեսակ առատութե[illegible] առջեւէն կ'անցնէինք եւ նայուածքով մըն ա[illegible]ինք պատուհանը զայն, իսկ այսօր, [illegible]կանքէն յետոյ արտասովոր հետա[illegible]թութեամբ կը դիտես ցուցափեղկերը:

Պելճ[illegible]ներուն առեւտրական ժողովուրդ [illegible]՝ իրենց խանութներու թիւ է: [illegible] — [illegible] մէկ Պելճիքացիին մէկ [illegible] Ի պա[illegible], թէ ցուցափեղկերը կը [illegible] մէջ եւ յաճախորդը հրապուրելու, ծախելու, շատ ծախելու մտահոգութիւնը հազար տեսակ հնարամտութիւններ խորհիլ տուեր է խանութպաններուն: Դժբախտաբար ստիպուած էի պելճիքեան Ֆրանքով ու եթէ չըլլար մեր Թանկագին [illegible] կէր Պեսիկեանի հիւրասիրութիւնը [illegible] պիտի ըլլայի կէս անօթի Փարիզ վերադառնալ:

Մայրաքաղաքը շատ կը նմանի Փարիզին, թէեւ անոր մանրն է: Միայն հանրակառքերը քիչ մը մնացած են: Ստորերկրեայ երկաթուղի չկայ [illegible], երբեմն կը կատարուի ճամբաներուն վրայէն: Բազմութիւնը իրար կ'ուտէ փողոցներուն մէջ, այդ պատճառաւ ալ կենդանի է քաղաքը: Տարօրինակ երեւոյթ, հակառակ տարիներու գերմանական տիրապետութեան տակ գտնուելուն, մայրաքաղաքին մէջ չկան սպանիական ոճով շէնքեր:

Պելճիքա են[illegible] եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները կ'ապրինք կարծես: Վերջին նորաձեւութեամբ ամերիկեան կառքեր չորս կողմը: Խանութներուն ամերիկեան ապրանք հոս՝ չարքեր՝ ամերիկեան պահածոներ, կերպասներ, նարինջ, լիմոններ, գործիքներ՝ ամերիկեան, մի ծխախոտ, խմորեղէնն անգամ ամերիկեան է: Ամանի մը մէջ խոշոր հաւ մը մաքրուած, պատրաստուած: Բաց կափարիչը, տաքցուր եւ կեր:

Գործնական ժողովուրդ, Պելճիքացիները երկու տարի առաջ արդէն հաշտուեր են մեծ հովանաւոր մը ունենալու գաղափարին հետ եւ այսօր կ'ապրին շատ հանգիստ: Գիտեն որ փառքն ու լուսանութիւնը տարբեր բաներ են եւ «անկախութիւն» բառը՝ երբեմն շատ առաձգական:

(Շար.)

Հ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Մուսա - Լեռան «Յառաջ» վարժարանը

Մուսա Լերան Հայ Ազգ. «Յառաջ» վարժարանը 1946—1947 կրթական տարեշրջանի վերջաւորութեան, բոլորած էր արդէն իր հիմնադրութեան ութնամեակը։ Անցնող ութը տարիներու ընթացքին ան կրցած էր իր գոյութիւնը պահպանել։ Եւ իր դռները շարունակ բաց պահած էր հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտութեան առջեւ, տալով անոնց մատաղ հոգիներուն հայեցի մաքուր ու անխարդախ դաստիարակութիւն։

Վարժարանը՝ իր եռամեայէն սկսեալ յաջորդաբար, ամէն տարի տուած է շրջանաւարտներ, որոնք մեծամասնութեամբ սիրով ընդունուած են Երուսաղէմի Ս. Յակոբի Ժառանգաւորաց վարժարանը։ Այդպիսով Երուսաղէմի Միաբանութիւնը՝ մեծապէս ծառայած եղաւ այս հերոսական ժողովուրդին։

Վերջապէս, երկու տարիէ ի վեր, Նիկոսիոյ Մելքոնեան վարժարանն ալ՝ բարեհաճեցաւ ընդունիլ մեր շրջանաւարտներէն քանի մը հոգի, կամուրջի տակէն շատ պղտոր ջուրեր անցնելէ յետոյ։

1947—48ի կրթական տարեշրջանը աւելի արդիւնաւոր դարձնելու ու մեր մատաղ սերունդի դաստիարակչական վեհ գործը ալ աւելի ամուր հիմերու վրայ դնելու մտահոգութեամբ, Հոկտեմբեր 6ին բացինք վարժարանին դռները։ Ու երկսեռ աշակերտութիւնը գունդ առ գունդ դիմեց դէպի այդ պաշտելի յարկը, լոյսի եւ գիտութեան տաճարը, ուրկէ երեք ամիս առաջ յաղթանակով բաժնուած էին անկէ։ Իրենց լոյսի եւ ուսման ծարաւի հոգիները, արդէն անհուն կարօտով ու անձկագին կը սպասէին այդ օրուան։

Վարժարանին մէջ կ'ուսուցուին չորս լեզուներ՝ Հայերէն, Ֆրանսերէն, Արաբերէն եւ Անգլիերէն։ Բացի այս չորս լեզուներէն, իրենց կարգին, կ'աւանդուին նաեւ հետեւեալ դասերը՝ Հայոց պատմութիւն, կրօնք, եկեղեցական պատմութիւն, գիտութիւն, քաղաքացիական կրթութիւն, մանկավարժութիւն, երգեցողութիւն, գծագրութիւն, ձեռագործութիւն եւայլն։

Դպրոցը վեց դասարան ունի։ Երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 316, Նախակրթարանն ու Մանկապարտէզը միասին։ Ներդաշնէն յետոյ, մեր ունեցած թիւն է աւելա։

Կրթական այս թռիչքը մշտապէս վառ եւ տաք պահելու ազնիւ մտահոգութեամբ, Լիբանանահայ Օգն. Խաչը, Ամերիկահայ Կարմիր Խաչը, «Համազգային» Կեդրոնական վարչութիւնը, Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութը, Տիթրոյթ քաղաքի հայրենակիցները, Եգիպտահայ ազգայիններ եւ հայ մշակոյթը սիրող հաստատութիւններն ու անհատները, վարժարանի հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր չեն գլացած իրենց նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնները, այն խոր հաւատքով ու համոզումով, որ իրենց տուածը դրականօրէն ծառայած է եւ կը շարունակէ ծառայել հայակերտումի գերագոյն գործին։ Եւ ի պատիւ իրենց՝ պէտք է յայտարարել, որ չեն սխալած իրենց հաւատքին ու համոզման մէջ։ Ուրովհետեւ լիուլի իրականացուած են իրենց բաղձանքները, շնորհիւ վարժարանին մէջ տարուած աշխատանքներուն ու հոգածութեան, որ ի գործ կը դրուին դաստատուներուն կողմէ։

Ֆրանսական պատուիրակութեան կրթական բաժնի վարչութիւնն ալ, տարուէ տարի, կրթական որոշ նպաստ մը կը յատկացնէ վարժարանին։ Երախտապարտ ենք ու շնորհակալ՝ Ֆրանս. իշխանութիւններուն։

Ու այս բոլորէն յետոյ, հպարտօրէն կրնանք յայտարարել, ի լուր ամէնուն, որ մեր վարժարանը, հակառակ իր անցուցած շատ նեղ օրերուն, մինչեւ այսօր քալեց անսայթաք, եւ կը քալէ ու պիտի քալէ, շնորհիւ այս նուիրական յարկը սիրող ու անոր վրայ գուրգուրացող հաստատութիւններուն ու անհատներուն։

Երախտագիտութեան, շնորհակալութեան եւ գնահատանքի խօսք ունինք հայկական այն բոլոր հաստատութիւններուն, կրթասէր անհատներուն, եւ ամէն անոնց, որ ոեւէ ձեւով սատարած են մեր վարժարանին եւ պատճառ դարձած, որ անոր դռները միշտ բաց մնան հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտներու առջեւ, հոգեկան ու մտային սնունդ տալով անոնց լոյսի ծարաւի հոգիներուն...

Ի վերջոյ ըսենք նաեւ, որ աշակերտութեան առողջապահական ընդհանուր վիճակը գոհացուցիչ է, ինչ որ մեծ բարեբախտութիւն մըն է, որովհետեւ ըսուած է. «Առողջ միտք, առողջ մարմնի մէջ»։

Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

Նամակ մը բուժարանէն

Սիրելի «Յառաջ».— Տարիները կուգան ու կ'երթան։ Բայց մենք, Petit Arbois բուժարանին տասնեակ մը հայ հիւանդներս, անողոք բախտէն հարուածուած կը սպասենք յոյսի եւ լոյսի...

Եթէ դուն ալ չըլլայիր, ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վիճակը այսօր։ Սովամահ հաց կ'երազէ, իսկ հիւանդը սփոփանք, գորով ու մխիթարութիւն։ Եւ յաճախ քեզմէ — եւ Կապոյտ Խաչէն — է որ կը ստանանք այդ բոլորը։

Ամէն տարուան կարօտով մեր աչքերը՝ վարդամբարձ, կը սպասենք օրուան ցրուիչին։ Անմիջապէս կը հաւաքուինք եւ, ուրախութեամբ մտիկ կ'ընենք ձայնիդ։ Ախ այդ ձայնդ, ինչեր չի խօսիր մեր սրտին։ Օրհնեալ ըլլաս։

Երէկ կիրակի էր, սովորականին պէս տասնեակ մը հիւանդներս հաւաքուած՝ քու դովէդ կ'ընէինք։ Յանկարծ ձայն մը.

— Եկուր, վարէն քեզ կը կանչեն։

Կը բաժնուիմ ընկերներէս։ Խումբ մը տիկիններ, Թիւթիւնճեան, Գասպարեան, Փափազեան եւ Գէորգեան ժպիտով մը զիս կը դիմաւորեն։ Իսկոյն կը հաւաքուինք։ Հեզահամբոյր եւ քաղցրաբարոյ կը մխիթարեն մեզ։ Կապոյտ Խաչի անձնազոհ անդամուհիներն են, որ Մարսէյլէն մինչեւ հոս եկած են մեզ տեսնելու։

Գիտենք որ մենք չենք միայն անոնց խնամքին առարկան, հապա մանուկնե՞րը։

Անուրանալի է այս ազգօգուտ կազմակերպութեան՝ Կապոյտ Խաչի տարած աշխատանքները։ Ուր որ հիւանդ մը կայ, ան ներկայ է միշտ իր անձերուն չափով։ Կը դարմանէ, կը մխիթարէ եւ ապրելու յոյս կը ներշնչէ։ Ան պատրաստ է իր խօսքն ու լուման հասցնելու հոն՝ ուր պէտքը կը զգացուի։

Ըսէ սիրելի «Յառաջ», արդեօք ի՞նչ կարելի է ընել այս մեծ կազմակերպութեան անձնուէր կապոյտ Խաչուհիներուն։ Մենք՝ այս ՓԸԹԻԹ ԱՐՊՈՒԱյի տասնեակ մը հայ հիւանդներս, մեր անկեղծ շնորհակալութիւններուն հետ կը մաղթենք նաեւ որ Կապոյտ Խաչն ու իր անդամները երկար, շատ երկար ապրին։

«Յառաջ»ը մեզի լոյս կը բերէ, Կապոյտ Խաչ՝ յոյս։

Վարդան Մուրատեան

Փըթիթ Արպուա

.Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Վիէն, 3 Նոյեմբեր — Կիրակի, 2 Նոյեմբեր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը գացած էր Կրինյի մրցելու համար տեղական համապատասխան խումբին դէմ։ Մեր տղոց ընկերացած էր մարզասէր բազմութիւն մը։

Ժամը 4ին, սկսաւ մրցումը եւ առաջին անգամին տեղացիները բուռն յարձակողականի սկսելով կը փորձէին սարսափի մատնել մեզ։ Կէս ժամ խաղալէ վերջ միայն յաջողեցան կէտ մը նշանակել, այն ատեն տեսակ մը յուսահատութիւն պատեց մեր մարզիկները։

Բարեբախտաբար երկար չտեւեց այս անտարբեր վիճակը եւ կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ Կրինյիի 1—0

Երկրորդ կիսախաղին մերինները սթափեցան։

Հակառակորդ կողմը թէեւ յուսահատական դիմադրութիւն մը ցոյց տուաւ, բայց մերինները յարմար առիթներէն օգտուելով, յաջողեցան գնդակը երկու անգամ մտցնել բերդէն ներս եւ այսպէս շահիլ մրցումը, մէկի դէմ երկու կէտով։

Նոյեմբեր 2ին մեր պահեստի խումբը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ կատարեց իր ախոյեանական երրորդ մրցումը Serezinի Ֆրանս. խումբին դէմ եւ տարաւ յաղթանակ 6—0։

26 Հոկտեմբեր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը մրցելով Լիոնի Յոյներուն դէմ դժուարին յաղթանակ մը տարած էր՝ 4—1։ Նոյն օրը կրտսերները (juniors) շահեցան քաղաքիս C. S. V.ի դէմ ախոյեանական փառաւոր յաղթանակ մը՝ 2—1։

Նոյեմբեր 8ի շաբաթ իրիկուան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմակերպած էր ընտանեկան շքեղ երեկոյթ մը Նոր. Սերունդի «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։— Թղթակից 1947

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Արտա Մանուկեան Ա. մրցանակ Աթէնքի երաժշտանոցէն, երգի ունկնդրութիւն մը կուտայ Ecole Normaleի սրահին մէջ, 24 Նոյեմբեր, ժամը 9ին։

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ» թիւ 795, Նոյեմբեր 12ի թիւին մէջ, «Քեռին օգնութեան հասաւ» յօդուածին մէջ Մեսրոպ Վաչեանցը կարդալ Աստուածատուր Վաչեանց։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

Նախագահը բարեկիրթ պատասխան մը տալով բացատրեց որ գերմանական բանակներուն փոխադրութիւնը իտալական սահմանէն դէպի ռուսական ճակատը, սկսած էր բանակցութեանց առաջարկէն առաջ, ուրեմն ենթադրուած բանակցութիւնը չէր այդ յեղափոխութեան պատճառը։

Իրականին մէջ բանակցութիւն տեղի ունեցած չէր եւ խորհրդային կառավարութիւնը միշտ տեղեակ պահուած էր անցուդարձերուն։

Փոցտամի խորհրդաժողովին բացման օրը, Նախագահ Թրումըն առաջարկելով Եալթայի մէջ արուած որոշումներուն գործադրութիւնը, դիտել տուաւ թէ որեւէ յապաղում կը նպաստ արակոյստեղծել Դաշնակիցներու համերաշխութեան ինչպէս նաեւ անոնց անկեղծութեան մասին։ Ուրեմն Ամերիկա կ'առաջարկէր գործակցաբար նոր կառավարութիւններ կազմել Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ՝ յետագային հաշտութիւն կնքելու համար այդ երկիրներուն հետ։ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ռուսիա յանձն կ'առնէին օգնել այդ կառավարութեանց որ ազատ ընտրութիւններ կատարեն։ Այս առաջարկները երկար վիճաբանութեանց առիթ տուին։

Սթալին յայտնեց թէ ինք ուրիշ բանաձեւ մը ունի։ Մոլոթովն էր որ ներկայացուց զայն երբ արտաքին նախարարները ժողով կը գումարէին։ Ռուսիա կը յարձակէր Յունաստանի վրայ։ Իտալ դիտել տուաւ որ Մոսկուա երրորդութիւնները կ'այլափոխէ։ Խորհրդային կառավարութիւնն ալ հրաւիրուած է, որ իր ներկայացուցիչը ղրկէ Յունաստան ընտրութեանց վրայ հսկելու համար։ Նոյնը կարելի չէ ըսել Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մասին։

Մոլոթով պատասխանեց թէ իրենք դանդատներ ունին միայն Յունաստանի դէմ։ Անգլիացիները աւելի մեծ թիւով ներկայացուցիչներ ունին Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ քան մենք, դիտել տուաւ Մոլոթով։ Իսկ Յունաստանի մէջ չափազանցութիւններ տեղի կ'ունենան։

Ես ալ մասնակցեցայ վիճաբանութեանց եւ ըսի.— Ամերիկեան կառավարութիւնը ջերմօրէն կը փափաքի որ Ռուսիա իրեն բարեկամ դրացիներ ունենայ, բայց մենք կ'ուզենք որ ժողովուրդները բարեկամութիւն տածեն քան այս ու այն կառավարութիւնը։ Ուրեմն բոլոր կառավարութիւնները պէտք է ներկայացնեն ժողովուրդին կամքը։ Մենք չենք ուզեր միջամտել օտար երկիրներու ընտրութեանց, բայց պատերազմէն յառաջ եկած պայմաններուն մէջ, ստիպուած ենք հսկել Իտալիոյ, Յունաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ընտրութիւններուն վրայ։

Քանի մը օր վերջ Ռուսերը յայտնեցին թէ իրենք համաձայն չեն որ հսկողութիւն կատարուի ընտրութեանց վրայ։

★

Փոցտամի խորհրդաժողովին սկիզբը Սթալին առաջարկեց օրակարգի վրայ դնել նախկին ճապոնական, գերմանական եւ իտալական գաղթավայրերու հոգատարութեան խնդիրը։

— Ռուսիան կ'ուզէ կարգ մը հողեր գրաւել պարտուածներէն, ըսաւ Սթալին։

Իր պատուիրակութիւնը նախագիծ մը առաջարկեց պահանջելով նախկին իտալական հողերու հոգատարութիւնը։ Ասլանտեանի Ուխտով եղած խոստումները մոռացութեան տրուած էին։

Երբ Չրչիլ իմացաւ այս տեղեկութիւնը, շատ դժգոհ մնաց։ Թրումըն անմիջապէս դիտել տուաւ որ այդ խնդիրը հաշտութեան խորհրդաժողովին ու Միացեալ Ազգերը կրնային լուծել։ Չրչիլ հետեւեալ բառերով արտայայտուեցաւ.

— Անգլիան այս պատերազմէն ոչ մէկ շահ կ'ակնկալէ, ծանր կորուստներ կրեցինք. անշուշտ մեր մարդկային կորուստները այնքան մեծ չեն որքան Ռուսիոյ տուած կորուստները։ Եւ սակայն շատ մեծ են մեր վնասները։ Այլեւս չենք կրնար Ամերիկայի նաւային ուժին հաւասարիլ, ամբողջ պատերազմի տեւողութեան միայն մէկ յածանաւ կրցանք չինել, մինչդեռ կորսնցուցինք 12 հատ։ Հակառակ այս կորուստներուն, մենք հողային պահանջ իր չունինք որեւէ մէկուն դէմ ոչ Քէօնիկսպէրկը կ'ուզենք, ոչ ալ Պալթեան երկիրները։ Բ ակնարար, մեծ շահեր ունինք Միջերկրականի աւազանին մէջ...

— Կ'ուզէի իմանալ թէ Իտալիան իր գաղթավայրերը պիտի կորսնցնէ թէ ոչ, հարցուց Սթալին. եւ ով պիտի ստանայ զանոնք. այդ հարցով պիտի զբաղի՞նք...

Տեղեկութիւնը հաղորդող թերթը կ'ըսէ թէ փորձը կատարուած է 280 գիտուններու ներկայութեան, Իրքուցքի մօտերը։ Ներկայ գտնուած են նաեւ ժուգով եւ մարաջախտներ Վորոշիլով եւ Բուդյոննի ։

Պաղեստինի խնդիրը

Միացեալ Ազգերու պաշտօնատունէն կը հաղորդեն որ Ամերիկա եւ Խորհրդային Միութիւնը հետեւեալ համաձայնութիւնը կնքած են Պաղեստինի բաժանման ծրագրին շուրջ.— Ա. Բրիտանական հոգատարութիւնը պիտի դադրի 1948 Մայիս 1ին եւ Անգլիա իր զօրքերը պիտի հեռացնէ այդ երկրէն, Բ. Արաբական եւ հրէական երկու անկախ պետութիւններ պիտի ստեղծուին մինչեւ 1948 Յուլիս 1, համաձայն Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած յատուկ մարմնի մը յանձնարարութեանց. այդ մարմնին պիտի անդամակցին երեք կամ հինգ փոքր պետութիւններ որոնք սերտօրէն քով կ'ընդունին բաժանումի ծրագիրը, Գ. Միջազգային յանձնաժողով մը պիտի գործակցի Անգլիոյ՝ Պաղեստինի վարչութեան համար մինչեւ Մայիս 1 ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ճեպւ Տրուպի մէջ ապստամբութիւն մը ծագած է եւ անբնական կռիւներ տեղի կ'ունենան քանի մը օրէ ի վեր ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն երեքշաբթի օր մեռած են 112 հիւանդներ եւ վարակուած են 182 հոգի։ Մինչեւ հիմա համաճարակին զոհ գացած են 10.000 հոգի ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գիւղացիական կուսակցութեան նախորդ վարիչը Տօքթ. Եուլիու Մանիու ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ ։ Միեւնոյն պատիժը ստացած է նաեւ իր օգնականը Իոն Միխալաչէ։ Երկուքն ալ զրկուած են իրենց քաղաքացիական իրաւունքներէն։ Կառավարութիւնը պիտի գրաւէ իրենց հարստութիւնները։ Նախորդ վարչապետը 75 տարեկան է։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը դիմած է Տանըմարքայի կառավարութեան վերանորոգելու համար երկու երկիրներու առեւտրական համաձայնութիւնը որուն պայմանաժամը կը լրանայ յունուար 1ին։

ՍՏԵՓԱՆ ՀԱՍԻԿ, Սլովաքիոյ պատերազմի օրերուն պաշտպանութեան նախարարը մահուան դատապարտուեցաւ երեքշաբթի օր։ Իսկ նախորդ կառավարութեան (հիթլէրական) վարչապետը Սթէֆան Թիզօ դատապարտուեցաւ երեսուն տարուան բանտարկութեան։ Երկուքն ալ ամբաստանուած էին թշնամիին հետ գործակցած ըլլալու յանցանքով։ Թիզոյի եղբայրը, Եոզէֆ, Սլովաքիոյ նախորդ նախագահը, գնդակահարուեցաւ քանի մը ամիս առաջ ։

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Փարիզի քաղաքապետութիւնը հետեւեալ բարեփոխուած գինները որոշած է միսի համար.— Եզան միս՝ Ա. տեսակ, առանց ոսկորի 387 ֆրանք քիլօն, Բ. տեսակ, առանց ոսկորի 255 ֆրանք, Գ. տեսակի առանց ոսկորի 157 ֆրանք ։ Հորթի միս՝ Ա. տեսակ առանց ոսկորի 420 ֆրանք, Բ. տեսակ 315 ֆր., Գ. տեսակ 171 ֆրանք։ Ոչխարի միս՝ Ա. տեսակ ոսկորով 348 ֆրանք, Բ. տեսակ ոսկորով 283 ֆրանք, Գ. տեսակ ոսկորով 167 ֆրանք ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի։ Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76։

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »
Բ. հատոր

(Պատերազմի եւ գի ապաքարի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919 ։
Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ ։
Գին 125 ֆրանք ։
Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ գրատունը ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյի մէջ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետ Mr. PECOUT։

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճաղով։

Գեղուար

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած ։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) ։

SALLE GAVEAU 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Օննիկ Պէրպէրեանի գործերէն

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչէրթոյի (դաշնակ եւ նուագախումբ)։

Կը մասնակցին Հրաչեա Ճամպազ, Էմիլ Բաստր, Կոստանդին Պուլտրիսեան, ի Չարլեան եւ Լամուրեօ Օրքեսթրը ։

Գիներ 70էն 375 ֆրանք։ Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին գանձապահ Պ. Մարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 05-65։ Պ. Եար. Արթինեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39։ Պ. Հ. Սամուէլի, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90։

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսի օրը սրահին կիչէն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Սեպտ. 13—30

ՓԱՐԻԶ (12) Կուր. 500, ԼԻՈՆԻ Թոր. հազար, ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ Կոլո. հազար, ԼԻՈՆԻ Պիպ. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Յով. 500, ՓԱՐԻԶ (9) Շ. Կ. հազար, ԼԸ ՎԱԼՈՒԱ Կոր. 500, ՎԻՈՔԼԻՒԶ Մատ. 300, ՓԱՐԻԶ (14) Խաչ. 2000, ԼԱ ՍԻՈԹԱ Խաչ. 500, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Սիրա. հազար, ՄՈՆՖԷՐԱՆ Քէչ. 250, ԱԼԿԻ Խեր. հազար, ՊԵԼՖՈՐ Տ. Ե. հազար, ԼԻՎՐԻ Կատ. 500, ՍԵՎՐԱՆ Ա. Յ. 250, Պապ. 500, ՎԱՆՆԷՍ Տաք. հազար ՄԱՐՍԷՅԼ Տ. Գ. հազար, ՔՈԼՈՄՊ Խ. Ի. հազար, ՄԻԼԱՆՕ Ս. Ք. 1200, ՌՈՄԱՆ Ճէզ. հազար, ՓԱՐԻԶ (2) Պաք. հազար, ՓԱՐԻԶ (20) Շրը. հազար, ՓԱՐԻԶ (9) Սեր. հազար, ՄՈՆԽԼԷՍԾ Նազ. հազար, ՎՈՔԼԻՒՍ Կիւր. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Զէք. հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Բ. Տ. հազար, (2) Քէպ. 1420, (2) Աւետ. հազար, (2) Ա. Տ. 2000, (5) Փար. 1000, (14) Քարա. 500, ՊԻՍԷԽՐ Խոր. հազար, ՎԻՐՈՖԼԷ Էմի. 500, Քոչ. հազար, ԻՍԻ Զաք. 500, ՇԱՎԻԼ Սար. 500, Քիւլ 500, Տէմ. հազար, Օհան. 500, ՓԱՐԻԶ (15) Մաթ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Թիր. հազար, ՏԻԱԿԻՆԵԱՆ Զօր. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Փափ. 300 ՎԱՆՆԷՍ Խեւ. հազար, ՄԷՕՏՈՆ Քէօ. հազար, ԼԻՈՆ Ղազ. 500, Զատ. հազար, Ոսկ. հազար, Պէյ. 432, ՎԻԷՆ Ա. Ք. 500, Յ. Զ. 1000, Գ. Փ. հազար, Ս. Տ. Յ. հազար, Թեր. հազար Ն Ո. 1000, Մ. Ն. հազար, ՎԻԷՆ Ս. Փ. հազար, Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ Գ. Ն. 1200, ՇԱՄ Մ. Պ. 600, ՔՐՈՒԱ ՍԵՆԹ Մուր. հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Սահ. 500, ԱՆԻԷԹ Ծատ. հազար, ԳՐԻՒՔՍԷԼ Մուր. 1200, ԼԻՈՆ Գոճ. 500, ՎԻԷՆ Ղազ. 500, ՓԱՐԻԶ (16) Զիթ. 500, ՀՈԹԼԻՒՍ Քես. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Պապ. հազար, Ս. ԼՈՒ Կուր. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Ճիվ. հազար, Պ. Ա. 500, ՓԱՐԻԶ (3) Պէօ 500, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Անտ. 500, Պ. ԱԼՊ Խաչ. 500, ԷՆ Շատ. հազար, ՓԱՐԻԶ (10) Փան. 2000, ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ Ա. Ք. հազար, ՇԱՎԻԼ Գալ. հազար, ՏԱՔՔԱՐ Թաչ. հազար, ԱՆՏՈՆԻ Պետ. հազար, ԻՍԻ Քըճ. հազար, ԷՆ Պէզ. 500, ՀԷՐՊԼԷ Ռաֆ. 500, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Սպե. հազար, Օ. Ղ. 500, Պետ. 500, Մաշ. 500 ֆրանք ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի ընկերական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այսօր, հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութեան ժողովը կիրակի 16 Նոյեմբեր ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եզնկացի» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր ընկերուհիները, այսօր հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, ընկերվարականներուն սրահը, 25 Place Bellecour։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին պարահանդէսը, կիրակի 21 Դեկտեմբերին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Երգահանդէս Թէնոր ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ, Կիրակի 23 Նոյեմբեր ժամը 20.30ին, Casa d Italiaի մէջ, Մարսէյլ։ Տոմսերը ապահովել ճաշարան Պատրիկ Place de l'Opéra եւ Մալաքեան 3 Bld. Th. Turner ։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ.— Փոն տը Շէրիւի եւ շրջակայքի եկեղց. հոգաբարձութիւնը եւ Ազգ. Միութենական վարչութիւնը կը տեղեկացնեն հայ հասարակութեան թէ երկրորդ կարաւանով Հայաստան մեկնողներուն համար, այս կիրակի 16 Նոյեմբեր, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ։ Դպրապետութեամբ Պ. Մ. Մարգարեանի եւ մասնակցութեամբ Դպրաց Դասի ։

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը ։ Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅԵԱՆի, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:
Ամէն օր ժամը 9էն 19:

M. NUBAR (Licencié en droit, Conseiller juridique) կը հիմնէ առեւտրական ընկերութիւններ եւ խորհուրդներ կու տայ, վարձքի, բնակարանի, առեւտուրի, տուրքերու, ինչպէս նաեւ կալուածի եւ առեւտրական հաստատութեանց (fonds de Commerce) ծախին։

Հասցէ՝ 27 rue des Petites Ecuries, Paris (10), առաւօտուն ժամը 10էն 12, եւ ժամադրութեամբ։ Métro Chateau d'Eau ։

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն ։Իսկ դաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք ։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու եւ թարմել ։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէսներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու գետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme . 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5188-Նոր շրջան թիւ 797 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր·

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար· 1200, Վեցամս· 650, Արտ. 15 տոլ· կամ 3 անգլ·

Tél. : GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 14 Novembre 1947 Ուրբաթ 14 Նոյեմբեր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԷԶՈ՞Ք ԹԷ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

Այս շաբթու, երկու անգամէն հրատարակեցինք յայտնի գրագէտ — եւ չէզոք մտաւորական — պարոն Նիկողոս Սարաֆեանի պատասխանը Նոյեմբեր 2ի մեր խմբագրականին որուն մէջ պատահմամբ արտայայտուած էինք կարգ մը «չէզոքական»ներու մասին։

Պ· Սարաֆեանի պատասխանը ուղղուած էր Շաւարշ Նարդունիին, բայց իր գիտութեամբ եւ հաւանութեամբ լոյս տեսաւ այս սիւնակներուն մէջ։

Համոզուած ենք որ մեր բարեկամը կը պաշտպանէ չէզոք կոչուած հասարակութեան մտայնութիւնը։

Պ· Սարաֆեան Թիւրիմացութեան մէջ է երբ կը յայտարարէ թէ կ'ուզենք «մէկ ջուրով լուալ» բոլոր չէզոքները անխտիր՝ իբրեւ «քաղաքացիական քաջութենէ զուրկ եւ պատեհապաշտ էակներ որոնք կ'ուզեն օգտուիլ երկու հոսանքներէն ալ՝ առանց բան մը վրայ տալու»։

Մեզմէ հեռու այդ վտանգաւոր փորձութիւնը որ կրնար սխալ ճամբաներու առաջնորդել մեր մտաւորական բազմութիւնը եւ կասկածի ենթարկել մեր ողջմտութիւնն ու անկողմնակալ կեցուածքը։

Չենք ուզեր ակադեմական վէճերու դուռ բանալ, բայց ըսենք, երկու բառով, որ մտաւորական մը չի կրնար, գոնէ մեր իրականութեան մէջ, հեռու մնալ կուսակցութիւններէն եթէ ունի պարզ ու վճիտ քաղաքական մտածողութիւն ու մանաւանդ քաջութիւնը իր համոզումներուն։

Քաղաքական կուսակցութիւններու տեսակը չէ որ կը պակսի մտաւորականին թէ հասարակ աշխատաւորին համար։

Կարելի է միշտ գտնել հոսանք մը որուն գաղափարները ըլլայ համապատասխան խնդրոյ առարկայ անձին տեսակէտներուն եւ գոհացնէ անոր ձգտումներն ու հոգեկան պահանջները։

Կուսակցութիւն մը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ կազմակերպուած ու կարգապահ բանակ մը որուն զինուորեալները ունին միեւնոյն համոզումները ու բաղձանքները կենսական խնդիրներու մէջ։

Ո՞վ ըսաւ որ կուսակցական շարքերէն ներս տարակարծութիւններ չկան։ Ո՞վ ըսաւ որ կուսակցութիւն մը կը կաշկանդէ ենթակային ազատութիւնը կամ անոր անհատականութիւնը։

Խոստովանինք որ չէզոքութիւնն ալ կուսակցութիւն մըն է վերջի վերջոյ, այն տարբերութեամբ որ իր հաւատամքը — եթէ ունի — չի հպատակիր որեւէ ծրագրի, իսկ իր «անդամները» ենթարկուած չեն որեւէ կարգապահական օրէնքի։

Կուսակցութիւն մը իր վարդապետութիւնը, իր բաղձանքները պարտադրելու կամ իրագործելու բոլոր հնարաւորութիւնները ունի — մամուլ, բեմ, գրականութիւն — որովհետեւ ունի կազմակերպուած ղեկավար մը իր թիկունքին։

Չէզոքները զրկուած են այդ առաւելութիւններէն։

Իսկապէս ինչ կ'արժէ չէզոք մտաւորականին կամ վաճառականին կարծիքը։ Զայն բարբառոյ յանապատի։

Ինչ կ'արժէ չորս պատերու առանձնութեան մէջ — կամ սրճարաններու անկիւնը — արտայայտուած կարծիք մը, քաղաքական թէ ընկերային հարցերու շուրջ, երբ կը պակսին այդ կարծիքը արժեւորելու միջոցները։

Կեանքի պայմանները այնպէս դասաւորուած են այսօր որ կարելի չէ փղոսկրէ աշտարակ մը քաշուիլ ու հեռանալ քաղաքական կեանքին փոթորիկներէն։

Ամէնէն հանճարեղ մտաւորականն ալ յաճախ չի կրնար ինքզինք իր մէջ ամփոփուիլ ու քէն ընել օրուան ընթացիկ դէպքերուն հետ որոնց ամէն մէկ երեւոյթը կ'անդրադառնայ մեր առօրեայ կենցաղին վրայ։

Հրաշք պիտի ըլլար եթէ մարդիկ յաջողէին հեռանալ օրուան թոհուբոհէն ու բազմութիւններէն՝ գոհանալով միայն իրենց հոգեկան պահանջներու վայելքով։

Հեղեղ մըն է քաղաքական կեանքը որուն յորձանքին մէջ կը թաւալին թէ՛ մտաւորականը, թէ՛ աշխատաւորը։

Թիւրիմացութիւն է, ուրեմն, ենթադրել թէ կուսակցականութիւնը կը մատնէ տկարութիւն ու սահմանափակ ուղեղ։

Այդ տկարութիւնն ու սահմանափակ ուղեղը պէտք է փնտռել անոնց քով որոնք յստակ ու վճռական տեսակէտներ չունին ազգային-քաղաքական խնդիրներու մէջ։

Մանաւանդ չունին իրենց դիրքը ճշդելու առնական քաջութիւնը ու կը տատանին չորս հովերուն դիմացը, շատ անգամ անձնական հաշիւներէ թելադրուած։

Անհրաժեշտ չէ անպայման կուսակցութեան մը անդամակցիլ, բայց անհրաժեշտ է որ մարդ ընդունակ ըլլայ ցորենը որոմէն զատելու եւ հրապարակ իջնելու երբ փարիսեցիները կը լղրճեն երեւոյթներն ու իրողութիւնները։

Մանաւանդ մեր մէջ։

Ժ.

Ներգաղթի Բ. կարաւանին մեկնումը Մարսէյլէն

Լուրջնադրութեան ՅԱՌԱՋին

Փարիզէն եւ շրջականերէն, անոնք որ մաս կը կազմեն Բ· կարաւանին, Չորեքշաբթի իրիկուն մեկնեցան Մարսէյլ։ Այս մասին որեւէ տեղեկութիւն չտրուեցաւ «Յառաջ»ին։ Քանիցս՝ դիտել տուած ենք Ներգաղթի Կեդր· Մարմինին թէ Ներգաղթի լուրերը պէտք է «Յառաջ»ի հասցնել իր ժամանակին, եւ ոչ թէ ուրիշ թերթերու մէջ լոյս տեսնելէ ետքը։ Վերջին անգամ պատասխանեցին մեզի թէ լուրերը հապճեպով եւ հեռախօսով հաղորդուած են մէկ թերթի միայն։ («Յառաջ»ն ալ հեռախօս ունի)։ Չորեքշաբթի օր, նոյն զանցառութեան առթիւ, Ներգաղթի Կեդր· Մարմինին դիւանէն պատասխանուեցաւ մեզի թէ «ամէնքը» Մարսէյլ մեկնած են, ուրեմն չեն կրնար ըսել թէ ո՛վ է մեղաւորը։

Մեղաւորն ալ որոշ է, մեղքին նպատակն ալ որոշ է։ Այս մարդիկը կ'ուզեն «Յառաջ»ը եւ Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը ցոյց տալ ներգաղթի թշնամի, ժողովուրդին ըսելու համար թէ «տեսէք ՅԱՌԱՋը որեւէ լուր չի հրատարակեր Ներգաղթի մասին», որովհետեւ դէմ է Ներգաղթին, որեւէ լուր չեն տար քեզի։

Ներգաղթի Կեդր· Կոմիտէին աշխատանքի այս ձեւը կը յանձնենք ժողովուրդին ուշադրութեան։ Եթէ այս զզուելի ձեւերով է որ պիտի վարկաբեկեն —կամ տապալեն— Դաշնակցութիւնը, վա՛յ իրենց։

Առայժմ այսքան։

ԽՄԲ…

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ կառավարութիւնը ․․․ «մաքրագործել» գիւղացիական կուսակցութիւնը, որուն ղեկավարները ձերբակալուած են։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ չորեքշաբթի օր լոյս տեսաւ նորակազմ կոմինֆորմի պաշտօնական օրկանը որուն խմբագրականը կոչ կ'ընէ բոլոր համայնավար կուսակցութիւններուն որ կազմակերպեն իրենց ժողովուրդները՝ քաղքենի գաղափարաբանութեան դէմ կռուելու համար։ Համայնավար կուսակցութիւնները կրնան, եւ պարտաւոր են, առանձնել ժողովրդական զանգուածները վարելու դերը կ'ըսէ յօդուածագիրը։ Պաշտօնաթերթին գլխաւոր աշխատանքը պիտի ըլլայ «տեղեկութիւններ հաղորդել համայնավար կուսակցութեանց գործունէութեան մասին եւ տարածել Մարքսի եւ Լենինի անյաղթելի տեսութիւնները»։

ԳՐԻԳՈՐ ՍՐԱՊԵԱՆ անունով 53 տարեկան կառավար մը սպաննուեցաւ երկուշաբթի օր։ Իրեն հետ սպաննուած է նաեւ Նէճաթալատ Նէմուն անունով պարսկահպատակ հրեայ մը։ Ոստիկանութիւնը հաստատած է ոճրագործին ինքնութիւնը։ Երկու զոհերը կը զբաղէին սեւ շուկայի առեւտուրով։ Մարդասպանը գողցած է 300.000 ֆրանք Հրեայէն, եւ 80.000 մեր հայրենակիցէն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ «Յարոյէն ինտուսթրի»ի ամբաստանեալներուն դատավարութեան ընթացքին Զեխոսլովաքցի վկայ մը յայտնեց որ Մոնովիցի արգելարանին մէջ «30000 բանտարկեալներ սպաննուեցան երեք տարուան մէջ»։ Ընկերութեան տնօրէնը, Տուէրֆէլտ անձամբ կը զատէր այն անձերը որոնք կազմահ պիտի ըլլային, ըսաւ ուրիշ վկայ մը։

Թուրքերը ռազմափորձ կը կատարեն

Թրքական բանակն ու նաւատորմը ռազմափորձեր կը կատարեն այս շաբթու Թրակիոյ եւ Սեւ Ծովու մէջ։ 1939էն ի վեր առաջին կարեւոր ռազմափորձն է որ տեղի կ'ունենայ։

Չորեքշաբթի օր, նախագահ Ինէօնիւ եւ վարչապետ Հասան Սաքա ինչպէս նաեւ կառավարութեան ճանչցեալ անդամները Թրակիա մեկնեցան ռազմափորձերուն ներկայ գտնուելու համար։ Մամուլը շատ նշանակալից կը գտնէ որ Անգարայի ղեկավարները անհրաժեշտ նկատած է մինչեւ Թրակիա ճամբորդել օրուան այս ժամուն «երբ քաղաքական այնքան կարեւոր խնդիրներ կան սեղանին վրայ»։ Մարմարայի նաւային ուժերը Սեւ Ծով գացած են։ Սթանպուլ թերթը դիտել կու տայ որ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները պալքանեան երկիրներու հետ շատ լարուած են եւ Վիշինսքիի եւ իր Սարփէրի բախումը Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ պարտք կը դնէ Թուրքիոյ վրայ իր հրաժարիլ իր վերապահութիւններէն»։ Պուլկարիոյ նախաթուրք ելոյթները դէշ տպաւորութիւն առած են Թուրք ժողովուրդին վրայ, կ'աւելցնէ թերթը։

Զօրավար տը Կոլի յայտարարութիւնները

Զօրավար տը Կոլ չորեքշաբթի օր տեսակցութիւն մը տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն, պարզեց իր տեսակէտները օրուան կացութեան մասին։ Կուտանք իր յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը։— Ֆրանսան այսօր կը գտնուի ․․․ պական վիթխարի պետութեան մը սպառնալիքին տակ։ Այդ պետութիւնը շատ աւելի զօրաւոր է քան 16րդ դարու Սպանիոյ եւ Գերմանիոյ Կարոլոս Ե·ի կայսրութիւնը եւ շատ աւելի մեծ ․․․ Վիլհելմի Բ·ի կամ Հիթլէրի Գերմանիան․․․ ․․․ որով նաեւ ան օժանդակութիւն կը ստանայ մեր ․․․ներէն։ Հետեւաբար, Ֆրանսան հոգեպէս եւ նիւթապէս պէտք է կազմակերպուի ինքնիրեն պաշտպանելու համար։ Կրնայ ըլլալ որ ուրիշ երկիրներ ալ նոյն սպառնալիքին ենթարկուած ըլլան։ Ֆրանսան պէտք է քայլեր առնէ եւ պաշտպանողական դաշնագիրներ ստորագրէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի հետ։ Մենք հակառակ ենք կեդրոնացեալ Գերմանիա մը ստեղծելու ծրագրին։ Եթէ Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ այդ ուղղութեամբ որոշում տրուի, Ֆրանսա պիտի չընդունի։ Գերմանիա պէտք է միշտ հսկողութեան տակ պահել, այդ հսկողութիւնը կը գործադրուի միայն Ռուրէն։

Խօսելով Ֆրանսայի ներքին հարցերուն մասին, զօրավարը ըսաւ.— Արհեստակցական Միութիւնները պէտք չէ զբաղին քաղաքական խնդիրներով։ Ընտրութիւնները պէտք է ըլլան ազատ, գաղտնի եւ ընդհանրական։ Ելմտացոյցը պէտք է հաւասարակշռուի եւ պետական ծախքերը պէտք է կրճատուին։ Պէտք է զարկ տալ երկրագործական արտադրութեանց յաւելումին։ Պէտք է լուծել համայնավար կուսակցութիւնը։ Միայն օրէնքն է որ պէտք է ուժ ունենայ։

Թղթակից մը հարցուց թէ ինչ կարծիք ունի պատերազմի հաւանականութեան մասին։ Զօրավարը պատասխանեց.— Երեւոյթները պէտք է դիտել բաց աչքով։ Պատերազմ մը կարելի է. պէտք չէ մոռնանք եւ պէտք է ըլլանք պատրաստ այնմ պատրաստուինք։

«Պարպեցէ՛ք Նեղոսի հովիտը» կ'ըսէ Ֆարուք թագաւորը

Եգիպտական խորհրդարանին նոր նստաշրջանին բացման առթիւ, Ֆարուք թագաւոր անձամբ արտասանելով իր գահաճառը պահանջեց որ Անգլիա հեռանայ Եգիպտոսէն եւ Սուտանէն։ «Եթէ բրիտանական կառավարութիւնը մերժէ մեր պայմանները որոնք կը ներկայացնեն Եգիպտացի ժողովուրդին բաղձանքները, այն ատեն մեր երկու երկիրները կրնան ամրապնդել իրենց յարաբերութիւնները՝ համաձայն Միացեալ Ազգերու անկախութեան եւ վեհապետական իրաւունքներու սկզբունքներուն։ Հակառակ պարագային մենք պիտի շարունակենք մեր աշխատանքները, իրականացնելու համար մեր պահանջները»։ Խօսելով Միացեալ Ազգերու եգիպտական հարցին վերաբերեալ վճռաբանութիւններուն մասին, թագաւորը դիտել տուաւ որ իր պետութիւնը կրցած է փաստել որ 1936ի դաշնագիրը սպառնալիք մըն է համաշխարհային խաղաղութեան համար։ Անդրադառնալով Պաղեստինի հարցին, թագաւորը ըսաւ որ արաբական ազգերը չեն կրնար ընդունիլ որեւէ որոշում որ կը ժխտէ Պաղեստինի Արաբներուն անկախութեան իրաւունքը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ

Ա.

— Մկրտիչ Սանասարեան ծնուել է Թիֆլիսում, 1818ին: Հայրը Սարգիս Սանասարեան Վանեցի էր:

Մկրտիչը սովորել է «Ներսիսեան ազգային հոգեւոր դպրոցում»: 1835ին նամտնում է զինուորական ծառայութեան: Սակայն ծանր վիրաւորուելով կը թողու ծառայութիւնը ենթասպայի աստիճանով ու լիակատար կենսաթոշակով: Պարգեւատրուած է Ս. Գէորգի շքանշանով 1842ին, Յուլիս 27ին Շամիլի դէմ տեղի ունեցած կռւում ցուցաբերած անվախութեան, անվեհերութեան եւ քաջութեան համար:

Սանասարեանի մօրենական պապ Գէորգ աղա Արծրունին վախճանուել է առանց կտակ թողնելու եւ նրա ահագին կարողութիւնը ժառանգութիւն է մնացել միակ որդի զօր. Երեմիա Արծրունուն:

Թէեւ Մկրտիչ Սանասարեան իր եղբօր Կարապետի հետ դիմում է դատարանը խնդրելով որ իրենց եւս բաժին յատկացուի պապի թողած ժառանգութիւնից, սակայն անկտակ թողնուած կարողութիւնը արական ժառանգ լինելու դէպքում չէր համնում իգական սեռի ժառանգներին: Սանասարեանների խնդիրը մերժւում է:

Գործը Պետերբուրգ տեղափոխուելուց ինքն էլ փոխադրւում է այնտեղ, ուր շուտով կարողանում է իր համար մեծ ու պատուաւոր դիրք ստեղծել մայրաքաղաքի դրամատիրական աշխարհում:

Պետերբուրգ փոխադրուելուց նա ունեցել է 15 հազար ռուբլի, որը յաջող գործարքների միջոցով կարողացել է շահեցնել ու խոշոր գումարի հասցնելով ընտրուել «Կավկազ եւ Մերկուրի» նաւային ընկերութեան գործօն ղեկավարը: Այդ պաշտօնում երկար մնալու հետեւանքով 1889ին կատարուել է նրա 25ամեայ ծառայութեան յոբելեանը եւ այդ առիթով էլ ընկերութեան մեծ շոգենաւերից մէկը կոչուել է նրա անունով: Ամէն մի դրամական տագնապի ժամանակ, երբ արժեթղթերի ուժեղ տատանում էր նկատւում եւ ընկերութիւնը դրամի սղութիւն էր զգում, Սանասարեանն իսկոյն օգնութեան էր համնում, իր սեփական ունեցածից խոշոր գումարներ մուծելով ընկերութեան դրամարկղը: Դրանից մի տարի առաջ էլ Պետերբուրգի հայ համայնքն էր տօնել Սանասարեանի ծննդեան եօթանասունամեակը, նրան նուիրելով մի թանկարժէք ծծուն թղթէ թղթապանակ, որի նկարը պատրաստել էր աշխարհահռչակ ծովանկարիչ Ի. Կ. Այվազովսկին: Նրա սիրելի ու մօտ բարեկամներն են եղել Պետրոս Շանշեանը, Միքայէլ Մինասարեանը, Մովսէս Բուդաղեանը եւ Կարապետ Եզեանը:

Սանասարեանը ի բնէ առողջ մարդ է եղել, բայց նրա առողջութիւնը կռիւներում ստացած ծանր վէրքերի եւ Պետերբուրգի նրա համար անսովոր, խոնաւ, մառախլապատ, սակաւարեւ եւ ճահճային կլիմայի շնորհիւ սկսել է վաղ քայքայուել: Նա ունեցել է թոքերի քրոնիկական բորբոքում, որ երբեմն սաստկացել, երբեմն էլ մեղմացել է եւ նա ի վիճակի է եղել ապրելու մինչեւ 1890, այսինքն 72 տարի: 1890ի գարնանը նա ուղեւորւում է Փարիզ ուր եւ վախճանւում է: Հանգուցեալի ջերմ ցանկութիւնն է եղել թաղուած լինել Թիֆլիսի Վանքի եկեղեցու բակում: Եւ նրա այդ ցանկութիւնը կատարել է նրա քրոջ որդի Լեւոն Տիգրանեանը: Նրա դագաղը Մարսէյլի վրայով Պոլիս ու այնտեղից էլ Բաթումի վրայով Թիֆլիս:

Փարիզի եւ Պոլսի Հայերը նրա դագաղի վրայ շքեղ ծաղկեպսակներ են դրել, իսկ Խորէն եպիսկոպոս Նարպէյը (Գալֆաեան) դագաղին ուղեկցել է Պոլսից Թիֆլիս: Կազմակերպուած է եղել շքեղ յուղարկաւորութիւն, մարմինը ամփոփուել է վանքի բակի ձախ կողմում, ուրտեղ նրա դերեզմանի վրայ Տիգրանեանի հոգացողութեամբ իր ժամանակին մարմարեայ մի մատուռաձեւ շինութիւն է կառուցուել ու ներսը դրուել նրա մահարձանը:

Թէ ինչ վիճակի մէջ է թողած եղել Սանասարեանը իր գործերը եւ ինչ կտակ է արած եղել իր «իմ Յիշատակարանն»ում. «Թաղումից յետոյ, իր կարողութեան մասին պատմում է Տիգրանեան — գրում է նա,— Ես գնացի Պետերբուրգ, Բիձուս (մօրեղբայր) կտակի համաձայն ժառանգութիւնս ստանալու: Երբ եկայ Պետերբուրգ Եզեանը ցոյց տուեց կտակը, ուր ինձ համար նշանակուած էր հարիւր հազար մանէթ եւ տան կայքը: Նրա կայքի եւ Կարնոյ ուսումնարանի կտակակատար նշանակուած էին — Եզեանը, Եւանգիւլեանը եւ ես: Բիձուս փողերը բանկերից ժողվելուց յետոյ, յայտնուեց որ նրա կայքն է 400.000 մանէթ հազիւ փող, որոնցից 100.000 մանէթն իմն էր, ուրեմն ուսումնարանի համար մնում էր 300.000, իսկ նոմինալի գնով աւելի պակաս: Բիձէն իր բոլոր գործերը եւ փողերը յանձնել էր Եզեանին, որին անսահման հաւատում էր: Պետերբուրգի վաճառականական աշխարհում բիձէն յայտնի էր, որպէս շատ հարուստ մարդ եւ ամէնքն էլ զարմացան որ ունեցել է չնչին կարողութիւն»:

Սանասարեանը մի բարի բնաւորութեամբ եւ շատ համեստ ու չափաւոր կեանք վարող մարդ է եղել: Նա իր տրամադրութեան տակ է ունեցել առանձին նախասենեակով երկու սենեակ, վայելուչ սարք ու կարգով եւ համեստ կահաւորութեամբ: Նա ճոխութիւն չսիրելով, սիրահար է եղել ընտիր պատկերների եւ գեղարուեստական ընտիր իրերի: Նրա բնակարանի դռները միշտ բաց են եղել հայ եւ վրացի ուսանողների առաջ ու ոչ մի կարօտեալ դատարկաձեռն չի վերադարձել նրա մօտից:

Բարեգործութիւնը, չունեւորների կարիքները հոգալը բխել է նրա էութիւնից, եւ ոչ թէ ցուցամոլութիւնից, կամ մի որեւէ այլ պատճառից: Դեռ 1858ին, երբ Մոսկուայում վախճանւում է Խ. Աբովեանի սիրելի աշակերտ, Մ. Նալբանդեանի եւ Ս. Շահազիզի մտերիմ ընկեր Ս. Նազարեանցի բարեկամ, նորաւարտ բժիշկ Երեւանցի Գէորգ Գեղամեանը եւ հանգանակութիւն կատարւում նրա յուղարկաւորութեան ու թաղումը կազմակերպելու համար, Սանասարեանը, որ այդ ժամանակ Մոսկուայում էր գտնւում, արգիլում ու իր վրայ է վերցնում բոլոր ծախքերը, հանգստարանում էլ հոգեհացի սեղան պատրաստել տալով:

Վաթսունական թուականների վերջին նա իր բարեգործութիւնը կեդրոնացնում ու տարածում է յատկապէս ժողովրդական լուսաւորութեան գործի եւ քանի որ լուսաւորութեան գործը կախուած էր ուսուցչական լաւ դասակարգերի առկայութիւնից, դրա համար էլ նա բարձրագոյն դպրոցների շրջանաւարտներից ընդունակներին ընտրելով ու թոշակ նշանակելով ուղարկում էր արտասահման կատարելագործուելու, նրանցից մի բան միայն պահանջելով, որ պարտաւորութիւն ստանձնեն աւարտելուց ու վերադառնալուց ծառայել հայ դպրոցին:

Բարեկարգ դպրոցը նրա հոգացողութեան գլխաւոր առարկան է եղել: Չի եղել քիչ թէ շատ կեդրոնական տեղում որեւէ մի հայկական դպրոց, Էջմիածնի ճեմարանից սկսած, որի բարեկարգութեան գործին Սանասարեանը մասնակցած չլինէր: Դպրոցներից մի քանիսին նուիրել է ֆիզիքական կաբինէտներ, մի քանիսին աշխարհագրական քարտէզների հաւաքածոյ եւ պատմական տախտակներ, միւսներում կազմակերպել է տալ մատենադարաններ եւայլն:

Թուրքահայութեան թշուառ կացութիւնը լուսաւորութեան ասպարէզում, ի հարկէ, նոյնպէս գրաւել է նրա ուշադրութիւնը: Իր հայրենի Վան քաղաքում, ի յիշատակ իւր մօր Մարիամի, նա բաց է արել Մարիամեան իգական դպրոցը ու մի գիւղական դպրոց էլ Վանի վիլայէթի յայտնի Խարակոնիս գիւղում:

«Էջմիածին» (Մնացեալը յաջորդիւ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՇԱՀԱԶԻԶ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպութեան կաղապարը եւ կարգապահութեան ուժը

Կուսակցական կեանքին մէջ ելեւէջներ կան: Բայց այդ բնաւ չէ թէ վերելքի մէջ, իրենց տիրական ժողովրդականութեան առեն, ընդհանուրի համաքական գաղափարին արտայայտութիւնը կը ներկայացնեն, կամ իրենց վայրէջքին մէջ, բոլորովին անպէտ են, եւ ժողովուրդին եթէ ոչ թշնամի այլ անոր շահերուն հակոտնեայ ընթացքի մը մէջ գտնուին: Երբեմն, իրենց վայելած ժողովրդականութեան ընթացքին, աւելի սխալներ կը գործեն: Երբ փոքրամասնութեան մէջ են, աւելի յստակատես կը դառնան, աւելի իրականութեան կը մօտենան եւ իրենց քննադատութիւնները աւելի օգտակար կրնան ըլլալ:

Այստեղ է կուսակցութեան մը ելեւէջին հոգեբանական երեւոյթը, եւ այստեղ է որ կը պարտադրուի հասարակաց կարծիքի եւ հասարակութեան նախրուող գործիչներու յարգանքը նոյնիսկ փոքրամասնութիւններու վերածուած կուսակցութիւններու հանդէպ՝ յարգանքը, որ քաղաքական աշխարհի մէջ, գաղափարի ազատութեան անունով կ'արտայայտուի: Մեր մէջ չկայ այդ կարգի ըմբռնում, այդ տեսակ հասարակաց դաստիարակութիւն եւ այդպէսով, կամ բոլորովին կը վեհացնեն կուսակցութիւն մը, կամ մարմին մը, կամ զայն բոլորովին կը նսեմացնեն:

Երբեմն նոյնիսկ մեծամասնութեան հարցը չէ որ գործօն դեր մը կ'ունենայ: Կուսակցութիւն մը կրնայ կորսնցուցած ըլլալ իր ժողովրդականութիւնը, եւ ազատ վիճաբանութեան մը պարագային թերեւս շահի ձայներու առաւելութիւնը, երբեմն բոլորովին անկախ պատճառներ կը հարկադրեն որ կուսակցութիւն մը կամ ազգային կարգ մը գործիչներ հրապարակէն, քաշուին իրենց տեղը տալու ընդդիմադիրներուն:

Ամէն պարագայի յարգանքի պարտականութիւնը անհատին կամ կուսակցութեան մը հանդէպ, անհրաժեշտութիւն մըն է:

Եթէ այս տարրական գիտելիքը ըմբռնուի ժողովրդի մը մէջ, այդ կը նշանակէ որ ան, որոշ հասունութիւն եւ գիտակցութիւն ունի: Երբ կը պակսի այդ անհրաժեշտ կէտը, անգիտակցութիւնն է որ կը տիրէ, տհասութիւնն է որ կ'առաջնորդէ այդ ժողովուրդը:

Այս երկու տեսակէտներէն կը ստեղծուին համերաշխութիւնն ու անհամերաշխութիւնը: Առաջինը լաւ իմն կ'իրականանայ եթէ կայ յարգանքը, երկրորդը ուղղակի հետեւանքն է այդ ըմբռնումի պակասին եւ կ'ըլլայ պարտադրութիւն:

Առանց այս տեսակէտի հիմնապէս ըմբռնումին, համերաշխութեան եւ անհամերաշխութեան մասին եղած քարոզները կը լռուին ու կը մոռցուին առանց իրական եւ շօշափելի արդիւնք մը տալու:

×

Անցնելով մեր ազգային կեանքին եւ կուսակցութիւններու հանդէպ ցոյց տրուած վերաբերումին, պէտք է ըսել որ բացարձակապէս սխալ է վարկաբեկել կուսակցութիւն մը որ մօտ 60 տարիներու գոյութիւն մը ունի, եւ ազգային իրականութիւն մը կը ներկայացնէ, հոգ չէ թէ ունեցած ըլլայ սխալներ: Պէտք չէ այդ սխալներուն համար քամահել ամբողջութիւնը, եւ ուրանալ անոր գոյութիւնը եւ կամ «դաւադիր», «դաւաճան» մակդիրները, կապել անոր անունին: Մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ ան, միմիայն արտաքին քաղաքականութենէն բխող պատճառներով է որ այսօր գործօն դեր ստանձնելու վիճակին մէջ չէ, թէեւ կ'աշխատի, ազգային մշակոյթը բարձրացնելու եւ ազգային ոգին վառ պահելու:

Նոր պաշտպանողական պիտի ստանձնէինք եթէ ղեկը փոխուած ըլլային:

Ինչո՞ւ ուրեմն չմտածել թէ քաղաքական երեւոյթներ յաւիտենական չեն եւ չեն կրնար ըլլալ: Ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ այսօրուան աղմկարարները պիտի չամբաստանուին վաղը ինչպէս եղէն Խանճեանները, Երզնկեանները, Աթաբեկեանները, Վարդանեանները, Իսպաշեանները, Դաւիթեանները, Մակինցեանները, Զարէնցները եւ ուրիշներ:

Մոսկուայի համախորհրդային գրողներու համագումարին քննադատութիւնները հայ գրականութեան եւ պատմագրութեան հանդէպ, ազգայնական եւ բացայայտ արտայայտութիւններ չէի՞ն: Մենք պէտք է անհրաժեշտօրէն նկատի առնենք մօտիկ կամ հեռաւոր այս բոլոր հակահոսանքները, շարժումներու իսկական բնոյթը, զօրաւոր պահենք այն կազմակերպութիւնները որոնք կրնան մօտաւոր կամ հեռաւոր ապագայի մէջ, պատասխանատու դեր մը ստանձնել, եւ չարհամարհենք զանոնք:

Ասիկա նպարավաճառի մը հաշիւը չէ, այլ ազգի մը գիտակցութեան չափանիշը: Պէտք է աւելցնել որ ժխտական միջոցները որեւէ շինիչ հանգամանք չունին եւ անհատի մը կամ կուսակցութեան մը բարձրութիւնը կը չափուի ընդդիմադիր կողմին հանդէպ իրենց ցոյց տուած անկողմնակալ գնահատութեամբ:

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՄԻՒՇԻ ջրելեկտրակայան կառուցողները նոր յաջողութիւններ ունեցան Նոյեմբեր 7ին: Սկսած է ելեկտրալարերու գետնեղումը ինչպէս, եւ Ախտայէն Գիւմիւշ տանող 15 քիլոմեթր երկարութիւն ունեցող երկաթուղագծի գետնեղումը: Կայանի լինելութեան համար վերջերս պայթուցիկներու միջոցաւ օդը հանուած են 15.000 խորանարդ մեթր հող եւ քար: Երբ 250.000 քիլովաթ ուժ ունեցող Գիւմիւշէը սկսի ամբողջովին գործել, այն ատեն Սովետ Հայաստանի ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի:

★ Հայաստանի ճարտարարուեստը վերջին ամիսներու ընթացքին կարեւոր յառաջդիմութիւններ ունեցած է: Սկսած են արտադրել 200 նոր տեսակի իրեր որոնցմէ 100ը տեղական հումնիւթերով: Երեւանի քիմիական գործարանի Պլաստմասայի բաժինը սկսած է իր արտադրութեան եւ պիտի տայ 200.000 քիլօ զանազան իրեր: Ելեկտրական նիւթերու Երեւանի գործարանը այս տարի կը սկսի աշխատիլ, իսկ 1948ին պիտի արտադրէ 1.200.000 ելեկտրական զանազան իրեր:

★ Հայաստանի թուղթի գործարանը որ կը կառուցուի Երեւանի մօտ, Զանգուի ափին, կը սկսի գործել 1950ին:

★ Երեւանի ներկերու գործարանը պիտի սկսի աշխատիլ 1948ին, Հայաստանին տալով 2500000 քիլօ ներկ:

★ Երեւանի թիւ 3 կօշիկի գործարանը, տա -

բեկամ մէկ միլիոն զոյգ կօշիկ պիտի արտադրէ ։

★ Հայաստանի երկրագործութիւնն ալ յառաջդիմած է ։ Ծխախոտի թերթը 101 տոկոսով կատարուած է, իսկ մեքենայ թրաքթորային կայանները մինչեւ Հոկտեմբեր 27 կատարած էին իրենց աշխատանքի ծրագրին 95.1 տոկոսը ։ Բամպակի բերքին 50 առ հարիւրը արդէն յանձնուած է պետութեան, մինչդեռ անցեալ տարի նոյն թուականին միայն 20 առ հարիւր յանձնուած էր ։

ՏՈՄՍԵՐ

ՋՈՋԱԿԱՆՔ

Ու մեր «ազնուականութիւնը», հազիւ դարձած լեռներէն ու ծովափներէն, մխրճուած է անձրեւ, ... աշխատանքի ։

Ուր որ նայինք յայտարարութիւն, ազատնալիք (չի խաչաձեւէ՛ք) պարահանդէսներու եւ երեկոյթներու ։ Գիրուկ անուններ իրենց հովանաւորութիւնը կը պատցնեն աջ ձախ, սիրամարգի պոչին նման ։ Ներդաշթի, ախ այդ սրտաճմլիկ հանդէսներու աաթիւ իմաստի ու արժէքի մաղլցած ։ Սովորական համեստ տափակութիւններու եւ ճակատագրական մեղկութիւններու ոսկեդարն է որ կը քալէ իր մայրամուտին...

Միւս կողմէ կը խլրտին հին մարդիկը — խոցոտած, ողորկ կերպարանքները մեր հարստացած նպարավաճառներուն, ոսկերիչներուն, ալ դեղին մորթը անցուցած, Փրանսական բարձր դասուոճին ցոլքին տակ տաքցած, շպարուած ։

Կը ներկայացնեմ, յարգելի Տիկիններ եւ պարոններ, մեր ազնուականութիւնը, լուսինն արեւէն խառնած պարահանդէսներու փայլուն, գաղջ, հեշտալիրուն հեռանկարներով սնանող ։ Ու վաղը կը հոսի ալ դրամը կէս գիշերէն մինչեւ արշալոյս, մինչեւ որ փայլքը փոխուի եւ պատրանքին ու հակազդեցութեան, առտուան մօտերը ու կարմրած աչքեր քրտնած գանկեր այս անգամ ալ երազին անկողինին հանգստութեան...

Փողոց մը անդին հայ տիկիններ ու պատանիներ զպրոցի կարօտ, կը մտնեն Փրանսական մշակոյթի փորձի մէջ... դրամ, հէ՜յ դրամ ...

ՎԱՉԷ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թէնօր Կիրակ Սազըլեան Իտալիոյ մէջ ունեցած իր յաջողութիւններէն յետոյ, որոնց մասին արդէն գրուած է այս սիւնակներուն մէջ, իր առաջին համերգը կուտայ Փրանսայի մէջ, Նոյեմբեր 23ին, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Մարսէյլի Casa d'Italiaի մէջ ։ Ցայտագիրը կազմուած է Կոմիտասի, Տէր Ղեւոնդեանի, Սպենդիարեանի, Մելիքեանի, Սայաթ Նովայի, Վ. Սարգսեանի, Ղազարեանի, Տիգրանեանի եւ Սրուանցտեանցի գեղեցիկ գործերէն, ինչպէս նաեւ եւրոպական դասական երգերէ ։

Մարզական

ՎԱԼԱՆՍ — Կիրակի 9 Նոյեմբերին Հայ Մարզականին U. S. A.ի կեդրոնին առջեւ խռնուած էր, մեր Նոր Սերունդը ։ Երկու ինքնաշարժներ պատրաստ էին բոլորը փոխադրելու մարզադաշտ, մեծ բազմութիւն մըն ալ տեղացի, կը դիտէին թէ Հայերը ոգեւորութեամբ կը սպասարկէին մեկնող մարզիկներուն ։ Ուրեմն մեր Ա. խումբը կը մեկնէր Տոնզէ խաղալու համար, տեղւոյն խումբին դէմ ։ Տրոմ Արտէշ ախոյեանական հինգերորդ մրցումն էր այս ։ Ուրախ ենք որ այս կարեւոր մրցումին մեր խումբը մեկնեցաւ լման ։

Երկրորդ ինքնաշարժը կը մեկնէր Շէյլըսփ մրցելու տեղւոյն պահեստին դէմ ։ Այս խաղն ալ մեր անմամ պահեստիներուն երրորդ ախոյենականն էր, 2ème série. մինչեւ այսօր մերոնք չէին պարտուած եւ եթէ այս անգամ ալ չպարտուէին իրենց շարքին en tête պիտի ըլլային ։

Մեր յոյսը արդարացաւ ։ Երբ U. S. A. ոբեւէ դաշտի վրայ երեւայ, տեղացիներուն համար խաղը միջազգային մրցումի մը հետաքրքրութիւնը կը ստեղծէ ։ Ժամը 3ին մեր խումբը մտաւ դաշտ ։

Ա. կիսախաղին դաշտը մնաց մերոնց տիրապետութեան տակ եւ վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 4—1 ։ Անշուշտ հակառակորդ խումբը, իր կարելին կը փորձէր գոնէ պատիւը փրկելու իրենց դաշտին վրայ, բայց անօգուտ ։

Երկրորդ կիսախաղին նոյնպէս U. S. A.ն մնաց մինչեւ վերջ տիրապետող եւ անշուշտ արդիւնքը երկու նշանակէտ եւս ու խաղը վերջացաւ ։ Մերոնք 6 հակառակորդը 1

Ց. Ժամագործեանը փայլեցաւ իր 3 նշանակէտերով, Ս. Միթիլեան մէկ, յառաջապահ Գազանեանը մէկ եւ անմամ Սըկէնը բոլորն ալ U. S. A.ի զպրոցէն ։ Կ'արժէ յիշել մեր բերդապահ ու մարզիչ Երեւանեանը վերջապահներ, Ոսկին, Աւետիսը եւ բոլորը ։ Այսպէս կը վերջանար մեր 5րդ ախոյեանական մրցումը ։ Առ այժմ մեր շարքին մէջ, առաջին en tête ենք ։ Գալով մեր պահեստին, խաղը վերջացուց հաւասար 3-3 ։ Երեկոյեան ժամը 8ին նոյն ինքնաշարժերը վերադարձան յաղթական ու խանդավառ ։

Թղթակից

★

ՌՈՄԱՆ — Այս տարի մարզական շրջանի բացումէն ի վեր Ռոմանի կրտսերներու խումբը վեցերորդ անգամն է որ կը խաղայ, եւ 5. անգամ յաղթական կը վերադառնայ ։ Իսկ այսօր կիրակի առաւօտ ժամը 10ին «Persévérante de Romans»ի դէմ տեղի ունեցաւ ախոյեանական մրցումը ։ Ուրախ եւ եռանդուն էին տղաքը այն նախազգացումով որ յաղթանակը դարձեալ իրենցը պիտի ըլլար, չէին սխալած ։

Ա. կիսախաղին 5 հատ չահեցան ։ Տղոց եռանդը աւելի զօրաւոր էր, խաղին կէսէն յետոյ, 4 հատ եւս շահեցան, 9—0 ։ Ցաւալի էր որ Ռոմանի հայութիւնը ներկայ չէր, որպէսզի տղաքը աւելի քաջալերուած ըլլային ։

Այս առթիւ Վալանսէն Գ. Կ. Ջոտեան առ ի քաջալերանք Ռոմանի այս փոքրիկ տղոց նուիրեց 500 Փրանք, արժանանալով բոլոր տղոց շնորհակալութեան ։ 500 Փրանք ալ նուիրեց եռանդուն խաչուհի մը ։— Շ. Ն.

ՁԵՄ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ

Ջե՛մ ցանկանում լինել ես ծառ,
Կանաչ մի ծառ, բուսած հովտում,
Թէկուզ գարնան ծիրան ու ծիծառ
Բոյն հիւսէին իմ սաղարթում ։

Ջե՛մ ցանկանում լինել ժեռ քար,
Մամռոտ մի քար, թէկուզ անմահ,
Որ լռութեամբ յաւերժանար,
Որ յաւերժին նայէր անահ ։

Ջե՛մ ցանկանում, զի մարդ եմ ես,
Սրտիս զարկով հպարտ եմ ես,
Մարդու զուարթ երգին ընկեր,
Մարդու մրմուռ վէրքին ընկեր,
Եւ իմ սրտով՝ մարդուն սիրող,
Մարդու սիրով անպարտ եմ ես ։

ԱՂԱՒՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ, ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Յուկոսլաւիոյ մայրաքաղաքը իր մէջ կը համրէ մօտաւորապէս 150 Հայեր, որոնք վաղուց եկած ու հաստատուած են հոս ։

Անոնց զբաղումը եղած է առեւտուրը, սուրճի առեւտուր մանաւորապէս ։ Հոս կարելի է մատի վրայ համրել հայ աշխատաւորները, եթէ զանց ընենք 50ի հասնող հելլենահայ գաղթական երիտասարդներ, որոնք բոլորն ալ Յուկոսլաւ ժողովրդավար հանրապետութեան գործարաններուն մէջ կ'աշխատին ։

Պելկրատի Հայութիւնը իբրեւ հաւաքականութիւն, կարելի է ըսել թէ ողբալի վիճակ մը կը ներկայացնէ ։ Անոնք չունին իրենց յաճախավայրը, գրադարանը, եկեղեցին, դպրոցը ։

Ցանուցիր, հեռու հայկական շրջանակէ եւ մթնոլորտէ, անոնք կ'ապրին անկազմակերպ կեանք մը ։

Նորահաս սերունդը անծանօթ է հայ լեզուին ։ Ասոնց մայրենի լեզուն եղած է սերպերէնը, նոյնիսկ իրենց հայրերուն եւ մայրերուն հետ, որոնք Իսթամպուլի երկրորդական վարժարաններուն մէջ ուսում են առած ։

Պելկրատի Հայութիւնը ժամանակին ունեցած է իր Ազգային Տունը (Հայկական տուն), ուր կը գտնուէր նաեւ գրադարանը ։ Այսօր, աւաղ, գրադարանը ինքնացուած է Գրիգոր Մորճիկեան անուն Հայու մը կողմէ, սենեակը կը ծառայէ որպէս նկարչական արհեստանոց 50ի հասնող յունահայ երիտասարդութեան ։

Պելկրատի Հայերը մտադրած էին հայկական միութիւն մը կազմել ։ Բայց իրենց այդ մտադրութիւնը մնաց ցնորք մը միայն, որովհետեւ իրենց նախկին միութեան ծրագիր կանոնագիրը այսօր չեն կրնար վաւերացուիլ Յուկոսլաւ կառավարութեան կողմէ ։

Ցաւով ենք որ Պելկրատի հայ գաղութի ժողովրդական տարրերը ի մի խմբուելով, չունին կ'ունենան իրենց մշակութային միութիւնը ։ Միայն այսպիսով անոնք կրնան դուրս գալ իրենց անկազմակերպ կեանքէն ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

— Իմ մտքէս չէր անցներ որ Ռուսիան կրնար պահանջներ ներկայացնել Ափրիկէի Միջերկրականեան ծովափին համար, պատասխանեց Չըրչիլ, եթէ այդ է օրուան խնդիրը, այն ժամանակ շատ մը ուրիշ հարցեր եւս որոնք սերտօրէն կապ ունին անոր հետ, պէտք է քննուին. հոգաբարձութեանց խնդիրը կը վերաբերի Միացեալ Ազգերուն ։

Նախագահ Թրումընի առաջարկով, ընդունուեցաւ խնդրին քննութիւնը յանձնել արտաքին նախարարներուն ։

Երբ արտաքին նախարարներու ժողովը գումարուեցաւ, Մոլոթով առաջարկեց ճշդել իտալական գաղթավայրերու ճակատագիրը ։ Բացատրեցի իրեն թէ այդ հարցը պիտի քննուէր հաշտութեան խորհրդաժողովին մէջ ։ Մոլոթով հաւանեցաւ սպասել քանի մը ամիս ։

Ռուսերը աւելի բուռն կերպով արտայայտուեցան Տարտանէլի հակակշիռին մասին ։ Հարցը սեղանի վրայ բերաւ վարչապետ Չըրչիլ որ արդէն Սթալինի հետ խօսած էր անոր շուրջ եւ յայտնած էր թէ Նեղուցներու համաձայնութեան վերաքննութեան համամիտ էր ։

Սակայն Չըրչիլ դիտել տուաւ որ, իր կարծիքով, պէտք չէր մտահոգութիւն պատճառել Թուրքիոյ որ արդէն իրար անցած էր Կարսի եւ Արտահանի մասին դրուած պահանջներէն ։

— Այս բոլորը վախ կը պատճառեն Թուրքերուն թէ իրենց անկախութիւնը պիտի վտանգուի եւ Պոլիսը պիտի գրաւուի, ըսաւ Չըրչիլ ։

Սթալին եւ Մոլոթով բացատրեցին թէ այդ երկու նահանգներու պահանջը եղած էր համաձայն այն առաջարկներուն զորս Թուրքիա ըրած էր բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու համար ։

Անկէ զատ, այդ նահանգները ցարերու ժամանակին կը պատկանէին Ռուսիոյ ։ Կարեւոր է որ բարեկամական դաշնագիր մը կնքուելու պարագային սրբագրուէին սահմանները որոնց պաշտպանութեան հոգը պիտի ստանձնէր Խորհրդային Միութիւնը, Սթալին մանաւորապէս շեշտեց որ Մոնթրէօյի համաձայնութիւնը ոչ բարեկամական էր քանի որ անիկա միեւնոյն իրաւունքները կուտար Ռուսիոյ եւ Ճափոնի ։

— Թուրքիա շատ տկար է երաշխաւորելու համար նաւերու ազատ երթեւեկը, ըսաւ Սթալին, հետեւաբար Ռուսիա ի վիճակի պէտք է ըլլայ Նեղուցները պաշտպանելու ։

— Ամերիկա կ'ընդունի փերաքննել Մոնթրէօյի համաձայնութիւնը, պատասխանեց Թրումըն, Նեղուցները պէտք է բաց ըլլան բոլոր ազգերուն առջեւ եւ այդ ազատութիւնը պէտք է երաշխաւորեն բոլոր ազգերը հաւաքաբար ։

Վէճի նիւթ էր այդ պահանջը ։ Խորհրդային Միութիւնը կ'ուզէր որ Նեղուցներու ազատութիւնը երաշխաւորէր ինքը առանձին կամ Թուրքիոյ հետ ։ Անիկա կը նշանակէր որ ռուսական զինուորական ուժ մը պիտի հաստատուէր Թրքական հողի վրայ, մինչդեռ Ամերիկա կը պահանջէր Միացեալ Ազգերու երաշխաւորութիւնը ։

Ռուսերը շատ մեծ կարեւորութիւն կուտան Տարտանէլին եւ հարիւր տարիէ ի վեր կ'աշխատին ձեռք անցընել այդ շրջանները ։ Նեղուցներու պարիսպները կրնային արժէք մը ունենալ հարիւր տարի առաջ ։ Այսօր, առանց օդային ուժի, անոնց կարեւորութիւնը խաբուսիկ է ։

1853էն սկսեալ Ռուսիա շարունակ նոր հողեր ձեռք անցուց ։ Մինչեւ 1914 իր հողերուն կցեց 971277 քառակուսի մղոնի տարածութիւն մը ։ Ռուսիա 1914ի սկիզբը ունէր 8645000 քառ. մղոն ։

Խորհրդային վարչաձեւին տակ կորսնցուց մօտաւորապէս կէս միլիոն մղոն — Ֆինլանտա, Պալթեան երկիրները, Պեսարապիա ինչպէս նաեւ Կարսը եւ Արտահանը եւ Լեհաստանը ։ 1939ին սկսաւ նոր արշաւ մը եւ մինչեւ 1945 մօտաւորապէս 300.000 քառ. մղոնի տարածութիւն մը բարդուեցաւ Ռուսիոյ անծայրածիր հողերուն ։

Ռուսիոյ բաղձանքները Պաթումէն եւ Պաքուէն հարաւ իրականացած չեն բայց փորձեր կատարուած են այդ ուղղութեամբ ։ Պահանջ ներկայացուեցաւ Թուրքիոյ որ վերադարձնէ Կարսն ու Արտահանը ։ Փորձ մը կատարուեցաւ նոյնիսկ Պաքուէն հարաւ, դէպի Իրան, բայց Ապահովութեան Խորհուրդը արգիլեց ։

(Վերջ)

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել առնուազն Թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ եւեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը ։

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Զորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ առաջ մի - ճարաւութիւններ տեղի ունեցան չորեքշաբթի օր երբ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները պահանջեցին որ Մեծերու Նոյեմբեր 25ի խորհրդաժողովին օրակարգին վրայ առաջին տեղը դրուէ Աւստրիոյ դաշնագրին խնդիրը: Խորհրդային պատուիրակութիւնը առարկեց եւ ըսաւ որ Գերմանիոյ դաշնագրին պատրաստութեան նախ քան մտնել պէտք է քննել Աւստրիոյ խնդիրը:

Խորհրդաժողովին շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ Մեծերու ժողովը ձախողի պիտի ձախողի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ պիտի ըլլայ» յայտարարեց Հէնրի Ուոլըս, Ամերիկայի նախորդ փոխ նախագահը, պայմանաւ որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը զինուորական ուժեր ղրկէ Յունաստան: Եթէ այդ տեսակ բան մը պատահի եւ ամերիկեան զօրքը հիւսիսային Յունաստանի սահմանները մտնէ, կացութիւնը կրնայ վտանգուիլ:

ԱՊՏ ԷԼ ՔԷՐԻՄ, 1926ի Մարոքի ապստամբութեան ղեկավարը որ քանի մը ամիս առաջ ազատ արձակուեցաւ, որոշած է Լիբանան երթալ՝ Երուսաղէմի Մուֆթիին հետ գործակցելու համար: Ինչպէս յայտնի է, այս վերջինը Հոկտեմբեր 7ին Պէյրութ անցաւ Արաբական Դաշնակցութեան խորհրդաժողովին մասնակցելու դիտաւորութեամբ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութեան Միջին Արեւելքի բաժնին տնօրէնը յայտարարեց անցեալ օր թէ «երեք ցամաքամասերու ճակատագիրը կախուած է Միջին Արեւելքի քարիւղներէն որոնք պէտք չէ անցնին ոչ բարեկամ մեծ պետութեան մը ձեռքը: Այդ քարիւղները հարաւային Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Եւրոպայի արիւնն են», աւելցուց պաշտօնատարը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Միխայել Թագաւորը որ Լոնտոն կ՚երթայ Էլիզապէթ Իշխանուհիին ամուսնութեան ներկայ գտնուելու, չորեքշաբթի օր Միլանոյի հասնելուն հերքեց այն զրոյցները թէ Ռումանիա վերադառնալու նպատակ չունի: «Սոփիայ լուրերն են մի հաւատաք» ըսաւ թագաւորը մամուլի ներկայացուցիչներուն:

ՔԱՆԱՏԱՅԻ վարչապետը Մէքէնզի Քինկ Լոնտոնի (Պելճիքա) համալսարանին մէջ քաղաքական ճառ մը խօսելով ըսաւ որ «իրաւունքի, արդարութեան եւ խաղաղութեան ուժերը ի վերջոյ պիտի յաղթանակեն, բայց կացութիւնը վտանգաւոր է: Վարչապետը օրուան կացութիւնը բաղդատեց Փասթէօրի ժամանակներուն հետ երբ յայտնի գիտունը կը յայտարարէր թէ երկու մրցակից օրէնքներ կան աշխարհի մէջ — արիւնի եւ մահուան օրէնքը եւ խաղաղութեան, առողջութեան եւ աշխատանքի օրէնքը: Զենք գիտեր տակաւին թէ ինչ պիտի ըլլայ մեր ապագան, ըսաւ վարչապետը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գիւղացիական կուսակցութեան յայտնի ղեկավարներէն Սթեֆան Կորպոնսքի որ Միքոլայչէքի հետ փախած էր Վարշաւայէն, Սթոքհոլմ հասած է չորեքշաբթի օր:

ՎԻՇԻՆՍՔԻ, Միացեալ Ազգերու խորհրդային պատուիրակը յայտարարեց որ միջազգային հիմնարկութիւնը կը քննէ այնպիսի խնդիրներ որոնք վեր են իր իրաւասութիւններէն, օրինակ Քորէայի եւ Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութեան խնդիրները:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նորընտիր արտաքին նախարարուհին Տիկին Անա Փաուքէր ճառ մը խօսելով չորեքշաբթի օր քննադատեց Մարշըլի ծրագիրը որ «կը ստրկացնէ» նպաստընկալ երկիրները եւ Ռումանիա բացարձակօրէն մերժած է օգտուիլ անկէ: «Մեր քաղաքականութիւնն է բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Խորհրդային Միութեան հետ որ կը յարգէ մեր վեհապետական իրաւունքները»:

ՉՈՐՍ ՀԱՐԻՒՐ Անգլիացի զինուորներ եւ ոստիկաններ չորեքշաբթի օր յարձակում գործեցին Երուսաղէմի Սթըրն գաղտնի ընկերակցութեան կեդրոնատեղիին վրայ: Սպաննուեցան երկու աղջիկներ եւ պատանի մը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնաժողովը 6ի դէմ 29 քուէով — 20 պետութիւններ ձեռնպահ մնացին — որոշեց Ապահովութեան Խորհուրդին վերապահել սպանիական հարցին քննութիւնը համաձայն 1946ի Դեկտեմբերին առնուած որոշումի մը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն Պրէպան Մարսէյլի մէջ:

Մանրամասնութիւններ յաջորդով:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետ Mr. PECOUT:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճազով:

ՍԱԼ ԳԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Սեւակ Պէտրոսեանի գործերէն

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչերթոյին (դաշնակ եւ նուագախումբ):

Կը մասնակցին Հիւկէթ Կառին, Էմիլ Բասսենի, Վէրսայլի Կուարթուոր, Է. Զեռախոսի եւ Լամուրեօ օրքէսթրը:

Գիներ 70էն 375 ֆրանք: Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին քանձապահ Գ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: Գ. Յար. Արաքէլեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39: Գ. Հ. Սամուէլի, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Գաբուճեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիշէն:

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արփա Մաստիկեան

Ա. Մրցանակ Աթէնքի պետական երաժշտանոցէն Ecole Normaleի սրահին մէջ

24 Նոյեմբերին, ժամը 9ին

Բոլոր հայերու ժամադրավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-03

Հայրենակից, կեանքդ թարմացնելու համար կ՚ուզե՞ս լաւ օղի խմել, դիմէ վերի հասցէին, ուր ընտիր աղանդերներով համեմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի:

ՄԻԱՅՆ ԱՀ ՁԷ

Որեւէ դատական խորհուրդի եւ թարգմանի մը պէտք ունեցողը կրնայ մեզ դիմել:

Իսկ գիշեր ըլլայ թէ ցերեկ բժիշկը անմիջապէս պատրաստ է ձեզ համար. եթէ միայն դիմէք մեզի:

Տէր եւ Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին պարահանդէսը, կիրակի 21 Դեկտեմբերին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, 16 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Նոր Սերունդին ակումբին մէջ: Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար առհմիկ տարազներով:

Կը նախագահէ Գ. ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ:

Ջազբէնտ մը Նոր Սերունդի կողմէ: Եւրոպական պարեր, հաճելի անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը տոմսով: Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութեան ժողովը կիրակի 16 Նոյեմբեր ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Անտոք ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի, 16 Նոյեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 14 rue Brossard:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 14ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

եւ նախագահութեամբ՝ Գ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Ճնշումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Գ. Նուպար Զարիֆեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »

Բ. հատոր

(Պատերազմի եւ զինադադարի շրջեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919:

Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ:

Գին 125 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ գրատունը:

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը: Դիմել Գ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅԵԱՆԻ, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:

Ամէն օր ժամը 9էն 19:

M. NUBAR (Licencié en droit, Conseiller juridique) կը հիմնէ առեւտրական ընկերութիւններ եւ խորհուրդներ կուտայ, վարձքի, բնակարանի, առեւտուրի, տուրքերու, ինչպէս նաեւ կալուածի եւ առեւտրական հաստատութեանց (fonds de Commerce) մասին:

Հասցէ՝ 27 rue des Petites Ecuries, Paris (10), առաւօտուն ժամը 10էն 12, եւ ժամադրութեամբ: Métro Chateau d'Eau:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր ճաշարանը եւ տիրացած արդար համբաւ մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն զբօսաշրջուհ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմազան աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը սատնձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ աշխատանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն ալ դասաւէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ՚ուզէք գնել՝ փիքոփները, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 15 Novembre 1947 Շաբաթ 15 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5189-Նոր շրջան թիւ 798 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 ֆր.

ՄԻՐՏՑ ԿՈՍՄՈՒՍԱԿ

Երբ ուշադիր եւ անկողմնակալ ակնարկ մը պտտցնենք Սփիւռքի հայութեան վրայ, կը յանգինք այն եզրակացութեան, որ հակառակ կրկնակ ջարդերէ փախուստ տալով հոս հոն հաստատուելուն, մեր հայրենակիցները ամէն տեղ կրցան ստեղծել իրենց համար տնտեսական բարելաւ պայմաններ եւ մշակութային կեանք :

Վերջերս Ցուսաստան այցելող Ներգաղթի լիազօրներէն մէկը անձամբ կը խոստովանէր այս իրողութիւնը։ Ասիկա միակ անոր կարծիքը չէ, այլեւ կարծիքը Հայաստանի օրուան ղեկավար շրջանակներու :

Հայութեան կէսը, Սփիւռքի մէջ, անհայրենիք եւ առանց պետական հպատակ, ապրեցաւ ու -ղիղ երեսուն տարիներ իր բազուկներուն աշխատանքով, իր ճակտին քրտինքով եւ կատարեց վերելք ու արձանագրեց պատուաբեր յաղթանակներ։

Ասոնցմէ ամէնէն մեծն է իր գոյութիւնը անաղարտ պահելու փաստը։

Արտասահմանի հայրենադարձի կարաւանները իրենց շարքերուն մէջ կը հաշուեն երկսեռ երիտասարդութիւն մը, որ ունի հայրենիքի եւ հայ լեզուի սէրը, գիտէ արհեստ մը եւ պատրաստ է աշխատելու հայրենիքի մէջ եւ լծուելու անոր վերաշինութեան :

Փոքրիկներն անգամ ամուր կերպով փարած են իրենց լեզուին, ու երբ կ՚ողջունուին իրենց հայրենաբնակ ազգակիցներէն, զարմանք կը պատճառեն անոնց իրենց մաքուր զգացումներով, հայրենի լեզուին տիրապետելու իրենց հանգամանքով, եւ վերջապէս այն առաքինութիւններով, որ առհաւական են եւ զոր երեսուն տարիներ վերջ, հակառակ շատ մը աննպաստ պայմաններու, պահած են անաղարտ եւ թարմ ու կը տանին առ հայրենի հայրենիք։

Այլաբանութիւն չէ ասիկա, այլ պարզ ճշմարտութիւն :

Հայաստանասէր եւ հայրենասէր Հայը չէր կրնար ուրիշ կերպ ըլլալ :

Կրկնակ ջարդերու անհամար զոհեր տուող վերապրող սերունդին առաջնապարտականութիւնը պիտի ըլլար դառնալ նախանձախնդիր իրեն աւանդ ձգուած արժէքներու, եւ այդպէս ալ եղաւ արդէն։

Ուր որ գտնուեցաւ Հայը, շինեց իր դպրոցը, բացաւ իր եկեղեցին, կանգնեց իր լսարանը եւ հրատարակեց իր թերթը։

Երեսուն տարի վերջ հայկական արտասահմանը այսօր ոչ միայն պարզ անուն մըն է, այլեւ մշակութային արժէք :

Անշուշտ ձեռք բերուած արդիւնքը աւելի բեղուն պիտի ըլլար եւ տոկուն, եթէ միացեալ ըլլար մեր ճակատը, եթէ մեր կուսակցութիւնները առաջին իսկ օրէն գիտակցէին իրենց պարտականութեան եւ տրամադրէին միջոցներ կազմակերպուած ուժերով վերելքի աշխատանքներ տանելու համար։

Խոստովանինք սակայն, որ ինչ որ ըրին անոնք, բոլոր հայրենակց. միութիւնները եւ անոնց հետ առաջին գծին վրայ՝ կազմակերպութիւններ, խմբ. Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ առաջին իսկ օրէն գիտակցեցաւ Սփիւռքի մէջ իրեն վերապահուած դերին :

Հեռուները երթալու պէտք չկայ ապացուցանելու համար այս ճշմարտութիւնը :

Կը բաւէ ակնարկ մը նետել Դաշնակցական մամուլին վրայ եւ պիտի համոզուինք, որ բոլոր գաղութներուն մէջ Դաշնակցութիւնը եղաւ առաջին առաջնորդը եւ խորհրդատուն մեր գաղութներուն :

Մամուլին զուգահեռ Դաշնակցական լսարաններ եւ ձեռնարկներ, որոնց մէջ Մայիս 28, Ապրիլ 24, Խանասոր, Պանք Օթթոմանը, Դաշնակցութեան Օր եւ նոյնիսկ մշակութային տօներ միացին մեր բազմութիւնները մէկտեղելու, անոնց ոգեւորութիւն եւ կորով ներշնչելու առիթներ :

Զենք խօսիր մտաւորական եւ գաղափարական բովանդակութեամբ այն ձեռնարկներու մասին, որոնք Պալքաններէն մինչեւ Սուրիա եւ մինչեւ այս ափերը դարձան Դաշնակցութեան գործունէութեան մաս :

Այս ոգիով եւ այս շունչով դաստիարակուեցաւ սերունդը։ Դաշնակցութեան այս շունչն է որ ծաւալեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու վրայ եւ ունեցանք առողջ սերունդ մը, որ ճերմակ երեսով այսօր ոտք կը դնէ հայրենիքի սեմէն ներս։

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՍԷՐ ԱԼԼԱՀԻՆ ...

— Կը տեսնեմ որ պարբերաբար կը խնդրէք ձեր թղթակիցներուն որ մաքուր գրեն, թուղթին մէկ էջին վրայ գրեն, մելանով գրեն եւ կարճ գրեն... մտիկ ընող կա՞յ ...

— Դժբախտաբար ո՛չ. հազար գրես անօգուտ է. անուշութեամբ կ՚ըսես, ականջ չեն կախեր ... երբեմն ձեռագիրները գզրոցը կը նետես որովհետեւ անընթեռնելի են, չեն հասկցուիր... բարեմիտ թղթակիցներ ու աշխատակիցներ ունինք որո՛նք սրտով նուիրուած են մեր թերթին... տասն անգամ չնորհակալ պիտի ըլլայինք եթէ երբեմն մտածէին խմբագրին ու գրաշարին չարչարանքին մասին...

— Գրոց – բրոցնե՞րն ալ յանցաւոր են...

— Այո՛, բան մըն ալ աւելի...

— Ես նոր առաջարկ մը ունիմ... եկածը կաղանդ է... չէ՞ք կրնար ձեր թղթակիցներուն քիչ մը թուղթ եւ քիչ մը մելան նուիրել...

— Կարելի է փորձել, բայց ի՞նչ քայլեր առնենք որ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրեն.—

— Շա՛տ դիւրին... թուղթին մէկ էջը մելանով կ՚օծէք... ալ չեն կրնար գրել...

— Եթէ մատիտով գրե՞ն ...

— Չեն կրնար, որովհետեւ ձեր դրկելիք թուղթին մէկ էջը պիտի ըլլայ հայելիի պէս փայլուն ...

— Ինչպէս հասկցնենք որ յստակ գրեն, տողերը իրարմէ բաց՝ սրբագրութիւնները դիւրացնելու համար...

— Ատկէ դիւրին բան չկայ... կը յայտարարէք որ ընթեռնելի գիր ունեցող թղթակիցներուն բարեւիչ պիտի տաք՝ ա լա Բարեգործական :

— Կարճ գրել տալու ձեւ մը ունի՞ք..

— Այո՛, օրհնեալ ըլլայ ձեր մտքը... թուղթը երկուքի կը կիսէք... կէսը կը հրատարակէք, կէսը, չիտա՛կ զամբիւղ...

— Շնորհակալութիւն. առայժմ կ՚արձանագրենք այդ թելադրութիւնները, թերեւս օր մը պէտք ունենանք անոնց. կամ թերեւս բնաւ պէտք չունենանք եթէ մեր ազնիւ բարեկամները ուշի ուշով կարդան այս տողերը... գոնէ այս անգամ...

Ժ.

Ներգաղթը Սուրիա Լիբանանէն

Սուրիոյ եւ Լիբանանի Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ փակուած է ներգաղթի 1947ի տարեշրջանը Սուրիայէն, Լիբանանէն, Պաղեստինէն եւ Իրաքէն։ Այս տարի Խ. Հայաստան դարձած են 15.317 Հայեր, որոնց 7270ը Սուրիայէն, 5885ը Լիբանանէն, 1305ը Իրաքէն։ Այսպէսով 1946 եւ 1947 տարեշրջաններուն այդ գաղութներէն Հայաստան գացած կ՚ըլլան 35 հազար Հայեր :

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ վարչապետը Հանս Հէտթօֆթ, Թագաւորին ներկայացուց ցանկը իր նախկին դահլիճին անդամներուն որոնք, առանց բացառութեան ընկերվարականներ են :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագիրով, գրաւեց ամերիկեան «Սթէնտըրտ Օյլ» քարիւղի ընկերութեան ստացուածքները որոնք պատերազմէն առաջ կ՚արժէին 60 միլիոն տոլար :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Նահանգային ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ դեկտեմբեր 21ին։ Մոսկուայի շրջանէն հիւսուածեղէնի գործարանի մը աշխատաւորները թեկնածու նշանակած են մարաջախտ Սթալին եւ Մոլոթով :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ընդդիմադիրներուն ղեկավարը Փֆայֆէր որ անցեալ շաբթու գաղտնի միջոցներով հեռացաւ Պուտափեշթէն, Նիւ Եորք հասաւ չորեքշաբթի օր :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ մեռած է կոմսուհի Օրչի ծանօթ գրագիտուհին որ հեղինակած է յիսունի չափ պատմական վէպեր։ Ութսուն տարեկան էր եւ ծագումով հունգարացի :

Ֆրանսական Նախարարը կը մերժէ բարեփոխել օրէնքը

Փարիզի պաշտօնաթերթէն բազկացած պատուիրակութիւն մը ներկայանալով տնտեսական նախարար Պ. Ժիւլ Մոքի խնդրեց որ բարեփոխուի այն օրէնքը որ կը պարտադրէ մանր վաճառորդներուն ցուցատախտակով մը յայտնել մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի գինները։ Ինչպէս ծանօթ է, այս նոր կարգադրութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է չահագրգռուողներուն շարաթէ մը ի վեր։ Նախարարը մերժեց ընթացք տալ եղած դիմումին եւ բացատրեց թէ օրէնքը պիտի գործադրուի եւ օրինազանցները եւ զեղծարարները խստօրէն պիտի հետապնդուին :

★ Բանջարեղէններու գիները հարիւրին յիսուն համեմատութեամբ աւելցած են։ Մանրավաճառները կը մերժեն գնումներ կատարել մեծաքանակի վաճառականներէն :

★ Փարիզի Աղօրեպաններ գործադուլ հռչակեցին հինգշաբթի օր՝ ժամական եօթը ֆրանքի յաւելում մը պահանջելով։ Հաւանական է որ գործադուլը ծաւալի գաւառական . շրջաններուն մէջ։

★ Ցուղարկաւորներու սակագինները հարիւրին 375 համեմատութեամբ բարձրացած են, բաղդատմամբ 1939ի սեպտեմբերի գիներուն :

★ Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան ազգային յանձնախումբը 101ի դէմ 832 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որ կոչ կ՚ուղղէ բոլոր աշխատաւորներուն որ պահանջեն ամսական նուազագոյն 10.800 ֆրանք թոշակ՝ 200 ժամուան աշխատանքի համար :

★ Երկաթուղիներու սակացոյցները պիտի վերաքննուին եւ հաւանական է որ հետեւեալ յաւելումները կատարուին — հարիւրին քսան ճամբորդներու տոմսերուն եւ հարիւրին 28ուկէս ապրանքներու փոխադրողչէքին վրայ։ Փարիզի արուարձաններուն համար կը նախատեսուի հարիւրին 75 յաւելում մը։ Փարուղիին տոմսակն ալ կրնայ բարձրանալ 4էն 7 ֆրանքի :

★ Մարսէյլի մէջ չորեքշաբթի օր կատաղի ցոյցեր տեղի ունեցան բողոքելու համար հանրակառքերու տոմսերուն յաւելումին դէմ։ Ցուցարարները յարձակեցան ոստիկաններուն վրայ, վիրաւորուած են 28 հոգի մեռած է երիտասարդ մը։

Մարշըլի ծրագիրը

Նախագահ Թրումըն երկուշաբթի օր անձամբ խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ Եւրոպայի օգնութեան ծրագիրը ինչպէս նաեւ ամերիկեան թղթադրամին արժեզրկումը արգիլելու համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն ամբողջութիւնը : Նախագահը այս շաբթու երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Հայրապետեանի, երկրագործութեան եւ աշխատաւորական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն հետ՝ քննելու համար Եւրոպայի սնունդի պայմանները։ Զորեքշաբթի օր արտաքին նախարարը անգամ մը եւս շեշտեց արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին թէ նուազագոյն 597 միլիոն տոլար անհրաժեշտ է Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ Աւստրիոյ համար :

Հանրապետական կուսակցութեան վարիչը, ծերակուտական Րոպըրթ Թէֆթ յայտարարեց որ նշանակուած գումարը մեծ է։ Մարշըլ նորէն պնդեց որ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ կացութիւնը տագնապալի է եւ աւելի պիտի ծանրանայ դեկտեմբերին։ Ուրիշ հանրապետական ծերակուտական մը առաջարկեց հասկցնել Ֆրանսացի ժողովուրդին որ ներկայ օժանդակութիւնը իրեն կը տրուի Ֆրանսան համայնավար սպառնալիքի դէմ պաշտպանելու համար։

«Եթէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը խուսափի իր պատասխանատուութիւններէն մէկ կամ մէկուկէս տարիէն — թերեւս աւելի կանուխ — արեւմտեան Եւրոպայի մէջ պիտի ստեղծուի այնպիսի քաոսային կացութիւն մը որ մարդոց մտքին մէջ պիտի ծագին թունաւոր գաղափարներ » ըսաւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը Լուիս Տակլըս :

Հարըլտ Սթէսըն, նախագահական թեկնածու, առաջարկեց որ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ նշանակուած մարմին մը հսկէ փոխ տրուած վարկերու գործածութեան վրայ :

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը զօրավար Մարշըլ Նոյեմբերի 25ի խորհրդաժողովին պիտի առաջարկէ որ չորս գլխաւոր դաշնակիցները բարեկամական դաշնագիր մը կնքեն։ Փոխանորդներու ներկայ խորհրդաժողովին Ֆրանսայի պատուիրակը դիտել տուաւ չորեքշաբթի օր թէ Ամերիկայի այս առաջարկը չափազանց մեծ նշանակութիւն ունի Եւրոպայի ապահովութեան տեսակէտէն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայ գրականութեան նպաստելն էլ նրա հոգացողութեան առարկան է եղել: Նրա ծախքով շատ գրքեր են տպագրուել: Էջմիածնի տպարանի մի խոշոր մասը նրա ծախքովն է ձեռք բերուել: Շատ հայ ուսանողներ ու գրականագէտներ, գրողներ ու հրատարակիչներ դրամական օժանդակութիւն են ստացել նրանից ինչպէս օրինակ Ռ. Պատկանեանը ուսանողութեան չարքաշ օրերին Պետերբուրգում իր հրատարակած Գամառ Քաթիպայի տետրակների ու միւս հրատարակութիւնների համար, ինչպէս «Մեղու Հայաստանի» խմբագիր Պետրոս Սիմոնեանը, որի 25ամեայ յոբելեանի առթիւ տարեկան 600 րուբլի թոշակ նշանակեց ու հաստատուն գումարով ապահովեց դրա կանոնաւոր եւ չարունակ ստացումը: Նա սովորութիւն ունէր ամէն տարի այն հայ լրագրերին, որոնց ուղղութեանը հաւանում էր, ,տասնեակ օրինակներով բաժանորդագրուել եւ պատուիրել այդ օրինակները նուէր ուղարկելու գիւղական չքաւոր դպրոցների եւայլն:

Բայց նրա օգտաւէտ գործերի թագն ու պսակը կազմում է Կարնոյ Սանասարեան դպրոցի հիմնադրամը, որի յարատեւ գոյութիւնն ապահովելու համար հետագայում նա կտակել էր իր ողջ կարողութիւնը:

Սակայն Կարնոյ պէս հայաբնակ կենդրոնական վայրում մեծ հայկական դպրոց բաց անելու խնդիրը կապուած էր մի շարք դժուարութիւնների հետ. անհրաժեշտ էր նախ ստանալ Թուրքիայի կասկածոտ կառավարութեան համաձայնութիւնը, վճռել կառուցման հետ կապուած մի շարք արհեստագիտական խնդիրներ եւ կազմակերպել նոր բացուելիք դպրոցի ղեկավարման գործը: Ահա այս բոլորի համար էլ Սանասարեանին հարկաւոր էին Եղեանը՝ նրա գիտութիւնը, հմտութիւնը, աջակցութիւնն ու խորհուրդները: Ամենադժուարին խնդիրն այն էր, որ թրքական կառավարութիւնը հրաժարուել էր արտօնել դպրոցի բացումը, վախենալով որ բացուելիք դպրոցը կարող է մօտ ապագայում վերածուել Հայերի համար քաղաքական քարոզութեան վայրի, դառնալ յեղափոխութեան բոյն ու կեդրոն, դրա համար անհրաժեշտ էր տրամադրել ռուս բարձր կառավարութեանը, որպէսզի վերջինս իր Պոլսի դեսպանի միջոցով ազդէր թրքական կառավարութեան վրայ եւ կասկածներ փարատելով ուղի հարթէր բացման արտօնութիւն ստանալու համար:

Արդ, ո՞վ կարող էր այդ անել, եթէ ոչ Եղեանն ու նրա պէս մարդիկ, որոնք գիտէին կառավարական բարձր հաստատութիւնների բոլոր ելք ու մուտքերը, եւ որոնց առաջ չնորհիւ իրենց ունեցած կապերի, բաց էին բոլոր փակ դռները:

Այսպիսով յաջողւում է Ռուսաց կառավարութեան հրահանգի շնորհիւ փարատել կասկածները եւ ստանալ բացման արտօնութիւնը, որից յետոյ կառուցւում է դպրոցի շէնքը եւ լրիւ կահաւորւում ուսումնական անհրաժեշտ բոլոր պիտոյքներով: Միաժամանակ ուսուցչական դասակարգեր էին պատրաստւում նոր բացուելիք դպրոցի համար, դրանց թւում յայտնի մանկավարժ Սեդրակ Մանդինեանը, Փիլիպոս Վարդանեանը, Յովսէփ Մաղաթեանը եւ Աբուլեանը, սրանցից առաջին երկուսը մնում են Ռուսաստանում՝ հայկական դպրոցներում աշխատելու համար, իսկ վերջին երկուսը անմիջապէս մեկնում են Կարին եւ մի երրորդի հետ միասին ղեկավար հանդիսանում նորաբաց «Սանասարեան դպրոց»ի մինչեւ նրա կարճատեւ բայց շատ փառաւոր կեանքի վերջը:

Այդ դպրոցը, ինչպէս վկայում են օտար ճանապարհորդները, մի «ծաղկեալ Օվասիս» է եղել սուլթանական Անատոլիայի, կամ լաւ է ասել Հայկական նահանգների «անապատի» մէջ: Վանի ռուսական նախկին հիւպատոս Կոլիս-Բակինի ասելով, դա, «իբրեւ մի լիակատար դպրոցական հիմնարկութիւն, լուրջ հարուած է հասցրել բողոքականների քարոզութեանը Թրքական Հայաստանում, որովհետեւ նրանց դպրոցները չեն կարողացել մրցել դրա հետ»: Ճանապարհորդների ասելով այդտեղ ամէն ինչ գոհացուցիչ ու թարմացուցիչ տպաւորութիւն է թողել, եւ նկարչութեան սրահները, եւ երաժշտութեան դահլիճը իր բազմաթիւ դաշնամուրներով, լարային գործիքներով, եւ ուսումնական պիտոյքների բազմապիսի հաւաքածուները, եւ լուսաւոր ու ընդարձակ դասարանները եւ ուսուցիչների եւ ուսանողների թարմ, առոյգ կերպարանքը:

Լեւոն Տիգրանեանի 1890ի Օգոստոս 30 Պետերբուրգից՝ գրած եւ նոյն թուի նոյեմբեր 8ին «Մշակ»ի 102 համարում տպագրուած մի նամակից իմանում ենք, որ դպրոցի համար Սանասարեանը թողած է եղել իսկական գնով հաշուած 268428 ռուբլու տոկոսաբեր արժեթղթեր, որոնք սակարանի գներով այն ժամանակ կազմում էին մօտաւորապէս 345 հազար րուբլի, Կարինում էլ մի հողամաս, որի մասին կտակակատարներից մէկը (Եղեանը) ոչ մի տեղեկութիւն չի տուել, թէեւ դրանից 8—10 տարի առաջ նրա խորհրդով ու աջակցութեամբ է գնուած եղել: Բացի այդ Սանասարեանը թողել է 202894 ռուբլու, ոչ ժամկետանց եւ 52391 ռուբլու ժամկետանց պարտամուրհակներ:

Սանասարեանի երեք կտակակատարներից Գէորգ Եաւդուլեանը մի չարաթ Պետերբուրգում մնալուց յետոյ Եղեանին մի հաւատարմաթուղթ է տալիս, որով լիազօրում է նրան իր փոխարէն «դնել պետական դրամատունը ուսումնարանապատկան բոլոր թղթերը, ստանալ դրանց տոկոսները, եւ վերցնել թղթերը, առնել, ծախել այդ թղթերն ըստ ցանկութեան»: Եւ Եղեանը բոլոր արժեթղթերը դնում է դրամատունը իրեն վերապահելով վերոյիշեալ լիազօրութիւնը: Սակայն դա հակառակ էր կտակի իմաստին, քանի որ ուսումնարանապատկան գումարների նկատմամբ կարգադրութիւնը վերապահուած է եղել երեք կտակակատարներին: Տիգրանեանը քանիցս բողոքել է այդ ապօրինութեան դէմ, բայց ապարդիւն, Եղեանը դրանից էլ պահանջել է տալ իրեն նոյնպիսի լիազօրութիւն, ինչ որ տուել է Եաւդուլեանը:

Ի վերջոյ Սանասարեանի արած բարեգործութիւնների ցուցակը լրացնելու համար, աւելցնենք որ նա Կարինում բաց է արել նաեւ մի դուստ «Արհեստանոց դպրոց», որի վարպետ ուսուցիչներին պատրաստել էր տուել Ռուսաստանում, դրանք Թիֆլիսի պետական Արհեստաւորաց դպրոցի շրջանաւարտներ էին, որոնց համար Սանասարեանը ... արտօնութիւններ էր ստեղծել նախապէս իրենց արհեստների մէջ կատարելագործուելու Պետերբուրգի Նիկոլայ Ցեսարեւիչի Արհեստաւորաց դպրոցում:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՇԱՀԱԶԻԶ

«Էջմիածին»

Կարսն ու Արտահանը Վրացինե՞րուն...

Մենք նման ենք մի ձկնորսի, որն իր ուռկանը ձգում է այս ու այն գետի մէջ եւ կամ պարապ է դուրս հանում նրան, կամ ուռկի փոխարէն օձ ու կարիճով լեցուն:

Բոլոր մեծ ազգերի մօտ փորձեցինք արդարութիւն, բարեկամութիւն, համերաշխութիւն փնտռել, չխնայելով որեւէ զոհաբերութիւն, եւ ոչ միայն յուսախաբ եղանք, այլեւ ամէն անգամ մեր կարկառած ձեռքը թոյն ու ժահրով շաղախահարեց: Այս լեզուն տօգոյս արտացոլումն է միայն այն անհուն վրդովումի ու դայրոյթի, որոնք այրում են Հայի հոգին, երբ սա կարդում է Խորհրդային արտաքին գործերի փոխ նախարար Ա. Ե. Վիշինսքու ճառը, արտասանուած հոկտեմբեր 24ին, Միացեալ Ազգերի ընդհանուր ժողովի քաղաքական կոմիտէում:

Ես միամիտ էի: Մխիթարւում էի պատրանքով: Ենթադրում էի, որ եւրոպական թերթերը խառնշտկել են փոխ նախարարի արտայայտութիւնները եւ ըստ սովորութեան խաղացել աշխարհագրութեան հետ: Սաստւորապէս Կովկասի վերաբերմամբ նրանք յաճախ այնպիսի աշխարհագրական տգիտութիւն են յայտ բերում, որ կարծես թէ այդ երկրամասը մի տերրա ինկոգնիտա է: Նոր վար դրի «Թրան Խիրէօր» թերթը, որի մէջ տպուած էր — «Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան երեսնամեակի տօնակատարութեան Մոսկուայում ներկայ չէր Սթալին, որը հանգստանում է Խրիմի ափին — Սոչիում»: Սոչին ո՞ւր, Խրիմն ո՞ւր:

Դժուարանում էի ենթադրել, որ Վիշինսքու պէս պաշտօնական մի անձնաւորութիւն, այնքան թեթեւամտութեամբ, թոյլ կտայ իրեն խորապէս խոցել Միութեան վերջապէս «դաշնակցային» հանրապետութիւններից մէկի՝ Հայաստանի ժողովրդի սիրտը:

Սակայն նման դէպքերում, դառնութիւններիս եւեւից, սեւ ուրուականի նման բարձրանում է մի մեծ ընկերոջ խօսքը:

1918 թ. Փետրուարի վերջին օրը, Երեւանում, շատ դործով ներս թռաւ Արամի աշխատասենեակը եւ զարմանքից քարացայ՝ տեսնելով նրան գրասեղանի առջեւ գլուխը խոնարհած ձեռքերի վրայ, մատները մխրճուած իր շքեղ մազերի մէջ:

— Ընկեր Արամ, ի՞նչ է պատահել.

Նա ընկճուած էր ու անշարժ. չուզեց պատասխանել.

Հարցումս կրկնեցի.

— Մերոնք տուել են Էրզրումը Տաճիկներին, ասաց նա:

— Կարելի բան չէ. մի հաւատաք, լուրը սուտ կը լինի.

— Ոչ, վատ լուրերին մենք միշտ պիտի հաւատանք:

Ես. կ'աւելացնէի — եւ լաւ լուրերին չհաւատանք: Սա մեր պատմութեան օրէնքն է: Համոզուելու համար յիշեցէք միայն պատերազմի դադարից ի վեր՝ մեր հայրենիքի սահմանների ընդարձակման շուրջ եկած բոլոր լաւ ու վատ լուրերը:

Ահա եւ 28 հոկտեմբերի «Պրվատիան», ուր Վիշինսքին ոչ միայն ճիշդ է, այլեւ աւելի հրէշային, քան կարելի էր կարծել: Թարգմանում եմ մեզ հետաքրքրող մասը հարազատութեամբ:

«Նա (Սարպերը — Տաճկաստանի ներկայացուցչութեան նախագահը Միացեալ Ազգերի ժողովում) ի միջի այլոց ասաց, որ այդ քարոզչութեան մէջ որոշ տեղ է դրաւում Թուրքիայից նրա հողերի մի որոշ մասի բաժանման քարոզչութիւնը, նկատի ունենալով Կարսն ու Արտահանը, այդ առթիւ նա հիմնւում էր Մոսկուայի լրագրութեան մէջ հրատարակուած երկու վրացի ակադեմիկոսների նամակի վրայ, որոնք ապացուցում էին, որ ճիշդ հէնց այդ հողերը, որոնց մասին յիշեց այստեղ տաճկական ներկայացուցիչը, հիմնապէս վրացական հողեր են»:

Եւ դա այնքան համոզեցուցիչ ձեւով ապացուցուած է, որ ես խորհուրդ կտամ պարոն Սարպերին մէկ էլ կարդալ Վրացի ակադեմիկոսներ Ջանաշիայի եւ Բերձենիշվիլիի այդ նամակը, որը գրուած բացարձակապէս ակադեմական ոճով եւ բազմաթիւ աղբիւրների վրայ հիմնուած, ցոյց է տալիս, որ նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ Թուրքիան գրաւած է եղել այդ շրջանները, թողել է նրանց իրենց վրացական անունները: 1595 թւին հրատարակուել է մի պաշտօնաթուղթ, պահուած վրացական գիտութեանց ակադեմիայում — «Լիւ ցուցակագիր վրացական վիլայէթի», որի մէջ ուրիշ շրջանների թւում յիշուած են եւ այնպիսիք, ինչպէս Զըլդըր, Պոցխովի, Փանեակի (Բանա) Արտահան, որտեղ ապրում են միայն Վրացիներ, իսկ Տաճիկներ կամ չնչին քանակութիւն են կամ չկան:

Ուրեմն այդ նամակի, հեղինակները խաղաղօրէն, ինչպէս դա վայել է ակադեմիկոսներին, արտայայտւում են այն իմաստով, որ այդ հողերը վերադարձուեն վրացական հանրապետութեան, վրաց ժողովուրդին՝ պատմական, ազգագրական, քաղաքական եւ ուրիշ այլ հիմունքներով:

Դա կը լինի արդար, որովհետեւ այդ հողերը վրացական են»:

Մեզ ուրիշ բան չէր մնում, այլ ծիծաղել այդպիսի մի ակադեմական խեղկատակութեան վրայ, եթէ նա ցուցադրուած չլինէր կէս հարիւրակ պետութեանց ներկայացուցիչների առջեւ: Սարպերն ի՞նչ է մտահոգւում: Փառք Ալլահին, Ջանաշեան եւ Բերձենիշվիլին այնքան համեստ են եղել որ չեն ապացուցել, թէ Անգարան եւս Վրաստանի մասն է, այլ միայն Կարսն ու Արտահանը — Հայաստանի հարազատօրէն հարազատ քաղաքները:

Հանգիստ ձգենք վրացի գիտնականներին: Մենք հեռու ենք մտքից նրանց առարկութիւններ անել այս դէպքում նոյնքան, որքան չէինք անել, եթէ իրենց ակադեմիայում պահւող միջնադարեան ուրիշ ձեռագրների հիման վրայ նրանք պնդէին, թէ կատուի պոչը քթի ծայրին է եւ ոչ մի այլտեղ:

Բայց հարց ենք տալիս Խորհրդային Հայաստանի ղեկավարներին — «մենք չենք կասկածում, որ մերինից ոչ պակաս փոթորիկ է ռնում նրանց ներսում Վիշինսքու ցնդաբանութիւնից— կա՞ք, թէ չկաք:

Հարց ենք տալիս մեր հակառակորդներին ո՞ւր են ձեր ընդվզումն ու բողոքը:

Պատերազմի վախճանից ի վեր դուք մեզնից ոչ պակաս խոստումներ ստացաք, յուսացիք, պահանջեցիք, «համահայկական»? համագումարներ կազմակերպեցիք, ճաշասեղաններ տուիք, պետութիւններին դիմեցիք, հեռագրներ տեղացիք Մոսկուա ու այլուր, Հայ Դատի Ցանձնաժողովներից մեզ չէզոքացրիք — կ'ուզէիք բացառապէս ձեր ջանքերով իրականացնել Կարս Արտահանի վերադարձը հայրենիքին — գրեցիք ու խօսեցիք, միստր Բեւինին թրքասիրական արտայայտութեան համար Կարս Արտահանի հարցում «կորչի՜» պոռացիք, Մոլոթովին փորձեցիք ներկայանալ անշուշտ նոյն այդ հողամասերի պահանջն արծարծելու համար, ուկի գրիչ էլ նուիրեցիք եւ հոկտեմբեր 24ին նոյն այդ Մոլոթովի օգնականը, ամբողջ աշխարհի առջեւ, Կարսն ու Արտահանը պահանջեց Թուրքիայից ոչ թէ Հայաստանի այլ Վրաստանի համար:

★

Անցեալ տարի, Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձի առթիւ, Մոսկուայի պաշտօնաթերթում Հայկոմկուսի քարտուղար Գ. Յարութիւնեան գրում էր, որ հայ քաղաքական կեանքում Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եղել է արեւմտեան դրամատիրական պետութիւնների հակամէտութեան (օրիէնտացիա) ներկայացուցիչ. իսկ իրենք առաջինն են եղել, որ բացառապէս եւ ամբողջովին ընդգրկել են ռուսական հակամէտութիւնը:

Սա, ի հարկէ, այնպիսի մի խեղաթիւրումն է

իրականութեա , որ քիչ է մնում կասկածեմ, թէ Գ. Յարութիւնեան եւս անգամ է վրացական սխալ դեմիալի: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հիմնւելուց ի վեր մինչեւ օրս մէկ հակամէտութիւն է ունեցել— հայկական հակամէտութիւն: Նա աշխատակցել է այն բոլոր յեղափոխական ու ժողովրդավար հոսանքների հետ, որոնց յաղթանակի մէջ տեսել է Հայաստանի արշալոյս տեսող մի շող: Ռուս ժողովրդի ազատութեան մէջ մենք տեսել ենք մեր սեփական ազատութիւնը: Եւ մենք պայքարել ենք Ռուսաստանի վրայ իշխող բռնակալութեան դէմ ոչ պակաս ռուս յեղափոխականներից, մեծամասնականներին էլ մէջն առած: Հպարտանում ենք ցարիզմից՝ հաւասար դաժանութեամբ :

Թէ անցեալում եւ թէ այսօր աշխարհը մեզ մեղադրել է եւ մեղադրում է ռուսասիրութեան մէջ: Մեզ դատապարտել են դրա համար ու ամենախիստ դատապարտողները եղել են մեր հին սիրային հարեւանները.— Ջանաշիայի եւ Բերդենիշուելիի ուսուցիչները: Երբ մենք պահանջում ենք մեր պատմական հողերի (Կարսն ու Արտահանը առաջիններն են դրանց մէջ) կցումը Խորհրդային Հայաստանին, մեղքներս ինչ թաքցնենք, նպաստում ենք Խ. Միութեան կամ աւելի ճիշդ Ռուսաստանի ընդարձակման: Այդ որ՞ դրամատիկական աւետութիւնն է, որ «ապրիք» պիտի ասէ մեզ դրա համար:

Մեր գնացած ճանապարհը հայ ժողովուրդի շահերի ճանապարհն է:

Ահա մի առիթ, երբ ռուսական հակամէտութեան մենաշնորհը վերցրած հայ մեծամասնականները կարող են ցոյց տալ, որ իրենք այդ ընտրութեա արել են նոյնպէս Հայաստանի եւ ոչ թէ Լուժնի, Մարսի, Վրաստանի կամ Փաքիստանի համար :

Ձայն հանէք, խօսեցէք քաղաքացի Յարութիւնեան: Վիշինսքու ճառը պարտադրում է ձեզ կարծիք յայտնել: Ո՞ր հանրապետութեան միացնելու համար է պահանջում Խ. Միութիւնը Թուրքիայից Կարսն ու Արտահանը :

Դաշնակցութիւնը հազար դուռ ծեծեց այդ գաւառների բաժանումը բռնագրաւողից յաջողեցնելու համար: Այդ ազնւութիւնը յօգուտ Վրաստանի՞ էր արւում: Ձեր կեղրոնական կառավարութեան ներկայացուցիչը պաշտօնապէս «այո» է պատասխանում այդ հարցին: Դուք, Հայաստանի համայնավարներդ ամենատարրական ազգային արժանաւորութիւնը պաշտպանելու կարողութի՞ւն ունի՞ք ձեր իսկ շարքերում, թէ այդ հոգն էլ ձգում էք դուրսի հայութեան վրայ:

Ուրեմն այդքան դուրկ էք դուք «ամենանկատելի ժողովրդավարութեան» երկրում ձայն հանելու իրաւունքից: Եթէ Վրաստանի ակադեմիայի անդամները կարող են ապացուցե՛լ, որ Կարսն ու Արտահանը վրացական են, միթէ Հայաստանի ակադեմիայում չկան երկու խիղախներ, որ այդ գաւառների Ուրարտացիների ժամանակից մինչեւ 1920 թ. Հայաստանի հող լինելու փաստերի մի լեռ ուղարկեն Մոսկուա ու նրա տակ թաղեն Ջանաշիային, Բերդենիշուելիին ու Վիշինսկուն:

Չկան: Գիտենք :

Չկան, որովհետեւ Խ. Միութեան մէջ կարելի է արտայայտուել միայն վերին թոյլտուութեամբ:

Մարդու եւ ազգերի ազատութեան գոյութիւն չունի, այլ ստրկութիւն: Բայց մեր դժբախտութիւնը նրանումն է, որ այդ ստրկութիւնն էլ հաւասար չէ: Մէկին տրուած է թէյի դգալով, միւսին շերեփով: Մէկը միայն ստրուկ է, միւսը ստրուկի ստրուկ: Ես չեմ ասում, թէ ովքեր են վերջիններըս, սակայն դուք այդ կը հասկանաք Վիշինսքու ճառի անարձագանգ արձագանգից:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ .

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ տեղի ունեցած է Գ. Գուրգէն Ալէմշահի նուագահանդէսը մօտ 1200 հոգիի ներկայութեան: Այս նուագահանդէսին ունկնդիրներ եկած են Գոսթընէն, Ֆիլատէլֆիայէն, Թրոյէն եւ Քըւէթիքըթի շրջաններէն: Ալէմշահ իր այս նուագահանդէսով գրաւած է ներկաներու սիրտը, թուինք տուած հայրենակարօտ երեւակայութեան եւ համակած զանոնք հայու հպարտութեամբ: Ունկնդիրները իրենց գոհունակութիւնն ու գնահատութիւնը յայտնած են խանդավառ ոգեւորութեամբ՝ որոտընդոստ ծափերով եւ կեցցէներով: Ձեռնարկին մէջ գնահատելի բաժին ունեցած են Օր. Նորմա Գազանճեան իր մեներգներով, իր դաշնակի ընկերակցուհին Օր. Մարի Մանուկեան եւ հայ Ազգային Երգչախումբը :

Ամերիկայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անգլերէն օրկան «Հայրենիք Ամսագրին» մէջ խանդավառ տողեր նուիրուած են Գ. Ալէմշահի: Բեղուն եւ կենսունակ ղեկավար մըն է ան, կը գրէ յօդուածագիրը: Ալմացա օփերայի ուժեղ համանուագը հմայեց ունկնդիրները :

Անոր «հէքեաթ»ին մէջ կայ հոգեյոյզ կրակ եւ ուժ: Անոր նրբին քնարերգութիւնը եւ քաղցրանուագ հատուածները հմայեցին ունկնդիրները:

Բայց անոր ամէնէն ուշագրաւ գործը «Աւարայրի ճակատամարտն» էր: Գլուխ գործոց մը որ պիտի տեւէ: Ալէմշահի երաժշտութեան ոճը վիպական է: Շատ գունեղ են իր «Արեւելեան դիչերւն»երը:

ՍԻՐՈՒՆ ՄԱՆԿՐԵԱՆ տուած է երգահանդէս մը Նիւ Եորքի մէջ, յայտագիրը ընդգրկելով դասականէն մինչեւ արդի ական կտորներ, իտալական, գերմանական, ամերիկեան, սպանիական եւ հայկական հեղինակներէ: Խորազգաց երգչուհի է Սիրուն Մանկրեան, առակ թափանցելու Շուպէրթի նման բանաստեղծական ամենաթրթռուն խառնուածքով օժտուած երաժշտի մը նուագին, ու քը երգեցողութեան մէջ դնելու քնարական այն թօնը որ ուժգնութենէ աւելի երազանք ու ռոմանթիք մթնոլորտ կը պահանջէ: Հայերէն երգած է Պէրպէրեանի «Կամ ծրեւէ տղաս», Կարօ Զաքարեանի «Ռէնջպէրի երգը», Սարգիսեանի «Հօյնար»ը, Կոմիտասի «Քէլէր ցոլէր»ը, Կարա Մուրզայի «Գացէք տեսէք»ը: Սիրուն Մանկրեանի հասկացողութիւնը աւելի խոր է եղած հայկական երգերու մէջ :

ՕՐ. ԱՆԱՀԻՏ ԱՃԷՄԵԱՆ ամերիկահայ երիտասարդ ջութակահարուհին որ վերջին 4 տարիներուն միակը եղած է որ շահած է Նաումպուրկի համբաւաւոր մրցանակը, տուած է նուագահանդէս մը Հոկտեմբեր 23ին: Թուղթանին լսելով Անահիտի նուագածութիւնը գրած է թէ՝ «Ան Ամերիկայի տաղանդաւոր ջութակահարուհիներէն մէկն է»: «Նիւ Եորք Թայմզ»ի քննադատը կը գրէ ,— «Անահիտ Աճէմեան կը նուագէ ճաշակով եւ նըրբագած երաժշտական ըմբռնումով: Իր թօնը թաւշային է, խորհրդաւոր, հարուստ, գերազանցօրէն ծրփներանգ: Իր արտայայտելու եղանակը վճիտ է, հնչականութիւնը անսովոր կերպով դիլիդ, եւ իր ձախ ձեռքի թեքնիքը վարժ եւ վստահ :

ՔՈՆՍԹԱՆՑԱՅԻ մէջ հոկտեմբեր 19ին , քէմանչիստ Ռուբէն տուած է դասական նուագահանդէս մը իր տիկնոջ հետ: Ներկայ եղած է մեծ թիւով հայ եւ օտար երաժշտասէր հասարակութիւն մը: Տիկ. Ռուբէնի աշակերտ—աշակերտուհիները կատարած են հանդէսին բացումը: Ռուբէն նուագած է անթերի կերպով եւրոպական դասական կտորներ եւ իր հեղինակած suiteը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ.— Սուրիոյ թերթերը ուրախութեամբ կը հաղորդեն թէ Հալէպի ազգ. իշխանութեանց որոշումով երկրորդական վարժարան մը բացուած է «Քառէն Եփէ Գոլէժ» անունով: (Շէնքը նուիրուած է Դանիացի տիկնոջ վարած հաստատութեան կողմէ): Նոր վարժարանին բացումը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 26ին, մեծ բազմութեամբ: Այս առթիւ հայրենաշունչ քարոզ մը խօսած է Հալէպի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. փառաբանելով հանգուցեալ Տիկին Քառէն Եփէն որ այնքան անձնուիրութեամբ ծառայած է հայ ժողովուրդին: Յետոյ ճառեր խօսած են Տոքթ. Յ. Գասապեան (Ուսումնական Խորհուրդ) եւ Պ. Եդ. Տասնապետեան (ուսուցչական մարմին): Հանդիսութեանց կը մասնակցէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուագախումբը եւ խաղմաթիւ մարզիկներ :

Այս նոր ձեռնարկը մեծ խանդավառութիւն պատճառած է Հալէպի մէջ, ուր այնքան սախպողական էր երկրորդական վարժարանի մը պահանջը :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հոկտեմբեր 2ին Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ մեռած է Յարութիւն Տէրմէնճեան, որ մեծ յարգանք կը վայելէր Պասրայի շրջանին մէջ իր անձնուէր գործունէութեամբ :

Հանգուցեալը ծնած էր Ուրֆա, 1888ին եւ նախնական կրթութիւնը ստանալէ վերջ, 1913ին մեծ յաջողութեամբ աւարտելով համալսարանական շրջանը, ուղարկուած է Մուսուլ, իբրեւ դատաւոր: Յետոյ փոխադրուած է Պասրա, ուր մնացած է մինչեւ Անգլիացիներու գրաւումը: Այս առթիւ մեծապէս օգտակար եղած է տարագիր բազմութեանց, որոնք անլուր թշուառութեան մատնուած էին Իրաքի մէջ: Զինադադարին Փարիզ գալով, կ'ամուսնանայ ողբացեալ բժ. Նուպար Տիմիճեանի քրոջ հետ եւ կը ձեռնարկէ առեւտրական գործի մը, սակայն ձախողելով 1928ին կը վերադառնայ Պասրա: Իր կինն ալ մեծապէս օգտակար եղած է թէ ազգային եւ թէ կրթական գործերու մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

"ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊՕՆԱՓԱՐԹ,,

Գաւառի մէկ խուլ անկիւնը, հասարակ գիւղաքաղաքի մը Մէւին կը գտնուէի այդ օրը, բան գործ լքած:

Ահագին բազմութիւն կար արդէն , երբ ներս մտաւ Հայ մը եւս, ու քաղաքական փոթորիկ մը հանելու պատճառ եղաւ պատմագրական եւ աշխարհակալութեան գետնի վրայ :

Այս միջադէպը տեղի կ'ունենար այն տարին՝ երբ նշանաւոր ու ծաւալուն քաղաքագէտ մը, Տաճիկներու բնակավայրէն կը վերադառնար երկար ու հաճելի ճամբորդութիւնէ մը , ու թերեւս պարզ զուգադիպութեամբ մը յանկարծ, մեր «քարթ տ'իտանթիդէ»ներու գինը քանի մը հարիւր Ֆրանքի բարձրանալէ ետք: Հրամանագիր - օրէնքով մը որոշուած էր ջնջել մեր «Հայ» անունը եւ անոր տեղ պարզապէս նշանակել «Թուրք» բառը մեր ինքնութեան տետրակներուն մէջ :

Ոչխարի համբերութեամբ կարգի կեցած էինք, այդ գործողութեան տամար: Մեր կողմէ հասարակ թերացում մը, կամ լեզուի անհասկացողութիւն մը տեղի կուտար անհարկի վիրաւորանքներու ազնիւ, եւ առոր համար վճարուած, աաքինի պաշտօնեաներու կողմէ:

Գիտեմ թէ՝ այս տեսակ գործերը առհասարակ բոլոր երկիրներու մէջ կը վստահուին ծագումով պղպեղ, արժանաւոր այրերու, բայց սա քովի կինը հապա՞, կարծես քթէն թոյն կը թափէր երբ ռեւէ հարցում կ'ընէ: Երկար դիտելէ վերջ՝ այն եզրակացութեան հասայ թէ՝ ան եօթներորդ գգայարանքի անքաւարարութիւնէ կը տառապէր: Մեզ խուզուած խոյերու նման իրար փակած կը յառաջանանք: Իմ առջեւ Վասիօ Տըկամայի հայրենակից մը կար: Երբ հաստատեց թէ՝ իր «ինքնութեան» գինը տասնի տեղ բարձրացած է չորս հարիւրի, հին գինին պէս բորբոքելով խելքը պայթեցաւ, ու ծովահէններու միապետի մը պէս, առջեւի սեղանը բռունցքով ճզմելով գոռաց,

— « Ե՞րբ կրցած եմ այդքան դրամ խնայել ձեր երկրին մէջ: Շուտ, շուտ, վիզէ, կը նախընտրեմ Լիզպօն դառնալ քան թէ այդ գումարը վճարել, Ալէ հիւսաթ վիզա, վիզա»:

Այս ամբարտաւան փոթորկայցին մօքին իսկ չէր անցներ անշուշտ թէ՝ ինչ ծաւր աքացի մը կուտար իմ փլատակ տանըս պատերուն: Աշխարհի ամենաթշուառ մարդն ըլլալս զգացի ու կը նախանձէի, ինչ հրաշալի բան էր հայրենիք ունենալը եւ ի հարկին ըսել .

— Ալէ հիւսաք, տուր սա վիզաս :

Կարգը իմս էր :

Կրկնակի կնճռոտ, բանս բուրդ էր: Ես ոչ թէ պէտք է վճարէի քանի մը ամսուան, խնայողութիւնս՝ կամ մեծ պահքի օրերուն տեւողութեամբ ստամոքսի աշխատութեանս գինը, այլեւ պէտք էր ուրանայի Ազգութիւնս, գրչի մէկ հարուածով եւ ըլլայի ջարդարար տաճիկ :

Կը խնդաք հա՞, հիմա ես ալ կը խնդամ, վըտանգը անցնելէ վերջ, նոյնիսկ եթէ չանցնէր , բայց ինչ բան կայ «անցած» որուն վրայ չխնդանք յետոյ :

Խնդիրը՝ տարբեր էր սակայն այն ատեն:

— Պարոն — կ'ըսեմ քաղաքավարօրէն — կըրնաք դուք հրահանգ ստացած ըլլալ, շատ ճիշդ է, բայց ես ալ նոյնպէս հրահանգ ստացած եմ դարերու մէջէն Հայ մնալ : Իսկ պիտակի համար կը նախընտրեմ արձանագրուիլ այս թիապարտի տետրակին մէջ՝ ըլլալ Հօտէնդօտ կամ Զուլու, հոգս չէ, բայց երբեք Թուրք, կը հասկնա՞ք, երբեք Թուրք ....

Պաշտօնական պաշտօնեան աչքերուս մէջ կը դիտէ մարգարիտ որսացողի մը փորձառութեամբ եւ կը համոզուի վճռականութեանս, ու կը դրկէ պատին տակ, վրան աղտոտ աշակերտի մը նըման, կը սպասեմ մինչեւ որ Պ. քաղաքապետը գայ :

Ինծի կը յաջորդէ փոթորկարեր Հայը, տարիքը անյայտ մարդ մը, ճփճփուն աչքերով՝ ականջի տեղ կաղամբի տերեւներ ունի, ցեղային ու մէկ յատկանիշ, պարզապէս մարդ մըն է, մաշած ծերունիի մը տպաւորութեամբ եւ թերեւս երիտասարդ է՝ որուն կարողը միայն գիտէ:

Բոլորին ուշադրութեան առարկայ՝ ինք բաժին կ'ինկայ դիմացի կնոջ: Համեստափայլ Տիկին խոժոռ հրդականին քթին թոյնը լեզուին մէջ մտած էր այս անգամ, երբ այս տղուն հարցուց.

— Անո՞ւնդ .

Նափոլէոն:

— Ի՞նչ, ի՛նչ ի՞նչ.

— ...

(1)

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

Սարփէր-Վիշինսքի վիճաբանութիւնը

«Թայմզ»ի մասնաւոր թղթակիցը Ճէհոփ Շահինկիրայ Նիւ Եորքէն հեռագրելով նոր մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ Վիշինսքիի կողմէ կատարուած ամբաստանութեանց մասին.

— Նիւ Եորքի մէջ տակաւին օրուան խօսակցութեան նիւթ կը կազմէ Սարփէր Վիշինսքի բանավէճը ։

Վիշինսքի իր ծանօթ ճառը արտասանած պահուն յայտնեց թէ Պերլինի գրաւման ընթացքին գերման արտաքին նախարարութեան արխիւներուն մէջէն գտնուած էր Ջօր. Հիւսնիւ Էրքիլէթի բարեկամական մէկ նամակը։ Վիշինսքի յայտնեց նաեւ թէ թուրք պետական անձնաւորութիւնները կը փափաքէին գործակցիլ Գերմաններուն հետ եւ այդ առթիւ աւելցուց թէ Սարաճօղլու եւ Մէնէմենճիօղլու գերման դեսպան Ֆօն Փափէնի հետ Ռուսիոյ դէմ գաղտնի համաձայնութեան մը յանգած էին։

Սէլիմ Սարփէր բուռն հակայարձակումի մը անցնելով հերքեց Վիշինսքիի ամբաստանութիւնները՝ բացատրելով ռուսական նպատակները։

Ներկաները շնորհաւորեցին Սէլիմ Սարփէրը, որուն պատասխանը ապտակի մը տպաւորութիւնը գործեց Վիշինսքիի վրայ ։

Անգլիական պատուիրակ Մէք Նիլ հաստատեց Սարփէրի խօսքերը, աւելցնելով թէ Պերլինի մէջ գտնուած են նաեւ ուրիշ փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն ռուս-գերման գործակցութիւնը։ Անգլիացի պատուիրակը իր խօսքերը վերջացուց հետեւեալ բառերով ․

— Չեմ հասկնար թէ մեծ պետութեան մը ներկայացուցիչը ինչ պատճառով այսքան խիստ յարձակում կը կատարէ փոքրիկ պետութեան մը դէմ։ Մանաւանդ որ այդ փոքր պետութիւնը որդեգրած է ժողովրդապետութիւնը եւ քաջութեամբ կը դիմագրէ ռուսական տեւական քարոզութիւններուն։ Կը գնահատենք եւ կը շնորհաւորենք Թուրքիան »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդին առժամեայ անդամ նշանակուեցաւ Ուկրայնան՝ Հնդկաստան իր թեկնածութենէն հրաժարած ըլլալով ։

ԱԹԷՆՔԻ բրիտանական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունենալով արտաքին նախարար Ցալտարիսի հետ հելլէն կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց այն խժդժութեանց վրայ որոնք պատահած են հելլէնական բանակին հակակշիռի տակ գտնուող շրջաններու մէջ։ Դեսպանը յիշեց գլխատումի դէպք մը որ տեղի ունեցած է Ցուլիսին եւ որուն լուսանկարը ցուցադրուած է Լոնտոնի մէջ։ Կառավարութիւնը յանձն առած է քննութիւններ կատարել եւ պատժել յանցաւորները ։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավարներուն ղեկավարը Թոլիաթթի, յայտարարեց կուսակցական ժողովի մը ընթացքին թէ Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը պէտք չէ ծառայէ անգլոսաքսոններու շահերուն եւ ընդհակառակն պէտք է ըլլայ անկախ որպէսզի բարեկամական յարաբերութիւն հաստատէ Խորհրդ. Միութեան, Եուկոսլաւիոյ ինչպէս նաեւ արեւելեան Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն հետ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Յառաջիկայ կիրակի Նոյեմբեր 16ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի՝

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏՆԿՈՅԵԱՆԻ

հոգւոյն։ Իր զաւակները կը հրաւիրեն իրենց հօր յիշատակը յարգողները ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ — Ընկեր Կ. Գօզեան իր որդւոյն Գ. Գօզեանի ամուսնութեան առիթով 500 ֆրանք կը նուիրէ՝ Մարթէկօ լէ զ'Օլիվ Նոր Սերունդի Համօ Օհանջանեան խումբին։ Նոյն թաղի Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբը եւս 500 ֆրանք կը նուիրէ Նոր Սերունդի յիշեալ խումբին։ Նուէրները ստանալ ընկեր Ա. Հիւսեանէն ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, ընկեր Խ. Աւետիսեանին իր երիտասարդ զաւկին ողբացեալ ԳԷՈՐԳի դառնաղէտ մահուան առթիւ։ Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ներկայ գտնուեցան իրենց աղջկան ԳԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին, հոգեհանգստեան պաշտօնին ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 22ի շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին։
Պիտի խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետ Mr. PECOUT։

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճազով։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE
Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին
ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Սեդրակ Պէրպէրեանի գործերու

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական քոնչերթոյին (դաշնակ եւ նուագախումբ)։

Կը մասնակցին Հիւկէք Գառլին, էմիլ Բասսենի, Վէրսայլի Գուարթէթը, է Ջեռափաուֆի եւ Լամուրէօ օռքէսթրը ։

Գիներ 70էն 375 ֆրանք։ Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբի գանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17. Tél. Men. 65-65։ Պ. Յակ. Արսէնեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39; Պ. Հ. Սամուէլի, 31 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90։

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիշէն։

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արշա Սաաթճեան

Ա. Մրցանակ Աթէնքի պետական երաժշտանոցէն
Ecole Normaleի սրահին մէջ
24 Նոյեմբերին, ժամը 9ին

Բոլոր Հայերու Հաւաքավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-03

Հայրենակից, կեանքդ թարմացնելու համար կ'ուզե՞ս լաւ օղի խմել, դիմէ վերի հասցէին, ուր ընտիր աղանդերներով համեմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի։

ՄԻԱՅՆ ԱՍ ՉԷ

Որեւէ դատական խորհուրդի եւ թարգմանի մը պէտք ունեցողը կրնայ մեզ դիմել։

Իսկ գիշեր ըլլայ թէ ցերեկ բժիշկը անմիջապէս պատրաստ է ձեզ համար. եթէ միայն դիմէք մեզի։

Տէր եւ Տիկին ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, 16 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Նոր Սերունդին ակումբին մէջ։ Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար տոհմիկ տարազներով։

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ։

Ջազպէնտ մը Նոր Սերունդի կողմէ։ Եւրոպական պարեր, հաճելի անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը տոմսով։ Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեօ Բաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալթունեանէ հազար ֆրանք, թոքախտաւոր հիւանդներուն փոխան մատաղի ։ Տէր եւ Տիկին Խելաձէէ 500 ֆրանք յատկացուելու նոյնպէս թոքախտաւոր հիւանդներուն ։

ԿՈՒԶՈՒԻ կօշկակարի պզտիկ աշխատանոց մը ։ Գրել Պ. ԳՈՅՈՒՆԵԱՆԻ, 12bis, rue Belfort, Le Peurreux (S)։

ԿՕՇԻԿԻ ԵՐԵՍ ԿԱՐՈՂ ՎԱՐԺ ԵՒ ԼԱՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐ ՄԸ ԿՈՒԶՈՒԻ

Կամ գործաւորուհի մը որ ուզէ սորվիլ, Վիլժուիֆի մէջ աշխատելու համար, դիմել Պ. ՎԱՆԼԸԵԱՆԻ, 7 rue Codot de Mauroy, Paris, métro Medeleine ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութեան ժողովը կիրակի 16 Նոյեմբեր ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Անտոք ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի, 16 նոյեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 14 rue Brossard:

ԱՆԻԷՐ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Սեբաստիոյ եւ շրջանի Նորակազմ հայր. միութեան Ա. ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 23ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին հայ դպրոցի սրահին մէջ, 34 Villa Rouveyrol, Asnières։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ Միութեան անդամագրուիլ փափաքող հայրենակիցները ։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Զօպանեան ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ գրական գործին նուիրուած իր երրորդ ու վերջին դասախօսութիւնը պիտի կատարէ նոյեմբեր 22ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Սիթէ Ինիվէրսիթէրի հայ ուսանողական տան մէջ, 57 Bld. Jourdan, métro Porte d'Orléans։ Պ. Զօպանեանի յաջորդ դասախօսութիւնները 15 օրը անգամ մը, շաբաթ օր, — նուիրուած պիտի ըլլան ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ եւ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ բանաստեղծներուն։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ
Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց
եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի։ Ճնշումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիֆեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76։

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »
Բ. Հատոր

(Պատերազմի եւ զինադադարի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919 ։
Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ ։
Գին 125 ֆրանք ։
Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ գրատունը ։

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը ։ Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅԵԱՆԻ, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:
Ամէն օր ժամը 9էն 19:

RESTAURANT-BAR L'ORIENT

Ամէն իրիկուն ժամը 7էն սկսեալ Արեւելեան նուագ, ղեկավարութեամբ Գանոնի ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ քէմէնչիստ Օ-ՀԱՆՆԷՍԻ եւ երգիչ ՀՈՒՎԻԼԻ։

Համադամ կերակուրներ ընտիր տոլմաներ հանրածանօթ խոհարար ԿԱՐԳԻՍԻ կողմէ պատրաստուած ։

Հարսանիքներու եւ կնունքներու համար ընդարձակ սրահ ։

17, Rue LAMARTINE, Paris (9)
Հեռ. Tru. 43-92 Métro Cadet կամ Pelletier

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,
Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով
Հեռաձայն TRI 31 - 62
24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 16 Novembre 1947 Կիրակի 16 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5190 Նոր շրջան թիւ 799 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԻՆ՝ 5 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՔԱՋ

Նոյեմբեր 2ի մեր խմբագրականին մէջ մատնանիշ ըրած էինք միայն որոշ — ու մեզի ծանօթ — փոքրաթիւ խմբակի մը ողբալի մտայնութիւնը:

Երբեք չենք ուրանար որ արտասահմանեան Հայաստանի մէջ կան մեծ թիւով բարեմիտ ու պարկեշտ չէզոքներ որոնց շարքին, օրինակ, մեզի պատասխանող բանաստեղծ — մտաւորականը:

Մեր զանգատը ուղղուած է միայն այն «բոլորովիքեան»ներուն դէմ որոնց չէզոքութիւնը շատ ջուր կը վերցնէ որովհետեւ կեղծ է եւ կը հետապնդէ անձնական մանր մունր հաշիւներ եւ ակընկալութիններ:

Ունինք, արդարեւ քանի մը տեսակ անկուսակցականներ:

Նախ, այն երեւելիները որոնք ամէն կապ ու մտերմութիւն խզած են հայ իրականութեան հետ եւ աշտարակներու կատարէն կը նային մեր ժողովուրդին իրական արժէքներուն վրայ — պատմութիւն, մշակոյթ, լեզու, ազգային առաքինութիւններ եւ հայրենիք:

Տգէտներու, չտեսներու եւ այլասերածներու այս ապերասան բազմութիւնը որ իր շուքը կը պտտցնէ եւրոպական ոստաններու մայթերուն վրայ կամ խաղարաններու եւ գիշերային կապելաներու շքեղաշուք դահլիճներէն ներս, մեզ չի հետաքրքրեր:

Ազգը կրնայ իր մարդահամարէն դուրս ձգել օտարին սեւն ալ ճերմակ տեսնող այս ննակիցներու այս փոքրաթիւ հատուածը: ....

Ունինք չէզոքներու ուրիշ համրանք մը որ պահելով հանդերձ իր կապը ժողովուրդին ու հայրենիքին հետ, պաշտօնական օրերու միայն դուրս կուգայ իր թաքստոցէն:

Այս բազմութիւնը, ինքնահրապէս, պար իր դառնայ պատրիարքներու ու եպիսկոպոսներու, աղաներու եւ էֆէնտիներու բոլորտիքը, բայց հեռու կը մնայ ժողովուրդին համեստ խաւերէն որպէսզի իր շուքէն բան մը չկորսնցնէ:

— Մեզի չի վայլեր այդ հանդէսին երթալ...

Կրնանք այս համրանքն ալ առանձին ձգել իր ճաշակներուն, բարքերուն ու փառամոլութիւններուն հետ:

Մեր ընդվզումին առարկայ է մնացեալը — մտաւորական կամ արուեստագէտ բազմութիւնը — որուն մօտ յուսահատօրէն կը պակսի մեր փնտռած քաղաքացիական քաջութիւնը: Չէզոք հայ մտաւորականը ի՞նչ կը կորսնցնէ իր «վսեմութենէն» ու «ներաշխարհէն» եթէ բաց ճակատով հրապարակ իջնէ, երբեմն, եւ յայտնէ իր տեսակէտը ազգային այս կամ այն երեւոյթին հանդէպ:

Մատի վրայ համրուող մեր չէզոք — այլ սադանդաւոր — մտաւորականներէն ո՞ւ կ՚արժէն Առաքոնները, Ժորժ Տիւամէլները, Մորիաքները, Ժիտերը կամ Պերնըրտ Շօ մը կամ Փրիսթլի մը:

Պ. Սարաֆեանն է ստորագրած հետեւեալ տողերը: —

« ... Որուն (Դաշնակցութեան) ոչ միայն ես այլեւ շատեր կը պարտին իրենց ազգային գիտակցութիւնը: Զայն ուրացողներն իսկ, եթէ արդարութիւնն ու կարողութիւնը ունենան իջնելու մինչեւ իրենց մանկութիւնը, պիտի ըմբռնեն Դաշնակցութեան դերը իրենց կազմաւորման վրայ եւ պիտի ունենան երախտագիտական զգացում մը: Վարժարաններէն ու եկեղեցիէն առաջ, հայ ոգին ճանչցայ Դաշնակցութեան ընթերցարաններու մէջ:

կամ՝

« Այսօր կը փչէ ապերախտութեան հով մը այդ կուսակցութեան դէմ եւ այդ հովը կ՚առնէ հայրենասիրութեան մըն ալ անունը... Կարելի է քննադատել անոր (Դաշնակցութեան) վարդապետութիւ՛ը, բայց ո՛վ հայրենասէրներ, այդ վարդապետութիւնը մեր առաւելագոյն հայրենասիրութիւնը եղաւ ժամանակ մը... Դաշնակցութիւնը տուած է անհուն բերք մը: Ո՞վ ըսաւ թէ ան չի կրնար օգտակար ըլլալ տակաւին»:

Սարաֆեանի այս քաջ ու անկողմնակալ կեցուածքն է ահաւասիկ որ Դաշնակցութիւնը կը փնտռէ չէզոքութեան պատմուճանին տակ կծկըտած բոլոր անկուսակցականներու մօտ:

Մեզի համար մինչեւ այսօր ալ անհասկնալի է թէ այդ չէզոքները ինչպէս չեն ընդվզիր երբ հակադաշնակցական մոլուցքէ տարուած գարշելի սողուններ կը հայհոյեն կազմակերպութեան մը դէմ որ «ազգային գիտակցութիւն» ներարկեց հայ ժողովուրդին եւ ստեղծեց, իր արիւնով ու իր բազուկով, այսօրուան Հայաստանին կորիզը:

Ինչպէ՞ս կը հանդուրժեն որ եպերելի մատնիչներ միջազգային խորհրդաժողովներու երթան ու զրպարտեն ժողովուրդին ամէնէն հայրենասէր, ամէնէն հարազատ ու ամէնէն կենսավառ կուսակցութիւնը:

Ալ չենք յիշեր պաշտօնատուններու նրբանցքներուն մէջ ոստիկաններու ականջին եղած փսփսուքները մեր կազմակերպութեան դէմ:

Ինչե՞ր չգրեցին, ինչե՞ր չեն գրեր տակաւին այդ զզուելիները որոնք, ի վերուստ արձակուած հրամաններով, կ՚աշխատին տապալել Դաշնակցութիւնը... երանելի՛ պատրանք:

Դաշնակցութիւնը Հայաստանի թշնամի, Դաշնակցութիւնը ներգաղթի դէմ, Դաշնակցութիւնը թուրք, Դաշնակցութիւնը օձ...

Մեր անկուսակցական մտաւորականները կը լսեն այս գարշելի սուտերը ու կը պահեն բարեացակամ չէզոքութիւն:

— Մեզի ի՞նչ ...

Կարգ մը արուեստագէտ — արուեստագիտուհիներ նոյնքան զատապարտելի, մանաւանդ որ անոնցմէ ամէն մէկը իր խորհրդաւոր հաշիւները ունի վաղն մամոնայի:

Չենք սպասեր որ ամէն հայ մտնէ կուսակցութեան մը շարքերուն մէջ:

Բայց կը սպասենք որ երբ «ապերախտութեան հովը կը փչէ հայրենասիրութեան անունին տակ», արուեստի եւ գրականութեան մշակները լսելի ընեն իրենց ձայնը, յանուն արդարութեան:

Ոչ թէ Դաշնակցութիւնը պաշտպանելու այլ իրեն կոչումը արդարացնելու համար:

Ժ.

Ներգաղթի Բ. կարաւանը չկրցաւ մեկնիլ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆԵՐՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ՁԱՐՏՕՆՈՒԻՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Մեր թղթակիցէն) — Ներգաղթող հայրենակիցներ Փարիզէն, Լիոնէն, Վալանսէն եւ ուրիշ շրջաններէ հետզհետէ կը հասնին Մարսէյլ: Դժբախտաբար մինչեւ ուրբաթ օր տակաւին յայտնի չէր թէ շոգենաւը երբ պիտի մեկնի: Ներգաղթի յանձնախումբին քով դիմում կատարեցինք կարգ մը ստոյգ տեղեկութիւններ ստանալու համար, բայց պատասխանեցին թէ շոգենաւին մեկնումին օրը որոշուած չէ: Այս անստուգութիւնը բնականաբար դժգոհութիններու տեղի կուտայ:

Կը լսենք որ ֆրանսական իշխանութիւնները արգիլած են մեկնումը այն Հայերուն որոնք ֆրանսահպատակ են: Ուրեմն այս կարաւանով պիտի մեկնին միայն Նանսէնեան անցագիր ունեցող հայրենակիցները: Կը լսենք թէ «Ռօսիա» շոգենաւը Ամերիկայէն Մարսէյլ հասած է միասին բերելով 150 ամերիկահայ ներգաղթողներ բայց տակաւին քարափին մօտեցած չէ: Ի հարկէ պէտք եղած դիմումներ կատարուած են իշխանութիւններուն մօտ որպէսզի փութացնեն մեկնումի գործողութիւնները: Ողջոյն կը մաղթենք մեր հայրենակիցներուն որոնք բախտը պիտի ունենան մօտ ատենէն մեր հայրենիքը տեսնելու:

ԽՄԲ. — Մարսէյլի մեր թղթակիցէն երէկ ուշ ատեն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը: — Ռօսիա շոգենաւը մեկնեցաւ առանց ներգաղթողներուն. պատճառը ծանուցանգիստի գործադուլը:

ԼԻՈՆ. — (Մեր սեփական թղթակիցէն). — Հինգշաբթի առտու ժամը 6.15ի շոգեկառքով Մարսէյլ մեկնեցան ներգաղթողներու խումբը: Դժբախտաբար բոլոր արձանագրուողները միասին չեն կրցած մեկնիլ, որովհետեւ համաձայն մեր ստացած տեղեկութեանց Ֆրանս. կառավարութիւնը արգիլած է Ֆրանսահպատակներու մեկնումը: Եթէ այս դժուարութիւնը ստեղծուած չըլլար վերջին պահուն, աւելի մեծ թիւով հայրենակիցներ պիտի մեկնէին, սակայն մեծ յոյս կայ որ այդ դժուարութիւնները հարթուին յառաջիկայ մէկ երկու շաբթուան ընթացքին եւ արձանագրուող հայրենակիցները միանան կարաւանին: Լիոնէն եւ շրջականերէն մեկնողներու թիւն է 180: Բարի ճանապարհ կը մաղթենք մեր սիրելի հայրենակիցներուն:

ՎԱԼԱՆՍ — (Մեր սեփական թղթակիցէն). — Չորեքշաբթի 9.45 երկաթուղիով 49 ներգաղթող հայրենակիցներ, (բոլորն ալ Նանսէնեան անձագիրով) Մարսէյլ մեկնեցան երկրորդ կարաւանով Հայաստան մեկնելու համար: Առաւօտ ժամը 7էն սկսեալ ներգաղթի յանձնախումբը անդամներուն եւ բարեկամներու օժանդակութեամբ մեր հայրենակիցներու գոյքերը կայարան փոխադրուեցան: Շոգեկառքին մեկնումէն 2 ժամ առաջ արդէն կայարանը լեցուած էր մեր հայրենադարձներով եւ իրենց բարեկամներով: Շատ յուզիչ տեսարաններու ականատես եղանք, բոլոր դէմքերը ուրախ — սիրտ ողջոյն կը մաղթէին մեր բախտաւոր հայրենակիցներուն: Կը մաղթենք որ շոգենաւը Մարսէյլէն շուտով ճամբայ ելլէ որպէսզի մեր հայրենակիցները կարելի եղածին չափ շուտով բախտը ունենան տեսնելու իրենց մեր ամէնուն — սիրելի Հայաստանը:

Ռուսիոյ բռնակալութեան պէտք չօգնել, կ՚ըսէ Հէրիման

Ամերիկայի առեւտրական նախարարը Էվըրել Հէրիմըն յայտարարեց խորհրդարանի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ թէ «օգնութիւն պէտք չէ տանք այն երկիրներուն որոնք Խ. Միութեան տիրապետութեան տակ ինկած են»: Նախարարը աւելցուց նաեւ որ «պիտի չըրկենք որեւէ զինուորական ապրանք որ կրնայ աւելցնել արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն զինուորական ուժը: Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը պատրաստ է օգնութիւն հասցնելու այդ երկիրներուն միայն այն պարագային երբ անոնք թօթափեն ռուսական տիրապետութիւնը, ըսաւ նախարարը: Կան ժողովուրդներ որոնք պիտի ուզէին մեզի գործակցիլ, բայց Ռուսիա կ՚արգիլէ: Լեհաստան, Հունգարիա եւ Ռումանիա բարեկամ են մեզի, սակայն ազատ չեն: Ոչ ոք պատերազմ ընելու նպատակ ունի, եւ կը հաւատամ որ վերաշինութեան մեր ծրագիրը պիտի կրնայ եւ մզել համայնավարութիւնը, երկաթէ վարագոյրէն անդին»:

Հակահամայնավար խորհրդարան ձայնասփիւռով

Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին զինուորական հրամանատարութիւնը հինգշաբթի օր պաշտօնապէս բացումը կատարեց ձայնասփիւռի այն յայտագրին որուն նպատակը պիտի ըլլայ քարոզչութիւն կատարել համայնավարութեան դէմ: Տօքթ. Լիչֆիլտ խօսելով յանուն քաղաքային վարչութեան, յայտարարեց իր Գերմանացի ունկնդիրներուն որ «համայնավարութիւնը կը սպառնայ ատրուկներու վերածել զիրենք: Ամերիկա համաձայն է որ քաղաքական միութիւն մը ստեղծուի Գերմանիոյ մէջ, բայց այնպիսի ձեւով մը որ անհատին իրաւունքները յարգուին, ըսաւ Լիչֆիլտ: Երկու տարի առաջ Դաշնակիցները Գերմանիա մտան խոստանալով տապալել Նացիներու բռնապետութիւնը եւ հաստատել խօսքի, մամուլի, կրօնքի ազատութիւնները: Երկուքուկէս տարի վերջ կը տեսնենք որ այդ տարրական իրաւունքները դարձեալ ոտնակոխ կ՚ըլլան, այս անգամ համայնավարներու կողմէ: Ամերիկա պիտի աշխատի որ դուք վերագտնէք ձեր ազատութիւնները:

Անգլիոյ ելմտական նախարարը կը հրաժարի

Անգլիոյ ելմտական նախարարը, Հիւ Տոլթըն, հինգշաբթի օր յանկարծ հրաժարեցաւ հետեւեալ պարագաներուն տակ. — Նախորդ օրը երբ նախարարը խորհրդարան կ՚երթար նոր ելմտացոյցը ներկայացնելու, նրբանցքներուն մէջ իրեն կը մօտենայ երեկոյեան թերթի մը թղթակիցը, կը խնդրէ կարգ մը տեղեկութիւններ նախատեսուած տուրքերուն մասին: Նախարարը կը գոհացնէ լրագրողին հետաքրքրութիւնը հակառակ աւանդական սովորութեան: Թերթը կը հրատարակէ իր «գուշակութիւնները» ժամ 3.45ին: Ելմտացոյցը երեսփոխաններուն կը ներկայացուի աւելի ուշ ու երեւան կուգայ որ թերթին հաղորդած տեղեկութիւնները ճիշդ են: Հինգշաբթի օր հարցապնդում խորհրդարանին մէջ: Նախարարը կը խոստովանի իր անզգուշապահութիւնը եւ կը ներկայացնէ իր հրաժարականը վարչապետին: «Ցաւուրը ես եմ, ոչ թէ լրագրողը» կը յայտարարէ քաջաբար: Չըրչիլ, ընդդիմադիրներուն կողմէ խօսքառնելով, կը գովաբանէ իր հակառակորդին անկեղծութիւնը:

★ Ելմտական նախարար նշանակուած է Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս որ պիտի վարէ նաեւ տնտեսական գործերու նախարարութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՐՏ, ՄԻՏՔ ԵՒ ԲԱԶՈՒԿ

Հ. Յ. Դ. — Սիրտ, Միտք եւ Բազուկ : Արդէն 57 տարեկան, բայց միշտ առոյգ եւ տոկուն:

Ո՞ւր է գաղտնիքը իր յարատեւութեան: Իր մշտադալար երիտասարդութեան :

Երգի մը մէկ տողը շատ բան պիտի բացատրէր.— «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»:

Սիրտը տրոփեց: Միտքն ըմբոստացաւ բռն - կալութեան: Եւ Բազուկը պատգամեց. — Զարկ, երբ կ'ուզեն Թնդել, տրորել քեզ :

Այնքան բախտաւոր ազգերու մէջ, հարիւրապատիկ աւելի հզօր կազմակերպութիւններ խ..կան ցիրուցան: Ուրիշներ ծիւրեցան կաթուածահար : Ուժասպառ :

Դաշնակցութիւնը ահա միշտ աշխոյժ եւ գործօն: Մինչեւ անգամ օտարութեան մէջ: Լեռներով եւ ծովերով հեռու՝ հայրենիքէն:

Գաղտնի՞քը, — պարզապէս այն որ մնաց հաւատարիմ այս ժողովուրդի տենչերուն, ինչպէս տառապանքներուն: Մանաւանդ որ իր հիւթը քաղած է եւ կը քաղէ ոչ թէ դուրսէն, այլ ներսէն : Բուն իսկ աղբիւրէն:

Դաշնակցութեան ճիգն եղաւ արթնցնել, արժեցնել ձիրքեր, որոնք թմրած, անճանաչելի դարձած էին: Եւ սրբել արատներ, որոնք ծաղկաւէր դիմագիծ մը տուած էին այս ժողովուրդին:

Ամեհի երկունք մը այդ ճիգը: Ցանուց Ազատութեան եւ հայրենիքի:

Դաշնակցութենէն շատ առաջ, ինչպէս անոր հետ զուգընթաց, մարդիկ, խմբակցութիւններ խանդավառուեցան նոյն առաջադրութիւններով : Եւ այսօր կան ուժեր, որ նոյն ճամբան կը փորձեն, իրենց կաթը ծծելով օտարին ստինքէն:

Բայց, Դաշնակցութեան դերն ու հմայքը պիտի մնան յինքնուրոյն: Անբաղդատելի: Նոյնիսկ ամէնէն սովորական երեւոյթներուն մէջ:

Դուք ո՞ւր կրցած էք տեսնել այն հոսում, ինքնածին խանդավառութիւնը՝ որ կ'ալեկոծէ բազմութիւնները, երբ կը համախմբուին տօնելու համար գաղափարական յաղթանակ մը: Նոյնիսկ երբ ափ մը ընկերներ են, համեստ սեղանի մը շուրջը :

Դուք ուրիշ տեղ տեսա՞ծ էք այնքան խոր հաւատք եւ յարատեւութիւն, յանուն հայրենիքի ազատութեան որքան Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: Մինչեւ իսկ երբ հորիզոնը ամպոտ է եւ մարդիկ վայրերան կանչեր կ'արձակեն :

Գետին մէկ ափ միայն անցած ես: Ոչինչ: Բաց թեւերդ եւ լողա: Վաղը կը համնիս միւս ափը :

Այն ո՞ր ուժն էր որ կարգապահութեան, խորհելու եւ գործելու եղանակներ սորվեցուց անհամար բազմութեանց: Ոչ միայն իր շարքերուն, այլ եւ աւելի հեռուն: Մինչեւ ուր որ կը հասնէր իր շունչը :

Եւ այդ կարգապահութիւնը կը բխի գիտակցութենէ: Երբեք՝ աւելի հզօր կամքի մը հպատակելու սարկութենէն:

Այդ կարգապահութեան հետ միս ու ոսկոր դարձաւ ուրիշ առաքինութիւն մը, — գաղտնապահութիւն: Հրաշք՝ ժողովուրդի, մը մէջ որ իր շուքէն կը դողար :

Թանկագին յատկութիւն մը եւս որ զարգացաւ շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ,— Անձնուիրութիւն :

«Թէ մէկ ա՛ձնուէր մարդ ունենայինք »:

Մէկը դարձաւ տասը: Բարձրացաւ հարիւրի : Հազարի: Ամբողջ բազմութիւններ պատրաստ՝ կրակի նետուելու ...

Այդ անձնուիրութեան ոգիէն ծնաւ այն յեղափոխական վճռականութիւնը, որ մինչեւ այսօր անվէջ եւ գոյն կուտայ Դաշնակցութեան միջոցաւ կատարուած գործերուն : Ոչ մէկ տատանում, երբ արձակուած է վճիռը:

Եւ վերջապէս արծարծում, ծաւալում ամենական, մարտական առաքինութեանց ·

Զօրանոցներու դ'..ռոր եղէն շատ առաջ. Դաշնակցական Ֆէտային էր որ սորվեցուց դարնելու գիտութիւնը, ի խնդիր ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան :

★

Այս հիմնական արժանիք՝ երբ դժուար թէ դիմանային ժամանակի աւերներուն եւ օտարութեան հայծերուն, եթէ Դաշնակցութիւնը քալած ըլլար միակողմանի, փոխանակ հետապնդելու բոլոր ընդունակութեանց ներդաշնակ զարգացումը :

Բուն մշակոյթի ճակատէն դուրս, եթէ այսօր ունինք քաղաքական գրականութիւն, իսկական յառաջապահը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է:

Ամէնէն տմարդի հակառակորդն ալ պիտի չկրնար ժխտել այս իրողութիւնը :

Դաշնակցութեան քննական միտքն էր որ, սկսած երով Հայաստանի լեռներէն ու դաշտերէն մինչեւ միջազգային պորտաններու լաբիւրինթոսը, մերլուծելով, պրպտելով, տքնելով եւ ի հարկին սաեղծագործելով, այս ժողովուրդը վարժեց քաղաքական մտածողութեան :

ԵՐԲ ՑՈՒՐՆ ԱՆԳԱՄ ԽԱԾԱՒ ԽՆՐԱՆ

Ե.

Կը հարցնեն ինծի(*).

— Հեգնանքի եւ այլաբանութեան տարրերէն զատ, կռիւը պանծացնելու ճգտում մը չկա՞ր արդեօք վերջին յօդուածիդ մէջ, մարդոց եւ անասուններուն կռիւին պատմութեան նուիրուած :

Մեղա՛յ, Տէ՛ր :

Քիչ որ մնայ, զիս պիտի մեղադրեն ոչ միայն կռիւին բարբարոս պաշտամունքով, այլեւ... կռուազանութեամբ: Ե՛ս կռուազան,—կ'աղաղակեմ:

Կռուազան ես անո՛ր կ'ըսեմ, որ կը կռուի իր կնոջը հետ, իր աղջկանը հետ, իր ազգականներուն հետ, իր դրացիներուն հետ, իր ընկերներուն հետ, իր հացագործին հետ, իր նպարավաճառին հետ, սրճարանի կարսոնին հետ, փողոցը լուսաւորող լապտերին հետ, վերջապէս բարեւտուողին հետ ու բարեւ չտուողին հետ: Կռուազան ես անո՛ր կ'ըսեմ, որ կը կռուի իր տանը մէջ, ուրիշին տանը մէջ, ժամուն մէջ, փողոցին մէջ, շոգեկառքին մէջ, օդանաւին մէջ, Պոլսոյ մէջ, Փարիզի մէջ, Երեւանի մէջ, ամէն կլիմայի տակ: Եւ որպէսզի Ձեր շատ չկռուի գիտցած եբրայերէնիս ալ հետ, այս անգամ պիտի գործածեմ ախտաբանական բառ մը ծագումով յունարէն,—nékophile կը կոչուին այս հիւանդները, որոնք, իրենց տանը մէջ, կը նստին՝ երբեք դարձուցած չոր պատին, ըստ Սաղայէլի թելադրանքին, ինչպէս կը հաւատայ մեր միամիտ ժողովուրդը :

Այս տիպարները ծանօթ են ամէնուն, բայց մանաւանդ հայ գիւղացիներուն, որոնք յատկանշական բացատրութիւն մը ունին՝ բնորոշելու համար կռուազաններուն հոգին,— «պարտակ չունին, իրենց շուքին հետ անգամ կը կռուին » կ'ըսեն անոնք, եւ դեռ զանց կ'առնեմ ուրիշ պատկերալից բացատրութիւն մը, որ կը յիշեցնէ Քամպրոնին ճաշակը :

Այս մարդոց մօտ, սակայն, կը պակսի խելքը, այլապէս պիտի չփոյթանէին ակռայ զարնել ամէն կարծրութեանց: Օրինակը տուաւ մեր Ձեր:

Ցարձակեցաւ վրաս, կռիւ ուզեց: Բայց ահա, կա՛րճ, այո՛, շա՛տ կարճ կռիւէ մը ետքը, «հայհոյութեամբ դատ չի պաշտպանուիր» կ'ըսէ ու

(*) Բարեկամներս կը գրեն ինծի թէ, ինչքան ալ հաճելի ըլլայ կարդալ այս փիլիպպականները, «կառուցուածքով, հմտութեամբ ու լեզուով իրական գոհարներ», այսուհանդերձ ցաւ է գիտել որ կը վատնուի թանկագին ժամանակ մը, զոր կարելի էր յատկացնել ստեղծագործական աշխատանքներու: «Ձեր ձգէ թող երգէ իր խաղերը»:

Չեմ գիտեր թէ դասական մատենագրութեան մասնագէտները ի՞նչ նպատակով երկա՜ր կ'ուսումնասիրեն Դեմոսթենէսը, իբրեւ ճարտասանական ու լեզուական նրբութեանց գանձարա՞ն թէ պատմական ու բարացուցականնիւթերու վկայարան: Այսուհանդերձ կը խոստովանիմ որ ինծի ցանկալի է դառնալ փղոսկրեայաշտարակի գրագէտը,թաղուած իր ներշնչումներուն մէջ:Սակայն ափսո՛ս, կեանքը զիս դրած է քառուղիի մը բերանը, հանդիսատես՝ ողբերգութեանց, կռիւներու, թշուառութեան: Օր չըլլար որ ուսանող մը աջակցութիւն չխնդրէ, որբ մը՝ պաշտպանութիւն, հիւանդ մը՝ օգնութիւն, բարեկամ մը՝ տեղեկութիւն: Ցաճախ կը կատարուին այնպիսի դիմումներ ինձ բոլորովին խորթ,որ կը կարծեմ թէ մեր մէջ ոմանք գրագէտը կը շփոթեն պատրիարքին հետ: Եւ դեռ կան իմ անձնական հոգերս: Սիրտ ունեցիր եւ մերժէ; Ձեզի ծանօթ այս չիղերումս, ես ի՞նչպէս կրնամ լուռ մնալ եւ անտարբեր:

Մեր գրողներուն ոսկեղէն լռութեան հակառակ, կը խորհիմ որ անհրաժեշտ է, երբեմն, իջնել հրապարակ, համակրանքի շրջանակս գործածելու համար իբրեւ զէնք, ու մելանս՝ իբրեւ արջառ: Որպէսզի մաքրուի՛ քիչ մը հրապարակը: Ցուսահատութեան պահուն՝ դո՞ւն պիտի չտեսնես ամէն բան, ա՛յ գիւղացի, կ'ըսեմ ես ինծի, հոգիս միշտ դէպի փղոսկրեայ աշտարակ թռելու տրամադիր :

Եւ դարձեալ Դաշնակցութեան ոգին էր, որ արու եւ մշտամորոտ հիւթ մը հոսեցուց գրականութեան՝ ինչպէս հրապարակագրութեան մէջ:

Դաշնակցութեան լեզուն անդամ տենդ եւ ուժ, գիտութիւն եւ շնորհ կը հոսի, գրքի եւ թերթի մէջ, թէ բեմերու վրայ :

... Երիտասարդ ընկեր, որ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնես այսօր, անշուշտ պիտի հպարտանաս այս արժէքներով: Բայց , զգոյշ: Զըլլայ որ թմրիս անցեալ փառքերով :

Հաւատք եւ յարատեւ ճիգ, որպէսզի բան մըն ալ դուն աւելցնես անոնց վրայ, իբրեւ նոր սերունդ :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

կծիկը կը դնէ այն տպաւորութիւնը ուղելով ձգել, թէ ինք չէ՛ որ յարձակած է վրաս, այլ ե՛ս եմ որ կը յարձակիմ վրան՝ պաշտպանելու համար Միսաքեաններու եւ Վրացեաններու դատը: Եւ «Մետասաներորդ ժամու» գրագէտի անուշիկ պատկերով մը՝ զիս կը խօսեցնէ Միսաքեաններու «պատուհաններէն», մոռցած ըլլալով որ տակաւին կը յիշե՛մ իր խօսքը Միսաքեաններու պատուհանին տակէն, հա - հա հի - հի, նիւթն ալ ժողովուրդի մը պարտութեան թարմ նկարագրութիւնը, թէեւ այսօր զինք կ'ուրախացնեն նոյն ժողովուրդին ռէզիստանսին բերած իր trophéeները միայն,— peinture de pompier :

Կարշարայրարա լրագրութեան մը դէմ իմ փիլիպպականիս ամթիւ՝ «ինծի դէմ է» ըսելով ասպարէզ նետուիլ, ճիշդ փէհլիվանի պէս, եւ փիքուոցել, իր «փաթրոն»ին ծառայող հացկատակի մը նմանցնել գրագէտը՝ անոր մերժելով անձնական տեսակէտ ու գաղափար պարզելու որեւէ կարողութիւն, վերջապէս ամէնէն զգայուն կէտէն զարնել կազմուած ու լիակշիռ գրագէտ մը, որ իրեն կրօնք դարձուցած է արուեստը եւ հայ մշակոյթը, որ ո՛չ Աստուծոյ կը հպատակի, ոչ ալ մամոնայի, բայց միայն ու միայն Հայոցին,— ի՞նչ գիւղին բան է եղեր, Սամաթիացի աղբար:

Եւ սակայն, մէկ աչքիս մէջ արցունք, միւսին մէջ կայծակնացած զայրոյթ, կը վստահեցնեմ քեզ՝ որ կաթկթող վէրքս անգամ չի կրնար մարել ըմբռնումս բոլոր այն գրիչ բռնողներուն դէմ, որոնց գրականութիւնը պալսալ—նամէ կը կարծեն: Ու, դարձեալ, կը վստահեցնեմ քեզ որ ստորագրութիւնս երբեք պակած չէ «Ցառաջ»ի մէջ կամ այլուր, պաշտպանելու համար Միսաքեաններու եւ Վրացեաններու տեսակէտը, բայց վստահ չեմ որ ստորագրութիւնդ պակած չըլլայ, երէկ «Ցառաջ»ի մէջ՝ այսօր այլուր, պաշտպանելու համար երէկ Վրացեաններու՝ այսօր վրացի Գրիգորիէններու տեսակէտը :

Գիտես որ ես ոչ միայն կարողութիւնն ունիմ ինծի տեսակէտ չինելու, նոյնիսկ քիչ մը էւէլօք՝ արտածման համար, այլեւ տեսակէտ ջարդելու: Ատոր համար չէր, անշուշտ, որ կը կարծէի թէ դուն պիտի չուզէիր բանավէճի մէջ մտնել ինծի հետ, եթէ նոյնիսկ ե՛ս ըլլայի նախայարձակը: Այլ անոր համար, որ իմ պաշտպանած տեսակէտներս քեզի ծանօթ էին ա՛յն օրէն, երբ դեռ ճամբը խայթած չէր ուղեղդ՝ ողբերգութեան հասցնելու համար դրացնութեան մէջ պատահած դժուութիւն մը: Կ'ակնարկեմ այն զարշանքին(**) , զոր հրամցուցիր «Քատարինքի տուտու» խորագրով, — տեսնուա՛ծ բան չէր ճաշակի այդ աստիճան խաթարում, գրագէտի մը հոգւոյն մէջ, յագեցնելու համար ոխը կնոջ մը հանդէպ, ու տեսնուա՛ծ չէր թերթի խմբագիր մը, տպելու համար այդքան լկտի գրութիւն: Մեղի՛ վիճակուած է եղեր տեսնել այդ խայտառակութիւնը :

Տեսանք, եւ հայ գրագէտի մեր ամօթը ծծեցինք ու լռեցինք, ինչպէս սովորութիւն է հիմա :

Իսկ դուն համարձակութիւններուդ ծիրը լայնցուցիր,— գրեցիր բաներ, խայտառակ եւ անհամար «ապացոյց»ներով, որոնց հաշիւր եսքէն: Համարձակութիւններուդ մէջ գինովցար, կուրացար, ու զարնուեցար... մեղուի փեթակին: Այլ սակայն խելացութիւն կարծեցիր՝ փախար, — կա՛րճ(***):

Երբ ես՝.

Առի կապարճ,

Ըսիր՝

Կռիւը կա՛րճ :

Բայց ես հաշիւ ունիմ քեզի հետ ,ոչ միայն ինծի ուղղած վիրաւորանքիդ համար, այլեւ ամենամտահայ ոտնակոխուած արժէքներու եւ իրա-

(**) Կարծես թէ հայհոյութենէ տարբեր բաներ են իր գրութիւնները,— «Քատարինքի տուտուն» օրինակ: Եւ յետոյ Վրացեաններու եւ Միսաքեաններու ի՞նչ խնդիր կար իմ փիլիպպականիս մէջ, որ կ'ուղղուէր լրագրական խայտառակ ու թշուառ բարքերու դէմ՝ Ցօլին համբերութիւնն իսկ սպառելու աստիճան զարշելի: Ամէն բան Միսաքեաններու դէմ իր ոխին կապելու այս ախտաբանական tic-ը պիտի ուսումնասիրուի առանձին: Բայց ո՞վ իրեն սորվեցուց թէ ո՛ւր կը սկսի հայհոյութիւնը եւ ո՛ւր կը վերջանայ,— Հասկցուցի՞ն վերջապէս թէ նահանջի պատրուակ է միայն: Չէ՞ որ իմ փիլիպպականներուս նիւթն ալ այս է լոկ.— Թուրք չկոչել Դաշնակցականը, Հայաստանի թշնամի եւ ներգաղթի խափանարար ցոյց չտալ Դաշնակցականը, ազատ սակայն պարկեշտօրէն քննադատելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործը:

(***) Կարճարանը կրնայ լռել, իսկ իր «փաթրոնը» կրնայ ուրիշ փէհլիվան մը հանել հրապարակ: Կը սպասեմ նաեւ «Հայաստանասիրական» նամակներու, ուղղագրութիւնը տակաւին սխալ անարգանքներով, զորս պիտի կարդամ հաճոյքով ու պիտի պահեմ՝ ուսումնասիրութեան մը համար ապագային: Բայց եւ այնպէս պիտի շարունակուի այս յօդուածաշարքը :

Շ. Ն.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ

Երկար ժամանակ է, հետեւում եմ հակադաշնակցական պայքարին:

Հետեւել եմ, եւ եկել այն եզրակացութեան, որ այդ պայքարը տարւում է ոչ թէ հայ ժողովրդի ազգային շահերի պաշտպանութեան համար, այլ ներշնչուած է անձնական հաշիւներից:

Տակաւին չենք կարդացել որեւէ հակադաշնակցականի գրուածքը որը սպառիչ կերպով յայտնաբերէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան «մեղքերը»:

Չեն անում այդ հակադաշնակցականները: Չեն վերցնում համայնավարներին, որոնք ամբողջովին ժխտում են Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը: Ամէն քննադատութիւն, որ փաստերով չէ հիմնաւորուած բամբասանք է: Դրա համար էլ հակադաշնակցականները սկսում են լող տալ սուտի եւ զրպարտութիւնների ծովում իրենց համար տեւական զբաղմունքի աղբիւր ստեղծելով:

Թող աւոր, հազար անգամ կրկնուած, ծամած ծամծմուած յօդուածներով չէ, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պիտի թուլանայ, իր հեղինակութիւնը կորցնի, կամ տապալուի, ինչպէս անգիտօրէն կարծում են նրա հակառակորդները, այլ միայն հայ ժողովրդի շահերը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից աւելի լաւ պաշտպանելով, հայ ժողովրդի դարաւոր իղձերը Դաշնակցութիւնից աւելի լաւ եւ շուտ իրականացնելով: Դեռ այդ էլ քիչ է: Հայ քաղաքական հասարակական կեանքում Դաշնակցութեան տեղը բռնելու համար, նրանց հարկաւոր է ունենալ հոգեբանական այն անբացատրելի համակրանք — ժողովականութիւնը, որ ունի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Պէտք է Հ. Յ. Դաշնակցութեան անկեղծութիւնն ունենալ հայ ժողովրդի հանդէպ: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից բացի հայ ժողովուրդը իրեն իրան օտար է զգում ուրիշ քաղաքական հոսանքի հանդէպ, որոնց չի հաւատում եւ չի վստահում:

Դրա գաղտնիքը բացատրւում է միայն նրանով, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեանը ծնել է հայ ժողովուրդը, եւ որը սաղմնաւորուել է այն օրուանից, երբ Հայաստան Աշխարհը կորցրել է իր քաղաքական անկախութիւնը, բայց միշտ ձգտել է նրան վերստանալու:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հայ ժողովրդի դարերի երկունքին ծնունդն է, հայ ժողովրդի մսից եւ ոսկորից կազմաւորուած, իր ժողովրդի եւ աւանդների համար, — Ներգաղթ կամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հարցեր են, որոնց մասին կարելի է անշուշտ խօսիլ աժան ամբոխավարութեան դէնքերով, բայց սոսկ հարցեր են նոյնպէս, որ կը պահանջեն ակադեմական ուսումնասիրութեանց վարժութիւն ու մանաւանդ հայագիտական հմտութիւն:

Ըսի, առաջի՛ն օրէն, թէ երկար կը տեւէ այս վիճաբանութիւնը, որովհետեւ այնպիսի նիւթեր պիտի քրքրեմ այստեղ, որ իմ «փաթրոն»իս հակառակորդ «փաթրոն»ը պիտի ստիպուի ըսել իր խեւին.

Իմ աղուորիկ ճապաստակ,
Մի՛ փախիր այդքան արագ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

հայրենիքի համար բնութիւնից ստեղծուած մի արժանաւոր զաւակ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան արիւնը հայ ժողովրդի արիւնից է, ոսկորը ոսկորից հոգին հայ ժողովրդի սերունդների, հայ ցեղի երջանկացման հոգիների միաձուլումը:

Փոխարինել հայ իրականութեան մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեանը մէկ ուրիշ քաղաքական կուսակցութեամբ նշանակում է մօր հարազատ երեխային փոխարինել օտարով:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ կարողանում է լրիւ արտայայտել եւ պաշտպան հանդիսանալ հայ ժողովրդի ազգային պահանջներին: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ միանգամայն անկեղծ նուիրուածութեամբ իրեն զոհաբերում է հայ ժողովրդի երջանկացման համար: Հայ ժողովուրդը միայն Դաշնակցութեանն է ճանաչում:

Կեանքը ցոյց է տալիս, որ չնայած անլուր բամբասանքներին, հազար ու մի անվայել քննադատութիւններին, բռնութիւններին եւ հալածանքներին, Դաշնակցութիւնը ոչ միայն թուլանում է, այլ քանի գնում ծաւալւում է եւ զօրանում:

Համայնավարները եւ Դաշնակցութեան միւս թշնամիները ցանկանում են Դաշնակցութեան հեղինակութիւնը նսեմացնել հայ ժողովրդի աչքին: Նրանց խաչակրութիւնը նպաստում է որ հայ ժողովուրդը աւելի եւս մօտենայ Դաշնակցութեան:

Կար ժամանակ երբ երկրում համայնավարները առիթ բաց չէին թողնում Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին խօսելու:

Ճառախօսները վերլուծում էին Դաշնակցութեան «դասակարգային» էութիւնը:

Նրանք նրան որակում էին որպէս «բուրժուական», «կալուածատիրական», «իմպերիալիստական» եւ այլ տիպի հայ ժողովրդին անծանօթ բառերով բացատրուող կուսակցութիւն:

Յետոյ անցնում էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութեանը:

«Այդ մաուզերիստ Դաշնակցականները, — ասում էին նրանք, — տարիներ շարունակ կռւում էին մեր եղբայր Թուրքերի եւ Քրտերի դէմ, կոտորում էին նրանց եւ ցանկանում էին իրենց իշխանութիւնը հաստատել: Այդ հերիք չէր, ու երբ նրանք անցան իշխանութեան գլուխը, պատերազմ յայտարարեցին եղբայրական Վրաստանին՝ Լոռին եւ Ախալքալաքը Հայաստանին միացնելու համար: Կռուեցին եղբայրական Ազերբէյճանի հետ՝ Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի համար …»:

Հայաստանից խլուած էին, նրա կենսական մասը կազմող Արեւմտեան Հայաստանը, Կարսը, Արտահանը, Նախիջեւանը, Ղարաբաղը, Ախալքալակը …

Երիտասարդութիւնը, ինչպէս եւ ազգային գիտակցութեան հասած հայութիւնը պահանջում էր հայկական այդ հողերի վերադարձը իսկ համայնավարները այդպիսի լոզունգների առաջ հայհոյում էին Դաշնակցութեանը, որ նա կռւում էր այդ հողերը ազգային տեփականութիւն դարձնելու համար: Իրենց այդ ելոյթներով նրանք Դաշնակցութեան օգտին քարոզչութիւն էին կատարում:

Յետոյ միայն նրանք իմացան իրենց սխալը եւ դադարեցրին իրենց «հակադաշնակցական» դասախօսութիւնները:

Լոյս տեսաւ Յ. Քաջազնունու «Դաշնակցութիւնն անելիք չունի այլեւս» գիրքը: Յ. Քաջազնունին շտապել էր այդ գիրքը գրելու մէջ:

Դա յուսահատ մտքի արդիւնք էր, որը առաջացել էր հայ հոգու չճանաչումից եւ այլեւս քաղաքական դէպքերը քարացած մնալու ըմբռնումից:

Քաջազնունու յայտարարութիւնը արտայայտում էր մի անհատ Դաշնակցականի կարծիքը եւ ոչ Դաշնակցականների մեծ մասի եւ ոչ էլ նրանց ամենաչնչին հատուածի: Նման հազարաւոր դէպքեր կան բոլոր կուսակցութիւնների պատմութիւնների մէջ ինչպէս եւ համայնավարներին:

Բայց համայնավարները երկրում դիւային բովանդակութիւն տուին Քաջազնունու յայտարարութիւնը: Նրանց կարծիքով Քաջազնունու այդ ելոյթը մահացու հարուած էր հասցնելու Դաշնակցութեան:

Քաջազնունին անուն ունեցող Դաշնակցական էր, ոչ միայն Հայաստանում, այլեւ Ազրկովկասում եւ Ռուսաստանում, դրա համար էլ նրա գիրքը թարգմանեցին նաեւ ռուսերէնի «Պարտիա Դաշնակցութիւն բոլշեւեչեվո դելատ»:

Ահագին աղմուկ բարձրացաւ:

Գիրքը սպառուեց շատ կարճ ժամանակամիջոցում: Բայց յետոյ պարզուեց, որ ընթերցողները այդ գրքով ուսումնասիրում են Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը:

Իմացան այդ մասին եւ գիրքը յայտարարեցին արգիլուած: «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի», գիրքը, որին համայնավարները ցնծութեամբ էին ընդունել, հենց, իրենց, համայնավարների ձեռքով կրակը նետուեց:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, անխոցելի է, նա անմահ է, քանի որ անմահ է ինքը հայ ժողովուրդը, որից ծնուել է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անյաղթելի է:

Դաշնակցութեան դէմ չէ որ պէտք է պայքարել, այլ հայ ժողովրդի օրինաւոր իրաւունքների վերահաստատման համար եւ այն էլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նման:

Ս. ԱՐԱՔՍ

ԻՆԷՕՆԻԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ

Պոլսահայ թերթի մը մէջ կը կարդանք. —

Հանրապետութեան տօնին առթիւ Տեղապահ Սրբազանը շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղած էր Հանրապետութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի, Ազգային Ժողովի Նախագահ Շէմսէդդին Կիւնալթայի, Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէսի, Ներքին Գործոց Նախարար Էթհէմ Մէնտէրէսի... [illegible] Մինիր Հիւրէյի Կէօլէի եւ կուսակալ Լութֆի Գըրտարի: Այս տարի հանրապետութեան նախագահը իր իսկ ստորագրութեամբ շնորհակալութեան հեռագրով պատասխանած է Տեղապահ Սրբազանին, մինչ ցարդ նախագահութեան ընդհ. քարտուղարը կը ստորագրէր պատասխան հեռագրերը:

Վարչապետը, Ներքին գործավարը եւ կուսակալն ալ շնորհակալութեան հեռագրերով պատասխանած են Տեղապահին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

"ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊՕՆԱՓԱՐԹ"

— Մականունդ ալ Պօնափարթ չըլլա՞յ:
= Վուր մատամ, Պօնափարթեան է:
— Սա աղտոտ օտարականին նայէ, ոչ թէ միայն, մեր հացը ուտելու եկեր է այլեւ մեր հզօր կայսեր անունն ալ գողցեր, իւրացուցեր է, ոչ եւ ոչ, ես կեանքիս մէջ այդ բանին թոյլ պիտի չտամ զուաց զայրացին, քովի սատիճանաւորին դառնալով, յայտնապէս, օգնութիւն խնդրողի մը նման:

Գրասենեակի վարիչը իր մօտ կանչեց դարավերջիկ մեր կայսրը Նաբոլէոն Պօնափարթեանը, ու քննելով անոր տապանագիրը (ինքնութեան անձագիրը) տեսաւ որ ճիշդ է, «Նափոլէոն Պօնափարթեան, հօր անունը Պօնափարթ, ծնած Մալաթիա (թէեւ քիչ մը ուշ) տասնըինը տարեկան եւ Հայ:

— Ինծի նայէ Պուկրտան, մեր կայսրը Մալաթիա եկա՞ծ է, չըլլա՞յ թէ դուն անոր չտասւիղէն ըլլաս, իր ցանած հունտերէն, եւ եթէ իր գահն ալ պահանջես մեզմէ, անասունի կտոր: Աղտոտ Հայ քեզի:

Գահաժառանգ տղան «անլեզու» է. սիրտս չդիմանալով առաջ կը նետուիմ. ամէնէն առաջադիմած Հայն ալ նոյն բանը պիտի ընէր այս պարագային:

— Ներեցէք պարոն, կ'ըսեմ անունի զուգադիպութիւն է, մեր նախնիք մեծ եղած երով կապուած էին Ֆրէնքներուն հետ, թերեւս այդ է, եւ յետոյ ինչ ալ ըլլայ՝ դուք իրաւունք …

Բայց մեծապատիւ պաշտօնեան եւ «իրաւունք»… Ան տոքերը գետին զարնելով կ'ուզէ լռեցնել ինձ, ես ալ իմիններս գետին կը զամեմ, ու կը շարունակեմ պաշտպանողական բողոքս:

Հա, հա, հա, Վասկօ տը կամայի առաջատանաւով փոթորիկի բռնուած եմ:

— Պարոն, սիրեցեալ պարոն, այդպիսի զուգադիպութիւններ ամէն տեղ ալ կը պատահին, օրինակ մը միայն տամ, Ագլանդիքի եւ Մանշի միացման անդունդին մէջէն բարձրացող խութի մը վրայ հսկայ փարոս մը ունիք որ Ովկիանոսը կը լուսաւորէ, նաւերը անոր շնորհիւ ապահով իրենց նպատակին կը հասնին Ֆար Արմէն կը կոչուի ան, ինչո՞վ կ'արդարացնէք այդ անունը, ըսէք խնդրեմ, թէեւ այն քան տեղին: Բայց ո՞վ թոյլ տուաւ ձեզի որ մեր Արմէնը շղթայէք ծովու խութերուն վրայ Պրոմէթէոսի ժայռին պէս: Յետոյ ի՞նչ անարգանք պիտի զար մեծ կայսեր իր անունը Հայու մը տալովը:

Այդ միջոցին փրկարար փաստ մըն ալ անցաւ սրահի պատուհանին առջեւէն: Փողոցը, հեռանող մը մկրատներ ու դանակներ կը սրցնէր սիրուն, փոքրիկ իշուկի մը ընտուած իր սայլին վրայ, ու ձայնը աշխարհ կը բռնէր, եւ նէրկաները լսելով կը խնդային, վարագոյրը փոխելու մտքով:

— Ջիւու սէզար, չիւչ.

— Ինչո՞ւ չէք բողոքեր, պարոն ինչո՞ւ, կ'ուզէ՞ք ըսեմ, որովհետեւ դուք չէք գիտեր ձեր երկրին երկնապարգեւ ազատութեան յարգը: Ձուք խոտոր կը համեմատէք այս իմաստագոյն ազատութեան հետ: Մանաւանդ սորված էք «զուգուշս կլանել եւ զմժղուկս քամել»:

— «Ջիւու Սէզար, չիւչ… կը լսուէր հեռանողին երգը:

Ես դեռ պատին չվերադարձած ներս մտաւ Գ. քաղաքապետը: Յայտնի էր որ ունկնդրած էր դրսէն եւ ամէն ինչ տեղեկացած:

Լաւ կը ճանչնամ զինքը, կատարեալ ազնուական մըն է Գ. Մէօր: Նոյն գործարանը կ'աշխատինք: Երբ ան իրիկուններ կուգայ հարկ եղած թղթերը ստորագրելու՝ ես ալ — այսօր բացատութիւն ըլլալով — կը վազեմ մեր պարտէզը դդումներս ու վարունգներս խնամելու:

Մեր պարտէզը կը գտնուի իրենց տան շատ մօտիկը, եւ իր գեղանի աղջիկը յայտնապէս սիրահարուած է մեր տղուն ողուն վրայէն արդէն բազմաթիւ թուրք ու քիւրտ աղջիկներու հոտր կուգայ դեռ:

Պարտէզի մեր երթեւեկին կը սպասէ քաղաքապետին այս աղջիկը պարզապէս ու սիրալիր կերպով:

— Պօն ժուռ մատամ, պօռժուռ միւսիւ ըսելու համար, որուն գողնոցին տակը պահուած է «ձեր տղուն կ'առնէ՞ք զիս» մտածումը:

Իր հայրը բարութեան մարմնացումն է եւ քաղաքավարութեան մաէ կոթողը, իսկական հանրապետական մը: Մեղմ ու բարի ժպիտով մը քովը կանչեց զիս ու լսեց այս մարդը՝ բոլոր բացատրութիւններս: Խջօնոմիք սիսդէմով լուծեց նախ «կայսերական խ. գիրը» պատճառաբանելով նախ ուղղագրական ձեւը, եւ հայկական առանձնայատուկ, տարբալուծող, ազնուական եանը, ու ժամանակ տուաւ կարգադրելու ազգութեան կնճռոտ հարցը եւս:

Անգլիա Պաղեստինէն պիտի հեռանայ Օգոստոս 1ին

Միացեալ Ազգերու Անգլիոյ ներկայացուցիչը Սըր Ալէքսանտր Քէտակըն, Պաղեստինի յանձնաժողովին մէջ պաշտօնապէս յայտարարեց որ Մեծն Բրիտանիա վճռապէս որոշած է Պաղեստինէն հեռանալ 1948ի Օգոստոս 1ին: Սըր Ալէքսանտր տըւաւ հետեւեալ լուսաբանութիւնները այդ որոշումին մասին.— Անգլիա իրեն կը վերապահէ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ իրեն վստահուած հոգատարութենէն հրաժարելու իրաւունքը՝ նկատելով որ ներկայ միջազգային հիմնարկութիւնը տակաւին չէ կրցած Արաբներուն եւ Հրեաներուն կողմէ ընդունելի լուծում մը գտնել: Եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը յարմար գտնէ զինուորական ուժ մը ղրկել Պաղեստին՝ տրուած որոշումը պարտադրելու համար, Անգլիա պիտի չմասնակցի այդ ուժին:

★ Եօթը անգլիացի զինուորներ սպաննուեցան եւ տասը հոգի վիրաւորուեցան երբ հրեայ ահաբեկիչները հինգշաբթի օր ռումբ մը նետեցին Երուսաղէմի ծանօթ սրճարաններէն մէկուն վրայ: Ուրիշ երեք Անգլիացիներ սպաննուեցան չարժակոյի մը սրահին մէջ: Կ՚ենթադրուի թէ ահաբեկիչները անդամներն են Սթըրն գաղտնի ընկերակցութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՔԱԿԱՆ զինուորական պատուիրակութիւն մը զօրավար Սալիհ Օմուրթաքի առաջնորդութեամբ հինգշաբթի օր այցելեց ... բրիտանական նաւարաժինի մը Փորթսմութի մէջ (Անգլիա): Պատուիրակութիւնը հիւրասիրուեցաւ Անգլիացի ծովակալներու կողմէ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գիւղացիական կուսակցութեան վարիչ երէն Կորպուսքի որ, ինչպէս հաղորդած էինք մեր ուրբաթ օրուան թիւով, Սթոքհոլմ հասաւ այս շաբթու, յայտարարեց որ Լեհաստանի բոլոր ընդդիմադիր կուսակցութիւնները ... յարդարի ենթարկուած են: «Բռնապետութիւնը ներկայիս մեծ ուժն է. ազատութիւն չկայ այլեւս, ժողովուրդը կ՚ապրի ներկայ վարչաձեւէն: Ռուսիկամութեան վրայ կը հսկեն Ռուսիոյ մասնագէտ խորհրդականները»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը ... հինգշաբթի օր 127ի դէմ 857 ձայնով մերժեց Մարշալի ծրագիրը ու, համաձայն համայնավար ընդհանուր քարտուղար Պընուա Ֆրաշոնի, «միջոց մը պիտի ըլլայ Ամերիկայի համար Եւրոպա պատերազմի մը պատրաստութեան»:

ՎԱՐՇԱՎԷՆ Ռատիօն հինգշաբթի օր խորհրդարանին մէջ ամբաստանեց համայնավար կուսակցութիւնը իբրեւ պատասխանատու Մոսկուայի գէպքերուն: «Ցոյցերը կազմակերպուած էին քաղաքական ծանօթ կուսակցութեան մը կողմէ որ թշնամի է հանրապետութեան»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵԱԳՏՆԻ ԳՐՈՂ Անտրէ Ժիտ ստացաւ Նոպէլի գրականութեան մրցանակը որուն կ՚ընկերանայ նիւթական պարգեւ մը 40588 տոլարի: Մրցանակը պաշտօնապէս իրեն պիտի յանձնուի դեկտեմբեր 10ին Սթոքհոլմի մէջ: 1901էն ի վեր եօթը ականաւոր Ֆրանսացի գրագէտներ արժանացած են այդ մրցանակին — Սիւլի Փրիւտոմ, Միսթրալ, Ռոմէն Ռոլան, Անաթոլ Ֆրանս, Անրի Պերկսոն Իվան Պունէն (ծագումով Ռուս) եւ Ռոժէ Մարթէն տիւ Կառ: Նոպէլի այս տարուան գիտութեանց մրցանակը ստացան երկու անգլիացի գիտուններ — Սըր Էտուըրտ Վիքթըր Էփըլթըն (բնագէտ) եւ Սըր Ռոպըրթ Ռապինսըն (քիմիագէտ):

ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻԲԻՒՆԻ 1897 նոյեմբեր 14ի թիւէն.— Ռուսական կառավարութիւնը յանձնարարեց Օսմանեան կառավարութեան որ ռուսեւթուրք պատերազմին հատուցումներուն յետնեալ գումարները վճարէ փոխանակ Ցունաստանէն ստացած իր հատուցումներով օսմանեան նաւատորմը վերաշինելու:

Ցնորական յոյսն որո՞ւ մտքէն կ՚անցնէր թէ Փարիզի մեր Խատիսեան – Զօպանեան երկընթաց (թանտէմ) «կառավարութիւնը», պիտի յաջողէր փրկել մեզ աննախընթաց վտանգէ մը եւ դարձեալ պիտի կարենայինք մնալ հայ քրիստոնեայ Հայկ Նահապետի տեղ ընդունելով միայն Նանսէնը եւ պիտի կնքուէինք R. U. A. խարանով: Նորէն փառք քեզ Աստուած եւ ամէն:

Այս ճակատագրական կարգադրութեամբ՝ ո՛չ թէ միայն մեր անհեւոյթ թշնամին սուղ վճարելով անգամ չի յաջողեցաւ 70 հազար «Թուրքեր» արձանագրել տալ իր սադայելական տոմարին մէջ, այլեւ մեր Նարոլէոնը միտքը փոխելով ամուսնացաւ հայ աղջկան մը հետ, ազգային չարժումին եկեղեցիի մը մէջ Նոր Թագակիր մը ունենալու մտահոգութեամբ անշուշտ:

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 22ի շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին:
Պիտի խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
եւ ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետի Mr. PECOUT:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճագով:

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը
Չափի վրայ, երկու փորձով
Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն
կ՚ունենաք զայն
ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել DORMES, 5 Rue St. Apolline
Paris — Métro Strasbourg - St. Denis Հեռ. 83-63

ՍԱԼ ԿԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին
ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Սաչիկ Պետրոսեանի գոյամերքն

Նեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին անգամ գործերը, ռուսական քաղաքները (զաւշակ եւ ...):

Կը մասնակցին ... Փաքէն, Ժակլ ..., Վերոնիքը Գրոսբլանքը, ... եւ ...:

Գինը 10էն ... ֆրանք: Տոմսերու համար դիմել պատուոյ ... Պ. Սարգիս Ձէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65 65: Պ. Ցար. Արսէնեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bol. 75-57: Պ. ... 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 86-65, Պարսամեան գրատուն 40 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսի օրը սրահին կէշէն:

ԵՐԳԻ ՌՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արտա Մանտիկեան

Ա. Մրցանակ Աթէնքի պետական երաժշտանոցէն
Ecole Normaleի սրահին մէջ
24 Նոյեմբերին, ժամը 9ին

Իսկի Հայկական ժամադրավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-03
Հայրենակի՛ց, կեանքդ թարմացնելու համար
կ՚ուզե՞ս լաւ օղի խմել, դիմէ վերի հասցէին,
ուր ընտիր աղանդերներով համեմուած լաւագոյն
օղին պիտի հրամցուի քեզի:
ՄԻԱՅՆ ԱՍ ՁԷ

Ուրեմն դառնական խորհուրդի եւ թարգմանի մը պէտք ունեցողը կրնայ մեզ դիմել:

Իսկ գիշեր ըլլայ թէ ցերեկ բժիշկը անմիջապէս պատրաստ է ձեզ համար. եթէ միայն դիմէք մեզի:

Տէր եւ Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՑՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

«Արա Գեղեցիկ»ը կը կրկնուի

Ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ողբերգութիւնը:

ԵՐԿՐՈՐԴ անգամ ըլլալով կը ներկայացուի դարձեալ ՍԱՐԱ - ՊԷՌՆԱՐ թատրոնին մէջ, երկուշաբթի, 1 Դեկտեմբեր, 1947, ՃԻՇԴ ԺԱՄԸ 20ԻՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզահայ գրեթէ բոլոր դերասաններու եւ բեմադրութեամբ՝ ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԴԵԱՆԻ:

Վերաքին խճողումի տեղի չտալու համար յանձնարարելի է այժմէն ապահովել տոմսերը:

Գիները են՝ 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուի Սառա Պէրնարի կիշէն, ամէն օր ժամը 11էն 18: Հեռաձայն Archives 95-86 (մէթրօ Շաթըլէ)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութեան ժողովը կիրակի 16 նոյեմբեր ժամը 3ին ընկերվարականներու սրահը:

ՓԱՐԻԶԻ ՌԱԶՄԻ խումբի ժողովը ուրբաթ, 21 նոյեմբեր, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Անտաք ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի, 16 նոյեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 14 rue Brossard:

ԱՆԻԷՐ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Սեբաստիոյ եւ շրջանի նորակազմ հայր. միութեան Ա. ընդհ. ժողովը նոյեմբեր 23ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին հայ դպրոցի սրահին մէջ, 34 Villa Rouveyrol, Asnières: Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ Միութեանս անդամագրուիլ փափաքող հայրենակիցները:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Զօպանեան ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆի գրական գործին նուիրուած իր երրորդ ու վերջին դասախօսութիւնը պիտի կատարէ նոյեմբեր 22ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի հայ ուսանողական տան մէջ, 57 Bld. Jourdan, métro Porte d'Orléans: Պ. Զօպանեանի յաջորդ դասախօսութիւնները 15 օրը անգամ մը, շաբաթ օր,— նուիրուած պիտի ըլլան ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ եւ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ բանաստեղծներուն:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ ձեռքով եւ մեքենայի վրայ բուլպայ հիւսող շատ վարժ գործաւորուհիներ: Դիմել LYS DES VOSGES, 217 Rue St. Honoré, Paris (1):

ԿՈՒԶՈՒԻ կօշկակարի պզտիկ աշխատանոց մը: Գրել Պ. ԳՈՑՈՒՆԵԱՆԻ, 12bis, rue Belfort, Le Peurreux (S):

ԿՕՇԻԿԻ ԵՐԵՍ ԿԱՐՈՂ ՎԱՐԺ ԵՒ ԼԱՒ
ԳՈՐԾԱՒՈՐ ՄԸ ԿՈՒԶՈՒԻ

Կամ գործաւորուհի մը որ ուզէ սորվիլ, Վիլժիւիֆի մէջ աշխատելու համար, դիմել Պ. ՎԱՆԼԸԵԱՆԻ, 7 rue Codot de Mauroy, Paris, métro Medeleine:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առտու, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիֆեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
«ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ»
Բ. հատոր
(Պատերազմի եւ գիւտադաշտի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919:
Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ:
Գին 125 ֆրանք:
Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ գրատունը:

ԱՅՍՕՐ ԿԻՐԱԿԻ 16 Նոյեմբեր, անմահն Կոմիտասի յիշատակին նուիրուած բազմաձայն պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ: Մեծ վարդապետին սրբազան յիշատակը յարգող բոլոր ազգայինները սիրով կը հրաւիրուին:

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը: Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՑԵԱՆԻ, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:
Ամէն օր ժամը 9էն 19:

«Ջանյէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր
յանձնարարութիւնները

Ամէ ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P Paris 1678-63
Mardi 18 Novembre 1947 Երեքշաբթի 18 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5191-Նոր շրջան թիւ 800 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ : Գին՝ 5 Ֆր.

«Կարսը եւ Արտահանը անփոփոխօրէն վրացական են» կը յայտարարէ Վիշինսքի

ԽՄԲ.— Մեր Հոկտեմբեր 26ի թիւով հաղորդած էինք թէ Վիշինսքի, Միացեալ Ազգերու համաժողովին խորհրդային պատուիրակը, յայտարարած է քաղաքական յանձնախումբի Հոկտեմբեր 24ի շաբաթ օրուան նիստին մէջ թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանի վերադարձուին: Այս լուրը քաղած էինք Լոնտոնի թերթերէն:

Դիմացի խմբագրութեան մամուլը երեք շաբաթէ ի վեր «պապանձած» է եւ իր մանեկները արձագանքներու անկիւնները նստած «սուտ լուր է» կը յայտարարեն:

Մեր թերթը մնայուն անդամ է Միացեալ Ազգերու մամուլի բաժինին եւ ամէն հնարաւորութիւն ունի ստանալու միջազգային կազմակերպութեան բոլոր փաստաթուղթերը:

Հետեւաբար ստորեւ կը հրատարակենք Հոկտեմբեր 24ի նիստին ատենագրութիւնները, տեղի անձկութեան պատճառաւ յապաւելով այն մասերը որոնք ուղղակի առնչութիւն չունին մեզ շահագրգռող նիւթին հետ.—

Առաջին Յանձնախումբ — 25րդ Նիստ
24 Հոկտեմբեր 1947 — Ամփոփում

Այս կէսօրէ ետք քաղաքական յանձնախումբը շարունակեց իր վիճաբանութիւնները, «պատերազմ ուզողներ»ու հարցին շուրջ: Խօսեցան Եուկոսլաւիոյ, Ցունաստանի, Վենեզուելայի, Շուէտի, Եգիպտոսի, Փանամայի, Զելանտայի եւ Սալվատորի ներկայացուցիչները եւ ի վերջոյ Անտրէյ Վիշինսքի (Խորհրդային Միութիւն) եւ Սէլիմ Սարփէր (Թուրքիա):

Վիշինսքի յայտարարեց թէ Առաջին Յանձնախումբի վիճաբանութիւնները ցոյց կուտան որ պատուիրակներու մեծամասնութիւնը կ՚ընդունի որ Խորհրդային պատուիրակութեան յարուցած խնդիրը (ԽՄԲ. պատերազմ ուզողներ) գրաւած է բոլորին ուշադրութիւնը. Միայն ամերիկեան պատուիրակութիւնն է որ անպատեհ կը գտնէ այդ նիւթը: Վիշինսքի դիտել կուտայ որ Միաց. Նահանգները, բացայայտօրէն, կ՚ուզեն պատասխանատուութիւններ տալ բոլոր անոնց որոնք կ՚աշխատին պատերազմ մը ստեղծել: «Ասիկա ոչ միայն ոճրապարտ պանցառութիւն մըն է, այլեւ միջոց մը հրահրելու մարդոց ատելութիւնը խաղաղութեան դէմ: Այդ քաղաքականութիւնը ընթացիկ էր Փրուսիոյ մէջ եւ, աւելի ուշ, հիթլէրական Գերմանիոյ մէջ»:

Վիշինսքի յետոյ կը պատասխանէ Տօքթ. Է-վըթի (ԽՄԲ. Աւստրալիոյ ներկայացուցիչը) մամուլի ազատութեան հարցին մասին: Ցետոյ դառնալով Ասթինին (ԽՄԲ. Ամերիկայի գլխաւոր պատուիրակը) որ կը պաշտպանէ Տալըսի (ԽՄԲ. Ամերիկայի Բ. պատուիրակ) տեսակէտը, կը շեշտէ որ այս վերջինը գլխաւոր ախոյեանն է այն խմբակցութեան որ կ՚ուզէ արեւմտեան ճակատ մը կազմակերպել՝ առանց Ռուսիոյ:

Վիշինսքի քիչ վերջը անդրադառնալով Սէլիմ Սարփէրի ճառին, կը բացատրէ թէ Խորհրդային մամուլը երբեք չի խօսիր պատերազմի մասին: Ինչ կը վերաբերի խորհրդային դիտնականներու յուշագրին որ կը փաստէ Կարսի եւ Արտահանի նահանգներուն վրացական ըլլալու հանգամանքը — այս մասին Սարփէրն ալ ակնարկութիւն մը ըրաւ — Վիշինսքի հաստատեց որ ռուս գիտնականներու պատճառաբանութիւնները անժխտելի են եւ շատ լաւ պիտի ըլլար եթէ խօսակցութիւն մը տեղի ունենար Խորհրդային Վրաստանին վերադարձնելու համար այդ վրացական նահանգները: Ժողովը վերջացաւ: Յառաջիկայ նիստը պիտի գումարուի վաղը ժամը 11ին եւ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ վեցի դէմ 41 ձայնով ընդունուեցաւ մնայուն եւ օժանդակ համաժողով մը գումարելու առաջարկը: Խորհրդային Միութիւնը հակառակ քուէ տուաւ, իսկ արաբական երկիրները ձեռնպահ մնացին: Շաբաթ օրուան նիստին մէջ 17ի դէմ 32 ձայնով որոշում տրուեցաւ որ 1948ի տարեկան համաժողովը գումարուի Եւրոպայի մէջ եթէ նիւթական բաւարար միջոցներ հայթայթուին: Վայրը պիտի որոշեն ընդհանուր քարտուղարը եւ ինը անդամէ բաղկացած յանձնախումբ մը:

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Նոյեմբեր 25ին Լոնտոնի մէջ պիտի գումարուի Չորս գլխաւոր Դաշնակիցներու արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրները կազմելու համար: Նախարարներու փոխանորդները, որոնք տասնըհինգ օրէ ի վեր նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարէին որոշած են օրակարգի գլխաւոր նիւթ ընել Գերմանիոյ քաղաքական կազմակերպութիւնը ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ Դաշնակից յանձնախումբին տեղեկագիրը: Բայց այդ որոշումին դէմ է խորհրդային կառավարութիւնը որ կ՚աշխատի իրարմէ անջատել գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը շաբաթ օր խօսելով յառաջիկայ խորհրդաժողովին մասին, յոյս յայտնեց որ «մասնակցողները իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնացնեն իրականութեանց վրայ եւ ժամավաճառ պիտի չըլլան ամուլ վէճերով: Ոչ ոք կրնայ ամբաստանել զիս թէ անհամբերութեան նշաններ ցոյց տուած եմ մինչեւ հիմա ըսաւ Պէվին: «Ամէն բան փորձեցի, բայց ամէն բան վերջ մը ունի: Կան պահեր ուր կը տեսնես թէ անկարելի է՝ լուծում մը գտնել. յոյս ունիմ որ այդ պահը եկած չէ տակաւին: Մենք կ՚ուզենք Նոր աշխարհ մը կերտել եւ անհետացնել պատերազմներու սպառնալիքը, աշխարհ մը որուն մէջ մարդիկ եղբայրօրէն ապրին եւ օժտուած ըլլան խաղաղութեան եւ համերաշխութեան ամրապնդումին»:

★ Ամերիկեան Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին մէջ անցեալ Ճան Ֆասթըր Տալըս, ծանօթ հանրապետականը, յայտարարեց որ եթէ խորհրդային կառավարութիւնը նորէն դժուարութիւններ յարուցանէ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ, այն ատեն Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է կնքեն քառասուն տարուան բարեկամական դաշինք մը:

★ Ուրիշ երեսփոխան մը, Տէյվիս Լաճ, նոյն յանձնախումբին մէջ յայտարարեց թէ «Ռուսերը պիտի փորձեն համայնավար կառավարութիւն մը իշխանութեան գլուխ բերել յառաջիկայ մարտ ամսուն. այդ «հարուած»ին պիտի զուգադիպի ընդհանուր գործադուլ մը, Ֆրանսայի մէջ: «Այդ պարագային ընդմիշտ կորսնցուցած պիտի ըլլանք Ցունաստանը, Թուրքիան եւ ամբողջ Միջին Արեւելքը»: Լաճ ըսաւ նաեւ որ համաձայն մասնագէտ զինուորականներու կարծիքին, Ռուսիա կրնայ երկու շաբաթէն գրաւել ամբողջ Եւրոպան մինչեւ Փորթուգալ եւ Սպանիա: «Հաւանական չէ որ պատերազմ մը պայթի, բայց եթէ պատահի, երեք տարիէն առաջ չենք կրնար ըսել թէ յաղթող մենք պիտի ըլլանք: Յառաջիկայ քանի մը ամիսներու շատ փառաւոր ամիսներ պիտի ըլլան, աւելցուց յայտնի Ամերիկացին»:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն որ ամերիկեան կառավարութիւնը ընդ առաջ երթալով Հելլէն կառավարութեան խնդրանքին, որոշած է քառապատկել Աթէնքի ամերիկեան զինուորական մարմնին անդամներուն թիւը: Մօտաւորապէս 90 սպաներ եւս շուտով Ցունաստան պիտի մեկնին՝ գործակցելու համար իրենց պաշտօնակիցներուն: Ամերիկայի քաղաքական շրջանակներու մէջ անհրաժեշտ կը նկատուի փութացնել Հելլէն հրոսակներու մաքրագործումը հիւսիսային սահմաններուն վրայ ուր արիւնալի կռիւներ տեղի կ՚ունենան շաբաթներէ ի վեր: Զինուորական մարմինը այդ ուղղութեամբ աշխատանքներ պիտի կատարէ:

ՊԵՐԼԻՆԻ Րայխսթակի շէնքը որ մեծ վնասներ կրած էր 1933ի հրդեհէն, պիտի քանդուի:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ բրիտանական գօտիին զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց հինգ Գերմանացիներ որոնք 26 Հրեաներ սպաննած էին 1945ի Մարտին:

ԱՆԳԼԻՈՅ Աքսֆըրտի համալսարանին քիմիագէտներէն Սըր Րոպըրթ Րապինսըն որ անցեալներս ստացաւ Նոպէլի գիտութեան մրցանակը, յայտարարեց որ հիւլէական ուժը հազիւ տասը կամ թերեւս յիսուն տարիէն կրնայ օգտագործուիլ ճարտարարուեստի մէջ: Տակաւին հաշիւ չէ եղած թէ ինչ կ՚արժէ այդ ուժին արտադրութիւնը ու չենք գիտեր թէ ձեռնտու՞ է, ըսաւ գիտունը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն շաբաթ օր մեռած են 62 հիւանդներ եւ վարակուած են 89 հոգի:

Աշխատանքի պայքարները Ֆրանսայի մէջ

Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց, անցեալ շաբթու, Նոյեմբեր 24էն սկսեալ աւելցնել կազի եւ ելեկտրականութեան գիները հարիւրին 45 համեմատութեամբ: Փարիզի տոմսերը պիտի արժեն 5 ֆրանք փոխանակ 4ի, երկաթուղիներու տոմսերը պիտի աւելնան հարիւրին 45, իսկ ապրանքներու փոխադրութեան հարիւրէն 28ով: Այս յաւելումները ուղղակի հետեւանքն են հանքածուխի արժէքին յաւելման, բայց կառավարութիւնը կ՚ուզէ նաեւ որ ժողովուրդը խնայողաբար օգտագործէ այս կենսական միջոցները: Քայլեր պիտի առնուին երկրագործական արտադրութեանց գիները կայուն վիճակի մէջ պահելու եւ եկամտացոյցը հաւասարակշռելու համար:

Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան համայնավար հատուածը անմիջապէս յայտարարեց որ բանուորական դասակարգը չի կրնար վճարել այդ գիները, հետեւաբար պիտի պահանջէ օճառներու նոր յաւելում մը: Դաշնակցութեան վերին մարմիններու մէջ բուռն պայքար մը տեղի կ՚ունենայ քանի մը շաբաթներէ ի վեր: Զաւակոր հատուածը կ՚աշխատի իր հովանաւորութեան տակ առնել ամբողջ կազմակերպութիւնը «որուն մեծամասնութիւնը դէմ է համայնավարութեան»:

★ Մարսէյլի անցեալ շաբթուան ցոյցերը սաստկացուցին կուսակցական տագնապը: Ուրբաթ ցուցարարները ամբողջ օրը շարունակեցին նախընթաց օրուան գզուըրտուքը եւ բախումներ տեղի ունեցան կառավարական ուժերուն եւ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան համակիրներուն միջեւ: Շաբաթ օր անդորրութիւնը կատարեալ էր, բայց նաւահանգիստի աշխատաւորներու գործադուլը շարունակուեցաւ: Վայ կայ որ ընդհանուր գործադուլ հռչակուի քաղաքին մէջ: 50.000 գործաւորներ երեսի վրայ ձգած են արտասահմանէն հասնող շոգենաւերը: Կառավարութիւնը ցոյցերուն պատասխանատու կը նկատէ համայնավարները: Ներքին նախարարը Տըփրէօ յայտարարեց անցեալ օր որ եթէ նման դէպքեր պատահին ուրիշ շրջաններու մէջ, կառավարութիւնը զինուորական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ պատասխանատուները զսպելու համար:

Տնտեսական այս բուռն պայքարին կ՚ընկերանան քաղաքական ներքին վէճերը: Բամատիէի դահլիճը վերակազմելու առաջարկ մը ներկայացուց MRP կուսակցութիւնը: Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը նախատեսուի որ աջակողմեան հոսանքը աւելի զօրանայ դահլիճին մէջ:

★ Դահլիճին բազմաթիւ մտահոգութեանց վրայ աւելցաւ նոր մը որուն հետեւանքով դիւանագիտական անհաճոյ կացութիւն մը ստեղծուեցաւ խորհրդային դեսպանատան եւ ֆրանսական կառավարութեան միջեւ: Շաբաթ օր 2000նոց պահակախումբ մը «յարձակում» գործեց ռուսական կայանի մը վրայ որ կը գտնուի Վերսայլի մօտերը (Պօրըկառ) դուրս հանելու համար երեք Ֆրանսահպատակ — բայց ծագումով ռուս — երախաներ որոնց մայրը ամուսնալուծման արտօնութիւն ստանալէ ետք, կը փորձէր Ռուսիա փոխադրել իր զաւակները առանց իր նախկին ամուսինին համաձայնութեան: Այս վերջինը կը բողոքէ իշխանութիւններով եւ ոստիկանութիւնը կ՚որոշէ ազատել երախաները: Երկու հազար զինուորները միասին տարած էին չորս հրասայլեր պաշարելու համար կայանը որուն մէջ գտնուած են մեծ քանակութեամբ ատրճանակներ, հրացաններ, ձիւնառումբեր եւ փնդացիրներ, բոլորն ալ անգործածելի վիճակի մէջ: Փարիզի խորհրդային դեսպանատունը բողոքած է: Ներքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց որ ներգաղթող Ռուսերու յատկացուած այդ կայանը որ հաստատուած է 1945 Յունիսէն ի վեր, արտահողային առանձնաշնորհ չէր վայելեր:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գիւղացիական կուսակցութեան նախորդ ղեկավարը Միքոլայչէք որ Վարշավայէն Լոնտոն փախաւ խորհրդաւոր պարագաներու տակ, քանի մը օրէն Ամերիկա պիտի անցնի: Կուսակցութեան յայտնի անդամներէն վեց հոգի եւս Անգլիա հասած են: Լեհական կառավարութիւնը ցկեանս աքսորի դատապարտեց Միքոլայչէքը եւ հպատակութենէ զրկեց՝ «հայրենիքին դէմ դաւաճանած ըլլալուն համար»: Անգլիոյ արտաքին նախարարը տեսակցութիւն չէ տուած նախորդ վարչապետին, բայց իր պաշտօնատունէն յայտնի անձնաւորութիւն մը զրոյց մը ունեցած է անոր հետ:

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՅԻ «գիտուն» մը շաբաթ օր յայտարարեց Սիտնիի մէջ որ «աշխարհը կլոր չէ այլ կը նմանի ուղղահայեաց դիրքով կանգնած գլանի մը»: Արտառոց է երկրագունդին կլոր ըլլալու տեսութիւնը, ըսաւ ան. «մեր երկիրը տափակ է, այսինքն գլանին ստորին մասն է»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՏ

ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Միայն պետական դատարանները չեն, որ տաժանակիր աշխատանքի վճիռ կը կայացնեն եւ գործադրել կու տան։

Կեանքի մէջ, պարագաներու բերմամբ, մարդիկ կը գտնուին անձեր ալ, որոնք օգտուելով իրենց հանգամանքներէն եւ պատեհութենէն, իրենցմէ տկարներուն, անճար մնացածներուն, տաժանակիր աշխատանքի կը լծեն։

Պէկի տղան ամուսնացաւ։ Եօթն օր ու եօթը գիշեր տեւեց հարսնիքը։

Գիւղը ցնծութեան մէջ էր, միայն ես եւ ընկերս սարսափի մատնուած, հոգեկան տառապանքներու մէջ կը տապլտկէինք, թէեւ, ըստ երեւոյթին ուրախ էինք եւ կը մասնակցէինք խրախճանքներուն։

Տառէն մեզմէ յուսատու պատասխան մը չստանալով, զայրացած էր եւ իր հեղինակութիւնը ի զուր կը գործադրէր։

Հարսանիքէն երկու օր ետք, պէկն ու Շիմշիրը Շամըզտինան մեկնեցան, ամիս մը հիւր ըլլալու իրենց մէկ ազգականին։

Մեկնումի պահուն, պէկը նշան ըրաւ որ հետեւիմ իրեն, հնազանդեցայ։ Փողոցի մէկ անկիւնը կեցնելով զիս, սկսաւ փսփսալ․

— « Տառէն կամքը կատարելով, դուք Հայ ըլլալէ չէք դադրիր, ես հօրեղբօրդ«բախտ տուած եմ», խօսքիս տէր եմ։ Սամսոն խանին խոստացած եմ, պահել, պաշտպանել ձեզ։ Իսկ եթէ վճռած էք չկատարել տառէի ցանկութիւնը, մի զայրացնէք զինքը, պառաւ է, քիչ մըն ալ կրօնամոլ։ Իր օրերը համրուած են, չեմ ուզեր իր սիրտը ցաւցնել։ Աղջիկներուս ալ վիշտ մի պատճառէք, ըսէք որ կը փափաքիք իրենց հետ ամուսնանալ, բայց ինծմէ կը վախնաք։ Կը սպասենք մինչեւ պէկը վերադառնայ եւ եթէ պէկը ուզէ որ իր փեսաները դառնանք, ինքն է որ մեզի պէտք է խօսի, թելադրէ, ըսէք։ Այդքանը կը բաւէ, որ տառէն գոհանայ եւ համբերէ, մինչեւ մենք վերադառնանք։ Վերադարձիս կը ջանամ համոզել տառէն, հակառակ պարագային՝ ձեզի Պարսկաստան, Սամսոն խանի քովը կը ղրկեմ»։

Զարմացած նայեցայ իր աչքերուն, որոնց մէջ կարեկցութիւն եւ ամօթ կար։

Անոնք մեկնեցան։

Պէկին պատուէրները հաղորդեցի ընկերոջս, որոշեցինք գետափը երթալ եւ խորհրդակցիլ։

Ժամերով խօսեցանք, վիճեցանք գետափի աւազներուն վրայ նստած։

Կը զարմանայինք, որ երբեմնի այնքան բարի, գուրգուրոտ պառաւ տառէն, յանկարծակի, չար ոգի մը դարձած մեզ կը հալածէր։

Պահ մը՝ մտածեցինք խոստանալ տառէին որ պիտի ամուսնանանք իր թոռնուհիներուն հետ, ժամանակ շահելու եւ մեր գլխուն ճարը գտնելու համար, բայց չհամաձայնեցանք։

— Մենք երդում ըրինք մեր կեանքն ու արիւնը չխնայել մեր ազգին, հայրենիքին ազատագրութեան համար եւ հիմա ծո՞ւնկի պիտի գայինք այդ պառաւ «ջատու»ին առջեւ, արատաւորելով մեր ազգային արժանապատուութիւնը, կեղծիքի եւ սուտի ապաւինելով, ըսաւ ընկերս, կատաղութենէն շրթունքները խածնելով։

Ես լուռ էի։

Այդ պահուն, մեզմէ իւրաքանչիւրը, դիմացինին ներքին հոգեկան արժէքներն ու քաջութիւնը չափել կը փորձէր։ Միեւնոյն տեսակէտները ունէինք։

Հազար միջոց մտածեցինք, բոլորն ալ կամ նուաստացուցիչ էին կամ տմարդի։

Փախչիլն ալ անպատուութիւն էր եւ արգահատելի, եթէ նոյնիսկ հնարաւոր ըլլար։

Վճռեցինք ընդդիմանալ, տուն վերադարձանք եւ վճիռը հաղորդեցինք տառէին։

Ան կատղեցաւ, թոնիրէն երկաթէ հաստ շիշով մէկ մէկ հարուած տեղաւորելով մեր ուսին ու կողին, բակը տարաւ մեզի։

Մէկ ժամ վերջ, մենք զրկուած էինք մեր սենեակէն, հագուստներէն, զէնքերէն եւ վերջապէս իշխանավայել կեանքէն։

Տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած էինք, մեզ որդեգրող տառէին կողմէ։

Ամուր կաց Լուսաւորչի օրէնքին, Խաչոց խաւատքին։ Անհաւատին աղէկը չէ՛նէ։

Ոսկիի, մալ ու միւլքի չխաբուիս։ Անհաւատին աղջիկն ալ պիղծ կէլնի», ծերուկ մոկացին խօսքերը վերյիշելով կը զօտեպնդուէի, կամքս կը զօրանար։

Ոչ մէկ ընկրկում կամ յուսալքում, երբ մեզ առաջնորդեցին մեր նոր բնակարանը — ախոռը — տասնըչորս կենդանիներու եւ ծեր, անատամ, քոսոտ դամբռին հետ, միեւնոյն յարկին տակ բնակելու, ախոռի գարշահոտ օդը ծծելով։

Կը նայէինք իրար ու կը խնդայինք, թէեւ այդ խնդուքին մէջ կար անսահման վիշտ մը։

Կտաւէ աղտոտ շապիկ մը, վարտիք մը բուրդէ գոյնզգայն գօտիով մը, զոյգ մը ծակ, չոր տրեխ, հատ մը թաղիքէ գլխարկ— ահա մեր հագուստը։

Խոնաւ, հողէ սաքուին վրայ, կտրտած փսիաթ մը, այծի մազէ հիւսուած կապերտ մը եւ փոշեթաթախ հնամաշ թաղիքն ու խառէ բարձ մը կը ներկայացնէին մեր անկողնի կազմուածքը։

Կը վարանէինք նստիլ այդ թաղիքին վրայ, որուն չուրջը, փոշիներու մէջ փայտոջիլն ու մարդոց ոջիլները խումբերամ կը պտտէին, որսի սպասելով։

Նախընտրեցինք մսուրին մէջ, կենդանիներու շունչին մօտիկ պառկիլ ու քնանալ, անոնց բարեսրտութեան վստահելով, չգիտէինք որ հոն ալ լուերու բանակները դիրք բռնած են։

Ախոռի մշակներ էինք …

Առաջին գիշերը բնաւ չկրցանք քնանալ։

Լուռ էինք ու մեր ծնած օրը կը նզովէինք։

Քարիւղի ծխասատ ճրագը, աղտ ու անախորժ հոտը կը տարածէր մեր չուրջը, մխիթարական իր աղօտ լոյսը որ հնարաւոր կը դարձնէր մեր շարժումներն ու տեղափոխութիւնը եւ միջատներու մաքրագործումը։

Հողէ պնակով թանապուրը, փայտէ երկու դգալներու եւ երկու կուտերու (այրած ու կոշտացած եփուած խմորակոշտեր) հետ մոռցած էինք ախոռի մէկ անկիւնը։

Երբ ընթրիքի մասին մտածել սկսանք, լսեցինք քոսոտ դամբռի լեզուին լըկլըկոցը որ մեր թանապուրը կը լափէր։

Բայց չյուսահատեցանք։

Յաջորդ առաւօտ տառէն եկաւ, գնեց ամէն կողմ եւ առանց բառ մը արտասանելու, քննական հայեացք մը նետեց մեզ վրայ ու մըրթմըրթալով հեռացաւ։

Ժամ մը վերջ, պէկի մեծ հարսը եկաւ տառէի նոր հրամանները հաղորդելու։

Որքան ալ դաժան էին իր հաղորդածները, նոյնքան սփոփիչ էր իր ներկայութիւնը մեզի համար։ Ան կը խօսէր, կը սրտապնդէր եւ իր վարմունքին կը միացնէր նաեւ անկեղծութիւն եւ գուրգուրանք։

Ըստ նոր հրամանի մը բացի գիշերային մեր աշխատանքներէն, ցերեկներն ալ պէտք է աշխատէինք։

«Օրը երեք անգամ կենդանիներուն ջուր տալ, կեր տալ, միշտ մաքուր պահել ախոռը, հաւաքուած աղբը դուրս տանիլ, չաղախել եւ «փթիր» կոչուած վառելանիւթ պատրաստել կենդանիներու աղբերէն։

Անոնցմէ զատ, պէկի տան մեծին ու փոքրին բաւելու չափ կորկոտ աղալ թանապուրի փլաւի համար»։

Զափեցինք, կշռեցինք մեր նոր աշխատանքները, տեսանք որ դժուար են, տաժանելի, բայց, ուրիշ ելք չկար։

Կենդանիները ջրելու համար, հողէ մեծ սափորներով ջուր պիտի կրէինք հեռաւոր աղբիւրէն։

Ծառի ճիւղերէ հիւսուած կողովներով աղբը դուրս պիտի տանէինք չալակով եւ այդ աշխատանքներուն ոչ մեր ուսերն ու կռնակները եւ ոչ ալ մեր բազուկները ընդունակ էին։

Գիշերները անքուն, միջատներէն հալածուած, անախորժ օդի մէջ, մեր քերթուած կռնակին եւ ուսերուն ցաւերով, ցերեկները ձեռնադացքին չարժումներէն տքացող բազուկներով, երբեմն արցունք կուլ տալով կ՚ապրէինք։

Կ՚ապրէինք, չմեռնելու համար եւ տառապելով։

Մեր դահիճը ամէն առտու կ՚այցելէր մեր բնակարանը, յուսալով թէ՝ ընկճուած կը գտնէ զմեզ։ Բայց ի զուր…

Մեր նախաճաշը, ճաշն ու ընթրիքը՝ թանապուրէ, թթու թանէ եւ կուտէ կը բաղկանար։

Եօթներորդ օրը, մութը կոխելուն պէս,ախոռի շեմին տնկուեցան երեու ստուերներ։

Աղջիկներն էին։ Անաղմուկ ներս մտան ու երբ մեր նոր վիճակը տեսան, պահ մը վարանեցան մեզի մօտենալու։

Հրաւիրեցինք որ մօտենան։

Մօտեցան ու չգիտէին թէ ո՞ւր դնեն տառէին գաղտնի, մեզի համար բերուած լաւաշ հացերը կարագի խոշոր կտորն ու խաշած հաւկիթները։

Երախտագիտութեամբ նայեցանք իրենց, բառ չգտանք խօսելու։

Երկու տղէտ, դեռ նոր արթունքի հասած, վայրի գեղեցկուհիները, իմաստուն թափանցումով մը, կարդացին մեր յուզումն ու ընդվզումը, եւ սկսան դառնօրէն արտասուել։

ՁԱՐՁԱՆԴ

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպութեան գաղտնիքը եւ կարգապահութեան ուժը

Բ.

Որո՞նք են Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրական կողմերը․ երկուք են անոնք — կազմակերպութիւն եւ կարգապահութիւն։

Դաշնակցութիւնը կրցած է իր դրօշին տակ համախմբել գործաւորն ու վաճառականը, արհեստաւորն ու մեծահարուստը, մտաւորականն ու կղերականը։

Թող ներուի ինծի յիշել երկու անձնական դրուագներ, պարզելու համար իր այդ դրական ու յատկանշական առաքինութիւնները։ Եղնիկ Քաջունին, հակառակ մեզմէ երկու դասարան վեր ըլլալուն, երէց դասարանի տղոց հետ էր միշտ։ Օր մը, 1904ի ամառը, հանդիպեցաւ պարտէզի մը մէջ ու սկսաւ խօսիլ հայրենիքի ցաւերէն։ Մօրեղբայրս Արտաշէս Միսաքեան, իմ մանկութեանս օրերուն բաներ մը պատմած էր ինծի այդ մասին։ Բայց Եղնիկը աւելի գիտակից կերպով կը խօսէր։ Յաջորդ օրուան համար, Ենէնի Գափու իրենց տունը հրաւիրեց զիս։ Իր հայրիկը, պատուական Տէր պապան, աքսորական Տէր Յուսիկը, աւելի մանրամասնութիւններ տուաւ մեզի մեր հայրենիքին ու ժողովուրդին մասին։

Այդ օրէն սկսաւ Եղնիկին եւ իմ մտերիմ բարեկամութիւնը,յաճախ իրարու հետ պտոյտներ կը կատարէինք։ Դպրոցի վերաբացումին, ինծի տըւաւ մէկ քանի գրքոյկներ, որոնց մէջ կար հատ մը Մակեդոնական հարցի չուրջ։ Ինչպէս նաեւ Քիլմաւոռյի, Տէլըպասէյի, Տընի Բօշէնի, Ժօռէսի ճառերը պարունակող գիրքմը։Մացցինիի Ֆրանսերէն Lettres à la Jeunesseը։

Փիէռ Քիյառի եւ Փռէնսանսէի հրատարակած «Pro Armenia»ն Եղնիկ ամէն անգամ կը յանձնարարէր որ գաղտնաբար կարդայի։ Գիշերը անկողինիս մէջ կծկտած, լամբարին աղօտ լոյսին տակ կը կարդայի եւ յետոյ իրեն կը վերադարձնէի։ Յետոյ Եղնիկ սկսաւ տալ շատ բարակ թուղթի վրայ հրատարակուած Դրօշակներ եւ կանոնագիր ծրագիր մը ինչպէս նաեւ անդամակցութեան տոմսակ մը։ Զարտականութիւն դրած էր վրաս որ իրեն ցոյց տայի երկու հաւատարիմ ընկերներ։ Ներկայացուց Փիլիպպոսեան եւ Բաուէարասեան։ Վեց ամիս վերջ ալ ուրիշ անուններ հաղորդեցի իրեն։ Այս բոլոր բարեկամներուն ես պարտաւոր չէի խօսիլ այնպէս ինչպէս ինք Եղնիկը սկսած էր խօսիլ ինծի հետ, իրենց տալ այդ գրքոյկները եւ առաջնորդել զիրենք մինչեւ անդամագրութիւն։

z1904ին ես արդէն մտած էի Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ։ Արմենակ Գարակէօզեանը մեր շրջանին ընդհ․ պետ նշանակուած էր, երբեմն Եղնիկը անծանօթհասցէներու հասցէներու նպատակով ծրարներ կուտար ինծի։ 1907ի Յունիսի վերջերը Արմենակին տունը գացինք Եղնիկին հետ։ Ան ինծի տուաւ պտուղներովլեցուն կողով մը, յանձնարարելով որ տանէի Գալիոնճիւ Գուլուք այսինչ շէնքի դռնապանին․— Տար այս իրիկուն, անուն եւայլն մի հարցներ։ Կողովը շատ ծանր էր անշուշտ, բայց ես չհետաքրքրուեցայ իր պարունակութիւնով։ Տարի յանձնեցի դռնապանին որ գաւառէն եկած Հայ մըն էր։ Քանի մը օր վերջը պատահեցաւ Եըլտըզի դէպքը եւ ձերբակալուեցան Արմենակը, Եղնիկը եւ Եղիշէն, ինչպէս նաեւ վերոյիշեալ շէնքին դռնապանը։ Այն ատեն միայն հասկցայ թէ ինչ կը պարունակէր տարած կողովս։ Դէպքը պատմեցի հօրս որ սարսափահար հազար տեսակ ձեւ մտածեց որպէսզի օրինաւոր ձեւով զիս Պոլսէն հեռացնէ։ 1908ի Մայիսի վերջը կը հեռանայի Վոսփորի ափերէն։

Սահմանադրութեան հռչակումէն քանի մը ամիս վերջ դարձեալ Պոլիս վերադարձայ եւ այն ատեն էր որ իմացայ թէ Պէրպէրեան դպրոցի աշակերտներէն մօտ 20 հոգի Դաշնակցական արձանագրուած էին ի մէջ այլոց Ռ. Զիլինկիրեան (Սեւակ) Տէյիրմէնճեան, Մաթաթիա Յակոբեան, Եաւրուեան եւ ուրիշներ։

Կը տեսնուի ուրեմն որ, ինչպէս կազմակերպուած էր Դաշնակցութիւնը նոյնիսկ այդ օրերուն եւ իւրաքանչիւր ընկեր կը ճանչնար միայն այն տղաքը որոնց ներկայացուած էր եւ ինչ պատասխանատու գործեր յանձնուած էին վստահելի ընկերներուն։ Ոչ միայն Պէրպէրեանի այլեւ ուրիշ վարժարաններու, Կեդրոնականի եւ Պոլսոյ եւ գաւառի ազգ․ վարժարաններուն մէջ, նոյն ձեւով կը ծաւալէր Դաշնակցութիւնը Համիտեան բռնակալական օրերուն։

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

(Շարունակելի)

Գիտական ասուլիս

Քալիֆորնիոյ համալսարանին գիտական կաճառին անդամներէն Տօքթ. Քառլ Էնտըրսըն լուսած է «Mesotron»ի տարանջատման մասին գոյութիւն ունեցող ներկայ տեսութիւնը, աստեղային ճառագայթներուն միջոցաւ հիւլէի տարանջատման հետեւանքով ազատ արձակուած մասնիկներուն մասին։

Տօքթ. Էնտըրսըն, որ բնագիտութեան Նոպէլի մրցանակը շահած է, ներկայիս կը վարէ աստեղային ճառագայթներու ուսումնասիրութեան յատուկ բաժինը, որ մաս կը կազմէ ամերիկեան ծովային իշխանութեան հետազօտութիւններուն։ Իր աշխատանոցը զետեղած է «Թռչող բերդ» օդանաւի մը վրայ, ուրկէ իր փորձերը կը կատարէ մօտաւորապէս 10.000 մեթր բարձրութենէ մը, մօտենալու համար այն գօտիին՝ ուր աստեղային ճառագայթները ամէնէն աւելի զգալի են։

Էնտըրսըն իր աշխատութիւններու ընթացքին յաջողած է լուսանկարել «Մէզօթրօն» մը, որ կը բաժնուի մասնիկներու, որոնք մինչեւ այսօր ուրիշ մասնագէտներու քննութիւններէն բոլորովին տարբեր յատկանիշներ կը ներկայացնեն։ Արդարեւ, մինչեւ հիմա կը կարծուէր թէ «նէօթրօն» մը երբ տարանջատուի, կ'արձակէ երկու մասնիկներ՝ «էլէքթրօն» եւ «նէօթրօն», որոնց իւրաքանչիւրը կը պարունակէ 50 միլիոն «էլէքթրօն վօլթ» ուժ։

Արդ, ամերիկեան ծովային իշխանութեան դեկոյցին համաձայն, Տօքթ. Էնտըրսըն ապացուցած է թէ միայն մէկ տեսակ «մէզօթրօն» գոյութիւն ունի, եւ այդ մէզօթրօնին տարանջատումէն ազատ արձակուած մասնիկը ոչ թէ 50 այլ 24 միլիոն «էլէկթրօն վօլթ» ուժ կը պարունակէ։

Էնտըրսընի այս գիւտը մեծ կարեւորութիւն ունի գիտական տեսակէտէն, եւ նոր անկիւնադարձ մը պիտի կազմէ հիւլէական ուժի ուսումնասիրութեան մէջ։

★ Վերջերս խօսեցանք անդրադարձ (réflexe) շարժումներուն վրայ։ Այս մասին խիստ հետաքրքրական դէպք մը պատահած է Հունգարիոյ Քոմէրն քաղաքին մէջ։

Գործաւոր մը խորհրդաւոր պարագաներու մէջ մեռած կը գտնուի, եւ իր դիակը հիւանդանոց կը փոխադրուի, ուրկէ կարելի ըլլայ բժշկական դիտողութեամբ երեւան հանել մահուան պատճառները։

Մեռեալին մարմինը մարմարէ սեղանի վրայ կը դրուի գործողութիւն կատարելու համար։ Երբ վիրաբոյժը մեռեալին անշնչացած մարմինին վրայ ծռած՝ վիզին մէկ մասը կտրելով զբաղած էր, զօրաւոր ապտակ մը կ'ուտէ անկէ եւ անակնկալ ձայն մը հանելով ամէն բան կը ձգէ կը փախի սենեակէն, մեռեալին աջ թեւը տակաւին օդին մէջ ցցուած կը մնար։ Բժիշկին օգնականներ ալ ի տես այդ զարհուրելի տեսարանին, ահաբեկած խուճապի կը մատնուին, եւ կը սկսին պոռալով վազել նրբանցքներու մէջէն։ Քովընտի սրահը ապաստանած փախստականները երբ կը տեսնեն որ ամէն աղմուկ դադրած — եւ խաղաղութիւնը տիրած է սենեակին մէջ, կը փորձեն զգուշութեամբ հոն մտնել։ Մեռեալը կը գտնեն պառկած վիճակի մէջ եւ թեւը վար իջած։ Ուշադիր քննութիւն մը երեւան կը հանէ որ գործաւորը իսկապէս մեռած էր հիւանդանոց փոխադրուելէ առաջ։ Թեւին այդ անակնկալ շարժումը եւ անկէ առաջ եկած ապտակահարութիւնը արդիւնք էր պարզապէս ջղային անդրադարձ շարժումի մը, որ առաջ եկած էր վիրաբուժական գործողութեան միջոցին։

★ Բնախօսներ հաստատած են թէ շնչառութեան առեն իւրաքանչիւր շարժումով մեր թոքերուն մէջ կը մտնէ միջին թիւով կէս լիտր օդ։ Միւս կողմէ՝ դիւրին է հաշուել թէ բնական վիճակի մէջ ամէն վայրկեան 14—16 անգամ կը շնչենք։ Արդ, պարզ հաշիւ մը կը բաւէ հաստատելու համար 24 ժամուան մէջ մարդու մը համար անհրաժեշտ եղող օդին քանակութիւնը։

Եթէ վայրկեանի մը մէջ 15 անգամ կը շնչենք, օրուան մէջ մօտաւորապէս կ'ընէ 20.000 անգամ։

Եթէ իւրաքանչիւր ներշնչումին մեր թոքերուն մէջ կէս լիտր օդ կը մտնէ, 20 հազար ներշնչումին կամ 24 ժամուան մէջ 10.000 լիտր կամ 10 խորանարդ մեթր օդ։

Գիտենք թէ օդին բաղադրութեան 21 մասը թթուածին եւ 79 մասը բորակածին է, այսինքն կլոր հաշիւով 1 թթուածինին դէմ 4 բորակածին։ Ասկէ կը հետեւի թէ շնչառութեան համար միակ օգտակար կազը եղող թթուածինին քանակութիւնը, զոր 24 ժամուան մէջ կը ներշնչենք, պէտք է 2000 լիտր ըլլայ։ Սակայն պէտք է նկատի առնել թէ արտաշնչման իւրաքանչիւր շարժումին դուրս կը վանենք ներշնչած ամբողջ բորակածինին եւ արեան միջոցաւ թոքերուն բերած բնածխային թթուին հետ որոշ քանակութեամբ անպէտ թթուածին։

Մէկ խօսքով, թոքերը ներշնչուած թթուածինէն մէկ քառորդը միայն վար կը դնեն, այսինքն 20 լիտր ժամուան մը համար եւ 500 լիտր 24 ժամուան համար։ (1 լիտր թթուածինը, կը կշռէ 1 կրամ 4, որով 500 լիտրը կը կշռէ մօտաւորապէս 700 կրամ)։

★ Մարդկային սիրտը թէեւ փափուկ ու զգայուն գործարան մըն է, սակայն եւ այնպէս իր բաբախումները հրաշալի ուժ մը կը ներկայացնեն։ Սիրտը 15 սանդիմեթր բարձրութիւն եւ 10 սանդիմեթր լայնութիւն ունեցող պզտիկ ջրհան մըն է, որ վայրկեանի մը մէջ 70 անգամ կը կծկուի, ժամը՝ 4200 անգամ, օրը՝ 100.000 անգամ եւ տարին՝ 36.792.000 անգամ։

Սիրտը իւրաքանչիւր բաբախումով հարիւր կրամ արիւն կը մղէ շնչերակներուն մէջ, 7 լիտր՝ վայրկեանի մէջ, 420 լիտր՝ ժամուան մէջ եւ 10 թոն օրուան մէջ։

Մարմինին ամբողջ արիւնը երկու կամ երեք վայրկեանը անգամ մը իր ամբողջական շրջանը կը կատարէ երակներուն մէջ անցնելով սրտէն։

Վերջապէս, սիրտը մէկ օրուան մէջ այնպիսի ուժ մը կը գործածէ որ կարող է 60 թոն ծանրութիւն ունեցող բեռ մը 1 մեթր բարձրացնել։

Եւ ըսել թէ այդ փափուկ գործարանը, որ գիշեր ու ցերեկ անընդհատ կը գործէ, կրնայ տոկալ մինչեւ 80 եւ 100 տարի։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

«Յուսաբեր»ի վերջին թիւերէն կը տեղեկանանք թէ Դաշնակցութեան Օրը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուած է Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, Նոյեմբեր 2ին։ Առաջին քաղաքին մէջ բանախօսած են ընկերներ Վ. Փափազեան, Հրանտ Սամուէլ եւ Ս. Վրացեան, իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ ընկեր Արամ Սահակեան եւ Շաւարշ Միսաքեան։ Երկու հանդէսներն ալ ունէին գեղարուեստական բաժին, երիտասարդ ուժերով։

★ Նոյեմբեր 4ին գրական ասուլիս մը տեղի ունեցած է Գահիրէի Հ. Յ. Դ. «Նաւասարդ» ակումբին մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի Մշակութային յանձնախումբին։ Կը նախագահէր ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան։ Նիւթը՝ «Սփիւռքի հայ գրականութեան ուղին»։ Նախագահին զեկուցումէն վերջ, թատրոնի եւ երաժշտութեան մասին խօսած է ընկեր Գ. Իփէկեան։ Յետոյ թեր ու դէմ արտայայտուած են Արամ Սահակեան, Շ. Միսաքեան, Ս. Վրացեան, Կ. Սասունի, Մովսէս Տ. Գալուստեան, Բժ. Եդ. Խաթանասեան, Բեգլար Նաւասարդեան, Վ. Փափազեան եւ Լ. Շանթ (քանի մը խօսքով)։

Յայտնուած կարծիքները պիտի ներկայացնենք առանձին։

Նոյն սրահին մէջ երկու դասախօսութիւններ տուած է Կ. Սասունի, «Սասունցի Դաւիթ»ի մասին։

ՊՐԻՒՔՍԷԼ.—15 Նոյեմբեր.— Կաթողիկոսական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Պելժիոյ Գաղթ. վարչութեան ուղղած նամակով մը կը տեղեկացնէ թէ՝ Եւրոպայի Հայոց ընդհ. թեմական ժողովը պիտի գումարուի այս ամիս՝ Փարիզի մէջ։

Այդ առթիւ, պատուիրակը կը խնդրէ մեր գաղութէն երկու պատգամաւոր ղրկել, մասնակցելու համար վերոյիշեալ ժողովին եւ քննելու Եւրոպայի Հայոց թեմին կանոնագրութեան նախագիծը։

Այս պատճառաւ, գաղութիս ազգային ժողովը նոյեմբեր 10ին գումարեց ընդհանուր ժողով մը եւ միաձայնութեամբ ընտրեց իր երկու պատգամաւորները՝ Մաքսուտ Միհրդատեանց եւ Նորայր Վրոյր, որոնք պիտի մասնակցին թեմական համագումարին եւ պիտի պաշտպանեն Պելժիոյ գաղութին տեսակէտները։

Արտաւազդ Արք. Պրիւսէլ կատարած իր վերջին այցելութեան առթիւ, գաղութին համար կազմեց Բարեգործական Միութեան մասնաճիւղ մը, որ պաշտօն ունի հանգանակութիւն կատարելու ներգաղթի համար։ Հակառակ ներկայիս Պելժիոյ մէջ տիրող տնտեսական աննախընթաց տագնապին, եւ մեր հայրենակիցներուն նիւթական անձկութեան, յոյս ունինք որ ծրագրուած հանգանակութիւնը նպաստաւոր արդիւնք մը տայ։

Հ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն առաւօտ, լուռ մնջիկ, քաղքին ճամբէն կ'երթար ու կուգար։ Գիւղացիներն ամէնքն ալ կը ճանչնային զինքը։ Կը յարգէին իբրեւ համեստ գերդաստանի մը շառաւիղը։ Կը սիրէին։

Կնոջը մեռնելէն վերջ, Արամ վարպետ ալ աւելի քաշուեցաւ ինքն իր մէջ։ Իր տղուն Գարեգինի հետ օրն ի բուն կ'աշխատէին հօրենական արտին մէջ։ Երբ պէտք զգար՝ վար ու ցանք, գլուխը կախ, կ'երթար ու կը կենար ուխտին առջեւ։ Ուխտը, խղճամիտ անձ մը անմիջապէս կը հասկնար անոր միտքը։ Եւ կամացուկ մը քովը կանչելով՝ կը փսփսար ականջին։

— Հոգ մի ըներ վարպետ, գիտեմ թէ ինչու համար եկած ես, վաղը առաւօտ, գնա եւ արտիդ գլուխը սպասէ։

Արամ վարպետ, հազար ու մէկ շնորհակալութիւններով ետ ետ կ'երթար ու կ'անհետանար անկիւնը։ Սակայն, այս հաստատական պատասխանէն վերջ, ծանր մտածում մը կը չարչարէր զինքը։ Կը խորհէր շարունակ, թէ ի՞նչ կերպով պիտի կրնար օգտակար ըլլալ Ուխտին։ Յաճախ ինք կ'երթար եւ, երբեմն ալ տղան Գարեգինը կը ղրկէր տունը, ի հարկին փոխադարձ գործ մը կատարելու։ Բայց միշտ ալ, Ուխտը անոր պարագաները նկատի առնելով կ'ըճամբէր։ Այս բարեացակամութիւնը սակայն, ալ աւելի կը թարմացնէին իր զգացումները։ Ու ինքզինքը կը գտնէր միշտ պարտական անոր հանդէպ։

Ու այսպէս, կեանքը կ'ընթանար։

Կինը Աննա քուրուկ, մահուան անկողինին մէջ, Գարեգինի հայրը մօտը կանչելով կ'ըսէ.

— Մեռնելէս վերջ չըլլայ թէ ամուսնանաս։ Խորթ մայր մը կրնայ տղուս գլխուն ջուր տաքցնել։ Հոգ տար տղուս։ Դպրոցը թող լրացնէ, յետոյ, ամուսնացուր։ Բայց հարսդ, մաքուր կաթ ուտող աղջիկ մը թող ըլլայ։

Անցան ամիսներ։

Երբ ամէն անգամ ամուսնանալու առաջարկ կ'ընէին, կնոջը խօսքերը սուրերի մը պէս կուգային ու կ'անցնէին առջեւէն։ Բայց այլեւս ձանձրացեր էր մենակեացի տխուր կեանքէն։

Արամ վարպետ, այսպէս, ակռաները սեղմեց ու մնաց մօտ չորս տարի։ Կարծես թէ, այլեւս սպառելու վրայ էին դիմադրութեան բոլոր ուժերը։ Կը տրտնջար բախտին դէմ։ Նոյնիսկ, կը պատահէր երբեմն, որ այդպիսի գործ մը ընելու որոշում տար։ Սակայն, Աննա քուրուկի վերջին խօսքերը, սրածայր նետերու պէս կը ցցուէին իր դէմ։ Ի՞նչ ընէր։ Տղան հազիւ 17 տարեկան պատանի մը, չէր կրնար «երկաթէ լուծը» դնել վզին։ Ուրեմն, պէտք էր կամ ամուսնանալ եւ կամ սպասել երեք տարի եւս, մինչեւ որ Գարեգին 20 տարեկան ըլլար։

Անցան օրեր։ Իրիկուն մը, լուր մը տարածուեցաւ գիւղին մէջ։

— Արամ վարպետ կ'ամուսնանայ։

— Ինչպէ՞ս, որո՞ւ հետ։ Մարդ չէ իմացեր։ Միայն թէ՝ օր մը, քաղաքը տեսեր են զինքը, որ վաճառականի մը խանութէն կնոջ հագուստ կը գնէ եղեր։ Երբ հարցուցեր են, ըսեր է.— Պիտի ամուսնանամ։

Շաբաթներ առաջ երբ շրջակայ գիւղ մը կ'երթայ, քանի մը ծանօթներու պնդումէն՝ յանկարծ «այո» մը կը թռի բերնէն։ Երկու տարի առաջ կաթուածէն մեռնող մէկու մը կինը, իբրեւ թեկնածու կը ներկայացնեն իրեն։ Կը համակերպի ու կ'ամուսնանայ։

Առաջին քանի մը օրերուն, ընտանեկան անոյշ մթնոլորտ մը կը ստեղծուի Արամ վարպետի տան մէջ։ Դրացիները կ'երթան ու կուգան։ Փոխադարձաբար կ'երթան իրենք ալ։ Բայց երկար չի տեւեր այս կեանքը։

Օր մը, դրացի պառաւներէն մէկը, բան մը կը փսփսայ Արամ վարպետի ականջին։

— Այդ կնիկը փորձա՞նք բերիր մեր գլխուն։

— Ինչո՞ւ։

— Երէկ առաւօտ, թոռնիկս երբ կը խաղար տանիքը, յանկարծ ձեր կողմը կ'անցնի ձեռքին փախած գնդակը բերելու։ Կնիկդ ալ կը տեսնէ եւ, փոխանակ անուշութեամբ խօսելու, ականջէն կը բռնէ.— Եթէ հեղ մըն ալ անցնիս, քեզ կը սատկեցնեմ։ Մեղայ, մեղայ, չտեսած բանիս ...

Իրիկունը, ճաշի սեղանին վրայ, Արամ վարպետ կը հասկցնէ խնդիրը, թէ հինուց ի վեր դրացիներ ենք, չի վայելեր այդպիսի խօսքեր ըսել։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(1)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծովակալ Պլէնտի մը անցեալ տարի մասնակցեցաւ Պիքինիի փորձերուն, շաբաթ օր յայտարարեց այն տեսութիւնը թէ կարելի է քսանըչորս ժամէն պատերազմ մը շահիլ հիւլէական ռումբերով: Իրաւ է որ ահաւոր վնասներու կրնան ենթարկուիլ թշնամիին գործարաններն ու փոխադրական միջոցները, բայց զօրաւոր հակառակորդ մը կրնայ ինքնիրեն պաշտպանել պայմանաւ որ յարձակումը յանկարծական չըլլայ, ըսաւ ծովակալը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ Միխայէլ Թագաւորը որ Լոնտոն հասաւ անցեալ շաբաթ օր, անգամ մը եւս հերքեց այն տարաձայնութիւնները թէ պիտի չվերադառնայ: Կարգ մը անպատասխանատու շրջանակներու մէջ զրոյց կը շրջի շաբաթէ մը ի վեր որ Ռումանիոյ նորընտիր արտաքին նախարարուհին — կատաղի համայնավար — կ՚ուզէ խորհրդային հանրապետութեան մը վերածել Ռումանիան:

ԻՏԱԼԻՈՑ հակահամայնավարները ցոյց մը կատարեցին Հռոմի փողոցներուն մէջ անցեալ շաբաթ օր: Համայնավար երիտասարդներու բազմութիւն մը փորձեց յարձակում գործել իրենց վրայ: Երկու հարիւր ոստիկաններ միջամտեցին. մայրաքաղաքին հանրակառքերը գործադուլ հռչակած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ ամերիկեան կառավարութիւնը նաւային խարիսխ մը կը շինէ Ֆորմոզա կղզիին վրայ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կանոնաւոր բանակը կատաղի յարձակումի մը սկսաւ շաբաթ օր Սելանիկի հիւսիսային լեռներուն վրայ: Վաթսուն ապստամբներ սպաննուած են: Մակեդոնիոյ մէջ հինգ գիւղեր դրաւուեցան:

ԷՐԻԹՐԷԱՅԻ (Հապէշիստան) Իսլամներու Դաշնակցութիւնը յայտարարեց թէ կը նախընտրէ բրիտանական կամ միջազգային հոգատարութիւն մը եթէ հողամասին անկախութեան ծրագիրը անգործադրելի նկատուի: Պիտի կռուինք եթէ փորձեր կատարուին Էրիթրէան Հապէշիստանի կցելու, կ՚ըսէ իրենց պաշտօնական յուշագիրը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանին պատուիրակութիւն մը որ վերջերս Եւրոպա եկած էր քննութեան, Ուաշինկթըն վերադառնալով յայտարարեց որ ամերիկեան կառավարութիւնը պէտք է մերժէ որեւէ օգնութիւն այն երկիրներուն որոնք չեն ուզեր ազատել իրենց Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ տարագիրներէն:

ՅԱԽԱՋԻԿԱՅ երկու շաբաթէն սկսեալ Փարիզի Բոմպոնի Մոնտէզպ ազգային թատրոնին ամանորյ յաւելում մը պիտի կրեն: Ամէնէն աժան տոմսը պիտի արժէ 15 Ֆրանք, իսկ ամէնէն սուղը 250, փոխանակ 160ի:

ԻՆՉՊԷՍ արդէն հաղորդած էինք Խորհրդային Կառավարութիւնը հաւանութիւն յայտնած էր մինչեւ յառաջիկայ Օգոստոս մէկուկէս միլիոն թոն ցորեն ղրկել Ֆրանսա՝ փոխարէն ստանալով ճարտարարուեստական նիւթեր: Իրազեկ շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի թէ Ֆրանսայի վիճակի պիտի չըլլայ առայժմ գոհացնելու այդ պահանջը եթէ գործադուլները շարունակուին:

ԳՐԱԾ ԷԻՆՔ թէ Անգլիոյ ելմտական նախարարը հրաժարած էր իր անզգուշութեան պատճառաւ: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներու մէջ դիտել կուտան որ հրաժարականին շարժառիթը իրականին մէջ այն անհամաձայնութիւնն էր որ կը տիրէր տնտեսական նախարար Սըր Սթէֆըրտ Քրիփսի եւ նախորդ ելմտական նախարարին միջեւ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ համայնավար կուսակցութիւնը եւ Սոցիալ Դեմոկրատները համերաշխութիւն գոյացնելով, կազմեցին «Ռումանիոյ աշխատաւորներու կուսակցութիւնը»:

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացուց նոր ծրագիր մը առաջարկելով որ քննութիւններ կատարուին բաժնեչափի գրութիւնը վերահաստատելու համար: Եւրոպայի օգնութեան ծրագիրը հաւանաբար քուէարկուի մինչեւ Նոյեմբեր 24:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ ձեռքով եւ մեքենայի վրայ գուլպայ հիւսող շատ վարժ գործաւորուհիներ: Դիմել LYS DES VOSGES, 217 Rue St. Honoré, Paris (1):

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ կօշկակարի պզտիկ աշխատանոց մը: Գրել Պ. ԳՈՑՈՒՆԵԱՆԻ, 12bis, rue Belfort, Le Perreux (S.):

Խնջոյք

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ 23 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ, ի նպաստ տեղւոյն կարօտեալներուն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 22ի շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
Պիտի խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետի Mr. PECOUT:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճաղով:

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը
Չափի վրայ, երկու փորձով
Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն
կ՚ունենաք զայն
ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել D O R M E S, 5 Rue St. Apolline
Paris—Métro Strasbourg–St. Denis Հեռ. Tur. 83-63

ԵՐԳԻ ՈՒՍԿՆԵՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արտա Մաստիկեան

Ա. Մրցանակ Աթէնքի պետական երաժշտանոցէն
Ecole Normaleի սրահին մէջ
24 Նոյեմբերին, ժամը 9ին

Բաբլ Նայրու Մասարապայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-05

Հայրենակից, կեանքը թեթեւցնելու համար կ՚ուզե՞ս լաւ օղի խմել, գլուխ վերի հասցէին, ուր ընտիր ապրանքներով կազմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի:

Մ Ի Ա Ց Ն Ա Մ Զ Է

Ուրիշ պատակաւ խորտիկի եւ թարգմանի մը պէտք ունեցողը կրնայ մեզ դիմել:

Իսկ գիշեր ըլլայ թէ ցերեկ բժիշկը ամէն պէտքի պատրաստ է ձեզ համար. եթէ մէկը դիմէ մեզի:

Տէր եւ Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Էքսի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Մ. Սարգիսեանի միջոցով ընկեր Համբարձում Աւետիսեանէ 500 Ֆրանք, եւ ընկեր Աստուր Յովակիմեանէ 500 Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, վաղամեռիկ ԳԷՈՐԳ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Հարաւային Ֆրանսայի Ներգաղթի Հայ. Կեդր. յանձնախումբս, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ ներգաղթի հանգանակութեան հիմնադրամին: Հանգուցեալ ԿԻՐԱԿՈՍ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Պ. Պ. Յակոբ Տուրկուտեանէ 1000 Ֆրանք, Յակոբ Մկրտիչեանէ 500, Սուրէն Մինասեանէ 500, Կարապետ Աճեմեանէ 300 Ֆրանք, գումար 2300 Ֆրանք:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ռեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ՚ուզէք գնել՝ փիէսներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վաղաժամ օրէն ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐՇԷ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը ուրբաթ, 21 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Սեբաստիոյ եւ շրջանի Նորակազմ հայր. միութեան Ա. ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 23ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին հայ դպրոցի սրահին մէջ, 34 Villa Rouveyrol, Asnières: Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ Միութեանս անդամագրուիլ փափաքող հայրենակիցները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն, ընկերահամակրական խնջոյքը տեղի կ՚ունենայ Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը ժամը 2էն 12, Յոյներու սրահին մէջ եւ «Վարանդեան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ: Գեղարուեստական յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սիամանթօ խումբը (Լիոն) ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները հինգշաբթի 20 Նոյեմբեր, ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը 25 Place Bellecour:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդրոնական Ֆրանսայի (Լիոն, Տէսին, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Կրընոպլը) Շրջ. վարչութեան ժողովը Նոյեմբեր 23ին Կիրակի օրը առտուան ժամը 9ին, 25 Place Bellecour: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը 21 Նոյեմբեր, ուրբաթ, ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին վայրը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Գուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Զօպանեան ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ գրական գործին նուիրուած իր երրորդ ու վերջին դասախօսութիւնը պիտի կատարէ նոյեմբեր 22ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի հայ ուսանողական տան մէջ, 57 Bld. Jourdan, métro Porte d'Orléans: Պ. Զօպանեանի յաջորդ դասախօսութիւնները 15 օրը անգամ մը, շաբաթ օր,— նուիրուած պիտի ըլլան ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ եւ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ բանաստեղծներուն:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՃԻՒՂ

Պետական պաշտօնաթերթի 6 Նոյեմբեր 1947 թիւի մէջ ուրախութեամբ կը կարդանք թէ Ներքին գործոց նախարարութիւնը համաձայն 12 Ապրիլ 1939 հրամանագրին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական ճիւղը վաւերացուած է, եւ 10 Հոկտեմբեր 1947ին Փարիզի Ոստիկանութեան մօտ արձանագրուած է, կեդրոն ունենալով 42 rue des Marais, Paris:

ԿՕՇԻԿԻ ԵՐԵՍ ԿԱՐՈՂ ՎԱՐԺ ԵՒ ԼԱՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐ ՄԸ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Կամ գործաւորուհի մը որ ուզէ սորվիլ, Վիլժուիֆի մէջ աշխատելու համար, դիմել Պ. ՎԱՆԼԸԵԱՆԻ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris, Métro Madeleine:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ
Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց

եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Ճաշոյթի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիֆեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »
Բ. հատոր
(Պատերազմի եւ գիտադաշտի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919:
Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ:
Գին 125 Ֆրանք:
Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ գրատունը:

Ծախու է

Սափրիչի խանութ մը: Դիմել Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՅԵԱՆԻ, 34 Ave. Gabriel Perret, Asnieres:
Ամէն օր ժամը 9էն 19:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 19 Novembre 1947 Չորեքշաբթի 19 Նոյեմ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5192 - Նոր շրջան թիւ 801 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԻՒՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԱՒԱՆԸ

Անցեալ շաբթու Ֆրանսայի զանազան շրջաններէն Մարսէյլ գացին ներգաղթող հայրենակիցներ՝ անմիջապէս չողենաւ մտնելու ակնկալութեամբ

Դժբախտաբար չիրականացաւ իրենց բաղձանքը որովհետեւ Ամերիկայէն 150 ներգաղթողներով հասնող Ռոսիա շոգենաւը հազիւ բաւեց մը տալու Մարսէյլի նաւահանգիստին ու մեկնեցաւ առանց միասին առնելու մեր հայրենակիցները։

Իրազեկները կը նկարագրեն այն սրտաճմլիկ տեսարանը որ կը պարզուի նաւահանգիստին մէջ ուր քանի մը հազար դժբախտներ, տուն-տեղ ծախած, իրենց բեռներով կը սպասեն ... յաջորդ շոգենաւին որ, ով գիտէ, երբ կը հասնի։

Բազմութիւնը մատնուած է անել կացութեան մը, ըսենք փողոցը մնացած ։

Չենք գիտեր տակաւին թէ ովքեր են իրական պատասխանատուները այս անհամութեան։ Շոգենաւային ընկերութի՞ւնը թէ Բարեգործականը, Ներգաղթի յանձնախո՞ւմբը թէ Ֆրանսական իշխանութիւնները։

Բայց, համաձայն մեր քաղած տեղեկութեանց, Ներգաղթի սրձանագրութիւնները կատարող մարմինը չի կրնար արդարացնել այն անապարանքը որ ի գործ դրած է անմիջապէս Մարսէյլ ճամբելով մեր հայրենակիցները, առանց ստուգելու շոգենաւին ժամանումը կամ մեկնումը։

— Շիտա՞կ շոգենաւ պիտի մտնէք, ըսուած է Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի, Վիէնի եւ ուրիշ վայրերու մեր հայրենակիցներուն։

Մինչդեռ Մարսէյլի «պաշտօնատունը» իրեն դիմողներուն ազդարարած է «Եղբայր սպասեցէ՛ք, ամբողջական գործողութիւնները լրացնելու համար երեք ամիս կ'ուզէ ...

Ուրեմն Ներգաղթը կազմակերպող մեծամասնութիւ մարմինները տակաւին չունին տեղեկատուութիւն մը որ միեւնոյն տեղեկութիւնները հաղորդէր բոլորին ու այդպէսով չփոթութիւններ չստեղծուէին։

Երեւի Մարսէյլի կամ Փարիզի մարմինները իրար մէջ լուր չունին։

Եթէ հայրենադարձներուն թիւը ըլլար տասը, քսան հոգի, կարելի էր աւելի ներողամիտ աչքով նայիլ։ Բայց անքաւելի ներողութիւն է երբ ազգին երեւելիները այսքան անհոգութեամբ կը վարուին երկու հազարէն աւելի բազմութեան մը հետ ։

Մենք, «վարի արտի ցորեն», ծանօթ չենք մանրամասնութեանց քանի որ Բարեգործականը եւ մնացեալները հազիւ թէ հատուկտոր լուրեր կը հաղորդեն մեր թերթին, երբ բարեհաճին ։

Կը թուի թէ Ֆրանսական կառավարութեան վերջին որոշումը որ կ'արգիլէ Ֆրանսահպատակներու մեկնումը, ստեղծած է բաւական լուրջ դժուարութիւններ թէեւ պատկան մարմինները տակաւին քար լռութիւն կը պահեն այդ մասին։

Բայց այդ որոշումը անցեալ շաբթու չէր որ տրուեցաւ։ Ներգաղթողները ճամբայ ելած, հանրածանօթ իրողութիւն էր որ կարգ մը ծնողքներ արդելքներու պիտի հանդիպէին իրենց Ֆրանսահպատակ երախաներուն պատճառաւ։

Ուրեմն ինչո՞ւ այս անտեղի անապարանքը Բարեգործականէն եւ միւս երեւելիներէն երբ համակերպութեան եզր մը գտնուած չէր կառավարութեան հետ ։

Մեղաւո՞ր ենք նորէն եթէ հարցնէինք «քանդ մեղ աղէկներուն» թէ ինչո՞ւ աւելի խոհեմ չգտնուեցան ամիսներ առաջ եւ մեծադղորդ բէքլամներով՝ քաղաքական խոշոր իրարանցումի մը դուռը տուին հայրենադարձի ձեռնարկին ։

Անհրաժե՞շտ էր որ հիւրընկալ ժողովուրդին զգացումները վիրաւորելու առիթ տայինք եւ հրաւիրէինք իշխանութիւններուն ու չարութիւնը մեր վրայ ։

Անհրաժե՞շտ էր որ կարգ մը հակառակորդ թերթեր, այս ափերուն վրայ —եւ աւելի հեռուները— բուռ մը հայրենակիցներու Ներգաղթը պատրուակ ընէին՝ էլէլ — պակաս քարոզութիւններով լեցնելու համար իրենց սիւնակները ։

Վերջապէս ե՞րբ պիտի սորվինք որ օտար իշխանութիւնները — ամէն տեղ — կը հետեւին մեր քայլերուն ու մեր շարժումներուն եւ կը թարգմանեն ու կը կարդան մեր բոլոր իմաստակութիւնները։

Ժ.

Մարշըլի ծրագիրը եւ ամերիկեան յանձնարարականը

Նախագահ Թրումըն երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացուց Եւրոպայի անմիջական օժանդակութեան տրամադրելու ծրագիրը եւ միեւնոյն ատեն առաջարկեց քայլեր առնել ամերիկեան տնտեսութեան արժեզրկումը արգիլելու համար։ Նախագահը իր բացման ճառին մէջ շեշտեց «մեր վճռական որոշումը՝ օգնելու ազատատենչ ժողովուրդներուն որպէսզի անոնք ազատ մնան» եւ առաջարկեց քուէարկել 597 միլիոն տոլարի վարկ մը՝ Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ համար ։ Պ. Թրումըն յետոյ ներկայացուց տասը հիմնական կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը որուն նպատակը պիտի ըլլայ — բաժանչափի դրութիւն հաստատել փոքրաքանակ այն ապրանքներուն վրայ որոնց սպառումը կ'ազդէ ապրուստի սղութեան վրայ, վերջնական գին մը ճշդել այդ կարգի ապրանքներու համար ։ Շարունակել վարձքերու հսկողութիւնը, հսկել արտածումները, դիւրացնել փոխադրական միջոցները եւ կարգ մը ուրիշ քայլեր որպէսզի տոլարը իր արժէքը պահէ։ Նախագահը բացատրեց թէ արժեզրկումի վտանգը կայ միշտ ։ Ապրուստի գիները 1946էն ի վեր աղած են հարիւրին 23 համեմատութեամբ։ Թրումըն իր ճառին մէջ յայտնեց նաեւ հետեւեալ միտքերը․— Մեր ուժին եւ ժողովրդավարութեան համար պատիւ մըն է որ ի վիճակի ենք այսքան մեծ օժանդակութիւն ընծայել օտար ազգերու եւ ժողովուրդներու ազատութեան եւ բարօրութեան համար։ Համոզուած ենք որ ապագայ պատերազմները արգիլելու համար անհրաժեշտ է որ աշխատինք ուրիշ ժողովուրդներու անկախութեան համար։ Այդ համոզումն է որ կ'առաջնորդէ մեզ մեր ջանքերուն մէջ եւ պիտի առաջնորդէ մեր ապագայ որոշումներուն մէջ ։

Վիշինսքի կ'ամբաստանէ

Խորհրդային Միութեան արտաքին փոխ Նախարար Անտրէ Վիշինսքի կիր. իրիկուն կարեւոր ճառ մը արտասանեց Նիւ Եորքի մէջ, ռուս-ամերիկեան ընկերակցութեան հացկերոյթին մէջ։ Կուտանք իր ճառին շահեկան մասերը․— Անկեղծօրէն կը յանձնարարենք Հիթլէրին վրայ հիացողներուն կամ գայն ընդօրինակողներուն — Չըրչիլ, Պըլիտին կամ Տը Կոլին, այդ ձախողած Ժան տ'Արքին — որ վտանգաւոր պատրանքներ չունենան Խորհրդային Միութեան մասին եւ լաւ յիշեն պատմութեան դասերը։ Այս մարդիկը կը հաւատան, ինչպէս Հիթլէրը հաւատաց, որ կարելի է Ռուսիոյ հաշիւը մաքրել մատի հարուածով մը։ Կը յանձնարարեմ որ կարդան թէ ինչ պատահեցաւ Նափոլէոնին երբ Մոսկուա կ'արշաւէր։ Ամերիկայի ներկայ քաղաքականութեան նպատակն է պաշտպան կանգնիլ Փաշականութեան խլեակներուն որպէսզի, օր մը, Գերմանիան յարձակում գործէ Ռուսիոյ վրայ։ Ճիշդ այս բանն էր որ քանի կ'ուզէր ճան Ֆօսթըր Տալըս երբ կը յայտարարէր Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ թէ Ամերիկան պիտի չհեռանայ Փոցտամի քաղաքականութենէն։ Մենք գիտենք թէ Չըրչիլ ու Տալըսը եւ ուրիշներ ինչ փորձեր կատարեցին առաջին պատերազմէն ետք նորածին Խորհրդային Միութիւնը ջախջախելու համար։ Ես կուզուէլս ամիս է Ամերիկա կը գտնուիմ եւ կը տեսնեմ որ հանրային կարծիքը բուռն կերպով կ'ուզէ պատերազմ մը Ռուսիոյ դէմ»։

ԵՐԵՍՈՒՆԸՎԵՑ հոգի ձերբակալուեցան Պոլոնիոյ մէջ՝ ամբաստանուած ըլլալով թէ կը դաւադրէին Չեխոսլովաքիոյ հանրապետութիւնը տապալելու համար։ Ոստիկանութիւնը որ ժամանակին երեւան հանած է դաւադրութիւնը, յայտարարեց որ ամբաստանեալները — մէկ մասը զինուորականներ — օտար պետութեան մը կը վաճառէին գաղտնի տեղեկագիրներ ։

ՊԱՆԿՔՈՔԷՆ (Սիամ) կը տեղեկացնեն թէ ինքնակոչ մարդասպան մը Եւրոպա հասած է սպաննելու համար Սիամի թագաւորը որ Ներկայիս կ'ուսանի Լոզանի համալսարանին մէջ։ Թագաւորին եղբայրը սպաննուեցաւ անցեալ տարի։

Դահլիճը պիտի վերակազմուի

Այս շաբթու

Վարչապետը երկուշաբթի օր երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ ծանօթ քաղաքական անձնաւորութեանց հետ դահլիճին վերակազմութեան շուրջ։ Հանրապետութեան նախագահն ալ իր կողմէ տեսակցեցաւ կուսակցական պետերուն հետ ։

Հաւանական կը նկատուի որ շաբթուան ընթացքին կառավարութիւնը յայտնէ թէ ինչ փոփոխութիւններ կատարուած են դահլիճին մէջ։ Լաւատեղեակ շրջանակները կը նախատեսեն Փոլ Րէնոյի եւ Լէօն Պլումի մասնակցութիւնը նոր կառավարութեան։ Կ'ըսուի թէ Րամատիէի տեղ վարչապետ պիտի նշանակուի առաջինը կամ, ընդհակառակն, ներկայ վարչապետը պիտի շարունակէ իր պաշտօնը փոխ-վարչապետ նշանակելով Պլումը իսկ ելմտական նախարար՝ Փոլ Րէնոն։ Արտաքին նախարար պիտի մնայ Ժորժ Պիտօ։ Այս տարրերով վերակազմուած նոր դահլիճին նպատակը պիտի ըլլայ հեռու պահել համայնավարներն ու զօրավար Տը Կոլի համախոհները ։

Րէնօ եւ Պլում առանձին տեսակցութիւն ունեցան երկուշաբթի օր՝ ելմտական եւ տնտեսական խնդիրներու մասին կարծիքներու փոխանակութիւն մը ունենալու համար։ Կը նախատեսուի որ համայնավարները, օգտուելով նախարարական տագնապէն, նոր բարդութիւններ ստեղծեն եւ ցոյցեր կազմակերպեն Փարիզի մէջ թէ գաւառները։ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան պետը Անէֆ կոչ ըրաւ Փարիզի աշխատաւորներուն որ «զօրաշարժ» կատարեն եւ պատրաստուին կռուելու։ Մարսէյլի դէպքերը եւ գործադուլը քաջալերութիւն կուտան համայնավար հոսանքներուն՝ կառավարութեան դէմ պայքարելու համար։

★ Րէնօ Պլում դահլիճի մը կազմութեան զրոյցները իրենց ազդեցութիւնը ունեցան սակարանին ինչպէս նաեւ «սեւ շուկային» վրայ։ Անգլիական մետաղ ոսկին որ 4400 ֆրանք կ'արժէր իջաւ 3800ի, սթերլինը 740էն 710ի, իսկ տոլարը 310էն 298ի։

★ Կառավարութեան համար նոր բարդութիւն մըն է նաեւ Պօռըկարի խնդիրը որ «լարած է» Ֆրանսայի եւ Խորհրդային Միութեան դիւանագիտական յարաբերութիւնները։ Մոսկուայի դեսպանը երկուշաբթի օր այցելութիւն մը տալով արտաքին նախարարին բողոքեց ներգաղթողներու կայանին մէջ կատարուած խուզարկութեան դէմ, դիտել տալով թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը բռնաբարած է նախապէս կնքուած համաձայնութիւն մը։ Արտաքին նախարար Ժորժ Պիտօ խիստ բառերով պատասխանելով, դատապարտեց Խորհրդային իշխանութիւնները որոնք կը փորձէին չարաչար գործածել իրենց իրաւունքները եւ կ'ուզէին Ռուսիա տանիլ երեք Ֆրանսահպատակ երախաներ։ Նախարարը յայտնեց նաեւ թէ կայանը որ արտահողային առանձնաշնորհներ չունէր, յառաջիկայ Դեկտեմբեր 1էն սկսեալ պիտի յանձնուի Ֆրանսական կառավարութեան ։

★ Կառավարութեան համար մտահոգիչ երեւոյթ մըն է նոյնպէս զօրավար Տը Կոլի եղբօրը, Պ. Փիէռ Տը Կոլի, ընտրութիւնը իբրեւ նախագահ Փարիզի թաղապետական խորհուրդին։ Այդ ընտրութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի օր եւ Պ. Տը Կոլ շահեցաւ քուէներու մեծամասնութիւնը ։ Համայնավարները չափազանց դժգոհ են ։

★ Գործադուլները իրարու կը յաջորդեն։ Հիւսիսային նահանգներու 30.000 հանքագործները գործադուլ հռչակեցին։ Աշորեկաններու վէճը տակաւին կարգադրուած չէ։ Մետաղագործարաններու բանուորները կը սպառնան չաշխատիլ եթէ գոհացում չգտնեն իրենց պահանջները — օրավարձերու հարիւրին 25 յաւելում։ Նաւահանգիստներու եւ առեւտրական տորմիղի պաշտօնեաներն ալ հարիւրին 20 կանխավճար մը կը պահանջեն՝ ապագայի տրուելիք յաւելումի մը հաշւոյն։ Մարսէյլ քաղաքը «անդամալուծուած» է որովհետեւ գործադուլի մէջ են նաւահանգիստին ինչպէս նաեւ փոխադրական միջոցներու աշխատաւորները։ Կառավարութիւնը հրահանգած է որ զինուորական պահակախումբ մը պարպէ արտասահմանէն հասնող շոգենաւերուն գոնէ մէկ մասը։ Ոչ մէկ շոգենաւ պիտի կրնայ մեկնիլ Մարսէյլի նաւահանգիստէն ։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ բանակը ռազմափորձեր կը կատարէ Պաղեստինի սահմաններուն վրայ։ Հանրապետութեան նախագահը Շիւքրի Քուվաթլի որ ներկայ էր ռազմափորձերուն, ճառ մը արտասանելով իր զինուորներուն առջեւ, ըսաւ որ արաբական երկիրները պիտի չընդունին Պաղեստինի բաժանման ծրագիրը ։

ՔՍԱՆԸՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ.— Նոյեմբեր 18ին Թուրքիոյ Սուլթանը բրիտանական մարտանաւով մը Մալթա փախաւ որովհետեւ Էնկիւրիի Ազգային Ժողովը որոշած էր դատի կանչել զինքը իբրեւ դաւաճան ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՏ

ՆԱՐ ԶԱՐԶԱՆՔՆԵՐ

Համոզեցինք աղջիկները որ հանդարտին եւ Թելադրեցինք, խնդրեցինք որ հեռանան։

Ըսուեցաւ որ՝ ամէն իրիկուն պիտի այցելեն մեզի եւ ուտելիք պիտի բերեն ու գացին։

Ընթրիքի ատեն, բաւական կատակելէ ետք, նորէն սկսանք մտածել մեր վիճակի մասին։ Օրերը կ'անցնէին, բայց կացութիւնը հետզհետէ անտանելի կը դառնար։

Կարծեմ եօթներորդ առտուն էր, երբ գիւղի մոլլան եւ դաժանատեսիլ, յաղթանդամ քիւրտ ծերուկը ներս մեր ախոռը եկան։

Մոլլան սկսաւ համոզել որ տաճկի առաջարկին ընթացք տանք եւ «հախ տին»ը ընդունինք։

Չպատասխանեցինք։

Կրկին ու կրկին պնդեց մոլլան, որ վերջնական պատասխան մը տանք։

— Ձենք ընդունիր տաճկի առաջարկը, պատասխանեց ընկերս։

Քիւրտ ծերուկը խարազանը շարժեց օդին մէջ եւ առաջին հարուածին տակ, ճեղքուեցաւ ընկերոջս աջ այտը։

Ապա երկրորդ մը, երրորդ մը եւ շարունակաբար…

Ես մօտեցայ, բռնեցի խարազանը, խորհելով թէ մոլլան հօրեղբօրս ծանօթներէն է ու կրնայ ըլլալ որ՝ խնայէ ինծի։

Զայրացած քիւրտը խարազանը ոլորեց ու հարուած մը տուաւ մէջքիս։ Յետոյ նաեւ ուսերուս եւ սրունքներուս վրայ։

Այդքանն ալ անբաւական համարելով, աջ ձեռքս բռնեց եւ ուժգին ցնցելով ուզեց գետին տապալել զիս։

Ջանացի ձեռքս ազատել եւ ուժով մը ետ քաշեցի, այն ատեն, սաստիկ ցաւ մը զգացի։ Աջ ձեռքիս ճկոյթին ոսկորները խախտած էին, ի վերջոյ, ցաւերը դադրեցան ու ճկոյթիս կէսին վրայ կոշտ մը ձեւացաւ, այլանդակելով մատներուս շարքը։

Երբ տեսան որ՝ ծեծն ու սպառնալիքը պիտի չկրնային մեզ ընկճել, հայհոյելով հեռացան, գացին։

Պէկի հարսն ու աղջիկները այդ իրիկուան միասին եկան, առատ ու պէսպիսուն ընթրիքին հետ բերած էին նաեւ նոր մորթուած երկու դառնուկներու մորթերը, մեր մարմնին կապտած ու ուռած մասերը փաթթելու համար։

Քրտական ժողովրդական բժշկութիւնը այդ ձեւով կը դարմանէր ծեծ ուտողները։

— «Մեր պատճառաւ կը չարչարուին այս խեղճերը» ըսաւ Ջօզանը։

— «Չէ, այլեւս կարելի չէ համբերել, աոր մասին ճար մը խորհելու է» միջամտեց հարսը։

— Ջատուն — խօսքը տաճկի մասին էր — արդէն հիւանդ է, կը մեռնի եւ ասոնք ալ կ'ազատուին» ըսաւ Գոլնազը։

— Շա՞տ հիւանդ է, հարցուցի, հազիւ ներքին ուրախութիւնս զսպելով։

— Պառաւ է, կրնայ ոեւէ հիւանդութեամբ աչքերը գոցել ու երթալ … Երէկ ոտքի վրայ էր, բայց գիշեր ծանրացաւ, այս առաւօտ, անկողնին մէջ նստեցաւ, Թրքական ժանտարմի պաշտօն ունեցող իր երկու ազգականներու հետ խօսեցաւ, որոշ Թելադրանքներ ըրաւ ու նորէն գլուխը դրաւ բարձին ու սկսաւ զառանցել, շարունակեց հարսը։

Այդ միջոցին, դուրսը՝ անծանօթ մը հազաց։ Աղջիկները յանկարծակիի եկած, դուրս Թռան ախոռէն եւ անյայտացան։

Մեր ուրախութիւնը անսահման էր։

Անխրժակով ընթրեցինք, հակառակ մեր զգացած ցաւերուն եւ հազարաւոր միջամներու խայթոցներուն, հանգիստ քնացանք։

Յաջորդ օրը, լուսաբացին՝ նկատեցինք որ՝ նորէն Թերացած ենք մեր պարտկանութեանց մէջ։

Նախաճաշը չբերին։ Երկու վայրագ Թրքական ժանտարմաներ ներս մտան, հրամայելով որ չշարժինք։ Թքնելով եւ հայհոյելով մօտեցան մեզի, չուաններով մեր Թեւերը կապեցին ու ճամբայ ցանեցին։

Լուռ էինք…

Կը քալէինք, վստահ՝ որ դէպի բանտ կամ դէպի մահը կ'առաջնորդուէինք։

Ժանտարմաները կը խօսէին Թօշապ գիւղաքաղաքի, դայմագամին եւ կախաղանի մասին։

— «Տէր ողորմեա զգնացս մեր» սկսաւ ընկերս իր սաղմոսերգութիւնը, քթին տակէն մրմռալով, «մահէն անդին, բան չկայ»։

Երբ գիւղին կալատեղին կ'անցնէինք, նկատեցինք որ՝ Թօշապի ճամբէն շեղել տուին մեզ, պարզ էր որ ուրիշ տեղ կը տանէին։

Կը մտածէի Թէ՝ ինչո՞ւ պէկին բարի հարսը չըսաւ որ ժանտարմաներ մեզի տանելու եկած են։ Անշուշտ գիտէր նաեւ՝ Թէ ո՞ւր կը տանին եւ ինչո՞ւ կը տանին։ Դարձեալ յիշեցի Մոկացի ծերուկի խրատները։

— Պահեր կան, երբ՝ մարդս ամէն բանէ, նոյնիսկ կեանքէն հրաժարելով, կը համակերպի մահուան։

Ու մենք անտրտունջ կը քալէինք դէպի մահ։

— «Կուժը ջրի ճամբին կը կոտրի» կ'ըսէր մեծ մայրս։ Հազիւ կէս ժամ ճամբայ քալած, ժանտարմաներէն մէկը պահանջեց որ դուրս գանք ճամբայէն ու մեզ հրեց դէպի անտառին ճամբան։

Քանիցս որսի եկած էինք այդ անտառը, որ կը սկսէր «կաւ-իէ չիր»էն (կաթնաղբիւրէն) եւ անընդհատ բարձրանալով, կը հասնէր բաւական բարձր լերան մը գագաթը։

Փշոտ Թուփեր, քով քովի, իրար գրկած, անջրդի եւ խոպան գետին մը, ուր Թռչուն Թէ գազան, Աստուծոյ հրամանով կը ծնին ու կ'աճին, եթէ մարդ դաղանը չերթայ խանգարելու անոնց հանգիստն ու ազատութիւնը։

Այդ անտառին մէջ սպաննուած էին Պհանց գիւղի Հայերը, (1895—96 Թուի ջարդերու ատեն)։

Ու հիմա, մեր դերեզմանը պիտի դառնար։

— Երանի Թէ Հայերու սպաննուած վայրը տանէին մեզի ու հոն սպաննէին, փսփսաց ընկերս։

Ժանտարմաներէն մէկը այդ փսփսուքը իրենց հասցէին ուղղուած անարգական խօսք մը համարելով, ատրճանակը քաշեց եւ ուղղեց ընկերոջս ճակատին։

Ընկերս գունատեցաւ ու դարձաւ դէպի ինծի։ Նայեցայ անոր՝ անզօր կատաղութենէն փայլատակող աչքերուն, մենք զիրար հասկցանք, դըրկուեցանք ու համբուրուեցանք։

Ժանտարմաները չուարած մեզ դիտելէ վերջ նստեցուցին փոսի մը քովը եւ պահանջեցին որ խոստովանինք Թէ ինչո՞ւ չենք համակերպիր տաճկի յորդորներուն։

Զպատասխանեցինք դարձեալ, կը մտածէինք վերջին անգամ վճռաս մը եւս հասցնել անոնց եւ յետոյ մեռնիլ։

Ժանտարմաները կը ծխէին ու կը սպասէին մեր պատասխանին, միշտ սպառնալով…

Մենք լուռ էինք։ Քար մը չկար, փայտ մը չկար մեր ակռաներէն զատ, ոչ մէկ զէնք։

— «Ասոնց կոկորդէն պէտք է խածնել» փայտիկով մը գրեց ընկերս գետնի վրայ։

Բայց մեր Թեւերը կապուած էին տակաւին։

Վերջապէս ժանտարմաները, զայրացած անտառին դալար ճիւղերէն քանի մը հատ փրցուցին մեզի ծեծելու համար։

Հասկցանք որ՝ մահուան վտանգ չկար, բայց նորէն ծեծ պիտի ուտէինք։

Այս անգամ, առաջնութեան պատիւը իմս էր։ Քանի մը հարուածներու տակ ճչալէ, եւ ինքնապաշտպանութեան միջոցներու դիմելէ ետք, ես մարած, ինկած էի։ Ընկերս դիմացեր էր Թէ սաստիկ ծեծին եւ Թէ կոխկրտուքին։ Երբ ուշքի եկայ, փորձեցի նստիլ, զգացի որ՝ ծունկերս չեն հպատակիր ինծի։

Որոշ էր, որ մեզի գիւղ պիտի վերադարձնէին։ Հաւաքեցինք մեր ուժերը ու սպասեցինք։

Նոյն իրիկունը ճամբայ ինկանք դէպի գիւղը։

Գոլնազն ու Ջօզանը որ կը Թափառէին ախոռի չորս բոլորտիքը, մեզի հետեւեցան, գաղտագողի ժպիտներով։ Ըսել կ'ուզէին, «մի վախնաք»։

Ոտիկաննները մեզի առանձին ձգեցին ու շտապեցին դէպի տաճկին։

— «Տաճկի վիճակը ծանր է» յայտնեց Գոլնազը եւ երկու չարաճճիները ցատկռտելով փախան։

Տեսած ու լսած էինք փորձառու Քիւրտերէն, որ մեր վիճակին ենթարկուած մարդիկ կենդանիներու աղբակոյտին մէջ պէտք է Թաղուին իրենց մարմնին ցաւերը մեղմացնելու եւ առողջանալու համար, բայց պէտք էր սպասել որ գիշերը վրայ հասնի…

ԶԱՐԶԱՆԴ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպութեան գաղտնիքը եւ կարգապահութեան ուժը

(Գ. եւ վերջին մաս)

1908ի Պոլսոյ վերդալ«ս կ«ւդամակցէի Սամաթիոյ ենթակոմիտէին։ Աղբացեալ Արտաշէս Միսաքեանի քեռորդին ըլլալով, շատ սիրուած էի 1904էն ի վեր շարքերուն անդամակցող մեր ընկերներէն։

Դեկտեմբերի վերջերը պիտի կատարուէր մեծ ազահանդէս մը Սամաթիոյ դէպքին չորս զոհերուն — Գնունիի, Արտաշէս Ատըրեանեանի, Արտաշէս Միսաքեանի եւ Լեւոն Կիմիշեանի — ինչպէս նաեւ Թաւրիզի եւ ընդհանրապէս բոլոր հայ նահատակներու յիշատակին։ Սգահանդէսին ներկայ պիտի ըլլային Արտաշէսի մայրը — Յեղափոխութեան մեծ մայրիկը — եւ իր քոյրերը Նազիկէն ու Հայկանուշը։

Ինծի վստահուած էր յայտագիրը պատրաստելու աշխատանքը։ Այդ օրերուն կը լրանար նաեւ Խրիմեանի մահուան առաջին տարելիցը։ Ուրեմն, առանց ենթակոմիտէի իմ ընկերներուս բան մը ըսելու, յայտագրին վրայ աւելցուցի «հայոց հայրիկ»ին անունն ալ՝ սգատօնին աւելի մեծ նշանակութիւն մը տալու եւ հայ յեղափոխութեան այդ եկեղեցական ռահվիրային ալ յիշատակը յարգած ըլլալու նախաձեռնդրութեամբ։

Այդ ինքնագլուխ կարգադրութիւնս մեծ դըժգոհութիւն պատճառեց ենթակոմիտէի ժողովին մէջ ոչ թէ Խրիմեանի անունին համար, այլ այն պատճառաւ որ Դաշնակցական ընկեր մը ինքն իրեն որոշումներ տուած էր առանց պատասխանատու մարմնին հաւանութեան։ Ես իմ տեսակէտս պաշտպանեցի։ Հարցը առկախ մնաց։ Սգահանդէսին ես ալ պիտի խօսէի կոմիտէին կողմէ, Զաւարեանի, Շահրիկեանի, Զարդարեանի եւ Վարդգէսի ճառերէն վերջ։

Կոմիտէին ներկայացուցի բանախօսութեանս պատճէնը որուն մէջէն ջնջեցին Խրիմեանի անունը։ Սգահանդէսէն վերջ, խնդիրը նորէն օրակարգի նիւթ եղաւ։ Երկար վիճաբանութիւններէ ետք կոմիտէն որոշեց զիս երեք ամսուան կախակայման ենթարկել։

Շատ վիրաւորական էր այդ որոշումը եւ շատ խիստ։ Մտածեցայ հրաժարիլ Դաշնակցութենէն։ Կարգ մը ականաւոր դէմքեր ինչպէս Վահագնը, Շահրիկեանը, Զարդարեանը կամ Վարդգէսը որոնք զանազան առիթներով Սամաթիա կուգային, խնդրեցին որ ետ առնէի որոշումս, բայց ես անդրդուելի մնացի։

— Պէտք է հպատակիլ կուսակցութեան որոշումներուն, ըսին ինծի, այդպէս կը պահանջէ մեր կարգապահական օրէնքը, մեր կարգապահութեան մէջ է մեր ուժը…

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԻՐԶԱՅԵԱՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԻՐԶԱՅԵԱՆ

Զինադադա՞ր թէ…

Ի՜նչ ուրախութիւն եւ ի՜նչ տխրութիւն։

«Հրա՛դադա՛ր…» կը հնչէ փողը։ Դադրեցուցէք կրակը։

Դժոխքի դռները կը փակուին։ Ցոյսի եւ անտումի զանգերը կը հնչեն եւ մարդիկ կը միրճուին խայտանքի եւ խելայեղ ոգեւորումի մէջ…

Փող ու Թմբուկով եւ «կեցցէ»ներով ռազմադաշտը մեկնած երիտասարդներէն բախտաւորներ, կը վերադառնան տուն։ Իրենց մարմնէն մասեր նուիրածներ ալ կան անոնց մէջ՝ Մեծ Մոլոքին։

Յաղթական կամարներ։ Անծանօթ Զինուորի դամբարաններ կը կերտուին բոլոր երկիրներու մէջ։ Գոհաբանական աղօթներ կը բարձրանան առ Մեծ Բարեգութն, իբրեւ թէ անկէ ղրկուած ըլլար այս անգութ պատերազմը։

Ի՜նչ հեգնանք…

Դիւանագէտներ պիղատոսաբար ձեռքերը կը լուան եւ յանցաւորներ կը փնտռեն խաղը հանելու համար։ Անոնց հո՞գն է ժողովուրդներու կեանքը, Հայկան մամիկին մէկ հատիկ զաւկին արեւուն մարիլը…

Զինադադարի տօնն է եղեր։ Բախտաւոր մնացորդացը խինդ ու խնջոյքի մէջ է։ Շքեղ տողանցքներ։ Գահերնակ մեծերը պատարագական լրջութիւնով մը կը կանգնին Անծանօթին շիրիմին առջեւ։ Զաղացքի անիւի մեծութիւնով ծաղկեպըսակները կը ճնշեն այդ շիրիմը։ Եւ այս բոլորը ղղջո՞ւմ թէ նախապատրաստութիւն յաջորդ վարագոյրին։

Ով գիտէ որքան կը տխրին Անծանօթները, իրենց մութ ու չքեղ դամբանին խորքէն մտածելով ապագայ միլիոնաւոր անծանօթցուներուն ճակատագրին վրայ…

Ինչո՞ւ այս արիւնի ովկէանները։ Քանի մը դաշտաշափ հողե՞ր թէ երկոտասան եակ մը կոճակ աւելի ծախելու համար իր դրացիին…

Զինադադար։ Ինչ անիմաստ բառ։ Մե՞ղք

Երիտասարդ էի ու չըմբռնեցի իրենց խօսքերուն իմաստը։

Շատ վերջն էր որ համոզուեցայ թէ Դաշնակցութեան մէջ կարգապահութիւնը իսկապէս անհրաժեշտ էր ու կենսական։ Հասկցայ թէ ղրկուած եմ կուսակցականի խմորէն։

Այո, կուսակցութիւն մը պէտք է ունենայ կարգապահական օրէնքներ եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր գոյութիւնը եւ տեւականութիւնը մեծ մասով կը պարտի այդ իրողութեան։ Պէտք է յարգանք ունենանք այդ ոգիին հանդէպ, ինչպէս ունինք յարգանք իր պատմութեան եւ իր կատարած ազգային պարտականութիւններուն հանդէպ։

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Տարիներէ ի վեր Առնուվիլի հայ հաւաքականութիւնը, զրկուած էր Դաշնակցութեան հայրենաշունչ խօսքէն կարգ մը անհարազատ եւ սեւ հոգի մարդոց խաչակրութեան, որոնք ապաւինած տեղացի համայնավարներու աջակցութեան, նիզակ կը ճօճէին Դաշնակցութեան դէմ, եւ իրենց զանազան ու զարմանազան քսութիւններով հայութիւնը սարսափի տակ կը պահէին։

Այսօր սակայն, հոգեկան պայծառանայ սկըսած է։ Նոյեմբեր 9ի կիրակի օրը Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն կազմակերպած էր խնջոյք պարահանդէս մը Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձին առթիւ։

Ընկեր Կ. Երամեան հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ ֆրանսերէն քանի մը բառերով շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ ֆրանսացի ընկերներուն որոնց մէջ կը նշմարուէր նաեւ Նորընտիր քաղաքապետ ընկեր Mazurier իր պաշտօնակից եղով։ Ապա, խօսքը ուղղելով հասարակութեան խնդրեց երգել «Մշակ Բանուոր»ը, եւ յոտընկայս յարգել յիշատակը մեր անմահ նահատակներուն։

Օրուան բանախօսը ընկեր Ժ. Դատաւորեան նախ հայերէնով յետոյ ֆրանսերէնով Դաշնակցութեան անցեալի եւ ներկայի գործունէութեան անդրադառնալով ըսաւ որ Դաշնակցութիւնը ներկայիս ոչ թէ միայն կուսակցականներ կը պատրաստէ, այլ կորստեան ենթակայ նոր սերունդէն՝ վարդան Հայը կը կերտէ։

Ընկեր Երամեան համբերականներուն ներկայացնելով «Առնուվիլի» նորընտիր քաղաքապետ ընկեր Mazurierն խօսքը տուաւ անոր։ Ընկեր քաղաքապետը կուռ առեղծախօսութեամբ մը պարզեց տեղւոյն մէջ հակառակորդներու գործած բոլոր դաւերը։ Այդ մարդիկը Հայ ընկերվարութիւնը կը կոչեն «ֆաշիստ» իսկ մեզի ֆրանսացի ընկերվարականներս «դրամատիրութեան առաջնորդներ»։ Այս բոլորը բնականաբար անդոր կատաղութեան արդիւնք են։ Մեզի համար ցեղային հարց գոյութիւն չունի, մենք բոլորս հաւասար ենք, պէտք է մենք ձեռք ձեռքի մեր ճակատագիրը վարենք եւ մանաւանդ նոր սերունդի դաստիարակութեան գործը լաւ հիմերու վրայ դնենք։

Ամէնէն վերջ խօսք տրուեցաւ օրուան երկրորդ բանախօսի ընկեր Խ. Միքոսեանին որ ազատագրական պայքարներէն առաջ գաղթող հայ մարդոց գործերէն յիշատակութիւններ ըրաւ ի շարս Խ. Արամեան, Ալիշան, Խրիմեան Հայրիկէ եւ Րաֆֆիէ, որոնք ի վերջոյ ծնունդ տուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ իր անհաւասար պայքարներով ի վերջոյ ստեղծեց Հայաստանի հանրապետութիւնը։ «Մեր անպարկեշտ հակառակորդները կ'ուզեն նսեմացնել այս փառաւոր անցեալը, ըսաւ ընկերը, մոռնալով որ ներկայ Խ. Հայաստանը Դաշնակցութեան տարիներու պայքարի արդիւնքն է»։

Ամէնէն վերջ ընկեր Կ. Օսմանեանի ղեկավարութեամբ ու մասնակցութեամբ «Սամուէլ»էն կենդանի պատկերներ ներկայացուեցան։

Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցեցան ընկեր Հապէշեան Նոր Սերունդէն ընկեր Մինասեան (Շաւիլէն), Օր. Էլմաճեան, Տիկին Մելինէ Օսմանեան եւ Պ. Կ. Գազանճեան իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով։

Հաւ մը աճուրդի դրուելով գոյացաւ 9200 ֆրանք։ Շահեցաւ Պ. Գ. Թիւթիւնճեան որ միանուագ 2000 ֆրանք նուիրեց։ Պարերը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին եւ տեւեցին մինչեւ ժամը 11։

Մեծ հաճոյք պատճառեց մեր Գազատիայի հայրենակիցներուն ներկայութիւնը զոր կը պարտինք ազատամիտ մեր վարդապետին ջանքերուն։

Օ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

կ'ըլլայ ըսել զինաթափում, ռազմարգելք։

Ջինադադար։ Կարծես թէ կը նշանակէ, «պահեցէք զէնքերը, խնայեցէք գնդակն ու վառօդը, վաղը կրկին պէտք ունինք անոնց։ Կրկին պիտի բացուի ռազմախաղի վարագոյրը ...»։

Ջինադադա՞ր։ Ոչ, միջնարար է միջնարար։ Բեմայարդարանքի փոփոխութիւն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 14 Նոյեմբեր.— Բ. կարաւանով մեկնող մեր հայրենակիցները, բէլէւ ժամու ակին ստացած էին իրենց արտօնագրերը, բայց շատ անորոշ կացութիւն մը ստեղծուած էր։

Պաշտօնական ոեւէ զեկոյց եւ կամ հրահանգ չէր եկած ուղղութիւն մը տալու իրենց։

Վերջին պահուն ֆրանսական կառավարութիւնը դժուարութիւններ յարուցած ըլլալով, (ֆրանս. հպատակութեան խնդիր եւն.) արձանագրուած 47 ընտանիքներէն միայն եօթը եւ կամ ութը ընտանիքներ կրցան մեկնիլ Մարսէյլ, Չորեքշաբթի 12 Նոյեմբերին։

Պէտք մաղթէինք որ մեր հայրենակիցները Մարսիլիոյ մէջ ալ ուրիշ դժուարութիւններու չհանդիպէին եւ ժմեռ չտեսած հայրենիք հասնէին հանգիստ եւ ապահով։

★ Վիէնի հայ գաղութը սարսուռով իմացաւ որ Այրի Տիկին Հայկանուշ Տօլմաճեան, 58 տարեկան, Տիգրանակերտցի, մայր երեք ամուսնացած զաւակներու անձնասպան եղած է՝ կախուելով իր բնակարանին մէջ։

Ծանօթ մըն է որ ի վեր ջղային հիւանդութենէ կը տառապէր։— Թղթակից 1947

ՖՐ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ԳՐՄՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այնքան սպասուած մեր տարեկան երեկոյթ — պարահանդէսը տեղի ունեցաւ 1 Նոյեմբեր Շաբաթ երեկոյ Գրմոնի դպրոցի սրահին մէջ, ընտրեալ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Մեր ընկերուհիները նկատի ունենալով ընկերուհի Էլէն Բիւզանդի ներկայութիւնը կրկնակի խանդավառութեամբ լծուած էին իրենց աշխատանքին։ Հանդէսը սկսաւ ճիշդ ժամը 9ին նախագահութեամբ Տիկին Տէօքմէճեանի, որ հրաւիրեց մեր երէց ընկերուհին Տ. Քիպրըլթճեանը իր բացման խօսքը ընելու։ Ունէինք գեղարուեստական ճոխ ժողովուած բաժին մը, երգերով, արտասանութիւններով եւ զաւեշտով։

Անդրաւան ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկերուհի Էլէն Բիւզանդ, որ խօսեցաւ իր լաւագոյն ճառերէն մէկը, ի վեր հանելով Հայ Կ. Խաչի կատարած օգտակար դերը հայ իրականութեան մէջ, ինչպէս նաեւ հայ կնոջ առաքինութիւններ եւ կոչումը։ Յուզիչ էր մանաւանդ Կապոյտ Խաչուհիներու ուղղած համերաշխութեան իր արտասուչ կոչը։ Գղտիկ զաւեշտ մը «ՆորՍերունդի»ն կողմէն կուշտ ու կուռ խնդացուց հանդիսականները։ Դերակատարներն էին Վարդգէս Տէրտէրեան, Խաչատուր Դաքքիեան, Ա. Տէրտէրեան, Յովհաննէս Մակարեան, բեմական լաւ յատկութիւններով օժտուած երիտասարդներ որոնք կրնան յառաջդիմել։ Կէս գիշերէն յետոյ սկսան եւրոպական պարերը որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս։ Բարոյական մեծ քաջալերութեան հետ ունեցանք նաեւ նիւթական ալ չօշափելի շահ մը։ Մեր շնորհակալութիւնները Գրմոնի հայ հասարակութեան եւ մեզ սատարող անհատներու եւ կազմակերպութիւններուն։ — Զաքիկեան

ՑԽՐՈՒՆԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի մասնաճիւղը դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր երիտասարդ եւ եռանդուն անդամներէն Գէորգ Աւետիսեանը դժբախտ արկածով մը։

Մեր պատանի ընկերը, առողջ, յաղթանդամ, մարզիկի եւ լուզորդի իր յատկութիւններով, այնքան համակրելի իր բնաւորութեամբ սիրելի էր բոլորին։ Հոկտեմբեր 25ի Նոր Սերունդի հանդէսին ներկաները կը յիշեն մարզական խաղերու ներկայացման առեն աշտարակին գագաթը բարձրացող Գէորգը։ Ափսոս որ այս խոստմնալից երիտասարդ կեանքը որ իր առջեւ ունէր տակաւին բեղմնաւոր տարիներու երկար շարք մը, հասարակ արկածի մը զոհ գնաց, անմխիթար ձգելով իր դժբախտ ծնողքը եւ սուգի մատնելով իր բոլոր ընկերները։ Մեր խորին վշտակցութիւնը ընտանիքին։

Նոր Սերունդի Իէռի մասնաճիւղ

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾ

Չորեքշաբթի 5 Նոյեմբեր 1947, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, արկածի զոհ գնաց պատանի Գէորգ Աւետիսեան, 16 տարեկան, Աւիւծ Գեւօն, էջս ան փոխանակ ապահով լուղորդը։

Գէորգը իր հեծելանիւով անցած պահուն, վրայէն մը անկէն ալ ապահով կը զարնուի բեռնատար կառքի մը։ Դժբախտ պատանին կը փոխադրուի դեռ իր ընկեր եւ ընկերուհիներու աչքին առջեւ զզայուրիկ։ Իրիկուն ժամը 8.30ին կ'աւանդէ իր հոգին՝ հակառակ բժիշկներու եւ սիրելի ընկերներուն խնամքին։

Թաղումին ներկայ էին «Համազգայ» Նոր Սերունդի մասնաճիւղին ընկեր ընկերուհիները ինչպէս նաեւ յունաւորչական Աւետարանական եւ ֆրանսական եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ։ Բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ տեղացիներ եկած էին իր յուղարկաւորութեան։— Թղթակից

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ ՄԷԿ ԷՋԻՆ վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ յստակ ձեռագրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի մը խրատներ, քիչ մըն ալ ժպիտ, վէճը կը փակուի։

Նազլու արդէն մէկ տարուան հարս էր, երբ սկսաւ Արամ վարպետի անունը արտասանել։ Օր չէր ըլլար որ, տանը վրայ խօսք բերել չտար։

Օր մըն ալ, գիւղացի քանի մը կիներ կուգան գանգատի.

— Վարպետ, կնիկդ կառավարէ, ապա թէ ոչ..

Նազլու կը լսէ։ Հազիւ թէ կը պատրաստուի խօսելու, անդիէն մէկը կը պոռայ.

— Սուս անամօթ, եթէ աղէկ մէկը եղած ըլլայիր, էրիկդ կաթուածէն չէիր մեռցներ։

Արամ վարպետ այս ալ կը լսէ։ Բայց ձայն չի հաներ։ Բահը կ'առնէ ու դաշտ կ'երթայ։ Գարեգին մէջքը կը շտկէ ու կը նայի։

— Ինչո՞ւ եկար հայրիկ, արդէն լմնցնելու վրայ էի։

Արամ վարպետ չի պատասխաներ։ Ինքն ալ տղուն պէս կը սկսի փորել արտը։

Գարեգին որ իր կեանքին չափ կը սիրէր հայրը, չկրցաւ անտարբեր մնալ։

— Ի՞նչ ունիս հայրիկ։

Հայրը երկար, շատ երկար հառաչանք մը քաշելով՝ վերջապէս կը խօսի։

— Մի հարցներ տղաս, ձգէ որ ես իմ իւղովս տապկուիմ։

Գարեգին սրտնեղած՝ բահը կը ձգէ։ Ու թերեւս, առաջին անգամ ըլլալով տարօրինակ կանչ մը կ'արձակէ։

— Ինչո՞ւ չես ըսեր ցաւդ, հայրիկ։ Եթէ մէկը քեզ անպատուած է, կ'երդնում ամէն գնով դարմանել զայն։

Արամ վարպետ տղուն բոցավառ աչքերէն դողահար, լռեց։ Բայց Գարեգին, հօրը լռութենէն տան ճամբան ձեռք առաւ։

Հազիւ քանի մը քայլ, Արամ վարպետ ետեւէն կանչեց.

— Գարեգին տղաս, եա եկուր, եկուր որ հասկցնեմ։

Գարեգին վերադարձաւ։ Աչքերը կարմիր արիւնի գոյն ունէին։ Դէմքը սարսռացնեցիկ պատկեր մը կը ներկայացնէր։ Գարեգին ինք՝ ամբողջութեամբ գունդ մը կրակ։ Արամ վարպետ արտայայտուեցաւ։

— Երբ ամէն անգամ արտ կուգամ ողորմած հոգի մայրիկդ միտքս կ'իյնայ։ Ասկէ երեք տարի առաջ, այս ամսուն, սա ծառին շուքը միասին ինչեր չէինք խօսեր։ Անցած օր է, դուն չես յիշեր։ Կ'ըսէր թէ, երբ տղաս մեծնայ, մաքուր կաթ ուտող աղջիկ մը կը ճանչնամ, պէտք է ամուսնացնեմ հետը։ Էհ, ալ ինչ գիտեմ, շատ մը բաներ։

Գաղ հով մը անցաւ Գարեգինի ոտքէն մինչեւ գլուխը։ Մտածեց, ցաւեցաւ եւ, հաշտուեցաւ ճակատագրին հետ։

Այդ իրիկուն, ճամբուն ընթացքին, Արամ վարպետ զգաց որ առաջուան յարգանքը չէր ըլլուիր իրեն։ Շատեր նոյնիսկ, չոր բարեւ մը տալու կը դժկամակէին։

Երբ անկիւնը դարձաւ, ուր այլեւս պիտի մտնէին իրենց թաղը, բազմութիւն մը տեսաւ դրան առջեւ։ Արամ վարպետ թէեւ լուր չունէր, բայց զգաց դառնութիւնը։ Դրացի երկու կիներ Նազլուի հետ կը ծեծկուէին։

— Խենթ, քեզի կը սորվեցնեմ, կեցիր։

— Խենթն ալ դուն ես, շան ձագն ալ Նազօ, կը պոռար Մաքիկ։ Արամ վարպետի անունը եթէ չըլլար, քեզ հոս պիտի սատկեցնէինք, վերնալիք..

Արամ վարպետ երեսը կախեց ու անցաւ։ Բայց Գարեգին կանգ առաւ, յօնքերը պռստած։

- Ախ տղաս, ըսաւ պառաւներէն մէկը, այս կնիկը ո՞ւրկէ բերաւ պապդ։

— Այս կնիկ չէ, երկրորդեց ուրիշ մը, այլ փորձանք խեղճ վարպետի գլխուն։

Գարեգին, աչքերը կարմիր, արմկեց ամբոխը եւ, Նազլուի թեւէն բռնելով ներս քաշեց։ Խորթ մայրը փրփրեցաւ։

— Գարեգին, դուն ինծի չես կրնար խառնուիլ։ Քեզմէ առաջ էրիկ ունիմ, հասկցա՞ր։

Գարեգին չղիմացաւ։ Առաւ գլխարկը ու մեկնեցաւ։

Էրիկ կնիկ, միս մինակ, պահ մը լռեցին։ Արամ վարպետ զգաց, որ թօնրատան պատերը հիմա պիտի փլին։ Խորհուրդներու արշաւ մը կայ մտքին մէջ։ Յիշեց իր անցեալը։ Ու սիրտը, կարուած նուռի մը պէս կաթիլ կաթիլ, սկսաւ արիւնել։

ԾԱՏՈՒՐ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ

(2)

Ինէօնիւ պիտի խաղայ...

Թուրքիոյ նախագահը, Ըսմէթ Ինէօնիւ, երկուշաբթի օր Խալք կուսակցութեան ընդհանուր ժողովին մէջ խօսք առնելով յայտարարեց թէ քաղաքական կեանքէ պիտի հեռանայ եւ իր ամբողջ ժամանակը պիտի յատկացնէ «ազգը առաջնորդելու» նպատակին: Ըսմէթ կոչ ըրաւ որ վերջ մը տրուի քաղաքական բանավէճերուն եւ յիշեց հանրապետութեան քառորդհինգամեակի գլխաւոր դէպքերը— զինուորական գործողութիւնները արեւմտեան եւ արեւելեան ճակատներուն վրայ «որոնց ընթացքին ամէն համար զոհեր տուինք, քրտական ապստամբութիւն եւայլն: «Տասը տարիէ ի վեր անդորրութիւն կը տիրէ մեր նահանգներուն մէջ որոնք հայրենասիրաբար կը դիմադրեն սահմանին միւս կողմէն եկող ազդեցութիւններուն: Պէտք է աշխատինք որ մեր կուսակցական պայքարները չհասնին այդ սահմանակից նահանգներ: Աննշան դէպք մը որ կրնայ պատահիլ կղզիացած անկիւն մը, կրնայ ստեղծել խոշոր հարց մը բոլոր կուսակցութեանց համար ու եթէ չունենանք հիմնարկութիւն մը որ վայելէ բոլորին վստահութիւնը, այն ատեն կը ստեղծուին այնպիսի պայմաններ որոնց մէջ կրնան վտանգուիլ մեր ներքին եւ արտաքին ապահովութիւնը սահմանին վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գօտիին զինուորները մասնաւոր դասընթացքի մը պիտի հետեւին սորվելու համար որ «Ռուսիան մենատիրական երկիր մըն է, կը կառավարուի համայնավար կուսակցութեան ձեռքով եւ ջնջած է բոլոր անհատական ազատութիւնները»:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ Հինտիստանի կառավարութիւնները դեսպաններ պիտի հաստատեն էնգիւրիի եւ Նիւ Տելհիի մէջ.

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը կարեւոր զեղչեր կատարեց իր մաքսային սակացոյցին մէջ դիւրացնելու համար օտար երկիրներու առեւտուրը Ամերիկայի հետ: Կարգ մը ապրանքներու մաքսատուրքը հարիւրին 50 պիտի նուազի: Ֆրանսան ալ, իր կողմէ, պիտի զեղչէ ամերիկեան ապրանքներու մաքսատուրքը:

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ տեղի կ'ունենան Իտալիոյ մէջ քանի մը օրէ ի վեր: Համայնավարներն ու ընդդիմադիրները ցոյց կը կատարեն գլխաւոր քաղաքներու մէջ: Մինչեւ հիմա սպաննուած են 8 հոգի եւ վիրաւորուած են 89 ցուցարարներ: Վարչապետ Կասփերի յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ ցոյցերը կազմակերպուած են համայնավարներէն որոնք կը փորձեն ամէն միջոցի դիմել ամերիկեան օժանդակութիւնը ձախողեցնելու համար...

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիֆեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ 22 Նոյեմբեր, 1947 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Պրէպան Մարսէյէի ընդարձակ սրահներուն մէջ: Մինչեւ լոյս:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ իր բոլոր մասնաճիւղերուն:

Հրաւիրուած են խօսելու տեղւոյս S. F. I. O.ի անդամներ:

Պիտի խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. երգչախումբի, Նուագ, Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Նուագախումբի կողմէ, երգ եւ արտասանութիւններ:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետի Mr. PECOUT:

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճաղով:

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արշա Մանուկեանի

(Ա. մրցանակ Աթէնքի երաժշտանոցէն), 24 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին: Մասնակցութեամբ ANDRE COLLARDի դաշնակ: Յայտագիրը կազմուած է մեծ երաժիշտներու գործերէն: Ecole Normaleի սրահը, 78 rue Cardinet, métro Malesherbes:

Տոմսերը 50 — 200 ֆրանք: Chez Durand, 4 Place de la Madeleine եւ Թատրոնի սովորական գործակալութեան մօտ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Պ. Վահրամ Սարաֆեանէ՝ իրենց անդրանիկ զաւկին ծնունդեան առթիւ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակ Սապպլեանի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 23 Նոյեմբեր ժամը 20.30ին Casa d'Ltaliaի սրահին մէջ: Տոմսեր ապահովել Restaurant Badrık, Place d'Opéra եւ MALAKIAN, 3 Bld. Th. Turner:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեան եւ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մինասեան հոգեհանգստեան պաշտօնի կը հրաւիրեն իրենց հօր՝ Էսկիշեհիրցի ԱՐԺ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐՈՍ ՔՀՆՅ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի յիշատակը յարգող ազգայինները, 30 Նոյեմբեր կիրակի օր յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Խնջոյք

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ 23 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ, ի նպաստ տեղւոյն կարօտեալներուն:

Մանուկներու Օրը

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն: 257bis, rue Boileau, Salle Etienne Dolet:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme 13

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը ուրբաթ, 21 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Սեբաստիոյ եւ շրջանի նորակազմ հայր. միութեան Ա. ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 23ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին հայ դպրոցի սրահին մէջ, 34 Villa Rouveyrol, Asnières: Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ Միութեանս անդամագրուիլ փափաքող հայրենակիցները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն, ընկերահամակրական խնջոյքը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը ժամը 2էն 12, Ցոյներու սրահին մէջ եւ «Վարանդեան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ: Գեղարուեստական յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սիամանթօ խումբը (Լիոն) ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները հինգշաբթի 20 Նոյեմբեր, ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը 25 Place Bellecour:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդրոնական Ֆըրանսայի (Լիոն, Տէսին, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Կրընոպլը) Շրջ. վարչութեան ժողովը Նոյեմբեր 23ին Կիրակի օրը առաւօտ ժամը 9ին, 25 Place Bellecour: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը 21 Նոյեմբեր, ուրբաթ, ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին վայրը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընկերական ժողովըայս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին, հայերէնի դաս ժամը 8—9, 9էն վերջ դասախօսութիւն ընկեր Խ. ՎՇՏՈՒՆԻԷ:

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 23 Նոյ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, Ուրբաթ 21 Նոյեմբեր իրիկուան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Զօպանեան ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆի վրական գործին նուիրուած իր երրորդ ու վերջին դասախօսութիւնը պիտի կատարէ նոյեմբեր 22ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի հայ ուսանողական տան մէջ, 57 Bld. Jourdan, métro Porte d'Orléans: Պ. Զօպանեանի յաջորդ դասախօսութիւնները 15 օրը անգամ մը, շաբաթ օր,— նուիրուած պիտի ըլլան ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ եւ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ բանաստեղծներուն:

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »
Բ. հատոր

(Պատերազմի եւ զինադադարի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919:

Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ:

Գին 125 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ գրատունը:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 20 Novembre 1947 Հինգշաբթի 20 Նոյեմբեր
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5193-Նոր շրջան թիւ 802 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՔՍՈՒԹԵԱՆ ԱՄՊԵՏՆԵՐ

Ըսած ենք ամէն առթիւ, որ ազգային թէ քաղաքական իրատեսութենէ զուրկ, չէլ մարդոց հաշուին չի գար ազգային միութեան մէջ տեսնել պաղմահայութիւնը: Անոնց համար սեփական հայեցակէտ եւ ինքնապաշտպանութեան անկախ միջոցներ ունենալու իրաւունքին տէր չէ արտասահմանը: Իրենք վարձուած կամ ծախուած են. հետեւաբար՝ պատճառ մը չկայ, որ իրենց հետ չքաշկռտուի նաեւ բովանդակ Սփիւռքը: Ի՞նչ փոյթ, թէ աշխարհի իւրաքանչիւր մասին մէջ, մեր ընկերները հարկադրուած ըլլան պատշաճելու տեղական պայմաններու, եւ ոչ հայ համայնավարներու չարիքին: Ի՞նչ փոյթ, որ հայութեան պատկառելի թիւեր հիւրընկալող երկիրներու մէջ՝ հայ բոլշեւիկներու կողմէ ցոյց տրուած թեթեւամտութիւնը վտանգէ անոնց տնտեսական, մշակութային թէ ֆիզիքական գոյութիւնը:— Կուրօրէն Մոսկուայի, «հայրենասիրութիւն» կը խաղան ազատ համարձակ, մինչ իրենց բովանդակ կեանքն ու գործունէութիւնը կը տապալեն ազգային մեր գոյութեան շէնքը:

Ազգային կեանք մինչեւ քաղաքական մարզ՝ այս այսպէս է: Կոյր ու սանձարձակ արշաւ: Պատրանքներ ունին քաղաքական հոտառութեամբ շարժելու. մինչ, իրականութեան մէջ, արջու ծառայութիւն է որ կը մատուցանեն: Իրենց յամառ ինքնահաւանութիւնը պատճառ կը դառնայ միւս կողմէ, որ քաղաքական ամէն հարց ճապաղի, խնամխական քարոզութիւններու գրգիռ հանդիսանայ, եւ առնայ բնոյթը հասարակ պրոպագանտի մը: Բոլշեւիկեան հայ թերթերու համար, քաղաքական կրադարձութիւնները իրաւական թէ պատմական ոեւէ հիմ կամ թելադիր ազդակ չունին: Երբ Մոսկուա պահանջ մը ունի, աչքերը փակ պէտի հաւատան ու պոռան: Երբ Ռուսիա յայտնէ օրինակ, թէ ոեւէ խնդիր չունի Թուրքիոյ հետ ու լուծուած է հայկական հարցը՝ «ներքին համաձայնութեամբ»... պէտք համբուրեն Ստալին հայրիկի ձեռքը ու նստին: Տարբեր խօսքով, քաղաքական ամէն հարցի մէջ պէտք դառնան Քրէմլինի ձեռնածալ սպասեակ:

Այս է որ «լրադրութիւն» կը կոչեն մեր հակառակորդները, ու կը դեղնոտին, երբ կը զգացնես, թէ սխալ է իրենց ճամբան: Հայաստան եւ Սփիւռք՝ նոյն պայմաններուն մէջ չեն. նոյն հարկադրանքներուն չեն ենթակայ. նոյն ընկերային թէ քաղաքական ստիպողութեանց տակ չեն ապրիր: Եթէ հայրենիքի մէջ անխուսափելիութիւն ու դատապարտելի ընթացք պէտք նկատուէր Մոսկուայէն տարբեր խորհիլ, արտասահմանի մէջ ոճիր կը՛ այ նկատուիլ Մոսկուայի պէս խորհիլ: Ազգային թէ քաղաքական յստակատեսութիւն ունեցող ոեւէ մարդ, գաղութներու մէջ դժուարութեան չի բախիր՝ միջազգային կեանքն ու պետութեանց փոխյարաբերութիւնները անկողմնակալ եւ առարկայապաշտ ոգիով վերլուծելու, եւ ազգերու հակամարտ ձգտումներուն ընդմէջէն՝ փընտռելու եւ գտնելու համար հայ բազմութիւններու ապահովութեան ճամբան:— Անոր «ազգային քաղաքականութիւնը», եթէ կ'ուզէք: Մեր հայրենիքի «սովետական» դիմագիծը պատճառ մը չէ, որ գաղութներու հայութիւնը կարմիր փաթթոց անցնէ վզին, կամ արտասահմանի մէջ ստանձնէ բոլշեւիկեան յառաջապահ պրոպագանտիստներու դերը: Մենք մեր հայրենիքը կը սիրենք, ու այդ հայրենիքի սիրոյն կը հանդուրժենք բազմաթիւ տղեղութիւններու: Բայց այդ հայրենասիրութիւնը պատճառ մը չենք նկատեր՝ կոյրզկուրայն, իբրեւ ձայնագրի հասարակ գործիք, Մոսկուայի փառքը պատմելու:

Բայց, մեր շուկայիկ հակառակորդները՝ սուտ, խարդաւանանք, զրպարտութիւն ու հասարակ բամբասանք չեն խնայեր, մեզ ցոյց տալու համար որպէս անկլօսաքսոն քաղաքականութեան համակիր..., «ընդդէմ Հայաստանի» (!?!): Գերադրական այս անպարկեշտութիւնը կը ցուցադրուի օր ցերեկով, առանց յետին պատասխանատուութեան զգացումի, ընթերցողը անպատուելով, եւ զայն չփոթելով մեքենայ մարդ բոլշեւիկի մը հետ: Կարծես աշխարհի վրայ ու մամուլի ասպարէզի մէջ գոյութիւն ունեցած ըլլային բանականութիւն, տրամաբանութիւն, պարկեշտութիւն, պատասխանատուութեան գիտակցութիւն եւ հանրային ողջմտութիւն, (Արեւելք)

ՄԱՐՇԸԼ ԿԸ ՋԱՆԿԼԻՒՍԻԱՆ

Ամերիկայի արտաքին նախարարը զօրավար Մարշըլ երեքշաբթի օր Շիքակոյի Առեւտրական Սենեակին առջեւ կարեւոր ճառ մը խօսելով խիստ բառերով քննադատեց Խորհրդային Միութիւնը «որուն անհեթեթ ու ամօթալի քարոզութիւնը սպառնալիք մըն է աշխարհի խաղաղութեան համար եւ պէտք է դադրի»: Առաւելեալ քանի մը հատուածներ իր ճառէն.— Ռուսիա, ինքն է յանցաւորը եթէ, յաղթանակէն ետք, Ամերիկայի ժողովուրդին տրամադրութիւնները իրեն՝ հանդէպ, հիմնապէս փոխուած են: Մենք գիտենք թէ որքան լուրջ եւ զօրաւոր է մեզի դէմ բացուած պայքարը: Կոյր չենք եւ կը տեսնենք թէ ինչ ձեւերով յառաջ կը տարուի այդ խաչակրութիւնը: Բայց երբեք նպատակ չունինք մէկ կողմ քաշուելու եւ թոյլ տալու որ քայքայուի միջազգային այն ամբողջութիւնը որուն կը պատկանինք նաեւ մենք: Եթէ Ամերիկան միտք ունենար իր ազդեցութեան եւ տիրապետութեան տակ առնելու Եւրոպան, պիտի չհետեւէր քաղաքականութեան մը որ կը ձգտի վերահաստատել անոր անկախութիւնը. ընդհակառակն, եթէ այդ տեսակ նպատակ մը ունենայինք պիտի աշխատէինք որ Եւրոպայի ազգերը մշտնջենապէս կախում ունենային մեզմէ: Արեւմտեան երկիրները կ'աշխատին հրաժարիլ այն հողերէն որոնց վրայ վերապետական իրաւունքներ կրնան ունենալ, մինչդեռ Ռուսիան բոլորովին տարբեր ուղղութեան կը հետեւի: Արդարեւ, Խորհ. Միութիւնը ընդարձակած է իր սահմանները: 1939էն ի վեր իրեն կցած է 250.000 քառ. մղոն հող եւ 20 միլիոն ժողովուրդ»:

Նախարարը խօսելով Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մասին, բացատրեց թէ պիտի աշխատի որ դրական որոշումներ տրուին: Առանց Գերմանիոյ վերականգնումին, անկարելի է վերականգնել Եւրոպայի տնտեսութիւնը, ըսաւ Մարշըլ: «Բացարձակօրէն անհրաժեշտ է որ Գերմանիա զինաթափ վիճակի մէջ պահուի»:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Երեքշաբթի օր նոր խառնակութիւններ պատահեցան հարաւային Իտալիոյ մէջ: Վարչապետ Կասփէրի յայտարարեց Նափոլիի մէջ որ երկիրը մատնուած է ծանրակշիռ կացութեան մը եւ քաղաքացիական կռիւ մը անխուսափելի է եթէ որոշ տարրեր մը գրգռութիւնները շարունակուին: Միլանի ելեկտրականութեան աշխատաւորները գործադուլ հռչակեցին:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել կենսաթոշակները այն հայ պետական պաշտօնեաներուն եւ զինուորականներուն որոնք Հայաստան ներգաղթած ըլլալով կորսնցուցած են իրենց սուրիական հպատակութիւնը եւ հրաժարած են իրենց բոլոր իրաւունքներէն՝ Սուրիոյ մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովը որոշեց առաջարկել Ապահովութեան Խորհուրդին որ անգամ մը եւս քննէ Իրլանտայի, Փորթուգալի Անդր Յորդանանի, Իտալիոյ, Ֆինլանտայի եւ Աւստրիոյ անդամակցութեանց խնդիրը: Խորհրդային Միութիւնը, իր վեթոյի իրաւունքով, մերժած էր ընթացք տալ այդ երկիրներու խնդրագիրներուն որքան ատեն որ չէ կարգադրուած Ալպանիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Մոնկոլիոյ անդամակցութեանց պարագան: Վիշինսքի դարձեալ նոյն իմաստով արտայայտուեցաւ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնախումբին երեքշաբթի օրուան նիստին, ամերիկեան պատուիրակը Տալըս առաջարկեց որ վեթոյի խնդիրը յանձնուի օժանդակ համաժողովին՝ քննութեան որովհետեւ շատ բարդ խնդիր մըն է եւ կարելի չէ հապճեպով լուծել: Պատուիրակը յայտնեց Ամերիկայի տեսակէտը վեթոյի իրաւունքին նկատմամբ եւ ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը պատրաստ է հրաժարելու այդ իրաւունքէն, բացի այն պարագային երբ վտանգի տակ է խաղաղութիւնը: Ինչպէս յայտնի է Խորհրդային կառավարութիւնը 22 անգամ գործադրեց այդ առանձնաշնորհը Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Կրոմիքօ ընդդիմացաւ այդ առաջարկին որովհետեւ, ըսաւ, «օժանդակ համաժողովը օրինական մարմին մը չէ»:

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՏԱԳՆԱՊ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի աշխատաւորական տագնապը որ սերտօրէն առնչութիւն ունի ներքին քաղաքական անցուդարձերու հետ, ծանրակշիռ բնոյթ ստացաւ երեքշաբթի օր երբ աւելի քան 300000 բանուորներ գործադուլ հռչակեցին երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ: Բանթողներուն մէջ են մետաղագործարաններու 100.000 բանուորները, 140 հազար հանքագործներ եւ 80 հազար նաւահանգիստի աշխատաւորներ: Րէնօ, Հոչքիս, Փէնհարտ, Սիթրօէն եւ Կնոմ-Րոն ինքնաշարժի գործարաններու բանուորները գործադուլ յայտարարեցին երեքշաբթի: Պետական պաշտօնեաները կը սպառնան հեռանալ իրենց աշխատանքէն եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ թոշակները հարիւրին քսանաւելցնելու իրենց պահանջին: Մէնի Նահանգին 12.000 ուսուցիչները նոյնպէս «ոտքի ելած» են եւ յաւելում կը պահանջեն, այլապէս պիտի փակեն դպրոցները՝ վաղը ուրբաթ: Գործադուլի մէջ են աղօրեպանները. շատ մը հացագործներ փակած են իրենց խանութները:

Բանթողները քաջալերութիւն կը ստանան Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան համայնավար հոսանքէն: Համայնավար կուսակցութիւնն ալ իր կողմէ ջանք չի խնայեր, աշխատաւորները գըրգռելու, ինչպէս դիտել կը տրուի պետական շրջանակներու մէջ: «Ի նպաստ գործադուլի քուէ տուէք» կը յայտարարէ իրենց պաշտօնական օրկանը:

Վարչապետ Ռամատիէ կրնայ հրաժարիլ անմիջապէս եթէ գործադուլները այս շաբթը վերջ մը չգտնէ: Երեքշաբթի օր դարձեալ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան կուսակցական ղեկավարներուն միջեւ: Ցայտնի ընկերվարական առաջորդ Լէոն Պլում սկզբունքով համաձայնութիւն տուած է կառավարութեան գլուխը անցնելու պայմանաւ որ այս վերջինին մէջ մտնեն կեդրոնի բոլոր խմբակցութիւնները: Փոլ Րէնօ որոշած է չմասնակցիլ նոր դահլիճին որովհետեւ կարգ մը տարակարծութիւններ ունի ղեկավար շրջանակներուն հետ: Նախորդ վարչապետը կ'ուզէ որ կառավարութիւնը բարեկամական յարաբերութիւններ մշակէ զօրավար Տը Կոլի հետ «որ ներկայիս իր կողքին ունի աւելի խոշոր մեծամասնութիւն մը քան ընկերվարականներն ու M.R.P.ն միասին»: Ներկայ կառավարութիւնը երեք գլխաւոր մտահոգութիւններ ունի — առաջին՝ պէտք է պահէ իր դիրքն ու հեղինակութիւնը խորհրդարանին մէջ որ պէտք է ունենայ անհրաժեշտ «մեծամասնութիւն» մը զօրավարը իշխանութեան գլուխ բերել չտալու համար: Երկրորդ՝ պէտք է որոշ չափով գոհացում տայ աշխատաւորներուն մինչեւ որ իրականանայ գիներու կայունութիւնը եւ ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը: Երրորդ՝ միջոցներ ձեռք պէտք է առնէ անդորրութիւնը պահպանելու եւ համայնավարներու եւ կոլականներու պայքարը չսաստկացնելու համար:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Չորս գլխաւոր դաշնակիցներու արտաքին փոխ նախարարները որ Նոյեմբեր 6էն ի վեր ժողով կը գումարեն Լոնտոնի մէջ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներուն նախապատրաստական աշխատանքները լրացնելու համար, չեն կրցած նոյնիսկ համաձայնիլ Նոյեմբեր 25ի Չորսերու խորհրդաժողովին օրակարգին շուրջ: Ռուսիոյ պատուիրակը կը պահանջէ ամէնէն առաջ զբաղիլ գերմանական հարցով, մինչդեռ միւս երեքը կը պնդեն օրակարգի առաջին նիւթ ընել Աւստրիան: Փոխ նախարարները տեղեկագիր մը պիտի յանձնեն իրենց պետերուն յառաջիկայ շաբթու յայտնելու համար իրենց անհամաձայնութիւնները: Քաղաքական շրջանակները Լոնտոնի, Ուաշինկթընի թէ Փարիզի մէջ, յոյս չունին որ Մեծերու այս հինգերորդ հանդիպումը կրնայ դրական արդիւնքի մը յանգիլ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Միացեալ Նահանգները եւ Խորհրդային Միութիւնը վերջնական համաձայնութիւն մը կնքելով երեքշաբթի օր որոշեցին որ Պաղեստինի բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնէ 1948 Օգոստոս 1ին: Անգլիական ուժերը պիտի հեռանան մինչեւ այդ թուականը: Օգոստոսէն երկու ամիս վերջն է որ պիտի ստեղծուին արաբական եւ հրէական երկու անկախ պետութիւններ: Երուսաղէմ քաղաքին համար առանձին կարգադրութիւններ պիտի ըլլան: Փոխանցման շրջանին հողամասին անդորրութեան վրայ պիտի հսկէ Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած մասնաւոր յանձնախումբ մը որուն պիտի անդամակցին Ուրուկուայն, Կուաթեմալան, Լեհաստանը, Նորվեկիան եւ Իռլանտան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐՈՎ

Բռնապետութիւնը կը շարունակէ աւեր֊ներ գործել մեր ազգային քաղաքական կեանքին մէջ ։

Միևնոյն ատեն իր ակռաշլիկ բերանը բացած փրփուր կը տեղայ ուրիշ ճակատի մը վրայ, — այն որ կը կոչուի Մշակոյթ ։

Վայրատուն, վայնասուն դիմացի ափէն ։ Հիւսիսէն, հարաւէն, արեւելքէն, արեւմուտքէն ։

Ի՞նչ է պատահեր ։ Որո՞ւն ճրագը մարեր, որո՞ւն մարագը կամ երդիքը կրակի տուեր ենք ։

Արտասահմանի հայ գրողներու համագումա՞ր ։

«Մի վախնար, բաջի ջան »։

Եթէ համագումարը յաջողի, դուն ալ կ'օգտուիս ։ Եթէ ձախողի, տարի մըն ալ կը փչես, մինչեւ որ «դուռնա»ն ճաթի եւ «տավուլ»ը պայթի...

★

Որեւէ տրամադրութիւն չունիմ ղուարճանալու ։ Ընդհակառակն, խոր կսկիծ մըն է որ գրել կուտայ այս տողերը ։

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'ուզեն, ի՞նչ կ'ընեն անոնք որ անդադար կը խօսին արտասահմանի Հայկական Մշակոյթի զարգացման ու ինքնապաշտպանութեան մասին ։

Ո՞ր ամբողուկը կրցաւ ապացուցանել թէ ճակատ յարդարել կ'ուզենք Երեւանի դէմ ։

Եւ երբ Երեւանը ինք ճակատ է յարդարեր, իր «ղեկավարեալ» գրականութեան ֆիտելիքները տարածելու, որոն ցանելու համար Հայկական Արտասահմանի մէջ, այդ ո՞ր ուժն է որ լռութեան պիտի դատապարտէ մեզ ։

Սերունդի, խառնուածքի, տեսակէտի խնդիր է, —

Օրուան իշխանութիւնը կապարներ կը դնէ ձեր թեւերուն, ուսերուն վրայ ։ Կը դնէ յուշիկ-յուշիկ ։ Դէմքին վրայ ժպիտ մը՝ կարմիր վարդի պէս բացուած ։

Դուք անմիջապէս կը համակերպիք ։ Ոչ միայն կապարին ծանրութիւնը չէք զգար, այլեւ կ'օրհնէք ։ Եւ եթէ ձեր բերանն ալ կղպեն, կը մրմնջէք. — Ասոնք իմաստուն մարդիկ են. հարկաւ բան մը գիտեն որ այսպէս կ'ընեն ։

Մենք այդպէս չենք դատեր ։

Երբ կապար վերցնեն մեր ուսերուն վրայ դնելու համար այդ, ծուռ նայուածք մը կ'ուղղենք ։

— Ընկեր Երեւան, մեր գլխուն վրայ տեղ ունիք, բայց կը չափազանցէք ։ Մէկդի դրէք սա կապարը ։ Արի նստինք դէմ դիմաց, խօսինք սրտաբաց ։ Թէ ձեր եւ թէ մեր, այսինքն ամբողջ հայ ժողովուրդի բարիքին համար ։

Գիտենք որ չեն ընդունիր այս տարրական պայմանը ։ Այդ, երբ կը մերժեն կոպտօրէն, ոչ անոնք ոչ ալ դուք իրաւունք չունիք բանադրելու մեզ վրայ ։ Եւ երկուքդ ալ չարաչար կը սխալիք, պարզապէս կը նուաստանաք, փողոց իջած կ'ըլլաք, երբ կը փորձէք մուր քսել մեր ճակտին, քսութիւններ, սուտեր հիւսելով եւ վայրերան կանչեր արձակելով ։

Ամբողջ հարցը այս է. —

Մենք խորապէս կը հաւատանք թէ Հայկական Արտասահմանի թանկագին, անփոխարինելի վաստակ մը նուիրած է Հայկական Մշակոյթին եւ դեռ կրնայ ստեղծագործել, հակառակ բոլոր անյարմարութեանց ։

Կը հաւատանք թէ այդ վաստակը արժանի է բոլորի գուրգուրանքին, եւ որեւէ իշխանութիւն, Կեդր. Կոմիտէ կամ «Ցաւաջդիմական» փարախ իրաւունք չունի index հաստատելու համաձայն իր քմահաճոյքին ։

Կը հաւատանք թէ Հայկական արտասահմանը եթէ սորվելիք ունի Երեւանէն, ի վիճակի է տասնապատիկ ալ բան սորվեցնելու, գրականութեան, արուեստի, լեզուի մասին ։

Կը հաւատանք թէ նոյն իսկ Հայաստանի այսօրուան կարգուսարքին մէջ գրականութիւնը, մշակոյթը շատ աւելի ծաղկած պիտի ըլլային, եթէ գրողն ու սերտողը ազատ ձգուէին, փոխանակ դառնալու պետական պաշտօնեայ ։

Կը հաւատանք, նաեւ, թէ Երեւանը անհունապէս պիտի օգտուէր, եթէ արտօնէր որ Հայաստանի եւ հայկական Արտասահմանի միջեւ ազատ հաղորդակցութիւն, գիրքերու եւ թերթերու փոխանակութիւն կատարուէր, ճիշդ այնպէս ինչպէս աշխարհի միւս երկիրներուն միջեւ գոյութիւն ունի ։

Եթէ այս հրաշքը կատարուէր, ուրիշ ամէն բարիք մէկդի դնելով, Երեւանի գրող-բողներ պիտի սորվէին, օրինակ, նախ Հայկազնեան բառարանին բառերը գործածել ։

Եւ այն ատեն պիտի տեսնէին թէ ինչ Հայկական Արտասահմանը ճոխ, ճկուն, հասուն եւ ծիրանի մը պէս հասուն աշխարհաբար մը յօրինած է եւ կը շարունակէ զարգացնել, իրենք խորշակ է որ կը ցանեն, ցամքեցնելով լեզուին զարգացման ակերը ։

Հարց մը, — պետական լեզուն ճոխացո՞ւմ է թէ թշուառացում, այլասերում հայերէն բառաբանը դոցել եւ գրել, — էվակուացնել, զավթել, կոմպինացնել, օկուպաց ել կոնտրեվոլուցիա, Վիցէ-ր. եվիդե ու ,պապ ,ռիա, ակսիա, դեպուտատ ։

★

Դեռ որքան ըսելիքներ ։ Բայց կը բաւէ այսօրուան համար ։

Մենք մեր ինքնաճանաչումը, մեր արժէքներուն գնահատումը յայտարարելու քաջութիւնն ունինք ։ Եւ կը մնանք հաւատարիմ օտար ափերու վրայ ձգուած ժառանգութեանց ։

Այս չի նշանակեր թէ կը թերագնահատենք ինչ որ կատարուած է եւ կը կատարուի հայրենիքին մէջ ։

Բաց թող չփորձեն գերիշխանութեան, մտաւոր տիրապետութեան մարդանքներ կատարել դանազան «ղոլամ»ներու, ուխինչ է պիտոյ դաշիններու ձեռքով ։

Կը բաւէ ինչքան ջուր պղտորեցին քաղաքական գետի վրայ ։

Եթէ կան գրոց բրոցներ որ կը նախընտրեն ինքնուրացումը, հաճոյակատարութիւնը, դասալքութիւնը, դիրքեր հանգիստ ընելու համար, բարի վայելում ։

Մենք պէտք չունինք սորվելու իրենց մտուրին ճամբան ։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ. — Փարիզի «Մոնտ»ի Պոլսոյ թղթակիցը թերթին շաբաթական յաւելուածին մէջ կը ստորագրէ հետեւեալ շահեկան յօդուածը. կը քաղենք գլխաւոր մասերը. —

«Էնգիւրիի մէջ չէ որ դուք կը հանդիպիք թուրք ժողովուրդին ։ Այս քաղաքը Թուրքիոյ մայրաքաղաքն է անշուշտ, բայց ուղղակի նման, քաղաքական մայրաքաղաք մըն է ։ Անհնար մարդ այնտեղ բնակութիւն չի կրնար հաստատել ։ Այդ մեծ ու պատկառելի սատանութեան մէջ — զոր շինեցին Գերմանացի ճարտարապետները — կ'ապրին միայն 150.000 Թուրքեր ։ Թուրք ըլլալով պէտք է հասկնալ անոնք որոնց վկայականին (ինքնութեան թուղթին մէջ) յիշուած է թէ թրքական ծագում ունին ։ Անոնք որոնց «վկայական»ին մէջ յայտարարուած է թէ Հրեայ, Յոյն կամ Հայ են, մայրաքաղաքը բնակելու իրաւունք չունին ։

Հասկնալու համար թէ ժողովուրդը ինչ կը մտածէ պէտք է փոխադրուիլ Պոլիս ։ Օսմանեան կայսրութեան նախորդ մայրաքաղաքին մէջ կ'ապրին 800.000 հոգի ։ Էնգիւրիի մէջ մարդիկ արեւելեան լռութիւն մը կը պահեն, մինչդեռ Պոլսոյ մէջ շատախօսութիւն մը ունին ։ Ամէնքն թերթ թուրքերն ունին բան մը կը խօսին մտքերն ալ կ'ըսեն մէջ ։ Իսկ, Պոլսոյ մէջ ալ կը դառնայ կատարեալ Եւրոպացի մը ։ Պատճառն այն է որ Էնգիւրիի մէջ մարդ ինքզինք կը նկատէ սուրբերու հայրենիքի մը մէջ եւ բնական է որ սրբատեղիի մը մէջ մարդ ստիպուած է լռել ։

Թուրքիոյ մէջ ռուսատեցութիւնը նոր չէ, Թուրքը Ռուսատեաց էր Մէհմէտ Սոքուլու փաշայի օրերէն եւ այնպէս ալ մնացած է ։ Եթէ համաձայնութիւն մը երեւան եկաւ Լենինի եւ Աթաթիւրքի միջեւ, պատճառն այն է որ այդ երկուքը թէեւ տարբեր ճամբաներու կը հետեւէին, բայց լծուած էին միեւնոյն քաղաքականութեան ։ Ռուսական արջին եւ թուրք առիւծին համաձայնութեան մէջ կը պակսէր անկեղծութիւնը, եւ արդիական Թուրքիոյ ըմբռնումները համայնավարութեան դէմ ցոյց կուտայ թէ անոնց համաձայնութիւնը խախուտ էր ։ «Լենին Աթաթիւրքին վերադարձուց Կարսը եւ Արտահանը, բայց այսօր Սթալինը ետ կը պահանջէ Իսմէթ Ինէօնիւէն» կ'ըսեն ։ «Լօզանի մէջ 1922ին Չիչերին, Լենինի պատուիրակը, կը յայտարարէր թէ Նեղուցները Թուրքերուն կը պատկանին եւ Թուրքիա պէտք է մնայ անոնց հաւատարիմ պահապանը ։ Չիչերինյանուն Լենինի կ'ըսէր Լորտ Քըրզընի հետ որ կը պահանջէր Նեղուցներու ապաղինումը եւ Վոսփորի եւ Տարտանելի վրայ Թուրքիոյ վեհապետական իրաւունքներու ջնջումը »։ Ժամանակները որքան փոխուած են կ'ըսեն Թուրքերը հիմա դառնութեամբ ։

Բայց մի ըսէք Թուրքերուն — Ամերիկացիները հիմա ձեզի կ'օգնեն... Թուրք խօսակիցը երեսը կը կախէ ։ Թուրքերը կը խոստովանին որ այո, պէտք կրնան ունենալ տասնեակ մը Միլիոններու ինչպէս նաեւ ամերիկեան օդային բանակներուն ։ Թուրքերը գիտեն թէ վտանգի մը պարագային Ամերիկացիները պիտի չի զլանան իրենց օգնութիւնը ։ Թուրք ժողովուրդը իր հանդստութեան մտահոգ, կը մտածէ որ եթէ ամերիկեան օժանդակութիւնը ապահովութիւն ներշնչէ իրենց, այդ զէնքը երկսայրի է, որովհետեւ ռուս արջը անիկա կը նկատէ սպառնալիք մը ։

Բայց ինչպէս ազատիլ այդ փորձանքէն ։ Խաղաղութիւնը եկաւ բայց իրեն հետ բերաւ Թուրքիոյ քայքայումը ։

Գերմանիոյ փլուզումը չափազանց վնասակար եղաւ Թուրքիոյ, որովհետեւ Գերմանիան իր գլխաւոր յաճախորդն էր ։ Պատերազմէն առաջ Թուրքիոյ 150 միլիոն ներածումներուն գրեթէ կէսը կը կատարուէր Գերմանիայէն եւ գրեթէ միեւնոյն քանակութեամբ ալ արտածումներ կը կատարուէին Գերմանիայէն ։

Թուրքիոյ ելեկտրակործական արտադրութիւնը 50 առ հարիւրը կը գնէր Գերմանիա ։

Երբ Գերմանիան զինուոր Պալքաններու մէջ կը յառաջանար, Թուրքիա ստիպուած եղաւ Գերմանիայէն ։ Թուրք եւ գերման բարեկամական դաշինքը կնքուեցաւ 1941 յունիսին ։ Պէտք չէ եզրակացնել որ այդ թուականին Թուրքերը աւելի գերմանասէր էին քան այսօր Ամերիկասէր. երբ 1941 Յունիսին անգլիացի ժողովուրդ մը Լորտ Ասկուիթերին կը յայտարարէր թէ պատերազմը եկած է որ Թուրքերը յաղթանակ մը կորսնցնեն, թուրք երեսփոխան մը Սալիհին Տաճի կը պատասխանէր «Թուրքերուն կողմէն ինք»։

Իրականին մէջ Թուրքերը Գերմանիան օգտագործեցին իր քաղաքները շինելու, ինչպէս նաեւ իրենց բազմաթիւ ծրագիրները յաջողցնելու համար ։ 1941ի դաշնագրին շնորհիւ, Թուրքիոյ արտաքին առեւտուրը 1941—1945ին շահեցաւ ինչ որ կորսնցուցած էր 1940ին ։ Իսկ որ կը կորսնցնէ այսօր ո՞վ պիտի վերադարձնէ իրեն ։ Այժմն Թուրքիա ստիպուած է վարկեր առնել Ամերիկայէն ։ Այդ վարկերը կրնա՞ն հաւասարակշռել Թուրքիոյ տնտեսութիւնը ։ Դժբախտաբար ոչ ։ Պոլսոյ եւ Էնգիւրիի մէջ մարդիկ կը փափսան իրարու, «Թուրքիոյ արեւելեան սահմանին վրայ Ռուսերը 35 զօրաբաժին ունին»։ Այս կարգի ուրիշ գոյցներ ալ շրջան կ'ընեն ։ Հարցը այն է որ սպառնալիք մը գոյութիւն ունի եւ Թուրքիա ստիպուած է պատերազմական վիճակի մէջ պահել 510.000 զինուոր ։ Հոկտեմբեր 1ին Հասան Սաքա, արտաքին նախարարը, վաւերացնել տալով թուրք եւ ամերիկեան համաձայնութիւնը, կը հաստատէր այս իրողութիւնը, քանի որ կը բացատրէր թէ ամերիկեան օժանդակութեան նպատակն է վերականգնել Թուրքիոյ տնտեսութիւնը որ քայքայուած է այդքան խոշոր բանակի մը գոյութեամբ ։

«Իրաւունք չունի՞նք ենթադրելու որ ամերիկեան օժանդակութիւնը մեզի համար բարիք մը չէ, կ'ըսէր Թուրք մը անցեալ օր ։ Այս վարկերը սնդուկ մը եւս դէպի կործանում կը տանին, քանի որ մեր ստացած գումարները կը վատնենք առանց շահ մը ապահովելու եւ մեր արտաքին առեւտուրը չ'որ կը վերականգնի ։

Դուք չէք կրնար Գայ Մէհմէտին կամ պայան Ցախմային ըսել հետեւեալ խօսքերը. —

«Բայց քաղաքականօրէն կը փոխուիք, հիմա արդէն օրինական ընդդիմութիւն մը ունիք, երկիրը կը ռամկավարանայ ։ Ժամանակին Իսմէթ Ինէօնիւն «պարոններ» կ'ըսէր, Մէպուսներուն, յետոյ սկսաւ «սիրելի բարեկամներս» ըսել, այսօր կ'ըսէ «սիրելի ընկերներ » ։

Եթէ այս ձեւով խօսիք Գայ Մէհմէտը կամ Գայան Ցախման կը ծիծաղին եթէ գրոց բրոց քաղաքացիներ են ։ Եթէ Թուրքիոյ մէջ ժողովրդավարութիւն կայ, անիկա սկսած է Աթաթիւրքի օրով ։

Այդ ռամկավարութիւնը յառաջ եկաւ բարձր շրջանակներուն մէջ ։ Բայց քաղաքական վարչաձեւը փոփոխութիւններ չկրեց ։ Ու երբ պնդէք թէ Թուրքիոյ ռամկավարութեան գլուխը կայ հանրապետութեան նախագահ մը եւ կառավարութեան գլուխը վարչապետ մը, Թուրքերը կը պատասխանեն. — Սխալ էք, ինչ որ դուք վարչապետ կ'անուանէք մեր «պաշվէքիլ»ն է, բառացի թարգմանութեամբ նախարարապետ մը որ թէ պետութեան գլուխն է եւ թէ «նախարարներուն պետը » ։ Նրբութիւն մը կայ որ շատերու ուշադրութենէն կը վրիպի ։ Ըսմէթ Ինէօնիւն արտաքին աշխարհին համար հանրապետութեան նախագահն է, բայց իրականին մէջ «պետութեան գլուխն » է ։ Երբեք չէ պատահած որ կառավարութիւն մը քուէներու մեծամասնութիւնը չշահի կամ սապալի ։ Թուրքիոյ մէջ պետութեան գլուխն է — եւ ոչ թէ Ազգային ժողովը — որ իրեն կը վերապահէ դահլիճին մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու առանձնաշնորհը ։

— Բայց Նախագահ Ինէօնիւն բոլոր իրաւունքները չունի ...

— Ներողութիւն, անիկա բառին բացարձակ առումով պետութեան գլուխն է, ինչպէս նաեւ խալք կուսակցութեան պետը. ան գերագոյն պետն է նաեւ զինուորական ուժերուն ։ Ինքն է որ կը կառավարէ ինչպէս ժամանակին Սուլթանները կամ Սատրազամները ։ Մի հաւատաք թէ հիմա զինուորականները չեն որ կը կառավարեն ։ Օսմ. կայսրութեան հիմնարկութենէն ի վեր, բոլոր վեզիրները, գրեթէ առանց բացառութեան, զինուորա-

կամներ եղած են: Մահմուտները, Քէօփրիւլիներու, Էէնիչէրիներու օճախներէն կուգային: 1908ի բարեկարգումներէն ետք զինուորականները պահեցին իրենց իշխանութիւնը: 1923էն ի վեր անոնք կը շարունակեն իրենց քաղաքական դերը: Ըսմէթ Ինէօնիւէն զատ, մնացեալները կը կոչուին զօրավար Քեազիմ Գարապէքիր, զօրավար Ալի Րիզա Արտուր, մարաջախտ Ֆէվզի Չաքմաք, զօրավար Ալի Ֆուատ, զօրավար Քեազիմ Էօզալփ եւայլն»:

Տարբերութիւնը անցեալին եւ ներկային միջեւ այն է որ ժամանակին կառավարութիւնը վստահուած է օտարականներու — Սօքոլլա, Քէօփրիւլի, Սինան, Գարաթէոտորիս եւն., մինչդեռ հիմա կը պատկանի Թուրքերուն: Մնաց որ կառավարելու համար կայ Ինէօնիւ կուսակցութիւնը որ ներկայ վարչաձեւին գլխաւոր դէմքն է եւ Էօկիւրլի հասարակութեան համար ճիշդ այն է ինչ որ էր Նացի կուսակցութիւնը Պերլինի համար, Ֆաշական կուսակցութիւնը Հռոմի համար եւ բոլշեւիքեան կուսակցութիւնը Մոսկուայի համար: Երբ Ինէօնիւ չիջի, իրեն հետ պիտի չիջի նաեւ Թրքական ղեկավարութիւնը:

Թղթակիցը Ինէօնիւի մասին կարգ մը հարեւանցի տեղեկութիւններ տալէ ետք, կը խօսի ընդդիմադիրներուն մասին եւ կը յայտնէ Թուրքի մը կարծիքը անոնց մասին —

Ընդդիմութիւնը մեր երկրին մէջ անձերու խնդիր մըն է: Ընդդիմադիրներուն պետն է Ճէլալ Պայար, Իշ Պանքասիին հիմնադիրը: 1936ին Աթաթիւրք վարչապետութիւնը յանձնեց իրեն: Բնականաբար անոր մահէն ետք — 1938ին Ըսմէթ ճամբու դրաւ Պայարը որուն թշնամին էր: Ինէօնիւ շատ վրիժառու մարդ է: Շատ մը թշնամիներ ունեցաւ 1923էն 1937, որովհետեւ Թուրք ժողովուրդը կը հաւատայ որ Աթաթիւրքը բարի մարդ էր, իսկ իր շուրջինները՝ չար: Այդ ժամանակաշրջանին, Աթաթիւրքի գլխաւոր աջակիցն էր «պաշվէքիլ» Ըսմէթը: Իշխանութենէ հեռացուած քաղաքական մարդիկ 1938էն ի վեր կ'աշխատին տապալել զայն եւ իրեն յաջորդել: Ճէլալ հեղինակութիւն չունի Աթաթիւրքի նախկին ընկերներուն կամ անոնց յաջորդներուն վրայ: Զինուորական մը չէ, եւ պատմութիւնը կ'ըսէ որ այս ժողովուրդը լաւագոյնս կը կառավարուի միապետութեամբ կամ զինուորական մենատիրութեամբ:

— Բայց ժողովուրդը կը յառաջդիմէ...

— Ժողովուրդը միեւնոյնն է ինչպէս տասը դար առաջ եւ միեւնոյնը պիտի մնայ տասը դար վերջն ալ: Ան մինչ կը հպատակի պետութեան շահերուն. իրեն համար կայ միայն մէկ իտէալ — հայրենիքը:

— Ուրեմն, եթէ սխալ չհասկցայ, արտաքին մտահոգութեանց հետ ունինք նաեւ ներքին հոգեր:

— Այո՛, դժբախտաբար, ո՛չ միայն Աթաթիւրքի գործը այլեւ Թուրքիոյ ճակատագիրը վտանգի մէջ են ...

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

ՅԻՇԵՑԷՔ ՆՈՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ

... Խմբագիր,

«Յառաջ»ի Նոյեմբեր 13ի թիւին մէջ կարդացի Սօսիի «Օրը Օրին»ը Փարիզ. հայ ուսանողներուն մասին:

Քանի մը ամիսներ առաջ Նուպարեանն ալ նկարագրած էր ուսանողներու դժբախտութիւնները այս լոյս քաղաքին մէջ: Ես ալ ժամանակին ուսանող եղած եմ եւ կը յիշեմ թէ ինչ օրեր անցուցած եմ: Կ'ապրէի բախտակից ընկերոջ մը հետ: Երկուքս մէկ զոյգ կօշիկ ունէինք: Մինչեւ կէսօր ես կը հագնէի, կէսօրէն վերջ ան: Ամիս մը տեւեց այդ չարչարանքը:

Ձեր գրութիւնը մեծապէս յուզեց զիս: Շատ սիրով պիտի ուզէի որ հայ ուսանող մը Կաղանդին իմ տունս գար եւ ընտանեկան յարկի տակ անցընէր այդ օրը: Սօսին կը թողում որ ինք կատարէ ընտրութիւնը եւ ուսանող հայրենակիցի մը տայ իմ հասցէս:

Պիտի ուզէի որ ուրիշներ ալ հետեւէին իմ օրինակիս որպէսզի մեր յիսուն տղաք երբ հիւրասիրուէին Կաղանդին եւ Ծնունդին՝ հայ ընտանիքներու կողմէ: 25000նոց գաղութի մը համար շատ է այդ համրանքը: Կատարենք մեր պարտականութիւնը այդ տղոց հանդէպ: Ա. Ա.

«ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԱՆՕԹԻ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ»

Էնկլիզի ձայնասփիւռը անցեալ շաբթու հետեւեալ «յարձակողական»ը ըրաւ Ս. Միութեան դէմ.

Մենք չենք զարմանար ռուսական յարձակողական քարոզութիւններուն: Մոսկուա այլեւս զուրկ է ինքնավստահութենէ եւ ջղայնութիւն ու վրդովում ցոյց կուտայ. Ռուս ազգը եւ սովիէթ վարչաձեւին ենթակայ ժողովուրդները վերածուած են մարդկային դժբախտ [illegible]: Ժողովրդային ամէն դասակարգ կը հեծէ այսօր հոն թշուառութեան եւ անօթութեան մէջ: Կ'ուզենք նաեւ յիշել թէ գիւղացի դասակարգ մը չկայ այսօր Ռուսիոյ մէջ, քանի որ շինականը թիզ մը հող անգամ չունի եւ գերի է պարզապէս: Ոչ մէկ ազատութիւն մնացած է այլեւս:

Գիւղացին ստիպուած է [illegible] գործադրել կառավարութեան հրահանգները, անոր հրամանին համաձայն ցանել եւ հնձել, ու չնչին գինով մը իր բերքը յանձնել կառավարութեան: Ահա թէ ինչու գիւղացին անօթի է եւ ողբալի կացութեան մը մատնուած: Երեսուն տարիէ ի վեր, մարդկային այս խղճալի զանգուածները կը տառապին սովիէթ իրաւակարգին մէջ:

MIRAMAS ՅԱՂԹԵՑ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի 1—0

Promotion d'honneurի ամենազօրաւոր խումբին մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ, առիթ տուած էր որ մեծ բազմութիւն մը ներկայ ըլլայ խաղարկութեան: Մարսէյլի լրագիրներէն Provence Foot ball—La France, Méridionnal, le Provençal նմանապէս ուղարկած էին իրենց թղթակիցները: Անմիջապէս ըսենք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը փառաւոր յաղթութիւն մը տարած պիտի ըլլար եթէ իր յարձակողական գիծը կարենար օգտագործել առիթը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական գիծը այժմ կրնանք յայտարարել որ Promotion d'honneurի ամենազօրաւոր գիծն է որուն մէջ կը փայլի մեր անմահ բերդապահը, Ժիրայր Ռաքրճեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կորսնցուց խաղ մը որ կրնար շահիլ, բայց հայ տղոց յարձակողական գծին անկազմակերպ վիճակը անգամ մը եւս պատճառ եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութեան: Մեծ գովասանքի արժանի է Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական գիծը որ անխորտակելի պատ մը կը ներկայացնէ ուրկէ շատ դժուար է անցնիլ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը հետզհետէ կը բարելաւէ իր խաղարկութիւնը եւ մենք վստահ ենք որ շուտով՝ ամենազօրաւոր խումբերն անգամ պիտի պարտուին այս ժրաջան եւ եռանդուն միութենէն: — Վահան Շամլեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ Սթալինի կառուցուելիք հոյակապ արձան մը պիտի իշխէ քաղաքին, հայրենական մեծ պատերազմի թանգարանին շէնքը պիտի ծառայէ իբր պատուանդան սոյն արձանին: Շէնքը պիտի կառուցուի ճարտարապետ Իսրայէլեանի յատակագծով:

Ճարտարապետ Գրիգորեան հեղինակն է այն յատակագծին, որու հիման վրայ պիտի կառուցուի Արխիւներու հոյակապ շէնքը, ուր պիտի պահպանուին հին ձեռագիրները: Արխիւներու դիմացը պիտի բարձրանան արձանները նշանաւոր հայ գիտականներուն եւ մտքի մարդոց, ինչպէս նաեւ հինաւուրց բանաստեղծներուն:

«Զօրավար Բաղրամեան», նոր պողոտային վրայ պիտի կառուցուին՝ Սովետական Հայաստանի կառավարութեան պաշտօնական ընդունելութեանց տունը եւ գիտութեանց Ակադեմիի նոր շէնքը:

Երեւանի շուրջը, ինչպէս նաեւ հանրապետութեան զանազան շրջաններուն մէջ պիտի հիմնուին լաւ ջրաւորուած գիւղեր՝ արտասահմանէն ներգաղթող Հայոց համար:

Երեւանի, ինչպէս նաեւ Հայաստանի ուրիշ քաղաքներու մէջ կառուցուող շէնքերու առաջին գծին վրայ պէտք է նշել՝ գիտականներու տները, ուր բնակարանները բաղկացած են հինգ սենեակէ, օժտուած արդիական ամէն յարմարութիւններով: Կառուցման մէջ են հանգստաւէտ վիլլաներ, յատկացուած Սովետ. Հայաստանի մտաւորականութեան ականաւոր ներկայացուցիչներու, — ակադեմականներու, գրագէտներու եւ արուեստագէտներու:

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Անցան օրեր: Ոչ լոյս եւ ոչ ալ լոյս: Բացակային կարօտը, հրդեհի մը պէս, հետզհետէ կը ծաւալի կուրծքին տակ: Կ'այրէ ու կը տապկուի: Կը սպառի:

Ու անմխիթար, շատ հեղ կը մրմնջէր.

— Տէր Աստուած, տէր Աստուած...

Իրիկուան մը, բոլորովին ընկճուած, Արամ վարպետ քաշուեցաւ իր սենեակը եւ, մութին մէջ ծունկի գալով՝ սկսաւ աղօթել.

— Ո՛վ ամենակարող Աստուած, էն առաջ ուրիշներուն, յետոյ Գարեգինիս հետ եղիր: Եւ օր մըն ալ իր ձեռքէն բռնելով տուն առաջնորդէ: Բայց ո՞վ տէր, այդ օրը այսօր թող ըլլայ...

Գեղին ժամկոչը, միս մինակ, որ կեցեր մոմ կ'ընէր, մնացածը ալ չուզեց լսել: Արագ արագ քալեց, բարձրացաւ քահանային սենեակը ու պատմեց իմացածը:

— Տարօրինակ բան, զարմացած պատասխանեց Տէր Գրիգոր, բայց լաւ է որ այս խնդիրը ռէսին խօսիս: Անոր թեւը աւելի երկայն է իսկ ես ալ, վաղը, եկեղեցին ծանուցում մը կ'ընեմ:

Ժամկոչ աղբար, հեւի հեւ, վազեց ռէսին:

Ռէս անոր այլայլած դէմքը տեսնելով հարցուց.

— Ի՞նչ է այդ ժամկոչ:

— Բարի գործի մը համար եկած եմ:

— Ուրեմն պատմէ, կը լսեմ:

— Մեր վարպետին տղան Գարեգինը/հինգ ամիսէ որ մօրմէն վշտացած՝ տունէն հեռացեր է: Հայրը գիշեր ցերեկ կուլայ: Քիչ առաջ դռնէն անցած ատեն, խառնաշփոթ բաներ մը լսեցի բերնէն: Խելքին եկածի պէս կը խօսէր: Խնդիրը իմացուցի քահանային: Ան ալ ըսաւ Ռէսին յայտնէ, անոր թեւը աւելի երկայն է:

— Ապրիս ժամկոչ, որ այդպէս բարի գործերով ալ կը զբաղիս: Արամ վարպետը լաւ կը ճանչնամ: Գիւղին մէջ ամէնէն շատ զայն կը սիրեմ: Անհոգ եղիր, ձեռքէս եկածը պիտի չխնայեմ:

Ժամկոչը ետ ետ գնաց, խոնարհեցաւ ռէսին առջեւ՝ ու մեկնեցաւ:

Առաւօտուն, ռէսը, չորս երիտասարդներ ղրկեց շրջակայ գիւղերը: Երեքը՝ երկար փնտռտուքներէ վերջ՝ ձեռնունայն տուն վերադարձան: Իսկ չորրորդը՝ թէեւ ուշ, գիւղապետին յանձնեց հետեւեալ երկտողը:

«Պարոն ռէս, ձեր փնտռած երիտասարդը հինգ ամիսէ ի վեր քովս ծառայութեան մտած է: Եթէ կը փափաքիք, պատրաստ եմ ղրկելու»:

Լուրը տարածուեցաւ գիւղին մէջ: Գարեգինի հայրը ներկայացաւ ռէսին:

— Հոգ մի ըներ վարպետ, ըսաւ ռէս անոյշ ժպիտով մը, տղադ գտնուած է: Վաղը իրիկուն հոս պիտի ըլլայ:

— Ողջ կեցիր ռէս, Աստուած քու զաւակներդ ալ պահէ:

Արամ վարպետ ուրախ, տուն վերադարձաւ: Ընթրեց, յետոյ, սկսաւ խօսիլ Նազլուի հետ: Զգաց որ կոպերը կը ծանրանան: Ընդհատեց: Վերջին գլանիկ մըն ալ շրթներուն՝ մտաւ անկողին ու պառկեցաւ: Բայց չկրցաւ քնանալ: Խոհուրդներ, խորհուրդներ. ծափերով, բոյսերով, սէրերով, ուրախութիւններով լեցուն եկան ու անցան մտքին պրիսմակէն:

Վերջապէս քնացաւ:

Առաւօտուն, կէս քուն կէս արթուն, հանեց գլուխը պատուհանէն, ու նայեցաւ բնութեան: Եղանակին գեղեցկութիւնը մագնիսի մը պէս իրեն քաշեց: Հիացաւ: Բայց սիրտը հանգիստ չէր: Կ'ուզէր որ շուտ իրիկուն ըլլար: Որեւէ տեղ նստած ատեն, կարծես ինքզինքը փուշերու վրայ կը գտնէր: Սակայն, երկար տարիներու կեանքը, սերտօրէն վարժեցուցեր էին զինքը յոյսի եւ համբերութեան: Ակռաները սեղմեց ու մնաց այդպէս մինչեւ իրիկուն:

Արեւմուտքին, օրօրուելէն գնաց ու մտաւ ռէսին սենեակը:

Ծխնելոյզի աջը՝ քահանան, ձախը՝ Ռէսը, ժամկոչը եւ ուրիշ բարեկամներ նստէր կը խօսէին: Բոլորին դէմքին վրայ յոյսի եւ ուրախութեան ժպիտ մը կը խաղար: Արամ վարպետ ինքն ալ ժպտեցաւ:

Պահ մը վերջ, երբ յաւերժական լոյսին տեղ ճրագներն սկսան պլպլալ, յանկարծ դուռը բացուեցաւ եւ, երկու երիտասարդներ ներս մտան:

Մէկը անծանօթ էր: Բայց միւսին աչքերը ծանօթ թուեցան իրեն: Արամ վարպետ, անհամբեր, կոպերուն տակէն լաւ մը նայեցաւ: Քննեց ոտքէն մինչեւ գլուխը: Ու յանկարծ երերուն, կանչ մը հանելով՝ ոտքի ելաւ:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ զօրավար Քարլ Սփաց, օդային ստրատեգիական զօրքերու պետը, յայտնեց որ Խորհրդային Միութիւնը իրական սպառնալիք մըն է Ամերիկայի ապահովութեան համար որովհետեւ ունի երկու անգամ աւելի մեծ թիւով օդանաւեր քան Մ. Նահանգները։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ. հողագործական կուսակցութեան «Մնացորդները» որոշեցին ուժ տալ ներկայ կառավարութեան եւ ամէն կապ խզել նախկին ընդդիմադիր տարրերուն հետ որոնց պետը հիմա կը գտնուի Լոնտոն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ամերիկեան տնտեսական առաքելութեան վարիչը Կրիզուըլտ յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ հելլէնական եւ ամերիկեան խառն ստրատեգիական նպատակը պիտի ըլլայ գործակցաբար կռիւ մղել յոյն հրոսակներուն դէմ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտնեց անցեալ օր թէ կառավարութիւնը որոշած է հրապարակէն քաշել ներկայ թղթադրամները եւ տարբեր գոյնով թղթադրամներ շրջաբերութեան հանել։

ԱՅՍՕՐ ԼՈՆՏՈՆԻ Ուէսթմինսթըրի աբբայարանին մէջ տեղի կ'ունենայ իշխանուհի Էլիզապէթի եւ իշխան Ֆիլիփ ալ Մաունթպէթընի ամուսնական հանդէսը։ Արարողութիւնը պիտի կատարէ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը։ Ներկայ պիտի ըլլան հինգ թագաւորներ, եօթը թագուհիներ եւ տասներկու իշխաններ։ Հարսանեկան թափօրը պիտի անցնի մայրաքաղաքին կեդրոնական պողոտաներէն ուր խուռներամ բազմութիւն մը, մասնաւորաբար գաւառներէն եկած, երէկ գիշերուընէ սկսեալ հաւաքուած է։ Հակառակ օրուան տագնապին, խրախճանքի մէջ է Լոնտոնը։ Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է հարսնեւորներու ապահովութեան համար։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ Բ. ԿԱՐԱՒԱՆԻՆ ՈՂՋԵՐԹԻ ՊԱՏԱՐԱԳ.— Մարսէյլ Փրատոյի Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ Կիրակի օր, 23 Նոյեմբեր, Բ. կարաւանով հայրենադարձ ազգայիններու ողջերթի համար հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ, կը քարոզէ եւ խաչահանգիստի պաշտօն կը կատարէ Լիոնի եւ շրջակայքի հոգեւոր հովիւ Տ. ԳԻՒՏ ՔՀՆՑ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, որ նոյն կարաւանով կը մեկնի Խ. Հայաստան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յունաստանէն Յակոբ Յարութիւնեան կը փնտռէ իր եղբայրը Երուանդ Յարութիւնեան։ Տեղեկութիւն ունեցողները կը խնդրուի իմացնել Մանուկ Գըրպաշեանի, 61 rue Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.):

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ։

Նոյեմբեր 23 կիրակի, ժամը 3—9։ 66 Route Nationale, Viroflay։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ եւրոպական պարեր։ Աժան պիւֆէ։ Մուտք 50 ֆրանք։

Հաղորդակցութեան միջոց — Փոն տը Սէվրէն առնել 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Grace de Dieu, (Viroflay)։ Սէն Լազարէն եւ Մոնփառնասէն երկաթուղի, իջնել Վիրոֆլէ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna
Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)
Հովանաւորութեամբ Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան։
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

Աշխարհի Դատաստանը

Ընտանեկան յուզիչ դրամ 4 արար
Կը մասնակցին Օր. Խոըչեան եւ Պ. Պ. Սուրէնեան։
Տոմսերը ստանալ հայ գրատուններէն։
Մանրամասն ութիւնները մասնաւոր յայտագիրով։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի։ Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ 22 Նոյեմբեր, 1947 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Պրէզան Մարսէյլէի ընդարձակ սրահներուն մէջ։ Մինչեւ լոյս։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։

Մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջ. վարչութեան եւ իր բոլոր մասնաճիւղերուն։

Հրաւիրուած են խօսելու տեղւոյս S. F. I. O.ի անդամներ։

Պիտի խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Խմբերգ, Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. երգչախումբի, նուագ, Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. նուագախումբի կողմէ, երգ եւ արտասանութիւններ։

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, նախագահութեամբ Լա Սիոթայի քաղաքապետի Mr. PECOUT։

Երգ, նուագ, արտասանութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի ճաղով։

Այրի Տիկին Սրբուհի Սաղաթէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարատայեան, Տէր եւ Տիկին Ճերմակեան, Տէր եւ Տիկին Թարաքճեան, Տէր եւ Տիկին Սթատեան, Տէր եւ Տիկին Քալաքճեան, Այրի Տիկին Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյ, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ԵՐՈՒԱԴ ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 12 Նոյեմբերին, Կրընոպլի մէջ։

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արշա Մանուկեան

(Ա. մրցանակ Աթէնքի երաժշտանոցէն), 24 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին։ Մասնակցութեամբ ANDRE COLLARDի դաշնակ։ Յայտագիրը կազմուած է մեծ երաժիշտներու գործերէն։ Ecole Normaleի սրահը, 78 rue Cardinet, métro Malesherbes:
Տոմսերը 50 — 200 ֆրանք։ Chez Durand, 4 Place de la Madeleine եւ Թատրոնի սովորական գործակալութեան մօտ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակ Սարգսեան

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 23 Նոյեմբեր ժամը 20.30ին Casa d'Italiaի սրահին մէջ։ Տոմսեր ապահովել Restaurant Badrik, Place d'Opéra եւ MALAKIAN, 3 Bld. Th. Turner:

Խնջոյք

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ 23 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ, ի նպաստ տեղւոյն կարօտեալներուն։

Մանուկներու Օրը

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն։ 257bis, rue Boileau, Salle Etienne Dolet։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը ուրբաթ, 21 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը։

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Սեբաստիոյ եւ շրջանի նորակազմ հայր. միութեան Ա. ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 23ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին հայ դպրոցի սրահին մէջ, 34 Villa Rouveyrol, Asnières։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ Միութեան անդամագրուիլ փափաքող հայրենակիցները։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն, ընկերահամակրական խնջոյքը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը ժամը 2էն 12, Յոյներու սրահին մէջ եւ «Վարանդեան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ։ Գեղարուեստական յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սիամանթօ խումբը (Լիոն) ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները հինգշաբթի 20 Նոյեմբեր, ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը 25 Place Bellecour:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդրոնական Ֆրանսայի (Լիոն, Տէսին, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Կրընոպլը) Շրջ. վարչութեան ժողովը Նոյեմբեր 23ին Կիրակի օրը առաւօտ ժամը 9ին, 25 Place Bellecour: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը 21 Նոյեմբեր, ուրբաթ, ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին վայրը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընկերական ժողովըայս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին, հայերէնի դաս ժամը 8—9։ 9էն վերջ դասախօսութիւն ընկեր Խ. ՎՇՏՈՒՆԻԻ։

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 23 Նոյ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, Ուրբաթ 21 Նոյեմբեր իրիկուան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը։

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10—12, 221 rue deBelleville, Paris (19): métro Place des Fêtes: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն եւ ոչ անդամ հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։

ՌՈՄԱՆԻ Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 20ին, հինգշաբթի օր երեկոյեան ժամը 8.30ին ընկերուհի Ծիրմէճեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու եւ սանուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Բարձր Հայքի Հայր. Միութենէն 25 հազար ֆր., ի նպաստ Ներգաղթի Բ. հանգանակութեան։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Նոյեմբեր 13ին «Յառաջ»ին 1200 ֆրանք մանրադրամով ղրկող Պ. Ս. Պէրպէրեանէն որ իր հասցէն որոշ կերպով գրուած, տեղեկացնէ վարչութեանս։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեան եւ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մինասեան հոգեհանգստեան պաշտօնի կը հրաւիրեն իրենց հօր՝ Էսկիշէհիրցի ԱՐԺ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐՈՍ ՔՀՆՑ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ յիշատակը յարգող ազգայինները, 30 Նոյեմբեր կիրակի օր յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ կօշկակարի պզտիկ աշխատանոց մը։ Գրել Պ. ԳՈՅՈՒՆԵԱՆԻ, 12bis, rue Belfort, Le Perreux (S.):

ԿՕՇԻԿԻ ԵՐԵՍ ԿԱՐՈՂ ՎԱՐԺ ԵՒ ԼԱՒ
ԳՈՐԾԱՒՈՐ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կամ գործաւորուհի մը որ ուզէ սորվիլ, Վիլժուիֆի մէջ աշխատելու համար, դիմել Պ. ՎԱՆԼԸԵԱՆԻ, 7 rue Godot de Mauroy, Paris, Métro Madeleine։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 21 Novembre 1947 Ուրբաթ 21 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5194–Նոր շրջան թիւ 803 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«GOD SAVE THE KING»

Երէկ՝ Լոնտոնի Ուէսթմինսթըրի Աբբայարանին մէջ արքայաշուք արարողութեամբ կատարուեցաւ իշխանուհի Էլիզապէթի եւ իշխան Ֆիլիփ Մաունթպէթընի — այժմ Էտինպուրկի դուքս — ամուսնական հանդէսը՝ պաշտօնեաներու, թագուհիներու, արքայազուններու եւ ազգի ազգի մեծամեծաց եւ զօրականաց ներկայութեան։

Հարսնիք մըն էր ո՛չ միայն մեծազօր կայսրութեան մը մանկամարդ գահաժառանգուհիին ու երիտասարդ իշխանի մը, այլ բոլոր Անգլիացիներուն՝ առանց դասական եւ կուսակցական խտրութեան։

Տնտեսական ահաւոր տագնապ մը, երկու տարիէ ի վեր, կը չարչրկէ այս պատմական ժողովուրդը որ վայելչօրէն եւ անհման հայրենասիրութեամբ ու համբերատար ոգիով ճամբայ կը հարթէ դէպի լաւագոյն ապագայ մը։

Իր հզօր մականին ենթարկուած ժողովուրդներու զարթօնքը կը սպառնայ ցնցել պատմութեան մէջ իր նմանը չունեցող կայսրութեան մը հիմերը։

Արտաքին աշխարհի մէջ, աղետալի պատերազմի մը նիւթական — ու բարոյական — աւերները հետզհետէ կը պակսեցնեն այս հպարտ ժողովուրդին հին օրերու շուքն ու հեղինակութիւնը։

Եւ սակայն, Անգլիացին կրնայ, քանի մը օրուան համար, մոռնալ այդ անհախրնթաց ողբերգութիւնը որովհետեւ Թագաւորին անդրանիկ զաւակը, ապագայ Թագուհին է որ նարօտ կը կապէ այս շաբթու։

Հարսնի՛ք, մայր հայրենիքին ու անծայրածիր կայսրութեան համար։

Ուրիշ ափերու վրայ Թագաւորը քաղաքական անհրաժեշտութիւն մըն է, շատ անգամ ինքնակամ ու ինքնիշխան։

Անգլիոյ մէջ, ընդհակառակն, օրուան գահակալը կ'անձնաւորէ պարզապէս պետութիւնը եւ խորհրդանիշն է ժողովուրդին փառքին, ուժին, հաւատքին եւ առաքինութեանց։

Ո՛չ մէկ վէճ իր անձին շուրջ, ո՛չ մէկ ակնարկութիւն իր քաղաքական համոզումներուն մասին, ու ոչ մէկ քննադատութիւն՝ որովհետեւ «Թագաւորը սխալ չի գործեր»։

Փողոցէն անցնող Անգլիացին սորված է որ Թագաւորը «չի մեռնիր», այսինքն բրիտանական գահը անսասան է, գահակալն է որ կը փոխուի, իսկ մականն ու թագը յաւիտենական են։

Որպէսզի իշխեն ծովերուն ու ժողովուրդներուն վրայ, որպէսզի ամուր պահեն Բրիտանիան մինչեւ վախճանն աշխարհին։

Թագաւորը աւանդապահն է այն ժառանգին որ պատմութենէն կուգայ։

Աւանդապահը՝ աշխարհի հզօրագոյն ազգին յաղթութեան դափնիներուն։

Ու այդ հաւատքն է որ Անգլիացիներուն ամէնէն համեստ չինականին կամ ամէնէն հանճարեղ մտաւորականին՝ կրօնական երկիւղածութեամբ երգել կուտայ սրբազան աղօթքը՝

«Տէ՛ր, կեցո՛ զարքայն...»

Կան ազգեր ու խատուտիկ բազմութիւններ, ամէն տեղ, որոնց համար անբացատրելի է այս վիպականութիւնը։

Հարցուցէք իրենց, Անգլիացիներուն։

Պիտի խոստովանին որ առանց այդ խորունկ յարգանքին զոր կը տածեն դէպի Թագաւորը, Անգլիան չէր հասներ այս կատարին։ Այս հրաշքին։

Ատոր համար է որ Անգլիան ցնծութեան մէջ է այս շաբթու։

Երնէկ իրենց։

Տարբեր կ'ըլլար մեր պատմութիւնն ալ այսօր, եթէ մենք ալ ունենայինք մեր «Թագաւոր»ը, մեր հնօրեայ փառքերուն ու յաղթութիւններուն խորհրդանիշը։

Ունեցանք հատ մը 1918ին, ընդ հուր եւ ընդ սուր։

Կենսավառ, հաւատաւոր ու անձնազոհ զանգուածէ մը դուրս, ո՞վ յարգանքով խոնարհեցաւ իր առջեւ։

Ու ո՞վ երգեց.
«Տէ՛ր կեցո՛ զՀայս»։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ «ՀԻՒՄԸՐ»

Անգլիացիները մեծ մտահոգութեան մէջ են։ Պատճա՞ռը — Նոր - փեսայ իշխանը ինչպէ՞ս պիտի ապրեցնէ իր արքայազուն կողակիցը։

Քսանըհինգ տարեկան իշխանը ենթասպայ է բրիտանական նաւատորմին մէջ եւ շաբաթական կը ստանայ ութը ոսկի եւ ութը շիլին, այսինքն 4032 ֆրանք։

Հիմա պիտի ստանայ շաբաթական 4 ոսկի 7 շիլին 6 փէնիի յաւելում մը որովհետեւ ամուսնացած է։ Նկատելով որ ան այլեւս զօրանոցը պիտի չբնակի եւ պիտի փոխադրուի արքայական պալատը, կառավարութիւնը իրեն պիտի յատկացնէ օրական 3 շիլին եւ 2 փէնի եւս....

Եթէ իր պաշտօնավայրը փոխուի — հաւանական է — պիտի ստանայ օրական 3 շիլին 6 փէնի՝ իբրեւ ճամբու ծախք։ Այդ պարագային իր թոշակէն պիտի զեղչուի այն վարձքը զոր պիտի վճարէր եթէ առանձին ապրէր։

Իշխանը զերծ չէ եկամուտի տուրքէն։ Այս բոլոր յաւելումներն ու զեղչերը հաշուելով, իշխանը պիտի ունենայ մօտաւորապէս 8—9 ոսկի շաբաթական եկամուտ մը ...

Իշխանուհին կը ստանայ տարեկան 15.000 սթերլին։ Հարսնութենէն վերջ այդ գումարը պիտի բարձրանայ 50.000ի։ Չի՛ բաւեր։

Բարեբախտաբար Ջորճ Թագաւորը յանձն առած է վճարել նորապսակ ամոլին բոլոր ծախքերը՝ երկու տարի՝ անկէ վերջ, Աստուած ողորմած է ...

Այս պատմութեան մէջ կան երկու ուշագրաւ երեւոյթներ։ Առաջին՝ անգերազանցելի է Անգլիացիներուն humourը որուն եթէ մէկ տասներորդն ալ ունենայինք, կը հարթուէին մեր բոլոր վէճերը։ Երկրորդ՝ բրիտանական մեծազօր կայսրութեան գահաժառանգ իշխանուհիին ամուսինը շատ աւելի համեստ է... քան մեր փարիզ-պատուիրակը։

Ժ.

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ ԲԱԺՆԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐԸ

Արաբական ութը երկիրներու կառավարութիւնները չորեքշաբթի օր Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին ներկայացուցին յուշագիր մը բողոքելու համար Պաղեստինը երկու անկախ պետութեանց վերածելու առաջարկին դէմ։ Յուշագիրը կը յանձնարարէ որ պետութիւնները առայժմ հրաժարին այդ ծրագիրէն մինչեւ որ Միջազգային Ատեանը քննէ կարգ մը իրաւական խնդիրներ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ամերիկեան խորհրդարանի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը չորեքշաբթի օր վաւերացուց Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ անմիջական օժանդակութիւն հասցնելու առաջարկը։ Ծերակոյտը նոյեմբեր 24ին պիտի քուէարկէ Թրումընի օրինագիծը եթէ հարթուին բոլոր դժուարութիւնները։ Վերոյիշեալ յանձնախումբը հետեւեալ թելադրութիւնները ըրած է — Ա.— փոխ տրուած գումարներուն միայն հարիւրին 25ը պիտի յատկացուին Ամերիկայէն դուրս կատարուելիք գնումներուն։ Բ.— Ֆրանսա, Իտալիա եւ Աւստրիա պարտաւոր են «շարունակաբար» յայտարարել իրենց ժողովուրդներուն թէ որ երկիրն է իրենց օգնութիւն հասցնողը, ինչ նպատակներով կը տրուի այդ օգնութիւնը եւ որքան է անոր գումարը։ Գ.— Խնդրոյ առարկայ պետութիւնները պիտի արտօնեն որ Ամերիկայի ներկայացուցիչներ հսկողութիւն կատարեն գումարներու գործածութեան եղանակին վրայ։

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ռումանական դեսպանը հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն եւ Լոնտոն գնաց։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ վարչապետ Էթլիի յայտարարութեանց, Անգլիա պիտի վերակազմէ իր Կրաւորական Պաշտպանութեան զօրաբանակը որուն պիտի մասնակցին բոլոր չափահաս քաղաքացիները։

ՌԱՄԱՏԻԷ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Չորեքշաբթի իրիկուան դէմ վարչապետ Ռամատիէ իր հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին։ Այս վերջինը, յարգելով սահմանադրական օրէնքը, սկսաւ անմիջապէս խորհրդակցութիւններ ունենալ կուսակցական պետերուն հետ՝ նոր վարչապետ մը նշանակելու համար։ Քաղաքական լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը հաւաստուի որ ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարներէն Պ. Լէոն Պլում ընդունած է նոր կառավարութիւն մը կազմելու առաջարկը։

Չորեքշաբթի օր Ռամատիէի դահլիճը ամբողջ երեքուկէս ժամ ժողով գումարեց ու վերջին պահուն էր որ վարչապետը որոշեց նախագահին տեղեկացնել իր դահլիճին հրաժարականը։ Տասը օրէ ի վեր կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենային կառավարութեան եւ կեդրոնի կուսակցութեանց պետերուն միջեւ։ Խորհրդակցութիւններուն կը մասնակցէին Փոլ Րէյնօ եւ Լէոն Պլում՝ երկուքն ալ նախկին վարչապետներ։ Ռամատիէի հրաժարականին շարժառիթ ցոյց կը տրուի այն առարկութիւնը զոր Արմատականները ըրած էին յաջորդ դահլիճին կազմին մասին։ Ընկերվարական վարչապետը կ'ուզէր վերակազմել իր դահլիճը օգտուելով միմիայն կեդրոնի կուսակցութեանց ուժերէն, մինչդեռ զօրավար տը Կոլի բարեկամները կը յանձնարարեն աւելի լայնախոհ քաղաքականութիւն մը։ Ինչպէս յայտնի է կառավարութեան դիրքը վտանգուեցաւ հոկտեմբերի թաղապետական ընտրութիւններէ ետք երբ զօրավար տը Կոլ շահեցաւ ժողովրդական քուէներուն մէկ երրորդէն աւելի։ Համայնավարներու անընդհատ յարձակումներն ու ամբաստանութիւններն ալ նպաստեցին իր հեղինակութեան նուազումին։

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Կի Մոլէ յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ Պ. Լէոն Պլում հաւանած է նոր կառավարութիւն մը կազմել։ Իր ծրագիրը պիտի ըլլայ աւելցնել օրավարձերը այնքան որքան կարելի է, հաստատել վերջնական գիներ ընթացիկ ապրանքներու համար — անմիջէն եւայլն.— եւ պահել գիներու եւ օրավարձերու այդ կայունութիւնը որոշ ժամանակի մը համար։

Եթէ Լէոն Պլում չյաջողի իր փորձերուն մէջ, հաւանական է որ նախագահը կառավարութեան գլուխ կանչէ Փոլ Րէյնօ որ կրնայ ապահովել խորհրդարանի աջակողմեան խմբակցութեանց վստահութիւնը։

★ Մինչ այս, մինչ այն, գործադուլները կը շարունակուին։ Մինչեւ երէկ 750.000 աշխատաւորներ գործադուլ հռչակած էին — մետաղագործարաններու բանուորները, աղօրեպանները, հանքագործները, Մարսէյլի փոխադրական միջոցներու եւ նաւահանգիստի աշխատաւորները եւայլն։ Պետական պաշտօնեաները եւ ուսուցիչները պիտի լքեն իրենց աշխատանքը մինչեւ կիրակի եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ իրենց պահանջներուն։ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը զանազան ձեւերով կը քաջալերէ բանուորները։ Մարսէյլի «աշխատող» բնակչութեան հարիւրին 80ը գործադուլի մէջ է։ Կառավարութիւնը քայլեր կ'առնէ շոգենաւերուն բեռները պարպելու համար զինուորներու ձեռքով։ Նաւահանգիստի աշխատաւորներուն Դաշնակցութիւնը ժողով պիտի գումարէ այսօր եւ վաղը եւ կրնայ ընդհանուր գործադուլի հրաման տալ բոլոր նաւահանգիստներուն եթէ մերժուին իր նուազագոյն պահանջները։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԵՐԿՈՒՔԻ ՊԻՏԻ ԲԱԺՆՈՒԻ

Գերմանիան կրնայ երկուքի բաժնուիլ մօտաւոր ապագային եթէ Չորս Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողովը ձախողի։ Զինուորական մասնագէտներ եւ հեղինակաւոր քաղաքագէտներ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ նոյնիսկ Գերմանիոյ մէջ, համոզուած են թէ այս խորհրդաժողովն ալ պիտի վիժի եւ այդ պարագային արեւմտեան Գերմանիան — այժմ գրաւուած երեք Դաշնակիցներէն — պիտի անջատուի արեւելեան Գերմանիայէն որ, աշուշտ, իր կարգին պիտի միանայ Խորհրդային Միութեան։ Ամերիկեան գօտիին հրամանատարութիւնը անջատման առաջարկը պիտի ներկայացնէ Ուաշինկթընի կառավարութեան՝ խորհրդաժողովին վիժումէն անմիջապէս վերջը։ Անգլիա համաձայն է անկախ արեւմտեան Գերմանիա մը ստեղծելու ծրագրին, բայց Ֆրանսա վտանգաւոր կը նկատէ այդ տեսակ կարգադրութիւն մը՝ իր ապահովութեան տեսակէտէն։ Խորհրդային Միութիւնը պիտի աշխատի առաւելագոյն չափով օգտուիլ այդ տեսակ ծրագիրի մը, դիտել կուտան մասնագէտները, քանի որ արեւելեան նահանգները չեն կրնար պահել իրենց գոյութիւնը առանց մեծ պետութեան մը հովանաւորութեան։ Գերմանիոյ արեւմտեան մասը աւելի բազմամարդ է եւ աւելի հարուստ իր ճարտարարուեստով։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՆ

Անցեալ տարի Սովետական Հայաստանը մեծ շուքով տօնեց հայ հանճարեղ քնարերգու Սայաթ Նովայի ծննդեան 150ամեակը եւ այդ առթիւ Հայաստանի Պետական Հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց անմահ երգչի հայերէն, վրացերէն եւ ադրբէջաներէն խաղերի ժողովածուն՝ Մորուս Հասրաթեանի խմբագրութեամբ, վրացերէն եւ ադրբէջաներէն խաղերի թարգմանութեամբ, բառարանով եւ ծանօթագրութիւններով :

Սայաթ Նովայի առաջին ուսումնասիրող եւ հրատարակող Գ. Ախվերդեանից մինչեւ մեր օրերը, մի ամբողջ դար, Անդրկովկասի եռալեզուեան այս բանաստեղծի ժառանգութեան ուսումնասիրութեամբ զբաղուել են Հայ, Վրացի եւ Ռուս բազմաթիւ նշանաւոր գրականագէտներ, եղել են առանձին կամ նուազ լրիւ հրատարակութիւններ, գրուել են շատ արժէքաւոր կենսագրական ու վերլուծական աշխատութիւններ եւ Սայաթ Նովայագիտութիւնը քայլ առ քայլ առաջ է շարժուել : Սակայն Մորուս Հասրաթեանի աշխատանքը առանձնայատուկ տեղ է գրաւում ոչ միայն Սայաթ Նովայագիտութեան, այլեւ հայ գրականագիտութեան պատմութեան մէջ :

Մինչեւ Մորուս Հասրաթեանը մեզ հասել էին Սայաթ Նովայի միայն հայերէն խաղերը : Յայտնի էր, որ հայ հանճարեղ բանաստեղծը յօրինում էր նաեւ վրացերէն եւ ադրբէջաներէն : Բայց այդ լեզուներով յօրինուած նրա խաղերից միայն մի քանիսն էին ծանօթ Հայ բանաստեղծին, այն էլ անյաջող թարգմանութեամբ : Իսկ հայերէն խաղերը, որ մինչեւ այսօր էլ շլացնում են մեզ իրենց անկրկնելի վարպետութեամբ եւ յուզական թարմութեամբ, պարունակում էին զգալի քանակութեամբ չվերծանուած անհասկնալի բառեր ու դարձուածքներ : Հասրաթեանի առաջին գործը եղաւ մեկնաբանել եւ մինչեւ վերջը հասկնալի դարձնել Սայաթ Նովայի անմահ ստեղծագործութիւնը : Ինչպէս պարզել են կենսագիրները, Սայաթ Նովան Անդրկովկասի երեք լեզուներից բացի, տիրապետել է եղել նաեւ արաբերէնին ու պարսկերէնին եւ իր խաղերը համեմել բոլոր այդ լեզուներից փոխ առած ժողովրդական հիւթեղ դարձուածքներով : Իր առջեւ դրուած խնդիրն իրականացնելու համար Հասրաթեանը նախ եւ առաջ ուսումնասիրեց այդ լեզուները տարիների տքնաջան աշխատանքով : Դա իսկական գիտնականի սխրագործութիւն էր : Իր անձի մէջ միացնելով լեզ[illegible] [illegible] վերծանելով ու պարզելով Սայաթ Նովայի բազմաթիւ տաղերը, որ մինչեւ օրս մութ էին ու վէճի առարկայ : Բերենք միայն մի օրինակ : Նախկին բոլոր մեկնաբանողները սխալ էին բացատրում «քալաղ» եւ «ղալ» բառերը՝ առաջինը թարգմանելով «քաղաք», երկրորդը՝ «բերդ» եւ ստացւում էր այսպիսի անտրամաբան երկտող .

«Առանց քիզ ինչ կոնիմ աշխարհիս մալըն,
Ջիմանա քալաղըն, ջիմանա ղալըն» եւայլն :

Մորուս Հասրաթեանը պարսկերէնի եւ արաբերէնի օգնութեամբ գտաւ, որ «քալաղ» եւ «ղալ» նշանակում են խաղաղութիւն, գլխացաւանք եւ այլն, վերականգնելով այդ տողի իսկական պատկերը .

«Ջիմ անի քալաղն, չիմ անի ղալըն» :

Այսինքն՝ չեմ անի խաղաղութիւն, կամ անհանգիստ չեմ անի :

Հասրաթեանը այսպիսի անտարակոյս ճշդութեան հասցրեց մի քանի տասնեակ դարձուածքներ ու բառեր Սայաթ Նովայի տաղերի մէջ : Նա կարող է մեծահատոր մի գրքի մէջ շարադրել իր բանասիրական հմուտ աշխատանքի արդիւնքները, սակայն ընտրել է աւելի համեստ մի ճանապարհ, որի մասին խօսում է ժողովածուի յառաջաբանում .— «Աշխատել ենք ծանօթագրութիւններով չծանրաբեռնել ժողովածուն, մանաւանդ որ մեր անելիքը համարեա ամբողջովին, պարունակում է կցուած բառարանի մէջ» :

Ես կ'ուզենայի մասնաւորապէս դրուատել [illegible] Հասրաթեանի աշխատանքը Սայաթ Նովայի վրացերէն եւ ադրբէջաներէն խաղերի թարգմանութեան ասպարէզում : Հայ գրականութիւնը հարուստ է արձակ եւ չափածոյ մեծարժէք թարգմանութիւններով, որոնք երբեմն համարւում են բնագրի կատարելութեան, ինչպէս Լէրմոնտովի «Դեւը» Սայաթեանի թարգմանութեամբ կամ Թումանեանի թարգմանութիւնները Պուշկինից : Այնպէս որ թարգմանական արուեստով դժուար է շլացնել հայ ընթերցողին : Բայց Հասրաթեանի այս գործն անակնկալ մի յայտնութիւն էր Հայ բանաստեղծութեան, մանաւանդ Սայաթ Նովայագիտութեան մարզի մէջ : Սայաթ Նովայի հայերէն տաղերի կողքին մենք ունեցանք հանճարեղ երգչի 25 վրացերէն եւ 52 ադրբէջաներէն տաղերը՝ թարգմանական բանաստեղծական մեծ [illegible], [illegible] հմտութեամբ, եւ որ գլխաւորն է Թբիլիսիի բարբառով, այսինքն այն լեզուով, որով Սայաթ Նովան յօրինել է իր հայերէն տաղերը :

Սակայն Հասրաթեանի այս փորձը աւելին մի բացառութիւն է : Մի ամբողջ հարիւրամեակ հայ ժողովուրդը լսել ու կարդացել է Սայաթ Նովայի հայերէն տաղերը, վերծանելով նրանց բարբառը, այդ բարբառից ճաշակելով նրանց անմահական գեղեցկութիւնը : Պատկերացրէք, թէ ինչքան խորթ կը հնչէին մեծ գուսանի հայերէն տաղերի կողքին նրա վրացերէն ու ադրբէջաներէն տաղերը, եթէ թարգմանուած լինէին արդի գրական լեզուով : Ուստի միանգամայն իրաւացի եւ նուրբ նկատառումով Հասրաթեանը գրում է . «Կամենք դժուար էր երգչի հմայքի ազդեցութիւնը կրած հայ ականջը սովորեցնել գրական լեզուով կամ այլ բարբառով Սայաթ Նովա լսելուն» : Հասրաթեանը ճիշդ է լուծել Սայաթ Նովայի թարգմանութեան լեզուի խնդիրը եւ դրանով իսկ մեծապէս ապահովել գործի յաջողութիւնը :

Սայաթ Նովայի վրացերէն ու ադրբէջաներէն խաղերի թարգմանութեան համար միակ յարմար լեզուն այն բարբառն էր, որով գրուած են նրա հայերէն տաղերը . Մորուս Հասրաթեանն այնքան [illegible] մեծ գրչի հայերէն տաղերի լեզուն, այնքան օրգանապէս է իւրացրել նրա ոճը, որ թարգմանութիւնները յաճախ դժուար է տարբերել բնագրից : Վերցնենք թէկուզ օրինակ վրացերէն չորրորդ տաղի վերջին տունը .

«Ախըրուն աւէլն քիզ քէշ է, խալխը տեսքիդ գերուած է,
Ինչ ռանգի էլ զարդար հագնիս, կոսիս բիլիդ մերուած է,
Ցիս չեմ սիրի խայլին եարին, սիրտս դաղէն էրուած է,
Քիզ իշխլուցն է, վուր լիզուս ցամքած ու հիդքերուած է,
Եար, կարօտըդ Սայաթ Նովուն սեւաւի պէս տարիլ է»...

Հասրաթեանը վերարտադրել է Սայաթ Նովայի հայերէն տաղերի ոչ միայն լեզուն, այլեւ շարահիւսութիւնը, պատկերաւորութիւնը, նմանահնչիւնութիւնը եւ տաղերի երաժշտականահնչունութիւնը : Միայն Սայաթ Նովան կը կառուցէր այսպիսի բարեհնչիւն մի տող . «Եար, կարօտըդ Սայաթ Նովուն սեւաւի պէս տարիլ է» : Այստեղ երկու անգամ կրկնուած «Ս» հնչիւնը հաճելի փափկութիւն է հաղորդում բանաստեղծական տողին : Վերադարձէք եւ ստուգեցէք, ապա կը տեսնէք, որ Ս տառը մեր մէջ բերած հնգեակում տիրապետող հնչիւն է . սա իսկական Սայաթ Նովայական արուեստ է, որին լրիւ տիրապետել է նրա գիտնական թարգմանիչը :

Միայն փոքրիկ թերութիւն կայ Հասրաթեանի այս թարգմանութեան մէջ, մի տեխնիկական թիւրիմացութիւն, որի մասին ես կ'ուզենայի խօսել յանուն գործի ապագայ կատարելութեան : Հասրաթեանը պահպանելով հանդերձ Սայաթ Նովայի ոճի եւ մաքուր յանգակազմութիւնը՝ տեղ տեղ տուրք է տուել յանգակազմութեան այն սկզբունքներին, որ խիստ արդիական են եւ կապուած են մեծ բանաստեղծ Մայակովսկու արուեստի հետ : Դա հնչական յանգակազմութիւնն է, այսինքն այն դէպքը, երբ բանաստեղծը չի համաձայնեցնում յանգաւորուող տողերի վերջին բաղաձայնները : Բերենք օրինակ հէնց Հասրաթեանի թարգմանութիւնից :

«Գոզալ, շանց տու քո սիվ խալի դուզանին ,
Ծով — չափուղըդ չի հեռանում մեզանից» :

«Դուզանին» եւ «մեզանից» հնչական ճոխ յանգեր են եւ կարող էին զարդարել ժամանակակից [illegible] բանաստեղծի [illegible] : Բայց Սայաթ Նովայի հայերէն տաղերում այնպիսի յանգակազմութիւն չկայ : Սայաթ Նովան գործածել է մի միայն մաքուր դասական յանգեր : Քանի որ մեր բանաստեղծական արուեստի մէջ վերջին քառասունհինգ տարուան է մուտք գործել հնչական գիտակցական գործածութիւնը, ապա Սայաթ Նովան հնչական յանգերի տակ իրեն շատ արդիականացած եւ անյարմար կը զգար : Բարեբախտաբար այս կարգի յանգեր քիչ են պատահում Հասրաթեանի թարգմանութեան մէջ եւ չեն նսեմացնում նրա կատարած գործի արժէքը :

Ն. ԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

(Ամփոփուած Տիգրան Աւագեանի յօդուածաշարքէն «Ցուսաբեր»ի մէջ) .—

Հարաւ. Ամերիկայի երեք գաղութները — Պրազիլիա, Ուրուկուայ եւ Արժանթին անցնող քառասնհինգամեակի ընթացքին, ոչ միայն գոյն ու կերպարանք ստացած են, այլեւ իրենց թուական, տնտեսական, մշակութային, կրթական, բարեսիրական եւ այլ. հասարակական եւ մանաւանդ կազմակերպչական վերելքով պատուաւոր տեղ կը գրաւեն գաղթաշխարհի տարեգրութեանց մէջ :

Դէպի Հարաւ. Ամերիկա արտագաղթը սկսած է 1895ի կոտորածներէն վերջ :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան քուրային մէջ թրծուած քանի մը տասնեակ երիտասարդներ մեկնեցան դէպի Կովկաս եւ Կիլիկիա Ա. պատերազմին, իրենց արիւնը թափելու հերոսական ցեղի ազատութեան համար : 1918ին, Մայիս 28ի հրաշակերտ, Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ հայրենիքի փառատացի գոյութիւնը իր կենսարար շունչը տարածած է այս հեռաւոր գաղութին վրայ եւս, ծայր տալով անօրինակ խանդավառութեան ու զոհաբերութեան :

Զինադադարին Ս. Բավլոյի եւ Պ. Այրէսի մէջ կատարուած են փառայեղ տօնակատարութիւններ եւ տողանցքներ, դաշնակից ազգերու դրօշներու կողքին յաղթականօրէն ծածանիլ սկսած է տասնեակ հազար մարտիկներու եւ մէկ միլիոն անմեղ զոհերու բոսոր արիւնով ներկուած եռագոյնը :

Հանրապետութեան անկումէն, Կիլիկիոյ պարպումէն եւ Իզմիրի աղէտէն յետոյ միայն 1922 — 1926 զանգուածային ներգաղթ սկսած է դէպի Հարաւ. Ամերիկա, համախմբումի կեդրոնավայր ունենալով Պրազիլիոյ ճարտարարուեստի կեդրոն Ս. Բաւլօ, Ուրուկուայի մայրաքաղաք Մոնթեւիտէօ, Արժանթինի մայրաքաղաք Պ. Այրէս եւ Գորտոպա :

Հայերու թիւը մօտաւորապէս հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ . Պրազիլիա 7000, Ուրուկուայ՝ 6000, Արժանթին՝ 17000, ընդամէնը 30 000 :

Պրազիլիոյ Հայութեան 80 առ հարիւրը համախմբուած է Ս. Բաւլոյի եւ արուարձաններ Ս. [illegible] եւ Փ. Այթինոյի մէջ : Քանի մը ընտանիք [illegible] Համադաշնակցութեան մայ[illegible] մէջ : [illegible] Ռոզարիօ :

Երեք քոյր գաղութներու 90 առ հարիւրը կը կազմեն Կիլիկեցիներ : Թուական տեսակէտով առաջին տեղը կը գրաւեն Մարաշցիներ, Այնթապցիներ, Զէյթունցիներ, Սիսեցիներ, Կեսարացիներ, Իզմիրցիներ եւ Սեբաստացիներ : Կան քանի մը տասնեակ Վասպուրականցի Պիթլիսցի, Կարնեցի եւ Խարբերդցի : Քանի մը ընտանիք Կովկասահայ :

Պրազիլահայ գաղութի մէջ կարեւոր մասը կը գրաւէ կօշիկի արդիւնաբերութեամբ, առեւտուրով եւ արհեստներով : Գաղութը տնտեսապէս բարեկեցիկ է, բանուորներու թիւը աննշան : Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով, հարստացողներու թիւը տասնապատկուած է :

Համադաշնակցութեան 7րդ տուրք վճարողն է կերպաս արդիւնաբերող Վահրամ Քէօթէնէճեան, որուն կարողութիւնը կը գնահատուի շուրջ տասը միլիոն եգիպտ. ոսկի, երկրորդն է ձուլարանի գործարանատէր եւ կալուածատէր ազգ. բարերար արարախօս Ռզկալլահ Ժօրժ Թահանեան :

Ուրուկուահայերուն մեծ մասը կը զբաղին ըղպարավաճառութեամբ, իսկ Պ. Այրէսի հայութեան կարեւոր մասը կը զբաղի մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ առեւտուրով :

Առասպելական հարստութեան տէր կը համարուի [illegible] գործարանատէր Տիգրանպէքիքեան եղբայրները : Իր օրինակելի զոհաբերութեամբ պատուաւոր տեղ կը գրաւէ ազգ. բարերար Հրանդ Նիքօթեան :

Աչքառու թիւ մը կը կազմեն քաղաքապետութեան աւելածուները : Արուարձաններու մէջ համախմբուած Հայերը սեփական համեստ տուներ ունին :

Կլիման բացառիկ օրեր միայն 38էն վեր կը բարձրանայ : Ձմեռը մինչեւ զերօ : Ամառուան եղանակին անձրեւը յաճախադէպ է : Ձմեռը թեթեւ է : Մօնթէվիտէօ չոր է իսկ Պ. Այրէս խոնաւ :

Իրերօգնութեան հրամայական պահանջէն մղուած, ծայր տուաւ հայրենակցական միութիւններու կազմութիւնը : Մինչեւ 1928 Հարաւ. Ամերիկա իր մէջ կը հաշուէր աւելի քան 70 հայրենակցական միութիւն, որոնցմէ 50ը Պ. Այրէսի մէջ :

Ասոնցմէ զատ կազմուած են եկեղեցական, գաղթային եւ երիտասարդաց միութիւններ, որոնք մաղուելով եւ բիւրեղանալով յանգեցան քաղաքական կազմակերպութիւններու : Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէները կապուեցան Հիւս. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէին :

Դաշնակցութեան հրապարակ գալով, անոր [illegible] շունչին եւ ազդեցութեան տակ, մեր [illegible]ակիցները լծուեցան ազգապահպանման յարեւորագոյն ազդակին՝ կրթական աշխատանքին :

1927էն սկսեալ բացուեցան մանկապարտէզներ

եւ շարժուն դպրոցներ: Անոր աշակերտութիւնը հարկադրեց որ ձեռնարկէն սեփական խրճիթ — դպրոցներու կառուցման: Խրիմեան, Մամիկոնեան, Լուսինեան, Կիլիկեան, Բինկէրոյի, Սահակեան, Մեսրոպեան, Ֆլօրէսթայի եւ Նուպարեան ազգապատկան շէնքերը, ինչպէս նաեւ Մոնթէվիտէոյի եւ Ս. Բաւլոյի արուարձաններ — Փ. Ալթինօյի եւ Ս. Անայի դպրոցասրահները :

1931 Ապրիլ 24ին սկսաւ հրատարակուիլ Հարաւային Ամերիկայի ամէնէն ժողովրդական եւ տարածուած թերթը Սարգիս Թօփճեանի խմբագրութեամբ, եւ Հ. Յ. Դ. շրջ. կոմիտէի ջանքերով :

1932—1933ին կազմուեցան հայ կանացի միակ հրաշակերտ Հ. . Խաչի մասնաճիւղերը :

1941ին հիմնուեցաւ «Արմենիա» երիտասարդաց միութիւնը :

1929—31 շինուեցաւ Պ. Այրէսի Հայ Կեդրոնի 800 աթոռ պարունակող շքեղ թատերասրահը: Պ. Հրանդ Նիքօթեանի նուէր 100.000 փէզոյով Հայ Կեդրոնի կողքին շինուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցին :

1945ին Տիկին Մարթա Տիարպէքիրլեանի չօշափելի նուէրով շինուեցաւ Վարազայ Ս. Խաչ եկեղեցին:

1945ին Մոնթէվիտէոյի պատուարժան հոգաբարձութիւնը ժողովրդային հանգամանութեամբ մայրաքաղաքի կեդր. պողոտայի վրայ գնեց ընդարձակ հող մը, շուտով սեփական վարժարան, թատերասրահ եւ եկեղեցի շինելու :

Ս. Բաւլոյի հայ գաղութը այս տարի պիտի աւարտէ 1000 աթոռ պարունակող թատերասրահ մը տալը ընդարձակ սենեակով, վարժարանի եւ Առաջնորդարանի շէնքերը կէս միլիոն փէսօ արժողութեամբ:

Ս. Բաւլոյի մէջ Պ. Ռըզկալլահ Ճօրժ Թահանեան կը կառուցանէ գեղեցիկ եկեղեցի մը գաղութին համար :

1945ին Գորտոպայի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն սեփականատէր դարձաւ իր ներկայ կոկիկ ակումբին :

1946ին Ս. Բաւլոյի արուարձաններէն Փ. Ալթինօյի մէջ շինուեցաւ 400 աթոռ պարունակող թատերասրահ մը, ծառայելով նաեւ իբրեւ վարժարան :

1937ին Հարաւ. Ամերիկա ժամանեց Կաթ. պատուիրակ Գարեգին Արք. Խաչատուրեան :

Մերթ դիջումներով, մերթ համաձայնութեամբ մերթ ալ ընտրապայքարներով, գաղութային աշխատանքները ընթացան մինչեւ 1945 եկեղեցական համագումարի նախօրեակը :

1934ին տակաւին փորձեր եղան կրթական աշխատանքը ընդհ. յայտարարի մը վերածելու: Կազմուեցաւ Ուսումնական խորհուրդ մը, որուն կեանքը աւելի կարճատեւ եղած է քան իր մշակած ծրագիրները :

Պ. Այրէսի թաղային վարժարաններու համեստ պիտճէները հաւասարակշռուած են ողորմելի կրթաթոշակներով, աճուրդներով, մատաղներով եւ վիճակախաղերով :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Նոյեմբեր 9ին տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին հանդէսը՝ Ժան Կուժոնի գեղեցիկ սրահներուն մէջ : Ահա երեք տարի է մասնաճիւղին Խաչուհիները իրենց համեստ ոյժերը եւ միջոցները դրեթէ ամբողջովին տրամադրած են Գրէվանի հիւանդանոցի հայ հիւանդներուն եւ իրենց այս կարգի հանդէսներն են որ գլխաւորաբար կը հայթայթեն իրենց դրամական միջոցները :

Ուրախալի էր որ հասարակութիւնը ընդառաջ երթալով Խաչուհիներու կոչին, լեցուցած էր Ժան Կուժոնի կոկիկ սրահները :

Հանդէսը բացաւ մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ Տիկին Խոնդկարեան, շնորհակալութեան յայտներով հանդիսականներուն իրենց ցոյցտուած համակրութեան համար եւ հրաւիրեց Կեդր. վարչութեան կողմէ Տիկին Միսաքեանը երկու խօսք ըսելու :

Տիկինը նախ ճշդեց թէ բանախօսութիւն մը չէր ըսելիքը, զրոյց մը միայն Ֆ. Կ. Խաչի հիւրերուն հետ, որոնք միշտ սիրով կուգան իրենց ազգականին, բարեկամին տունը հիւր գացողի մը պարզութեամբ եւ անկեղծութեամբ գնահատել իրենց հրամցուած ընտանեկան սեղանները :

Այդ սրտբաց ընդունելութիւնը ստեղծած է այնպիսի մտերմութիւն մը Ֆր. Կապոյտ Խաչին եւ իրեն համակիր հանրութեան միջեւ, որ ան ոչ միայն վստահ է անոր գործունէութեան, օգտաշատ աշխատանքին, այլեւ գործակից է անոր անվերապահ կերպով:

Տիկին Միսաքեան յետոյ պարզեց Քաշանի մասնաճիւղին վերջին երկու տարուան գործը, ոչ միայն Մանուկներու Օգնութեան կայանին, կամ ոչ միայն չքաւորներու եւ հիւանդներու ի նպաստ այլ մանաւանդ Գրէվանի թոքախտաւորներուն հասցուցած բարոյական եւ նիւթական մխիթարութիւնը որ այնքան ջերմ գնահատութեան է արժանացած բոլորին կողմէ : Հրաւիրեց հանդիսականները զօրավիգ ըլլալ Ֆ. Կ. Խաչին, որպէս զի ան կարենայ շարունակել իր նուիրական պարտականութիւնը :

Երեկոյթը անցաւ մեծ ոգեւորութեան մէջ, շնորհիւ ճաշակով կազմուած փոքրիկ գեղարուեստական բաժինին եւ նուագախումբին: Սպանիական պարեր (Cario Canti զոյգը), ռուսական պարեր Պանեէօյի փոքրիկներէն Գայանէի եւ Լիզիի կողմէ, Solo թառի վրայ Պ. Գարեգինի կողմէ եւն.:

Հանդիսականներն ալ ինքնաբերաբար ճոխացուցին յայտագիրը իրենց հայկական պարերով: Տիկ. Խոնդկարեան, Տիկ. Յակոբեան, Օր. Զրուանդեան, փոքրիկ Լիզի եւ ուրիշներ: Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Օր. Աստղիկ Առաքելեան իր սքանչելի երգերով:

Քովընտի սրահին մէջ ուրախ մթնոլորտ ստեղծած էին, Պ. Գարեգին իր թառով եւ Պ. Բենոն սրինգով: Ժողովուրդը դժուար բաժնուեցաւ այդ այնքան հաճելի շրջապատէն ուշ ատեն, գոհ սրտով սակայն, վստահ որ իր լուման նետած էր արդիւնաւոր գանձանակի մը մէջ, եւ բանալին յանձնած Ֆ. Կ. Խաչի ժրաջան անդամուհիներուն :

Հանդիսական

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Մ.Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի 16 Նոյեմբեր Հ. Մ. Մ.ի առաջին խումբը մեկնեցաւ Փիէռլաթ մրցելու համար տեղւոյն առաջին խումբին դէմ 1èr serie որոնք մեր խումբին նման յաղթական էին իրենց շարքին 5 խումբերուն դէմ: Այս ախոյենական մրցումին արդիւնքով կողմերէն մէկը պիտի հանդիսանար փուլին առաջինը: Այս կարեւոր մրցումը չահեցաւ Հ. Մ. Մ.ը կեդրոնի իրաւարարին սուլիչով խաղը սկսաւ եւ մեր անմահ յառաջապահները, եղնիկներու նման սկսան սուրալ, երբեմն գնդակէն աւելի արագ: 5 վայրկեան ետքը յառաջապահ Գաղանճեան նշանակեց առաջին նշանակէտը: Դաշտը կը գոռար խելայեղ աղաղակներով: Pierlatte որ անպարտելիի համբաւ ունէր սկսաւ գէշ հրմշտուքներու :

Հակառակ որ հովը հակառակորդին ի նպաստ էր իր բոլոր ջանքերը ի դերեւ ելան եւ վերջապէս կիսախաղը լրանալուն երկու վայրկեան մնացած իրաւարարին անարդար մէկ որոշումով փէնալթիի մը առջեւ գտնուեցանք եւ հակառակ բերդապահ Երեւանեանի մէկ գնդակը կեցնելու իր սքանչելի փորձին գնդակը անցաւ մեր բերդէն եւ կիսախաղը վերջացաւ U. S. A. 2 Pierlatte 1: Երկրորդ կիսախաղը անցաւ երբեմն անոնց, տիրապետութեամբ, երբեմն մերինց եւ խաղը վերջացաւ անոնց պարտութեամբ 2—1:

★ Նոյն օրը մեր դաշտին վրայ եւս ունեցանք երկու յաղթութիւն: Մեր պահեստին պիտի մրցէր Վէլանսի 2ème serie խումբին դէմ, վերջիններս բացակայ ըլլալով խաղը շահեցանք համաձայն ախոյենական օրէնքին: Երկրորդը մեր միակ յոյսը եղող կրտսերներն էին (ախոյենական) St. Ramberti Cadet խումբին դէմ: Հոս ալ մեր անմահ տղաքը մրցումը շահեցան 3—0:

Փութանք ըսելու որ այս տարի U. S. A. ունի դարձեալ 5 գնդակի խումբեր բոլորն ալ ախոյենական եւ այս բոլորին մրցումները կ'ըլլան Allez retour: Վառելանիւթի սղութիւնը, դժուարութեան մատնած է վարչութիւնը: Ֆրանսական խումբերն ալ չեն կրնար մասնակցիլ, յաճախ հեռաւորութեան պատճառով: Վստահ ենք սակայն որ Վալանսը ինչպէս միշտ այս անգամ ալ պիտի փութայ օգնել նիւթապէս, մեր տղոց, որոնք հայ մկաններուն ուժը եւ իրենց չարքաշ տոկուն կամքը, քաղաքակրթուած ազգի մը վայել պիտի արժեցնեն Հար. Ֆրանսայի շարք մը նահանգներու մեծ եւ փոքր շրջաններուն մէջ: — Թղթակից

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

— Գարեգին, տղաս :

— Հայրիկ :

Այս խորհրդաւոր լռութեան մէջ, հայր եւ տղի փաթթուեցան իրարու: Գարեգին հօրը համբոյրներուն տակ կը հեծկլտար:

— Հայրիկ, այդպէս դեռ երկար պիտի մնայի, եթէ սէրդ եւ ուժեղ ձայնը չկանչէին զիս: Բայց դարձեալ պիտի երթամ: Բայց այս անգամ...

Արամ վարպետ, ալ աւելի ուժգին սկսաւ սեղմել տղան իր կթոտ բազուկներուն մէջ: Փղձկեցաւ ու լացաւ: Երբ արցունքները ցամքեցան, դարձեալ շարունակեց.

— Ըսել է որ պիտի թողուս, պիտի չսիրես, պիտի չառնես թեւերուդ տակ զիս, որ քեզ պահեր ու այս տարիքիդ հասցուցեր եմ :

— Քեզ կը սիրեմ ու պիտի սիրեմ հայրիկ, բայց ոչ այդ օձը, որուն անունը որպէս մայր ուսերուս դրուած է: Չէ, չեմ կրնար, չեմ ուզեր ապրիլ կնկան մը հետ՝ որ անունս, անունդ, պատիւը մեր տանը, ոտքի տակ առաւ: Անպատուեց դրացիներս ու անարգեց ամբողջ գիւղը: Ըսէ դուն ըսէ հայրիկ, տեսեր է՞ր կին մը, ան ալ մեր գիւղին մէջ, որ հորթի ականջ կարէ, որ աղամիներ ու հաւեր սատկեցնէ, որ պզտիկներուն սպառնայ եւ, որ...

Հայրը պատասխան չտուաւ: Գիւղին երեւելիները նոյնպէս լուռ էին: Ու լռեց ինքն ալ:

Անցան քանի մը լուռ վայրկեաններ: Ոչ ոք կը համարձակէր ձայն հանել: Գիշերը կը յառաջանար :

— Ի՞նչ ըսենք Ռէս, յանկարծ փսփսաց Տէր Գրիգոր, երիտասարդը իրաւունք ունի: Երբեք տեսնուած չէ, որ կին մը այսպիսի արարքներ գործէ: Դատապարտելի է:

— Այո, կը հաւնիմ, Գարեգինի բողոքը արդար է: Ամօթ է եւ պատուոյ զգացումն է որ սիրտը թունդ հանած է: Գովելի է, պէտք է կարգադրել :

— Բայց ի՞նչպէս:

— Առաջնորդարանի միջոցաւ, ընդմիջեց ուրիշ մը :

— Այդ աւելի պիտի ծանրացնէ խնդիրը, պատասխանեց Ռէս, լաւ է որ մենք մեզի կարգադրենք: Բայց նախ քան այդ, հիմա թող երթան հանգչելու գիշերը:

Արամ վարպետ, ամօթէն երկար երկար կը հառաչէր: Գարեգին, արդար բողոքի զայրոյթ մը ունէր դէմքին վրայ: Ժամկոչը կը ցաւէր: Ալեհէր, ծանօթ բարեկամ մը կը խօսէր քահանային.

— Անբախտ վարպետ, միայն այս պակաս էր: Փոխանակ իր վերջին տարիները խաղաղ անցնելու փորձանք մը փաթթեց գլխուն:

Վերջին պահուն երբ այլեւս պիտի մեկնէին, Տէր Գրիգոր ըսաւ Ռէսին.

— Այս գործը երէցկինին եւ Ռէսին կնոջը յանձնենք, անոնք կը կարգադրեն :

Այդպէս ալ որոշեցին ու բաժնուեցան :

●

Մայիսն իր ծաղիկներով, Օգոստոսն իր ոսկի հասկներով, Սեպտեմբերն իր պտուղներով եկան ու անցան: Ձմեռ :

Հակառակ Նոյեմբերի ցուրտ հովին, երկու դրացուհիներ, աղբիւրին մօտ կեցեր կը խօսէին.

— Լսեցի՞ր, կ'ըսէր Մարօ Եղսիկին :

— Ի՞նչը :

— Արամ վարպետ իր տղան կը կարգէ:

— Որո՞ւ հետ, աղջիկ:

— Վարժապետենց Սառային :

— Շիտակը կ'արժէն: Տղան չգտնուելիք է: Աղջիկը ըսես, անոր չափ գրող կարդացող: Երկուքն ալ իրարու յարմար են: Բայց վախնամ թէ, հարսն ու կեսուրը չկրնան միասին ապրիլ:

— Այդ պարզ բան է, խենթին հետ մարդ կրնա՞յ ապրիլ :

— Մեղք պիտի ըլլայ: Աղջիկը, այդ սուրբի պէս աղջիկը ինչեր պիտի քաշէ: Բայց կը խորհիմ թէ, քանի որ Գարեգինը իր հօրը տղան է, ճար պիտի ընէ :

Յանկարծ, Կօշկրենց տանը անկիւնէն, թմբուկի ձայն մը լսուեցաւ: Պզտիկներ կը պոռան, կ'երգեն, կը ցատկռտեն: Ձայնը հետզհետէ մօտեցաւ: Ահա հարսնեւորներ: Մէկը կը պարէ, ուրիշներ ծափ կը զարնեն: Ձիաւորներ, սայլեր:

Ռէսը որ անձամբ կը վարէր հարսանիքը, ուրախ երեւոյթ մը ունէր: Արամ վարպետ ուրախ, կը քալէ գիւղին երեւելիներուն հետ: Ամբոխը կ'երգէ ու կը պոռայ .

— Կեցցեն հարսն ու փեսան :

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(4)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագրով մը արգիլեց կռուի դաշտին վրայ ինկած թշնամիները գլխատելու հնադարեան սովորութիւնը: Եւրոպական կարգ մը թերթեր վերջերս հրատարակեցին գլխատուած մարմիններու նկարները: Բրիտանական խորհրդարանին մէջ հարցապնդում եղաւ այդ մասին եւ բողոքներ ներկայացուեցան Աթէնքի կառավարութեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Պաղեստինի յանձնաժողովը որոշեց Հոգաբարձութեանց խորհուրդին հովանաւորութեան տակ դնել Երուսաղէմ քաղաքը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնաժողովը չորեքշաբթի օր թուոյն վիճաբանութիւններէ ետք 6ի դէմ 36 քուէով վաւերացուց վեթոյի խնդիրը օժանդակ համաժողովին քննութեան յանձնելու ամերիկեան առաջարկը: Հաւանական է որ ընդհանուր համագումարը հաստատէ այդ որոշումը որուն բացարձակօրէն դէմ է Խորհրդային Միութիւնը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերջին երեսուն տարուան մէջ շինած է 1381 նոր քաղաքներ համաձայն Աշխարհագրական ընկերակցութեան տեղեկագրին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը Նոյեմբեր 14ին յուշագիր մը յանձնած է Պուքրէշի կառավարութեան բողոքելու համար նախորդ վարչապետ Մանիուի դատավարութեան ձեւին ինչպէս նաեւ Ամերիկայի պաշտօնավարներու դէմ եղած ամբաստանութեանց դէմ: Յուշագիրը դիտել կու տայ որ այդ դատավարութիւնը բռնաբարած է Եալթայի, Փոցտամի եւ Մոսկուայի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները որոնք կը ճշդէին անհատին կենսական ազատութիւնները:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ բաւական զօրաւոր ցնցում մը տեղի ունեցաւ Լոս Անճելըսի մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ յառաջիկայ տարուան համաժողովը կրնայ գումարուիլ Փարիզի մէջ: Այդ պարագային Ֆրանսական կառավարութիւնը միջազգային հիմնարկութեան պիտի տրամադրէ Փալէ Տը Շայյոն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ եւ ամերիկեան կառավարութիւնները որոշած են Գերմանիոյ վերադարձնել Րուրի նահանգին հանքերու շահագործման իրաւունքը: Այս որոշումին դէմ են Ֆրանսան ինչպէս նաեւ Խորհրդային Միութիւնը:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան խնդիրը մեծ վիճաբանութեան տեղի պիտի տայ ընկերվարական կուսակցութեանց յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ որ պիտի գումարուի Անվէրսի մէջ Նոյեմբեր 28ին: Պրուքսէլ՝ Պելճիքայի վատակաւոր ընկերվարական առաջնորդը ներկայացուցիչն է այն կուսակցութեանց որ անհրաժեշտ կը նկատեն Բ. Միջազգայինի վերակազմութիւնը: Անգլիացի տեսաբան Փրոֆ. Լասքի, կը ներկայացնէ այն հոսանքը Եւրոպայի մէջ որ դէմ է այդ առաջարկին:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Նոր Սերունդի Էքս լէ Միլի «Համազասպ» խումբի պատանիներէն Գէորգի արկածալի մահը խոր վիշտ պատճառեց թէ իր ընկերներուն եւ թէ զինքը ճանչցող հայ թէքֆրանսացի բոլոր բարեկամներուն:

Գէորգ Աւետիսեան որ Արհեստներու Ուսուցման կեդր. վարժարանը կը յաճախէր մեծ եռանդունէր սորվելու եւ իր կատարելագործուած արհեստով ծառայելու իր հայրենիքին: Իր դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով, ղրկուած թէ պաշտօնական մարմիններու եւ թէ անհատ բարեկամներու եւ ընկերներու կողմէ:

Հ. Յ. Դ. Էքս լը Միլի Քեռի խումբը եւ Նոր Սերունդի Համազասպ մասնաճիւղը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն իրենց երիտասարդ ընկերոջ ԳԷՈՐԳ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, անոր ծնողքին, ընկեր Ն. Աւետիսեանի եւ պարագաներուն: Այս առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին: Ստանալ Յառաջէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ցունաստանէն Յակոբ Յարութիւնեան կը փնտռէ իր եղբայրը Երուանդ Յարութիւնեան: Տեղեկութիւն ունեցողները կը խնդրուի իմացնել Մանուկ Գրբպաշեանի, 61 rue Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.):

Խնջոյք

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ 23 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ, ի նպաստ տեղւոյն կարօտեալներուն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme 13e

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Մարսէյլի Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը գործադուլին պատճառաւ:

★

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Լա Սիոթայի Դաշնակցութեան Օրուան հանդէսը որ նախապէս տեղի պիտի ունենար յառաջիկայ կիրակի:

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արտա Մանուկեանի

(Ա. մրցանակ Աթէնքի երաժշտանոցէն), 24 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին: Մասնակցութեամբ ANDRE COLLARDի դաշնակ: Յայտագիրը կազմուած է մեծ երաժիշտներու գործերէ: Ecole Normaleի սրահը, 78 rue Cardinet, métro Malesherbes:

Տոմսերը 50 — 200 ֆրանք: Chez Durand, 4 Place de la Madeleine եւ Թատրոնի սովորական գործակալութեան մօտ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակ Սագըլեան

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 23 Նոյեմբեր ժամը 20.30ին Casa d'Italiaի սրահին մէջ: Տոմսեր ապահովել Restaurant Badrik, Place d'Opéra եւ MALAKIAN, 3 Bld. Th. Turner:

ԿՈՉ ԹՈՔԱԹՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Համաթոքաթցիներու Վերաշինաց Միութեան Իսիի մասնաճիւղը վերակազմուեցաւ Նոյեմբեր 3ին եւ նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ ատենապետութեամբ Պ. Յ. Գազանճեանի եւ ատենադպրութեամբ Պ. Գ. Նազարեանի: Ներկայիս կոչ կ'ընէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Թոքաթցիներուն հաւաքուիլ Միութեան շուրջ, ուժ տալու համար ներգաղթի ազգահաւաքման գործին եւ Հայաստանի մէջ Նոր Եւդոկիայի կառուցման նուիրական աշխատանքին:

Վստահ ենք որ մեր բոլոր սրտցաւ եւ հայրենասէր ազգակիցները պիտի փութան անդամագրուիլ եւ աջակցիլ նորակազմ վարչութեանս:

Հասցէ.— 14 rue Sergent, Issy les Moulineaux, Seine:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆի

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Խնդրուած է տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջաններու ընկերները, երկուշաբթի 24 Նոյեմբեր, ժամը 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 53 rue de Grignan: Ներկայանալ անդամատոմսերով: Ժողովը կը տեւէ մինչեւ 9.30: Ներկայ պիտի ըլլան Ամերիկայի մեր ընկերներէն Վարդգէս Ահարոնեան եւ Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը ուրբաթ, 21 Նոյեմբեր, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն, ընկերահամակրական խնջոյքը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը ժամը 2էն 12, Ցոյներու սրահին մէջ եւ «Վարանդեան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ: Գեղարուեստական յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդրոնական Ֆրանսայի (Լիոն, Տէսին, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Կրընոպլը) Շրջ. վարչութեան ժողովը Նոյեմբեր 23ին Կիրակի օրը առտուան ժամը 9ին, 25 Place Bellecour: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը 21 Նոյեմբեր, ուրբաթ, ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին վայրը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 23 Նոյ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, Ուրբաթ 21 Նոյեմբեր իրիկուան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Կաթող. պատուիրակութեան գրասենեակէն կը հաղորդեն որ մէկ ամսուան ընթացքին երկու անգամ այցելութիւն տրուած է Ֆրէնի հինգ բանտարկեալ հայրենակիցներուն: Նոյեմբեր 12ին Թովմաս քհնյ. Մինասեան՝ Կ- Խաչի անդամուհիներէն Օր. Զ. Գալֆայեանի ընկերակցութեամբ ուտելիքի ծրարներ տարած է մեր դժբախտ բանտարկեալներուն եւ հոգեկան մխիթարութիւն տուած է անոնց: Ծրարները նուիրած էին Պետրոսեան եղբայրները: Հայ Գաղթականներու գրասենեակը 2500 ֆրանք տրամադրած է Ֆրէնի մեր հայրենակիցներուն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Նոյեմբեր 13ին «Յառաջ»ին 1200 ֆրանք մանդաթով ղրկող Պ. Ս. Պէրպէրեանէն որ իր հասցէն որոշ կերպով գրուած, տեղեկացնէ վարչութեանս:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Շաբաթ գիշեր ժամը 8—10, ԱԼԷՄՇԱՀԻ սրահը, rue Caumartin: Նիւթը՝

ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը: Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն): Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն: Գին 100 ֆրանք:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ:

Նոյեմբեր 23 կիրակի, ժամը 3—9: 66 Route Nationale, Viroflay:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ եւրոպական պարեր: Աժան պիւֆէ: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փոն տը Սէվրէն առնել 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Grace de Dieu, (Viroflay): Սէն Լազարէն եւ Մոնփառնասէն երկաթուղի, իջնել Վիրոֆլէ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 22 Novembre 1947 Շաբաթ 22 Նոյեմբեր
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5195-Նոր շրջան թիւ 804 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

«Պոսթըն Տէյլի Րէքըրտ»ի Հոկտեմբեր 22ի համարով տուած տեղեկութեան համաձայն, Դաշնակցային Հետախուզական Գրասենեակը, կառավարական այլ գործակալութեանց հետ միասին, պիտի բանայ եղեր քննութիւն՝ ճշդելու համար պատճառները Հայերու դէպի Հայաստան մեկնումին: Ամերիկեան վերթերաններու ընկերակցութիւնն ալ, որ մեծածաւալ եւ շատ ուժեղ կազմակերպութիւն մըն է այս երկրին մէջ, Հայերու պանդուխտային այս ներգաղթը կոչած է «ապօրինի գործ մը»:

Ամէնէն ծանրը սակայն այն է որ, Ամերիկեան Լեգէոնի Մէսէչուսեցի նահանգային հրամանատար Ջորջ Ալլէն հեռագրած է պետական Քարտուղար Մարշըլին եւ էֆ Պի Ային՝ ստիպողաբար խնդրելով, որ կառավարութիւնը իր կարելին ընէ արագ կերպով դուրս հանելու այս ապերախտ Հայերը: Ալլէն պահանջած է նաեւ որ վտարուին այս Հայերը եւ անոնց այս երկրին մէջ ունեցածները «սառեցուին»:

Թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ Արտաքին Գործոց քարտուղարութիւնը իրեն եղած այս դիմումին, յայտնի չէ: Թերեւս նման դիմումներ ալ եղած են կառավարական այլ պաշտօնատուններու: Կարող է պատահիլ որ այս կարգի դիմումներու եւ ամերիկեան մամուլի մէջ երեւցած ցասումնալի գրութեանց հետեւանքով, արտաքին գործոց Քարտուղարութիւնը ժամանակաւորապէս յետաձգէ ներգաղթել ուզող Հայերու մեկնումը, որ կ՚ըսուի թէ տեղի պիտի ունենայ եղեր Նոյեմբեր 1ին:

Ինչ ալ տեղի ունենայ յետագային, ներգաղթը ժամանակին կատարուի կամ յետաձգուի, կարեւորը այս պարագային այն է, որ երկրին մամուլը ամերիկահայութեան վրայ սկսած է նայիլ այսօր իբրեւ խորհրդայնասէր տարրի, իբրեւ ջերմ կողմնակցի համայնավարներուն եւ անոնց տարածած պարզերուն: Մինչ ամէնքս ալ գիտենք իրականութիւնը այդ չէ, որ խորհրդայնասէր Հայերու թիւը այս երկրին մէջ շատ քիչ է եւ կը ներկայացնէ արհամարհելի քանակ մը միայն:

Խորապէս ցաւալի է, որ Մոսկուա պահանջած է Հայաստան ներգաղթել փափաքողներէն նախ հրաժարումը իրենց ամերիկեան քաղաքացիութենէն, որմէ յետոյ միայն անոնք պիտի կրնային մտնել մեկնողներու ցանկերուն մէջ: Եւ միամիտ պանդուխտներ ընդառաջ են գացած իրենց եղած այս թելադրութեան եւ հրաժարած իրենց քաղաքացիութենէն: Դժբախտաբար, այս հրաժարումը քիչ մըն ալ ցուցական բնաւորութիւն է ստացած՝ խորապէս վիրաւորելով ամերիկեան պատուազգացութիւնը: Այդ է պատճառը, որ հիմա ոմանք կ՚ըսեն թէ Ամերիկայէն շուտ պէտք է հեռացնել այս կարգի ապերախտ Հայերը, ուրիշներ աւելի առաջ երթալով կ՚ըսեն որ հեռացողներու ձեռքէն խլուելու է ամէն բան եւ ապա ճամբու դրուելու:

Ամենամեծ սխալն այն է, որ Մոսկուա պահանջեր է Հայաստան մեկնիլ ուզողներէն, որ նախ հրաժարին իրենց քաղաքացիութենէն: Այսպիսի քայլ մը հիմա ենթադրել կու տայ շատերուն, որ Մոսկուա կ՚ուզէ Ամերիկային հասկցնել որ իրմէ դժգոհ հազարաւոր Հայեր կան այս երկրին մէջ, որոնք կ՚ուզեն թողուլ եւ հեռանալ Ամերիկայէն: Այսպիսի քայլ մը ուրիշ նպատակ ալ ունի. Հայաստանցիներուն հասկցնել որ նոյնիսկ Ամերիկա կոչուած երկրին մէջ մարդիկ ապերջանիկ ու դժգոհ են եւ կ՚ուզեն այնտեղէն հեռանալով ապաստանիլ Խորհրդային երկիրներ:

Թէ Ամերիկայի մէջ եւ թէ Ամերիկայէն դուրս, ուր ներգաղթ կը կազմակերպուի, պէտք, գոյութիւն ունենային ազգային մարմիններ, որոնք նախ քան հազարաւոր Հայեր շարժման մէջ դնելը, ստանային իրենց երկիրներու կառավարութեանց համաձայնութիւնը՝ յայտնելով մեր երախտագիտութիւնը անոնց՝ վերջին 25-30 տարիներուն մեզ տրուած ասպնջականութեան համար եւ բացատրելով նաեւ Հայերու հայրենիք դառնալու բնական մղումն ու շարժառիթները: Դժուար թէ այդ պարագային գտնուէր կառավարութիւն մը որ չհասկնար մեզ եւ չարտօնէր մաս մը Հայերու մեկնումը դէպի Հայաստան, եւ դժուար թէ այդ պարագային տեւէ երկրի մամուլ ալ գործէր մեր վրայ յարձակումներ, ինչպէս այդ տեղի կ՚ունենայ այսօր՝ այս երկրին մէջ:

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

— Ինչո՞ւ չէք պատասխաներ ...
— Ջհասկցայ ...
— Այսքան բաներ կը գրեն ձեզի դէմ, իսկ դուք անխռով նստեր էք ու չէք հետաքրքրուիր անգամ ...
— Դաշնակցութեան հանգիստը խռովելու կործողութիւնը իրենց «ունելիք ապուր»ը չէ ...
— Կը գրեն թէ «հակահայաստանեան» էք ...
— Թող գրեն ...
— ... հականերգաղթեան էք ...
— Թող գրեն ...
— ... Իսւանանձներ էք ...
— Թող գրեն ...
— ... Թուրք էք...
— Թող գրեն ...
— ... Ֆաշական էք, հիթլերական էք, հակաժողովրդավար էք, իմպերիալիստական էք, հակաժողովրդական էք, հակա-ամերիկեան էք, հակա-այլևայլ էք, յետոյ Անգլիասէր էք, քաղքենի էք, դրամատէր էք, արիւնածծող աշխատակալ էք, անօրէն էք, անկրօն էք, անաստուած էք, նոյնիսկ մարդակեր ճիւաղներ էք... Եղբա՛յր, այս ի՞նչ համբերութիւն է ձերը, Յոբ Երանելին ալ ատյաք...
— Տակաւին չըսիք թէ այդ բոլոր փաղաքշանքները շռայլողները ո՞վքեր են ...
— Ինկայլեանը ... ես ի՞նչ գիտնամ, ծերը կայ, երիտասարդը կայ, էրիկ մարդը կայ, կնիկ մարդը կայ, գլուղը կայ, շգլուղը կայ, վարժապետը կայ, չվարժապետը կայ, սեւը կայ, ճերմակը կայ, կարմիրը կայ, կանանչը կայ, ամէնէն շատ գուլինը կայ...
— Ցանկը թերի է, սիրելիս, որովհետեւ մոռցար ճանճերը, մժեղները, կարիճները, լուերը, մլուկները, մողէզները, խլէզները, մուկերը, բայց մանաւանդ իժերն ու օձերը... Տակաւին կը սպասես որ պատասխանե՞նք... մեզ ո՞վ, անոնք ո՞վ ...

Ժ.

« ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ ԱԼԱԳԵԱԶԻ ՎՐԱՅ »

Պոլսահայ թերթէ մը կը քաղենք հետեւեալ լուրը որ հաղորդուած է Էսկիւրիէն:—

Ռուսերը սկսան նորանոր քարոզութիւններ կատարել, եւ կ՚ըսեն թէ յաջողած են շինել հիւլէական ռումբը, որ այլեւս գաղտնիք մը չէ իրենց: Ջեռնհաստ շրջանակներու համաձայն, այս լուրերը մեծ մասով կը բխին քարոզչական նպատակներէ, եւ հազիւ կը պարունակեն դոյզն իրականութիւն մը: Սովիէթ գիտուններն ու ռուս լըրտեսները տարիներէ ի վեր կը ճգնին հիւլէական ռումբի գաղտնիքին տիրանալ: Եթէ յաջողին իսկ, Ռուսերը ի վիճակի չեն տակաւին գինուորապէս օգտուելու այս գիւտէն:

Անոնք որ լաւ ուսումնասիրած են Սովիէթներու մեթոտները կը յիշեն թէ անցեալ Յունիսին, Ռուսերը սկսան ճառել Իրքուցքի հիւլէական փորձերէն, եւ հիմա ալ նոյն յանկերգը կը կրկնեն, երբ Նուէր Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ:

Մոլոթով իր ճառին բացումը կատարեց ատոմական ռումբի մասին խօսելով, ոչ միայն տակն ու վրայ ընելու համար արտաքին աշխարհը, այլ եւ խանդավառելու ներքին ճակատը, որ ապահովաբար պէտք ունի այսպիսի խրախոյսներու:

Մինչ այդ, Սովիէթները հիւլէական ռումբէն աւելի կ՚աշխատին գտնել «մահացու ճառագայթները», օգտուելով արեւուն գործօն ճառագայթներէն: Սովիէթ գիտական կաճառի անդամներէն Փրոֆ. Առաքելեանի նախագահութեան տակ, հետազօտիչ մարմին մը այս նպատակով կայան մը հիմնած է Խորհրդային Հայաստանի Ալագեազ լեռան գագաթին վրայ, որ 4094 մեթր բարձրութիւն ունի:

Այս կայանը, տարւոյն չորս եղանակին ալ կը խզուի աշխարհի հաղորդակցութենէն, որովհետեւ ձիւները կը խափանեն անցքը: Հոն զետեղուած են հսկայ հեռադիտակներ, եւ մինչեւ բարձունքը շինուած են մասնաւոր ճամբաներ, այդ վիթխարի գործիքները կարենալ փոխադրելու

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ, հինգշաբթի օր ունկնդրութիւն ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, տեղեկութիւններ տուաւ անոնց օրուան տագնապալի կացութեան մասին: Քաղաքական տագնապին զուգընթաց ու նոյնքան նաեւ ընկերայինտագնապը գործադուլներու պատճառաւ, ըսաւ ան: «Մեր ալիւրը, բանջարեղէնները եւ պտուղները կը փտին եւ երկրին պարենաւորումը կը դժուարանայ: Մայրերը, կիները ու երախաներն են որ ամէնէն աւելի կը տառապին: Գործադուլի իրաւունքը նշանակուած է Սահմանադրական օրէնքին մէջ, բայց աշխատանքի ազատութիւնն ալ յիշուած է այդ օրէնքին մէջ: Նորակազմ կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ տագնապը դարմանելու համար: Աշխատաւորներուն եւ հայրենիքին շահը կը պահանջէ որ բանթողները անմիջապէս իրենց գործերուն վերադառնան:»

★ Հակառակ նախագահին այս յանձնարարութեանց, գործադուլները կը շարունակուին ո՛չ միայն Փարիզի մէջ այլեւ երկրին ամէն կողմը — Մարսէյլ, Փա տը Քալէ, Պէզիէ, Արլ, Թուլոն, Սէթ, Նիս, Ռուան, Գորտօ, Տիէփ: Գործադուլներուն կ՚ընկերանան ընականաբար բախումներ համայնավար եւ ոչ համայնավար աշխատաւորներուն միջեւ:

★ Դահլիճը վերակազմելու առաջին փորձը պիտի կատարէ Լէոն Պլում որ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ վարչապետին եւ նախագահին ինչպէս նաեւ իր կուսակցութեան ղեկավար անձնաւորութեանց հետ: Կը յիշուի նաեւ Էրիոյի անունը իբրեւ ամէնէն հաւանական դէմքը որ կրնայ լուծել տագնապը:

ՄԵԾ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մտահոգիչ դէպքեր կը պատահին Իտալիոյ մէջ քանի մը օրէ ի վեր — գործադուլներ, խառնակութիւններ, եւ սպանութիւններ երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ: Համայնավարները բուռն պայքար մը բացած են ընդդիմադիր կուսակցութեանց դէմ եւ կը պահանջեն Կասփէրիի կառավարութեան հրաժարումը: Հինգշաբթի օր կացութիւնը շատ ծանրակշիռ բնոյթ մը ստացաւ, մանաւանդ Պարիի նահանգին մէջ ուր գործադուլ հռչակած են կէս միլիոն աշխատաւորները — 200 հազարը հողագործներ: Պարի քաղաքին մէջ բանուորները կտրեցին հեռաձայնի գիծերը եւ յարձակում գործեցին ոստիկանատուներուն վրայ: Միլանոյ մէջ, բանթողները քարուքանդ ըրին ընդդիմադիր կուսակցութեանց կեդրոնատեղիները: Երեք ոստիկաններ վիրաւորուած են:

Ներքին Նախարարը քրիստոնեայ դեմոկրատներու համագումարին մէջ խօսք առնելով, ըսաւ որ «շատ դժուար օրեր պիտի ունենանք» եւ բաղդատեց ներկայ կացութիւնը 1923ի տագնապին հետ որ իշխանութեան գլուխ բերաւ Ֆաշական կուսակցութիւնը:

Հռոմի մէջ փոքրիկ գնդացիրներ կը ծախուին «սեւ շուկայով» 27.000 լիրէթի:

«ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿ» ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ ԱՐՏՕՆԵՑԷՔ, ԿԸ ԳՐԷ «ԱԳՇԱՄ»

Պոլսոյ «Ագշամ» թերթը իր Նոյեմբեր 13ի թիւին մէջ կը գրէ հետեւեալ տողերը.—

Զանազան դիմումներու, խնդրանքներու եւ թելադրութիւններու առջեւ կը գտնուինք:

— Եւրոպայի, Ամերիկայի մէջ այսօր հաստատուած կամ ճամբորդելու ի վիճակի դարձած երբեմնի Թրքահպատակ կարգ մը յոյն, հրեայ եւ Հայեր որոնք այլընդայլոց քաղաքական եւ ընկերային պատճառներով Թուրքիայէն արտասահման մեկնած, դուրս հանուած եւ հպատակութիւն փոխած են, հոգ չէ թէ կարճ ատենուան համար իբրեւ զբօսաշրջիկ կ՚ուզեն մեր երկիրը գալ, քանի մը ամիս այստեղ հանգիստ շունչ առնել, իրենց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

համար: Այս տարի, ատոխկայան մըն ալ հաստատուեցաւ:

Զրոյց կը շրջի թէ շնորհիւ Ալագեազ լերան վրայ կատարուած պրպտումներուն, սովիէթ գիտունները յաջողած են տիեզերական ճառագայթներէն պատրաստել նաեւ թռչող շրջանակներ: Այս ամէնը, սակայն, պատերազմական զէնքի հանգամանքը չունին տակաւին:

Զափազանցութիւն պէտք է նկատել նաեւ այն ճիգերը, որով Սովիէթները կ՚ուզեն հասկցնել թէ Թրքական սահմաններու մօտիկ կայաններ հիմնած են այսպէս եւ գիտականպրպտումներ կը կատարեն: Վերջին դէպքերը եկան հաստատել թէ Ռուսերը պէտք կը զգան աւելցնել բարոյական կորովը իրենց իսկ ժողովուրդին:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՇՈՏ ՄԱՍՏԱԹԵԱՆ

(45ամեայ յոբելեանի առիթով)

Աշոտ Մաստաթեան առաջին անգամ բեմ ելած է ճիշդ 45 տարի առաջ 1902ին, Մնակեանի քով, Շարլ տ'Արվիլի դերով՝ Տիկին Սէնթրօփէզի մէջ:

Այդ թուականէն սկսեալ Աշոտ Մաստաթեան կը նուիրուի բեմին, որ կրցած էր նոր նուաճումներ արձանագրել այդ շրջանին :

Արդարեւ 1903ին առաջին անգամ ըլլալով Իսթանպուլի մէջ կը կազմուէր եւրոպական երգիծախաղերու թատերախումբ մը, նախաձեռնութեամբ Րէշատ Րըտվանի եւ բեմավարութեամբ Փարիզի Փօրթ Սէնմարթէնի թատրոնի բեմավար Կօնէ Լէվիի :

Երկրորդ ներկայացման իսկ, Կօնէ Լէվի օգնականի բեմավարի պաշտօնը կը յանձնէ երիտասարդ Աշոտ Մաստաթեանի, գնահատելով անոր բացառիկ կարողութիւնը՝ այդ մարզին մէջ:

Աշոտ Մաստաթեան դժկամակութեամբ եւ լուկ կարգապահութեան հպատակելով կ'ընդունի Տիւրան — Տիւրանի մէջ Ժուվանօնի դերը, որ սակայն բեմական իրական յաղթանակ մը կ'ըլլայ տաղանդաւոր սիրահար արուեստագէտին համար:

Խումբը, որ իր առաջին ներկայացումը տուած էր Մարտ ամսուան մէջ, Գօնգօրտիոյ թատրոնի (այժմու Սէնթ Անթուան եկեղեցիին տեղը) դժբախտաբար հինգ վեց ամիս յետոյ կը ցրուէր՝ քաղաքապետ Րըտվան փաշայի հրամանով եւ սպառնալիքով: Այդ շրջանին էր որ քաղաքապետին հրամանով կը փակուէին նաեւ բոլոր Թուրք թատրոնները — 1904էն մինչեւ 1905ի վերջը — որպէսզի իր զաւակը, Րէշատ Րըտվան հեռու մնայ թատերական ձեռնարկներէ :

Թատերական կեանքի այդ դադարի ընթացքին Մաստաթեան իր բովանդակ ժամանակը յատկացուցած է թատերական արուեստի վերաբերեալ գրութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ կարդալով: Փակուած իր սենեակին մէջ, Մաստաթեան ուսումնասիրած է քառասունէ աւելի թատերական արուեստի մեկնաբանութիւններ եւ դանոնք բաղդատած է իրարու հետ, անոնց խառնելով նաեւ իր անձնական հայեցակէտները: Գերմարդկային այդ աշխատանքէն ծնունդ առած է Մաստաթեանի թատերական սկզբունքը, որ սկզբունքէ աւելի հաւատք մըն է: Այդ հաւատքը հիմնուած է թատրոնին հոգեբանական եւ դաստիարակչական հանգամանքներուն վրայ :

Իր բովանդակ կեանքին մէջ Աշոտ Մաստաթեան երբեք չէ դաւաճանած իր սկզբունքին: Ընդհակառակը ամէն բան զոհած է սկզբունքին :

Մաստաթեան գրեթէ միշտ խուսափած է դերասանձնելէ, հասարակութեան երեւալէ: Ան եղած է բեմին անտեսանելի մարդը, աւելի ճիշդ անծանօթ զինուորը, որ ի հարկին կեանքը կը զոհէ՝ յաղթանակը ապահովելու համար:

Աշոտ Մաստաթեանի բեմական գործունէութեան փառապսակը կը կազմէ Հայ Տրամաթիքի շրջանը, երբ օրուան յոբելեար հոգին կը հանդիսանար այդ պատուաբեր թատերախումբին եւ կը յաջողէր իր բարձութեան գագաթնակէտին հասցնել Թրքահայ բեմը:

Աւելի յետոյ, Աշոտ Մաստաթեան ի յայտ բերաւ իր արուեստագէտի անզուգական տաղանդը նաեւ Թուրք բեմին վրայ, ստանձնելով Իսթանպուլի քաղաքապետական թատրոնին (Տար իւլ Պէտայի) բեմավարութիւնը :

Այդ թուականէն սկսեալ Մաստաթեան բեղուն գործունէութեան լծուեցաւ Թուրք բեմին վրայ՝ մարզելով ոչ միայն քաղաքապետական թատրոնի դերակատարները, այլեւ Րաշիտ Րիզայի, Շատիի, Ֆիքրէթի նման անուն հանած Թուրք դերասաններ: Անկախաբար այս բոլորէն, Մաստաթեան ձեռնարկեց «Հալք Օփէրէթ»ի խումբին կազմութեան եւ Թուրքերէն առանձին ներկայացումներ տուաւ Իսթանպուլի բոլոր թաղերուն մէջ, մինչեւ որ հայերէն ներկայացումներու արտօնութիւն տրուեցաւ նախկին վարչապետ Սարաճօղլուի օրով :

Նոր շրջան մը բացուեցաւ 1945ին եւ ամէնէն առաջ Աշոտ Մաստաթեանի վիճակեցաւ կազմել նոր խումբ մը, որ մեծ յաջողութեամբ բեմադրեց բանաստեղծ Ցարուք Նաֆֆիզ Զամլըպէլի «Գազան»ը:

Հայերէն առաջին ներկայացումը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ եւ ստեղծուած ոգեւորութեան շնորհիւ Մաստաթեանի խումբը նորանոր յաղթանակներ շահեցաւ՝ մեծ զարկ տալով թատրոնին:

Ինչ կը վերաբերի նոյնինքն յոբելեարին 45ամեայ բեմական գործունէութեան, այդ մասին գաղափար մը տալու համար կը յիշենք ամէնէն յատկանշական դէպքերը, որոնց պատկառելի շարքը անթառամ լուսապսակը կը կազմէ անզուգական բեմավարին :

Ահաւասիկ 45 երկար տարիներու գործունէութեան արդիւնքը :

1902ին առաջին անգամ բեմ կ'ելլէ Մնակեանի խումբին մէջ, 1903ին կը մասնակցի նորակազմ զաւեշտախումբին, 1905ին Մնակեանի հետ կը մեկնի Սամսոն, 1907ին կը մասնակցի Ահմէտ Ֆէհմիի գոմէտիի խումբին, 1908ին դարձեալ կը միանայ Մնակեանի, 1908ին Ենովք Շահէնի հետ կը հիմնէ «Ազատ թատրոնը», 1909ին Զարիֆեանի հետ կը մեկնի Իզմիր, 1910ին կը հրաւիրուի «Սիրողներու խումբ»էն եւ կը մեկնի Տրապիզոն, 1912ին Վահրամ Փափազեանի հետ կը մեկնի Իզմիր, 1914—18 կը վերնուորագրուի եւ Հալէպի մէջ դերուսոյց կը կարգուի Իթթիհատի ակումբին սիրողներու խումբին, 1919ին իր կազմակերպած սիրողներու խումբով — որուն կ'անդամակցէր նաեւ տարաբախտ Գէորգ Կամսարեան — կ'այցելէ Հալէպ, Թարսուս, Մերսին եւ Ատանա, 1919—23 կը ստանձնէ Հայ Տրամաթիքի բեմավարութիւնը, 1924ին նախաձեռնած կը հանդիսանայ Պէնլեան ի օփէրէթային ներկայացումներուն :

1925—27 դերուսոյց բեմավար կը կարգուի Իսթանպուլի Քաղաքապետական թատրոնին (Տար իւլ Պէտայի), 1928ին նոյն պաշտօնը կը վարէ Րաշիտ Րիզայի եւ Շատի Ֆիքրէթի խումբերուն մօտ, 1929ին կը կազմէ օփէրէթային խումբ մը, 1930ին Րաշիտ Րիզայի հետ կ'այցելէ Անգարա, Սամսոն, Տրապիզոն, Կիրասոն եւ Զօնկուլտաք :

1931ին Րաշիտ Րիզայի խումբին հետ կը մեկնի Ցունաստան, 1932—34 զանազան ներկայացումներ կուտայ իր կազմած խումբերով, 1935—37 կը ստանձնէ բեմավարութիւնը «Հալք օփէրէթի»ին, 1938ին կը տօնուի իր 25ամեայ յոբելեանը (յապաղումով), 1939—44 Թուրքերէն ներկայացումներ կուտայ իր կազմած խումբերով եւ վերջապէս 1945ին կը կազմէ «Սթիւտիօ» թատերախումբը եւ հայերէն ներկայացումներու կը սկսի «Գազան» թատերախաղով :

Անցնող երկու տարիներու ընթացքին իր գործունէութիւնը կը շարունակէ «Սթիւտիօ» թատերախումբը, որուն անդամները այս անգամ որոշած են տօնել իրենց հիմադիր վարպետին 45ամեայ յոբելեանը :

Հակառակ անոր, որ Մաստաթեան միշտ խորշած է հանրութեան երեւալէ, իր 45ամեայ բեմական գործունէութեան ընթացքին ի յայտ բերած է նաեւ դերակատարի իր անվիճելի կարողութիւնը՝ մեծ յաջողութեամբ մարմնացնելով այլազան տիպարներ :

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածները Թրքական մամուլէն —

«Մէմլէքէթ»՝ «Հայեր որ Ռուսերուն ծուղակը կ'իյնան» խորագրով յօդուածի մը մէջ կը գրէ — Վերջին տարուան ընթացքին պատասխանատու Խ. Ի. չխանութիւնները իրենց բուն տեղերը տեղաւորած են 38000 երիտասարդ հայ կիներ ու այրեր : Այս բացայայտ ու տեւական եւ երկար պայմանաժամով քաղաքականութեան նպատակն է արգելակ մը պահուել ռուսական քարիւղի դաշտերուն համար որոնք Ռուսիոյ Հարաւ. սահմաններուն մօտը կը գտնուին: Քարիւղի դաշտերու հարաւակողմը երկարող շրջանը եւ Պաքուի Սուլթանհորերէն մինչեւ Պաթում հասնող քարիւղի խողովակներուն անցած հողամասը կը լեցուին երիտասարդ Հայերով որոնք մասնաւոր ուշադրութեամբ կ'ընտրուին մանաւանդ Թուրքը թշնամի նկատող Հայերէն: Միջին Արեւելքի Հայերը, մասնաւորաբար Երեւանի ձայնասփիւռին շնորհիւ, կը հաւատան Ռուսիա բնակիլ վախնալով այն յարաճուն ազգային շարժումէն որ իրենց գործերը կորսնցնել կուտայ Եգիպտոսի մէջ ու նոյն վտանգին կ'ենթարկէ զիրենք Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ: Բազմաթիւ երիտասարդ Հայեր իրենց անունները արձանագրել կուտան հայրենիք վերադառնալու համար— Սուրիա Լիբանանէն 100.000 հոգի, Պաղեստինէն 9000 հոգի, Իրաք 8000, Իրան 80.000, Եգիպտոս 30 հազար :

×

Նոյն թերթը «Ոտքի կանգնէ Թուրք երիտասարդութիւն» խորագրով յօդուածի մը մէջ կ'ըսէ՝ է Թուրք երիտասարդութեան որ անիծէ վարչական բարեփոխութեան երիտասարդութեան, Աթաթիւրքի եւ Թրքութեան ամենզուկ թշնամիները: «Վաթան» կը գրէ թէ վարչաձեւին դէմ եղած հրատարակութիւնները արդար ընդվզում պատճառած են երիտասարդութեան եւ կը շեշտէ թէ մամուլի ազատութիւնը պէտք չէ պատճառ ըլլայ որ ձեռքը գրիչ բռնող փորձէ չահագործել մոլեռանդութիւնը դուրծիք դարձնելով զայն յետադիմութեան :

★

Մուղլայի նախկին երեսփոխան Ֆէրիտուն Օսման Մէնթէշօղլու «Մէմլէքէթ»ի մէջ կը գրէ.— Հինէն ի վեր մինչ զոհ գացած ենք ազատութեան, տրտմահեռեւ չենք մաւռած զայն: Նոյնքան մնացուած ենք ամ համ երու փառասիրութենէն:

Ցեղաշրջութենէն յետոյ Հանրապետութեան բնանութիւնը կուսակցական սկզբունքի վերածել ը, [illegible] կ'ըմբռնենք ժողովրդապետութիւնը, կարծելով թէ ժողովրդապետութիւնը հոմանիշ է բոլոր օրէնքներուն, ապետութեանց եւ իրաւունքներու ջնջման: Արեւելքցիութեանց եւ իրաւունքներու ջնջման: Արեւելեան նահանգները միշտ ենթակայ եղած են չորս հինգ ազգերու այլազան գրգռութիւններուն: Հակառակ ատոր կը պահանջեն ջնջել զանոնք. Քննիչները, առարկելով թէ ժողովրդապետութեան հակառակ են այդ կազմակերպութիւնները: Իսթանպուլը եւ Թրակիան դրացի են Ցունաստանի ու Պուլկարիոյ, ուր հաստատուած է համայնավարութիւնը: Հակառակ ատոր կը պահանջեն ջնջել պաշարման վիճակը, քանի որ ժողովրդապետութիւն կայ: Իսկոյն պէտք է փոխել կուսակալները ու ոստիկանապետերը, որոնցմէ չեն ախորժիր երեսփոխանները, քանի որ ժողովրդապետութիւն կայ: Պաշարման վիճակի եւ շրջանակին մէջ համայնավարական լրտեսական դէպքեր կը պատահին, մարդիկ կը սպաննուին եւ կը կողոպտուին: Վնաս չունի, քանի որ ժողովրդապետութիւն կայ: Այլանդակ Թուրք լրագրողներ մամուլի սիւնակներէն կ'անարգեն վարչաձեւը, կը յարձակին Թրքութեան պատուին վրայ: Վնաս չունի քանի որ ժողովրդապետութիւն կայ : Համայնավարութիւնը բացէ ի բաց թշնամի հռչակած է Թուրքիան եւ գայն ընտրած է իբրեւ առաջին թիրախ: Վնաս չունի, քանի որ ժողովրդապետութիւն կայ: Այս ընթացքով կը վախնամ որ անակնկալի կուգանք օր մը: Ոչ ոք կ'ուզեմ ամբաստանել, պարզապէս մտածումներս կ'ուզեմ յայտնել, քանի որ ժողովրդապետութիւն կայ :

★ «Սօն Փօսթա» մամուլին կը յանձնարարէ ախեղծիկեղ հրատարակութեանց առիթով գգուշանալ երիտասարդութիւնը ջղայնացնելէ եւ համալսարանականները կը հրաւիրէ իրենց մտաւորական կարողութիւնը ի յայտ բերել՝ գրաւոր կերպով պատասխանելով կատարուած հրատարակութիւններուն:

Պաշչէլիէվլէրի մանկածիւղին տարեկան համաժողովին մէջ տեղի ունեցող վիճաբանութիւններ եղած են. Նախկին ներքին գործավար Շիւքրիւ Սէօյտէնօղլու ճառախօսելով անդրադարձած է յալիքութեան խնդրոյն եւ ըսած .

— Հանրապետութեան մեծագոյն գործը լայիքութիւնն է: Անշուշտ կառավարութիւնը թոյլ չպիտի տայ որ յետադիմական գրգռութիւնը ծնունդ տայ արդիւնքներու, որոնք սուտեր ածեն յեղաշրջումին վրայ:

Համաժողովի Անգարայի շրջանի քննիչ Տօքթ. Բէհմալ Սաթըրի արտասանած կարգ մը խօսքերն ալ ջղագրգռեց դեմոկրատ շրջանակները: Արժանահաւատ աղբիւրէ կը հաղորդուի որ յիշեալը հետեւեալը ըսաւ.

— Եթէ ուզենք կը փակենք դեմոկրատ կուսակցութիւնը :

Ի պատասխան այս խօսքերուն դեմոկրատ կուսակցութեան շրջանակները ի մէջ այլոց կ'ըսեն:

— Բոլոր անոնք որ իրենց անփոփոխ մտայնութեամբ, իրենց կուսակցութեան մէջ բարեացակամութեան տէր եղողներն ալ դժնդակ դիրքի կը մատնեն քաջ պէտք է գիտնան որ գոյութիւն չունի ուժ մը որ ոչ միայն փակէ այլեւ ճամբէն դուրս քշէ չեղեցնէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը որ ծնած է Թուրք ազգին ծոցէն:

★ Թուրքիոյ վերականգնումին համար երկար ատենէ ի վեր քննութիւններ կ'ըկատարուէին: Աշխատանքները լրացած են, եւ պատրաստուած ծրագիրները յանձնուած են վարչապետութեան: Թուրքիոյ հնգամեայ ծրագրին համար 3ուէկս միլիառ ոսկի նախատեսուած է:

Հնգամեայ ծրագիրը պիտի իրագործուի բոլոր գործավարութիւններուն համախումբ մասնակցութիւնով, եւ զարկ պիտի տրուի գլխաւորաբար հողագործական, ճարտարագործական, շինարար շարժումներուն եւ երկրին սաորերկրեայ հարստութիւններուն:

Մէկ կողմէ պիտի կառուցուին ճարտարագործական նոր հիմնարկներ, միւս կողմէ պիտի կատարելագործուին թերի եւ կիսկատար կազմակերպութիւնները: Արտադրական գիները իջեցնելու համար ամէն ինչ պիտի փորձուի: Հողագործութիւնը պիտի փրկուի նախնական միջոցներէն, եւ պիտի օգտագործուին ջրաբաշխական ցանցերը, լինեիթի հանքերը, պիտի շինուին ճամբաներ, երկաթուղիներ, օդակայաններ, նաւահանգիստներ եւայլն :

Թուրքիոյ Հնգամեայ ծրագիրը կապ ունի Մարշըլի ծրագրին հետ, որ վերջերս ուսումնասիրուեցաւ Փարիզի ժողովին մէջ: Երեքուկէս միլիառ ոսկին պիտի հայթայթուի մասամբ Թուրքիոյ ներքին աղբիւրներէն եւ մասամբ միջազգային փոխառութիւններէ :

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1934ի ծայր տուած հակամարտութիւններու եւ ունեւոր հատուածի ծլատութեան հետեւանքով, աստիճանաբար կորած է կրթական աշխատանքի թափը եւ 1933ին 1500ի հասնող աշակերտութեան թիւը իջնելով եւ կարգ մը վարժարաններ ինքնաբերաբար փակուելով թիւը իջած է 500ի։

1943էն կրթական աշխատանքի շուրջ ստեղծուած է համագործակցութիւն։ Գործին նուիրուած անձերու շնորհիւ վերաբացուած են երեք նոր վարժարաններ հասցնելով աշակերտութեան թիւը 850ի։ Հաստատուած է կրթական տուրք եւ կրթական ծրագիր։ Ուսուցչական կազմին ինք ամսական տեղ վճարուած է լրիւ եւ յաւելեալ տաքեթօշակ։ Մինչ այդ անտարբեր տմեւորներ եւս բացած են իրենց քսակները։

Շինարար այս աշխատանքը հազիւ երկու—երեք տարի կեանք ունեցած է։

Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութը համեմատաբար ներդաշնակ եւ խաղաղ տարիներ բոլորած է շնորհիւ գործունեայ հոգաբարձութիւններու եւ մանաւանդ կեդր. վարչական խորհուրդի ջանքերուն։ Կը պահէ չորս թաղային վարժարաններ 400 աշակերտութեամբ 8 ուսուցիչ — ուսուցչուհիներով, միօրինակ կրթական ծրագրով։

Արժանթինի եւ Ուրուկուայի մէջ վեցամեայ նախակրթութիւնը օրական երեք ժամ պարտաւորիչ ըլլալէն վերջ, օտար վարժարաններու գոյութիւնը արտօնուած էր, ուրկէ կ'օգտուին Հայերը։

Մինչ Պրազիլիոյ մէջ, նախակրթարանի ընթացքն աւարտելէ վերջ, կ'արտօնուի օտար վարժարանի մէջ եւ օտար լեզուի ուսումը։

Այս եւ նման դժուարութիւններ դիմագրաւելու համար 1932ին կազմուեցաւ Կրթասիրաց Միութիւն մը որ կրցաւ Ս. Բավլոյի Ե. Դուրեան դպրոցը դնել պետական նախակրթարանի մակարդակին վրայ։ 1934—1939 դպրոցի տնօրէնութիւնը վարեց ընկեր Ս. Յակոբեան իսկ անկէ ասդին ընկեր Յակոբ Ջիլեան։ Աշակերտութեան թիւն է 230։ Ասկէ զատ Փ. Ալթինոյի Արիմեան դպրոցը ունի 70 եւ Ս. Աննայինը 40 աշակերտ։ Ուրեմն, Հարաւ. Ամերիկայի մէջ [illegible] դպրոց կը յաճախեն 1345 աշակերտներ։

Եթէ ձեռնհաս ուսուցչական կազմի պակասը չըլլար, աշակերտութեան թիւը կրնար կրկնապատկուիլ։

Հ. Կ. ԽԱՉԸ, գերազանցապէս կանացի այս հրաշագործ կազմակերպութիւնը որ կոչուած էր անկիւնադարձ մը ստեղծելու մեր նորագոյն պատմութեան մէջ զինուորագրելով աւելի քան 10.000 սիրոյ եւ գթութեան զարդանիշ կրող հայ մայրեր, իր ծաւալուն մասնաճիւղերը ունեցաւ 1933—1934 Պ. Այրէսի, Մոնթէվիտէոյի, Գորտոպայի եւ Ս. Բավլոյի մէջ։

Մէկ տարուան ինքնակազմակերպչական աշխատանքներէ վերջ Հարաւ. Ամերիկայի չորս մասնաճիւղերը Պ. Այրէսի մէջ գումարեցին իրենց անդրանիկ շրջ. ժողովը եւ իբրեւ ինքնուրոյն կազմակերպութիւն կապուեցան Հիւս. Ամերիկայի կեդր. վարչութեան հետ։

Յատկանշականը այն է, որ առաւելագոյնին ձգտող բոլոր մասնաճիւղերը միշտ ալ իրենց շրջ. ժողովներուն ներկայացան զիրար գերազանցող պարտականութիւններու լրիւ կատարումով։ Այդ իսկ պատճառով շրջ. վարչութիւնը անթերի կերպով կեդր. վարչութեան կրցաւ վճարել իր տարեկան սակը։ Գորտոպայի հիւծախտաւորներու բուժարանին ամէն տարի յատկացուց 1000—5000 փէսօ։ Պէյրութի Ճեմարանին մէջ պահեց երկու ցերեկօթիկ սան։

1941էն Պ. Այրէսի մէջ կազմակերպուած հանգանակութենէ մը շրջ. վարչութիւնը իր բաժին ինկած 30.000 փէսոյի գումարը յատկացուց արտասահմանի բարեսիրական եւ կրթական աշխատանքներուն։

Հարաւ. Ամերիկայի կեդր. վարչութեան նախաձեռնած 200.000 տոլարի Քէմփէյնին բերաւ իր լայն աջակցութիւնը։

Պատերազմի ընթացքին Պ. Այրէսի տեղական վարչութեան հետ ձեռնարկեց հանգերձահաւաքման, որոնց մեծամասնութիւնը ձեւուեցաւ, կարուեցաւ եւ հիւսուեցաւ Հ. Կ. Խաչի արհեստանոցներուն մէջ ու պատերազմէն վերջ երկու անգամ շուրջ 15 հակ ղրկեց Յունաստան եւ այլուր։

Իսկ Ս. Բավլոյի միշտ գործունեայ մասնաճիւղը արտասահման ղրկեց 400 Ֆոնթի զգեստեղէն։ Նոյն օրինակին հետեւեցան նաեւ Մոնթէվիտէոյի եւ Գորտոպայի մասնաճիւղերը։ Կ. Խաչը չանտեսեց նաեւ տեղական կարիքները։ Անոնք լայն չափով օժանդակեցին կրթական, բարեսիրական եւ հանրային աշխատանքներուն, առանց հատուածական եւ յարանուանական խտրութեան։

Այսօր Հարաւ. Ամերիկայի Հ. Կ. Խաչը ունի շուրջ 1200 անդամ։

Որչափ կ'ապրի ու կը գործէ Հ. Կ. Խաչը Հարաւային Ամերիկայի մէջ, այնքան աւելի պիտի նպաստէ ազգապահպանման վեհ աշխատանքին։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հարաւ. Ամերիկայի պաշտօնական օրգանը կը կոչուի «Արմենիա» Լատին Ամերիկայի մէջ հասակ նետած նորահաս սերունդի կազմակերպութիւնը կը կոչուի «Արմենիա Երիտասարդաց Միութիւն», կազմակերպուած տաղարախօս Արսէն Միքայէլեանի կողմէ։ Սահմանափակ թիւով կազմուած այս երիտասարդական խումբերը 1942ի առաջին եռամսեակին Պ. Այրէսի մէջ գումարեցին Ա. ներկայացուցչական ժողովը, մշակեցին ծրագիր կանոնադիրը։

Մայրենի լեզուն պարտաւորիչ դարձուցին։ Ինքնազարգացման համար օգտուեցան մեր կոմիտէներու [illegible], կազմակերպեցին դասախօսութիւններ, հանդէսներ, կազմեցին քառաձայն երգիչ խումբեր որոնք հանրային ձեռնարկներու եւ հայկական ժամի ռատիօկայաններու վայրեր եղան մասնաւորաբար Ս. Բավլօ եւ Մոնթէվիտէօ, Օրիորդներու խումբերը բացին նուրբ ձեռագործի արհեստանոցներ։ Ունի ընդամէնը 1095 անդամ 655 մանչ, 440 աղջիկ։

Ազգային ոգիով դաստիարակուող նորահաս սերունդը խոր [illegible] եւ համոզումով կապուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարականութեան։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ

Ֆրանսահայ գաղութը մօտ օրէն առիթը պիտի ունենայ տեսնելու երիտասարդ նկարիչ Ժիրայր Փալամուտեանի արուեստը։ Ցուցահանդէս մը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին։ Մեր արուեստագէտը հազիւ տարի մըն է Ֆրանսա եկած է իր արուեստը կատարելագործելու։ Երկու ցուցահանդէսներ տուած է Եգիպտոսի մէջ արժանանալով օտար մամուլի գնահատութեանց։ Վերջերս պտոյտներ կատարեց նաեւ Իտալիոյ մէջ՝ ծանօթանալով իտալական նկարչական արուեստին։ Վստահ ենք որ մեր նկարիչը մեծապէս պիտի օգտուի արուեստի եւրոպական վառարաններէն՝ հետզհետէ կատարելագործելով իր արուեստը որոնց մէջ պակաս չեն բնածին տաղանդի մը յատկանիշները։

Գահիրէի «Յուսաբեր»ը հետեւեալ տողերը կը նուիրէր իրեն անցեալ տարի.— «Փալամուտեան երիտասարդ է տակաւին բայց արդէն օժտուած նկարիչ մըն է որ վստահութիւնը ունի իր արուեստին վրայ եւ վստահութիւն կը ներշնչէ իր նկարներու գեղեցկութեամբ, կենդանութեամբ եւ հաճելի եւ առոյգ գոյներով։ Կը բաւէ թռուցիկ ակնարկ մը իր պաստառներուն վրայ եւ դիտողը կը համոզուի որ ան կատարելապէս ընտելացած է այս երկրին բնութեան հետ»։

Եգիպտական «Պուրս Էժիփսիէն»ը կը գրէր իր մասին... «իր ամէն մէկ նկարը ամբողջութիւն մըն է, աշխարհ մը որ կ'արտաբերէ որոշ տեսիլ մը»։ «Փրոկրէ Էժիփսիէն» նոյնքան խանդավառ բառերով կ'արտայայտուի։

★ Յայտնի ակադեմական Անտրէ Ժիտ անցեալ շաբթու ստացաւ Նոպէլի 1947ի գրականութեան մրցանակը։ Եօթանասունըչորս տարեկան այս հանճարեղ Ֆրանսացին իր հայրենիքին ամէն ականաւոր գրագէտն է այսօր եւ, ինչպէս կ'ըսեն սրամտութեամբ, 41րդ անմահը։ Իր բեղուն ու արգասաւոր միտքը կ'արտադրէ անդադար եւ ամէն սերունդի համար նոր բան մը ունի ըսելիք։

Վերջերս Ամերիկայի մէջ լոյս տեսան իր յուշերը որոնց մէջ Ժիտ կուտայ իր ինքնակենսագրութիւնը եւ իր գրական կեանքին վերելքը։ Իր գլխաւոր ճիգը եղած է ըմբռնել եւ ուսուցանել, թէեւ չկայ իր տարօրութեամբ գրող մը որ գերազանցած ըլլայ զինքը արուեստի հասկացողութեան մէջ. իրեն համար արուեստը եղած էր քաջութեան միջոց մը։ Իր լաւագոյն գործերը Պղատոնի փիլիսոփայական տրամախօսութեանց դրոշմը կը կրեն։ 1925ին կ'ընդունէր համայնավարութեան դաւանանքը մեծ աղմուկ յարուցանելով մտաւորական շրջանակներու մէջ։ 1936ին, Խորհրդային Միութեան այցելութենէ մը ետք, յուսախաբ, կը վերադառնար իր հին տեսութիւններուն։ Հաւասար հետաքրքրութեամբ հետեւած է դասական եւ ժամանակակից գրականութեան ու, կարելի է ըսել, բաւական ազդուած առաջինէն։ Ֆրանսական գրականութեան ամէնէն փայլուն աստղն է այսօր։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ, մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Սայլը գնաց ու կեցաւ հարմնետանը առջեւ։ Նազլու, միւս դրացուհիներուն պէս չամիչ կը ցանէ երիտասարդ ամոլին վրայ։

— Տեսէք, տեսէք, խենթը մարդ է եղեր այսօր, կը խօսէին երկու պառաւներ։

— Անպատճառ երէցկին մօր խրատէն ազդուած է։

— Շատ ալ ազդուելու երես չունի այդ խենթը, բայց...

— Օր մըն ալ Աստուածմէ պիտի գանէ։

Թմբուկին եւ սրինգին ձայներէն՝ հետզհետէ, այս մամիկներու զրոյցներն ալ չլսուեցան։ Հարսնեւորները մտան ներս ու սկսան զուարճանալ։

Կէս գիշերին երբ ամէն ինչ լմնցաւ, Արամ վարպետ, կնոջը հետ առանձնացաւ իր սենեակը։

— Քեզ տեսնեմ Նազլու, աչքդ հարսին վրայ ըլլայ։ Եթէ պակաս բան մը տեսնես, անուշութիւնով հասկցուր։

— Աղէկ կ'ըսես, բայց, այդ աղջիկը մարդ ըլլալու երես չունի, պզտիկուց կը ճանչնամ զայն։

— Ի՞նչը պակաս է։

— Կարծես լեզու չունի բերանը։ Ու եթէ բան մըն ալ ըսես, կը կարմրի։

— Աստծոյ աչքը վրան ըլլայ Նազլու, գեռ շատ պզտիկ է, կը վարժուի։

Նազլու ալ չպատասխանեց։ Ելաւ ու պառկեցաւ։

Ա. օրինակ մը։ Ահա քառասունքն ալ։ Սառա արդէն կը զգար կէսրոջ նետած քարերուն ծանրութիւնը։ Բայց ձայն չէր հաներ։ Դէմքը գոց, լեզուն կապուած էր։ Անցան երեք ամիսներ։ Սառա ալ չկրցաւ դիմանալ, ըմբոստացաւ։

Կ'երեւի թէ գլխ յիմարի տեղ դրիր։ Բայց ալ կը բաւէ։ Իրիկունը երբ Գարեգին վերադառնայ, ամէն ինչ պիտի յայտնեմ։

Բայց Նազլու, Սառայէն աւելի ճարպիկ, դռդրալէն գնաց էրկան մօտ,

— Արամ, մէկ երկու չեմ ուզեր, հասկցա՞ր։ Այդ հարսիդ խօսք մը հասկցուր...

Արամ վարպետ չպատասխանեց։ Գիտէր ապրանքին արժէքը։ Լռեց։ Անցան քանի մը վայրկեաններ։ Սիրտը կը կոտտար։ Ջղայնացած դուրս ելաւ։ Դեռ միջանցքին մէջ, յանկարծ հեկեկանքի ձայն մը լսեց տղուն սենեակէն։ Ոտքը առաջ չգնաց։ Բացաւ դուռը ու ներս մտաւ, որ հարսը պատին կռթնած կուլար։

— Ի՞նչ ունիս աղջիկս, ինչո՞ւ կուլաս։

Սառա չկրցաւ միտքը հասկցնել կեսրայրին։ Միայն, իբրեւ յարգանքի նշան, դադրեցուց հեկեկանքը։ Արամ վարպետ, սակայն, քաջ գիտնալով պատճառը, քանի մը անոյշ խօսքերով հասկցուց որ կարեւորութիւն չտայ։

Իրիկունը, երբ Գարեգին վերադարձաւ, տեսաւ որ Սառայի աչքերը կարմրեր էին։ Շուարած հարցուց.

— Այդ ի՞նչ եղեր են աչքերդ։

Սառա պատասխանելու քաջութիւն չունեցաւ։ Կոպերը սկսան թրջուիլ։ Գարեգին չդիմացաւ արցունքներուն։ Եւ սակայն չափաւորեց ինքզինքը, մօտեցաւ, բռնեց ձեռքէն եւ, հեզ մը եւս հարցուց.

— Ի՞նչ ունիս, անուշս։

Սառա ժիր մը նայեցաւ Գարեգինի։ Խորանի մը առջեւ աղօթող մէկու մը երեւոյթն ունէր։ Իր քնքոյշ սիրտը չդիմացաւ։

— Այդ կնկան ձեռքէն քաշածս, պատասխանեց վերջապէս, միայն Աստուած գիտէ։ Ալ հերիք է, ճար մը ըրէ։

Այլաշուի միայն։ Գարեգին կռթնեցաւ պատին ու սկսաւ մտածել։

Ատեն ատեն, Սառա, իր խոնարհած գլուխը վերցնելով՝ կը նայէր ամուսնոյն։ Երեւոյթը բարենշան չթուեցաւ։ Ցաւ մը զգաց խնդիրը յայտնած ըլլալուն համար։ Գարեգին սթափեցաւ։

— Հոգ մի ըներ Սառա, հիմա ամէն ինչ կը կարգադրեմ։

Եւ անմիջապէս ոտքի ելաւ ու մտաւ թոնրատունը, ուր խորթ մայրը նստեր կը մրափէր։

— Ինծի նայէ, Նազլու, եթէ հեզ մը եւս նեղես Սառան, այն ատեն գիտեմ ընելիքս։ Հասկցա՞ր։

— Քեզի ալ, Սառայիդ ալ։ Գոհ չէ՞ք, հեռացէք տունէս։

Գարեգին ալ չպատասխանեց։ Բացաւ դուռը ու գնաց։

Երկու օր վերջ, հօր եւ տղու կարգադրութեամբ, այդ նահապետական տունը երկուքի բաժնուեցաւ։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

փողը կշտացնել, պատել, տեսնել. Թուրքիայէ իրեն ց կարօտը առնել :

Եթէ ասոնց հանդէպ ներողամիտ չարժինք, ձեռք անցուցած կ'ըլլանք աղբիւր մը տըվիցի որու մեծապէս կը կարօտինք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՎԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Միխոլայչէքի գործակիցներէն Կորպոնաքի փախուստը դիւրացուցած է Կուտինիայի չուէտական հիւպատոսը: Պատասխանատու կը նկատուին նոյնպէս լեհական նաւահանգիստէն Շուէտ երթեւեկող չոգենաւին նաւաստիները:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայած է մաքրագործումի ենթարկել Սլովաքիոյ նահանգին մէջ ուր դեմոկրատներու կուսակցութեան անդամներէն ոմանք դաւաճանական արարքներով ամբաստանուած են :

ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը արգիլած է ոչ անհրաժեշտ առարկաներու ներածումը Միացեալ Նահանգներէն: Պիտի արգիլուին նաեւ այն ճամբորդութիւնները որոնք ստիպողական չեն :

ՇՈՒԷՏԱԿԱՆ օդանաւ մը որ քսան մասնագէտ օդաչուներ Հապէշիստան կը փոխադրէր, չորեքշաբթի օր վար ինկաւ Իտալիոյ մէջ: Բոլոր ճամբորդները ածխացան, վիրաւորուած են 10 հոգի:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ելմտական նախարարը որ ներկայիս Մոսկուա կը գտնուի, մօտ օրէն Պերլին եւ Ֆրանքֆորթ պիտի անցնի, առեւտրական համաձայնութիւններ կնքելու համար Գերմանիոյ խորհրդային, ամերիկեան եւ բրիտանական իշխանութեանց հետ :

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանին Աշխատաւորական խմբակցութիւնը անցեալ օր բացառիկ նիստ մը գումարելով իր վստահութիւնը յայտնեց նախորդ ելմտական նախարար Հիւ Տոլթընին որ, ինչպէս հաղորդած էինք, հրաժարեցաւ իր անզգուշութեան պատճառաւ :

ՑԱՌԱՋԻԿԱՑ երկու շաբթուան ընթացքին Ամերիկացի գիտուններ Քալիֆորնիոյ մէջ օդը պիտի բարձրացնեն 42000 լիպրա կշռող ռումբ մը: Զինուորական իշխանութիւնները տասներկու ռումբեր յանձնած են փորձեր կատարելու համար :

ՓԱՐԻԶԻ հացը ապահովուած է վեց օրուան համար, կը յայտարարեն պաշտօնական իշխանութիւնները: Մայրաքաղաքին 8000 հացագործներէն քանի մը հոգի փակած են իրենց խանութները:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած են պարսկական Ատրպատականի անցեալ տարուան ապստամբութեան ղեկավար Փէշէվարիի հինգ գործակիցները :

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը պիտի ազգայնացնէ բոլոր դրամատուները:Օրինագիծը յղուած է Ծերակոյտին վաւերացման :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Ազգային Ցանձնախումբը օրէնքէ դուրս հռչակեց Անկախութեան կուսակցութիւնը որուն առաջնորդներէն Զոլթան Փֆայֆէր Ամերիկա փախաւ քանի մը օր առաջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը յառաջիկայ Յունուարին Եւրոպա պիտի ղրկէ 960.500 թոն ցորեն եւ ուրիշ արմտիքներ: Այս քանակութեան 129.000ը Ֆրանսայի համար:

ՀՐԵԱՅ ահաբեկիչները հինգշաբթի օր Երուսաղէմի մէջ սպաննեցին ծանօթ Արաբ ընտանիքի մը բոլոր անդամները «ամբաստանուած» ըլլալով որ օժանդակած են Անգլիացիներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ շաբաթէն պիտի սկսի Հիթլէրի երեք գլխաւոր զօրավարներուն — Րունտշթէտի, Մանշթայնի եւ Պրաուշիչի — դատավարութիւնը: Երեքն ալ ամբաստանուած են պատերազմական ոճիրներ գործած ըլլալու յանցանքով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ցունաստանէն Ցակոբ Ցարութիւնեան կը փնտռէ իր եղբայրը Երուանդ Ցարութիւնեան: Տեղեկութիւն ունեցողները կը խնդրուի իմացնել Մանուկ Գըրպաշեանի, 61 rue Moulin à Vent , Sarcelles (S. et O.):

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արտա Մանտիկեան

(Ա. մրցանակ Աթէնքի երաժշտանոցէն), 24 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին: Մասնակցութեամբ ANDRÉ COLLARDի դաշնակ: Ցայտագիրը կազմուած է մեծ երաժիշտներու գործերէն: Ecole Normaleի սրահը, 78 rue Cardinet, métro Malesherbes:

Տոմսերը 50 — 200 ֆրանք: Chez Durand, 4 Place de la Madeleine եւ թատրոնի սովորական գործակալութեան մօտ :

ԿՈՉ ԹՈՔԱԹՑԻՆԵՐՈՒՆ. — Համաթոքաթցիներու Վերաշինաց Միութեան Մարսէյլի Մ. ճիւղը վերակազմուեցաւ Նոյեմբեր 3ին եւ նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ ատենապետութեամբ Պ. Ց. Գալանճեանի եւ ատենադպրութեամբ Պ. Գ. Նազարեանի: Ներկայիս կոչ կ'ընէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Թոքաթցիներուն հաւաքուիլ Միութեանս շուրջ, ուժ տալու համար ներգաղթի ազգահաւաքման գործին եւ Հայաստանի մէջ Նոր Եւդոկիայի կառուցման նուիրական աշխատանքին :

Վստահ ենք որ մեր բոլոր սրտցաւ եւ հայրենասէր ազգակիցները պիտի փութան անդամագրուիլ եւ աջակցիլ նորակազմ վարչութեանս:

Հասցէ.— 14 rue Sergent, Issy les Moulineaux, Seine :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱԽԱԶԻ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՈՍՄԻՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Խնդրուած տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna
Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)
Հովանաւորութեամբ Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան :
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

Աշխարհի Դատաստանը

Ընտանեկան յուզիչ տրամ 4 արար

Կը մասնակցին Օր. Խոըշեան եւ Պ. Պ. Սուրէնեան:

Տոմսերը ստանալ հայ գրատուններէն:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագիրով :

Խնջոյք

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին խնջոյքը, տեղի պիտի ունենայ 23 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ, ի նպաստ տեղւոյն կարօտեալներուն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջաններու ընկերները, երկուշաբթի 24 Նոյեմբեր, ժամը 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 53 rue de Grignan: Ներկայանալ անդամատոմսերով: Ժողովը կը տեւէ մինչեւ 9.30: Ներկայ պիտի ըլլան Ամերիկայի մեր ընկերներէն Վարդգէս Ահարոնեան եւ Ցովհաննէս Տէր Ցովհաննէսեան :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն, ընկերահամակրական խնջոյքը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը ժամը 2էն 12, Ցոյներու սրահին մէջ եւ «Վարանդեան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ: Գեղարուեստական յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդրոնական Ֆրանսայի (Լիոն, Տէսին, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Կրընոպլը) Շրջ. վարչութեան ժողովը Նոյեմբեր 23ին Կիրակի օրը առաւօտ ժամը 9ին, 25 Place Bellecour: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Ց. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 23 Նոյ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Հ. Ց. Դ. Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՆԼԵԱՆ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ յետ պատարագի ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ՔԷՐՊԱՑԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները, ազգականները ու բարեկամները :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՖՈՒԹՊՈԼԻ Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Նէօյլիի համապատասխան խումբերուն դէմ, վաղը կիրակի Նոյեմբեր 23, կէսօրէ ետք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին վրայ: Հասցէ rue de l'Egalité, Issy les Moulineaux: métro Mairie d'Issy, autobus 190, իջնել Hôpital Percy :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Շաբաթ գիշեր ժամը 8—10, ԱԼԷՄՇԱՀԻ սրահը, rue Caumartin: Նիւթը՝
ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը:Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն): Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն: Գին 100 ֆրանք :

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ:

Նոյեմբեր 23 կիրակի, ժամը 3—9: 66 Route Nationale, Viroflay:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ եւրոպական պարեր: Աժան պիւֆէ: Մուտք 50 ֆրանք :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փոն տը Սէվրէն առնել 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Grace de Dieu, (Viroflay): Սէն Լազարէն եւ Մոնփառնասէն երկաթուղի, իջնել Վիրոֆլէ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 23 Novembre 1947 Կիրակի 23 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5196-Նոր շրջան թիւ 805 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Անխրաւ չէ՞ն անոնք որ միշտ կը քննադատեն այսօրուան երիտասարդութիւնը, բաղդատելով նախորդին հետ :

= Անշուշտ անիրաւութիւն է, երբ ընդհանուր խօսքեր կը հոլովեն, առանց վերլուծելու պարագաները, երէկն ու այսօրը :

— Կը հաւատա՞ք թէ երիտասարդութիւնը կրնայ տիրական դեր մը կատարել, այսօրուան պայմաններուն մէջ։ Ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի, օրերով հեռու՝ հայրենիքէն :

= Ինչո՞ւ չէ։ Կը բաւէ որ սորվին թէ իրենք աւելի բարձր չեն քան այս հալածական, աշխարհացրիւ ժողովուրդը :

— Միջավայրը փոխուած, անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան ըմբռնումներուն, հետեւաբար եւ սերունդներուն միջեւ։

= Հիմնական գաղափարներ կան որոնք սերունդէ սերունդ կը փոխանցուին դարերով, ո՛ր որ ալ գտնուինք։ Օրինակ, հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարները որքան ալ արդիացած, «վիտական» հա՛ գամանք ստացած ըլլան, չեն կրնար բոլորովին անջատել հայրերն ու զաւակները։ Ուէլ նոր սերունդ անձնապատմութեան ճամբան բռնած պիտի ըլլայ, եթէ ինքն իր ձեռքով թաղէր այդ երկու գաղափարները։ Դեռ չեմ խօսիր ուրիշ խաչալներու մասին։

— Անշուշտ չէք մոռնար միջավայրին հրապոյրները, փորձութիւնները, լայն պատեհութիւնները։

= Ազգահամարի եթէ բաժնին մէջ արձանագրեցէք անոնք որ չեն դիմանար այդ փորձութեանց եւ պատեհութեանց։ Ի՞նչ օգուտ կը սպասէք այն երիտասարդութենէն որ շաբթուան եօթը օրերը սուինկ եւ լէմպէթ, փօխ թրոթ կամ ռամ սթէփ կը սերտէ, խոպան ձգելով իր սիրտն ու միտքը :

— Տարիք է, արիւնը կ'եռայ ...

= Սխալ մի հասկնաք։ Մենք երբեք հակառակ չենք բոլոր ընդունակութեանց ներդաշնակ զարգացումին։ Հարկ է պահել հաւասարակշռութիւնը, այլապէս ի՞նչ տարբերութիւն օրուան զազաններէն :

— Երէկ աւելի գաղափարական էին, որովհետեւ այդպիսի փորձութիւններ չկային հայրենի հողին վրայ :

= Կը սխալիք։ «Արեւելեան Նահանգներ»ու ամէնէն յետամնաց շրջաններուն մէջ անգամ, այնպիսի բարքեր ստեղծուած էին որ զարմանալի կը թուէր շատերուն։ Աշխարհիկ հաճոյքներու ո՞ր տեսակը պակաս էր ունեւոր երիտասարդներու համար։ Ամէնէն անճարն ալ հարճը ձիուն կամ կառքին վրայ նստած, օրեր, գիշերներ կը լուսցնէր գիւղի մը անկիւնը։ Բարեբախտաբար, մեծ մասը ականջը արթուն կը պահէր հայրենիքի տառապանքին, պարտականութեան ձայնին։

— Այն ատեն «ֆէտայի»ն կար. յետոյ յեղն ու դաշտը, գետն ու հողին հոտը։

= Այսօր աւելին ունինք։ Երէկ ափ մը ուսանողներ Ժընեւ, Փարիզ կամ Պերլին կ'երթային, շրջանը կ'աւարտէին ու կը վերադառնային Թուրքիա եւ Կովկաս, իրենց ամբարած պաշարը տրամադրելու համար ժողովուրդին։ Անոնք էին որ ոգի եւ գաղափար ցանեցին իրենց անցած ճամբաներուն վրայ։ Այսօր հազարաւորներ են ուսանողները, եօթն անգամ եօթը ցամաքներու վրայ, իսկ իրենց դիմացը կայ մարդաշատ հայրենիք մը, կորիզը վաղուան Հայաստանին :

— Բայց կորիզը չի գոհացներ տարագիր բազմութիւնները, մանաւանդ երիտասարդութիւնը :

= Այդ գիտակցութիւնը բաւական է, որպէսզի երիտասարդութիւնը գտնէ իր ճամբան, փոխանակ թարթափելու աջ ու ձախ, կամ խուսափելու «հայկականութենէ»։

— Լաւ չեմ հասկնար :

= Ունինք հայրենիք մը որ անբաւական է եւ նեղ թակայ միահեծան, համատիրական իշխանութեան մը։ Ունինք մէկ միլիոն ժողովուրդ օտարութեան մէջ։ Նոր սերունդը ո՞ր օրուան կը սպասէ, իր կորովը տրամադրելու համար հայրենիքին զարգացման կամ տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան :

— Երիտասարդական Միութիւնները զանազան ծրագիրներ ունին, բայց բոլորն ալ հայերէն, Հայոց պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, գրականութիւն կը հոլովեն։ Այսօրուան երիտասարդութիւնը չի գոհանար այդ գիտելիքներով։

= Ոչ միայն այսօրուան, այլեւ վաղուան երիտասարդութիւնն ալ երբեք պիտի չկրնայ գտնել իր պարտականութեան ճամբան, առանց այս տարրական գիտելիքներուն։ Վրդովիչ երեւոյթ մը, — ամէնէն անճար երիտասարդն ալ միջոց կը գտնէ երկու երեք օտար լեզու հիմնովին սորվելու, չարժանկարի աստղերուն անունները գոց ընելու, բայց երբ կարգը կուգայ մայրենի լեզուին եւ մնացեալին, այնպիսի ձեւեր կ'առնէ որ կարծես գերագոյն զոհողութիւնը կը կատարէ, կամ պալատէ մը խրճիթ կ'իջնէ։ Այս պարոնները ի՞նչպէս պիտի արժեցնեն իրենց ընդունակութիւնները վաղուան հայրենիքին մէջ, եթէ գոհանան հաց պանիր հայերէնով մը։ Ոչինչ այնքան վնասակար է որքան միջակութիւնը :

— Որքան բաց խօսինք այս հարցերու մասին, այնքան օգտակար է :

= Պատրաստ ենք միշտ խօսելու, կը բաւէ որ միայն հետաքրքրութիւն գոհացնելու չծառայեն։

ՇԱՀԱՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՂՆԵՐԻՆ

Պանդխտութեան անապատում
Ո՞վ ինձ կը տար լեռները մեր,
Ո՞վ ինձ կը տար հայրենի տուն,
Ո՞վ ինձ կը տար սարերն ի վեր
Եղնիկների վազքը խնդում ...

Պանդխտութեան անապատում
Ո՞վ ինձ կը տար տեսքն Արարատի
Ո՞վ ինձ կը տար քոյրն իմ Արաղ
Ո՞վ ինձ կը տայ երգն ու երազ
Եւ առաւօտ Նաւասարդի ...

Պանդխտութեան անապատում
Ո՞վ ինձ կը տար հողն ու գութան,
Ո՞վ ինձ բանար դուռն իմ կեանքի,
Ո՞վ ինձ կը տար կովն ու կթան,
Եւ խնդութիւնն աշխատանքի ...

Պանդխտութեան անապատում
Ո՞վ ինձ կը տար լեռները մեր,
Ո՞վ մայրկեանս դարձնէր դարեր՝
Ո՞վ ինձ կը տար պապերիս հող
Հայոց լեզուս՝ երգս յաւերժող ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

×

Կ'ՈՒԶԷԻ ՆՍՏԵԼ ՄԻ ՔԱՐԻ ՎՐԱՅ

Կ'ուզէի նստել մի քարի վրայ
Եւ անվերջ նայել իմ Արագածին,
Հարբել երկնային կապոյտով նրա,
Եւ յաւերժ նայել իմ Արագածին։

Աղբիւրների պէս աղջիկները գան,
Ես՝ ծարաւ սրտով չնայեմ նրանց,
Տուր կանչէ մօրս ձայնը իրիկուան՝
Զմայլած սրտիս աչքս կախուած :

Եւ նստած լուին այդ քարի վրայ,
Անդադար նայեմ իմ Արագածին,
Մինչ չիբիմ դառնայ քարն էլ ինձ վրայ,
Եւ մամռած նայէ իմ Արագածին :

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԱՆԳԼՈՒՀԻՆԵՐԸ նորէն գործարաններու մէջ պիտի աշխատին ինչպէս պատերազմի ընթացքին։ Կառավարական նոր հրամանագիր մը պարտաւորիչ կը դարձնէ բոլոր չափահասներուն աշխատանքը՝ առանց սեռի խտրութեան։

ՄՕՍԿՈՎ արեւմտեան Գերմանիան միացնելու անգլեւամերիկեան ծրագրին շուրջ, Մոսկուայի «Իզվեսթիա»ն գրել կուտայ որ այդ տեսակ քաղաքականութիւն մը հաշուեյարդարի պիտի ենթարկէ բոլոր ժողովրդավար ուժերը Եւրոպայի մէջ եւ պատերազմի մը պատճառ պիտի հանդիսանայ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը դրեթէ անհետացած է։ Ուրբաթ օր մեռած են 12 հիւանդներ, վարակուած են 21 անձեր :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պ. Լէոն Պլում հինգշաբթի օր, ընդ առաջ երթալով Հանրապետութեան Նախագահին կոչին, ընդունեցաւ նոր դահլիճ մը կազմել վերջ տալու համար գործադուլներուն որոնք աղետալի հետեւանքներ կրնան ունենալ եթէ երկարին։ Վարչապետը խորհրդարանին ներկայացաւ ուրբաթ օր իր նորակազմ դահլիճով՝ վստահութեան քուէ պահանջելու համար։ Իր կառավարութեան մէջ կը մտնեն աջակողմի բոլոր խմբակցութիւնները, բայց դուրս կը մնան համայնավարները ինչպէս նաեւ զօրավար տը Կոլի համակիրները։ Եթէ նոր կառավարութիւնը չահի խորհրդարանի քուէներու մեծամասնութիւնը — նուազագոյն 310— այն ատեն պիտի մնայ կառավարութեան գլուխը. այլապէս պիտի հրաժարի։ Պ. Պլում չորրորդ անգամն է որ կը ստանձնէ Հանրապետութեան վարչապետութիւնը, եօթանասուն հինգ տարեկան է եւ իր կուսակցութեան ամէնէն հեղինակաւոր ներկայացուցիչը։ Պատերազմի ընթացքին բանտարկուած էր Գերմանացիներու կողմէ :

Վարչապետը կոչ ըրաւ բոլոր բանուորներուն որ վերսկսին իրենց աշխատանքը եւ վերջ տալով այս քաղաքական – կուսակցական պայքարին, օժանդակեն Ֆրանսայի վերականգնումին :

Երբ այս տողերը մամուլին կը յանձնենք, տակաւին ծանօթ չենք քուէարկութեան արդիւնքին։ Խորհրդարանին 180 համայնավար երեսփոխանները հաւանաբար հակառակ քուէ պիտի տան որովհետեւ կուսակցութիւնը համոզուած է որ «Ֆրանսայի բոլոր չարիքներուն պատասխանատուն է Ամերիկան եւ գաղտնի համաձայնութիւն մը կնքուած է Պլումի եւ զօր. տը Կոլի միջեւ որպէսզի Ֆրանսան իր հրամանները ստանայ Միացեալ Նահանգներէն»։

Համայնավար կուսակցութիւնը ուրբաթ օր հրատարակեց յայտարարութիւն մը, ուղղուած բոլոր Ֆրանսացիներուն, կոչ ընելով որ շարունակեն պայքարը կառավարութեան մը դէմ «որ ազգին շահերուն դէմ կը գործէ»։

Գործադուլները հետզհետէ կը յաջորդեն երկրին ամէն կողմը։ Մինչեւ հիմա գործադուլ հռչակած են հանքագործները, մետաղագործարաններուն աշխատաւորները, Սարսէյլի, Նանթի, Թուլոնի, Ռուանի եւ Պորտոյի նաւահանգիստներու աշխատաւորները, Սարսէյլի շրջանի երկաթուղիներու պաշտօնեաները, աղօրեպանները եւ Փարիզի նահանգին ուսուցիչները։ Մայրաքաղաքին արուարձաններուն մէջ փակուած են բազմաթիւ գործարաններ։ Փարիզի փապուղին, հանրակառքերը, ելեկտրական ընկերութիւնը, դեղարանները, եւ հանրային բոլոր սպասարկութեանց աշխատաւորները ուրբաթ ժամը 4էն 5 դադրեցուցին իրենց աշխատանքը իբրեւ «համակրական արտայայտութիւն» գործադուլի մէջ գտնուող իրենց բախտակիցներուն։ Սիթրոէնի գործարանին բանուորները մեծամասնութեամբ որոշեցին իրենց աշխատանքը վերսկսիլ :

Գործադուլը ամէնէն աւելի զգալի է Մարսէյլի մէջ ուր 100.000 աշխատող ձեռքեր անշարժութեան դատապարտուած են։ Թղթատարական սպասարկութեան պաշտօնեաներն ալ ժողով կը գումարեն որոշելու համար իրենց դիրքը։ Զինուորներն ու ոստիկաններ հրաման ստացած են պարպելու շօգենաւերու բեռները :

Հակառակ այս բոլորին, սակայն, իրազեկ շրջանակներ վստահ են որ կացութիւնը պիտի բարելաւի յառաջիկայ շաբթու, շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առնելիք խիստ միջոցներուն :

★ Ֆրանսական կառավարութիւնը հինգշաբթի օր ետ կանչեց 1947 դասուն պատկանող այն զինուորները որոնք առժամեայ արձակուրդ ստացած էին :

★ Վերջին ժամ — վարչապետ Պլում ուրբաթ օր ընդհանուր գիծերով խորհրդարանին ներկայացուց իր քաղաքականութիւնը։ Երեքշաբթի մանրամասնօրէն պիտի հաղորդէ իր տնտեսական ծրագիրը :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը յօդուած մը ստորագրելով «Եունիթա» թերթին մէջ կը բաղդատէ ներկայ վարչապետը 1920ի Մուսոլինիի հետ։ Կասփէրիի կառավարութիւնը երկիրը կ'առաջնորդէ դէպի յետադիմութիւն, կ'ըսէ յօդուածագիրը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Պաղեստինեան յանձնախումբին հինգշաբթի օրուան ժողովին մէջ Անգլիոյ ներկայացուցիչը Սըր Ալեքսանտր Քէտոկըն յայտարարեց որ իր կառավարութիւնը չի կրնար մասնակցիլ այն առժամեայ վարչութեան որ պիտի նշանակուի միջազգային հիմ արկութեան կողմէ, Պաղեստինի համար փոխանցման շրջանին տեւողութեան։ Այդ մասին տրուած որոշումը շփոթութիւն եւ անկարգութիւններ պիտի ստեղծէ» դիտել տուաւ Սըր Ալէքսանտր :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլն ու ձայնասփիւռը մինչեւ շաբաթ օր տակաւին չէին հաղորդած Անգլիոյ գահաժառանգին ամուսնութեան լուրը։ Նախապէս չէին իմացուցած նաեւ իր նշանտուքը։ Մոսկուայի կառավարութիւնը ո՛չ նուէր ղրկած էր, ո՛չ ալ շնորհաւորութիւն։

ԵՐԲ ՅՈՒՍՆ ԱՆԳԱՄ ԲԱՑՈՒԻ ԲԵՐԱՆ

Զ.

«Ձէրն չէին վառ չէին յաշտ առնէր», կը գրէր անմահ Եղնիկը, Ե. դարուն (Եղծ Աղանդոց, Ե.):

Լեռը խեւ դառնայ, սեւադառնայ, դեւ դառնայ, չե՛մ կրնար դիմանալ Եզնիկի այս սքանչելի պարբերութիւնը պահ մը ծամելու փորձութեան, Արտամետի անուշահոտ խնձոր մը կրծելու ձեւով,—հո՞գս՝ եթէ դրաբարը քերուբնուք կը պահանջէ Միրզա Լեւին:

Կողբացի մեծանուն վարդապետը միտքին կ'անցընէ՞ր արդեօք, որ, օր մը, իր դիալեկտիկայով պիտի պատկերացուցէր mythomanie կոչուած հիւանդութեան տեսութիւնը:

Փրոֆ. Էրնէսթ Տիւփրէի այս հիւանդութիւնը կարելի է սահմանել քանի մը բառով. «Ախտաբանական ձգտում, առաւել կամ նուազ չափով դիտակցական ու կամովի, սուտեր յերիւրելու կամ հէքեաթներ հիւսելու»: Այս հիւանդութիւնը ընդհանրապէս կը ճարակի մանուկներու աշխարհին մէջ,— ձեզի ծանօթ չէ՞ն երախաներ, որոնք մե՛ծ յափշտակութեամբ ու պարծանքով կը պատմեն, նոյնիսկ կ'աշխատին ձեզի հաւատացնել իրենց գործած քաջագործութիւնները, միշտ անիրական: Պարծամոլութիւնը յատուկ չէ միայն մեծերուն, բայց սխալ պիտի ըլլար երեւակայական դէպքեր յերիւրելու այս ունակութիւնը բացատրել լոկ փառատենչիկ ու տմ՛դավառ ուղեղի մը ջերմութեան առաջին կայծով: Զափահասներն ալ ենթակայ են այս հիւանդութեան, որ քիչ մը աւելասարգէտ կը չլինէ, կամ վիպասան: Բայց անպայման մոլորութեան կը տանի՝ երբ այլեւս mythomaneը կը հաւատայ միայն իր հէքեաթներուն, քան իրականութեան: Տարօրինակ հաճոյք մը կը զգայ պատմութիւններ հիւսելով,— երեւակայութիւնը թել կուտայ, բերանն ալ կը մանէ, ո՛րքան շատ մանէ, ա՛յնքան կը յափշտակուի, ու կը հիւսէ՛, կը հիւսէ՛, կը հիւսէ՛: Օր կ'ըլլայ, որ այլեւս ինք ալ չի գիտեր թէ պատմածներէն ո՛րը ճիշդ է, ո՛րը ճիշդ չէ: Ինչպէս ջղջիկը կը փախչի լոյսէն, բանկ ու բումհ առողն ալ խույս կուտայ ապացուցական յայտարարէն, քննական ոգիի պահանջէն ու գիտական միտքէն: Անոր միակ մտահոգութիւնն է պատմել բաներ, որոնք կրնան զարմանք պատճառել:

Մեր Միրզան ալ mythomane մըն է, տիպարական եւ եզական:

Պատմել թէ «Ներդաշին թշնամիները» ոչ միայն գոհացած չէին իրենց քարոզութիւններով, այլեւ փորձած են,— կէնկսթրըն՛րը, բառը իրն է,— մարդ առեւանգել քաղաքին վրայէն, շոգենաւին առջեւէն, որպէսզի Հայ մը պակաս երթայ Հայաստան, ապշեցուցիչ երեւակայութեան մը ապացոյցն է անշուշտ: Բայց կը զարմանամ, որ այս սուտ-ծագո՛րծ, այս գունավա՛ռ երեւակայութեան տէրը ի՞նչպէս խելք չէ ըրեր՝ պատմելու համար առեւանգումի փորձ մը շոգենաւին իսկ մէջէն: Իրեն նմանելու ճիգով մը՝ կրնայի, եթէ ինծի դիմէր, թելադրել որ ամբաստանէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը թէ «Գէորգ Ջավուշ» օդանաւով փորձած է «Ռոսիա» շոգենաւին վրայէն առեւանգել հարիւր ներդաշնող:

Ինծի բաւ թէ ամիսներ առաջ հրաւէր ուղղուած է ժողովուրդին,— գրաւոր հաղորդել ինչ որ կը խօսուի եւ ո՛վ որ կը խօսի Ներդաշի դէմ: Գուշակեցի այս չնաշխարհիկ միտքին յղացողը, ու զարմացայ որ ինչո՞ւ կը դիմէ ժողովուրդին՝ երբ ինք կրնար հարիւրներով հիւսել նման պատմութիւններ: Ծանօթ եմ մարդոց, որոնք դրօշմաթուղթի հաւաքածոյ կազմելը գործ ըրած են իրենց, ուրիշներ՝ թիթեռնիկի հաւաքածոյ կազմելը, ուրիշներ՝ հին դրամներու հաւաքածոյ կազմելը, լսեր ու յիմարին մէկն ալ լուցկիի տուփերու հաւաքածոյ կը կազմէ, բայց ես չէի գիտեր թէ դրագէտ մըն ալ կայ, որ հաւաքածոյ կը կազմէ Հականերդաշնային բանկ ու բունկերով: Միայն թէ մինչեւ այսօր չեմ կրցած ճշդել թէ մտաւորական կազմուած, հանրային գործիչ ճանչցուած, հրապարակագիրի հովեր առած սադիմացի մարդոց քաղաքական հասկացողութիւնը քանի՞ դդումի կուտի ծանրութիւն ունի, դատելով Հականերդաշնային գրոյցներու իրենց հրատարակութիւններէն: Հ. Յ. Դաշնակցութեան մամուլը, եթէ քաղաքական կամ կուսակցական պայքարի նիւթ ուզէր դարձնել Հականերդաշնային այդ գրոյցները,— որոնք ցաւ է խոստովանիլ՝ գոյութիւն ունին, բայց թէ որո՞նց մօտ, այդ մասին՝ Խոէհ.— հրատարակութեան կուտար ոչ միայն կարգ մը նամակներ, զորս անպատասխանատու յիմարներ գրած են Հայաստանէն, ոչ միայն կարգ մը նկարագրութիւններ, զորս վատոգի փախըստականներ կատարեցին վերջերս՝ Դաշնակցութեան դէմ հայհոյութիւնը իրենց շրթներուն հայրենիք վերադառնալէ ետքը փախչելով Հայաստանէն, այլեւ կարգ մը պատմութիւններ, որոնց թե-

ՆԱՄԱԿ ԱՌ Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Սիրելի Ժ.

Առաջին խմբագրականով մը տեսողութեան անճշդութիւն մը կը վերագրէիք ինծի, երկրորդով մը, աւելի հասուն, ձեր ծուլերն է որ կը շտկէք: Պիտի փակուէր այստեղ վէճը եւ ես պիտի գոհանայի նամակովս զոր ուղղեցի Նարդունիին, զնահատելի՝ իբրեւ գրող, քննադատ եւ մարդ, եթէ չձգէիք բաց մը: Կը բաժնէք հիմա չէզոքները, ինչպէս որ պէտք էր ընել, եւ կ'ընդունիք թէ անոնց մէկ մասը ներկայացնողները տկար ու սահմանափակ ուղեղով եւ քաջութենէ զուրկ էակներ չեն: Այսպէս, կան լաւ ու գէշ չէզոքներ: Պիտի ըսեմ քիչ վերջը կան լաւ ու գէշ Հայեր միայն, ըլլայ կուսակցութեան մէջ, ըլլայ անկէ դուրս: Բայց, ճանչնալով հանդերձ այս բոլորը, կը հարցնէք թէ ինչո՞ւ ինծի պէս չէզոքները չեն մասնակցիր պայքարին, ինչ որ յիշեցնել կուտայ ինծի ձեր նախկին զառապարտութիւնը աշտարակի մարդուս հանդէպ: Կը պատասխանեմ:

Երբ բանաք 140րդ էջը Տօքթ. Աստուրեանի Հայոց պատմութեան (լաւագոյնը կ'ըսեն ինծի) կը կարդաք հետեւեալը.«Հայք ի հնուց ի վեր, մարդկանց բնաւորութեամբ եւ աշխարհին դիրքով երկմիտ ժողովուրդ մը եղած է»: Արդարեւ, որքան որ ալ համերաշխ ու բարձր ուզենք տեսնել մեզ, որքան ալ խորհինք թէ Տակիտոս մը կամ Պլուտարքոս մը եւ ուրիշներ, մինչեւ մեր օրերուն օտար գրողները եւ խլլոտ խմբագիրները չարաբար նսեմացուցած են մեզ, պէտք է ընդունինք ճշմարտութիւնը: Եղած ենք ու կը մնանք երկմիտ, թերեւս նաեւ նենգմիտ եւ երկդիմի՝ ինչպէս Ժանիւսը: Ասիկա ճակատագիրն է քիչ մը պզտիկ ազգերուն որ կ'իյնան երկու հզօր ուժերու միջեւ, ինչպէս Ռումանիան եւ Պուլկարիան եւ ուրիշներ, բայց ոչ այնքան անիշխանական եւ վնասակար ձեւով որքան մեր մէջ: Մեր ամբողջ պատմութիւնը կը հոտի այս վէրքէն: Բաւական է յիշել մեր զինուոր յօշոտող Նախարարներն ու իշխանները, որոնք կարճատես ու մնափառ՝ հայրենիքէն վեր կը դասէին իրենց անձնական շահը, ըմբռնելու համար մեր մէկզմէկ ճզմելու կատաղութիւնը, գռուզութիւնն ու նախանձը, այսօր աւելի չեշտուած հետեւելով քառասուն վիճակի մը հասած աշխարհին: Կարելի չէ անհատականութիւն իսկ ըսել մեր այս ծայրայեղ անձնամոլութեան:

Անշուշտ առանց առաւելութեան ազգակներ ալ են նոյն ատեն: Ու ատոր համար էր որ կ'ըսէի օր մը թէ մեր պատմութիւնը չէ գրուած տակաւին: Մեր ազգը չէ տուած տակաւին իր պտուղը: Ձէ ծնած: Այս է թերեւս գաղտնիքը իր յամառ տեւականութեան: Ընդհանուրին մէջ, միութենէ եւ մե-

-ը կը հասնի Ներդաշի Կոմիտէներու գրասենեակը: Վերջապէս, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ականջը խցած զանազան գայթակղութիւններու առջեւ, «Հայաստանասէր»ներէն աւելի ուժ տալով Ներդաշի հանգանակութեան, եթէ մամուլի նիւթ չի դարձներ Հականերդաշնային գրոյցները, որոնցմով լեցուած են «Հայաստանասէր»ներու մամուլին էջերը՝ անշուշտ միշտ Դաշնակցականներուն վերագրուած, սա հողմակոծ խրտուիլակներէ՞ն պիտի վախնար երբ անհրաժեշտ դատէր հրապարակութիւնը, կամ երբ ճիշդ դառնէր Ներդաշին հակառակիլը:

Այնպէս որ Միրզա Լեւի ի զո՛ւր զօռ կուտայ միթոմանի տաղանդին, պատմելու համար Հականերդաշնային սխրագործութիւններ: Շատ լաւ գիտէ թէ ինչ ուժ ունի եւ ինչքան կը տիրապետէ Դաշնակցական մամուլը Սփիւռքի մէջ, ու Լեւը չէ, հետն ալ հազար դեւ, որ սարսափ պիտի տարածէր աղջամղջային իր պատմութիւններով կամ մթութիւն՝ ... Քէրպէ-լայի գիշերներով:

Մեր Միրզան, սակայն, կը սիրէ հերոսանալ,— «Ռոսիա» շոգենաւին մօտ ու Արենասի կայանին մէջ՝ իր ո՞վ ըլլալը իրեն հարցնողները չէին գիտեր անշուշտ, որ ազգերթի այդ ժամերուն՝ միայն Հականերդաշնային գրոյցներ հաւաքող եւ այդ ձեւով անուն չինող նշանաւոր անձնաւորներէն մէկը չէ ինքը, այլ գրագէտ մը, որ Ռէզիսթանսին մէջ է նետուած առաջին օրէն, ահաւոր ու սարսափելի մայրկեաններ ապրած՝ վտանգաւոր գործերու մէջ, նոյնիսկ մատնուա՛ծ, այո՛ այո՛, մատնուա՛ծ,— ա՜խ, Աստուած իմ, ո՛րքան կը բարախէ սիրտս՝ մերյիշելով սարսափի այդ վայրկեանները, կ'ըսէ դեռ:

Մատնութեան պատմութիւնը յաճախ փորձանքն է մատնութեան, բառ ժողովուրդին տրամաբանութեան, բայց Միրզա Լեւին այդ պատմութեան մէջ mythomaneն է որ կը խօսի դարձեալ:

. . Բարեկամներս՝ ճանչցանք մարդը, անցի՛ր այլեւս «ապացոյց»ներուն կ'ըսեն ինձ, մինչ Եզնիկ կը հարցնէ՝ կ'արժէ՞ պատասխանել «դանդաչանաց բանից տխմարաց մտաց կարկատելոց»:

Հաճելի է ինձ քակել այդ կարկատանները, ինչ մեղքս պահեմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

-ութենէ զուրկ մեր անցեալն ու ներկան կուտան մասնակի մեծութիւններ իրենց ժանրամասնութեանց մէջ, Արտաշէս մը, Տիգրան Բ. մը (որ եթէ չկրցաւ Միջերկրականէն դուրս նետել գոռոզ ու իրենք զիրենք քաղաքակրթուած կարծող Հռոմայեցիները, պէտք էր ջանար տապալել գոնէ պարթեւներուն որջը, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ փրկուէին մերթ Արեւելք եւ մերթ Արեւմուտք դառնալէ) եւ ուրիշներ, մինչեւ մեր առիւծ հայդուկները: Հրաշքներ հոս ու հոն, Կիլիկիոյ ակախութիւնը, Զէյթունը, Արարատ, Սարդարապատը... վառնուած անսահման ճիգեր, արիւններ, յոյսեր ու երազներ, որոնց քառորդով միայն, չնորհիւ իրենց աշխարհագրական դիրքին, մեծութեան հասած են արեւելեան ու արեւմտեան ազգեր: Ազգային ամուր ոգի, անապառ ու աւելի կատաղի՝ արնոտ, փոթորկոտ, դարերն ի վեր, որոնց ընթացքին մեռան բազմաթիւ վիթխարի ու վայրագ կայսրութիւններ: Անխոնջ պայքար մը՝ չտեսնուած ոչ մէկ ազգի ազատագրութեան պատմութեան մէջ: Պէտք է ծնինք:

Հայը երկմիտ է ու իմ նպատակս չէ ուրեմն ջնջել այդ երկմտութիւնը: Ժամանակին կային պարթեւասէր եւ Հռոմի խենթ կուսակցութիւններ: Այսօր ալ մեր բոլոր կուսակցութիւնները կրնան արդարացնել իրենց գոյութիւնը: Պայքարը կենսունակութիւն կուտայ: Բայց գաղափարական պայքարը: Պատերազմը, դժբախտաբար, կը հանդիսանայ քաղաքակրթութեան ազդակ մը: Կրօններն իսկ, վարդապետներն անգամ կը կռուին իրարու հետ: Մարդը եսասէր է: Կարեւորը այն է որ, ազգի մը մէջ, այդ պայքարը ըլլայ մաքուր: Պատերազմները բարոյական չեն ճանչնար: Բայց մեր կուսակցութիւնները ունին համերաշխութեան գետին մը հայրենիքը: Անկախ երկիր մը, մեծ ժողովուրդ մը կրնայ տանիլ կռիւներուն ամէնէն աղտոտը բայց ոչ մենք: Դժբախտաբար այդ է որ կը տեսնենք քանի մը տարիներէ ի վեր Սփիւռքին մէկ ծայրէն միւսը: Գաղափարներէն աւելի անձնական զգացումներն են որ կը յօշոտուին, հաշիւներ որ կը մաքրուին, անախտութիւններ որ իրարու կը զարնուին: Ու քիչ մը հեռուէն դիտողը կը տեսնէ նաեւ թելերը որ կը խաղցնեն այդ հերոսները: Չէզոք հայ մտաւորականը, այս պայմաններուն մէջ, կռուելու պէտքը չզգար: Օտարութեան մէջ, կը կտրեն իր թեւերը: Երկրին մէջ, ան պիտի խօսէր ժողովուրդին: Ու բոլորս ալ գիտենք թէ կուսակցութիւնները չեն որ կը ներկայացնեն ժողովուրդը: Ազգը կամ հայրենասիրութիւնը անոնց մենաշնորհը չէ: Օտարութեան մէջ ենք դժբախտաբար, ու գործ ունինք հասարակութեան մը հետ որ կը հետեւի փշոտ հովին, միամտութեամբ, հայրենասիրութեամբ եւ անշուշտ անձնական շահերով: Ահա ապերախտութեան աղբիւրը դաշնակցութեան դէմ եւ իր միակութեան պատճառը: Չէզոք մտաւորականը, չի կրնար մասնակցիլ ոչ այդ կեղտին ոչ ալ ժողովուրդին, վասնզի հակառակորդ կուսակցութիւնն ալ ունի իր արդարացումները: Ան է ի վերջոյ, որ կը խոստանայ փրկել Սփիւռքը:

Ու չէզոք մտաւորականը կը հասնի երբեմն նաեւ համապատասխան չգտնելու այդ կուսակցութիւնները իրեն: Գոհացում չեն տար աջէն ու ձախէն: Կը պահէ համակրութիւն մը միայն: Ու միթէ տկարութի՞ւն մըն է ասիկա, անշուշտ բայց դժգոհ իր այս կեցուածքը, երբ մեծ տարբերութիւն մը կը տեսնէ կուսակցական վարդապետութիւններուն տեսականին ու գործնականին միջեւ: Այլապէս խուլ պիտի չմնայի անձնապէս համայնավարութեան հանդէպ, որ մեծ յեղաշրջում մըն է մարդկային պատմութեան մէջ:

Կը փակեմ ուրեմն մեր երկմտութեան առջեւ ունեցած այս դառնութիւնս, երկմտութիւն մը՝ որ սկսած է Արեւմուտքի, քաղաքակրթութեան սէրով, միշտ Եւրոպային կողմը դառնալով, երբ Արեւելքին հետ էր մեր գործը, եւ կ'առնէ հիմա նաեւ իր վրայ կեղծ հայրենասիրութեան մը պատմուճանը:

Ահա թէ ինչ պիտի տեսնէինք վարէն դիտելով, վերէն՝ չէզոք մտաւորականը կը դատապարտէ կուսակցութիւնները եւ մէջինները: Տեսած ենք երեք պատերազմներ եւ յեղափոխութիւն մը ջարդ մը եւ եւրոպական քաղաքակիրթ կոչուած քաղաքները՝ հասնելու համար հոս, այս մեռնութեան բարձրաւանդակին վրայ: Հերքուած՝ երէկուան ըռուածները, ըռողներուն կողմէ իսկ: Համաշխարհային ու ազգային սխալներ: Հարցը, ջարդուածներուն վրայ նետուած թուղթ՝ օտարներուն ու մեր կողմէ: Ծարուածները, զոհերը աշխարհին: Վերէն նայողը կը դատապարտէ ամէն քաղաքականութիւն, ինչպէս եւ ամէն կրօնք՝ պատերազմներու եւ ջարդերու պատճառ: Եւ ահա խաղաղութիւնը, քաոսը... խաբուելու ատակներն են միայն որ կրնան դեռ խորապէս հաւատալ ու կռուիլ, անոնք որ չեն տեսներ աշխարհի անհեթեթ ողբերգութիւնը...

Այսպէս, չէզոք մտաւորականը ոչ միայն ստիպուած չէ կուսակցական ըլլալու այլեւ կը ստիպուի չըլլալ: Եւ նուազ քաջ ու նուազ հայրենասէր չէ ատոր համար: Ընդհակառակը, ան ազգին հետն է եւ ոչ թէ հատուածականներուն քով:

Ու իրաւունք ունի մնալու իր աշտարակին մէջ ։

Մեր ճանչցած բոլոր մեծ գրողները, Պոլէն-ռէն, Մալլարմէէն սկսեալ, հեռու մնացած են կուսակցութիւններէ՝, կամ մտած են անոնց մէջ ու հեռացած, ինչպէս ժիտ մը և ուրիշներ։ Զօհրապ Դաշնակցական մը չէր, եթէ պէտք է հայ անուն մը տալ, եւ ըլլալով չէզոք ոչ սահմանափակ ուղեղ մըն էր եւ ոչ ալ կամակոր էակ մը։ Դաշնակցութիւնը, ընդհակառակն, օգտուեցաւ նմաններէն ինչպէս եւ չէզոք հայդուկներէն, որոնք իր փառքը հիւսեցին։ Նկատի առնուելիք կէտ մըն է ասիկա, սիրելի Ժ.։ Զխոովել չէզոք համակիրները...

Ուրեմն, կայ մտքի սահման մը ուր հայ մտաւորականը, մնալով վեր առօրեայ, վաղանցիկ ու շատ անգամ կեղտոտ պայքարներէն, կ՚ըլլայ աւելի ազատ, լայնախոհ, ազդասէր եւ քաջ եւ օգտակար։ Պայքարը կամ փողոցը չէ որ հանճարը հանճար պիտի ընէր եթէ ասիկա չունենար իր մէջ երկնատուր, կամ սերունդներու խմորէն կազմուած այդ շնորհը։ Պէհովէն մը, Նիչէ մը, Քաֆքա մը եւ հին ու նոր փիլիսոփաներ փողոց չիջան։ Ընդհակառակն, անոնք իրենց փղոսկրէ աշտարակին մէջէն տեսան շատ աւելի անդին, զգացին ու ապրեցան շատ աւելի խորապէս, քան անոնք որ գիրար կը հրեն մայթերուն վրայ ազատ կարծելով իրենք զիրենք։ Կեղծիքներէն ու պատանքներէն վեր պէտք է փնտռել միայն այդ ազատութիւնը եւ ոչ թէ ինքնախաբէութեան մէջ։

Հայ չէզոք մտաւորականը պէտք չունի տեսնելու կարճատես մնափառներ ու խեչափառներ որ կը կրեն Հայու անուն մը, կատաղութեան ախտէ բռնուածներ, յամառներ ու հաստագլուխներ։ Ինչո՞ւ իջնել մինչեւ հող եւ խորհիլ դաս տալ անոնց։ Ինչու հայրենասիրական պարտականութիւն նկատել այս թշուառութիւնը փորելը, երբ ոչ մէկ գաղափարականութիւն կայ անոր մէջ, քաղաքական ու գրական գետնի վրայ փտած իր խեղճութեամբ։ Չէզոք հայ մտաւորականը գիտէ ուրկէ պէտք է քաղէ իր ազգին մեղրը՝ ազգին համար։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

ԽՄԲ.— Հետեւեալ հարցումներուն տրուած պատասխաններէն ո՞րը ճիշդ է։ Եթէ տարակոյսի մէջ էք տեսէք չորրորդ էջը ։

1.— Խրիմեան հայրիկը ե՞րբ մեռաւ — 1911ին, 1900ին, 1907ին ։

2. Աշխարհի ամէնէն բարձր լեռը ո՞րն է — Արարատը, Մօն Պլանը, Էվէրէսթը ։

3.— Ամէնէն երկար գե՞տը— Նեղոսը, Դանուբը, Ամազոնը ։

4.— Հայաստան քանի՞ մղոն տարածութիւն ունի — 15.600, 8000; 11.580:

5.— Հետեւեալ բառերուն մէջ ուղղագրական սխալներ կա՞ն — գահավէժ, թամփ, փոյք, խոստում ։

6.— Ամերիկան քա՞նի նահանգներ ունի — 43, 39, 48:

7.— Աշխարհի ամէնէն մեծ կղզին ո՞րն է — Անգլիան, Նոր Զելանտան, Կրոէնլանտան ։

8.— Ո՞ր է ամէնէն կարծր մետաղը — ոսկին, երկաթը, փլաթինը ։

9.— Ո՞վ է հեղինակը «Ծաղկամատեան»ին — Զիթունին, Նարդունին, Որբունին ։

10.— Սթալին Խորհ. Միութեան ի՞նչն է — նախագահը, վարչապետը, ներքին նախարարը։

11. Ե՞րբ ստորագրուեցաւ Ատլանտեան Ուխտը — 1940ին, 1945ին, 1941ին։

12.— Թուրքիա ե՞րբ պատերազմ հրատարակեց Գերմանիոյ դէմ — 1945 Փետրուար 23ին, Մարտ 14ին, Յունուար 3ին։

ՊՈՒՏ՛Մ ԾԻԾԱՂ

Բարձր ոճ կամ...

Որոշեցի։ Գեղարուեստական քննադատութեան ճիւղին պիտի հետեւիմ։ Ձիրք ալ չի պահանջեր այս ասպարէզը ։

Զրի թատրոն կամ երգահանդէս կ՚երթաք ։ Նկարացուցադրութիւններէն ալ կ՚օգտուիք ։ Արուեստագէտներն ըսես, չուրջդ կը դառնան քեզ սիրաշահելու համար։ Նոյնիսկ կը վախնան քեզմէ...

— Բայց կարողութիւն կ՚ուզէ։ Մշակում եւ ուսումնասիրութիւն՝ երկար տարիներ։

— Օ՜հօ՜, միամիտ մտածում։ Ես Հայ քննադատ պիտի ըլլամ։ Ներկայ դարը կարճ, կտրուկ եւ դիւրին ճամբաներու դարն է։

Իմ ընտրած ճիւղս, դրամագլուխ ալ չի պահանջեր։ Փոքր տետրիկ մը, երախայի մատիկին մեծութիւնով կապարագրիչ մը։ Ահա բոլորը...

Կը նօթագրէք դերասաններուն երգիչ-երգչուհիներուն անունները։ Եւ տետրը կը կոխէք ձեր գրպանը։ Պէտք չունիք հանդէսին ամբողջ տեւողութեանը փակուած մնալու սրահին մէջ։ Ցայտագիրն ալ մեծ չափով կ՚օգնէ ձեզի, եթէ հակառակ պարագային՝ նշատետրը տանը մոռցած ըլլաք։

Սկսինք, փորձել հատ մը։ Ամենադժուարին մասն է այս «սկիզբը»...

« Շարաթ գիշեր, ասեղ ձգելու տեղ չկար — պայման է այսպէս ըսել — Զոյգ Աղուաւ Թատրոնին մէջ։ Մէկ աթոռը երկու գէր, երեք նիհար մարդու յատկացուած էր։ Սրահի դռնբացէքը, ճիշդ ժամանակէն՝ ժամ մը յետոյ տեղի ունեցաւ։ Ժողովուրդը անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ սկսաւ։ Այնքան գեղարուեստասէր է Հայը։ Իր մայրենի մշակոյթին համար հոգի կուտայ։ Երբեմն, նոյնիսկ, դրամն ալ չի խնայեր անոր համար »։

«Որքա՜ն անգութ բան պիտի ըլլար, մեր ժողովուրդին գեղարուեստական մղումը վերագրել», տալոջը տղուն համար աղջիկ տեսնելու, խըրուկ համբըմին հետ տեսակցելու, սանկ քանի մը հայրենակիցի հանդիպելու, կամ նոր գնած մուշտակը ցուցադրելու՝ օթեակի ցուցափեղկէն»ի պէս անիրաւ պատճառներու»։ Անցնինք նիւթին։

« Բոլորովին նորութիւն էր կտորը։ Ձայն՝ հայ թատրոնի թացն ու պասկը նկատելու միտում մը ցոյց տալը, իրաւունքի սահմաններուն կը մօտենա՞ր։ Բեմայարդարումը, խաղին բուն իմաստին թափանցելու, եւ ժամանակավրէպի հակում մը յօրինելու տեսակէտէն անդին, դժուար պիտի ըլլար ճշդորոշել ։

Դերասանները, իրենց բուն դերին մէջ մտած կամ մտնելու ճիգերով դատուած ըլլալու իրողութիւնը արդարացումի կուգար։ Ա. և Գ. արարուածներուն մէջ, Խ. Մեղումեանի, կատարելութեան հասնելու, մեր յոյսերը ի դերեւ չհանելու ճիգը, մեզ եւ հանդիսականները ծափի մղելու չափ առաջ երթալը դիմահատելի էր։ Գ. Թամիսեանի խաղարկութիւնը, կրնար աւելի մեծ շարժումներու մղումը ենթադրել տալ, բայց ուշացաւ. Օր. Թոփիկեան, բեմին զեփիւռն էր, վայրկեաններ եղան ուր, ինքզինքը գերազանցելու մթնոլորտը գրաւելու չափ ուժգին էր։ Մեծ յոյսեր ենթադրել կուտան օրիորդին քնքուշ եւ շնորհալի ձեւերը ։

Աւելի անթերի կրնա՞ր ըլլալ այս առաջին բեմադրութիւնը։ Բայց այս առաջինը, մեզ, թերութեան եւ տկարութեան տեսարաններէն յափշտակելու բոպէներով ակաղձուն էր եւ քննադատին գրիչը քրտնցնելու առաղձով յուսադրուած »...

Կամ։ «Երէկուան երգահանդէսը, հայ երգի ցուցահանդէս ըլլալէ աւելի, հայ հոգիին պոռթկումի, ջղիժացումի ու հայ հազագի կարողութեան փաստարկումը հաստատելու գերազանց առիթ մը համարելը անիրաւ չէր ըլլար ։

Ցայտագիրը հարուստ եւ գեղատիպ։ Երգացանկը ընտրովի եղած ըլլալու հանդամանքէն զուրկ չէր ...

Խումբը երկսեռ։ Նորութեան միտում մըն ալ այս։ Երգիչներուն ուղղահայեաց կեցուածքի ոճը անկրախ։ Ձայնատութիւնը տեղին։ Խմբավարին, իր շարժումներուն մէջ խնայողական ըլլալու ճիգ մը փորձելը փափաքելի կրնայ ըլլալ ։

Մեներգները, հարուստ ձայներու ներդաշնակութեան մտահոգութիւնով մը բռնաւոր, մեղի տուին, ինչ որ պէտք էր։ Տիկին Սամուէլեանի մեներգը, թեւատարած եւ դէպի ժողովուրդը հակած ձեւով մը, քնքուշ զգացումներ թելադրեցին մեզի։

Պ. Կալէմեանի, դաշնակի ստեղնաշարին մատնահարումը, թոնալիթէի չափաբերութեան պահանջը կը զգացնէին կարծես թէ»։

Հպարտ եւ կլայեկուած դուրս եկանք սրահէն »։

— Ես բան չհասկցայ այս տողերէն։— Ես, սանկ բաներ մը հասկնալու պէս եմ։ Զէ՞ք կրնար քչիկ մը բացատրել մեզի այս ձեր գրութիւնը։

Օ՜, գեղարուեստական քննադատական բարձր ոճ է այս։ Ասկէ աւելի պա՞րզ։ «Քնքական» կամ «Վարժութիւն Մանկանց» կարդացէք, տղաքս ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

★ Կոմինֆորմին յաջորդ ժողովը պիտի գումարուի Պելկրատի մէջ յառաջիկայ Նոյ. 29ին ։

★ Ամերիկացի զօրավար մը Լ. Օլիվըր որ անցեալները յայտարարած էր թէ «հայկական ջարդերուն պատասխանատու են իրենք, Հայերը», պաշտօնանկ եղած է իր անփափկանկատ յայտարարութեան պատճառաւ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Երիտասարդ ամոլը, քաշուեցաւ յարկաբաժնին մէջ ու լռեց։ Բայց Արամ վարպետ ոչ։ Զատկի սէրը, երբեմն երբեմն, ձայն կը քաշէր անոնց սենէն ներս։ Նազլու կռահեց։ Նախանձը ալ աւելի հրահրեցաւ կուրծքին տակ։ Կատղեցաւ։

Իրիկուն մը, սովորականին պէս, երբ Արամ վարպետ ուղղուեցաւ դէպի տղուն սենեակը, Նազլու վազելով՝ պոռաց երեսին.

— Շիտակ տուն չիգա՞ս ։

Ծերունին վիրաւորուեցաւ։ Բայց առանց լսելու, դարձեալ մտաւ ներս։ Երկու խօսք, քիչ մըն ալ ժպիտ՝ եւ ահա վերադարձաւ։ Աչքերը կարմրեր էին։ Նազլու շրթները կարեց։ Քանի մը տարտամ նայուածքներ։ Ցուցում եւ հառաչանք ։ Եւ փոթորիկը պայթեցաւ ։

— Բաի ձայն չհանեմ, բայց կը տեսնեմ որ ձըլլար, իւրաքանչիւր բառի վրայ շեշտ մը դնելով՝ պոռաց Արամ վարպետ։

— Որովհետեւ արդարութիւնը կը խօսիմ, պատասխանեց Նազլու ։

— Արդարութի՞ւն։ Տունս քանդեցիր, ու տակաւին արդարութեան մասի՞ն կը խօսիս։ Ես կեանքիս մէջ, այսպիսի հարուած երբեք տեսած չէի, եւ ոչ ալ, մեր գերդաստանին մէջ տեսնուեր է։Բայց դուն, առջի այս սեմէն ներս դրիր թէ ոչ, տակն ու վրայ ըրիր տունս։ Ո՞վ լսեր էր, որ հարսը տղայ լիրամէկ զատուին ։

Թող չզատուէր, իրեն ով ըսաւ որ կնկան վարտիքը մտնէր ։

— Զայնդ իջուր։

— Զես կրնար արգիլել։ Պիտի խօսիմ։ Մինչեւ որ հասկնան թէ ինծի Նազլու կ՚ըսեն ։

Արամ վարպետ, ամօթէն կաս կարմիր շրթները խածաւ ու լռեց։ Թոնրատունը, հեռըհետէ կը մթնէր։ Ճրագը կ՚ուշանար ։ Բայց Նազլու, յամառօրէն դեռ կը խօսէր ։

— Վաղը, վաղը թող լուսնայ, ու ես անոնց պիտի տրամեցնեմ։ Էրիկ կնիկ, պէտք է որ ճանչնան Նազլուն։ Պէտք է որ ...

Ցանկարծ սոսկալի որոտում մը լսուեցաւ։ Թոնրատան պատերը, քանի մը հեղ ցնցուեցան ու եկան։ Կայծակը, հրեղէն սուրի մը պէս երդիքէն կախուելով՝ կը լուսաւորէր մինչեւ մութ անկիւններ։ Երկինքը, կ՚ըսես, հիմա պիտի փլի ։ Ահա քանի մը խոշոր կաթիլ եր։ Ցանկարծ, Նազլու, ձեռքը ծունկին զարնելով՝ մըմնջեց ։

— Մըեայ, աչքս չելլայ, լաթերը տանիքը մոռցեր եմ։ Դուն ալ բերանդ կարեր նստեր ես, չխօսի՞ս։

— Մատս քթիս. հօ՞տ կուտայ Նազլու, ի՞նչ գիտեմ թէ տանիքը լաթ ունիս։

Նազլու, ջղայնացած՝ ելաւ ու տանիք վազեց։ Անձրեւը կ՚իջնէր։ Քաջութիւն չունեցաւ մինչեւ վերը հասնելու։ Ահա, կաթիլները աւելի խոշորցան։ Հովը կուժուրտաց։ Սարքինաներու խուրձերը, որոնց վրայ փռուած էին ճերմակեղէնները, տակն ու վրայ եղան։ Մէկ երկու կտորը հովը առաւ ու թռցուց։ Նազլու ալ չկրցաւ համբերել։ Ջղայնացած՝ բերանը բացաւ,

— Քեզի պէս հովին, քեզի պէս արդեւին ակը գոցուի, Արդե՞ւ կ՚ուզես, առ քեզի փորձանք ։

Երկինքը աւելի մթնեց։ Հովը կրկնապատկուեցաւ։ Տեղատարափը կը ծեծէր գետինը։ Նազլու չուարեցաւ։ Վրան գլուխը թրջուած՝ փորձեց ետ դառնալ։ Սակայն, հովը, գլխուն շղարշը առաւ թռցուց։ Թրջուած մազերը, օձի պէս պլլուեցան քթին ու բերնին։ Ցուսահատ, կեցաւ պատին տակ, բերանը բաց ։

— Տունդ ու տեղդ աւրի, դուռդ գոցուի, Աստուած։ Ալ հերիք է, ալ հերիք է ...

Այս պահուն, կարծես խաւարը ճեղքուեցաւ, ու երկինքէն՝ կրակէ սուր մը, ահաւոր որոտումի մը հետ ինկաւ Նազլուի գլխուն։

Նազլու կայծակնահար, մահուան վերջին հանդիպը կ՚արձակէր ։

Ցանկարծ անձրեւը դադրեցաւ։ Հովը ալ չէր փչեր։ Աստղերն սկսան փայլիլ։Խաղաղութիւն ամէն կողմ ։

Որոտումէն վերջ, Գարեգին սրտատրոփ, բահը առաւ ու տանիք վազեց։ Աջ ու ձախ, սրտաճմլիկ տեսարան մը կը պատկերանար։ Շտեմարանը ամբողջութեամբ փլեր էր։ Սարքինաները անընդհատ կը վառէին։ Ու քիչ մը անդին, կիսափուլ պատին տակ, ցնցոտիներու դէզ մը կը մխար։ Մօտեցաւ։ Աչքեր ու թեւեր։ Մազեր որ կ՚այրէին։ Մարմին մը, որ արդէն սկսեր էր տապկուիլ։ Աւելի մօտեցաւ։ Տեսաւ որ Նազլուն էր։ Սիրտը կոտրաց։Սակայն, առանց քաջութիւնը կորսնցնելու, վերցուց կապերտ մը ու վրան ձգեց ։

Հիմա, գիւղացիներն իրենց բահ ու բրիչով -

ԺԱՄԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդաժողովին Ֆրանսական պատուիրակութիւնը պիտի մեկնի վաղը՝ երկուշաբթի արտաքին նախարար Ժորժ Պիտոյի առաջնորդութեամբ: Խորհրդաժողովը պիտի գումարուի երեքշաբթի օր քննելու համար Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներու խնդիրը: Կը մասնակցին միայն Չորս գլխաւոր Դաշնակիցներու արտաքին նախարարները: Քաղաքական շրջանակները ընդհանրապէս յոռետես են եւ յոյս չունին որ համաձայնութիւն գոյանայ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային գօտիին աջակողմեան խմբակցութեան ղեկավարներէն Ֆրանց Հոյէր ամերիկեան գօտին փախած է՝ վախնալով որ կը ձերբակալուի ռուսական զաղտնի ոստիկանութենէն: Հոյէր յայտարարած է որ այլեւս չէր կրնար հանդուրժել համայնավարներու կամայական մենատիրութեան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ փախած է Սոցիալ Դեմոկրատներու նախկին պետը Կարոլի Փայէր:

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ համայնավարները սկսած են յարձակիլ կառավարական ուժերուն դէմ: Կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակուած էր յունուարին որովհետեւ կը հետեւէր ապօրէն միջոցներով ձեռք բերել երկրին անկախութիւնը:

ՍԵՒԱՍՏԱՓՈԼԻ մէջ տեղի կունենայ դատավարութիւնը գերմանացի զօրավար Էնէքէի որ գրաւման շրջանին խժդժութիւններ կատարած էր Քուպանի հովիտին մէջ, քարուքանդ ըրած էր գործարաններն ու հանրային շէնքերը եւ աքսորած էր 160.000 քաղաքացիներ: Զօրավարը իր խոստովանութեանց կարգին ըսած է որ Պերլինէն կարգադրուած էր իրեն Քըրչի բնակչութիւնը մաքրագործելու համար:

ՍՆՆԴԵՂԷՆՆԵՐՈՒ պակասը չափազանց զգալի է Պուլկարիոյ մէջ: Հացի բաժնեչափն է օրական 300 կրամ: Ոչ ճարպեղէն կայ, ոչ ալ շաքար: Սովի անմիջական վտանգ չկայ, բայց ուտելիքներու բաշխումը խիստ հսկակշիռի տակ առնուած է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գօտիին զինուորական իշխանութիւնները անցեալ շաբթու բացին մասնաւոր դասընթացք մը՝ զինուորներուն սորվեցնելու համար Խորհրդային Միութեան աշխարհագրութիւնն ու բաղկացուցիչ հանրապետութեանց պատմութիւնը: Հրատարակուած է գրքոյկ մը որուն յառաջաբանին կը բացատրէ թէ համայնավարութիւնը ինչ նպատակներ կը հետապնդէ Ամերիկայի ինչպէս նաեւ ամբողջ աշխարհի մէջ: Ամերիկայի զինուորները այս դասընթացքին մէջ լրիւ տեղեկութիւններ պիտի առնեն թէ Ռուսիա ինչպէս իր ափին մէջ առած է դրացի երկիրները «ուր ամէն ընդդիմութիւն ջախջախուած է, ղեկավարներ սպաննուած են եւ բոլոր տեսակի ազատութիւններ անհետացած»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ 597 միլիոն տոլարի անմիջական օգնութիւն մը հասցնելու առաջարկը զոր նախագահ Թրումըն խորհրդարանին Ներկայացուց անցեալ օր, պիտի քննուի վաղը եւ հաւանական է որ քուէարկուի մինչեւ չորեքշաբթի: Միւս կողմէ, սակայն, տոլարին արժեզրկումը կասեցնելու համար առաջարկուած ծրագիրը մեծ ընդդիմութեան պիտի հանդիպի:

ՃԻՇԴ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1. 1907ին: 2. Էվէրէսթը: 3. Ամազոնը: 4.,11580: 5. Գահաւէժ, Թամբ, զոյգ: 6. 48: 7. Կրօէնլանտան: 8. Փլաթինը: 9. Նարգուէյն: 10. Վարչապետը: 11. 1941ին: 12. 1945 փետրուար 23ին:

րով՝ կը ձայնեն ու կուգան:

— Հասէք՝ կրակ կայ, կրակ ...

— Աստուծմով վարպետին եւ իր տղուն ու հարսին բան չըլլայ, բայց թող սատկի կնիկը:

— Այս Նազլուն է, Նազլուն է, պոռաց երիտասարդ մը մութին մէջէն:

— Աստուծոյ բարկութիւնն է:

Ու ձայներ որ կ'արձականգէին.

— Մատաղ ըլլիմ իր զօրութեանը, շատ աղեկ դատաստան մը տեսեր է:

— Բոլոր չարերուն վախճանը այս պիտի ըլլի:

Այս ձայներէն, Արամ վարպետ վեր ելաւ: Տեսարանը տակն ու վրայ ըրաւ նիրոր: Ամէն կողմ կրակ, աւերակ, մոխրակոյտ: Շուարեցաւ: Գիւղացիները չծածկեցին պատահածը:

— Վարպետ, արեւը քեզի, տղուդ եւ հարսիդ, կայծակը Նազլուին զարկած է:

Արամ վարպետ բան մը եղաւ: Մութին մէջէն՝ երկու անծանօթ ձեռքեր բռնեցին զայն: Ուզեց մօտենալ եւ չօշափել, բայց, չձգեցին:

Պահ մը այդպէս, թաշկինակը աչքերուն կեցաւ: Երբ սթափեցաւ, տեսաւ Սառան, որ ձախ կողմը կեցեր կը հեծկլտար: Ու աջը՝ Գարեգին լուռ, անշարժ:

— Զաւակներս ...

— Հայրիկ, մեր անոյշ հայրիկը:

Այդ գիշեր, խաղաղութիւնը եկաւ, ու դարձեալ, հայր եւ որդի միացուց այդ աւերակներուն վրայ:

(Վերջ) ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պ. Տիգրան Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Շըտիկեան, Տէր եւ Տիկին Քըզըրեան, Պ. Վազրիկ Շըտիկեան, Օր. Պէաթրիս Քըզըրեան, Այրի Տիկ. Մաքրուհի Խըսըրեան եւ աղջիկը (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Նալպանտեան (Էրմօն), Տէր եւ Տիկին Եա. Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շըտիկեան ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց եղբօր եւ ազգականին՝

ԸՆԿԵՐ ՄԻՀՐԱՆ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

որ մեռաւ Նոյեմբեր 20ին, 57 տարեկան հասակին մէջ:

Թաղումը պիտի կատարուի երեքշաբթի 25 Նոյեմբերին, ժամը 16ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 17 rue de l'Arrivée, Enghien les Bains: Մարմինը պիտի ամփոփուի Անկէնի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Հաղորդակց. միջոց.— Երկաթուղին Gare du Nordէն կը մեկնի ժամը 14.25ին:

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը
Չափի վրայ, երկու փորձով
Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն
կ'ունենաք զայն
ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել DORMES, 5 Rue St. Apolline
Paris—Métro Strasbourg–St. Denis Հեռ. Tur. 83-63

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Արտա Մանտիկեանի

(Ա. մրցանակ Աթէնքի երաժշտանոցէն), 24 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին: Մասնակցութեամբ ANDRÉ COLLARDի դաշնակ: Յայտագիրը կազմուած է մեծ երաժիշտներու գործերէն: École Normaleի սրահը, 78 rue Cardinet, métro Malesherbes:

Տոմսերը 50 — 200 ֆրանք: Chez Durand, 4 Place de la Madeleine եւ Թատրոնի սովորական գործակալութեան մօտ:

ԿՈՉ ԹՈՔԱԹՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Համաթոքաթցիներու Վերաշինաց Միութեան Մարսէյլի Մ. ճիւղը վերակազմուեցաւ Նոյեմբեր 3ին եւ նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ ատենապետութեամբ Պ. Յ. Գազանճեանի եւ ատենադպրութեամբ Պ. Գ. Նազարեանի: Ներկայիս կոչ կ'ընէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Թոքաթցիներուն հաւաքուիլ Միութեան շուրջ, ուժ տալու համար Ներգաղթի ազգահաւաքման գործին եւ Հայաստանի մէջ Նոր Եւդոկիայի կառուցման նուիրական աշխատանքին:

Վստահ ենք որ մեր բոլոր արտացաւ եւ հայրենասէր ազգակիցները պիտի փութան անդամագրուիլ եւ աջակցիլ նորակազմ վարչութեանս:

Հասցէ.— 45, rue Sainte Barbe, Marseille:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը: Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն): Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն: Գին 100 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջաններու ընկերները, երկուշաբթի 24 Նոյեմբեր, ժամը 7ին, ընկերվարական-ներու սրահը, 53 rue de Grignan: Ներկայանալ անդամատոմսերով: Ժողովը կը տեւէ մինչեւ 9.30: Ներկայ պիտի ըլլան Ամերիկայի մեր ընկերներէն Վարդգէս Ահարոնեան եւ Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն, ընկերահամակրական խնջոյքը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը ժամը 2էն 12, Յոյներու սրահին մէջ եւ «Վարանդեան» կոմիտէի հովանաւորութեամբ: Գեղարուեստական յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդրոնական Ֆըրանսայի (Լիոն, Տէսին, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Կրընոպլը) Շրջ. վարչութեան ժողովը Նոյեմբեր 23ին Կիրակի օրը առտուան ժամը 9ին, 25 Place Bellecour: Կարեւոր օրակարգ, պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 23 նոյ. կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, վաղը երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ:

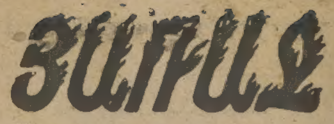
Նոյեմբեր 23 կիրակի, ժամը 3—9: 66 Route Nationale, Viroflay:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ եւրոպական պարեր: Աժան պիւֆէ: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փոն տը Սէվրէն առնել 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Grace de Dieu, (Viroflay): Սէն Լազարէն եւ Մոնփառնասէն երկաթուղի, իջնել Վիրոֆլէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յունաստանէն Յակոբ Յարութիւնեան կը փնտռէ իր եղբայրը Երուանդ Յարութիւնեան: Տեղեկութիւն ունեցողները կը խնդրուի իմացնել Մանուկ Գըրպաշեանի, 61 rue Moulin à Vent, Sarcelles (S. et O.):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 25 Novembre 1947 Երեքշաբթի 25 Նոյեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5197-Նոր շրջան թիւ 806 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՎԵՐԱՔՆՆԷ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ՕՐԷՆՔԸ !

ԽՄԲ.— Պոլսահայ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնը.—

«Ճումհուրիէթ»ի Անգարայի թղթակիցը հեռաձայնով հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.

ԱՆԳԱՐԱ, 16 (հեռաձայն).— Մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, ժողովրդապետականութեան զարգացման տեսակէտով բարեփոխելի օրէնքներու կարգին քննութեան առարկայ են նաեւ փոքրամասնութեանց վերաբերեալ կարգ մը օրէնքներ եւ կանոնագրեր։

Կը նախատեսուի արդի պայմաններուն պատշաճեցնել այդ կանոնագրերը, որոնք պատրաստուած են սուլթանական շրջանին։

Այս առթիւ կը քննուին նաեւ Պատրիարքարանի կանոնագրերը, որոնք խմբագրուած են մեծ եպարքոս Ալի փաշայի օրով։

Կ՚ըսուի թէ խնդրոյ առարկայ կանոնագրերուն կարգ մը տրամադրութիւնները արդէն իսկ անգործադրելի դարձած են այսօր։ Այս պատճառով նոյնինքն փոքրամասնութիւնները դժգոհութիւն յայտնած են, ըսելով թէ ապօրինութիւններ տեղի ունեցած են ու երեւան ելած են առիթէն օգտուիլ ուզողներ, որոնք ուզած են անձնական շահեր ապահովել՝ ի վնաս համայնքին շահերուն։

Այս մասին դիմումներ կատարուած են կառավարութեան մօտ եւ բազմաթիւ բողոքագիրներ ստացուած են։

Այս կացութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնէ փոքրամասնութեան վերաբերեալ գործերը կարգի դնել եւ ստեղծել ժողովրդապետական սկզբունքներու վրայ յենած հակակշիռի դրութիւն մը։

Մասնաւորաբար հայ հայրենակիցներուն կողմէ վերջերս կարգ մը նոր դիմումներ կատարուած են։ Այս դիմումներէն կը հասկցուի թէ չորս տարի առաջ վախճանած պատրիարքին տեղ տակաւին նոր պատրիարք մը չէ ընտրուած եւ պատրիարքական տեղապահը լուծած է զինքը ընտրող ժողովները։

Այս խնդիրներուն վերաբերեալ ապագայ կանոնագիրը տակաւին իր վերջնական ձեւը չէ ստացած եւ հարցը քննութեան փուլին մէջ կը գտնուի։

«Ճումհուրիէթ»ի թղթակցին հաղորդած տեղեկութիւններէն կը հասկցուի թէ կառավարութիւնը սկսած է զբաղիլ փոքրամասնութիւններու արդի անկերպարան վիճակով որ իսկապէս բազմաթիւ դժգոհութիւններու պատճառ հանդիսացած է։

Մեր կատարած քննութեան համաձայն, վարչութիւնը 26 Օգոստոս 1947ին մանրամասն պաշտօնագրով մը կառավարութեան դիմելով թարգման հանդիսացած է ժողովրդային դժգոհութիւններուն եւ խնդրած է ապահովել օրէնքներու տառացի գործադրութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ հակակշռի ենթարկել անխտիր բոլոր համայնքին հաստատութիւնները։

Զեռնհաս պետական շրջանակները իրաւացի եւ արդար գտած են վարչութեան դիմումը եւ ինչպէս կը հաստատէ «Ճումհուրիէթ»ի թղթակիցը, արդէն իսկ սկսած են քննել խնդիրը եւ որոշած են ժողովրդապետական սկզբունքներու վրայ յենած հակակշիռի դրութիւն մը կիրարկել։

Ուրախութեամբ կ՚արձանագրենք այս բարեդէպ կարգադրութիւնը, որ կը խոստանայ վերջ տալ ներկայ անհակակշիռ եւ անկերպարան վիճակին։

Այս առթիւ աւելցնենք թէ, նախորդ դահլիճին օրով կարգ մը անպատասխանատու անձեր Անգարայի մէջ ձեռնարկներ կատարած են «նոր վարչութիւն» մը կազմելու համար եւ նոյնիսկ այդ առթիւ հինգ թեկնածուներու ցանկ մըն ալ ներկայացուցած են։

Բարեբախտաբար կառավարութիւնը մերժած է ընթացք տալ նման ապօրէն ձեռնարկի մը։

Այս է իրականութիւնը ու կը մաղթենք որ օր առաջ վերահաստատուի օրէնքին տիրապետութիւնը, որպէսզի անհատ մասնակարարներէն սկսեալ համայնքին հաստատութեանց բոլոր վարիչները ենթակայ դառնան ամենախիստ օրինական հակակշիռի։

Ինչպէս շեշտած ենք բազմաթիւ առիթներով, կարելի չէ թոյլատրել որ ժողովրդապետութեան ներկայ շրջանին անհատներ կարենան ամէն օրէնք ոտնակոխելով սանձարձակութիւններ գործել եւ ապարէկ կարդալ համայնքին կարծիքին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԴՈՒ ՍՈՎ...

Բնական պիտի գտնէք այս «սով»ն ալ, ինչպէս միւսները, աւելի քան ութը տարիէ ի վեր, մանաւանդ որ բոլո՛ր բարեխնամ՞ կառավարութիւնները ձեռք ձեռքի տուած, սրտառուչ համաձայնութեամբ մը, 25 միլիոն մարդ զրկեցին յանուն Ազատութեան ու անկախութեան, եւ նօսրացուցին երկրին բնակչութեան խիտ շարքերը։

Բոլոր ժողովուրդները կը տառապին մարդու պակասէն, եւ սակայն ամէն բան կընեն այդ տագնապը տեւականացնելու համար։

Նոր կարգեր — ժողովրդապետական անշուշտ — ուր բոլորը միակամ կ՚ըսեն, «մէկը ամէնքին եւ ամէնքը մէկին համար»։ Գեղեցիկ է նշանաբանը եւ փիլիսոփայութիւնն ալ մարդկային։ Բայց որքան դժուար է զայն իրականացնել։

Միութիւններ, կոմիտէներ, խմբակցութիւններ, համագաշնակցային խորհուրդներ, որքան որ կ՚ուզէք։ Եւ սակա՛յն... մարդ մը կը փնտռեն, մարդ մը որ իր կամքով, կորովով, քաջութեամբ եւ խելքով, իր եռանդով, ու ղեկավարի կարողութեամբ կարենայ իր ափին մէջ հաւաքել բոլոր արտակեդրոն ուժերը եւ զանոնք օգտագործել օգուտ իր ժողովուրդին շահերուն։

«Ճաշակա՞ն» է, այս որոնումը, որ պահանջ է դարձած շատ մը երկիրներու համար։ Քաւ լիցի, բարբախուն եւ կեդրոնի օրինակը մեր աչքին առջեւն է, խորհուրդներու դաշնական երկրին մէջ, ուր մարդն է տէրը ու ղեկավարը եւ որուն առջեւ գլուխ կը ծռեն 180 միլիոն մարդիկ, փառաբանական աղօթքներով։

Թող չըսեն որ ծիծաղելի են այլեւս թագաւորներն ու խամաճիկներ են՝ կայսրերը։

Եթէ անոնք չեն կրնար պարծենալ իրենց այդքան յատկութիւններով մեղքը իրենցը չէ անշուշտ։ Բայց մեղքը իմս ալ պիտի չըլլար եթէ փորձէի Քլէմանսոն եւ Փուանքարէն կենդանացնել կամ յարութիւն տալ Նաբոլէոնի մը ու Շարլըմայնի մը։

ՍՕՍԻ

Հ. Յ. Դ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հակակարգապահական արարքներու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն արտաքսուած են Իրանի կազմի անդամներէն Եղիշէ Իշխանեան եւ Յովսէփ Թադէոսեան։

22 Նոյ. 1947 Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՕ

ԲԱՐԻ ԼՈՒՐ ՄԸ

Մարսէյլէն կը տեղեկացնեն մեզի թէ Բ. կարաւանին մասնակցող մեր հայրենակիցները որոնք տասը օրէ ի վեր Մարսէյլ կը գտնուին եւ կը սպասեն յաջորդ շոգենաւին, ներգաղթի յանձնաժողովին, Բարեգործականին եւ այլ ազգայնական մարմիններու գուրգուրանքին եւ հոգածութեան առարկայ դարձած են եւ դժգոհութեան որեւէ պատճառ չունին։ Ապահովուած է ներգաղթողներու սնունդը եւ բնակարանը։

ՁԱՆԱՁԱՆ զրոյցներ շրջան կ՚ընեն Ռումանիոյ Միխայէլ թագաւորին մասին որ կիրակի օր Լոնտոնէն Լոզան հասաւ։ Կ՚ըսուի թէ թագաւորը Պուքրէշ վերադառնալէ առաջ պիտի սպասէ որ Ռումանիոյ անստոյգ կացութիւնը պարզուի։ Համայնավարները, արտաքին նախարարուհիին առաջնորդութեամբ կ՚ուզեն երկիրը մաքրագործել բոլոր հակախորհրդայինտարրերէն։Այդ պայմաններուն մէջ, շատ բնական կը նկատուի թագաւորին ու մանաւանդ իր անմիջական շրջապատին վարանումը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ռ. ՇՈՒՄԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ռօպէռ Շուման, նախորդ կառավարութեան Ելմտական նախարարը, վարչապետ նշանակուեցաւ շաբաթ օր ու շատ առնէն՝ խորհրդարանի քուէներուն մեծամասնութեամբ։ Նոր վարչապետը իր դահլիճը կազմեց կիրակի օր։ Արտաքին նախարար կը մնայ Ժորժ Պիտօ. Ներքին նախարարն է Ժիւլ Մոք։ Դահլիճին կը մասնակցին MRP «կուսակցութենէն վեց հոգի, իսկ ընկերվարականներէն հինգ ներկայացուցիչներ։ Խորհրդարանը 184ի դէմ 412 ձայնով վստահութեան քուէ տուաւ նոր վարչապետին։

Նախարարական տագնապը կը շարունակուէր ամբողջ շաբաթ մը։ Ուրբաթ օր ընկերվարական Լէոն Պլում խորհրդարանին ներկայանալով վստահութեան քուէ պահանջեց, բայց չկրցաւ ստանալ անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը։ Քուէարկութեան արդիւնքն էր 177ի դէմ 300 եւ 41 ձեռնպահ։

Նոր կառավարութեան կազմէն դուրս կը մնան Լէոն Պլում, Ռամատիէ եւ Փօլ Րէնօ։ Այս վերջինը իր թեկնածութիւնը ետ առաւ ինքնաբերաբար որովհետեւ ընկերվարական կուսակցութիւնը բացարձակօրէն դէմ էր իր մասնակցութեան։ Վարչապետ Շուման խորհրդարանին ներկայացնելով իր ծրագիրը շեշտեց որ անհրաժեշտ է խիստ միջոցներ ձեռք առնել երկրին տագնապալի կացութիւնը դարմանելու եւ հանրապետութիւնը պաշտպանելու համար։ Պէտք է պաշտպանել աշխատաւոր բազմութեանց օրինաւոր պահանջները այն ձեռնարկներէն որոնց նպատակն է խառնակութիւններ ստեղծել ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Պիտի կռուինք թշուառութեան եւ ընկերային անիրաւութեանց դէմ՝ մեր սեփական միջոցներուն ներածին չափ, ըսաւ վարչապետը։ Հանրապետութիւնը պաշտպանել կը նշանակէ բարձրացնել մեր արդիւնաբերական եւ երկրագործական արտադրութիւնը եւ քաջալերել առեւտրական ձեռնարկները։ Կը նշանակէ նաեւ նիւթական օժանդակութիւն ստանալ օտար երկիրներէ։ Շուման խոստացաւ հաւասարակշռել պետական ելմտացոյցը եւ աշխատանքի լծել ամբողջ ազգը եւ պայքարիլ գիներու յաւելումին դէմ՝ արհեստակցական ընկերակցութեանց աջակցութեամբ։ Վարչապետը կոչ ըրաւ բանուորներուն որ իրենց գործերուն վերադառնան։ «Գործադուլը օրինաւոր է, բայց նաեւ վտանգաւոր եթէ քաղաքական նպատակներ հետապնդէ»։ Համայնավար Տիւքլօ պատասխանելով վարչապետին, դիտել տուաւ թէ «Շուման կը շարունակէ Ռամատիէի քաղաքականութիւնը — գործակա՛լ Ամերիկայի աշխարհակալութեան հետ։ Մենք պիտի չենթարկուինք այդ քաղաքականութեան»։

Գործադուլներու շարքը ոչ միայն վերջ չէ գտած, այլ նոր գործադուլներ իրարու կը յաջորդեն։ Կիրակի օր գործադուլ հռչակած էին երկաթուղիները։ Փարիզի արուարձաններու սպասարկութիւնը հարիւրին 90 համեմատութեամբ դադրած էր։ Կը շարունակուի հանքագործներու, մետաղագործներու, նաւահանգիստի աշխատաւորներու, աղօրեպաններու եւ ուսուցիչներու գործադուլը։ Դադրած է Փարիզի եւ Միջերկրականեան նաւահանգիստներուն երկաթուղային սպասարկութիւնը։ Այս շաբթու բանւոր կրնան հռչակել պետական պաշտօնեաները։

★ Նոր վարչապետը 61 տարեկան է։ Պատերազմի ընթացքին բանտարկուած էր Գերմանացիներէն։ Անդամ է MRP կուսակցութեան։ Օրէնսգէտ է եւ մասնագէտ արեւելեան Ֆրանսայի եւ Հռենոսի վերաբերեալ խնդիրներուն։ Ամուրի է եւ ջերմեռանդ կաթոլիկ։

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՏԱԳՆԱՊ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Իտալական կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց հարաւային Իտալիոյ մէջ — Ապուլիա — ուր արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան ուրբաթ օր, հակառակորդ հոսանքներու միջեւ։ Իտալիոյ այս ծայրագաւառին մէջ համայնավարները տիրական ձայն ունին։ Ընդհանուր Ապահովութեան վարչութիւնը խիստ հսկողութիւն կը կատարէ բոլոր սահմաններուն վրայ «որպէսզի օտար գործակալներ Իտալիա չմտնեն»։ Լեկորնայի եւ Ճենովայի նաւահանգստի աշխատաւորները գործադուլ հռչակեցին։ Վախ չկայ որ ծանր միջադէպեր պատահին, մանաւանդ, հարաւային Իտալիոյ մէջ։ Ոստիկանութիւնը հսկողութեան տակ առած է Վատիկանը։ Խորհրդարանը 154ի դէմ 168 քուէով որոշեց արտօնել միապետութիւնը վերահաստատելու քարոզչութիւնը, պայմանաւ որ քարոզողները բռնի միջոցներու չդիմեն՝ հանրապետութիւնը տապալելու համար։

Խորհրդարանը 135ի դէմ 171 ձայնով մերժեց Ֆաշական կամ միապետական կազմակերպութիւնները լուծել միմիայն ոստիկանութեան միջամտութեամբ եւ պայման դրաւ որ կասկածելի հիմնարկութեանց լուծումը պէտք է կատարուի դատական որոշումով։ Միւս կողմէ սակայն, խորհրդարանը

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԴԷՊԻ ԱՆՑԵԱԼԸ

Հանրապետութեան նախագահը Յուլիս 27ին կատարեց բացումը Լուվրի Թանգարանին Արեւելեան հնութիւններու նորակառոյց բաժնին:

Շքեղ ու բուսացեցող քանդակներու սրահներու մէջ ցուցադրուած են հիմա թանկագին նշխարներ Արեւելքի ամենահին քաղաքակրթութիւններէն — նշխարներ պատմութեան, մօտաւորապէս 6000 տարիներու աւերակներէն դուրս բերուած՝ յանդուգն, խորհուրդ, անձնազոհ երկրախոյզներու կողմէ, որոնք Եւրոպային ճանչցուցին առասպելական քաղաքներն ու քաղաքակրթութիւնները, եւ որոնց անունները, Հին Կտակարանին մէջ միայն կարդացուած էին մինչեւ երէկ:

Ֆրանսան, առաջին տեղը կը գրաւէ Արեւելքի այս փառայեղ գիւտերու յայտնութեան մէջ:

P. E. Botta, 1849ին, Մուսուլի Ֆրանսական հիւպատոսը, առաջին պեղումները կատարեց Տիգրիսի ափերուն վրայ: Նախ Գուեունճըք կոչուած վայրը, այժմ նոյնացուած Նինուէի հետ, եւ ապա, Խորսապատ, 15 քիլոմեթր հեռու Մուսուլէն, ուր գտաւ Սարգոն Բ. (725—705 Ք. Ա.), Ասորեստանի թագաւորին պալատին աւերակներուն մէկ մասը, մեծածաւալ հարթաքանդակներով, հոյակապ դուռներով որոնց մուտքը պաշտպանուած էր մարդագլուխ ցուլերու եւ ազգային հերոս Գիլգամէշի հսկայ արձաններով:

Այս հարուստ հունձքը 1847ին, ճիշդ 100 տարի առաջ, կը հանէր Ֆրանսա եւ Louis Philippeի իշխանութեան օրով, Ասորեստանեան Թանգարանի մը բացումը կը կատարուէր առաջին անգամ, Լուվրի մէջ: Մինչեւ այդ թուականը, Եւրոպայի թանգարաններուն հնագիտական բաժինը կը կազմէին եգիպտական, յունական եւ հռովմէական հնութիւնները՝ Ասորեստանի քանդակները, իրենց տարբեր ոճով, վիթխարի հասակով, բոլորովին նոր եւապշեցուցիչ յայտնութիւն մը եղան Արեւմուտքին համար, մանաւանդ որ Սարգոն յիշատակուած անուն մըն էր Հին Կտակարանին մէջ: Իր պալատը եւ արձանագրութիւնները երեւան ելած էին: Botta, Ասորեստանի քաղաքակրթութիւնը ճանչցուցած էր աշխարհին եւ անծանօթ հորիզոններ բացած մարդկութեան առջեւ:

Միջագետքի հողը հարուստ էր ուրեմն գպայցուցիչ խոստումներով: Անգլիացիները գործի լծուեցան: Երբեմն մրցակցութիւններ եւ բախումներ տեղի ունեցան: Թանգարանը թանկարժէք ու փառաւոր բուչարձաններով հարստացաւ: 1887ին Գերմանացիները, եւ 1889ին Ամերիկացի առաջին արեւելագէտները երեւան հանեցին Պարսից ծոցին շուրջ, Տիգրիսի եւ Եփրատի երկայնքն ի վեր, դէպի հիւսիս եւ Արեւմուտք, մինչեւ Միջերկրական, անհետացած ժողովուրդներու պատմութիւնները եւ քաղաքները որոնց հնութիւնը եւ կ'երթայ 4000 տարի՝ մեր թուականէն առաջ:

Այս կորսուած քաղաքներէն շատերուն անունները, վերակենդանացած են այսօր ու կը կարդանք զանոնք իւրաքանչիւր սրահի մուտքին առջեւ: Սումէր, Աքատ, Դելլօ, Սուզա, Բաբելոն, Նինուէ, Խորսապատ, Կարկէմիշ, Մարի, Ռաս Շամրա, Արսլան Թաշ եւայլն:

Իւրաքանչիւր սրահի մուտքին, հնագիտական քարտէս մը ցոյց կուտայ քաղաքին աշխարհագրական դիրքն ու սահմանակից երկիրները: Համաձայն Թանգարանային ուսումնասիրութեան (museographie), ամենավերջին տուեալներու, ժամանակագրական եւ աշխարհագրական կարգով, ընտրուած եւ ներկայացուած են ամէնէն արժէքաւոր կտորները միայն, որպէսզի ամէն ինչ դիւրահասկնալի եւ յստակ ըլլայ, նոյնիսկ հասարակ ժողովուրդին համար:

Ու այսպէս, քանի մը ժամուան այցելութեան մը ընթացքին կը փոխադրուինք սախական նախապատմական շրջանները, կը մտնենք պատմութեան սեմէն ներս, 4000 տարի քրիստոսէ առաջ, ականատես կ'ըլլանք Ասիոյ հողին վրայ մարդկութեան զարթնումին, անոր առաջին քայլերուն եւ Միջագետքի մեծ քաղաքակրթութեան աստիճանական զարգացման:

Այս բոլոր բարգաւաճ քաղաքները, կ'եղերէին Ուրարտան որ՝ 9րդ դարու կէսին, արդէն հզօր պետութիւն մըն էր եւ մրցակիցը Ասորեստանին: 7րդ դարուն, կամ 6րդի սկիզբները, նոյն երկնամասին վրայ, յաղթական Արմէններու մուտքով եւ երկու տարրերու ձուլումով՝ կազմակերպուեցաւ եւ ստեղծուեցաւ պատմական հին Հայաստանը:

Հայաստանը, կարելի է համարել Միջագետքի այս հին, եւ իրարու փոխանցուած քաղաքակրթութիւններու հարազատ եւ անմիջական ժառանգորդը, որ յետոյ, դարերու ընթացքին, նետուած կամուրջ մը պիտի ըլլար Արեւելքին եւ Արեւմուտքին միջեւ, այս վերջինին փոխանցելու համար շարք մը մշակութային նորութիւններ, ինչպէս կը վկայէ այսօր եւրոպական հնագիտութիւնը:

Իր անունը չկայ այս մեծ թանգարանին պատերուն վրայ... : Բայց երբ, մօտէն կը ծանօթանաք գիտական պեղումներու անցքերուն, եւ կը պտտինք ժամերով, լուռ, անցեալի բեկորները այսքան խնամքով պահող եւ արձագանգող այս սրահներուն մէջ, քաղցր ժպիտ մը կ'ընկերանայ ձեր մելամաղձոտ խորհրդածութիւններուն ... Հայաստանի երկրաշարժերով ճեղքուած, պատերազմներով աւերակ, բայց մայրախնամ, գորովալից հողը, հակառակ համայնակուլ ժամանակին, կրնայ օր մը անսպասելիօրէն, իր ծոցէն դուրս հանել նաեւ ուրիշ թանկագին գանձեր, եւ նորանոր յայտնութիւններ ընել մարդկութեան...

Ահա Սամէր - Աքատցիները (4000—3000), յատկանշուած՝ իրենց շատ խոշոր բացուած աչքերով, թանձրախիտ յօնքերով, որոնք՝ քիթին վերեւ կը միանան ինչպէս կորագիծ երկու ձուկի փուշեր: Ֆրանսական պեղումներու շնորհիւ է որ դարձեալ, Սումէրները, յայտնուեցան աշխարհին: Իրենց համբաւաւոր կոթողներէն՝ Stèle des Vautours (3 հազարամեակին սկիզբը) Stèle de Naramsin (2000):

Սումէրեան ոսկեդարէն՝ Goudéa իշխանին (3 հազարամեակին երկրորդ կէսին) կանգնած եւ նստած 20 սեւ տիօրիթէ արձանները որոնք նուիրուած էին զանազան աստուածութիւններու:

Ցետոյ, Բաբելոն ենք: Ահաւասիկ Համրապիի (2000) վեհաշուք եւ երկնասլաց սեւ պազալթէ կոթողը՝ պատկառելի: Ան, խոնարհաբար կանգնած է Շամաշ Աստուծոյն դէմ որ իրեն 282օրէնքներ կը թելադրէ: Ամենահին օրինագիրքն է այս մէկը:

Սուզայի սրահին մէջ են այնքան նուրբ եւ ազնիւ խեցեղէն ամանները որոնք Style I Suse (4000) անունով ծանօթ են: Մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն իրենց կենդանական զարդանկարները եւ ոճաւորումը:

Կ'անցնինք Napir- Asu (1500 Ք. Ա.), Ելամի Թագուհին պղնձաձոյլ, 1750 քիլօ կշռող արձանին առջեւէն, որ կարծես, արդիական հագուստով տիկին մըն է:

Ամբողջ սրահ մըն ալ յատկացուած Աքիմենեան Աղեղնաւորներուն (550—331 Ք. Ա.), որոնց դեղին, կապոյտ, ճերմակ երփներանգ, զուարթ հագուստները, խոպոպներով զարդարուած գլուխները, նիզակներով, աղեղներով եւ կապարճներով զինուած տեսքը, այնքան ընտանի եւ ծանօթ են մեզի:

Պտոյտը կը վերջանայ Ասորեստանի նուիրուած սրահներով: Բայց ես թուեցի քանի մը գլուխ գործոցներ միայն: Պէտք եղաւ երկար պահեր կանգ առնել այն բազմազան, փոքր առարկաներուն արձաններուն, քանդակներուն կտորուանքներուն առջեւ, որոնցմէ տակաւ առ տակաւ կարծես դուրս կ'ելլէ, հոգի եւ շունչ կ'առնէ շուրջդ, ամբողջ ժողովուրդի մը քարացած, փոշիացած կեանքը ...

Անոնք մեզի հաղորդակից կ'ընեն իրենց հոգեկան յուզումներուն, ըմբռնումներուն, իրենց փիլիսոփայութեան, կը գտնենք զիրենք դէմ առ դէմ իրենց պաշտած աստուածներուն: Կը մտերմանանք իրենց արտայայտուելու միջոցներուն, որոնց զարգացման կը հետեւինք աստիճանաբար: Կը ծանօթանանք իրենց տիպարներուն մանայատկութիւններուն, իրենց սովորութիւններուն, հանդերձեղէններուն, զարդեղէններուն եւ վերջապէս իրենց առօրեայ մտերիմ կեանքին:

Եւ 6000 տարիներու հեռաւորութեան մէջէն, այնքան աղմկալից պատերազմներէ, աւարառութիւններէ, կողոպուտներէ, քաղաքներու հիմնայատակ կործանումէ վերջ, հանդարտ, լուռ եւ խորհրդաւոր, հզօր իշխաններու հետ դէմ առ դէմ, մենք եւ անոնք, անլուծելի, դառն եւ տխուր խորհրդածութիւններու մէջ կը կորսուինք:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

Փրակայի հայ գաղութը

Փրակա, բառին բուն առումով գաղութ գոյութիւն ունեցած չէ, քանի որ ան եղած է Աւստրիոյ գաւառական քաղաքներէն մին: Սիրուն, պատմական յիշատակարաններով հարուստ քաղաք մը: 1918ին, անկախութենէն յետոյ է որ ան կաճեւորութիւն ստացած է, դառնալով մայրաքաղաք: Ու 1922ին եւ անկէ յետոյ է որ Հայերը հոս ոտք դրած են, շատեր իբրեւ ուսանող, մօտ 60 հոգի, որոնցմէ քանի մը հոգի մնացին: Քանի մը այսպէս կոչուած հիները ծուռ կը նայէին նորեկներուն եւ բնականաբար կը հալածեն ալ զանոնք, ամէն անտեսելի միջոցներով: Այսօր ոչ հին կայ հոս ոչ ալ նոր, կամ գրեթէ չկայ: Ու Վանեցի Տիգրան Սահակեանի ժամանակին հիմնած Բարեգործական Միութիւնն ալ անգոյ է եւ անգործ: Հիները բոլորն ալ մահը առաւ տարաւ: Անոնցմէ կը մնան իրենց չեխուհի այրիները, նստած իրենց հարստութիւններուն վրայ: Մէկը նոյնիսկ կտակ կ'ընէ իր Չեխուհի կնոջը որպէսզի Հայաստանի մէջ երկու գիւղ կառուցանէ: Կինը ոչ իսկ գիւղ մը կառուցանելու մասին կը մտածէ: Այս փոքր գաղութը 1944էն առջին կը կորսնցնէ եօթը հոգի, որոնցմէ մին, Կովկասահայ Մեսրոպ Սիմոնեան, Գերմանացիք կեդրոնացման կայան կը ղրկեն եւ 1945 Մայիս 8ին կը գնդակահարեն: Հիմա հոն զուտ հայ ըլլալով կան 4 ընտանիքներ: Էկինեան ընտանիքը, երկու եղբայր, ամուրի, Ասլանեան ընտանիքը, մայրը, տղայ մը եւ աղջիկ մը: Կիւլէսէրեան ընտանիքը մայր ու տղայ: Եւ Տօքթ. Ն. Մարտիրոսեանի ընտանիքը, հայր, մայր, տղայ մը, բոլորը Հայ, որուն փոքրիկ աղջիկը 1946ի ամառը վախ տալով սպաններ են Չեխերը .... գերմանուհի կարծելով: Հինգ հատ ալ խառն ընտանիք, որոնց կիները Չեխուհի, այրերը Հայ: Ուսերը տարած են անոնց հայրերը եւ ընտանիքները կը մնան անտեցուկ: Երկու հոգի ալ աներեւութացած են, հեռացած չատոնց, պատերազմը վերջանալուն մօտերը:

Ասոնցմէ դուրս 3—4 ամուրի, տաճկահայ բնականաբար, որոնք յոյս չկայ այլեւս որ ընտանիք կազմեն քանի որ կը պակսի Հայուհին եւ իրենք չեն ուզեր օտար առնել: 1—2 հատ ալ կիսահայ: Կիսահայ կը նշանակէ ծագումով Հայ, որ իր լեզուն չէ սորված, կը խօսի զանազան օտար լեզուներ, կ'ապրի իր հաշւոյն եւ բուր չունի ազգէն ու իր ցաւերէն ե հոգն ալ չէ արդէն:

Այս տխուր վիճակագրութիւնը անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ որ Հայը կը նմանի ձուկին որ ջուրէն դուրս չի կրնար ապրիլ: Սա տարբերութիւնով որ Հայուն ջուրը իր հայրենիքն է, Հայաստանը:

ԱՆՑՈՐԴ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Այս տարի եւս Մելքոնեան կրթ. հաստատութեան աշակերտութիւնը Այ Նիքօլա փոխադրուեցաւ ամրան արձակուրդը անցնելու: Այ Նիքօլան Քակոբեթրիայի կից ուխտատեղի մըն էր, ջրառատ եւ ծառազարդ, վրանաբնակ կեանքի մը անհրաժեշտ պայմաններով օժտուած:

Այնտեղ աշակերտներ երկու ամսուան ընթացքին ոչ միայն կրցան կազդուրուիլ, այլ նաեւ իրենց գործնական աշխատանքները շարունակեցին հաստատութեան տնօրէն Պ. Դ. Ոսկեանի, Պ. Պ. Ի. Փիլիպպոսեանի եւ Ց. Խաչկիւլեանի հսկողութեան ներքեւ: Տեղի ունեցան սաուլիններ եւ գրական գեղարուեստական երեկոյթներ:

Անցեալ տարի հարիւր վաթսուն աշակերտներ դիմած էին, որոնցմէ միայն 35ը ընդունուեցան, աշակերտութեան ընդհ. թիւը հասցնելով 145ի:

Այս տարի դիմողներուն թիւր եղած է մինչեւ հիմա 150: Տնօրէն Պ. Ոսկեան մօտ երկու շաբաթ Սուրիա — Լիբանան մեկնեցաւ տեղւոյն վրայ անձամբ ընտրելու համար թեկնածուները: Ինչպէս անցեալին մէջ, ներկայիս ալ աշակերտ չի պակսիր եւ ամէն տարի, հիմա ալ տակաւին, ամէն օր մեծ թիւով կը դիմեն, բայց հաստատութիւնը իբրեւ երկրորդական վարժարան, ընտրութիւնները կը կատարէ նկատի ունենալով անոնց տարիքը, առողջութիւնը, ուսումնական պատրաստութիւն եւ վարքը:

Այժմ սկսած են հեռաւոր գաղութներէն ալ նոր աշակերտներ գալ, ինչպէս Ցոմատանէն եւ Իսթանպուլէն: Այս տարի Հաստատութիւնը կ'ունենայ աւելի քան 160 ուսանող:

Տնօրէնը տեսնուած է նաեւ թեկնածու ուսուցիչներուն հետ, որոնցմէ Պ. Նշան Ցովհաննէսեան փաստակաւոր ուսուցիչ եւ կրթական զանազան պաշտօններով ծանօթ, ժամանած է արդէն Հալէպէն, իբրեւ պատմութեան եւ իմաստասիրութեան դասախօս:

Մօտ օրէն կը հասնի նաեւ Պ. Օննիկ Սարգիսեան, իբրեւ մանչերու բաժնին դաստիարակ հսկող, որ անկէ առաջ Հալէպի զանազան ազգային վարժարաններուն մէջ պատասխանատու ուսուցիչ եղած է: Ֆրանսերէնի դասախօս եւ աղջիկներու բաժնին դաստիարակ հսկողուհի նշանակուած է Օր. Հ. Գարագաշեան, Մեղոնեան վարժարանէն եւ Պրիւքսէլի համալսարանէն ընթացաւարտ:

Անցեալ տարուան նոր ուսուցիչներէն իրենց պաշտօնը կը շարունակեն Պ. Պ. Թէմալ, Տրէզոտէնէն, իբրեւ գծագրութեան, Շիլիթօ Անգլիայէն, իբրեւ անգլիերէնի եւ Տօքթ. Ց. Խաչկիւլեան Պրիւքսէլի համալսարանէն, իբրեւ հայ լեզուի եւ գրականութեան դասախօսներ:

Ուրախ ենք տեղեկացնելու թէ այս տարի Մելքոնեան կրթ. հաստատութեան Հոգաբարձու-

թեան կազմն ալ ամբողջացած է գաղութին ծանօթ խղճամիտ եւ հեղինակաւոր անձնաւորութիւններով։ Հինգ հոգիէ այդ յանձնախումբին մաս կը կազմեն Պ. Պ. Ա. Գէորգեան ատենապետ, Օ. Շաքարեան փոխ ատենապետ, Տօքթ. Ռ. Արմատունի ատենադպիր, Մ. Մելիքեան գանձապահ եւ Հ. Իւթիւճեան խորհրդական։

⁂

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ գումարուած է Տարօն Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան 22րդ Պատգ. Ժողովը։ Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է լուծումը երկու կարեւոր հարցերու. Ա. Կրթական, որ մանրակրկիտ լուսաբանութեան ենթարկուած է։ Սուրէն քհնյ. Բաբախեանի զեկուցումը այնպիսի խոր տպաւորութիւն թողած է, որ ներկաներէն Պ. Երուանդ Մամիկոնեան (Քալիֆորնիայէն) ինքնաբերաբար խոստացած է անձամբ հոգալ 5 սաներու մէկ տարուան եւ կամ մէկ սանի տասը տարուան ծախքը, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կարօտ ուսանողներէն։

Պ. Երուանդ Աճէմեան (Քալիֆորնիայէն) խոստացած է նոյն նպատակին համար վճարել տարեկան 100 տոլար եւ տասը տարուան համար։ Պ. Ստեփան Մուրատեան խոստացած է 10 ուսանողներու ծախքը հայթայթել՝ իր մասնաճիւղին ընկերներով միասին։

Պատգ. ժողովն ալ միաձայնութեամբ քուէարկած է զգալի գումար մը այդ նպատակին համար։ Երկրորդ կարեւոր հարցը եղած է Ներգաղթը, որու համար տրուած է հետեւեալ դնահատելի որոշումը—իբրեւ ազգային կեանքի ու վերելքի ապաւէն՝ սատարել Ներգաղթի գործին, եւ լիազօրել մասնաճիւղերու վարչութիւնները, որ երբ այդ հանգամանքութիւնը սկսի, իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերեն Հ. Բ. Ը. Միութեան համգամակիչ մարմիններուն, թելադրելով որ ամէն տեղ հայրենակիցները իրենց նուէրները տան Հայրենակցական Միութեան անունով։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ մեռած է վեթերան ընկեր Գասպի Անտոնեան։ Ծնած Սեբաստիոյ Ցաղթ գիւղը 1867ին։ Պատանի տարիքին ձգած է հայրենի գիւղը եւ գացած Պոլիս, ուր մասնակցած է ՊապԱլիի ցոյցերին, անցած է Պուլկարիա, անկէ ալ իր գիւղը։ Անցած է Ռուսաստան, ժամանակ մը վերջ գացած է Հարաւ. Ամերիկա ուր մնացած է մինչեւ 1915։ Այդ թուականին հաստատուած է Մեքսիկա ուր եւ մնացած է մինչեւ մահը։ Անդամ էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑ. ԺՈՂՈՎԸ ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Ծթուեթկարտի մեր թղթակիցը կը գրէ —

«Ցառաջ» ժամանակին անդրադարձաւ Հայերիս համար այնքան չահեկան այն լուրին, թէ Ռ. Միութեան մէջ պատրաստուում էին հայ եկեղեցին, ինչպէս նաեւ մի շարք ուրիշ ազգային բնոյթ կրող եկեղեցիները միացնել ռուսական ուղղափառ եկեղեցուն։ Թէ ինչ հետեւանք պէտք է ունենար այդ ձուլումը կամ միութիւնը, ամէն մէկ գիտակից Հայի համար պարզ է։ Այդ մասին գրուեց թէ «Ցառաջ»ում եւ թէ «Հայրենիք»ում։

Գերմանիայում հրատարակուող ռուսական «Արձագանգ» թերթից իմանում ենք որ համայնավարների այդ ձեռնարկը ձախողուել է։

«Արձագանգ»ը գրում է որ այս տարի աշնան Մոսկուայում ուղղափառ եկեղեցիների բարձրաստիճան հոգեւորականներով գումարուելիք մեծ ժողովը «Վելիկիյ Սաբոր» տեղի չի ունենալու, քանի որ նրան մասնակցելուց հրաժարուել են մի շարք եկեղեցիների պետերը։

Մոսկուայի մեծ ժողովին առանձնապէս բացասական վերաբերմունք է ցոյց տուել Տիեզերական պատրիարքը։ Այդպիսի մ իժողով հրաւիրելու իրաւունքը նա իրեն է վերապահել։

Ժողովին մասնակցելուց հրաժարուել են՝ Աղեքսանդրիայի, Երուսաղէմի եւ Սերպիոյ պատրիարքները։ Իրենց վերջնական որոշումները չեն տուել յունական եւ Կիպրոսի պատրիարքները։

Ժողովին համաձայնել են մասնակցել միայն ռումանական եւ պուլկարական եկեղեցիների պետերը։

Ափսոս որ «Արձագանգ»ը չի գրում Հայոց վեհափառի որոշումը այդ ժողովին մասնակցելու, կամ չմասնակցելու մասին, քանի որ ըստ «Արձագանգ»ի ժողովի օրակարգերից մէկն էլ կազմելու էր «Հայ լուսաւորչական» եկեղեցու հարցը ուրիշ ուղղափառ եկեղեցիների հետ։

Ժողովի հաւաքումը յետաձգուած է անորոշ ժամանակով։ Սակայն ըստ «Արձագանգ»ի բոլորը կարծում են որ այդ հարցը այլեւս մոռացութեան է յանձնուած։

Մեզ մնում է միայն ուրախանալ այդ առթիւ, քանի որ նրա յաջողութիւնը մեծ ողբերգութիւն էր մտցնելու հայ կեանքում։

Առանց այդ էլ շատ հոգեր ունինք։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊՈԼԻՍ.— Դեմոկրատ կուսակցութեան Բանկալթիի մասնաճիւղին նոյեմբեր 12ի ժողովը տեղի ունեցած է Ֆէրիգիւղի Վարդանանց եկեղեցիին մէջ։ Երեսփոխան Սատըք Ալտօղան ըրած է հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

Անցեալները վարչապետը «Հակաժողովրդավար օրէնք չկայ երկրին մէջ» ըսաւ։ Զարմացայ. կ'երեւայ վարչապետը լուր չունի հակաժողովրդավար օրէնքներէն։ Մեր մեծագոյն բաղձանքն է կառավարական կուսակցութիւնը նոր ընտրութեան որոշում տալու մղել։ Մինչ անոնց բաղձանքն է մինչեւ 1950 չփախցնել իրենց ձեռքը գտնուող այս խոշոր պոչը։ Երկրին մէջ կուսակալը փոխուեր, ոստիկանական տնօրէնը նետուեր, այս եղեր, այն եղեր է, ոչ մէկը մեզի կը չահագրգռէ։ Մեր դատը նոյն դատն է։

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 16ին Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունեցաւ իր 5րդ ախոյենական մրցումը Coderի զօրաւոր խումբին դէմ։ Հակառակ հանրակառքերու գործադուլին, մարզադաշտը կրկին լեցուած էր հանդիսականներով որոնք թէ St.Antoineէն, St.Margeuritteէն եւ թէ քաղաքէն օթօներով եւ բեռնակառքերով դիմած էին խաղավայրը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը տարաւ յաղթութիւնը 2—1, բայց կրկին մեր յառաջապահները դիծը չկրցաւ արժէքը ցոյց տալ, բացի Պ. Ֆէրմանեանէ եւ Գալուստեանէ որոնք ունեցան ընդակի ճարպիկ փոխանակումներ։

Պ. Տէր Ղազարեան որ իր մուտքը կ'ընէր այն օրը մեծապէս օգնեց տարուած յաղթութեան, իսկ մեր անման բերդապահը Ժիրայր Ռաքըճեան իր բնական ճկունութեամբ ազատեց բերդը բոլոր յանդուգն ընդակներուն դէմ։

Առաջին կիսախաղին շատ ցաւալի արկած մը պատահեցաւ մեր լաւագոյն մարզիկներէն Պ. Վարուժ Հօչիկեան առացաւ զօրաւոր կիցի հարուած մը եւ Տօքթ. Ռաքըճեանի խնամքով անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։ Ամբողջ խաղի տեւողութեան մերոնք մրցումը շարունակեցին 10 հոգիով։

Կը յուսանք որ այս յաղթութեամբ կը սկսի նոր ոգեւորութեան շրջան մը մեր մարզիկներու վարիչներուն, հանդիսատեսներուն համար, եւ ապագային աւելի փայլուն յաղթութիւններով Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը բարձրանայ Նախանձելի դիրքի մը։

Վ. Շ.

★

ԼԻՈՆ.— Նոյեմբեր 11ին Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը ունեցաւ բարեկամական մրցում մը տեղական յունական խումբին հետ։ Խաղը այնքան ալ հետաքրքրական չէր թէեւ մեր տղաքը յաղթեցին 2ի դէմ 4ով։

Նոյեմբեր 16ին ունեցանք եղանակին հինգերորդ մրցումը U. S. Vaulsի դէմ որ անցեալ տարեշրջանին Ա. կարգի խումբերուն լաւագոյններէն մէկն էր։ Կարեւոր մրցում մըն էր, պէտք է անպատճառ յաղթէինք։ Հակառակ անձրեւոտ օդին դաշտը լեցուած էր հայ հանդիսականներով։ Vaulsի յառաջապահները բուռն յարձակում մը սկսան եւ առաջին կիսախաղին չահեցան երկու նշանակէտ։ Բայց երկրորդ կիսախաղին, շնորհիւ մեր տղոց վարպետ խաղարկութեան, չահեցանք երեք նշանակէտեր, իսկ հակառակորդները չկրցան երրորդ մը փառկել։

Մեր դաշտը շատ ընդարձակ է, բայց դժբախտաբար ցանկապատ չունենալով, անկարելի է արգիլել առանց տոմսակի ներկայ գտնուողներուն մուտքը։ Միութեան նիւթական վիճակը չի ներեր առայժմ որ դարմանէ այդ պակասը։ Ուրեմն կոչ կ'ընենք Լիոնի եւ Տէսինի մեր գաղութներուն որ լայնօրէն մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձեռնարկներուն եւ օժանդակեն վարչութեան որպէսզի կարելի ըլլայ օր մը ցանկապատ քաշել մեր դաշտին չուրջը։ Մեր տղաքը արժանի են ամէն քաջալերութեան որովհետեւ անոնք միշտ բարձր կը պահեն մեր ժողովուրդին անունը մարզախաղերու մէջ։

Մարգիկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՐԴՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ
ՓՈՐՁ ԹԻՒ 1

Գրեց՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Սրահ։

Ինքնագոհ։ Շփոթ։ Անիրական։ Ու կը բերէ ամէն վայրկեան ցոլքը յուսահատ հաճոյքին դէմքէ մը, շարժումէ մը, ձայնէ մը։ Մարմիններու հետ՝ գոյներ, գիծեր որոնք կը զարնուին պատերուն — մինչ կապուած ձայներու բազմութիւնը թափ կ'առնէ անկիւնի գործիքներէն, կը ցատկոտէ գլուխներու վրայէն, կը փաթթուի ոտքերուն, կը զարնուի պատէ պատ։ Կը լեցնէ գաւաթները, յետոյ գանկերը, կ'ըլլայ պատահական չփոթ ժպիտ պատահական դէմքերու վրայ, կը չինուի նայուածքին մէջ որ կը սողայ, կ'օլորուի դէպի հոն՝ ուր մարմին մը մթին, հեշտին, անսահմանու. Թայ կը դառնայ գինով թափին մէջ։ Հիմա՛ ամէն աչք մարմին մը կը լզէ ու պղտոր, մոլեգնոտ ժխորին մէջ արթնցած կիրքեր իրար կը փնտռեն։

Մա՛րդ —

Ու չուրջի դէմքերուն վրայ իր իղոտ ժպիտն է, իր երազն է որ կը տեսնէ ու երջանկացած, ինքնամոռաց, կը հաւաքէ... կը հաւաքէ ամէն նայուածքի մէջ իր հոգիին պատկերը։ Ինքն է ամէն կողմ—ու կը տարածուի, կը տարածուի խուժանին վրայ մէն մի պարողի անյատակ, անսահման մտերմութիւն մը, երանաւէտ, թանձր։ Ու տարածուող ցանկութիւնները իրարու վրայ կը կուտակուին իրարմով կ'ուժովնան, կը կառչին— միսի ու քրտինքի մէկ կոյտ մըն է ալ, մէկ հոգիի ու աներեւոյթ կմախքի պատկանող որ կ'երազէ ծխախոտի երջանիկ ծուխին մէջ, գինովցած միսին սա գաղջութենէն, նուագին կրքոտ կշռոյթին դիրկը երերուն... երերուն... հիմա անցեալի թմրած վաւաշոտ ապրումները կը խլրտին ջիղերու տակ, կը թափին նայուածքներու մէջէն, կը կառչին իրարու, կ'ըլլան կպչուն, խոնաւ, անզուսպ հոսանքը սեռին, ծանրաբեռնուած ցեխովը պաղչոտ ցանկութիւններու, հեշտասպառ ապրումներու։

Կ'անցնի։

Անշան գիծ մը, մանրամասնութիւն մը կայ մէջը որ կը զատէ չուրջի կաղապարէն — դաւաթը կը դողայ ափին մէջ։ Սեղան, սեղան ամէն կողմ, ծունկ ծունկի աթոռներ — կը մօտենայ պիւֆէին։ Ժպիտ — վախկոտ, անփորձ, որ կը պատռի դէմքին վրայ։ Կին, կիներ, միս ու միս, որոնք կը պատկանին առոր, անոր։ Ոչ ոք կը խօսի սրահին անկիւնը կայնած տղուն հետ։ Ժպիտը չմեռած՝ կրկին ճիգ մը — քայլ մը կ'առնէ։ Կը փչէ ծուխը վեր... վեր կը բարձրանայ դողացող ձեռքը։ Այսպէս — բայց ինչո՞ւ չեն նայիր իր կողմը, որ ինքն ալ մէջը ըլլայ սա կեանքին... սա կեցուածքը որ է ու չէ, սա ճօճումը մարմնին։ Ո՞վ կ'ըսէ թէ որը եղած է...

....

Երբ կը հատնէր չունչը ու դողը ցնցեր ոսկորներուն կապոցը, կամաց մը հիւանդանոց կը տանէին առանց հետը խօսելու, երեսը նայելու։ Անկիւնի անկողինը — կը քաշէին վարագոյրը, կը հեռանային։ Ու ջերմախտը տակաւ կը ճանկէր միսին մէջ, մարմինը կը քակուէր, կը հեռանար, կ'օտարանար, կը կորսուէր վերմակին տակ։ Օրերը կը դիզուէին, կը դիզուէին յուսահատ, լքուած տենդին ու անշարժութեան մէջ լուծուած մարմնին վրայ որ կը հալէր... կը հալէր...։ Շաբաթ մը վերջ աւ չէր տառապեր, չէր մտածեր ու պատուհանէն կախուած հին, ժանգոտ փեղկի կտորին մտերմութիւն ալ կը մոռնար, ամէն անդամուան պէս։ Ու՝ վերջին ճիգը — կը սկսէր ատել, ատել այն որ կը մնար իրը տակաւին իբրեւ պղտոր զգայնութիւն ու թմրած միսի դանգուած, մինչեւ որ այդ ալ սպառէր ու գլխուն մէջ մշուշոտ գիտակցութիւն մը օրօրուէր ջերմէն ու ձանձրոյթէն կորսուած, անպէտ բան մը նետուած որբանոցի հիւանդանոցին մէկ անկիւնը....։

....

— Այս ի՞նչ տաք է... չէ՞։

—Հէ՞... այո։

Կը հեռանայ մարդը։

Դադրած է պարը։ Ինքն ալ կը չարժի։ Նայուածքը, անպէտ քուրջի մը նման, կը քսուի գետինը։ Կը նստի։ Կը նայի ափին, կօշիկներուն, այնքան խնամքով փայլեցուած։ Պահ մը կ'օտարանայ սրահէն, ուր մարդիկ, ձայներ կը լուծուին միօրինակ, անպարագիծ մթնոլորտին մէջ — որ քրտինք է փողկապին տակ, տարտամ թեթեւութիւն մը ջիղերուն մէջ։

(1)

որոշեց զեղչել փախստական ամբաստանեալներու համար սահմանուած բանտարկութեան պատիժը: Մեծ յանցանքներու համար բանտարկութիւն՝ 2էն 20 տարի (նախապէս 10—20), փախստականութեան քարոզողներ՝ վեց ամիսէն երեք տարի, միապետականութեան քարոզներ՝ վեց ամիսէն երկու տարի:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Ամերիկայի, Խորհրդային Միութեան եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները Մարշըլ, Մոլոթով եւ Պիտօ — բրիտանական մայրաքաղաքը հասած են մասնակցելու համար Չորսերու մեծ խորհրդաժողովին որ կը բացուի այսօր: Օրակարգի գլխաւոր նիւթերն են Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրները: Քաղաքական շրջանակները յոռետես են եւ, ծանօթ ամերիկացի դիւանագէտի մը բառերով «ասիկա պիտի ըլլայ վերջին խորհրդաժողովը, կամ կը յաջողինք, կամ կը ձախողինք յուսահատօրէն»: Մարշըլ ուրբաթ օր Աքսֆըրտի համալսարանին մէջ յանպատրաստից ճառ մը խօսելով, շեշտեց անգլեւամերիկեան գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը:

Արտաքին փոխ նախարարներու խորհրդակցութիւնները որեւէ արդիւնքի մը չեն յանգած որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը կը մերժէ Աւստրիան օրակարգի առաջին նիւթը ընելու առաջարկը:

★ Գերմանիոյ Դաշնակիցներու հակակշիռի յանձնաժողովին չարաթ օրուան նիստին մէջ, խորհրդային ներկայացուցիչները մարաջախտ Սոքոլովսքի խստօրէն քննադատեց արեւմտեան Գերմանիան անջատելու ծրագիրը: Այդ շրջանները ապազինուած չեն եւ գերմանական զինուորական կազմ եղածին պէս պահուած է բրիտանական գօտիին մէջ, ըսաւ մարաջախտը: Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը քանդեն միայն երկրորդական արժէք ունեցող գործարանները:

ԽԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնած է Իրանի վարչապետ Ղավամ էս Սալթանէին բողոքելու համար Մէճլիսին այն որոշումին դէմ որ չեղեալ կը յայտարարէ 1946 ապրիլին Մոսկուայի մէջ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը, վարչապետ անցեալները կը բացատրէր խորհրդային դեսպան Սատչիքովին թէ այդ համաձայնութիւնը համապատասխան չէր 1944ի օրէնքին որ կ'արգիլէ օտար պետութեանց յանձնել երկրին քարիւղի մենաշնորհները: Մոսկուայի պատասխանը դիտել կուտայ որ մենաշնորհի խնդիր չկայ որովհետեւ եղածը ռուսեւպարսիկ ձեռնարկ մըն էր: Իրանի կառավարութիւնը կը խոստանար կնքուած համաձայնութիւնը խորհրդարանին յանձնել 1946 Հոկտ. 24ին, բայց ձգձգեց մինչեւ այս տարի: Ուրեմն, կ'ըսէ բողոքագիրը, Իրան դաւաճանօրէն բռնաբարած է իր յանձնառութիւնները եւ համաձայնութիւնը չեղեալ յայտարարելով հանդերձ, ի զօրու կը պահէ հարաւային Իրանի նաւթահանքերուն համար Անգլիոյ տրուած մենաշնորհը: «Խորհրդային կառավարութիւնը ուժգնօրէն կը բողոքէ Իրանի այս ոչ-բարեկամական ընթացքին համար եւ պատասխանատու կը նկատէ Թեհրանի կառավարութիւնը այն հետեւանքներուն համար որ կրնան պատահիլ ապագային:

ՓՐԱԿԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ երեք հոգի ձերբակալուած են ամբաստանուած ըլլալով որ դաւադրութիւն մը կը կազմակերպէին սպաննելու համար փոխ վարչապետ Փեթար Զէնքին, արտաքին նախարար Եան Մասարիքը եւ արդարութեան նախարար Փրօքոփ Տրթինան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ խորհրդարանը չորս օրուան վիճաբանութենէ ետք, վաւերացուց դրամատուներու ազգայնացնելու պետական օրինագիծը:

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ համաձայն ներքին նախարարական զեկոյցին, Նոյեմբեր 15ին բախում մը տեղի ունեցած է թուրքեւպուլկար սահմանագլուխին վրայ երբ երեք Թուրք պահակներ Մուսթաֆա, Մէհմէտ եւ Մուսա, փորձած են առեւանգել պուլկար պահակները: Պուլկարները կրակ բացած են եւ ձերբակալած են Մուսան: Կառավարութիւնը բողոքած է Միացեալ Ազգերուն ինչպէս նաեւ Էնկիւրիի կառավարութեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ երկրորդ տարեկան համաժողովը որ սկսաւ Սեպտեմբեր 16ին, իր աշխատանքները վերջացուց շաբաթ օր: Տեւած էր, ուրեմն, 66 օր, 57 ազգերու մասնակցութեամբ: Քննուած են 64 խնդիրներ եւ 8 կարեւոր որոշումներ տրուած են որոնց կարգին յիշենք հետեւեալները. — 1. Օժանդակ համաժողով մը նիստ պիտի գումարէ ամբողջ տարին: 2. Միջազգային յանձնախումբ մը «պահակի» դեր պիտի կատարէ հիւս. Յունաստանի մէջ: 3. Ինը ազգերէ բաղկացած յանձնաժողով մը պիտի հսկէ Քորէայի ընտրութեանց վրայ (Խորհրդային Միութիւնը պիտի չմասնակցի այս երեքին): 4. Սպանիոյ խնդիրը պիտի քննուի աւելի ուշ: 5. Միացեալ Ազգերու Ուխտին արտագրութեան թուականը, հոկտ. 26 տօնական օր պիտի յայտարարուի բոլոր երկիրներուն մէջ: 6. Յաջորդ ընդհ. համաժողովը պիտի գումարէ Եւրոպայի մէջ — Փարիզ կամ Ժընեւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Սէրքըլ Քաթոլիքի սրահին մէջ՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագիր: Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսացի ընկերվարականներ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Յ. Մ. Պիչաքճեան (Փօնտը Շէրիւ) ընտանիքը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վիէնի Գ. Գ. Լեւոն, Սեդրակ եւ Միսաք Տոլմաճեաններու բոլոր պարագաներուն՝ իրենց մօր ողբացեալ Տիկին ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆի գառնաղէտ մահուան առթիւ եւ ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. վեթերաններու ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը
Չափի վրայ, երկու փորձով.
Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն
կ'ունենաք զայն
ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել DORMES, 5 Rue St. Apolline
Paris—Métro Strasbourg–St. Denis Հեռ. Tur. 83-63

ԳՈՒՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը: Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն): Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն: Գին 100 ֆրանք:

ՍԱԼ ԳԱՎՕ 45 — 47 RUE LA BOETIE

Կիրակի 30 Նոյեմբեր 1947, ժամը 14.45ին
ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն

Ղեկավարութեամբ հեղինակին

Առաջին ունկնդրութիւն, հայկական ՔՕՆՉԷՐԹՕյին (դաշնակ եւ նուագախումբ):

Կը մասնակցին Հիւկէթ Քառլէ, Էմիլ Բաստիա, Վէրսայլի Քուաթիորը, Է. Չէռնիաւսքի եւ Լամուրէօ օռքէսթրը:

Գիներ 70էն 375 ֆրանք: Տոմսերու համար դիմել պատուոյ յանձնախումբին զանձապահ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի rue des Envierges 17, Tél. Men. 65-65: Պ. Յար. Արթէնեանի 82 rue Rébeval, Tél. Bot. 75-39: Պ. Հ. Սամուէլի, 51 rue Mr le Prince Tél. Dan. 88-65, Պարսամեան գրատուն 46 rue Richer, Paris (9) Tél. Pro. 64-90:

Durandի 4 Place de la Madeleine եւ նուագահանդէսին օրը սրահին կիչէն:

«Արա Գեղեցիկ»ը կը կրկնուի

Ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ողբերգութիւնը:

ԵՐԿՐՈՐԴ անգամ ըլլալով կը ներկայացուի դարձեալ ՍԱՌԱ - ՊԷՌՆԱՐ թատրոնին մէջ, երկուշաբթի, 1 Դեկտեմբեր, 1947, ՃԻՇԴ ԺԱՄԸ 20ԻՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզահայ գրեթէ բոլոր դերասաններուն եւ բեմադրութեամբ՝ ԱՐՄԷՆ ՍԱՆԸԳԵԱՆի:

Վերստին խճողումի տեղի չտալու համար յանձնարարելի է այժմէն ապահովել տոմսերը:

Գիներն են՝ 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուի Սառա Պէռնարի կիչէն, ամէն օր ժամը 11էն 18:

Հեռաձայն Archives 95-86 (մէթրօ Շաթըլէ):

Լոյս տեսաւ

ՈՂԲ. ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
« ԹՐՔԱՀԱՅ ՍՊԱՅԻ ՄԸ ՕՐԱԳԻՐԸ »
Բ. հատոր
(Պատերազմի եւ զինադադարի յուշեր, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ) 1916-1919:
Տպագրութիւն Թիւրապեան, Փարիզ:
Գին 125 ֆրանք:
Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ գրատունը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին դասախօսութիւնը հինգշաբթի 27 Նոյեմբեր ժամը 8ին՝ ընկերվարականներու սրահը՝ 25 Place Bellecour: կը խօսի ընկեր Մանուկեան: Նիւթը՝ «Մեր հայրենիքը»: Կը հրաւիրուին Կ. Խաչի սանուհիները:

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ

Կիրակի 7 Դեկտ.ին ժամը 4էն — 11, Պէն տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry, métro Porte de Choisy:

Գեղարուեստական բաժին եւ ներկայացում, եւրոպական պարեր ժամը 6էն վերջ: Ընտիր նուագախումբ Պ. Օնոսեանի ղեկավարութեամբ: Աժան եւ առատ պիւֆէ: Մուտքը 75 ֆրանք

ՃՇԴՈՒՄ — «Յառաջ»ի 18 Նոյեմբերի թիւին մէջ, Դ. էջ, տեղեկութիւն մը կար թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական ճիւղը վաւերացուած է պատական իշխանութենէն, կեդրոն ունենալով 42 rue des Marais:

Կը յայտարարենք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական կեդրոնի հասցէն միշտ կը մնայ նոյնը, 32 rue St. Lazare: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչ.

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ — Անուշ օփերան պիտի ներկայացուի Փարիզի մէջ 25 Յունուարին 1948, Յովհաննէս Թումանեանի մահուան 25ամեակին առթիւ:

ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒՆ

ԿՕՇԻԿԻ ներկայացուցիչ մը որ կը շրջի Փարիզի մէջ եւ արուարձանները, կը փնտռէ կօշիկի գործարաններ որոնք կրնան որոշ քանակութեամբ ապրանք հայթայթել իրեն խանութպաններուն ծախելու համար: Դիմել հետեւեալ հասցէին

M. TALOPP, 16 rue Montgolfier, Paris (3)

FOND DE COMMERCE LENOIR

Ծախու է փարիզեան տարազներու, կաշեղէնի, սափրիչի (10 հոգինոց) ֆոն մը, երկու սենեակով եւ խոհանոցով յարկաբաժին մըն ալ միասին Պուրսի թաղամասին մէջ, 2.200.000 ֆրանքի: Դիմել Lenoir, 76 rue Turenne, Paris:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէւ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձանի - բէնլիէօ զանազան յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ ոճրագործած ըլլալ համբաւ մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն զգուշաւոր յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e